UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1628. usque ad annum 1634

Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1778

VD18 90118871

urn:nbn:de:hbz:466:1-67394

Visual Library

Th. 5778.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

CLAUDII FLEURII
ABBATIS

HISTORIA ECCLESIASTICA

A

R. P. ALEXANDRO

A S. JOANNE DE CRUCE CARMELITA EXCALCEATO
EX PROVINCIA BAVARICA, OLIM S. THEOLOGIÆ
AC SS. CANONUM LECTORE

CONTINUATA.

CONTINUATIONIS
TOMUS TRIGESIMUS
QUINTUS.
SEU IN ORDINE
TOMUS LIX.

Ab anno Christi 1628. usque ad annum 1634.

AUGUSTÆ VINDELICORUM,
IMPENSIS OFFICINÆ LIBRARIÆ JOSEPHI WOLFF.
MDCCLXXVIII.

Collegii Universitäts Paderborn 1779

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

CONSPECTUS LIBRORUM.

LIBER CXCVII.

§. 1. *Tillii, & Wallensteinii Fridlandiæ Ducis victoriæ.* Pag 1

§. 2. *Literæ Gratulatoriæ Urbani VIII. Pontificis ad Maximilianum Electorem ob occupatam Stadenam Urbem.* 5

§. 3. *Superior Palatinatus Maximiliano Bavariæ Electori ex pacto traditus.* 6

§. 4. *Varii motus ac tumultus contra Cæsarem.* 7

§. 5. *Pacis negotiatio Cæsarem inter & Danum Regem.* 12

§. 6. *Præambula ad Reformationis edictum a Ferdinando Cæsare promulgandum.* 15

§. 7. *Particularis Edicti restitutorii executio variis in Provinciis inchoata,* 20

§. 8. *Cæsarei edicti executio Augustæ Vindelicorum inchoata.* 24

§. 9. *Inquisitio in Clericorum bona, & Ecclesiarum Regimen Augustæ instituta.* 36

§. 10. *Septem Inquisitionis Cæsareæ articuli circa Regimen Ecclesiasticum Augustanæ Urbis.* 41

§. 11. *Religionis negotium aliis in locis promotum.* 43

§. 12. *Georgius Zeæmannus Præco Campidunensis in Custodiam deductus.* 44

§. 13. *Templum S. Mariæ de Victoria in gratitudinis monumentum a Ferdinando II. Pragæ in Monte Albo erectum.* 48

§. 14. *Cæsaris oppositio contra Aquileiensem Patriarcham a Papa electum.* 50

§. 15. *Continuatio belli Mantuani.* 54

§. 16. *Duo Cardinales Diaconi ab Urbano VIII. Papa renuntiati.* 58

§. 17. *Francisci d'Escubleu de Surdis Cardinalis obitus.* 59

§. 18. *Synodi Osnabrugensis Decreta.* 60

§. 19. *Rupellensis obsidionis Continuatio.* 62

§. 20. *Altera Anglorum Classis in Rupellensium opem advecta.* 65

§. 21. *Buchingamus supremus Angliæ Præfectus a Sicario trucidatus.* 67

§. 22. *Infausta Anglicanæ Classis expeditio.* 69

§. 23. *Extrema Rupellensium obsessorum Calamitas, ac pertinacia.* 71

§. 24. *Seditio, & dissensiones inter Rupellanos Calvinistas exortæ.* 74

§. 25. *Rupellensis Urbs deditione capta.* 78

§. 26. *Ludovicus XIII. Franciæ Rex Rupellas Victor ingressus.* 86

§. 27. *Solemnis Supplicatio in gratiarum actionem Rupeculæ instituta.* 88

§. 28. *Urbani VIII. Pontificis literæ gratulatoriæ ad Ludovicum Franciæ Regem.* 91

§. 29. *Diversæ Constitutiones Urbani VIII. Papæ.* 95

§. 30.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. 30. *Variæ deciſiones Sacrarum Congregationum.* 96

§. 31. *Illuſtrium Virorum obitus.* 99

§. 32. *Epiſtola nuncupatoria a Facultate Pariſienſi notata.* 100

§. 33. *Variæ ejusdem Facultatis Pariſienſis Deciſiones, ac Judicia.* 102

§. 34. *Romanæ Congregationis Cenſura in Libros P. Joannis Baptiſtæ Pozæ S. J.* 108

§. 35. *Varii Scriptores Eccleſiaſtici hoc anno defuncti.* 112

§. 36. *Malvenda & Thomas Lemoſius Ordinis FF. Prædicatorum Scriptores Eccleſiaſtici hoc anno denati.* 115

§. 37. *Societatis Scriptores fatis functi.* 117

§. 38. *Proteſtantium Scriptorum fata.* ibid.

§. 39. *Pax Lubecenſis inter Cæſarem, & Daniæ Regem firmata.* 120

§. 40. *Heidelbergenſis Principum Catholicorum Conventus.* 122

§. 41. *Graviſſimæ Electorum, Principum, ordinumque Catholicorum querelæ ſuper Eccleſiaſticis bonis poſt Paſſavienſem pacem interceptis.* 124

§. 42. *Ablatos Epiſcopatus repetendi rationes ab Electoribus Catholicis Cæſari expoſitæ.* 129

§. 43. *Ferdinandi II. Cæſaris edictum de reſtituendis bonis Eccleſiaſticis poſt Paſſavienſem transactionem ereptis promulgatum.* 132

§. 44. *Urbani VIII. Epiſtola ad Ferdinandum Cæſarem ſuper promulgato hoc edicto.* 151

§. 45. *Saxoniæ Electoris oppoſitio adverſus hoc Cæſaris edictum.* 152

§. 46. *Cæſaris reſponſum ad Saxoniæ Electoris rationes.* 155

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. 47. *Instructio edicti executoribus a Cæsare data.* 159

§. 48. *Literæ Ferdinandi II. Imperatoris ad Oratorem suum Principem Sabellium de restitutione Monasteriorum.* 161

§. 49. *Cæsarei edicti executio Augustæ inchoata.* 171

§. 50. *Cæsaris Consultatio de Othonis Cardinalis & Episcopi Augustani protestatione & pacto cum Augustana Civitate.* 174

§. 51. *Saxoniæ Electoris literæ ad Cæsarem in favorem Lutheranorum Civium Augustanorum.* 179

§. 52. *Restitutionis edictum Augustæ Vindelicorum executioni datum.* 182

§. 53. *Alia Senatus Augustani Decreta.* 186

§. 54. *Varii Protestantium motus contra edicti executionem.* 190

§. 55. *Magdeburgum a Cæsareis cinctum.* 197

§. 56. *Sueciei belli in Germania initium.* 200

§. 57. *Sueciæ Regis obtentus ad bellum Germaniæ inferendum.* 202

§. 58. *Restitutionis negotium Augustæ Vindelicorum continuatum præcipue circa bona Ecclesiæ ad S. Crucem.* 207

§. 59. *Compositio circa restitutionem bonorum Abbatiæ ad S. Crucem.* 212

§. 60. *Compositio circa Cathedralem Ecclesiam ad B. Virginem.* 214

§. 61. *Querelæ circa bona Abbatiæ ad S. Udalricum, aliisque Ecclesiis erepta compositæ.* 216

§. 62. *Belli Mantuani continuatio.* 225

§. 63. *Urbani VIII. Pontificis literæ ad Ferdinandum Cæsarem.* 228

§. 64. *Casalis obsidio soluta.* 229

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. 65. *Sylva-Ducis a Batavis expugnata.* 231
§. 66. *Seditioſi Hugonotarum motus adverſus Ludovicum XIII. Franciæ Regem.* 235
§. 67. *Privatium aliæque urbes a Ludovico Rege ſubjugatæ.* 237
§. 68. *Novem Cardinales hoc anno ab Urbano VIII. creati.* 243
§. 69. *Jacobi Cavalerii Cardinalis obitus.* 245
§. 70. *Petri Valerii Cardinalis deceſſus.* ibid.
§. 71. *Octavius Bandinus Cardinalis mortuus.* 246
§. 72. *Andreæ Peretti de Montalto Cardinalis extrema.* 247
§. 73. *Caroli Madrutii Cardinalis mors.* 248
§. 74. *Joannes Garſia Millenus Cardinalis vita functus.* 249
§. 75. *Petri Berulii Cardinalis obitus.* 250
§. 76. *Facultatis Theologicæ Pariſienſis Cenſura in Librum Jacobi Gaffarelli.* 253
§. 77. *Ejusdem Facultatis Cenſura adverſus Petri Picherelli opuſcula de Euchariſtia.* 256
§. 78. *Richelii Cardinalis Sollicitudo circa hæc verba*, Decretis ſummorum Pontificum, *juramento apponenda.* 259
§. 79. *Declaratio Edmundi Richerii circa Librum ſuum de Eccleſiaſtica & Politica poteſtate.* 262
§. 80. *B. Andreæ Corſini Canoniſatio, & Cajetani Thienæi Beatificatio.* 271
§. 81. *Aliæ ejusdem Pontificis conſtitutiones.* 272
§. 82. *Diverſæ Sacrarum Congregationum deciſiones juſſu ejusdem Pontificis promulgatæ.* 273

§. 83. *Bethlenii Gaboris seu Gabrielis Transylvaniæ Principis obitus.* 275
§. 84. *Scriptorum quorundam Catholicorum mors.* 276
§. 85. *Scriptores ex Societate & Carmelitarum Ordine mortui.* 280
§. 86. *Acatholici Scriptores hoc anno fatis functi.* 283
§. 87. *Synodi Osnabrugensis Decreta.* 285
§. 88. *Yprensis Synodi Diœcesanæ Statuta.* 285
§. 89. *Continuata Edicti Cæsarei executio.* 287
§. 90. *Principum Acatholicorum deprecatio pro Augustanis Protestantibus.* 290
§. 91. *Varia Reformationis Decreta ab Augustanis Duumviris executioni data.* 294
§. 92. *Continuata Lutheranorum oppositio contra Cæsaris, Senatusque Augustani Decreta.* 297
§. 93. *Principum, Ordinumque Protestantium querelæ super Cæsarei edicti restitutione & militari Licentia.* 304
§. 94. *Comitia Imperii Ratisbonæ celebrata.* 307
§. 95. *Principum Protestantium responsa ad hunc Cæsaris Sermonem.* 309
§. 96. *Transactionis pacta circa Ecclesiasticorum bona a Protestantibus proposita.* 312
§. 97. *Consiliariorum Cæsaris responsa ad hasce propositiones.* 316
§. 98. *Wallensteinius Fridlandiæ Dux exauctoratus.* 321
§. 99. *Ratisbonensium Comitiorum exitus.* 324
§. 100. *Mantua a Cæsareis astu intercepta.* 326
§. 101. *Pax Mantuana inter Cæsareos & Gallos.* 328
§. 102. *Nivernii Ducis deprecatio Cæsari facta.* 331

§. 103.

§. 103. *Ferdinandi II. Cæſaris literæ ad Philippum IV. Hiſpaniarum Regem.* 333
§. 104. *Novæ lites ex Cæſareo reſtitutionis edicto ortæ.* 337
§. 105. *Guſtavi Adolphi Sueciæ Regis progreſſus ad mare Balthicum.* 342
§. 106. *Cardinales juſſu Summi Pontificis dein dicti Eminentiſſimi.* 347
§. 107. *Patris Pertrini Liber a Rothomagenſi Senatu damnatus.* 349
§. 108. *Oblatæ Confeſſionis Auguſtanæ Jubilæum a Lutheranis celebratum.* 352
§. 109. *Controverſia inter Facultatem Theologicam & Canonicos Eccleſiæ Cathedralis Pariſinæ circa habitum Theologalem.* 355
§. 110. *Decretum Univerſitatis Pariſinæ de Jeſuitarum Scholis.* 359
§. 111. *Gabrielis Treſſii & Joannis Baptiſtæ Dati Cardinalium obitus.* 360
§. 112. *Melchioris Cleſſelii Cardinalis deceſſus.* 361
§. 113. *Principum ac Illuſtrium obitus.* 362
§. 114. *Hungaria & Polonia variis motibus concuſſa.* 365
§. 115. *Diverſæ Urbani VIII. Papæ Conſtitutiones.* 367
§. 116. *Variæ Sacrarum Congregationum deciſiones.* 368
§. 117. *Venerabilis Patris Dominici a Jeſu Maria Carmelitarum Diſcalceatorum Præpoſiti Generalis pretioſa mors.* 371
§. 118. *Scriptores Eccleſiaſtici Religione Catholici hoc anno defuncti.* 377
§. 119. *Quidam Proteſtantium Scriptores hoc anno mortui.* 380

§. 120. *Statuta in Congregatione Decanorum Antverpiensis & Yprensis Diœcesium.* 381
§. 121 *Synodi Osnabrugensis Diœcesanæ Constitutiones.* 382

LIBER CXCVIII.

§. 1. *Lipsiensis Protestantium Conventus.* 384
§. 2. *Theologorum Consilium circa transigendi modum cum Protestantibus a Cæsare exquisitum.*
§. 3. *Unio inter Lutheranos & Calvinistas Præcones in Conventu Lipsiensi incassum tentata.* 390
§. 4. *Novum fœdus Gustavi Adolphi Sueciæ Regis cum Galliarum Rege.* 397
§. 5. *Cæsaris Literæ ad Urbanum VIII. Papam circa hoc fœdus.* 399
§. 6. *Sueciæ Rex in Marchionatum Brandeburgensem irrumpens.* 402
§. 7. *Magdeburgici Administratoris edictum contra Cæsarem.* 404
§. 8. *Continuata Magdeburgi obsidio.* 409
§. 9. *Magdeburgum a Tillio expugnatum, concrematumque.* 411
§. 10. *Felices Sueciæ Regis progressus.* 415
§. 11. *Germaniæ Superioris Ordines ad renuntiandum fœderi Lipsiensi a Tillio compulsi.* 416
§. 12. *Tillii expeditio in Saxoniam.* 418
§. 13. *Lipsiensis pugna Cæsareis infausta.* 420
§. 14. *Ulteriores Regis Suecici progressus.* 423
§. 15. *Saxoniæ Electoris expeditio in Bohemiam.* 427

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. 16. *Urbani VIII. Pontificis Sollicitudo circa inclinatas Catholicorum res.* 428

§. 17. *Turbæ in Galliis inter Regem, Matrem, ejusque Fratrem.* 432

§. 18. *Parisiensis Senatus Richelii Cardinalis Decreto obluctatus.* 436

§. 19. *Gastonis matrimonium cum Margaretha Lotharingia a Clero Gallicano & Parisiensi Senatu irritatum.* 438

§. 20. *Bernabitæ Collegium Scholasque aperire a Parisina Universitate prohibiti.* 442

§. 21. *Varia Parisinæ Facultatis Theologicæ decreta.* 444

§. 22. *Sacrilega Symboli Apostolici Censura ad instar Censuræ Parisiensis in plures propositiones ex duobus Libris Anglicis decerptas nuperrime pronuntiatæ.* 447

§. 23. *Universitatis Parisinæ oppositio adversus Collegium Cenomanense.* 460

§. 24. *Congregatio Jesuitissarum ab Urbano VIII. Pontifice suppressa.* 467

§. 25. *Reformationis executio apud Silesios & Bohemos.* 472

§. 26. *Continuata Reformatio Augustæ aliisque in locis.* 476

§. 27. *Nuptiæ Ferdinandi III. Hungariæ Regis cum Maria Philippi IV. Regis Sorore.* 481

§. 28. *Variæ Urbani Papæ Constitutiones.* 484

§. 29. *Alia Decreta a S. Congregationibus jussu ejusdem summi Pontificis promulgata.* 485

§. 30. *Principum ac Illustrium obitus.* 488

§. 31. *Borromæus & Didacus de Guzman Cardinales hoc anno defuncti.* 489

§. 32.

§. 32. *Edmundi Richerii olim Parisinæ Facultatis Theologicæ Syndici obitus.* 492

§. 33. *Testamentum Edmundi Richerii.* 496

§. 34. *Edmundi Richerii Scripta.* 521

§. 35. *Yprensis Episcopi statuta in Congregatione Decanorum.* 523

§. 36. *Concilium Provinciale Cameracense.* 524

§. 37. *Quidam Scriptores Ecclesiastici hoc anno Demortui.* 525

§. 38. *Varii Scriptores ex Protestantibus hoc anno defuncti.* 529

§. 39. *Carentonense Calvinistarum Conciliabulum.* 530

§. 40. *Varia Principum studia erga Gustavum Sueciæ Regem.* 538

§. 41. *Bavaria a Gustavo Sueco Rege infestata.* 540

§. 42. *Tillius gravi vulnere affectus.* 543

§. 43. *Augustana Civitas a Gustavo Sueco occupata.* 544

§. 44. *Deditionis leges a Senatu Regi propositæ.* 547

§. 45. *Senatus Catholicus a Sueciæ Rege exauctoratus.* 549

§. 46. *Alia Canonicorum ad S. Crucem pacta cum Senatu Acatholico circa Ecclesiam suam inita.* 554

§. 47. *Ecclesia ad S. Crucem Canonicis a Sueco penitus erepta.* 560

§. 48. *Clerus & Catholici a Suecis dire vexati.* 561

§. 49. *Ingolstadium a Sueco Rege incassum obsessum.* 564

§. 50.

§. 50. *Ratisbona a Maximiliano Electore occupata.* 567
§. 51. *Monachium, totaque Bavaria a Suecis devastata.* 568
§. 52. *Catholici ac præcipue Ecclesiastici Augustæ a Suecis dira passi.* 572
§. 53. *Juramentum Regi Sueciæ præstandum atque Ecclesiasticis injunctum.* 576
§. 54. *Castra Cæsarea a Suecis oppugnata.* 577
§. 55. *Saxonia inferior a Cæsareis recuperata.* 581
§. 56. *Bavaria ab hoste devastata.* 582
§. 57. *Gustaphus Adolphus Sueciæ Rex prælio Luzensi devictus ac trucidatus.* 583
§. 58. *Suecorum Belliducum molimina.* 588
§. 59. *Novæ turbæ per Gastonem Aurelianensem Regis fratrem in Galliis excitatæ.* 590
§. 60. *Ludovici XIII. Galliarum Regis pacificatio cum Africæ Imperatore.* 594
§. 61. *Nova dissidia inter ipsos Helvetios exorta.* 595
§. 62. *Novi motus inter Solothurnios & Bernates.* 600
§. 63. *Christianus Guilielmus Marchio Brandeburgicus ad fidem Catholicam reversus.* 604
§. 64. *Principum, ac Belliducum obitus.* 606
§. 65. *Ludovici de Balsac Liber a Facultate Theologica Parisiensi Censuris notatus.* 612
§. 66. *Hieronymi Vidoni Cardinalis oritus.* 617

§. 67.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. 67. *Ludovici Ludoviſii Cardinalis extrema.* 618

§. 68. *Variæ Urbani VIII. Pontificis Conſtitutiones.* 619

§. 69. *Diverſæ S. Congregationum deciſiones.* 621

§. 70. *Scriptores Eccleſiaſtici hoc anno defuncti.* 623

§. 71. *Quorumdam Scriptorum Acatholicorum obitus.* 625

§. 72. *Conſecrationis uſus Londini in Anglia obſervatus.* 626

§. 73. *Simulata pacis Conſilia a Suecis ceterisque fœderatis propoſita.* 630

§. 74. *Res Geſtæ a Joanne de Werth Bavarici Equitatus Præfecto, & Suecis Belliducibus.* 633

§. 75. *Landſperga a Suecis capta, eorum Sævitia.* 636

§. 76. *Ratisbona a Suecis recuperata, horum crudelitas in Clericos.* 640

§. 77. *Clerus Auguſtanus a Suecis dire vexatus.* 643

§. 78. *Juramentum Clero Auguſtano a Suecis impoſitum.* 645

§. 79. *Clerici Auguſtani ex urbe migrare compulſi.* 647

§. 80. *Opinio Gallilæi Romæ ab Inquiſitoribus damnata.* 651

§. 81. *Libellus, cui titulus: Myſticum Roſarium SS. Sacramenti a Facultate Pariſina proſcriptus.* 653

§. 82.

§. 82. *Octo Cardinales ab Urbano VIII. Papa renuntiati.* 655

§. 83. *Variæ Sacrarum Congregationum deciſiones.* 657

§. 84. *Iſabellæ Belgii Gubernatricis & Ulrici Holſatiæ Ducis obitus.* 659

§. 85. *Quidam Scriptores Catholici hoc anno defuncti.* 660

§. 86. *Acatholicorum Scriptorum obitus.* 663

§. 87. *Calvinianæ Inquiſitionis Severitas in quemdam Sectæ ſuæ Deſertorem.* 665

§. 88. *P. Sotelli Minoritæ relatio de Eccleſiæ Japonicæ ſtatu.* 667

§. 89. *Halberſtadienſis & Francofordianus Proteſtantium Conventus.* 673

§. 90. *Alberti Wallenſteinii Fridlandiæ Ducis perfidia, & interitus.* 677

§. 91. *Res Suecorum in Superiore Germania.* 683

§. 92. *Landishutum Boicum oppidum a Suecis expugnatum, direptumque.* 686

§. 93. *Varia Suecorum fortuna in Alſatia, Weſtphalia & alibi.* 688

§. 94. *Sueci Nördlingæ ingenti clade affecti.* 691

§. 95. *Trevirenſis Archiepiſcopi & Electoris molimina.* 696

§. 96. *Franciſci Rothomagenſis Archiepiſcopi Controverſia contra quosdam ſuæ Diœceſis Monachos.* 701

§. 97. *Variæ Urbani VIII. Papæ Conſtitutiones.* 719

§. 98. *Nonnullæ Sacrarum Congregationum deciſiones.* 722

§. 99.

§. 99. *Periculosi tumultus Puritanorum in Anglia.* 724

§. 100. *Varii Ritus Ecclesiastici Scotis a Rege præscripti.* 728

§. 101. *Pax inter Lutheranos & Calvinistas incassum tentata.* 731

§. 102. *Explosa Calvinistarum jactantia de Ecclesiæ Græcæ consensu ob Cyrilli Lucaris Patriarchæ Confessionem.* 734

§. 103. *Urbanus Grandierus vivus ob Magiæ suspicionem combustus.* 738

§. 104. *Principes, atque Illustres hoc anno mortui.* 741

§. 105. *Lucæ Virilis, & Gregorii Nari Cardinalium obitus.* 742

§. 106. *Quidam Scriptores Catholici hoc anno denati.* 744

§. 107. *Quorumdam Scriptorum Protestantium decessus.* 747

HISTO-

Lipſienſe prælium inter Cæſareos et Suecos.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ CONTINUATÆ.

LIBER CXCVII.

URBAN. VIII. PONTIF. MAXIMUS.
FERDIN. II. OCCID. IMP.

§. I.

Tillii & Wallenſteinii Fridlandiæ Ducis victoriæ.

Sæc. XVII. A. C. 1628.

Poſtquam Cæſar jam cunctos per Imperium hoſtes debellaverat, pacis firmitatem continuo interturbare videbatur Chriſtianus Daniæ Rex; *Theatr. Europ. p. 1060. Lotich. rer. Germ. l. 21. cap. 1.*

Sæc. XVII. Sæc. 1628.

quamvis enim exercitu ſuo pene deleto, ac Chilonio oppido incaſſum obſeſſo nil niſi Femeram Holſatiæ Inſulam nuper occupatam, necnon cis Albin Stadenam urbem poſſideret, nihilominus fœderatorum ſuppetiis auctus *b*ellicos terra marique apparatus denuo adornabat: quocirca Ferdinandus Cæſar, ut impendentem præveniret tempeſtatem, victricia ſua arma per Oceanum in reſiduas Danici Regis Inſulas convertere ſtatuit: deerat autem ſufficiens navigiorum numerus; quocirca per Legatos ſuos indicto Lubecenſi conventu cum Anſeaticis urbibus novam commercii ſocietatem fœdusque inſtituere, hacque ratione navigia contra Danos impetrare ſatagebat, irrito plane ſucceſſu; prævalente enim proprii commodi ratione, ac Religionis odio, harum urbium Magiſtratus Cæſareis Legatis, ac præcipue Schwartzenbergio Comiti declararunt, quod in nauticam cum Hiſpanis ſocietatem, expeditionemque conſentire prohiberentur, eoquod Regibus, qui per mare potentia valerent, ſeſe opponendo impares eſſent, ac propterea Danico bello implicari vererentur. Inde vero Daniæ Rex animoſior factus, Stadæ urbi, quam Tillius victricibus ſuis armis Friſiam

Annal. Boic. p. 3. l. 13.

siam Orientalem emensus, jam sexto Mense obsederat, opem ferre festinabat: Verum a Cæsareis repulsus, Glüchstadium contendit: interea vero Tillius expugnata arce Vertena, die decima nona Maij Stadenam urbem deditione cepit, promotisque castris Gluchstadium infausto conatu obsedit, Crempenam vero urbem honestis conditionibus deditam Cæsaris imperio subjecit: Wallensteinius quoque Fridlandiæ Dux summa ope in id bellum incumbebat, ac Rostochio & Wismaria Dano Regi ereptis occupataque Ruggia Insula Stralsundam potentissimam Pomeraniæ urbem ac Baltici maris ostium infestare constituit, eoquod cives propugnaculum a Cæsareis in Insula Ruggia exstructum expugnarint, & Ferdinandi copiis tam transeundi, quam hybernandi facultatem denegassent: Die igitur vigesima sexta Maij quantas potuit, copias urbi admovit, cunctosque viarum aditus obsedit, adductisque belli tormentis urbem toto impetu verberare cæpit. Implorabant obsessi Civitatum maritimarum opem, quæ etiam conventu Lubecæ habito, necnon advocatis Brandeburgici Electoris, ac Bogeslai Ducis Pomerani Legatis cum Wallensteinio de pacis conditionibus egerunt: Verum in irritum cecidit horum

Sæc. XVII. A. C. 1628.

Sæc. XVII. A. C. 1628.

conatus, partim quod hæ leges obsessis nimium duræ viderentur, partim quod a Sueciæ Rege submissa non modo ingenti pulveris pyrii copia, sed etiam amplissima validi auxilii pollicitatione ad tuendam sectæ libertatem obfirmati essent. Desperata igitur pace Fridlandus per plures dies non sine mutua clade obsidionem urgebat, utque extremum urbis excidium præverteret, mitiores pacis leges obsessis, incassum tamen, obtulit: unde aucto obsidionis ardore Cæsarei tam prope urbi instabant, ut cives extremis angustiis pressi Legatum Pragam ad Cæsarem decernerent, qui urbem contra fas ad incitas redigi quereretur: Mox igitur Ferdinandus pro ea, qua erat, pietate Wallensteinio in mandatis dedit, ut obsidione soluta, urbem in Cæsaris fide & obsequio potius per clementiam quam armatam vim conservare satageret. Hic autem neglecto Cæsaris mandato obsidionem majoribus adhuc urgebat viribus, hæc in verba (ut fertur) prorumpens: *Si Stralsunda ferreis cœlo alligata esset clatris, nequaquam tamen meis resistet viribus*, cum vero rejectis, quas denuo Pomeraniæ Dux offerebat, pacis conditionibus, obsessi a Sueciæ Rege militum suppetias obtinuissent, ac Daniæ Rex, quantumvis Wolgastæ a Cæsareis

fareis ingenti clade protritus esset, nihilominus occlusa Rugia insula per mare excubaret, hinc Wallensteinius haud temere veritus, ne obsessi terra marique validissimis viribus aucti in castra ipsa irruerent, die vigesima quinta Julii vasa colligere, ac desideratis suorum multis millibus obsidionem solvere constituit, Dani interea Glückstadio erumpentes Cæsareorum castra incenderunt, captis quamplurimis, trucidatisque non paucis. Sæc. XVII. A. C. 1628.

§ II.

Literæ Gratulatoriæ Urbani VIII. Pontificis ad Maximilianum Electorem ob occupatam Stadenam urbem.

Ex capta Stadena Bremensis Ducatus urbe tam communis, tamque insolita Catholicorum lætitia oriebatur, ut jubilo Romam usque effuso Urbanus VIII. Papa suum quoque gaudium datis ad Maximilianum Bavariæ Electorem literis testaretur hæc in verba: *Dilecte Fili, Nobilis Vir, Salutem & Apostolicam benedictionem. Jam fere poterunt Scriptores ætatem hanc vestris victoriis melius quam annis distinguere. Nos certe Germanica castra appellare jam possumus Gloriæ campum, ex quo uberem con-* *Adlzreit. Annal. Boic. l. c.*

Sæc. XVII. A. C. 1628.

solationis messem sæpe colligimus: iis animi nostri gaudiis prosequi solemus crebros Bavarici Ducis triumphos. Nunc plaudimus Nobilitatis tuæ Virtuti in Stadensi oppido Triumphanti, Deumque intimo affectu rogamus, ut frequenti cælestis gratiæ rore fœcundet tot militaris gloriæ tuæ Palmas, tibique benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ apud sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die vigesima sexta Junii anno millesimo sexcentesimo vigesimo octauo: Pontificatus nostri quinto.

§. III.

Superior Palatinatus Maximiliano Bavariæ Electori ex pacto traditus.

Caraffa Germ. rest. p. 339. & 345. Piaseccius Hist. p. 339. Le Blanc. Hist. de Bav. tom. 4.

Hucusque Austriam Superiorem Maximilianus Bavariæ Elector pignoris nomine possederat, pro compensandis belli expensis, quæ ad tredecim florenorum myriades computabantur: cum autem Austrii Anassini minus in Bavaros propensi ad Cæsarem pristinum Dominum suum redeundi desiderio flagrarent, ac propterea sexcenta florenorum millia pro reluenda ditione Austriaca ultro offerrent, hinc Cæsar Trautmanstorffium Comitem Monachium ablegabat, ut apud Bavariæ Electo-

Electorem Austriæ cessionem urgeret, vicissim vero Palatinatum Superiorem ob perduellionis crimen ad Cæsaris dispositionem devolutum, unacum quatuor Palatinatus inferioris Præfecturis, quæ cis Rhenum in regione Germanici littoris erant, offerret: Enimvero hac commutatione futura videbatur Maximiliani conditio deterior, tum quod Palatinatus ditione Austriaca minus esset opulentus, tum quod illius possessio Friderico adhucdum jus in armis quærente minus certa foret: nihilominus die vigesima secunda Februarii re ultro citroque agitata tandem conventum est, ut Palatinatus Superior unacum Electorali dignitate Maximiliano ejusque hæredibus etiam Agnatis perpetuo jure cederetur; ita tamen, ut Cæsar, si Palatinum restitui contingeret, per quatuordecim omnino annos de recuperanda Austria Superiore caveret, ac propterea per aliquot annos Austriæ ProceresMaximiliano adhuc præstiti antea juramenti fide obstricti manerent. Sæc. XVII. A. C. 1628.

§. IV.

Varii motus ac tumultus contra Cæsarem.

Postquam Ferdinandus Cæsar debellatis omnibus Imperii hostibus victricia *Lotich. rer. Germ. l. 21. cap. 2.*

Sæc. XVII. A. C. 1628.

Bougeant Bell. tricen. tom. 1. l. 2. pag. 1. Fürſtlich. Meckl. Apolog. anno 1630. Kaiſerl. Manifeſt. contra Duces 1629. Vien. edit. Brachel. Hiſt. l. 3. pag. 132.

ctricia ſua arma usque ad Balticum mare extenderat, consueto humanæ prosperitatis vitio quosdam invidia & æmulatio, alios ac præcipue Protestantes evertendæ suæ sectæ, vel potius amittendi spolii Sacri timor eo usque incitabat, ut pace nondum coalescente jamjam novos excitarent hostes, qui in Cæsaris, Catholicorumque excidium arma pararent. Hos inter haud postremus erat Gustavus Adolphus Suecorum Rex, cui aliunde ad bella prono Stralsundæ obsidio insciolimo & invito Cæsare susceptа speciosum offerebat obtentum, quo pellectus anno sequenti universam Germaniam, in quam jam pridem a Protestantibus Cæsaris hostibus sollicitabatur, novis belli flammis pene absumeret: Augebatur invidia in Cæsarem intempestiva liberalitate, qua Albertum Wallensteinium, non ita pridem in Fridlandiæ Ducem nominatum hoc anno Megapolitano Ducatu necnon Sagani Principatu in Silesia auxerat, eoquod hic ingentes pro Ferdinando sumptus ære suo feciſſet: clientelis vero suis Cæsar Joannem Albertum & Adolphum Fridericum Duces Megapolitanos exuit, eoquod Dano hostium fœderatorum Duci insuperhabitis dehortationibus opem tuliſſent, militumque Cæsareum variis

modis

modis divexaſſent. Inde vero haud leves exorti tumultus apud Megapolitanos, qui Fridlando ſacramentum dicere, belli in Cæſarem ſuſcepti Authores tradere, necnon Eccleſiarum poſſeſſiones reſtituere Præfectosque a Cæſare alienos ab officiis amovere juſſi, hanc immutationem primo deprecabantur, tandem vero potius mali gravioris formidine, quam prona obſequendi voluntate ſeſe Fridlando clientelari ſacramento obſtrixerunt, Megapolitanis Ducibus edita apologia jus ſuum ſtrenue adhucdum propugnantibus. Sæc. XVII. A. C. 1628.

Inſuper querelæ, quas contra Fridlandi copias, earumque militarem licentiam aliaque belli tam diuturni incommoda Principes in Mülhuſano Conventu expoſuerant, aliis tam æquæ, validæque videbantur, ut paſſim Bavaro-Cæſareis copiis tranſeundi, hibernandi vel in eorum urbibus ſtativa habendi jus denegarent: Ea temeritate Brunsvicenſis Magiſtratus Tillium cum quatuor Equitum turmis repulerat: cum vero hic minis, ac intercepta mercium, aliarumque rerum opportunitate, quod monitis haud poterat, armorum violentia extorquere niteretur, Magiſtratus miſſis delegatis ſecuram commercii licentiam a Tillio efflagitabant; interim vero haud expectato Delegato- *Lotich. l. c. c. 2. lib. 23.*

Sæc. XVII. A. C. 1628.

rum ſucceſſu cives ſeditionem parare, ad arma conclamare, & incaſſum reclamante Senatu pro ſua, ut dicebant, libertate adverſus Cæſarem, Tilliumque decertare: Haud parum ea res a bello abfuiſſet, niſi pacis arbitri a Tillio moderatam ſtativorum redemptionem impetraſſent.

Adlzr. Annal. Boic. part. 3. l. 13. Theatr. Europ. p. 1079.

Denique decantata conſcientiæ libertas, qua ad ſeditiones in legitimos ſuos Magiſtratus concitandas nil potentius validiusque habent Proteſtantes (*), Regino-Gradecenſes ruſticos eo adegit, ut a ſuis Præconibus ſtimulati Senatum Coſtlicienſem ferro & igne delere ſtatuerent, atque adverſus Terzkyum & Liechtenſteinium Dominos ſuos necnon in Cæſaris Deputatos ac Præfectos invecti, quosdam male mulctarent, alios inſidiis præventos ad necem deſtinarent, eo uſi obtentu, ut ſuam ſectam propugnaturi a Cæſaris lege, qua ad fidem Catholicam, ipſis ſola pertinacia moleſtam, reverti jubebantur, ſeſe eximerent: Creverat ipſa criminis impunitate tantopere horum rebellium temeritas, ut Cæſa-

Brachel. hiſt. l. 3. p. 138. Carafa Com. de Germ. p. 340.

(*) Sic ad honeſtandas omnes ſeditiones, bella, bonorum uſurpationes &c. ſemper conſcientiam ſeu tuendæ vel amplificandæ Religionis jus neceſſitatemque obtenderunt.

Cæsaris Aulæ, quæ tum Pragæ age- Sæc. XVII.
bat, necnon Imperiali Senatui extre- A. C. 1628.
mam vim intentare præsumerent, ac nonnullas Procerum Toparchias infestarent, Præfectis, si qui obstiterant, male mulctatis: Hoc seditionis successu animati ad tantam excitabantur audaciam, ut ductore quodam Nobili in sacratum Cæsaris caput, vitamque insidias struerent, illumque venationi intentum opprimere, eumque unacum Aula sua ad laqueum damnare decernerent. Abominando hoc consilio feliciter detecto conjurationis ac parricidii Auctor in Hungariam, atque inde ad Turcas profugit, ceteros vero hujus tumultus socios Wallensteinius in Bohemiam eo fine evocatus dissipavit, ac trucidatis horum rebellium quingentis præcipuos perduellionis Authores in vincula conjici jussit, qui tormentis adacti cruenta conjurationis consilia confessi sunt, meritasque perfidiæ pœnas dederunt. Hujus tamen criminis atrocitas tantum horrorem Sectariorum non paucis ingessit, ut illam sectam, quæ ad sui propagationem subditis adeo sanguinaria in Principes suos consilia inspirat, falsam esse persuasi, ad fidem Catholicam reverterentur: Iterata autem hæc conspiratio, Cæsarem plene convictum reddidit de summa

Sæc. XVII. A. C. 1628.

ma neceſſitate e ſuis ditionibus eliminandi illam ſectam, qua vigente nec Regnis publica tranquilitas, nec Principibus vitæ ſecuritas ſarta foret.

§. V.

Pacis negotiatio Cæſarem inter & Danum Regem.

Lotich. rer. Germ. l. 22. cap. 2. Adlzreit. annal. Boic. part. 3. l. 13. Brachel. Hiſt. l. 3. Struv. Corp. Hiſt. period. 10. Sect. 9. p. 1259.

Interim Ferdinandus Imperator glorioſis victoriis ſuis adeo non intumeſcebat, ut eo tempore, quo armorum victricium potentia hoſtes ſuos conterere valuiſſet, per indicta toties comitia, legationes, ac Electorum conventus pacem revocare, bellique calamitatibus finem imponere, totis viribus niteretur: Eam ob rem per Joannem Reichardum a Metternich ſecretioris conſilii Præſidem de omnibus in nupero Mülhuſano Conventu decretis exacte edoceri voluit, petiitque, ut ſibi Elector Moguntinus circa res Danicas, Palatini cauſſam, bonorum Eccleſiaſticorum reſtitutionem, ac Imperii quietem, mentem ſuam aperiret: Igitur ad hujus Electoris ſententiam, necnon ad Bavariæ & Saxoniæ Electorum preces Ferdinandus, ne paci remoram poſuiſſe videretur, plusquam decem amatorum millia exauctoravit, coquod Imperii Principes ſe militaribus exactionibus,

nibus, ſtativis, hibernis, crebrisque pecuniarum extorſionibus ultra modum gravari, identidem quererentur: Verum immiuuto licet militum numero, nondum tamen Principum expoſtulationes ceſſabant, nec amplior reddendæ pacis ſpes affulgebat, quinimo exarmato Cæſare hoſtes, ad quos turmatim milites Sacramento ſoluti confluxerant, ſuos exercitus auxere, ac Suecicæ in Cæſarem expeditionis fundamenta jecerunt. Interim Daniæ Regis Conſiliarii per Holſatiæ Ducem de prono Cæſaris ad pacem animo edocti, datis literis veterem inter Romanum Imperium & Daniæ Regem amicitiam firma pace reſtitui, locumque & tempus hanc in rem deſignari petierunt: Poſtquam igitur Ferdinandus ſuos Legatos Lubeccam pro pacis negotio decreverat, ipſe etiam Daniæ Rex infauſto belli ſucceſſu, nec non fulmine territus, quod Aulam Hafniæ accenderat, de pace cum Cæſare ſerio acturus, Oratores ſuos eo præmiſerat: Rex quoque Sueciæ ſuos delegatos ad hanc pacificationem deſtinaverat, qui Suecicum militem Stralſunda abducendum promitterent, ſi ex utroque Circulo Saxonico copiæ educerentur Cæſareæ, & Megapolitani Duces, quos Guſtavus in ſuam fidem recepit, in priſtinum

Sæc. XVII. A. C. 1628.

Sæc. XVII. A. C. 1628

ſtinum ſtatum reponerentur: Aſt Joanne Salvio literis Suecicorum Oratorum adventum ſollicitante, Wallenſteinius reclamantibus licet ceteris Cæſareis Oratoribus, inconſulta prorſus arrogantia reſpondit, nullum ſe a Cæſare cum Sueco Rege tractandi mandatum habere, neque quempiam ſine ipſius juſſu admitti poſſe: ſi quid tamen ad pacem promovendam adducere vellent, id ad Cæſarem deferrent, absdubio benevolum ab eo reſponſum relaturi: id tamen inſtigantibus Danis factum fuiſſe dicitur. Verum hanc repulſam Sueciæ Rex poſtea inter cauſſas illati in Germaniam belli recenſebat, de oblata Proteſtantium in Germania cauſſæ ſeſe immiſcendi occaſione gaviſus, quamvis hoc anno utpote bello adhuc Polonico diſſentus vindictam diſtulerit. Tandem vero exeunte hoc anno pax Cæſarem inter & Daniæ Regem Lubecæ ita ſancita eſt, ut mutilato Regno Daniæ Regi jus in Stormariam, Holſatiam, Jutiam, Slesvicum & Ditmarſium cederet, bellique ſumptibus mutua compenſatione remiſſis deinceps Rex Imperii & Eccleſiarum rebus nullo pacto ſeſe ingereret. Aſt jam tum de firmitate hujus pacis dubitatum, atque ideo utraque pars in omnem eventum arma, copiasque paratas tenebat,

bat, Cæsar quoque pro pecuniis in bel- Sæc. XVII.
li sumptus impetrandis comitia in Sile- A. C. 1628.
sia & Moravia habebat, in quibus etiam Moraviæ leges præsertim Religioni, ac libertati Ecclesiasticæ adversas emendavit, hæreticosque, nisi Catholicam fidem amplecterentur, intra semestre emigrare, & intra alios sex Menses bona sua divendere jussit: postea ad Maij finem Conventum in urbe Zenoima habendum indixit, ut præter plura alia Moravi juramentum fidelitatis novo Hungariæ Regi exsolverent; in prævio autem conventu Brunæ habito decretum, ut Baro Bioscus hæreticus ac rebellium Princeps capite plecteretur, eoquod præter perduellionis crimen aliaque facinora Decanum Sarcandrum acerbissimis cruciatibus in rebellionis principio interemisset.

§. VI.

Præambula ad Reformationis edictum a Ferdinando Cæsare promulgandum.

Quamprimum sectis ex orco evocatis fidei unitas in Germania fuerat dissoluta, mox inter Ordines, populosque veteris Germanæ amicitiæ nexus interciſus est; succesſit pro consilio temeritas, pro fide fiduciaque mentium

Lotich. rer. Germ. l. 24. c. 2. p. 613. Brachel, l. 6. Adlzreit. Annal. Boic. part. 3. l. 13. Theatr. Europ p. 1080. tom. 1.

Sæc. XVII. A. C. 1628

tium averſio, pro mutuis inter ſe auxiliis adverſa fœdera, pro comitatu diſperſio, pro pace & concordia, iræ, odia, diſſenſiones, jurgia, ſeditiones & bella, ac denique horum omnium pediſſequæ calamitates. Non alio quam violentæ uſurpationis jure pulſi loco & avita poſſeſſione Catholici: injectæ manus ſacrilegæ in Chriſti ſacraria, profanatæ, direptæque Eccleſiæ, Epiſcopatus, Abbatiæ, Collegia, Monaſteria, ac integræ ditiones ejectis Sacerdotibus, ſacrisque Viris ac Virginibus, in profanos uſus converſæ: Hi erant purioris Evangelii fructus, ac prætenſæ reformationis ſtipendia. Enimvero Carolus V. Cæſar utpote Eccleſiæ Catholicæ Advocatus literis, colloquiis & comitiis concordiam revocare, malisque remedium opponere tentabat: prævaluit tamen Novatorum potentia, & armatus ſuperſtitioſam novitatem tuendi fanatismus: Igitur Imperator vi, metuque coactus, ac gravi bello preſſus, Paſſavienſi transactione, ac triennio poſt pace Religioſa in Auguſtanis comitiis confirmata Proteſtantibus, ea quæ eo usque per iniquam vim abripuerant, reliquit, vetuit autem, ne id facerent deinceps: Verum ab illis, qui ſemel fidem Deo, ac Eccleſiæ per Baptismale pactum datam violare

violare non dubitarunt, expectari haud poterat, ipsos humana pacta, mutuo licet consensu ac sacramento firmata, servaturos. Nec tamen eis deerant perfidiæ suæ obtentus: Dolebant insuperhabita repugnantia ab omnibus Protestantibus acceptatum fuisse articulum IV., quem *reservatum Ecclesiasticum* dicunt, quo cavebatur, ut si quis Ecclesiasticus a Religione Catholica desciscat, ipso facto suis beneficiis ac proventibus sit privatus, & Augustanæ confessioni addicti Catholicos Imperii Ordines, *a*liosque Ecclesiasticos in sua Religione, cæremoniis & possessionibus pacifice relinquant, necnon *suspensa* etiam in Confessionistas jurisdictione, Ecclesiasticorum tamen & monasteriorum reditibus nihil præjudicii afferatur, sed eorum bona, etsi intra Statuum territoria essent constituta, reservata tamen Catholicis sint.„ Quantumvis Confessionistæ integro triennio frivolis ex causis contra reclamarint, nihilominus tandem, nemine obsistente, hic articulus inter pacis Religiosæ capita relatus, promulgatusque est, nihilque in eo immutatum, sed utrinque juramento firmatum: unde omnes Cæsares ab eo tempore in suis electionibus per capitulationes ad hanc pacem se obstrinxerunt, nec unquam ad hujus

Sæc. XVII. A. C. 1628.

§. *vicissim &* §. *atque ut utrique* §. *quia*

Kevenh. Annal. Ferd. II. t. 10. p. 1481.

Sæc. XVII. A. C. 1628

articuli abrogationem adduci potuerunt, quam, cum Proteſtantes via legitima obtinere haud poſſent, proprio arbitrio violarunt, ac poſt pacem Religioſam duos Archiepiſcopatus, duodecim Epiſcopatus, & pene innumera Monaſteria, ac beneficia uſurparunt, Catholicosque Poſſeſſores interdicto omni Religionis Catholicæ exercitio contra quartum pacis articulum vi ejecerunt. Graviores erant hæ, ac manifeſtius Paci Religioſæ adverſantes oppreſſiones, quam ut eas Catholici Electores, Imperii Status, Epiſcopi, aliique Eccleſiaſtici decuſſatis velut ulnis ferre poſſent: quocirca iteratis querelis ac planctibus Cæſares, præcipue vero Ferdinandum II. in Conventu Mulhuſano urgebant, ut bona Eccleſiaſtica contra Transactionem Paſſavienſem & Pacem Religioſam Catholicis adempta antiquis poſſeſſoribus reſtitui præciperet: Cum ergo Ferdinandus Imperator jam anno hujus ſæculi decimo nono die vigeſima octava Auguſti coram Collegio Principum Electorum Francofordiæ, interpoſita ſacramenti Religione pollicitus eſſet, quod tanquam Eccleſiæ Catholicæ Advocatus *quicquid præterito tempore tam Eccleſiaſticis quam profanis injuſte & per vim ereptum fuerit, ejus reſtitutionem procurare velit, ac debeat,* hinc ex

ex juramenti ſui religione tenebatur, ſaltem quantum ac quando poſſet, horum reſtitutionem præcipere, atque urgere. Sæc. XVII. A. C. 1628.

Ceterum, quantumvis hæc obligatio urgeret, nihilominus Ferdinandus II. poſt tot victorias Acatholicis ſuperior (fatente etiam ipſomet Lotichio Lutherano) longe majorem quam Fridericus Palatinus in hoc reformationis „negotio moderationem adhibuit; tam„etſi enim per ſua Regna, ac hæredi„tarias Provincias Auguſtanæ Confeſ„ſionis exercitium abrogaret, ſalva ta„men transactione Paſſavienſi, hanc „conſcientiarum libertatem per Impe„rium permiſit, immunitatemque Pro„teſtantibus conſervavit: econtrario „autem Palatinus ea uſus eſt præcipi„tantia, ut adhuc ante victoriam, re„bus omnibus adhuc incertiſſimis, jam „tum animo triumphos ſomniante, in „Regno alieno Pragæ reformationem „ſpiravit, dedicatasque Imagines, præ„miſſa concione, e medio ſuſtulit.„ Novum etiam moderationis ſpecimen edidit Cæſar, dum querentibus Franconiæ Equitibus, quod Herbipolenſis Epiſcopus ac Franconiæ Dux contra Religionis pacem non modo ſectæ, ſed & pervetuſtæ Equeſtri libertati præjudicaret, eidem Epiſcopo interdixit,

Sæc. XVII. A. C. 1628. ne ulterius prohiberet, quominus Equestres subditi a suis prædiis census ac reditus dependerent Equitibus.

§. VII.

Particularis Edicti restitutorii executio variis in Provinciis inchoata.

Lotich. rer. Germ. l. 24. cap. 2. Carafa l. c.

Nondum quidem ob communis seditionis metum, Anglis, Suecis, Danis, Batavis & Helvetiis nova molientibus, matura videbatur edicti communis promulgatio; interim tamen illud in variis locis urgebatur, & quidem ineunte hoc anno in Silesia & Wartenbergæ *restitutorium*, ut vocant, Cæsaris edictum publicis valvis primum affigebatur, simulque Preinero Wratislaviensis Episcopi Legato dabatur negotium, ut idoneos designaret Viros, quibus Ecclesiæ a Sectariis usurpatæ restituerentur: cum vero Jägerndorffenses, Troppaviani, & Koselienses hæretici pertinacius resisterent, impositis præsidiariis coercebantur: viciſſim vero pientissimus Cæsar ad propagandam fidem Catholicam annue Bohemo Statui Ecclesiastico ex quolibet modio salis certam pecuniarum summam attribuit, die autem vigesima quarta Mensis Julii Zenoima, ubi comitiis intererat, literas ad Bohemiæ Præ-

Præfectos dederat, in quibus reformationis edictum negligi, violari, hæreticosque de sua conversione nullam constantem spem facere questus, denuo reformationem urgeri præcepit, ac die vigesima Julii edito diplomate refractarios citari jussit, eo fine, ut vel in fide Catholica se institui patiantur, vel e Regno intra sex dierum spatium emigrare jubeantur: de viduis autem statuit, ut quamdiu in hæresi permanserint, tamdiu liberorum educatio, regimen, subditorum, & bonorum administratio eis subtrahatur, interim vero earum bona per fidos homines administrentur. *Liberi etiam in Catholica Religione educati, singuli pro illorum poscente ætate tractentur, & habeantur. Si etiam reperirentur viduæ, quæ non solum pertinaces in sua hæresi manerent, sed ultra etiam familiam, & alios voluntario modo a Religione detinerent, tales ante elapsum terminum ex provincia, aut si visum fuerit, aliis pœnis, quoties peccaverint, vel Cæsaris mandato contradixerint, afficiantur.*

Quoad alias viduas, quæ se quiete, & absque ullo scandalo continent, illæ eo duntaxat ex capite, quod intra determinatum tempus Religionem acceptare noluerint, ex provincia ante lapsum tempus discedere non jubeantur, sed evoluto termino, de uno & de altero decretum accipiant.

Sæc. XVII. A. C. 1628.

Sæc. XVII. A. C. 1628

Præterea ſtatuit Imperator, ut in hæreſi ſua obſtinati, qui pupillos ſecum abduxerunt, eos remittant, ſecus ſua amiſſuri bona, quæ tutores ab Archiepiſcopo conſtituti integra fide adminiſtrent, & pupillos in fide Catholica educari curent. Cum vero ad Rackensburgenſes ex Hungaria crebro Prædicantes venirent, hinc Cæſar illos, ſi ſectæ ſuæ exercitio vacaſſe deprehenſi fuerint, cuſtodiæ dari juſſit, ſectariosque libros invehi ſub ſeveriſſimis pœnis inhibuit. Demum ut privatum quoque ſectæ uſum ex Bohemia, Auſtria, Carinthia, Stiria aliisque Provinciis ſuis eliminaret, Viennæ ſequens promulgari juſſit edictum: *Poſteaquam ab ejectione Præconum Lutheranorum, nihilominus Dynaſtæ quidam, & eorumdem miniſtri, abrogatæ illius Religionis exercitium privatim, intra arces, prædia, & molendina, concionando, legendo, cantillandoque reſtituere, eſſent auſi, usque eo, ut etiam ad infantium Baptismata, Sinaxin, matrimoniique copulas, progredi non dubitaſſent; hacque ratione ad Catholicam Eccleſiam revertendi inſtitutum, ac negotium retardent, jam demum omnibus ac ſingulis id genus privatis, ſimulatque uſibus, atque exercitiis, miſſionem indicimus. Ut ſi quis contra hoc interdictum quicquam ejusmodi tentare deinceps præſumat, is pœnas det graviſſimas.*

Quo

Quo in genere, cum non ſit obſcurum per libellos, ac ſcripta Proteſtantium multa cauſſari impedimenta, deinceps ratio inire-tur, qua illa per inquiſitorem, cujusque loci ordinarium, conquirantur, atque elimi-nentur. Sæc. XVII. A. C. 1628.

Eadem legis ſeveritate mandavit Imperator, ut publicis officiis in ſuperiore Auſtria vacantes vel ſuam hæreſin ejurarent, vel ab officio diſcederent, opificum vero famuli in Bohemia, niſi fidem veram amplectantur, e Regno ejicerentur.

Præterea hoc anno in Sileſia Templorum reſtitutio urgeri cæperat, non ſine Proteſtantium tumultu; cum enim Gloggaviæ Cæſaris juſſu quidam Centurio a Magiſtratu Eccleſiarum claves ſibi tradi poſtularet, mox cives ſecta infecti, conjuratione facta turmatim accurrerunt, Templaque oppoſitis excubiis cinxerunt. Re autem comperta Donavius Baro nocte intempeſta cum militari agmine in urbem irruit, ac de duobus hujus motus Authoribus ſupplicium ſumpſit, civibusque metu pœnæ in ordinem redactis, Freiſtadium & Sprottaviam contendit, ibidemque Catholicæ fidei exercitium, ringentibus licet Novatoribus, reduxit: Grünbergenſes vero, qui non ita pridem miſere ſeducti, Lutheri placita adoptarant,

Sæc. XVII. A. C. 1628. Donaviano militi obviam procedentes ultro ad veram fidem reverſi ſunt: Ampliorem tamen Reformationis progreſſum ſiſtebat Saxoniæ Electoris ab Ordinibus interpellati deprecatio apud Cæſarem.

§. VIII.

Cæſarei edicti executio Auguſtæ Vindelicorum inchoata.

Adlzr. Annal. Boic. part. 3. l. 13. Le Blanc. Hiſt. de Bav. tom. 4. Caraſa l. c.

Eodem hoc tempore Ferdinandus Imperator in Vindelicis, locisque vicinis præcipue vero in agro Ulmenſi, ductore Wolfgango Comite Mansfeldio exercitum fere viginti millibus validum contraxerat; inde vero ob immodicas exactiones crebræ incolarum querelæ, ac Proteſtantium ſuſpicio, metusque, ne Cæſar armata vi fidem Catholicam reducere, & Eccleſiaſticorum bona ab Uſurpatoribus vindicare intenderet: Suſpicionem augebat falſus rumor de fœdere quod Marchio Durlacenſis contra Cæſarem pro retinendis Eccleſiarum ſpoliis cum Helvetiis, fœderatisque Imperii civitatibus iniiſſe dicebatur: Conjectabant alii, hunc Cæſaris exercitum vel ad Mantuanam expeditionem in Italia vel ad præpediendos motus in Hungaria aut Belgio deſtinatum eſſe: Ita varius erat opinantium ſen-

Sæc. XVII. A. C. 1628.

senſus: certum tamen eſt, quod hujus exercitus præſentia ac robore Proteſtantes & præcipue Helvetii, qui ad infringendam Cæſarei edicti vim Germanis opem pollicebantur, deterriti fuerint, e contrario autem Catholicæ Imperii civitates a Proteſtantium vexationibus ſecuriores redderentur: rebus ita diſpoſitis Imperator haud cunctanter Henrico de Knöringen Epiſcopo Auguſtano præcepit, ut Pagos ſibi ſubjectos, necnon Nobiles Eccleſiæ refractarios ad fidei obſequium revocare ſatageret. Poſtea Leopoldo Auſtriæ Archiduci, & Joanni Conrado de Gemmingen Eichſtadiano Epiſcopo reformationis negotium Auguſtæ urgendum commiſit. Igitur die decima quinta Maji Vitus Baro de Rechberg, & Joannes Geslerus, quos Leopoldus ſubdelegabat, necnon Joannes Georgius de Leonrodt & Joannes Mezgerus Cancellarius Epiſcopi Eichſtadienſis Delegati in Urbis Prætorio Hieronymo de Imhof necnon Bernardo de Rhelinger Duumviris Religione Catholicis declararunt, quod ipſi tandem innovationibus in Catholicorum præjudicium enatis remedium opponere a Cæſare juſſi fuiſſent; proin præprimis ſibi omnia urbis officia, monaſteria, fundationes, Præcones, ludimagiſtros &c. ex-

Sæc. XVII. A C. 1678.

acte indicari peterent. Altera autem die Weinhartus Doctor Urbis Augustanæ Deputatus in declarationis dilatæ excusationem proferebat, dubitatum fuisse, an æque Catholicarum ac Protestantium Ecclesiarum recensio fuerit exigita, intellecta autem Delegatorum mente hic idem die decima octava ejusdem Mensis desideratam designationem exhibuit. Postea Delegatis varia, quæ sibi tradi petierunt, pactorum diplomata circa mutatam Religionis ac Regiminis normam porrigebantur. Altera die urbis Præfecti ac Senatores Augustani, qui Cæsaream hanc commissionem ægre ferentes illam ex quorumdam Ecclesiasticorum obtrectatione ortam interpretabantur, ad septem hosce articulos respondere jussi sunt. I. Quo tempore, occasione ac modo Religionis diversitas in urbem fuerit introducta? II. An Religionis immutatio, & Augustanæ Confessionis usus auctoritate & consensu Magistratus invaluerit? III. An Urbs *tanquam Imperii Status* huic Confessioni subscripserit? IV. Quænam inter Catholicos & Lutheranos, illius temporis Cæsares statuerint? V. Quænam pacta inter eos circa erepta & adhuc conservata Monasteria, Ecclesias &c. fuerint erecta. VI. An antiquo jure Lutherani in Senatu

natu unacum Catholicis ad officia electi fuerint, & quænam electionis norma? VII. Quæ inter utriusque Religionis cultores quoad pacem & unitatem ſtatuta fuerint? Igitur ad *primam* quæſtionem Duumviri reſponderunt, notorium eſſe, id circa Lutheri motus factum, ac anno Chriſti milleſimo quingenteſimo trigeſimo Auguſtanam Confeſſionem ibidem fuiſſe promulgatam, *ad ſecundam*, jam ante Religionis pacem via facti quamdam Religionis immutationem fuiſſe attentatam, *ad tertiam*, nullum deſuper extare monumentum authenticum, *ad quartam*, id patere ex variis diplomatibus, præcipue Rudolphi & Ferdinandi Cæſarum, qui Senatui, civibusque Religioſam, profanamque pacem, ſe ſartam habituros polliciti ſunt, *ad quintam & ſextam* ex Caroli V. decreto conſtare, quod tum ex Duumviris unus fuerit Lutheranus, ejusdemque ſectæ plures officiis publicis præfecti fuerint, ſubinde tamen Catholicorum etiam potior habita ſit ratio, *ad poſtremam* denique, perpetuæ concordiæ medium fuiſſe utriusque Religionis Exercitium. Sæc. XVII. A. C. 1628.

Quoniam vero Cæſareis Delegatis hæ reſponſiones minus diſtinctæ videbantur, hinc die vigeſima quarta Maij petierunt, ut perſpicue ac diſerte I. reſpon-

Sæc. XVII. A. C. 1628.

sponderent, quo tempore Augustana Confessio inter cives publice Augustæ introducta ac prædicata fuerit? II. An Urbs & Senatus huic Confessioni subscripserit. III. An in officiorum distributione Catholicos inter & Lutheranos æqualitas servetur. IV. Utrum ex Catholicis desint, qui publicis officiis præsint; constet enim, quod Lutherani fuerint admoti, cum tamen juxta Caroli V. decretum Catholici essent præferendi. V. An Catholicam Religionem amplectentes defendantur. VI. An per pacta Ecclesiarum, redituum & Monasteriorum a Lutheranis possessorum restitutio fuerit sublata. VII. An a Cæsare præcepta restitutio facta sit. VIII. An semper observata fuerit Cæsarea lex circa Religionem, baptismum, & Matrimonia &c. IX. Utrum Catholicorum scholis inspectores fuerint destinati. X. An Ecclesiarum Curatores sint Religione Catholici, suoque munere debite fungantur. Ad hæc decem puncta Senatores responderunt, & quidem primo: de initio acceptatæ Confessionis Augustanæ nil scriptum inveniri præter hæc verba: *Anno hujus sæculi vigesimo primo juxta morem mutatæ Religionis verbi Dei prædicationi juxta verba ibi contenta factum est initium.* II. De hac subscriptione nihil con-

Sec. XVII. A. C. 1628.

constare, Goldastum tamen testari, quod Augustana Urbs ad porrigendam Confessionem non concurrerit, sed eam primum anno hujus sæculi trigesimo quinto amplexa sit. III. Æqualitatem non fuisse servatam, Catholicis numero superioribus: certum autem & moderatum æquilibrium inniti Religiosæ paci, aliisque pactis. IV. Etiam Lutheranos fuisse publicis officiis adhibitos, eoquod Carolus Cæsar præter Catholicos etiam Lutheranos ab initio admisisset. V. Catholicis omne patrocinium semper fuisse impensum. VI. Nec ratione pactorum, nec pacis Religiosæ Senatum ad restitutionem obstringi. VII. Determinationem in pactis reservatam jam plenarie per Religionis pacem fuisse adimpletam, eoquod quilibet in pacifica possessione & præscriptione fuerit conservatus. VIII. Non modo Cæsaream legem semper fuisse observatam, sed etiam auctoritate publica quosdam Prædicantes Flaccianismo adhærentes fuisse exauctoratos, baptismi vero & Matrimonii administrationem in domibus nunquam fuisse permissam, nec alios præter Catholicos & Lutheranos libros tolerari. IX. Catholicorum Scholis quatuor inspectores Catholicos, & typographiæ duos, totidemque Catholicos Bibliothecæ esse præ-

Sæc. XVII. A. C. 1628.

præfectos. X. Vi pacti de anno Chriſti milleſimo quingenteſimo octogeſimo quarto Eccleſiarum Curatores eſſe Lutheranos, hos tamen Catholicis Fundationum Curatoribus rationem annue reddere eſſe obſtrictos.

Die autem ſecunda Junii Duumviris Cæſarei Delegati reliquos tradidere articulos I. circa Prædicantes II. circa Regimen Eccleſiaſticum & III. Politicum. Igitur Prædicantes die quarta Junii reſpondere juſſi ſunt. I. An in ſuis ritibus & doctrinis a Confeſſione Auguſtana non recedant. II. An duntaxat in articulis in ea contentis ſeſe a Catholicis ſeparent, in ceteris autem Catholicis conſentiant. III. An formulæ concordiæ ſubſcripſerint, vel ſaltem eam tanquam Auguſtanæ Confeſſioni conſonam teneant, illamque in ſuis Concionibus tradant. Ad primam quæſtionem ſequenti die reſponderunt Prædicantes, affirmando, quoad ritus tamen, tanquam res adiophoras non eſſe uniformitatem faſſi ſunt, ad ſecundam declararunt, quod non in omnibus articulis in Confeſſione contentis ſe a Catholicis ſeparent, utpote inter eos non controverſis, de cetero autem non modo circa controverſos articulos in Confeſſione expreſſos, ſed & circa omnes articulos ſacræ Scripturæ non

Ex Archiv. Abbat. ad & Crucem Lit. C.

non consonos sese a Catholicis separent, Sæc. XVII.
ad tertiam, quod anno hujus sæculi A. C. 1628.
octogesimo Prædicantes Augustani formulæ concordiæ subscripserint, ac etiamnum illam pro publico libro Symbolico habeant.

Minus sincera videbatur horum Prædicantium declaratio circa Confessionem Augustanam, utpote quæ testantibus, Selneccero, Chytræo & Musculo plusquam duodecies fuit immutata, imo etiam Wittenbergenses Theologi (*) fateantur, quod hujus Confessionis exemplar primo typis editum non consentiat Augustanæ Confessionis autographo. Magis subdolam credebant Delegati Prædicantium responsionem ad quæstionem secundam, ubi professi sunt, se a Catholicis non modo in articulis in Confessione Augustana contentis, sed etiam in aliis sacræ Paginæ contrariis a Catholicis discrepare, cum ergo, quinam hi sint articuli, non expresserint, hinc suspicabantur Delegati, ne forte Prædicantes sub generali hac clausula alias sectas per Religionis pacem prohibitas in Imperium invehere tentarint; notum enim erat, quod in pluribus a Confessione Augustana sensim recesserint, docuerintque, quod Cor-

(*) In Colloquio Altenburgensi fol. 494.

Sæc. XVII. A. C. 1628.

Corpus et Sanguis Christi in cœna non *sub speciebus*, sed unacum pane et vino præsens, ac primum in sumptione recipiatur, cum tamen Augustana Confessio (*) asserat, quod verum Corpus & Sanguis Christi sub speciebus panis & vini præsens sit in Cœna, & ibidem distribuatur ac sumatur. Præterea docuerint, Papam esse Antichristum, & Missam esse idololatriam, cum tamen in Coufessione Augustana Papa vocetur *Pontifex Maximus*, eique Concilium Oecumenicum convocandi potestas asseratur (**) imo & Confessionis Author Ecclesias Lutheranas falso accusari profiteatur, quasi Missam abolerent. cum tamen ea apud eos retineatur, & summa reverentia, imo adhuc majore, quam apud Catholicos celebretur (***) Insuper moderni Prædicantes tradiderint, Ecclesiam Romanam esse Antichristianam, quam tamen Augustana Confessio Catholicam, & in nullo ab ejus Articulis dissonam profiteatur. Denique ab eis plura Confessioni non inserta, alia eidem omnino contraria fuerint populo tradita, Eapropter Delegati die octava Junii Prædicantibus in-

(*) Art. 10. edit. Wirtemb. anno 1557.
(**) In Præfat.
(***) Art. 24. & art. 3. de abusibus.

injunxere, ut articulos in Confessione non contentos, eis tamen non probatos diserte ac sigillatim sine mora exponerent: Id sibi permolestum esse caussabantur Prædicantes, eoquod pridie ad festa Pentecostes excipiendis confessionibus, concionibus, & communionibus nimium gravati essent, nihilominus declararunt. I. Quod ipsimet Protestantes Electores haud obscure tam in Præfatione, quam in Epilogo his verbis: *recensuimus præcipuos articulos, qui videntur habere controversiam, quamquam de pluribus abusibus dici poterat*, insinuarint, quod in omnibus articulis sacræ Paginæ dissonis sese a Catholicis separent. II. Deum testem invocarunt, quod cum Calvinistis, aliisque Sectariis nullam partem vel consortium habeant. Verum nec hoc responso Delegatis satisfactum, quocirca die decima quarta Junii specialem enumerationem horum articulorum a Protestantibus petebant, hi tamen nil aliud responderunt, nisi quod sola enumeratione articulorum in Augustana Confessione non contentorum scopus a Deputatis intentus obtineri haud posset, cum v. g. sub articulo de Scriptura sacra, numero Sacramentorum &c. latere posset error Schwenckfeldii, Weigelii, Calvini &c. Præterea autem e-

Sæc. XVII. A. C. 1628.

Sæc. XVII. A. C. 1628.

jusmodi articulorum ſpecificatio non ſit privatæ Eccleſiæ res, ſed omnium Proteſtantium Principum, qui communi nomine Confeſſioni absque expreſſis hiſce articulis ſubſcripſere, proin puſillis ſibi Prædicantibus in cauſſa communi, & de Confeſſione communi privatam opinionem ſuam articulatim promere non competeret. Inde vero Deputati probe cognoſcebant, quod hi Præcones duntaxat ſubterfugiis Cæſareum mandatum eludere, eosque a demandato negotio divertere ſatagerent, hinc die vigeſima prima Junii iterato hanc enumerationem fieri, eamque a ſingulis Prædicantibus ſeorſim chirographo ſuo muniri petierunt. Igitur inter arcta prehenſi quarta poſt die præprimis ejusmodi ſpecificationem eſſe oppido arduam exponebant, eoquod hucusque ea nunquam ab aliis Prædicantibus fuerit petita, cunctosque Proteſtantes Principes hac in re prævenire, ac ipſis inconſultis quicquam in communis fidei cauſſa decidere non auderent, priusque omnes controverſias cum Lutheri doctrina conferre deberent, nec ipſimet Catholici in aliquibus articulis v. g. de Immaculata Conceptione, Conciliis, Papæ poteſtate &c. (*) non concordarent, ſuas autem

(*) An ex ignorantia vel malitia *quæſtio-*

nes

autem controverſias non per privatos Ecclesiaſticos, ſed per Concilia definirent (*), aliunde vero in Colloquio Ratisbonenſi Judicem controverſiarum deſignare, & traditiones non ſcriptas recenſere tergiverſati eſſent: tandem vero conſultatione inter ſe habita hi Præcones varios errores, quos a confeſſionis articulis *per bonam conſequentiam* deduci dicebant, recenſuerunt, profeſſi tamen, quod hi duntaxat *præcipui* eſſent articuli, qui expreſſe in Confeſſione non comprehenſi ſuerint, proin eis ſemper integrum adhuc eſſet, alias doctrinas invehere, ſeu ut cum Melanchtone loquar (**), *novam doctrinam excogitare*, præcipue cum in eadem Confeſſione *ſubinde* articulos mutandos, atque ad occaſiones accommodandos eſſe,

Sæc. XVII. A. C. 1628.

nes haſce Theologicas *fidei* articulis inter Catholicos controverſis accenſuerint hi Prædicantes, in dubio relinquimus.

(*) Mirum tamen eſt, quod a moleſta horum Deputatorum inquiſitione ſeſe non expediverint, reſpondendo, ſe ſemper a quarto vel quinto ſæculo, quo Romana Eccleſia facta eſt Meretrix Babylonica, Evangelii puritati adhæſiſſe.

(**) Tom. I. latin. in Præfat.

Sæc. XVII. A.C. 1628. esse, idemmet Confessionis faber testatus fuerit (*).

§. IX.

Inquisitio in Clericorum bona & Ecclesiarum Regimen Augustæ instituta.

Relat. de Statu Urb. Aug. Acta Evangel. civ.

Exhibita Prædicantium declaratione Senatores ad duodecim dubia, & alia septem circa Ecclesiarum Regimen respondere jubebantur: Hi vero præprimis contra Ecclesiasticos questi sunt quod ipsorum gravamina hucusque Senatui non exposuerint, nunc vero *non audita & inscia altera parte* hanc Inquisitionem extorserint: quoniam vero post octoginta annorum possessionem de legitimo possessionis jure rationem reddere, altioris indaginis esset, hinc Ecclesiarum Administratores semestris terminum, quo elapso responsa ad propositas quæstiones proferrent, sibi concedi, iterato, incassum tamen, efflagitarunt. Igitur die quinta Junii ad quæstionem primam de Collegiata Ecclesia ad S. Mauritium responderunt, quod officinæ, aliaque ædificia huic Ecclesiæ annexa in civitatis territorio fuerint erecta, nullaque novatio post Religio-

(*) Lib. 1. Epistol. Epist. 2.

ligioſam pacem attentata ſit, dein circa cæmeterium, aliasque duas domus in territorio Eccleſiæ ad S. Stephanum ædificatas reſponderunt, hæc omnia ante pacem Religioſam fuiſſe facta. Cum autem inſuper declarare juberentur, quo jure Lutherani in Catholica Eccleſia ad S. Georgium campanas pulſare, necnon quadringentos florenos pro alia campana exigere, ac prope Eccleſiam lavatoriam ſpecum, ſcholas aliasque domos ædificare præſumpſerint, necnon Hörvartenſem fundationem ſibi vendicarint, nequidem perſolutis annuis cenſibus? ad hanc quæſtionem reſponderunt, Prædicantis domum dictamque ſpecum jam ante Paſſavienſem transactionem fuiſſe Lutheranis aſſertam, ac in fundo Urbis ædificatam, campanam quoque jam ante ducentos annos a Parochianis fuiſſe ſolutam, Reicharto Præpoſito nonniſi decem florenos conferente: proin ab iisdem ſine Canonicorum repugnantia fuiſſe pulſatam, hancque conſuetudinem poſt immutatam Religionem fuiſſe continuatam usque ad annum hujus ſæculi undecimum, quo Urbanus Præpoſitus quadringentos ſolvit florenos eo pacto, ne ulterius in ejus Eccleſia Parochiani pulſare valeant: de fundatione autem Hörwartenſi nihil ipſis cognitum eſſet,

Sæc. XVII. A. C. 1628.

Sæc. XVII. A. C. 1628

ideo autem annuum censum duorum florenorum non amplius fuisse solutum ajebant, eoquod Præpositus ædituo denegarit habitaculum, pro quo antea hi census fuissent soluti. Cum autem Ecclesiarum Administratores Lutherani docere juberentur, quo jure S. Othmari Sacellum, Prædicantis domum, cæmeterium, atrium, decimas minores, domusque ad Abbatiam S. Crucis spectantes sibi vendicarint, atque ad profanos usus converterint, responderunt, quod domus Prædicantis &c. a Senatu Curatoribus ante plures annos concessa fuerit, atque in cæmeterio Kolleriana familia sepulturam habuerit, & ibidem sepulturam unus civis alteri vendere potuerit, necnon Magistratus expensis domus fuerit reparata, sepulcra lapidibus strata, & Abbati claves ad portam majorem duntaxat precario fuerint concessæ, ex his autem pateat, quod Magistratus non autem Abbas jus Dominii habuerit, & Lutherani suis expensis jam ab anno 1529. Ecclesiam S. Othmari possederint, & extruxerint. Anno 1548. Abbas quidem reclamarit, obsistentibus tamen Ecclesiarum Curatoribus ipsemet Bernardus Abbas concesserit, ut in area prope Ecclesiam S. Othmari porticum seu fornicem, sub qua sine pluviæ mole-

moleſtia populus copioſe concurrens Conciones audire poſſet, ædificetur, & poſtea anno 1561. extendatur: cum ergo ante pacem Religioſam hæc bona Lutherani jam poſſederint, & pactum cum Abbate acceſſerit, hinc omnia hæc bona poſſeſſione legitima ad poſteros transmiſſa ſerventur. Pariter Eccleſiæ Imperialis ad S. Udalricum Curatores Lutherani reſponderunt, quod Prædicatoria eorum domus, cæmeterium, aliæque ædes anno 1458. ex communi Parochianorum ærario fuerint in Urbis fundo ædificatæ, & reſtauratæ, proin diu ante & poſt transactionem Paſſavienſem a Lutheranis poſſeſſæ, nec etiam unquam Rmus D. Abbas vel ejus Monaſterium in electione Curatorum ſuffragium habuerit, vel Curatores eidem rationem reddere obſtricti fuiſſent. Sæc. XVII. A. C. 1628.

Inter alios articulos Cæſarei Delegati præcipue de Carmelitarum Monaſterio ad S. Annam (*) Bibliotheca, & redi-

(*) Hoc Monaſterium unacum Eccleſia anno 1321. partim Friderici Speth Epiſcopi Auguſtani, partim aliorum Benefactorum impenſis fuit pro Carmelitis Auguſtæ erectum, quorum aliquibus etiam deficientibus alii ejusdem Ordinis ſubſtitui debuiſſent. *Hoſtienſ. c. ex injun-*

Sæc. XVII. A. C. 1628.

reditibus, necnon de Fratrum Minorum Cœnobio ac Nosocomio ad S. Jacobum rationem reddi petebant: Igitur Fabricæ Curatores declararunt, quod ex hisce Carmelitis *quidam* circa annum hujus sæculi vigesimum sextum mutata Religione cœnobium deseruerint, proin ante pacem Passavienſem ad Lutheranæ sectæ Cultores hæc Ecclesia transierit: de cetero autem hoc Monasterium, & Ecclesia ad S. Annam, cum a Fratribus ex Ordine Mendicantium fuerit possessa, nullos reditus habuerit, sed Lutherani reditus Ecclesiæ ad S. Mauritium, quam Catholicis reliquissent, ad illam sanctæ Annæ transtulerint, religiosi autem nunquam restitutionem Monasterii ad S. Annam petierint. Fatebantur tamen, quod Provincialis Fratrum Minorum Conventualium Provinciæ Argentinæ anno hujus sæculi vigesimo septimo apud Cæsarem questus, suum Monasterium vi iniqua Fratribus ereptum repetierit, die autem

injuncto. n. 9. loca enim sacra ab hæreticis occupata non desinunt esse religiosa *gloss. in c. Pastorali*, quinimo dominia rerum etiam ab hostibus recuperata non publicantur nec prædæ capientium cedunt, sed redeunt jure postliminii ad pristinos Dominos l. si captivus ff. de capt. & postl.

autem trigesima Decembris declararint Lutherani, quod a Religiosis ante Passavienſem transactionem a fide Catholica deficientibus hoc Monasterium fuerit derelictum, & postea in Xenodochium conversum, per nonaginta annos hisce Religiosis non reclamantibus. Sæc. XVII. A. C. 1628.

§. X.

Septem Inquisitionis Cæsareæ articuli circa Regimen Ecclesiasticum Augustanæ Urbis.

Insuper Cæsaris Delegati circa Ecclesiarum administrationem septem proponebant quæstiones, & quidem primo, an Ecclesiarum Curatores anno prioris sæculi octogesimo quarto designati de sibi commissis bonis rationem, & quibus, reddere cogantur? II. Utrum & a quibus Prædicantes instituantur? III. Unde alantur, & qui reditus pro Catholicorum Scholis impendantur? IV. An & quinam attendant, ne Prædicantes ab Augustanæ Confessionis dogmate recedant? V. An præter toleratum numerum plures vel exteri Prædicantes assumantur? VI. An festa in novo Calendario præscripta observentur. VII. An Præsules Catholici convitiis non proscindantur. Ad pri-

Sæc. XVII. A. C. 1628

mam quæſtionem reſponderunt Senatores, in omnibus pacta & articulos circa vocationem Miniſtrorum de anno evoluti ſæculi octogeſimo quarto, & quinquageſimo primo exacte obſervari. II. Prædicantibus & utriusque Religionis Ludimagiſtris ſua ſalaria ex ærario publico numerari. III. Plures quam quatuordecim Prædicantes, minus vero peregrinos admitti, Peſtilentiarium tamen Prædicantem hucusque fuiſſe additum: Præcones quoque aliunde ejectos non quidem ut Prædicantes, ſed ut cives recipi. IV. Novum Calendarium in uſum deduci, Lutheranos quidem non omnes dies feſtos, quos Catholici, obſervare, in Curia tamen & foro ferias haberi, & ſi quis in feſto utrique Religioni communi laboraſſe deprehenderetur, carceri daretur: de cetero Lutheranos feria tertia Paſchatis & Pentecoſtes, necnon in feſto Corporis Chriſti, SS. Udalrici, Magdalenæ, Afræ, Laurentii & Mariæ Aſſumptæ & Natæ, omnium Sanctorum, & Martini ab operibus ſervilibus non vacare, Senatum tamen, ejusdemque operarios in his diebus ferias agere. Denique ſevere prohiberi, ne e pulpito convitia in quoscunque ſpargantur. Ad articulos vero de regimine Politico reſponderunt Senatores, æqualitatem Catho-

Catholicos inter & Lutheranos juxta Cæſaris decreta fuiſſe ſervatam. Sæc. XVII. A. C. 1628.

§. XI.

Religionis negotium aliis in locis promotum.

Uberiori fructu Religio Catholica ſtudio ac pietate Maximiliani Bavariæ Ducis in Palatinatu Superiore revocata eſt, hoc anno ad Chriſti ovile quaterdecies mille ducentis quinquaginta octo reductis. Præprimis Ambergæ & Neoforii vicinisque locis omnis propemodum populus rejectis erroribus avitam veramque Evangelii doctrinam recepit, ipſis etiam pueris ſuos parentes, domeſticosque ad ejurandum Calvinum adhortantibus, grandævorum quoque non paucis de reddita Avorum Religione lætantibus, palamque teſtantibus, quod fidem Catholicam animo ſuo ſemper impreſſam tenuerint, ſectam licet exterius ob Prædicantium importunitatem profeſſi fuiſſent. Reductis igitur Catholicæ fidei ſacris Elector invaleſcentem blasphemandi conſuetudinem, necnon polygamiam ex detorta Evangelii interpretatione a Calviniſtis paſſim introductam ſevero edicto e tota Provincia eliminavit. Nec minore ſtudio Catholica Religio

Annal. Boic. part. 3. l. 13.

Caraffa comm. de Germ. reſt.

Sæc. XVII. A. C. 1628

ligio Heidelbergæ, Neoſtadii, Germersheimii aliisque inferioris Palatinatus oppidis promota eſt. Hagenoæ etiam integra civitas ad Eccleſiæ gremium rediit, & Spiræ reſtituta PP. Dominicanorum Eccleſia, civium potiſſimi ſectam ejurarunt. Francofordienſes quoque PP. Capuccinos, & Ratisbonenſes Calendarium novum admiſere, necnon cum Catholicis mitius agentes, publicas ſupplicationes tolerarunt. Argentinenſes vero Cæſarei edicti executionem diſtulerunt, ne tamen illud a petulanti plebe dilaceraretur, excubias addiderunt: ſoli Franckendalenſes ſuæ hæreſi immortui pertinaciam ſuam impoſitis magno numero præſidiariis luere coacti ſunt.

§. XII.

Georgius Zeæmannus Præco-Campidunenſis in cuſtodiam deductus.

Lotich. rer. Germ. l. 24. cap. 2. Arnold. hiſt. Hæreſ. p. 2. l. 17. c. 2. §. 8.

Cum eodem ferme tempore Georgius Zeæmannus Campidunenſis Præco, non modo Religionis Catholicæ dogmata, ſed & ſummum Pontificem, Præſules ac Principes Catholicos convitiis, maledictis, & invectivis per plures annos palam in ſuis ſeditioſis declamationibus ſcriptisque amarulentis proſcidiſſe, ſuisque in libris Jeſuitas paſſim

Sæc. XVII. A.C. 1628.

passim spurcissimos suitas vocasse accusaretur, Ferdinandus Cæsar ponderata Principum ac Catholicorum querela Leopoldo Austriæ Archiduci in mandatis dederat, ut maledicum hunc Prædicantem a Senatu Campidunensi sibi tradi peteret: Archidux igitur jussis obtemperaturus, Wolfgangum de Rammersthal & Isaiam de Hohenkirchen ad Episcopatum Campidunensem ablegabat, eo fine, ut hi quibusdam e Senatu evocatis tam Cæsaris, quam Archiducis literas Senatui inscriptas prælegerent, ac Zeæmannum sibi tradi peterent. Tum vero delecti Senatores, totius Senatus nomine, enixe rogabant, ut Zeæmannus, cujus maledicta inter officii sui partes reputabant, intra civitatem adhuc remanere permitteretur, sponsione facta, se curaturos, ne fuga elaberetur, eumque si criminis convictus esset, traditurus. Cum vero Delegati eorum pollicitationibus haud immerito diffiderent, tandem adhibitis etiam minis, ut eis Zeæmannum consignarent, impetrarunt, quem etiam versus Ehrenbergium Comitatus Tyrolensis propugnaculum abduci jussere: Re percepta Joannes Georgius Saxoniæ Elector hujus Præconis patrocinium suscepit, datisque ad Leopoldum Archiducem literis eidem exposuit, hanc

Sæc. XVII. A. C. 1628. hanc ſeveritatem erga Eccleſiaſticum Proteſtantibus minime probatum iri; proin rogare ſe, ut Zeæmannus libertati redditus, antequam ſit damnandus, cauſſam dicere ac priſtino apud ſuos muneri vacare permitteretur, præcipue, cum ob cognitam hujus viri moderationem, pacisque ſtudium de cauſſæ ſuæ bonitate vix ambigendum eſſet. Hæc Elector in Zeæmanni favorem perſcripſerat. qui tamen, *an in perſonalibus vel doctrinalibus deliquiſſet*, ſe ignorare fatebatur. Pro eodem pariter Dux Wirtenbergicus, Circuli ſuevici Ordines Proteſtantes unacum Prædicantis uxore & liberis tam importunis precibus Cæſarem fatigabant, ut hic anno hujus ſæculi trigeſimo illum ſibi ſuisque reſtitui concederet, datis ad Leopoldum Auſtriæ Archiducem hiſce literis: „tametſi hic Præco „intuitu calumniarum ac blasphemia„rum in Sanctos Dei, ipſamque anti„quam Catholicam Eccleſiam noſtram, „eructatarum, legibus omnino vetita„rum, tum quod in Magnates, Præſu„lesque, tam ſupremos, quam medios, „infimosque, tam linguam, quam ſty„lum acuiſſet, adeoque ſicut acta, at„que adverſaria docent, continentiæ „terminos exceſſiſſet, ut graviori pœna „ob hanc enormem prævaricationem, „ſecun-

Sæc. XVII. A. C. 1628.

„secundum imperii constitutiones, dignus videretur, nihilominus ad tot, tamque præcipuas, pro eo intervenientes, intercessiones, nobis eousque satisfieri passi sumus, ut illi liberam missionem permittamus. Interim sub cautela, ac fidejussione severe admonendus erit, a concionibus deinceps usque ad ulteriorem nostram declarationem abstineret. Inprimis scripta, verbaque in Sanctos Dei, Pontificem Romanum, ceterosque Catholicæ fidei addictos blasphema prorsus ejuraret. Simul atque, quidquid ejus generis in Dei Sanctos, Catholicos tam Ecclesiasticos, quam seculares ordines, injuriose disseminasset, partimque ex authoribus aliis collegisset, hoc amplius ne tueretur. Sed reatum, peccatumque suum profiteretur. Deque cetero illi operam daret modestiæ, ne tam ob superius ac præmissum, quam subsequens delictum duplicata, eaque vindice ac severa pœna, sine remissione, coercendus veniat.„

„Secundum hæc amice, fraterne ac clementer contendimus, velles præfatum illum Zeæmannum Concionatorem prævia cautione, ac stipulatione relaxata Custodia impune dimittere. Adeoque stipulationem ut post-

„mo-

Sæc. XVII. A.C. 1628.

„modum impleat, per tuos ſevera ex „lege, ab illo exigere. „

Acceptis igitur hiſce literis Zeæmannus liber dimittebatur, palam profeſſus, quod in ſuis Concionibus & ſcriptis moderationis limites transgreſſus haud parum aberraverit. Hac autem confeſſione ceterorum Lutheranorum Præconum invidiam in ſe concitabat, eoquod hæc verba interpretarentur, perinde ac ſi faſſus fuiſſet, qnod Religionem Papiſticam pro vera & antiquiſſima agnoverit, Papam pro ſancto, ſe vero pro calumniatore declararit &c.

§. XIII.

Templum S. Mariæ de Victoria in gratitudinis monumentum a Ferdinando II. Pragæ in Monte Albo erectum.

Carafa l. c. Lotich. l. 24. c. 3. Meteran. Hiſt. Belg. l. 48. Theatr. Europ. p. 1079.

Eo tempore, quo Ferdinandus II. Pragæ morabatur, Wallenſteinii Principis Legatus unacum octoginta captivis, duobus Tribunis, & triginta Centurionibus quinquaginta peditum & quadraginta ſex Equitum vexilla Danis erepta Cæſari obtulit, quæ poſtmodum Viennæ in ſacello Beatæ Virginis Lauretano in perpetui trophæi gratique animi monumentum affixa fuere: Captivi vero Pragæ jure belli ali-

aliquamdiu detenti postmodum dimissi sunt, ea lege, ut integro semestri contra Cæsarem non essent militaturi: Laurentium vero Realem Viennam sub custodia transmitti jussit Imperator, eo quod cum Batavis copiis Sundæ transitum in Daniæ Regis favorem, non sine Cæsareorum dispendio obsedisset. Hic sæpius a submissis Religiosis ad Catholicam fidem invitatus, semper se potius Atheum, quam Calvinistam professus est: Ceterum luculentiori adhuc specimine Ferdinandus Cæsar suam erga Deum gratitudinem testabatur, dum votum Deo optimo, si victoria contra rebelles potiretur, nuncupatum exsoluturus, hoc anno Pragæ in Monte Albo Templum unacum cænobio exstrui curavit, illudque Deo in honorem B. Virginis Victoriosæ sacravit. Die igitur vigesima quinta Aprilis solemni pompa primum sua manu lapidem ad fundamentum superintulit, hanc festivitatem sua præsentia ac pietate decorantibus Eleonora Gonzaga Imperatrice, Ferdinando III. Hungariæ & Bohemiæ Rege, Archiepiscopo Pragensi, Cardinale Ernesto ab Harrach, & Patre Henrico Generale Ordinis Servorum Beatæ Mariæ Virginis. Lapis vero ille sequenti sub quadratis literis inscriptione insignitus erat. *Anno. M. DC. XXIIX.*

Sæc. XVII. A. C. 1628.

Sæc. XVII. A. C. 1628. *Die XXV. Aprilis, Ferdinandus II, Imperator ſemper Auguſtus, Catholicæ fidei Defenſor Acerrimus, pro gratiarum Actione Victoriæ contra Rebelles, & Hæreticos, Anno M. DC. XX. Die VIII. Novembris in Monte Albo obtentæ, Hujus ſacri Templi ſanctæ Mariæ de Victoria primum Fundamentum poſuit.*

§. XIV.

Cæſaris oppoſitio contra Aquileienſem Patriarcham a Papa electum.

Meteran. Hiſt. Belg. l. 48. p. 574.

Jam a pluribus annis fervebat controverſia inter Domum Auſtriacam & Venetorum Rempublicam de Patriarchatu Aquileienſi, qui ſchismati propter tria famoſa capitula originem ſuam debebat: Vendicabant enim Veneti ſibi ſolis Patriarcham & Iſtriæ Primatem natione Venetum nominandi jus, quinimo ne vel per primas preces vel alio quovis pacto ad domum Auſtriacam ejusmodi Patriarcham conſtituendi ordo unquam pervenire poſſet, a pluribus retro annis copiam fecerunt, ut Patriarcha ſibi Coadjutorem cum jure ſucceſſionis aſſumere valeret. E contrario Domus Auſtriaca hoc jus ſibi competere obtendebat, eoquod Aquileia in ejus ditione ſita eſſet. Poſtquam igi-

tur

tur Urbanus VIII. Papa quemdam Præ- Sæc. XVII.
sulem natione Venetum huic Eccleſiæ A.C. 1628.
præfecerat, Ferdinandus Cæſar Alber-
tum Petlerum de Rudolphsberg Romam
ablegabat, qui die decima Auguſti Cæ-
ſaris nomine ſummo Pontifici hæc ex-
poneret: „Jam integrum effluxit quin-
„quennium, ex quo ſæpius tam Petle-
„rus, quam Cardinales Sanctitati ve-
„ſtræ necnon Purpuratorum Congrega-
„tioni jus Cæſareum in Aquileienſem
„Eccleſiam, traditis etiam Ferdinandi li-
„teris expoſuerunt, irrito ſemper ſuc-
„ceſſu, cum tamen Cæſareæ Majeſtatis
„petitioni non minus deferendum fuiſ-
„ſet, quam cujusvis Itali Principis vel
„Comitis, quos tamen ſua Sanctitas
„nec contemnere nec repellere ſolet,
„ac Romana Curia cuipiam juſtitiam
„denegare hucusque aſſueta non ſit,
„Præterea Sanctitas ſua magis Venetis,
„quam Cæſari favere, totumque nego-
„tium, quod Cæſar integra fide proponi
„curavit, in dubium & controverſiam
„trahere videtur; hac autem ratione
„Venetorum cauſſa haud parum pro-
„movetur, cum tamen hi Patriarcha-
„tui tres ditiones eripuerint, e contra-
„rio autem Cæſar illum Sacerdotiis lo-
„cupletarit, & ad Principatum evexe-
„rit, imo etiam Sanctitati ſuæ Aqui-
„leienſem urbem cum omnibus anne-

Sæc. XVII. A. C. 1628.

„xis tradere conſtituerit, dummodo fi-
„dum Cæſaris ſubditum, ac nationę
„Germanum in Patriarcham eligere,
„eique hanc Eccleſiam commendare
„vellet, præcipue cum nec Veneti, nec
„quivis alius præter ſuam Sanctitatem
„Beneficium Coadjutoris erigendi jus
„habeat; quoniam vero Sanctitas ſua
„prætenſas Venetorum rationes, ut illæ
„refelli, & firmum Cæſaris jus pro-
„pugnari poſſet, Cæſareo Deputato non
„communicarit, hinc ſi Sanctitas ſua
„primo conceptam, ac non modo Au-
„ſtriacæ Domui ſed & toti Nationi Teu-
„tonicæ noxiam, ſacrisque ac profa-
„nis juribus adverſam opinionem tuer
„voluerit, declarat Cæſar per præſa-
„tum Petlerum, quod omnia, ſalva ta-
„men veneratione ſacræ Sedi debita,
„in Cæſaris, Imperiique Romani præ-
„judicium attentanda tanquam irrita
„& nulla habeat. Indecens autem fo-
„ret, ſi Sanctitas ſua, utpote in pro-
„pria cauſſa, judicem adverſus Cæſa-
„rem agere, Venetisque, qui Aqui-
„leienſem Eccleſiam contra Divinas hu-
„manasque leges exſpoliarunt, opitu-
„lari vellet: Eapropter palam decla-
„rat Cæſar, quod Venetorum nullus
„ad Beneficium vel ſacrum vel profa-
„num intra Romani Imperii territorium
„deinceps ſit aſſumendus, omnes vero
„redi-

„reditus, qui ex Romani Imperii ter- Sæc. XVII.
„ritorio proveniunt, sint sequestrandi, A.C. 1628.
„quamvis enim hujus Patriarchatus
„Ecclesiastici Sanctitati suæ subjecti sint,
„temporale tamen Cæsaris jurisdictioni
„subest, proin cum apud Germanos
„Spirituale sine temporali subsistere ne-
„queat, urbsque Aquileiensis absque
„omni controversia Nationis Teutonicæ
„Imperio subjaceat, luce meridiana cla-
„rius elucet, quod Patriarchatus di-
„gnitas ab urbe & Natione Germana
„separari, Venetisque tradi nequeat,
„præcipue cum Aquileiensis Urbs ab
„Imperatoribus fuerit erecta. Insuper
„declarat Cæsar, quod sibi haud im-
„putari possit tot millium animarum
„interitus, malaque inde oritura, eo-
„quod Sanctitas sua celebrem, ac bel-
„licosam Nationem Germanicam in to-
„to Orbe frequentissimam & de sacra
„Sede optime meritam adeo vilipen-
„derit, indignamque, ut Patriarchatus
„dignitatem a sæculis possessam obtine-
„ret, reputarit. Cum ergo Sanctitas
„sua Romano Cæsari tantum dedecus
„vimque, ex stylo Curiæ Romanæ in-
„ferre nec debeat nec possit, utque hu-
„jus negotii gravitas cum omnibus suis
„circumstantiis ante oculos ponatur,
„atque injuria Cæsari illata, Romanæ
„Urbi, ac universo Orbi innotescat,

Sæc. XVII. A. C. 1628.

„necnon S. R. Imperii Principes, nihil „hac in re a Cæsare fuisse prætermis„sum, intelligant, minus vero Catho„lici exin suspicionem vel indignationem „concipiant, aut hæretici illudant, hinc „Cæsaris jussu ac nomine hanc decla„rationem summo Pontifici fieri opor„tuit.„

Tum quidem ad acerbiora minime deventum, progressu autem temporis occasione hujus Patriarchatus gravissimæ exortæ sunt perturbationes, quapropter annuente Domo Austriaca & Venetorum Republica Benedictus XIV. anno Salutis nostræ millesimo septingentesimo quinquagesimo primo hunc Patriarchatum suppressit, ejusque loco duos Archiepiscopatus erexit, alterum Gorizii in ditione Austriaca, & alterum Utinæ in Veneta, ita ut ad hunc nominet Respublica, ad illum vero Austriæ Archidux, neuterque ab altero dependeat.

§. XV.

Continuatio belli Mantuani.

Ferrer. contin. Hist. Hisp. t. 12. Brasson. hist. d'Ital. l. 1. Gramond. Hist. Gall. lib. 18.

Hoc anno lites ex controverso successionis Mantuanæ jure ortæ universam turbabant Italiam, & quidem Hispani inito cum Sabaudis fœdere, Montferratensem Ducatum, priusquam illo potiren-

tirentur, inter se jamjam dividebant: Futuri belli calamitatem prævertere nitebatur Ferdinandus Imperator, caussam in Aula Cæsarea per viam juris ventilari postulans: Suffragabatur eidem Urbanus VIII. Pontifex Maximus; prævaluit tamen Olivaresius Hispaniæ Regis Minister, cujus jussu Corduba Mediolani Gubernator in Montferratensem Provinciam irrumpens, Casalin obsedit, Sabaudus interim Genuensium copiis auctus, Albam, Trinum, aliasque vicinas urbes rapido victoriæ cursu sibi subjecit: Nivernius vero Dux, cum sibi ex toto Ducatu nil nisi Ponzonam, ac Casalin, & hanc ab hoste cinctam supereſſe cerneret, Agnellum Episcopum Mantuanum Viennam ablegat, ut a Cæsare, utpote supremo Feudi Domino investituram, quam hactenus petere neglexerat, impetraret: Verum non modo Episcopo, sed & Retelio Nivernii Filio postmodum submisso Cæsar clientellæ beneficium denegavit, missoque Joanne Nassoviæ Comite Mantuanum Ducatum sequestri nomine sibi vendicavit, omnibus hujus Provinciæ Proceribus, subditisque significans, quod Imperium a bellorum motibus erepturus, ut eos, qui via armorum quam legum experiri, jusque suum prosequi malunt, præverteret,

Sæc. XVII. A. C. 1628.

Sæc. XVII. A. C. 1628. Naſſovium in Italiam decreviſſet, qui ſalvo contendentium jure Mantuæ & Montferratis poſſeſſionem apud Cæſarem tanquam ſequeſtrum deponeret, donec diſcuſſa cauſſa de legitimo Poſſeſſore conſtiterit. Petebat inſuper Cæſar, ut ſuo nomine huic Legato ſubditi omnem operam, obſequium, nec non fidei ſacramentum exſolverent. Ne vero Nivernius illata jam Hiſpanorum arma obtendere poſſet, inſuper Cæſar Khevenhillerum Comitem ei decreverat, ut Cordubam a ſuſcepta Caſalis obſidione dehortaretur: Verum irrita erant Cæſaris monita; quippe Corduba totis viribus obſidionem urgebat, & Comes de Monte-nigro Hiſpani exercitus Dux jamjam in Mantuanam penetraverat ditionem, Nivernius quoque nequidem poſt interminatam proſcriptionis pœnam Cæſaris mandato morem geſſit; unde Naſſovius die quarta decima Maji Mediolanum re infecta reverti compulſus eſt; Nivernius vero a Cæſare male edocto ad melius edocendum provocans, ſe legitimum Succeſſorem proin ſequeſtrum omnino ſuperfluum eſſe, edita apologia demonſtratum ibat, Regisque Galli potentiam implorabat, eodemque tempore Venetorum impulſu, qui Nivernio favebant, ſummum Pontificem in partes vocare nite-

nitebatur. Hic vero Cæsaris arma contra Sedem Romanam provocare veritus, Hispanam invasionem objecta Gallorum potentia prævertendam censuit, hancque in rem Scappio Nuntio Apostolico negotium dedit, ut Placentiæ inter contendentes concordiam stabilire tentaret, eo fine etiam Montium ac Pallotam postea Cardinalem in Hispaniam, aliosque Nuntios in Germaniam ablegabat: ipsemet quoque Cosmus II. Magnus Hetruriæ Dux, qui tum Viennæ agebat, Cæsarem eo inclinabat, ut dilata proscriptionis pœna Nivernio has pacis conditiones proponi curaret. I. Nivernius Germanorum copiis Casalin Cæsaris nomine consignaret. II. Hispani & Sabaudus hucusque occupatas urbes tamdiu possiderent, donec lis dirempta esset, interim vero in Mantuano Ducatu omnes utrinque hostilitates cessarent. Verum has quoque concordiæ leges respuit Nivernius, in cujus auxilium Uxelius Marchio cum duodecim peditum millibus, & mille quingentis Equitibus properans, Ambruni & Brianzoni castra metabatur, infausto prorsus Casalensis obsidionis successu; comperto enim Gallorum adventu Corduba Sabaudo Duci quinque peditum millia submittere jussus, haud ultra Casalis mænia undique cingere

Sæc. XVII. A. C. 1628.

Sæc. XVII. A. C. 1628

poterat, aliunde vero ejus milites fa mis violentia, annonæ, ac præcipu æris militaris penuria preſſi caſtra de ſeruere, quin huic inopiæ Hiſpani oc currere poſſent, eoquod Batavi, Petr Heynio claſſis Indicæ Occidentalis Ar chitalaſſo, præter plura navigia inte gram claſſem, quæ vulgo argentari vocatur, ſub portu Matancono Hiſpa nis eripuiſſent.

§. XVI.

Duo Cardinales Diaconi ab Urban VIII. Papa renuntiati.

Ciacon. in vita Urbani VIII.

Jam anno Superiore Urbanus VII Pontifex Maximus die trigeſim Auguſti in Purpuratorum Senatu quin que Prælatos Cardinalium Collegio ad ſcribere meditabatur, quos tamen ad huc, ut vocant, in pectoris ſui ſcrini reſervabat; ex his autem hoc ann die ſeptima Februarii, duos promul gavit, & quidem. I. Antonium Bar berinum Urbani Papæ ex Fratre Nepo tem, Diaconum Cardinalem tit. Sanctæ Mariæ in Aquiro, qui tamen poſte Cardinalis Presbyter titulum Sanctiſ ſimæ Trinitatis in Monte Pincio coopta bat. II. Hieronymum Columnam pa tria Romanum, Cardinalem Diaconum ti

tit. S. Agnetis, poſtremo ſancti Laurentii in Lucina. Sæc. XVII. A.C. 1628.

§. XVII.

Franciſci d'Eſcubleu de Surdis Cardinalis obitus.

Uno prius Menſe hujus anni ex Purpuratis ſolus deceſſit Franciſcus Surdiſius natione Gallus, qui Anno Sæculi prioris nonageſimo primo ex Pruliacenſi Montisque Regalis Abbate Archiepiſcopus Burdegalenſis, ſequentique anno ad Henrici IV. Franciæ Regis preces Cardinalis Diaconus, poſtea Presbyter tit. S. Praxedis a Clemente VIII. nominabatur. Eo, quo eminuit, Religionis ac diſciplinæ ſtudio omnes Paſtoris vigilantiſſimi partes expleverat, ac primo quidem ad corrigendos Sacerdotum mores Provincialem habuit Synodum, & corruptelas circa beneficia ſuſtulit, ſuoque ære Sacellum, in quo pro ſuggeſtu novitii Concionatores exercerentur, erexit, Cæleſtinorum & Carthuſianorum monaſteria magnis ſumptibus ædificavit, locupletavitque, urbisque felicitatem introductis Carmelitis, Capuccinis, Fratribus Minimis, & Urſulinis Virginibus promovit, necnon Cænobium S. Crucis ſub Regimine Benedictinorum ad priſtinum ſplen-

Ciacon. in vita Clemens VIII. Gramond. Hiſt. Gall. lib. 2. Vid. Supra l. 186. §. 3. p. 244. & l. 190. §. 94. p. 432.

Sæc. XVII. A. C. 1628.

splendorem revocavit: Nec tamen sua pietas, vitæ integritas, sedulitas in animarum salutem, nec liberalitas in pauperes satis tuta erat a Burdegalensis Senatus æmulatione, uti supra memoravimus: Habuit tamen semper Surdisius æquos controversiarum Judices ac defensores Henricum IV. & Ludovicum XIII. Galliarum Reges, quibus hujus Viri pietas, Zelus & candor probe cognitus erat. Tandem vero die octava Januarii assiduus hic vitæ ac disciplinæ sancti Caroli Borromæi imitator Burdigalæ anno ætatis suæ quinquagesimo octavo beatæ æternitatis viam ingressus est.

§. XVIII.

Synodi Osnabrugensis decreta.

Harth. Concil. Germ. tom. 9.

Haud segniore restaurandæ disciplinæ studio animatus Franciscus Guilielmus Bavariæ Ducis Filius, sacri Romani Imperii Princeps, & Comes de Wartenberg Osnabrugensis Episcopus die vigesima octava Martii Diæcesanam celebrabat Synodum, in qua primo quidem Concionatoribus insinuatum, ut in producendis S. Scripturæ testimoniis nonnisi editione vulgata utantur, nec aniles fabulas, aut apocryphas historias vel suspecta miracula exponant minus

minus vero Magistratum Ecclesiasticum vel Civilem palam carpant, sed parcant personis, indignentur vitiis: pariter singulis diebus Dominicis, & non raro etiam festivis post meridiem pueris rudimenta fidei Catholicæ explicent, sique pueri tum convenire nequirent, in concione per horæ dimidium saltem bis in Mense de fidei articulis differant. II. Præcepit Synodus, ut pro defunctis oblationes Sacrificiorum, eleemosynæ, aliaque pia opera ex Ecclesiæ usu peragantur, pro hæreticis autem ejusmodi suffragia non fiant, cum hæc illis non prosint. III. Inter dies festos de præcepto numerat ferias secundam & tertiam Paschæ & Pentecostes, non tamen festum SS. Innocentium. Recenset etiam diem animarum *ante meridiem*. IV. Præcipit Synodus, ut nulla Puerpera ante vigesimam quintam a partu diem ad Benedictionem admittatur, hæcque nonnisi a proprio Parocho, vel ejus Vicario perficiatur. V. Declarat, Sponsalia valida esse, etsi coram Parocho & testibus contracta non fuerint, suadet tamen, ne clandestina aut invitis Parentibus & tutoribus contrahantur. VI. Statuit, ut Bibliothecæ in Regularium Monasteriis instituantur, augeantur, & repurgentur a libris vetitis, maxime hæreticorum. VII. Prohibet

Sæc. XVII. A. C. 1628.

Sæc. XVII. A.C. 1628.

hibet etiam, *sub pœna proprietatis*, n ulla Monialis census vitalitios, ancil las, catellos, gallinas, columbas, a ves aut similia habeat: voluit tamen ut præter Ordinarium Confessarium bi aut ter in anno eisdem alius ab Epi scopo approbatus offeratur.

§. XIX.

Rupellensis obsidionis continuatio.

Gramond. Hist. Gall. l. 18. Lndolph. Theotr. c. 5. Monet. Rupec. capt.

Quominus Ludovicus XIII. Francia Rex Nivernium Ducem validior ope in Italia fulciret, Rupellensi præ pediebatur obsidione, a cujus succesſi publicæ tranquillitatis, ac Regiæ au ctoritatis incrementum vel ruina depen debat. Ab eo enim tempore, quo hæc Urbs Calvini errores amplexata, Deo & Ecclesiæ fidem debitam exuerat, sem per Regibus suis rebellis, perduellionis caput, omnisque mali fomes exstitit, crebrisque suorum victoriis ad tantam pervenit impudentiam, ut non modo Statum in statu erigeret, sed etiam fræni impatiens, tributi indictionem, belli denuntiationem, promulgationem legum aliaque similia jura Regia sibi arrogaret: Adhuc illa ætate penes Rupellenses Sectarios Gallici maris ac Insularum, quæ sese ad plagas Alnixi & Pictonum extendunt, imperium fuit, donec

donec nupero navali prælio unacum Anglis devicti Insulis ac simul maris dominio Regi Christianissimo decedere cogerentur. Nec tamen propterea Rohanæus Sectariorum Princeps ab obfirmato Regem suum opprimendi furore quicquam remisit, sed Montpessulanum, aliasque urbes a Regis obsequio avertere conatus, Condæum Principem, cæsis Nobilium quadraginta, ac trecentis gregariis Africianæ urbis obsidionem solvere compulit, necnon Venesium prope nonnullos Nobiles Regi addictos intercepit, quos non tanquam bello captos habuit, sed eis aures, nares, manus, & quod honestas nominare prohibet, abscindi jussit. Ipse quoque Rex, qui Rupellanæ obsidioni præerat, comperta Hugonotarum in Picardia, Normania, atque Campania seditione, Parisios reverti cogebatur, Cardinali Richelio primo post Regem imperio, omniumque terra marique potestate relicta. Hujus vigilantia, atque adversus æstuantium fluctuum, ventorumque ferociam impiger labor Oceanum tam valido cohibuit fræno, ut navigia, molesque prægrandes Rupellam undique cingentes viam omnem intercluderent. Promoverat haud parum obsidionis successum probata Castonis Regii Fratris, Aurelianensis Ducis

Sæc. XVII. A. C. 1628.

Sæc. XVII. A. C. 1628.

cis fidelitas, necnon prompta urbium Catholicarum subsidia, præcipue Cleri Gallicani, qui quamvis intra sexennium plusquam quinque librarum myriades pro reprimendis hisce rebellibus contuliisset, nihilominus hoc item anno tricies centena librarum millia Regi pendebat. Accurrerat etiam in Gallici Regis subsidium valida Regis Hispani classis, Architalasso Friderico Toletano qui exeunte Mense Decembri Morbihanum in portum Aremoricorum invectus est: Interim vero, cum Rupellenses Calviniistæ terrestri eruptione penitus prohibiti nequidem prædatoriis scaphis Oceanum ultro infestare possent, omnis consilii opisque inopes Angliæ Regem sollicitarunt, ut cum classe eo fine recens instructa auxilium laboranti urbi ferre festinaret: comperto Anglorum consilio mox Ludovicus Franciæ Rex Parisiis Rupellam ad castra reversus est, a Friderico Toletano salutatus, qui tamen, eoquod in Regis alloquio caput pileo tegere haud jussus esset, indignatione inde concepta, aut forte secreto Hispani Ministerii mandato cum sua hucusque otiosa, intactaque classe in Hispaniam reversus est: eadem autem die Ambrosius Spinola unacum Filio suo Franciæ Regem invisit, ac exposita legationis suæ caussa idem Rupellanæ

pellanæ obsidionis genus, quo ipse Bredam expugnasset, admiratus, lineam vulgo *communionis* dictam urbi nimis vicinam, proin hostilibus belli tormentis expositam observabat: dein die prima Februarii Spinola in Hispaniam reverso, Ludovicus Rex Fecialem ad obsessos misit, qui urbis ruinam denuntiaret, ni confestim deditione facta in Regis obsequium reverterentur: Verum hic cum petulantissimo responso rejectus est, renuntiantibus Sectariis, se non jam de pace, sed libertate & salute sua acturos, & pro utraque ad postremam sanguinis guttam decertaturos: mox vero Guitonem, invitum licet, in Urbis Præfectum renuntiant, qui acceptato demum imperio pugionem in foro appendi jussit, significans, hoc ferro aut se, si deditionem acceptaturus, aut civium quemvis jugulandum fore, si deditionem fieri suasurus esset.

Sæc. XVII. A. C. 1628.

§. XX.

Altera Anglorum classis in Rupellensium opem advecta.

Tantam adversus Regem suum contumaciam, atque proterviam Hugonotis inspiraverat Britannicæ classis fiducia; probe enim cognitum habebant, quod Carolus I. Angliæ Rex

Rapin. Thoyr. hist. d' Angl. l. 19. Pufend. Introd. tom. 4. l. 4. c. 1.

Sæc. XVII. A. C. 1628.

Salm. Hiſt. d'Angl. t. 4. pag. 196.

inſtigante Bughingamo Cliente ſuo i paucis charo, in comitiis die vigeſim ſexta Martii in Rupellenſis Urbis ſub ſidium decem alia navigia inſtrui p tiiſſet, necnon utriusque Curiæ Sen tores tertiam claſſem triginta & u majoribus, ac viginti minoribus nav giis validam Rupellas deſtinaſſent, De bighio Comite Præfecto, qui etiam d vigeſima ſeptima Aprilis Portu-Oſti ſolvit, atque in anchoris ad *Bajæ C put* ſeu ſinus Oſtium quadriduo otioſ ſubſtitit, donec Buchingamus huj claſſis Architalaſſus adventaſſet: n que enim Anglis prælii copia a Rege ſu facta, niſi poſt clientis ſui adventu qui prima quaque die cum prævali claſſe Rupellam obſidione liberatur ſperabatur. Poſtquam igitur obſeſſi Prægnotio, qui cum navicula incolum Rupellam evaſerat, Britannicæ cl ſis adventum perceperant, hoc nu tio ovantes, licet inedia ac fame p rimum preſſi, nulla mora ſummis t rium faſtigiis vexilla expandunt, fe vos ſtatim accendunt ignes, illico e plodunt in lætitiæ ſignum belli torme ta, amicos, fratres ac libertatis ſ vindices ſalutaturi: ſequuntur eti collætantium voces, veluti jam pa victoriæ ſpes, & oppreſſi Regis ſu gurium. Verum repente gaudia ni

pr

præmatura, necnon desideria jam in portu stantia, siniſtra convulsit fortuna, quæ Rupellanos Deo vindice pertinaciter insectabatur; eadem enim classis noctu die vigesima octava ejusdem Mensis in Angliam reversa est, totamque Rupellensium spem nova calamitate involvit. Sæc. XVII. Sæc. 1628.

§. XXI.

Buchingamus supremus Anglicæ Præfectus a Sicario trucidatus.

Quamprimum enim Buchingamus novæ classis Præfectus Portum-Ostium venerat, vela in altum Rupellam versus daturus, pugione transfossus occubuit. Hujus cædis Auctor erat Joannes Feltonus cujusdam centuriæ Legatus, qui adulterino liberandæ Patriæ Zelo seu potius fanatismo abreptus Regium hunc clientem, quem ex communi populi Senatusque rumore tanquam apertum Patriæ hostem habebat, e medio sustulit: Jam enim ante biennium die sexta Februarii Buchingamus a Bristollo Comite in Regni comitiis accusabatur, quod Carolum I. tum Walliæ Principem in Hispaniam abduxisset, ut ibidem Catholicæ fidei præceptis imbutus, Papismum in Angliam reduceret, huncque in finem non modo ipsemet

Hist. Eccl. Hazart. p. 9. c. 2. Gramond. & Rapin. l. c. Lotich. rer. Germ. l. 23. cap. 3.

Sæc. XVII. A. C. 1628.

met in Catholicorum Templo ſacra
Hoſtiam adoraſſet, ſed etiam a Pa
per literas ſollicitatus Principem
eandem fidem, necnon ad literas Po
tifici, quem *Beatiſſimum Patrem* app
laſſet, perſcribendas incitaſſet, ac
mum interceptis Jacobi Patris lite
connubium cum Hiſpani Regis Fi
ex proprii queſtus ſtudio firmaſſet:
nimvero Buchingamus Regis patro
nio tutus, hæc accuſationum capit
non tamen æmulorum invidiam a ſe
liciter amovebat: quippe hoc anno
ſus in Parlamento inſimulabatur, qu
præter jam recenſita crimina inſu
peculatus, perduellionis. oppreſſi
puli, belli temere in Gallos moti, n
non Arminianorum patrocinii reus
ſet: inde vero Carolus graviter offe
ſus, ut clientem ſuum a Parlamenti
ſectatione eriperet, eundem claſſis Pr
fectum conſtituit, ſpe fretus, quan
primum Buchingamus vela in altu
dediſſet, finem invidiæ fore: Veru
hæc ipſa dignitas eidem vitæ finem
celerabat; quippe eadem hora, q
ſeſe aut vivum aut mortuum in Rup
lanam urbem penetraturum, jurab
a ſicaria Feltoni manu die vigeſima t
tia Auguſti trucidabatur. Inde R
intimo doloris ſenſu afflictatus, ut
renne amoris ſui ſpecimen etiam p

Clie

Clientis ſui obitum ederet, illius amicos continuato favore dignabatur, ac paulopoſt Feltonum capite plecti juſſerat: nec deerant tamen, qui eundem Anglicanæ cauſſæ Martyrem ex ſicario facerent. Sæc. XVII. A. C. 1628.

§. XXII.

Infauſta Anglicanæ claſſis expeditio.

Haud ulteriorem promiſſæ opis moram, urgentes Rupellenſium calamitates admiſerant, quocirca Angliæ Rex Buchingamo confeſtim acceleranda expeditioni Comitem Linſerſium ſubrogabat, cujus etiam imperio claſſis centum quadraginta navigiis valida die vigeſima quinta Septembris Reæ ſeu Cracinæ Inſulæ admota eſt, cumque Anglis ſecundior, quam Gallis Auſter affluxiſſet, Linſerſius claſſem ad tormenti jactum verſus Regia navigia promovit, ac die tertia Octobris denſa glandium procella Gallicas naves infeſtavit. Eodem tempore Rupellenſes ingentem globorum & flammæ tempeſtatem in proximam Regis claſſem detonarunt, emiſſisque ſequenti die incendiariis navigiis eandem latius diffuſo incendio abſumpſiſſent, niſi Regii Incenſas hoſtium naves continua tormentorum diſploſione ſubmerſiſſent:

Sæc. XVII. A. C. 1628

Tum vero tota prælii moles in Anglo converſa, tamque infeſta ab utroqu latere in eos grandinabat tormentorum diſploſio, tantaque militum, navium que omnem aditum intercludentium pertinacia, tamque ſolida oppoſitæ mo lis compages erat, ut Linſerſius, Su biſius & Lavallius ſectarii agminis Du ctores exactis in prælium quatuor ho ris, in Ream Inſulam claſſem ſuam in glorii reducere cogerentur. Demum Angli, quod plerumque rebus ſiniſtri fluentibus proximum eſſe ſolet, in Ru pellenſium Legatos ſecum in eadem claſſe verſantes infauſti ſucceſſus cau ſam rejecerunt, eisdem exprobrante quod Anglo Regi impudentiſſime et fædiſſime impoſuiſſent, aſſeverante ex Oceano expeditum cuique ad Ru pellanos patere aditum, nunc ver cum infeſtas millenis periculis vias com periſſent, nec claſſem nec militem ma nifeſto exitio exponere ultra poſſent datæ autem fidei jam ſatisfeciſſent cum petitam ab eis annonam in con ſpectum oppidi adduxiſſent. Rupellen ſium vero nunc curæ ſit, eam ſibi ver dicare: Enimvero Rupellenſes præ pue Dengbigium Præfectum profu etiam lacrimis flectere nitebantur, ne tamen impetrare poterant, quomin Britannica claſſis unacum annona, ſu

lat

latis anchoris retrocederet, ac demum in Angliam reverteretur. Unde Sectarii consilio, annona, ac alieno subsidio destituti in unica animorum pertinacia, & munitionum robore salutis suæ spem reponere maluerunt, quam ad debitum Regis sui obsequium reverti, ejusque clementiam implorare. Sæc. XVII. A. C. 1628.

§. XXIII.

Extrema Rupellensium obsessorum calamitas ac pertinacia.

Jam integer ab urbe obsessa annus volvebatur, intra quem nonnisi unica commeatu onusta scapha incolumis Rupellam advehi potuit, jejunum prorsus famelicæ multitudinis levamen: unde in immensum fames invaluerat, cibis in victum aut nullis, aut ipsa asservandi sollicitudine atque mora corruptis. Supererat modica frumenti portio Nobilium usui reservata, non tam ad levandam quam irritandam ventris aviditatem utilis: jamque tanta vescarum rerum egestas non modo Oppidanorum præcipuos, sed & ipsam Rohanæi Matrem, Sororemque incesserat, ut, ne rabies edendi vitalia depasceret, quatuor equos, quorum ipsis erat ad rhedam usus, sale & pipere respersos carni substituerent: demum deficienti- *Gramond. Hist Gall. lib. 18. Monet. l. c. Calmet Hist. Univ. l. 151. pag. 315.*

Sæc. XVII. A.C. 1628.

bus in urbe hiſce cupediis, cives a canes, feles, & mures caro venales & abſurda quæque vellenda converte bantur, hæcque avida manu diſcerpta ſine conciſionis aut coactionis cura præ impatientia calentis ſtomachi fa turitatem feſtinantis, ciborum quam dam in ſimilitudinem redigebant; pro ceſſu temporis extremam famem ex ſiccatis animalium coriis explere fune ſtus vitæ amor ſuaſerat: calceamenta crepidæ, ocreæ, coria longo uſu de trita, ipſæ ſoleæ in lebetes miſſæ, la giusque affuſa aqua maceratæ, ha demum pene morientium delitiæ, e illorum dapes erant apparatu Perſic potiores: Effodiebantur pugionibu manuumque unguiculis, ſylveſtres r dices & herbæ, gulæque collecta cu piditas in tam cruda dape ultimum præ teritæ famis ſolatium ac condimentu inveniebat, potiſſimi etiam inter gra dinantes obſidentium globos, atque ev dentiſſima vitæ vix non fugientis per cula oſtreas aliaque per arenas ſerpen tia animantia, quæ littorum in vad recedens maris æſtus deſtituerat, ce tatim collegerant, rara tunc tamen, neque tantæ famelicorum turbæ ſu fectura, neque ſcrutantium' folerti ſemper opportuna: Hic toto trimeſt obſeſſis cibus, hæc Rupellæ calamita

inde

indeque nata ſtomachorum vitia, tabes corporum, corruptelaque viſcerum, unacum febribus, quibus jamjam plusquam tredecim civium militumque millia abſumpta fuere, nedum tamen fracta rebellium ferocitate, qua ipſimet pulverem pyrium diſtraxerant, bellique tormenta, ne Regias in manus venirent, impactis clavis obſtruxerunt, cum tamen facillime, niſi legitimum Regem ſuum debellandi furor prævaluiſſet, ſuam ſuorumque vitam, facultates, & ærumnas implorata clementia, honeſtaque deditione redimere potuiſſent. Non deerant quidem, qui vel calamitatibus expugnati vel perduellionem pertæſi impenſius extremo malo remedium opponi efflagitarent. Attamen ad horum lamenta ſurdæ erant obſtinatorum aures, quinimo obſervatum eſt, quod in unico menſe frequentiores, quam per longum antea tempus, nuptiæ fuerint celebratæ, eo fine, ut urbe expugnata Calviniſtarum Filiæ Maritis Religione Catholicis nubere prohiberentur. Adeo inſanum erat Hugonotarum odium in Catholicos, regiosque.

Sæc. XVII. A. C. 1628.

Sæc. XVII. A. C. 1628.

§. XXIV.

Seditio ac dissensiones inter Rupellanos Calvinistas exortæ.

Monet. l. c.

Auctis indies obsessorum molestiis seditio in civitate concitata est; cum enim mulieres, pueri ac puellæ, cetera raque imbellia capita, quæ continenter a ferociente milite Rupellano expellebantur, quotidie a Regiis in urbem retunderentur, pietate rabiem accendente, complures detestabilem cetero rum pertinaciam execrabantur, palam vociferantes, optimo Principi urbem esse dedendam. Ast horum ejulatu factiosis adeo stomachum irritabant, u palam ad arma iretur, civibus ipsis i cives gladium stringentibus, quo i congressu deterior seditiosorum causa viribus evasit superior, eoque victorum processit furor, ut obstinati deditionem suadentium non paucos ultimo supplicio mulctarent, ceteris, quibus perduellium ferrum pepercerat, deinceps ne hiscere quidem audentibus. Hoc intestini belli successu Ruppellani efferatiores effecti, Regiam molem, vicinasque stationes quadriduana tormentorum explosione acrius, quam sesquimense superiore toto feciissent, appetere instituerunt, vana Anglicæ classis mor

Sæc. XVII. A.C. 1628.

mox revèrſuræ fiducia animati. Tum enim apud Guitonem Urbis Præfectum, Virum factioſiſſimum ac longe inſolentiſſimum ſibique ſimiles tam immota inhæſit Britannici ſubſidii ſpes, urbisque propugnandæ ſententia, ut ſuperba prorſus confidentia calamitatem, ſub cujus ruinis ipſimet ſuſpirabant, deſpicerent. Horum quoque contumaciæ applaudebant præter Rohanæi Ducis Matrem, Sororemque Calviniani Paſtores, quos inter præcipue Godefredus Salebertius convocato in plateam omni populo ſermonem habuit, in quo Regem ſuum cum Pharaone, & rebelles Hugonotas cum Iſraelitico Dei populo conferens, nefanda prorſus Divini Verbi profanatione in luculentæ perduellionis defenſionem prodigii ſimilis ſpem ingerere haud dubitabat: Sacrilegæ autem ſuæ declamationis ſumma hæc erat: „Etſi Angli receſſerint, prima „quaque die redituri ſunt: hyems in„ſtat, imminent pluviæ, & venti, qui„bus concatenatæ naves, & repagulum „mari oppoſitum diſjicientur; hæc om„nia hominum opus ſunt: Noſtis Pha„raonem, quia in curribus, & in equis „gloriabatur, ſubmerſum undis, dum „Dei populum oppreſſit: ſperate in Deo, „qui per maria præbuit amicam manum „Iſraeli, qui manna pavit in deſerto „popu-

Sæc. XVII. A. C. 1628.

„populum ſuum: qui convertit petras „in ſtagna aquarum, qui pueros in for„nace ardente placido rore aſperſit: De„nique, qui corvo charitatem inſpiravit, „qua Prophetam fame exhauſtum ale„ret. Salutem ex inimicis procurabit „Deus urbi ſuæ, ſi in ipſo ſperaveritis, „non deerit providentia Deo, ſi fides „homini non defuerit „ Dein ad Guitonem converſus: *Hic*, inquit, *vobis Moyſes eſt, illi lex a Deo data, qua regat Iſraelem, utar Evangelii verbis:* quæcunque dixerit vobis facite, hic eſt, in quo ſibi Deus bene complacuit, ipſum audite. Ad hæc Guito declinata moliter laude: *Non eſt*, inquit, *tanta deſperatio rebus noſtris, quanta Iſraeli in deſerto: Subſidium, quod ſperamus, in littore noſtro eſt: non eadem ſemper fortuna in bello; tentavit ſemel tranſitum Anglus, & repulſam paſſus eſt pro peccatis noſtris; tentabit iterum, & perrumpet pro Gloria Altiſſimi: brevis eſt mora pro libertate, pro religione, pro vita: quo res cunque caſura ſit, utrinque præſens imminet periculum, ex fame, ſi perſeveratur, ex furca, ſi Urbs deditur: quanto dignius eſt in libertate mori ex facto glorioſo, quam in furca finire ex imbelli actu, tanto præſtat deditioni legitima defenſio. Denique victima eſſet populus Rupellanus Richelio Cardinali, cujus*

ambi-

ambitio, & omnis Gloria, extirpare Evangelicam fidem, quam vocat, hæresim.

Hujus vero Rabulæ intempestivam garrulitatem interpellabat Nobilis quædam Matrona nomine *Nova-Domus*, quæ seditiosam ejusdem suorumque pertinaciam, atque inde enatam recrudescentis intra stomachum famis tyrannidem, ceteraque incommoda incusans, subjunxit: *quid ergo moramur? quin ad Regem confugimus? quantacunque barbaries erit apud hostem, si exuimus pertinaciam, pauci expiabimus, si perstamus, nemo post triduum superstes erit.*

His auditis mota acrius seditione ipso in Templo sub Prædicantis concionem quædam Virgo fanatico furore agitata Matronæ colaphum impegit, mox autem itum ad verbera, Matronæ Domesticis atque amicis in petulantem hanc fœminam turmatim irruentibus, cui tamen cum non deessent, qui eam protegerent, res ad ultimum seditionis eruptura videbatur, quam tamen Guito Præfectus immisso militum agmine ad tempus restinxit: Habebatur postea Rupellæ Senatus, ubi pariter inter Consilii Primores ac Magistratus colaphis decertatum est, quorum unum ipsemet Guito fuste excepit, alter vero injuriam sui Collegæ ulturus vicissim Guitoni alapam impegit: demum latius serpen-

Sæc. XVII. A. C. 1628.

ferpente tumultu milites civesque turmatim in Guitonis ædes irrupere, minisque atrocibus imperarunt, ut urbem dederet: Aſt tam ipſe, quam Rohanæi Ducis Mater, ac Calviniani Præcones reſponderunt, quod de Regis clementia, ac urbe ejus arbitrio dedenda ullam mentionem fieri, haud paterentur, ſed irent ipſimet ad Regem, eique Rupellam traderent.

§. XXV.

Rupellenſis Urbs deditione capta.

Gramond & Monet. l. c. Jæger. hiſt. Eccl. l. 7. c. 9. Puſend. Introd. tom. 1. l. 1. cap. 4.

Interim Carolus I. Angliæ Rex percepto infauſtæ expeditionis ſucceſſu Montacutium Equitem Britannum die decima ſexta Octobris ad Ludovicum Franciæ Regem ablegabat, ut pro Anglis Rupellæ degentibus vitæ gratiam impetraret, ſimulque conceſſis quindecim dierum induciis inter utrumque Regem pacem offerret, ea tamen lege, ut pariter Subiſius, Lavallius & Rupellenſes inter initæ pacis capita comprehenderentur. Verum Ludovicus repoſuit, quod de hiſce tribus ſeditioſis ſuperflua eſſet cura, cum ſibimet minime ignotum eſſet, qualem ſe erga Gallos ſibi pleno jure obnoxios pro eorum meritis gerere debeat, de cetero autem apud ſe Angli eodem ſemper loco forent,

Sæc. XVII. A. C. 1628.

forent, quo Galli apud Anglos. Dato hoc responso Legatus perhonorifice dimissus est: Die autem vigesima Octobris Engolismensis Dux quosdam Rupellenses Piratas, qui propinqua Regiæ classis littora legentes, Charentonianæ ripæ agros depopulabantur, non sine ingenti eorum clade abegit: Ex Rupellanis quoque nonnulli aut veniæ desperatione, aut acerbissima inedia adacti ex urbe ad Regios prodibant, qui tamen, cum apud eos suspectæ fidei literæ fuissent inventæ, promeritas obfirmatæ perduellionis pœnas suspendio dederunt. Nihilominus Galli rebelles in Britannica classe agentes ad Regis misericordiam implorandam animos adjecere, selectisque eam in rem quatuor Nobilioribus, binas Regio Archithalasso obsides tradiderunt, totidem vero ad Cardinalem Richelium ablegarunt, inexpiabilis flagitii veniam, quam etiam facile impetrarunt, deprecaturos. Interea vero Rupellenses propria sua pertinacia infelicissimi ad extremas redigebantur angustias; obversabantur in oculis eorum plusquam dena cadaverum millia, quæ insepulta jacebant, non impietate, sed debilitate superstitum, quibus semivivis nec ad efferenda cadavera, nec ad effodienda sepulcra vires suppetebant. Demum in mortis necessi-

Sæc. XVII. A. C. 1628.

necessitate constitutis nil reliquum erat quam sese legitimi sui Regis imperio subjicere: adhuc tamen obstirmatus Regem suum insequendi ardor, excussoque Monarchici imperii jugo Democratiam quamdam invehendi cupiditas sceleratiores retardabat, ab aliis vero secta suæ fanatismo excæcatis non rationibus adducta, sed extremis calamitatibus fracta voluntas tandem subjectionis desiderium extorquebat: quinimo hi quoque, ne toties, tamque sceleste violatam Regis Majestatem coacto etiam obsequio supplices placarent, obstabant Calvinianæ impietatis Præcones qui per totam urbem velut Enthusiasmo absorpti seditiosis suis concionibus atque exaggerato Religionis, quæ apud vulgus plurimum valet, periculo cives a Regis obedientia etiamnum avertere omnibus nervis conniti sunt, ut cujus perduellionis sementem jampridem jecerant, segetem aluerant, messemque uberrimam legerant, tandem illam quoque in sæcula a se propagatam gloriari possent, prævaluit tamen illorum declamationibus potentius extremæ necessitatis dictamen apud illos quibus secta quidem, non tamen continuatæ perduellionis furor probabatur. Hi ergo spretis infamibus Magistris suis die vigesima octava Octobris quatuor

tuor Oratores, atque inter eos præcipue Curbevillæum ad Regem ablegarunt, paci & veniæ impetrandis. Hujus igitur opera præfati Oratores ſiſtuntur Ludovico, ipſiusque juſſu ſuæ miſſionis capita expoſituri ad Richelium deducuntur: Hi autem, perverſa eorum conſuetudine jam ſemel callum obducente, non tam perduellionis crimen deprecabantur, quam de priſtina libertate omnibus Sectariis concedenda; proin de auctoritate ſemper retinenda paciſci voluerunt. Cardinalis vero, poſtquam pacta cum ſubditis velut inter æquales inire, Regi victori indecorem fore, oſtenderat, eisdem Author exſtitit, ut ſe Regis clementiæ permitterent, nullasque conditiones præſcriberent, ceterisque civibus ſuis eandem ſubmiſſionem perſuaderent, cum hæc unica eſſet impetrandæ veniæ ratio: Tanta Cardinalis, Regisque humanitas, quam non modo ipſi, ſed nuper etiam Galli Anglorum ſigna ſecuti comprobatam habebant, illos eo adegit, ut ad urbem, claſſemque Britannicam reverſi ceteris ſuarum partium omnibus perſuaderent, quatenus ſe ſuaque, omni ſublata conditionum mentione Regis clementiæ permitterent. Poſtera igitur die quatuor hi Oratores, poſtquam de omnibus articulis cum Richelio Car-

Sæc. XVII. A. C. 1628.

Sæc. XVII. A. C. 1628.

dinale convenerant, jussu Regis a Proceribus impertitæ gratiæ tabulas receperunt, quas Regis sigillo munitas in urbem, classemque transmiserunt, atque Rupellas die trigesima Novembris reversi, suis civibus impetratæ a Rege veniæ normam exposuere, qua a Magistratu rata habita, duodecim ex civibus præcipui nomine civitatis plenio re, quam hactenus potestate instructi, ut noxarum gratiam postularent, fidemque ingenui ac perpetui obsequii interponerent, ad Regias ædes prodiere. His ergo a Cardinale ad Regis cubile introductis, necnon in genua provolutis, Guttæus eorum Advocatus Ludovicum his verbis supplex compellabat: *Profiteor quidem, Rupellenses fuisse omnium mortalium sceleslissimos, in suum Regem ingratissimos, eaque propter venia indignissimos: iidem tamen execranda licet flagitiorum colluvie contaminatissimi, insita Christianissimi Regis humanitate freti, non possunt veniam desperare, quamquam nihil sibi reliqui fecerint, unde eam expectarent, qui ejus fiducia sceleribus scelera cumularunt: ad eandem tamen, quæ toties, & tam impie violata fuit, confugere clementiam, eamque suppliciter obsecrare audent, ne pro eo reorum habitu, qui nunc est, eis ipsa se adhibeat, sed ex eo, qui revera futurus sit, de ipsorum caussa æstimandum*

mandum censeat: sancte asseverant, se quales jam esse instituerunt, omni ævo futuros Regiæ Majestati addictissimos, & omnium obsequentissimos, id munus ejusdem illi singulari Clementiæ acceptum ferre, perpetuumque laturos, uti, quæ ipsis hanc mentem, Divina quadam vi adspirarit, & affuderit: gestis autem suis evicturi sunt, ut fateatur perpetuo Princeps Optimus, sicuti nulla olim extitit sceleratior Rupeculanorum contumacia, & perfidia: sic tota Gallia nullius populi sanctiorem deinde fuisse fidem, & obsequentiam testabitur: Ad hæc Rex paucis respondit: *Optarem vobis tandem a Numine hanc mentem fuisse inditam, ut vestra tam officiosa verba, sinceri pectoris ingenuus sensus expromeret: utinam vero, non eam expressisset ab maxime simulatis animis ultima necessitas: nam compertum habeo, malicioſissimos & versutissimos homines, nihil omnino machinarum per summum nefas, non commovisse, ut Regiæ ditionis meæ jugum ex suis cervicibus excuterent: quoniam tamen asseritis, noxarum vos duci pœnitentia, omnium perduellionum vobis gratiam facio, hac lege uti perpetua, sinceraque præstanda in Regem obedientia, & fide Regis Clementia vos dignos præbeatis.*

Sæc. XVII. A. C. 1628.

His dictis Herbotius, qui Regi ab epistolis erat, Regium diploma recitare

Sæc. XVII. A. C. 1628.

tare jubebatur hujus tenoris: *Rupellani agnito errore ſuo veniam a Rege petunt, fidem & obſequium renovant, nulla cauſſæ cognitione obedientiam promittunt: fidei præſtitæ & obedientiæ promiſſæ primus ſit actus Urbis deditio, quam ſine conditione victori mancipant. Rex miſericors oppidanis, ultro & ſponte vitam, libertatem & bona permittit.*

Præterea Rex liberum ſectæ exercitium intra urbem Hugonotis promiſit, indulſitque, ut Tribuni gladiis præcincti, gregarii vero inermes urbe excederent, nunquam arma in Regem ſumpturi. Demum etiam omnes ſententias in Rupellanos pronuntiatas tanquam irritas declaravit. Hac ſua clementia Ludovicus Rex toti Orbi teſtatum reddidit, quod bello in Calviniſtas moto nequaquam ſectam inſecutus ſit, ſed duntaxat rebelles Sectarios plectere coactus fuerit, quantumvis ex horum motibus ſat perſpectum habuerit, quantam furoris ac perfidiæ inſaniam Calviniana dogmata ſuis aſſeclis contra Reges ſuos inſtillare valeant.

Ceterum hi ipſimet Rupellenſium Oratores, quantumvis ſine omni conditione ſe Regis ſui arbitrio permiſſuros, palam ac iterato profeſſi eſſent, mox tamen impudenter poſtulare audebant, ut deinceps ſibi jure perpetuo lice-

liceret, eosdem, quos antea, Magistratus libere eligere, iisdemque immunitatibus ac privilegiis, quibus hanc in diem potiti essent, frui: Ita nempe etiam superati, adhuc victores esse gestiebant, viribusque inedia penitus exhaustis adhucdum restabat animus ad restituendos Rupeculæ factiosos Magistratus, ad instaurandam usurpati juris Rempublicam, ac proin ad perpetuandam rebellionem. Petulantius adhuc Guittonus Urbis Præfectus arrogantia hactenus non audita per nuntios Regi significari jussit, quod Regi obviam ire haud posset, eoquod Magistratus sui urbisque vetus mos esset, Regibus Rupellam venientibus non extra, sed intra pomœria occurrere: insuper per suos Oratores petiit, ut Regii copiosam annonam ex castris in urbem deducerent, priusquam Regiis legionibus aditus daretur. Verum Rex id fieri omnino vetuit ante immissas in civitatem phalanges suas, occupatasque portas. Moderatius autem sese gerebant Oratores illi, qui condonatæ perduellionis diploma in urbis compitis evulgantes populum Ministellorum declamationibus dementatum ad saniora reduxerunt. Fertur tamen, quod iidem hi Oratores, cum pridie apud Cardinalem lautissimo excepti fuissent convivio, ac pertinacio-

Sæc. XVII. A. C. 1628.

Sæc. XVII. A. C. 1628.

rem famem repreſſuri aviditſime omni cibo ſeſe ingurgitaſſent, clanculo panem, quantum eorum peræ caperent, ſine furti malitia ſurripuerint, atque in craſtinam ſui ſuæque familiæ neceſſitatem repoſuerint.

§. XXVI.

Ludovicus XIII. Franciæ Rex Rupellas victor ingreſſus.

Gramond. & Monet. l. c Lotich. rer. Germ. l. 23. cap. 8.

Die trigeſima Octobris præſidiariæ cohortes Gallica & Helvetica in urbem inducebantur, ad quarum ingreſſum Guittonus unacum Calvinianis Primoribus ad Congnenſem portam acceſſit, ac pro Magiſtratus jure inauguralem orationem habere auſus eſt: Verum Schombergius Franciæ Mareſcallus tacere juſſo denuntiabat, ipſum titulo & jure omni Magiſtratus excidiſſe. Nihilominus ipſo Rege, unacum Cardinale Richelio urbem ingrediente, militari ſatellitio, quo durante obſidione utebatur, ſtipatus impudenter ſeſe ſtitit, aſt faceſſere, atque indicta capitis pœna urbis claves tradere, & arrogatæ Præfecturæ ſimulacrum exuere juſſus, vix adduci poterat, ut in perduellione adoleſcens, atque in contumacia ſeneſcens homo Regem ſe ſuperiorem agnoſceret. Eminnit tum præcipue

inter

inter festivos etiam hostium applausus Sæc. XVII.
Ludovici Regis modestia, ac pietas, A.C. 1628.
qua in famelici populi levamen copiosissimam annonam submitti curabat: minus vero suæ vitæ, soliique securitatem ac patriæ salutem, Rupella subacta, assertam soli Deo in acceptis referre oblivisceba tur; præterquam enim, quod in hac expeditione iteratis vicibus Deo vota nuncupasset, publicasque preces per universum Regnum indixisset, insuper die trigesima prima Octobris literas sua manu exaratas ad Parisiensem Archiepiscopum, grati animi sui testes dedit hæc in verba: *Meis ad Matrem literis eam studiose rogabam, ut Universos Regios Ministros felicium nuntiorum faceret participes, & quidem abs te nominatim ducto initio, adhibenda gratiarum actione, cum adversum te, tum erga Clerum Urbis, ardentium precum nomine, quas assiduas apud Deum fuderunt ad hunc diem, ejus victoriæ impetrandæ gratia, quam mihi summa ipsius bonitas impertivit, Vix tamen Sansimonius Eques cum eis literis profectus erat, cum nec contentus etiam Villaclerio impositis mandatis, ut tecum super ea re meis verbis ageret, hanc insuper epistolam ad eum destinavi, quam libuit mea manu ad te scribere, ut ea tibi testis esset, quonam tenus Divinæ bonitati obstrictum*

Sæc. XVII. A. C. 1628.

ctum esse me sentiam, & agnoscam: at- que uti ejus beneficentiæ insignem victo- riam debeo, grates ipsi ex animo habeam, & agam. Cupio autem, ut ipsius infi- nitæ liberalitati eo nomine adhibeatur pu- blica gratulatio, & per eos quidem ipsos, quorum incensus ardor pietatis nunquam remitti potuit, vel ea diuturnitate tem- poris, quæ me assiduis & gravibus peri- culis expositum habuit. Hæc agendarum gratiarum provincia tuæ procurationis, ac sollicitudinis fuerit in id temporis, quod tibi Regina Mater nostra, edixerit: quo etiam accedet, ut universis Clerico- rum, & Religiosorum familiis, & Col- legiis diserte significes meam hanc debel- latorum hostium singulari Numinis op confessionem: adjicies insuper, nequaquam mihi dubium esse, quin æquitati meæ cau- sæ ipsorum adjunctæ preces, infinitam Dei benignitatem permoverint, ut exorari se beneficentissime permitteret. Vale.

LUDOVICUS Rex.

§. XVII.

Solemnis supplicatio in gratiarum a- ctionem Rupeculæ instituta.

Die autem prima Novembris Riche- lius Cardinalis primum solemne sacrum celebrabat, ac decantato Hym-

no

no Ambrosiano Pater Suffrenius Jesuita concionem habuit, apposite selecto hoc themate: *Persequar inimicos meos, & compehendam illos, & non revertar, donec deficiant.* Nonnulli tamen adulationis speciem redoluisse censebant, quod hic Concionator Ludovico apud Villamregiam periculose decumbenti ardentius expugnandæ Rupeculæ desiderium cælitus injectum pronuntiasset. Sequenti die Burdigalensis Archiepiscopus translata anniversaria defunctorum die, apparatissima pompa rem Divinam peragebat, instituta postmodum solemni supplicatione, in qua Eucharisticus Deus tam diu infandis sacrilegiis violatus atque atrocibus calumniis impetitus per urbem circumferebatur, Baldachinum gestantibus Engolismensi Duce, Allesio Comite, & Bassompetro ac Schombergio Marescallis: Comitabatur sacram Hostiam Rex Ludovicus unacum omnibus Belliducibus, Ministris, ac innumera Nobilium multitudine: Triumphalis hæc lætitia, Augusta Religionis Catholicæ Majestas, Regisque clementia tantopere Calvinianæ sectæ præjudiciis necnon rebellantium pervicaciæ derogabat, ut non modo cives prætereunti Regi acclamarent: *Vivat Rex, qui misericordiam fecit in populo suo*, sed etiam primum velut

Sæc. XVII. A. C. 1628.

Ludolph. Theatr. Orb. pag. 454.

Sæc. XVII. A. C. 1628

coacti, poſtea ultronee, quicquid pretioſum haberent, ad cohoneſtandam publicæ ſupplicationis pompam in omnium vicorum parietibus appenderent, atque ex Proceribus Rupellanis nonnulli præter Tremollinm Ducem Calvinianam ſectam ejurarent, palam profeſſi, quod a ſuis Præconibus decepti, a Rege, quem nunc adeo pium experirentur, unaomnes jugulandos crediderint. Poſtea ſub veſperam erigebatur in ſubjecto veteris Urbis caſtro Victori Chriſto trophæum, cruce loco eminentiſſimo affixa cum hac inſcriptione: *Fuſis terra marique Anglis, fractis ſectariorum partibus, victa ſubditorum rebellantium pervicacia, vero Dei cultu reſtituto, Oceano compedibus vincto, Rupella in deditionem accepta, dubium majore Clementiæ an fortitudinis exemplo, Regibus & Principibus fruſtra conjurantibus, victor exercitus Deo optimo Maximo & Ludovico XIII. Galliarum, Navarræque Regi invictiſſimo, Pio, Juſto, Triumphatori, hoc monumentum ſacravit, Principibus Decus, terror hoſtibus, applauſus gallis, exemplum poſteris, Orbi univerſo portentum.*

Non deerant tamen, qui ſectæ ſuæ, rebellandique ſtudio immortui nec agnitæ veritatis ſtimulo, nec Regis victoris clementia ad ſaniora revocari pote-

poterant: hos inter præcipui erant Guittonus, Salebertius infamis ille turbarum incentor, & Serbienſius, qui aliquamdiu Rupeculæ ſubſiſtere permiſſi, poſtquam nova moliri comperti ſunt, urbe decedere jubebantur. Æquale exilium ſibi in caput ſuum accerſebant Rohanæi Mater, ejusque Soror Anna, quæ utpote in pacis articulis non comprehenſæ propter pertinax ac fanaticum ſectæ ſuæ ſtudium Niortum relegatæ ſunt. Tradit ipſe Rohanæus, quod ejusdem Mater datis ex carcere literis eidem ſignificarit, *captivam ſe cum filia, ſed non ideo a prima conſtantia degenerem, ſibi integram in vinculis animi libertatem eſſe: perſtaret ipſe qua virtute cæpiſſet, nec haberet literis fidem, ſi quas ad ipſum ſcripſerit, cauſſæ deſertionem, aut quicquam imbelle continentes: vim fore, quandocunque a prima virtute ſcripto diſceſſerit.*

Sæc. XVII. A. C. 1628.

§. XXVIII.

Urbani VIII. Pontificis literæ gratulatoriæ ad Ludovicum Franciæ Regem.

Accepto Rupellanæ deditionis nuntio Britannica claſſis aliunde violentæ tempeſtatis impetu in altum projecta die decima Novembris in Angliam reverſa eſt, poſtquam præter formidinis

Calmet hiſt. Univerſ. lib. 151. Daniel hiſt. de Franc. tom. 10.

Sæc. XVII. A. C. 1628

nis umbram nec quicquam damni Gallis, & Rupellensibus præter jejunam spem nil levaminis attulerat; plurimum tamen inde Ludovici Regis gloria polelusam conjuratorum potentiam, conclamatam hæresim, captamque Rupellam augebatur. Præcipuos autem victoriæ fructus reponebat Rex in immota sollicitudine, qua Catholicis suas Ecclesias, bona ablata, Nosocomia & cimeteria restitui curabat, Templumque, quod Hugonotæ ante sexaginta circiter annos suæ sectæ ritibus profanarunt, in Ecclesiam Cathedralem convertebat, erecto Episcopatu, quem Innocentius X. anno Salutis nostræ millesimo sexcentesimo quadragesimo octavo rursus Apostolico diplomate confirmaverat. Demum Rex Urbis tot perduellionum reæ mænia ab imis fundamentis subrui, triplicesque illius fossas murorum ruinis complanari, abrogatisque Calvinianæ perfidiæ Magistratibus, abolitisque Regii beneficii privilegiis atque immunitatibus liberæ civitatis nomen ac jus obliterari voluit. Insuper Reæ Insulæ arcem, necnon novæ Turonianæ urbis propugnacula præter Santonensem, Mirabellanam, Laudensem & Chinonensem arces, infesta rebellium receptacula, solo æquari jussit. Cum ergo domitis in Gallia

Secta-

Sæc. XVII. A. C. 1628.

Sectariis, altissima huic Regna quies, Regibus vitæ soliique securitas, Ecclesiæ obsequium, ac subditis vera Religio fuerit asserta, præclara admodum lætandi, Regique hanc victoriam gratulandi argumenta fuere suppeditata Urbano VIII. Pontifici Maximo, qui de hac victoria, per ipsiusmet Regis literas certior factus, præprimis Deo acturus grates, a S. Augustini Templo ad Divi Ludovici ædes frequenti supplicatione se contulit, ac postmodum hanc victoriam Numinis beneficio, Ludovici Regis pietati, prudentiæ & fortitudini necnon Richelii Cardinalis consilio ac labori acceptam referens, gratulatorias Regi literas transmisit, in quibus cum præter alia scripsisset hæc verba: *Vox exultationis & salutis in tabernaculis, videat peccator & irascatur, & Synagoga Sathanæ contabescat &c.* a Sectariis traducebatur tanquam carnifex de fame & Rupellensium miseria lætabundus. Verum Pontifex nequaquam de horum miseriis ac cæde triumphum agebat, sed de oppressa hæresi, quæ non modo Ecclesiam, sed ipsos etiam legitimos Reges per plusquam sexaginta annos oppressit, Regnumque innumeris calamitatibus involvit: æqua igitur Pontifici erat lætandi ratio, miseratione autem indigni sunt, qui ex perversa volun-

Sæc. XVII. A. C. 1628.

voluntate miſeri eſſe contendunt; a forte duntaxat Sectariis anniverſar communis gaudii feſta celebrare lice eoquod ab anno Chriſti milleſimo qui genteſimo decimo ſeptimo ſectæ fu fundamenta proſuſo tot millium Cath licorum ſanguine irrigarunt, ac ſedit nibus, bellis, conjurationibus, Eccl ſiaſticorum tormentis, bonorumque S crorum ſpoliis propagarunt? Quam urbane ergo, ne dicam proterve, Jo phus Hallus Oxonienſis Pſeudo-E ſcopus ad haſce Urbani literas ev gato ſchediasmate inter alia Pontifice ita allocutus eſt: *Audi, Pontifex U bane, quod brevi ante tremendum Chri tribunal exaudies pallidus. Paſtorem Chr ſtiani gregis parum decent ſanguineæ i literæ. Tunc ad arma Sanguinarius Pr co conclames; Tunc ut Chriſtianos Prin pes, nimii quam plenos cruoris ad pro gationem ſuorum clademque horrendam criter inſtiges? Ideone tibi creditæ clav ut ferratas belli portas, eburneasque di inferni aperires? Euge, Petri umbra, nunquid hi tibi Malchi videntur, quib dum aures præcidere voluiſti, levi erro in guttura incidiſti! aut nunquid de qua drupedibus hiſce in Gallia ſtabulantibus di Stum tibi pridem cælitus*, occide & ma duca? &c.

§. XXIX

Sæc. XVII.
A. C. 1628.

§. XXIX.

Diverſæ Conſtitutiones Urbani VIII. Papæ.

Hoc item anno Urbanus VIII. Papa, præterquam quod aperto Indulgentiarum theſauro ad pacem a Deo inter Chriſtianos Principes impetrandam, jejunium, preces, & ſupplicationes toto Orbe Chriſtiano indixerit, inſuper plures alias Conſtitutiones edidit, & quidem die vigeſima tertia Martii Clementis VIII. Conſtitutionem, qua non Sacerdotes, ſi Miſſas celebrant, vel confeſſiones excipiunt, profano Tribunali tradendi decernebantur, ad omnes, dummodo vigeſimum ætatis annum compleverint, extendit: compertum enim habebat Pontifex, quod nonnulli ſub minoris ætatis obtentu præfatam Conſtitutionem transgreſſi fuerint. Die autem nona Auguſti Papa diploma edidit, quo declaratum, quod Fratres Capuccini ad laxiorem Ordinem ſine Sedis Apoſtolicæ, ad Carthuſianum vero ſine Miniſtri Generalis licentia tranſire nequeant. Sequentis vero Menſis die duodecima omnia Privilegia quibuscunque conceſſa audiendi Sæcularium confeſſiones ſine Ordinarii examine & approbatione revocavit, excommuni-

Bullar. Magn. Conſt. Urban. VIII. t. 4. & 5.

Sæc. XVII. A. C. 1628.

municationem quoque die trigesim prima Octobris interminavit in eos, q S. Reliquias ex Ecclesia vel libros e Bibliotheca Fratrum Minimorum Ro mæ agentium extraxerint. Prius ver die undecima ejusdem Mensis Fratribu de Redemptione Captivorum indulsit ut officium & Missam de sancto Petr Nolasco recitare valeant.

§. XXX.

Variæ decisiones Sacrarum Congregationum.

Congr. Trid. Episc. Rituum &c.

Prodiere insuper plures sacrarum Con gregationum Constitutiones, quidem sacra Rituum Congregatio d vigesima nona Januarii declaravit, quo Baldachinum Abbatis sine auro sit, ad summum ter in anno adhiberi v leat, nec etiam Abbati celebranti plus quam una Mitra concedatur, Missaque solemnis Abbatialis nonnisi ter in anno sit canenda, & tum quidem non cum septem, sed duntaxat cum sex candelabris, & Abaco parvo. Decidit quoque die vigesima octava ejusdem Mensis sacra Episcoporum Congregatio, quod qui in rixa alicui dicit: *distring gladium*, eodemque tempore infligi quosdam ictus, non incurrat excommunicationem in duellantes latam.

Exor-

Exortis etiam quibusdam dubiis circa Regularium ſupplicationes, ſacra Rituum Congregatio die vigeſima ſexta Februarii decrevit, quod in eorum Eccleſiis clauſtra habentibus, ſupplicationes fiant intra clauſtra, ſecus fiant prope muros Eccleſiæ ſive exeundo ab una porta, & redeundo per aliam ſive per eandem: nunquam tamen Mulieribus liceat comitari ejusmodi ſupplicationes per clauſtra Regularium absque expreſſa licentia Sedis Apoſtolicæ, nec etiam extra ambitum Eccleſiæ Regulares proceſſiones habere valeant ſine licentia & conſenſu Parochi, ſalvis tamen privilegiis, ſi quæ ſint: Proceſſiones vero confraternitatum non debeant extendi per vias, ſed circa muros Regularium, qui eas regunt, neque etiam hi SS. Sacramentum cum ſolemnitate ſine licentia Ordinarii exponere valeant. Pariter ſacra Congregatio Epiſcoporum die vigeſima prima Martii præcepit, quod Monialibus tempore Jubilæi dandus ſit Confeſſarius extraordinarius: die autem vigeſima ſexta ejusdem Menſis deciſum, quod Coadjutor Epiſcopi, præſente Coadjuto, non poſſit Benedictionem Pontificalem impertiri, nec tamen cogendus ſit tum Miſſas aut Veſperas celebrare, ſed hoc a ſimplici Canonico peragi debeat. . .

Sæc. XVII. A. C. 1628.

Sæc. XVII A. C. 1628.

declaratum quoque die octava Aprilis quod de sanctis, de quibus nil in Ca lendario Romano vel rubricis Breviar habetur, nil propria auctoritate de cerni, minus autem huic Calendari aliqua Sanctorum officia addi, vel ri tus immutari valeant: decisum etiam habetur, quod insignes Reliquiæ cen seantur Caput, Brachium, Crus, au illa pars Corporis, in qua passus e Martyr, dummodo sit integra, no parva, & ab Ordinariis legitime ap probata, Prohibuit quoque S. Con gregatio Missas, ut vocant, Gregoria nas, vel de quindecim Auxiliatoribus de Patre æterno, & quascunque alias licet tanquam a S. Congregatione ap probatæ falso spargantur, exceptis ta men iis, quæ sunt permissæ Regula ribus tantum, ut sunt Rosarii, S. Ma riæ de Monte Carmelo &c. nec etiam de titulis Altarium, nisi sint in Calen dario Romano, officium recitetur: pe tentibus tamen Monachis S. Gregori de urbe die vigesima octava Octobri respondit S. Congregatio, triginta Mis sas S. Gregorii non esse prohibitas. Ha betur quoque declaratio, vi cujus la cus percutiens in Ecclesia injuriose a lium laicum alapa, Excommunicatio nem minorem incurrisse dicitur. Dem que die vigesima Novembris declara tum

tum, quod Canonicis Cathedralibus Annuli usus in Missa sit prohibitus: Vicarius tamen Generalis absente & præsente Episcopo ultimo loco inter Canonicos in publicis supplicationibus incedat, nisi contraria vigeat consuetudo: nec etiam de sancto Canonisato valeat fieri Officium extra propriam Ecclesiam absque novo decreto. Sæc. XVII. A. C. 1628.

§. XXXI.

Illustrium Virorum obitus.

Inter paucos alios Principes, qui hunc annum vitæ suæ postremum habuere, singulari encomio celebrari meretur Joannes Fridericus Wirtenbergæ Dux, qui ob singularem animi moderationem passim *mitis* dictus, ab anno ætatis suæ vigesimo sexto patriæ Regimen multa cum prudentia, ac pietatis laude rexerat. Biennio ante obitum in Colmarienſi Conventu pro reconciliando Friderico Palatino omnem opem operamque suam, incassum licet, impendebat, quamvis aliunde mira sagacitate suas ditiones necnon Suevicum Circulum, cujus Archistrategus erat, a belli tumultibus universam Germaniam concutientibus præservasset: Obiit tandem die decima octava Julii annos natus quadraginta sex. *Theatr. Orb. cap.* 15. *Brachel. hist. p.* 136.

Sæc. XVII. A. C. 1628.

Infausto magis fato vitam, quam ætatis floridæ ardor longævam polliceebatur, juvenili intemperie nimis mature finierat Rudolphus Christianos Frisiæ Orientalis Comes; cum enim Galassi Cæsarei Tribuni signifer duos Nobiles singulari certamine implicitos compescere jussus, per confluentem turmam penetrare vellet, atque evaginato ense fors Comitis Ministrum percuteret; eo viso mox Comes indignatione abreptus, stricto ense signiferum tam presse insequebatur, ut hic nullo dato fugæ loco, vitam repressa vi tueri coactus gladium suum in sinistrum Comitis oculum impingeret: quo vulnere Comes in medio juventutis flore altera mox die decessit, relicto ditionum suarum Successore Udalrico ejus Fratre.

§ XXXII.

Epistola nuncupatoria a Facultate Parisiensi notata.

Argentre Coll. Jud. t. 2. p. 279.

Hoc anno Petrus Potel Theologiæ Magister Theses quasdam propugnare jussus, ut disputationem suam magis augustam redderet, easdem Petro Berullio Cardinali magni nominis, auctoritatisque. Viro nuncupabat præfixa hac ad easdem epistola.

In

Illustrissimo Petro Cardinali Berullæo, Oratorii D. N. J. C. Præposito Generali Sæc. XVII. A. C. 1628.

Petrus Potel salutem plurimam dicit.

Si scholis excelsæ Sanctitatis tuæ Devotus tibi primum expendere ingenii primitias, peccare sit (Illustrissime Berullæe) propter nomen tuum propitiare peccato Juventutis meæ: ut enim scriptum est: Tu es Petrus; cui remiseris peccatum, remittetur ei. Verum quis arguit me de peccato? a Domino factum est illud: quærens enim virum, qui me sub umbra alarum suarum protegeret, audivi vocem de cælo dicentem mihi: Ecce Vir, Oriens nomen ejus, Orientem quæsivi & hunc cognovi, quoniam tu hic eras, quem inveni (ascendebat enim elevata nuper magnificentia tua super terram) ideo ad te confugi, & me suscepit dextera tua: jam tuus sum ego, & non alius, & si adolescentulus sim, & contemptus, an Vir sicut tu? Berullum hæc ætas non viderat ullum: inter natos hominum non surrexit æqualis in natura, inter filios adoptionis Christi non surrexit secundus in gratia: Tuum esse, an Gloria sicut hæc? Unica est, & unius: mei non alterius Phœnix es tu, & citra condignum: Phœnix & ego sed ultra: ceciderunt mihi funes in præclaris, quoniam in manibus tuis sortes meæ, ideo speravi in te, quia cognovi nomen tuum, quoniam singulariter in spe constituit me, qui dedit mihi intellectum;

Sæc. XVII. A. C. 1628

ctum; ascende igitur, & ingredere in Domum matris meæ, & in Aulam genitricis meæ, castra sunt hæc, sed sacra, instat tibi certamen, & examen futurum mihi cum plurimis, ludi sunt, & joci (inquiunt) sed mihi crede suspecti, timendique: adsis itaque ut certamen spectes, deficientem subleves, vincentem corones, non satiabor enim, donec apparuerit mihi Gloria mea.

Postquam vero Facultati hujus epistolæ tenor innotuerat, mox die vigesima octava Februarii Frogerus Syndicus eam ut impiam & blasphemam damnari petiit: pronuntiata igitur sententia Potelus eandem damnare, atque in publicis Sorbonæ comitiis retractare jussus est.

§. XXXIII.

Variæ ejusdem Facultatis Parisiensis decisiones, ac Judicia.

Argentre l. c. p. 276.

Cum anno præterito Universitatis Rector in actibus Theologicis prior ipso Nuntio Apostolico nominari contenderit, Rex id ægerrime ferens, die vigesima septima Martii Regii Sigilli Custodi negotium dedit, ut Fillesacum Universitatis Decanum adesse juberet, eidemque Ludovici Franciæ Regis nomine coram ejusdem Universitatis Rectore significaret, Regem velle ac jubere,

bere, ut Sedis Apoſtolicæ Nuntius ei- Sæc. XVII.
dem Rectori loco, ceſſione, ac hono- A. C. 1628.
ris prærogativa præferretur, ejusque nomen Rectoris nomini præponeretur. Relato ad Facultatem mandato, eadem die prima Aprilis cenſuit, omnino parendum eſſe Regis voluntati.

Expoſuerat etiam Edmundus Amiot pro prima Doctoratus laurea quasdam Theſes, atque inter alias propugnaverat primo, quod *omnis Sacerdos habeat indiſtinctam jurisdictionem ab Ordine in omnes homines II. quod quivis Sacerdos abſolvere valide, non licite in caſibus reſervatis valeat:* Utraque hac propoſitione Doctoribus Sorbonicis minus probata, Edmundus die decima nona Februarii mentem ſuam apertius explicans, aſſerebat, hanc jurisdictionem Sacerdoti non *in actu exercito* ſed *ſignato* competere, eumque abſolvere poſſe omnes ſeu pœnitentes, *qui bona fide accedunt, cum onere tamen ſiſtendi ſe rurſus coram Sacerdote habente poteſtatem in reſervatis ubi reſervati erant, ut ab eo abſolutionem impetrent.*

Inſuperhabita hac explicatione Univerſitatis Pariſinæ Cancellarius Amioto Doctoratus honores conferre recuſabat, niſi haſce propoſitiones rectæ fidei & Ordini in Eccleſia omni ævo ſtabilito contrarias retractaret, judiciumque Fa-

Sæc. XVII. A. C. 1628.

cultatis Theologicæ ſubiret. Amiotus vero, cum Theſes ſuas juxta Sorbonæ leges & Statuta ſe defendiſſe contenderet, non modo adverſus Cancellarium ad Facultatem die prima Julii queſtum ibat, ſed inſuper, ne quovis pacto juribus ac Facultatis privilegiis derogaſſe videretur, ad ſupremam Regis Curiam provocabat: Verum Facultas collectis Doctorum ſuffragiis Amiotum juſſit, ut ſuas propoſitiones his verbis revocaret: *Ego Amiotus profiteor coram Facultate in unoquoque Sacerdote præter illam omnem poteſtatem, quam accipit in ordinatione, adhuc requiri jurisdictionem ab Eccleſia, ſive ordinaria, ſive delegatam, ut valide abſolvat, & in eum ſenſum cupio meam Theſin explicari omnemque explicationem, quam dedi prædictæ meæ Theſi, in tantum probo, in quantum eſt conformis prædictæ meæ profeſſioni.*

Vid. ſupra lib. 195. §. 2. *p.* 251. *tom.* 58.

Hoc facto Facultas Cancellarium de hac revocatione quidem certiorem reddidit, eundem vero monuit, ne deinceps quemquam eorum, qui a Facultate pro prima Doctoratus laurea approbati, atque oblati fuerint, rejiciat, eoquod nullum jus, nullamque jurisdictionem vel in Facultatis Alumnos, vel in Baccalaureos eidem oblatos haberet, ſed ſolius Facultatis eſſet

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

de eorum doctrina judicare: Ad hæc autem Cancellarius admodum modeſte reſpondit, ſe omni honore ac reverentia colere & venerari Ordinem Theologicum S. Facultatis, neque unquam prætendiſſe aut prætenſurum in jura, libertates, auctoritatemque Facultatis in ſuos Alumnos. Sæc. XVII. A. C. 1628.

Die nona Auguſti Univerſitatis Rector ad ſuas ædes Academiæ Proceres convocabat, eisdem exponens, quod Pariſinæ Urbis Prætor cum quatuor ædilibus primum appoſuerint lapidem nomine hujus Urbis, & civitatis in quodam ædificio, quod apud Claromontanos Jeſuitas extruitur, cum multis numismatis, & Regis & Urbis inſignibus, quorum inſcriptionem, ſeu epigraphen neſciret, idque eo conſilio Jeſuitæ egiſſent, ut aliquando gloriari poſſent, ſe in protectione eſſe Urbis Pariſienſis, & ſuum Collegium ab ea inſtitutum eſſe, & extructum, ſicque illud nominare valerent Pariſienſe Collegium, ut dicunt Rothomagenſe & Flexienſe, eaque ratione Univerſitatis nomen, dignitatemque opprimere, Urbisque propenſum in Univerſitatem animum ad ſe avocare & ad ejus opem & auxilium, cum opus erit, tanquam ad ſuos Patronos confugere poſſent.

Sæc. XVII. A. C. 1628.

His ſubjunxit, quod Urbs ex ſuo ærario decem librarum millia ſuppedi tarit, ut ejus ædificii ſumptibus ſub veniret. Quod probro eſt Academiæ ajebat, cum tot ſint Collegia, quæ jam corruant. *Quis enim* exclamabat ille, *cre det eam eſſe Pariſienſem urbem, quæ Aca demiam hanc tanquam matrem cariſſimam modo tanta obſervantia colebat, & vene rabatur? Quæ eidem in lite civium Pon teſianorum contra eosdem Jeſuitas ſubſcri ptionem concedebat?* Quare hortatus eſt Rector ſingulos, ut cum adverſariis nullum majus artificium in mentem ve nire potuerit, majori etiam animorum intenſione in hanc rem incumbant. *Nunc*, inquiebat, *animis opus eſt, & pe ctore firmo.* Percepto hoc ſermone om nibus & ſingulis viſum eſt, Die proximo qui ſancto Laurentio ſacer eſt convocandos omnes Ordines, ut jam de re deliberarent.

Die igitur undecima ejusdem Men ſis Rector, Decanus, ceterique Uni verſitatis Doctores Bailleulum Urbi Pariſinæ Prætorem, atque Ædiles con venere, hæc exponentes: „Intelleg „mus, quod die octava Auguſti ad Col „legium Claramontanum delati primum „poſueritis lapidem ad ædificium, quo „ejusdem Collegii Sacerdotes & Scho „lares erigere meditantur, ſubdole ac „tec

„tem vobis occultarunt eorum consi- Sæc. XVII.
„lium, quod haud aliud est, nisi ut hac A. C. 1628.
„occasione in rem suam utentes, jacti-
„tare valerent, quod hoc Collegium
„ab Universa Urbe fuerit erectum, proin
„posteris opinionem ingerere possent,
„eorum Collegium, cujus tamen ere-
„ctioni eadem Urbs ab anno Christi mil-
„lesimo quingentesimo sexagesimo quar-
„to sese opposuerat, nunc propria sua
„confessione approbatum, erectum, suis-
„que expensis fundatum fuisse: Insu-
„per Urbis decretum anno hujus sæ-
„culi vigesimo tertio die trigesima pri-
„ma Maji innovatum eludere intendunt,
„vi cujus cautum erat, quod ad impe-
„dienda Collegia, quæ Societatis hu-
„jus Alumni aperire moliuntur, sua-
„que consilia variis libellis publice di-
„venditis manifestarunt, communem
„cum Universitate cauffam instituere
„teneretur.„ Verum ad hæc reposuit Prætor, quod hoc actu nequaquam Universitatem offendere intenderit, eoquod absque omni ritu & solemnitate, ac insuper sine Magistratus insignibus, primus lapis fuerit positus, & quidem ex privato duntaxat obsequendi studio.

§. XXXIV.

Sæc. XVII. A. C. 1628.

§. XXXIV.

Romanæ Congregationis censura libros P. Joannis Baptistæ Pozæ S. J.

Argentre tom. 3. Collect. jud. pag. 239. Index libr. Prohib. pag. 216. Barthol. dissert. de lat. Christi p. 36.

Paucos ante annos Joannes Baptis Poza Cantabriensis Jesuita quen dam librum, cui titulus: *Elucidari Deiparæ Compluti*, edidit, in quo i ter alia plurima, quæ, nescio quo e thusiasmo vel fanatismo abreptus fer mabat, de sanctis Patribus injurio locutus, multas, novasque dotes Be tæ Virgini assinxit, asseruitque, qu eadem non minus Christi Pater, qua Mater fuerit, atque ex solo corpo temperamento nec salivam nec a excrementa habuerit, ac Christus D minus ex ejusmodi temperamenti pr stantia absque divina virtute solo co tactu mortuos ad vitam revocarit, ne que in sacra Eucharistia simul carnem offa & sanguinem Beatissimæ Virgin sumamus: propter hasce doctrinas l liber a Sorbona damnatus, cum et Romam allatus esset, Pontifex illi examen sacræ Congregationis Indic Cardinalibus, & Theologis commi atque ex illorum judicio die undecim Aprilis hoc anno decretum edidit, cujus cunctis Christi fidelibus lectio hu

Anton. Bibl. Hisp. Dieterich. antiq. Bibl. part. 1. Vitt. Diar.

Sæc. XVII. A. C. 1628.

hujus libri interdictum est; atque etiamnum in Indice librorum prohibitorum jussu Benedicti XIV. anno Christi millesimo septingentesimo quinquagesimo octavo edito notatus reperitur: unde fors P. Alegambe hunc Authorem nequidem suæ Bibliothecæ Scriptorum Societatis inseruit, quantumvis Jesuitæ hoc ipsum Pozæ Elucidarium Lugduni typis elegantioribus mox recudendum curarint, eorumque fautores totam Nationem Cantabrigiensem in hujus libri defensionem concitarint: Enimvero summus Pontifex Hispanis Patribus præceperat, ut Pozam Madrito ac Compluto in remotiorem locum relegarent, ubi nec calamo nec lingua suam doctrinam propagare posset: hic vero cujusdam in Hispania longe celeberrimi Archiepiscopi patrocinio tutus erat, unde non modo supremum sacræ Inquisitionis Hispanæ Tribunal per tres integros annos censuram Pontificis ratam habere, ac Pozæ librum prohibere distulit, sed etiam ipsemet Philippus IV. Rex urgente Primario ejus Ministro Pozam Madriti Universitatis Doctorem, & sacri Codicis Interpretem nominavit, quinimo Poza a Tribunali Inquisitionis Censor seu, ut vocant, *Qualificator* fuisset renuntiatus, nisi Franciscus Roales

Sæc. XVII. A.C. 1628.

les Magiſter Hiſpanus, magnæ auc
ritatis Vir obſtitiſſet. Ne vero Po
erraſſe videretur, in Elucidarii ſui d
fenſionem plures divulgabat apologi
præter libellos ſupplices ad Urban
VIII. Papam, necnon ſacræ Congreg
tionis Conſultores, quoniam vero p
ſcriptas ſuas novitates novis ſemper e
roribus augeret, atque Romanos Ce
ſores injuriis & contumeliis infectat
eſſet, hinc die nona Septembris an
hujus ſæculi trigeſimo ſecundo Pon
ſex omnes Pozæ tractatus damnav
ac per Andream Scalmanum Cur
rem ſequens ſacræ Congregationis Ca
dinalium Indicis decretum in Roma
Urbis compitis affigi juſſit.

*Sacra Indicis Congregatio Eminen
ſimorum, & Reverendiſſimorum Domi
rum S. R. E. Cardinalium infra ſcrip
libros damnat, & prohibet, mandans o
nibus & ſingulis cujuscunque gradus
conditionis ſub pœnis in indice libror
prohibitorum contentis, ne ullus in po
rum eos imprimere, legere, aut quovis m
do apud ſe retinere audeat, & ſi quis
quos illorum habuerint, ut ſtatim omn
præſentis decreti notitia locorum Ordinari
aut Inquiſitoribus conſignet.*

Index libr. proh. Lit. P. pag. 216. Argentr. l.c.

I. *Libellus ſupplex ad Judices Ve
tatis & doctrinæ:*

II. *Libellus Anonymus inscriptus:* Sanctissimo Domino Nostro Urbano Papæ octavo, natio & cognatio Cantabricæ Joannis Baptistæ Pozæ e Societate Jesu, in causa judiciali Tomi primi Elucidarii, *cujus initium est:* Beatissime Pater, cantabricum Dominium & cognatio Joannis Baptistæ Poza e Societate Jesu ad pedes Sanctitatis Vestræ abjecta partes judicialis defensionis Tomi primi Elucidarii ultro suscipiunt &c. Sæc. XVII. A. C. 1628.

III. *Liber inscriptus:* Sanctissimo Domino D. N. Urbano Papæ octavo. Cognatio Cantabricæ Joannis Baptistæ Poza e Societate Jesu in causa judiciali Tomi primi Elucidarii, *cujus initium est:* Beatissime Pater. *Doctor D. Joannes de Uribe & Tarza nomine cognationis Cantabricæ Joannis Baptistæ Poza e Societate Jesu ad pedes Vestræ Sanctitatis abjectus partes judicialis defensionis Tomi primi Elucidarii ultro suscipit.*

Et quicunque alii tractatus, Apologiæ Informationes, libelli supplices, vel quovis alio nomine expressi pro defensione Elucidarii Deiparæ, sive Doctrinæ Joannis Baptistæ Poza, tam prælo mandati, quam manuscripti.

In quorum fidem manu & sigillo Eminentissimi & Reverendissimi Domini Cardinalis Pii sacræ Congregationis Præfecti præ-

Sæc. XVII. A.C. 1628.

præsens Decretum signatum & munitu fuit Romæ die nona Septembris anno mi lesimo sexcentesimo trigesimo secundo.

Episcopus Portuensis Cardinalis Pius.

Fr. Jo. B. Marinus Ord. Prædi Mag. & S.C. Secr.

§. XXXV.

Varii Scriptores Ecclesiastici hoc anno defuncti.

Miræ. Script. Sæcul. XVII. Hypol. Marac. Bibl. Marian. Bibl. Carmel. Script.

Non pauci ex Scriptoribus Ecclesi sticis hunc annum vitæ suæ postre mum habuere, ex quibus primo loc recensendus venit Joannes Gorcomi Sylvaducensis Sacerdos, qui die dec ma nona Octobris pie in Domino obi ac posteritati hæc ingenii sui mon menta reliquit. I. Explicationem my sticam in Cantica. II. Controversi fidei. III. Exercitationem spiritualem ad unionem cum Deo. IV. Consol tionem ægrotorum. V. Nuptias Sp rituales inter Deum & naturam huma nam præter hortulum Florum spiritua lium. Alter erat Antonius de Qui tanadvenas Nobilis ac perdoctus Hi spanus, qui a Philippo III. præclaris

Itali

Italia dignitatibus auctus, quatuor libros Ecclesiasticorum, præter libros duos de Jurisdictione & Imperio edidit. Tertius erat Leonardus Marius Colonienſis Academiæ Profeſſor, ac poſtea Patavini Collegii Præſes, qui commentaria in Pantateuchum, & Catholicam Eccleſiaſticæ Hierarchiæ aſſertionem adverſus Marcum Antonium de Dominis ſcripſit. IV. Guilielmus Bernardonus Cabilionenſis Decanus, ac Epiſcopi Vicarius, qui die vigeſima quinta mortuus edidit tractatus de Curatorum concurſu & reſidentia, de indifferentia in Eccleſiaſticorum debitum, & de reſidentia ob eorum officia ab ipſis debita. V. Marcus Antonius Othelius Uticenſis Nobilis, qui ultra quinquaginta annos Patavii Jurisprudentiam profeſſus, commentaria in jus Canonicum & civile, præter ſua Conſilia & tractatus de pactis, ac de jure dotium &c. elucubravit. VI. Laurentius de Bavia patria Madritenſis, ac Granatenſis Sacellanus, cujus induſtriæ acceptam referimus hiſtoriam Pontificum, & librum de unione coronæ Portugalliæ & Caſtilliæ. VII. P. Ludovicus de Ora in America natus Ord. S. Franciſci Chilienſis Epiſcopus, qui *Rituale Peruanum*, ſive brevem formam adminiſtrandi Sacramenta,

Sæc. XVII. A. C. 1628.

Sæc. XVII. A. C. 1628.

tractatum de Indulgentiis, modum tra
dendi doctrinam Christianam, & de
scriptionem novi Orbis præter alia
pusçula publici juris fecit. VIII. A
phonsus de Sobrino Hispalensis ex O
dine FF. Carmelitarum, qui exeget
cis scientiis clarus, præter varios ser
mones, edidit tractatum de immacu
lata Conceptione B. Virginis unacum
epistola ad omnes Hispaniæ Præsides
hortatoria, ut summum Pontificem
exorent pro fidei definitione super ho
mysterio. IX. Christophorus de Aves
dagno ejusdem Ordinis Doctor Theo
logiæ, & Philippo IV. Hispaniarum Re
gi a Concionibus, qui vulgo *Hispanus*
Chrysologus nominatus percelebres ser
mones de Adventu, de Sanctis, d
festivitatibus, & quadragesima pluri
bus tomis comprehensos, ac iterum
prælo in variis idiomatibus excusis
conscripsit, præter *auream coronam Sa*
ctuarii sive *sermones vere aureos in pri*
cipuas totius anni festivitates. X. P. Ja
cobus Jacques Gallus, ibidem Carme
lita, qui dialogum inter Catholicum
hæreticum, quæstiones viginti quatuo
casuum conscientiæ, summam Theo
logicam, & librum de auxilio ægr
præstando conscripsit.

§. XXXV

§. XXXVI.

Sæc. XVII
A.C. 1628

Malvenda, & Thomas Lemosius Ordinis FF. Prædicatorum Scriptores Eccleſiaſtici hoc anno denati.

Ex Scriptoribus Eccleſiaſticis, qui in ſacro FF. Prædicatorum Ordine floruerunt, hoc anno præclara duo luminaria fuere extincta; horum primus erat Thomas Malvenda Hiſpanus, qui Græcis, & Hebraicis literis excultus, in Philoſophicis ac Theologicis, ſi parem, vix ſuo ævo ſuperiorem habuit. Edidit I. librum de nævis latinæ editionis vulgatæ, II. tractatus de incarnatione, & de Dei Nomine τετραγραμμάτου, III. de obſtruſis Scripturæ locis. IV. Commentaria in Pſalmos & in varia S. Scripturæ loca. V. Miſſalia & Breviaria, necnon Baronii Martyrologium recognitum, auctumque VI. libros undecim de Antichriſto VII. de Paradiſo voluptatis, VIII. expurgationem Bibliothecæ Sanctorum Patrum editionis Bigneanæ, necnon commentaria in S. Scripturam præter plura alia, eaque doctiſſima opuſcula. Alter erat Thomas de Lemos itidem Hiſpanus, qui SS. Auguſtini & Thomæ doctrinam de gratia efficaci tam

Echard. Script. Ord. FF. Præd. Miræus l. c.

Sæc. XVII. A. C. 1628.

intime exhauſerat, ut Romæ in ſolen nibus controverſiis ac diſputationibu ſub Clemente VIII. & Paulo V. Pont ficibus per ſex annos Actoris partes ſu ſtineret, ubi non una de gratiæ victr cis hoſtibus reportata victoria glori ſus, ex arena deſcenderat: tande vero ſacræ Inquiſitionis Conſultor Ro mæ die vigeſima tertia Auguſti no ſine magna ſanctitatis opinione dece ſit. Extant I. Acta omnia Congrega tionum de Auxiliis II. refutatio con cordiæ inter Thomiſticam & Moliniſti cam doctrinam. III. Deterſio calumni Thomiſtis impactæ de Calvinismo. IV Reſponſio ad quæſtionem, *quis major vires libero arbitrio tribuat -ad bonum S. Auguſtinus vel Molina?* V. Concordi Moliniſtarum doctrinæ cum Semipel gianis. VI. Cenſura libri de Præde ſtinatione VII. Cenſura concordiæ Paulo Eugubino propoſitæ. Scripſ de hoc argumento alia quamplurima quæ tamen nondum typis excuſa Ro mæ ad Minervam, variisque in Bibli thecis aſſervantur. Hujus Viri ob tum nonnulli ad annum ſequenta rejiciunt.

§. XXXVI

Sæc. XVII.
A. C. 1628.

§. XXXVII.

Societatis Scriptores fatis functi.

Nonnulli etiam ex societate Scriptores hoc anno obiere, & primo quidem Gaspar Sanctius natione Hispanus, qui commentaria in quosdam sacræ Scripturæ libros Lugdunensibus literis excusa edidit præter disputationem de SS. Jacobi, Petri & Pauli adventu in Hispaniam. II. Julius Cæsar Bulengerus Gallus, qui Historiam sui temporis, responsionem ad librum Plessei de institutione SS. Sacramenti, Diatribam adversus Causaboni exercitationes, necnon varios tractatus duobus tomis digestos scripsit. III. Nicolaus Trigaultius, qui de Sinarum rebus, religione, & moribus plures edidit libros. IV. Stephanus Moquotus, Gallus, qui compendium Examinis, & censuræ Bibliorum, necnon examen doctrinæ hæreticorum, & censuram Bibliorum Hugonottarum, præter *bellum Ministrorum Sectariorum inter se* evulgavit. *Alegamb. Bibl. Script. Soc.*

§. XXXVIII.

Protestantium Scriptorum fata.

Sæc. XVII. A. C. 1628.

Freher. theair. Vir. Witte. Diar. Spizel. Templ. hon.

Haud magni nominis Scriptores ex Proteſtantibus hoc anno denati reperiuntur; ex illis tamen recenſendi veniunt. I. Rudolphus Goclenius Corbacenſis, qui analyſin in exercitationes Scaligeri, meditationes Ethicas, necnon adverſaria ad exotericas aliquot exercitationes ejusdem Scaligeri publici juris fecit. Haſce exercitationes *ſua Biblia* nominare ſolitus, die octava Junii octogenario major deceſſit. II. Wolfgangus Frantzius edidit ſyntagma controverſiarum, Scholam ſacrificiorum, diſputationes in Deuteronomium, tractatum de interpretatione S. Scripturæ, & de initiis certaminum Neſtorianorum, & Eutychianorum, diſputationes & explicationem Auguſtanæ Confeſſionis, aſſertionem de ſatisfactione Chriſti, ac denique orationem de Jeſuitarum machinationibus adverſus Principes a Romano Pontifice alienos &c. III. Simon Grunæus ſcripſit Biologiam Principum, & monumentorum Sileſiæ pericula, necnon Baſileenſium monumentorum antigrapha. IV. Georgius Dedekennus patria Lubecenſis, qui tractatum de peccatorum cauſſis, praxin conſcientiarum, theſaurum Conſiſtorialium Conſiliorum, & deciſionum poſteris reliquit. V. Petrus Young ſeu Junius Jaco-

Jacobi VI. Scotiæ Regis Magiſter, cui idem Rex omnia ſua opera dono dedit hæc verba illis ſua manu inſcribens: *Jacobus &c. Petro Junio Equiti &c. hoc operum ſuorum ſyſtema offert chariſſimo Præceptori gratus diſcipulus, memor formatæ ab illo adoleſcentiæ ſuæ ad virtutis & literarum ſtudia, quæ quantopere ex eo amaverit, librum hunc ſui profectus indicem & teſtem mittit, bonorum, ut ſperat, debitorum more, qui ſerena fronte, gratoque animo ſortem fœnore multiplicatam creditoribus reſtituunt.* Scripſit Junius relationem de vita & morte Mariæ Scotorum Reginæ. VI. Hermanus Rothmanus, qui Theoſophiam Patrum, reſponſa ad novas Photianorum quæſtiones, necnon notas ad easdem contra Joannem Corvinum, præter continuam Patrum doctrinam circa operationem evulgavit. VII. Georgius Volchart Norimbergenſis, qui clam Calvini ſectæ adhærens, acriter cum Jacobo Schoppero collidebatur, acerbaque epiſtola illum, ejusque theſes *de Cœna* inſectabatur: edidit etiam diſputationes de Paſſione Domini, præter definitionem Evangelii. VIII. Antonius Burchardus Lubecenſis, qui tractatum de deſcenſu Chriſti contra Calviniſtas & fontes conſolationum ſacrarum concinnabat.

Sæc. XVII. A. C. 1628.

Sæc. XVII.
A. C. 1629.

§. XXXIX.

Pax Lubecenſis inter Cæſarem & Daniæ Regem firmata.

Piaſecc. Chron. geſt. pag. 410. Adlzr. p. 3. lib. 14. Theatr. Europ. tom. 1. p. 1305. Brachel. Hiſt. p. 146.

Ineunte hoc anno milleſimo ſexcentеſimo vigeſimo nono Lubecæ a Cæſareis, Danisque Legatis de reddenda pace ſerio agitatum eſt: quamvis enim Ferdinandus crebris victoriis illuſtris eſſet, ac Chriſtianus Daniæ Rex variis quidem cladibus attritus, terra marique novum inſtrueret apparatum, uterque tamen diuturno bello fatigatus ad honeſtas pacis conditiones inclinabat: rem quoque urgebant Fridlandus, Tillius, aliique Cæſaris Deputati, qui Ferdinando Imperatori & Maximiliano Bavariæ Electori datis Guſtrovio literis expoſuere, quod diſtractis per Poloniam & Italiam copiis Cæſareis, Danus plurimas Holſatiæ & Slevici ditiones recuperaſſet, ac inſuper pollicitis Franciæ, Angliæ, Sueciæ, & Hollandiæ ſuppetiis erectus eſſet, proin bellum anceps, periculoſum, ac Catholicis pernicioſum omnino timendum foret; eapropter ſuadebant Cæſari, ut certam pacem dubiæ fortunæ experimento præferret. Placuit Ferdinando horum conſilium, unde Fridlando, ceterisque Cæſaris ac Maximi-

ximiliani Bavari Oratoribus, Danique Regis Legatis rursus Lubecam reversis, diversæ proponebantur pacis conditiones, de quibus per quinque ferme Menses ultro citroque acriter disceptatum, tandem vero in has concordiæ leges conventum. I. Stabilita inter Cæsarem & Regem sincera amicitia, ac præteritorum oblivione Christianus nec Imperii, nec Ecclesiarum rebus (præterquam in Holsatia) nec vicissim Cæsar Danicis rebus sese ingererent, controversiis per arbitros componendis. II. Dano hactenus erepta restituerentur, Cæsari tamen jus vetus in Holsatiam, Stormariam, & Ditmarsiam salvum relinqueretur. III. Episcopatus in Germania Daniæ Rex non occuparet. IV. Compensatis utrinque damnis, dimissisque captivis Femeram, & Nordstrandam Dominis suis restitueret. Hæc pacta utrinque firmata die nona Junii non sine magna Lubecensium lætitia fuere promulgata: Quoniam vero Galli, Angli, Sueci & Batavi hanc pacem firmare recusarent, nisi prius Palatinus, Megapolitani Duces, aliique Principes restituerentur, eapropter hæc flamma adhuc tunc neglecta paulopost Universam Germaniam continenti incendio pene delevit.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

§. XL.

Heidelbergenſis Principum Catholicorum Conventus.

Theatr. Europ. p. 1310. & tom. 2. part. 38. Lotich. rer. Germ. p. 650. Adlzr. l. c. pag. 202.

Januario Menſe ad finem vergente Anſelmus Caſimirus Moguntinus E lector, necnon Maximilianus Bavarus ceterique fœderis Catholici Principe de communi Imperii bono deliberaturi Heidelbergam convenere: Integro pe ne Menſe conſultatum, tandem ver communi omnium ſuffragio decretu eſt, Legatos ad Cæſarem eſſe mitten dos, ſupplices, ut ad reddendam Ge maniæ pacem Imperator (prout in Mul huſano conventu ipſus ſuggeſſiſſet de opportunis calamitoſi belli averten di mediis cum omnibus Imperii El ctoribus ſine mora deliberaret, atqu ad tollendam Saxonici Electoris diſſ dentiam mentem ſuam circa cæptum reformationis decretum eidem ſincer aperiret, certusque eſſet, quod omne bellici apparatus, quos Catholici Prin cipes fœdere junctι feciſſent, duntaxa ad ſtabiliendam Germaniæ pacem, qu Lubecenſi pacto nondum ſat firma con ſiſteret, necnon ad coercendos Cæſa ris hoſtes ſpectarent: de cetero vigin ſeptem fœderati exercitus millia par tim ex fœderis ærario, partim ex re gionu

Sæc. XVII. A. C. 1629.

gionum occupatarum exactionibus alenda sub signis retineri oporteret. Cum autem Cæsar nuper Fœderatis Principibus præcepisset, ut Equestres suas legiones e Franconico & Suevico circulis educerent, vel dimitterent, Cæsarem rogare jubebantur hi Legati, ne Fœderati has copias in suas quisque ditiones utpote omnino exhaustas ad hiberna inducere cogerentur, sed potius Cæsar Tillio, ceterisque suis Belliducibus præciperet, quatenus hi cum Fœderati exercitus Præfectis de æquali utrumque exercitum in hiberna distribuendi modo convenirent, secus enim, si Cæsarei Belliduces suo arbitrio Fœderatos ex stativis expellere præsumerent, hi se opponere cogerentur. Postremo hi Legati Cæsarem monere jubebantur, decrevisse Fœderatos Principes, quod Archiepiscopatus, Episcopatus, Ecclesias, aliasque Provincias utpote nonnisi immensis suis sumptibus ab hoste recuperatas nequaquam reddituri sint, nisi refusis prius hisce expensis, ac præstita cautione congrua.

Verum huic consultationi exiguus respondebat successus, partim quod Sueciæ Rex pacis consilia nondum matura, inopina irruptione everteret, partim quod inter Cæsareos ac Fœderatos æmulatio, & mutua nimiæ potentiæ formi-

Sæc. XVII. A. C. 1629.

formido gliscere inciperet, ac præcipue Fridlandus alieni Imperii impotens fœderatum militem exauctorari, atque ad se solum totam armorum auctoritatem, arbitriumque revocari percuperet.

§. XLI.

Gravissimæ Electorum, Principum, Ordinumque Catholicorum querelæ super Ecclesiasticis bonis post Passavienſem pacem interceptis.

Lotich. rer. Germ. l. 25. cap. 1. Adlzr. Annal. Boic. part. 3. t. 14. Theatr. Europ. tom. 2. pag. 1. Jæger Hist. Eccl. p. 458. Brachel. hist. l. 3. p. 149.

Hæc dum Lubecæ, ac Herbipoli pro reddenda pace gerebantur, antiquum belli in Imperio novis denuo turbis exarsuri argumentum suppeditatum est. Jam dudum enim Electores, Principes, ac Catholici Germaniæ Ordines iniquo ferebant animo, non modo ante Passavienſem transactionem solo Lutheranæ sectæ obtentu, per initio vitiosam possessionem proin nec temporis progressu validam, nec non per iniquam armorum vim, sibi legitimæ ac diuturnæ possessionis jure suffultis tot Episcopatus, Ecclesiarum bona, Collegia & Monasteria fuisse erepta, sed etiam post præfatam pacem, contra ejus pacta conventa, ac sanctionem juramenti religione firmatam a Protestanti-

Sæc. XVII. A. C. 1629.

ſtantibus duos Archiepiſcopatus, duodecim Epiſcopatus præter quamplurimas dignitate opibusque inſignes Eccleſias & Monaſteria ab Eccleſia ac Religione Catholica avulſa fuiſſe. Igitur cauſſæ æquitas, immotum inique ablata repetendi jus, præteritæ felicitatis memoria, ac futuri commodi ſpes in Catholicis Principibus antiquas ſuas poſſeſſiones denuo vindicandi ſollicitudinem acuebat; ſtimulabat illos quoque ipſum Proteſtantium exemplum, qui pluribus abhinc annis audacter inter Religionis ſuæ gravamina reponebant, quod Donawerta eis non eſſet reſtituta, Brunovienſe & Cloſtergrabienſe Templum ereptum, dirutumque, nondum Romano Pontifici jus in Imperio, nec Catholicis Epiſcopis Seſſiones, aliaque privilegia fuiſſent adempta, & Proteſtantes a Catholicorum cæmeteriis excluſi &c. E contrario potiorem conditionem Poſſeſſoris legitimi ac antiqui, quam novi violentique uſurpatoris fore cenſebant Catholici; unde ſuis querelis Cæſarem continuo fatigabant, ſpe freti, quod oppreſſis Saxoniæ inferioris viribus, diſſoluto Acatholicorum fœdere, Dano placato, Sueco nimis remoto, Gallo Calviniſtarum motibus nondum defuncto, Anglo nupera clade debilitato, Bata-

Sæc. XVII. A.C. 1629.

Batavisque domestico bello irretitis Cæsar aliunde rei Catholicæ plurimum studiosus ablatorum restitutionem praecipere lubenter vellet, eamque haud difficulter urgere posset: nec ipsi etiam Protestants merito conqueri valerent, si Cæsar utpote Ecclesiæ Catholicæ Advocatus avitæ Religioni quod semper suum, nunc autem inique ablatum erat, restitui juberet, postquam Protestantes a primis suæ factionis auspiciis unice Ecclesiarum spoliis sectam suam propagare intenti fuissent, perinde acsi, Divini honoris, Religionis, veritatisque Evangelicæ studium ardorque in eo consisteret, ut legitimi Reges exauctorentur, eorum subditi omnibus spolientur bonis, Catholicorum sanguis effundatur, Ecclesiæ, Monasteria, cunctaque bona eis eripiantur, ac Personæ Deo sacratæ ferro, flamma, exiliis, omnique injuriarum ac tormentorum genere excrucientur, prout luculenta Historiæ monumento etiam post Passavienſem pacem testantur, ac novissime Bohemi sub ipsis motuum primordiis rabidos suos conatus unice eo intenderant, ut in Catholicorum Templa, & Monasteria, Sacerdotum Procerumque bona, officia, & vitam, necnon in ipsum Regis sui solium violentas injicerent manus,

Bougeant bell. Tricen. t. 1. p. 1. l. 3. p. 168.

nus, absdubio, si in Pragensi prælio victores evasissent, omnia fere acerbissima & extrema quæque adversus Catholicos suscepturi. Perpensis igitur hisce omnibus cuncti Catholici Principes ereptorum restitutionem impensius urgebant, ipse etiam Urbanus Papa, necnon Cardinales propagandæ fidei Præfecti Cæsarem per Carolum Carasam Sedis Apostolicæ Nuntium ad promulgandum restitutionis edictum sollicitabant. Sæc. XVII. A. C. 1629.

Paucos tamen adhuc absterrebat rei difficultas, majorisque mali formido; cum enim ex Protestantibus admodum pauci ab usurpationis labe immunes essent, pluresque ex ereptis Ecclesiasticorum bonis suas familias alerent, aut ditarent, haud temere pertimescendum erat, ne hi male conscium mentem usurpationis diuturnitate, aliisque fucatis obtentibus sopientes, nova in Catholicos fœdera essent inituri, supremisque conatibus ad id elaboraturi, ut hucusque possessa, & contra publicæ pacis leges detenta diutius retinere valerent: Nec vanus erat horum metus; quippe Protestantes passim varios spargebant libellos, eo consilio, ut eluso restitutionis jure ad spoliorum retentionem sese mutuo excitarent. Nihilominus suffragia & numero & æquitate potio-

Sæc. XVII. A. C. 1629.

potiora prævaluere apud Catholicos Principes, qui exhauſtis Proteſtantium Provinciis, acciſisque Principum opibus novas turbas ab eis concitatum i haud credebant, indolis humanæ v tio, quæ, quicquid fieri nollet, fier poſſe, tarde credit. Inſuper exulce ratæ eorum menti recens obverſabatu recordatio funeſtæ illius indulgentiæ, qua bona ac cænobia ante Paſſavienſ pactum ſibi erepta invaſoribus dunta xat ceſſerant, deſiderio certaque rel ctas ſibi poſſeſſiones Eccleſiaſticas quie te conſervandi ſpe pellecti, vel potiu decepti: nunc vero fatali experient comprobatum haberent, quod nullius pacti religio, datæque fidei Sanctitas ſectarios ab iniqua invaſione abſterre ret, nec hi ſacrarum poſſeſſionum ſpe liis ſatiati, plura requiſituri non eſſent niſi poſteaquam omnia Catholicis ab emiſſent, adeo, ut hac ſua cupiditate Julianum Imperatorem imitari vide rentur, qui tunc primum ſeſe arden tiſſimum Religionis cultorem exhibuiſ ſe crediderat, dum Catholicis omnia eripuit bona, hacque agendi ratione eis perſuadere voluit, quod veritas æquitasque pro eo militet, qui potes tia viribusque prævalet: Paulopoſt Im perator ſuis Deputatis die tertia Jun præcepit, ut Franciſco Weingarten

Vid. ſupra l. 196. §. 44. pag. 504. tom. 58. & pag. 511.

Bar

Bartholomæo Ochsenhusano, Jacobo Creuzlingano Abbatibus, necnon Michaeli Waldseensi Præposito ablata Monasteria & Ecclesias unacum reditibus restitui curarent, si ea post Passaviensem & Religiosam pacem inique detenta fuisse constiterit. Sæc. XVII. A. C. 1629.

§. XLII.

Ablatos Episcopatus repetendi rationes ab Electoribus Catholicis Cæsari expositæ.

Tam luculenta erant Catholicorum jura, tamque manifesta causæ justitia, ut non jam de postulationis atque edicti, quod *restitutorium* vocant, æquitate, sed duntaxat de illius executione quæstio esset: ne tamen Ferdinandus Cæsar proprio arbitrio, & absque communi Statuum Imperii consensu, ac suffragio sententiam suam promulgasse, a Protestantibus redargueretur, omnium judicia, votaque requiri voluit, præcepitque, ut Catholici Principes, quo pacto, & loco, quantisque ac qualibus bonis a Protestantibus contra Passavienem pacem fuissent spoliati, perspicue demonstrarent. Igitur Magdeburgensem præpri-mis Archiepiscopatum mortuo Sigismundo Marchione Lutherano a Canonicis *Lotich. rer. Germ. l. 25. cap. 1. §. 2.*

Sæc. XVII. A. C. 1629. nicis eadem secta infectis in Joachimum Brandeburgicum fuisse translatum, hunc vero invecta secta anno prioris sæculi septuagesimo, initisque nuptiis eundem Archiepiscopatum usurpasse docebant. Bremensem vero Archiepiscopatum ab anno Christi millesimo quingentesimo trigesimo sexto a Lutheranis usurpatum, tandem anno prioris sæculi octogesimo quinto ab Adolpho Holsatiæ Duce uxorato fuisse detentum. Dein duodecim Episcopatus a Lutheranis conjugatis Pseudo-Episcopis fuisse usurpatos demonstrarunt, & I quidem Mindensem ab anno 1566. a Henrico Julio Brunsvicensi II. Halberstadiensem ab anno 1588. a Julio, ejusque Filio ac successoribus Lutheranis III. Verdensem ab Eberhardo de Halle ab anno 1568. IV. Lubeccensem a eodem Halle, circa annum 1562. & dein a Joanne Adolpho Holsatiæ Duce V. Ratzenburgicum ab anno 1554. Schnelleburgo, & Christophoro Duce Megapolitano uxoratis. VI. Misnensem ab anno 1581. a Joanne Haugvitio ac postea a Saxoniæ Ducibus conjugatis. VII. Mörsburgicum quoque, VIII. Namburgicum ab iisdem Saxoniæ Ducibus Lutheranis circa idem tempus fuisse invasos. IX. Brandeburgicum ab anno 1563. a Joachimo

ne

necnon Havelbergicum & XI. Libuſſenſem ab aliis Brandeburgicis Marchionibus ad hæredes transmiſſum. XII. Denique Caminenſem a Cygnæo, & anno 1549. a Weyſenio, demum vero a Pomeraniæ Ducibus in hanc usque diem uſurpari oſtenderunt. His ita expoſitis declararunt Electores, quod tam ante quam poſt præfatam pacem præter Boruſſica & Livonica Ordinis Teutonici Magiſteria, inſuper Rigenſis Archiepiſcopatus unacum aliis decem Epiſcopatibus a Proteſtantibus fuerint erepti, necnon Guttenbergenſe & Hirſchfeldenſe Cænobia, aliaque Collegia, Eccleſiæ & Monaſteria eadem Lutheranorum violentia infinito pene numero ſubtracta fuiſſent. Addebant denique, quo pacto, quotque vicibus Proteſtantes Paſſavienſis transactionis leges fuiſſent transgreſſi, omnibus eſſe notum, palamque teſtatum reddi ex Palatini, Brandeburgici & Brunsvicenſis Ducum violentiis, atque eo temeritatis rem deveniſſe, ut longe inferiores Ordines, Comites, Barones, Equites, civitates Imperiales, præcipue Argentinenſis, Norimbergenſis, Ulmenſis, Nortlingana, Memmingana, Ratisbonenſis, aliæque plures Cænobiis vim inferrent, reditus Eccleſiaſticos & beneficia raperent, eorum Poſſeſſores ejicerent,

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

cerent, ac contra postremum pacis Religiosæ articulum Catholicos intra urbis mœnia omni Religionis suæ usu palam interdicerent, eosque ad amplectendam Lutheri sectam cogerent. Inde factum fuisse ajebant, ut Infantes Baptismo, adulti matrimonio, aliorumque Sacramentorum administratione, ægroti sacro subsidio, cives ab officiis & dignitatibus, ac fideles ab Ecclesiarum accessu per armatos etiam satellites excluderentur, imo civitates etiam fidem Catholicam acerrime propugnantes, præcipue Colonienſis & Argentinensis a Lutheranis ad defectionem sollicitarentur.

§. XLIII.

Ferdinandi II. Cæsaris edictum de restituendis bonis Ecclesiasticis post Passavienſem transactionem ereptis promulgatum.

Lotich. rer. Germ. l. c. Struven Hist. Grav. Imp. part. 1. c. 3. p. 68. Gundl. disc. super pac. West. cap. 3. §. 47.

Postquam igitur Ferdinandus Cæsar hac super re præcipuorum Principum animos atque sententiam satis superque exploratam habuerat, hoc anno die sexta Martii per universum Imperium super restitutione bonorum Ecclesiasticorum post Passavienſem pacem ereptorum edictum, in quo etiam plu-

re

res articulos a Proteſtantibus in dubium vocatos, ex ipſo pacis Religioſæ tenore decidit, promulgari juſſit, hujus tenoris: *Nihil dubitamus, ad omnium in univerſum perveniſſe notitiam, quibus ſub oppido noxiis, & periculoſis hæc Germania, communis utique Patria noſtra, a multo tempore fluctuarit procellis ac motibus: cauſſam tantæ diffidentiæ, & colliſionis, inde usque ab initiis Religionis injecit diſcriminatio, illis præeuntibus uſuvenit, ut adverſus tam Religionis, quam pacis publicæ transactionem, libidinatio in diverſa ſpolia, perniciosasque machinationes deſpumarit. Ut etiam hic ille ipſe impetus omnis generis frigidis prætextibus, verborumque digladiationibus inanibus, ſuper pace Religionis ſuperinjectis colorari voluerit. Exinde tanquam a ſentina profluxit, poſteaquam id genus pacis turbatores cauſſa cecidiſſent, jamque ob prævaricationes ſuas ſubverterentur, ne graviorem tandem ſententiam exſpectare neceſſe eſſet, ut, excuſſis legum habenis, ac repagulis, denique Judicem pati detrectarent, ſaltemque in hoc incumberent, quo pars læſa ſub colore compoſitionis, prætenſiones illas ſuas penitus ejurare teneretur. Hujus ad ſcopi conſecutionem, tanquam cogere vellent, initio res novas agitare, variaque in fœdera clancularia ire cœperunt: mox palam emerſit Unio-*

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

nis axioma: Usque dum insurgentibus intra Bohemiam rebellionibus, in alia, magisque suspecta fœdera cum externis magnatibus, ipsoque Turco transitum est, donec universa patria hanc in catastrophen, hæc ad tropica devoluta est, unde vix emergere sustinet, tametsi vero hæc superimpendens calamitas diu ante notari cœpisset, ut etiam de remedio deliberatum sit, nihilominus caussæ intervenere arduæ, quas ob auxilium differri contigit. Namque sub anno millesimo quingentesimo quinquagesimo nono Avus noster Ferdinandus Imperator, ubi tum primum adversus Religionis pacem querelæ, non admodum concinnæ, emersissent, inspectionem caussæ illius ad Cameram Spirensem remisit, cum autem hæc via minus arideret Protestantibus, decisionem ab ipsomet Imperatore urgere non destiterunt: sed sub hoc adjecto indicio, non paucas e querelis illis usque adeo evidentes, & manifesti juris esse, ut vel perfunctorie e nudo Pacificationis Religiosæ contextu illico decidi queant. Et hæc quidem sive generalis, sive perfunctoria decisio sub insequentibus comitiis, praesertim anno millesimo quingentesimo quadragesimo nono urgeri cœpta est, sed quia tum quoque gravissimæ in Turcos expeditiones moras injicerent, sententiam denuo extrahi contigit. Nihilominus Antecessores nostri, ne caussa periclitaretur interim

Sæc. XVII. A.C 1629.

interim parti læsæ viam juris aperuerunt. Ut tam apud aulam cæsaream, quam Cameram Spirensem, ex lege pacificationis Religiosæ, jure experiri possent. Sed neque illa ordinaria juris via Protestantibus, sive Correspondentibus, placere voluit. Ut sub anno millesimo sexcentesimo decimo tertio denique novam querelarum catenam retexentes, etiam Imperatoris illam primitus petitam decisionem repudiarent, imo alium insuper amicæ compositionis modum proponerent. Hæc spes ubi decolasset, Mathiam Imperatorem eousque super aperienda compositionis diæta fatigarunt, donec consensum illius impetrarent: posteaquam autem Catholicorum Ordinum gravamina legitima penitius ad animum admisisset, intellexissetque, illos neque a Pacificationis Religiosæ codicillis, neque juribus suis acquisitis, aut recedere posse, aut velle, ut cum jure prævaleant, transigere haud quieti sint, reclamante Pacificationis illius diplomate, Cæsar hoc remedii genus tanquam ultimum, ac si quidem conclamatum, repudiare cæpit. Ut, cum ista via graviores in labyrinthos inducere sataageret, deinceps intermitteretur. Nec defuere e numero Protestantium, qui ipsi affirmarent, absque consensu alterius partis, nempe Catholicorum, compositionis effectum sperari posse nullum. Unde tandem secundum Catholicos, Saxoniæ Elector, & Has-

Sæc. XVII. A. C. 1629.

ſiæ Darmſtatinæ Landgravius, Cæſari a
tores ſuerunt, pateretur, Cæſarum ſup
riorum imitatione, ex officio Cæſareo ju
ta Imperii conſtitutiones, litibus ac grav
minibus mederi.

Quam in rem cum in animum officii Cæ
ſarei noſtri rationem revocemus, ac de
cogitemus, quo pacto tantum non Imper
hoſtibus obviam euntes patriam pacarem
ſed etiam diverſis pacis Religioſæ emerg
tibus interpretamentis, ne imperii Ordi
acerbius inter ſeſe committantur, præcav
remus, utique hanc declarationem præſe
tem, in pacificatione tam Religioſa, quam
profana fundatam, diutius ſuſpendere, a
que extrahere non ſuſtinuimus. Maxim
cum ab Electoribus nuper apud Mülhuſi
congregatis, admoneri nos contigerit, i
lud curæ, atque in oculis eſſet, quo, ſ
reductione melioris confidentiæ, gravami
bus illis, ſecundum conſtitutiones Imperii
tabulaque pacis Religioſæ, & prophan
in puncto & terminis, ut vocant, ſubmi
ſionis, deciſio locum haberet, nemoque e
ordinibus oneraretur. Accedit, ipſos
Proteſtantes profeſſos fuiſſe, gravamina
genus minime videri nova, ſed toties rep
tita Ut & illos, quorum intereſt, ſuffi
cientes audiri contigerit; ut inſuper ja
pridem ſub annum milleſimum quingente
mum ſeptuageſimum ſextum Maximilian
Imperatori conceptis verbis indicarint, ho
quidq

quidem opus esse, unius vel alterius, ut partis consensus accedat, ut in Imperatoris, tanquam Imperii Capitis, absoluta hæc vertantur potestate: illius igitur Officii Cæsarei hic interesse, illud omne, quod ad tollendam e medio diffidentiam, noxamque pertinere, juxtaque Superioribus Imperii statutis congruere, videbitur, providere. Et sic quidem a Protestantibus sub anno millesimo quingentesimo quinquagesimo nono Ferdinandus Cæsar interpellari, urgerique cœpit, verbis illis conceptissimis: ita quidem cum gravaminibus comparatum esse, hæc ut absque difficultate, e nudo Pacificationis Religiosæ contextu decidi ament. Sæc. XVII. A. C. 1629.

Tametsi igitur nobis nihil gratius accidere potuisset, quam ut quibuscunque illis difficultatibus Cæsarea hac decisione nostra satisfacere liceat: nihilominus monente supra Collegio Electorali ad ista potissimum respiciendum venit gravamina, super quibus, intuitu submissionis, ut vocant, scrupulus restaret nullus: atque hujus quidem notæ illa sunt, qualia vel absque ulla juris submissione, luculentis Religiosæ Pacificationis literis continentur. Tum, quorum decisio ad reproducendam pacem universalem, potissimum est necessaria, de ceteris, quod restat, sic quidem est, ut proxima quaque opportunitate satisfieri debeat.

Secundum hæc, adversus tam imperii, quam Religiosæ pacificationis leges, odio-

Sæc. XVII. A. C. 1629.

ſa, an otiſa, movetur controverſia. Utr
id genus Epiſcopatus, Monaſteria, & Pr
ſulatus ſub jurisdictione Principum, C
dinumque poſita, ſub pace Religionis co
tineantur. Et utrum illis, quibus co
petit jurisdictio territorii, competere poſ
liceatque juxta, ſimul atque Præſulatus
los invadere, Religionem mutare, bona
Eccleſiaſtica, ſua pro libidinatione, ali
in uſus convertere?

Ad haſce interrogationes, & quod n
liceat Præſulatus, tametſi imperio imm
diate haud ſubjectos, ſic quidem invade
negative reſpondetur, ex ipſis pacis Re
gioſæ tabulis, in quibus diſſertiſſimis ver
cautum eſt, Auguſtanæ Confeſſionis Stat
antiquam Catholicam Religionem profi
tes, tam Eccleſiaſticos, quam Sæculare
tam qua Religionem, fidem, & ceremon
quam Capitula & redditus nullo facto t
barent, tametſi uſuveniat, Præſules Sed
& familiam alio tranſtuliſſe, jam ver
Pacificationis illius non ad illos Epiſcop
tus, ac Monaſteria tantum, cujusmodi
Imperium immediate ſpectant, reſtringen
ſed ad iſtos ſimul atque Præſulatus,
jurisdictione Proteſtantium ſitos, extend
da venire, hoc Imperii acta, ac Proto
la loquuntur. Ut ex ipſo Pacificationis
legatæ contextu clarius eſſe queat nihil,
enim verba habent: Etiam Præſulibu
tametſi extra territorii fines ſede

ac familiam alentibus, nihilominus eo e territorio redditus pendendos esse. *Maxime vero idem vel exinde diluescit, dum simul atque cautum est*, ne suspensio jurisdictionis Catholicorum in Protestantes quicquam Ecclesiasticorum Electorum, Principum, & Ordinum, itemque Collegiorum, & Cœnobiorum, sive proventibus, sive redditibus, sive juribus aliis quibuscunque derogaret. *Hic enim idem, quod imperii Ordinibus tributum, Collegiis, cœnobiisque tribuitur. Ut omnino hoc statutum cum recessibus imperii anno millesimo quingentesimo quadragesimo quarto coincidat, tum quoque Pacificationis articuli alio loco evincunt*, ut, dum illi Episcopatus, & Monasteria, quæ immediate ab imperio dependent, ab istis, qualia intra aliorum territoria habentur, separantur, unumquodque eo loco, atque ordine, quæ quidem ante transactionem Passavinam fuisset, jam & deinceps maneret, deque eo infestari non deberet. Sæc. XVII. A. C. 1629.

Ex quibus perspicuum evadit, eos Episcopatus & Cœnobia, mediate ad imperium pertinentia, & post pacem Religiosam intercepta, a Protestantibus nullo jure sibi vindicari, Religionemque mutari, sustineri. Monstrent igitur sive locum, sive articulum intra Religiosæ Pacificationis paginas, extantem, quo Protestantibus, ut

Præ-

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Præſulatus & Cœnobia, ad ſe rapiat indulgetur.

Proinde, ſi tam ſecundum Canonica quam civiles leges, pacisque publicæ ſanctiones judicandum fuerit, nemini permittitur, alterius bona ut diripiat: Tantum abeſt, ut bonis Eccleſiaſticis vim inferat cujusmodi ſoli Deo & Eccleſiæ juxta ſuæ dationis Canonem, debentur. Unde, ſi alio ex articulo fit manifeſtum, bona illa Eccleſiaſtica tametſi intra jurisdictionem Proteſtantium ſita, ad illos haud quaquam ſpectare. Neque obſtat vel hoc: dum Pacification Religioſa continetur, Proteſtantes neque in ſua confeſſione, ceremoniis, ritibusque Eccleſiaſticis, tam ſui in finibus jam natis, quam deinceps introducendis, impediendos eſſe. *Ergone illis, quod nonnulli prætendunt, licebit in cœnobia jurisdictioni ſuæ ſubjecta graſſari, Religionem innovare? tametſi autem id genus Monaſteria quoad reſpectum ſæcularem, Domino territorii obſecundarent, nihilominus inde in res Eccleſiaſticas iſtis Dominium non permittitur, ſicut neque hoc quidem ſequitur, nempe* Pacificationem Religioſam inter imperii Ordines exiiſſe: ergo id genus Collegiis Cœnobiis, jus proceſſus, quod vocant denegandum eſſe. *Cui enim obſcurum foret, Præſulatus & Monaſteria, ſub aliorum Principum, Ordinumque territorii ſ*

ta, nihilominus una cum ceteris Catholicis Imperii Ordinibus inclusive sub Religionis pacificatione contineri, atque ob id in possessionibus suis turbanda non esse. Sæc. XVII. A. C. 1629.

Pari passu per hoc Imperium notorium extat, nonnullos e Protestantibus adversus ipsa Religiosæ Pacificationis verba deliquisse, quibus evidenter cautum est: si accidat Archiepiscopum, Episcopum, Præsulemque, aut alium ex Ordinibus Ecclesiasticis quemcunque, ab antiqua hac Religione Catholica nostra recedere, tum ille simul atque Archiepiscopatum, Episcopatum, Præsulatumque, unacum redditibus quibuscunque, eadem opera, absque ulla tergiversatione resignaret, absque eo tamen, ut honoribus illud suis fraudi esse debeat. Jam, quis ignorat, plures post ejuratam Religionem Catholicam, modo non Episcopatus, Præsulatusque unacum redditibus, hucusque detinuisse, sed etiam aliis insuper, qui nunquam Ecclesiastici fuerunt, ad hos Episcopatus, Præsulatusque aditum præbuisse? & ne in tanta luce absque prætextu agerent, color hic illis quæsitus est: nempe præsentem articulum Pacis Religiosæ particulam non esse, siquidem eam in conditionem nunquam promisissent.

Cum hoc autem articulo (quem vocant reservatum Ecclesiasticum) sic quidem est comparatum: nempe pax Religiosa, inter

Sæc. XVII. A. C. 1629.

ter utriusque Religionis Electores, ac Pri cipes, præeunte voluntate, & electione berrima, pacta, concluſaque eſt, ut religioſis jurisjurandi verbis, ab omni compromiſſum tum fuerit, hanc pacifi tionem ſecundum omnes clauſulas rata ſanctamque fore, ut ſic anteceſſores ſtros, nosque ipſos ſub Electionis ac C ronationis Capitulationibus, ad hanc R ligionis pacificationem absque ulla re vatione aſtringi uſuvenerit.

Præterea, Imperii acta, ſive Adver ria ſuper pacis Religioſæ tractatione, h perhibent, nimirum ſuper hoc articulo initiis inter Catholicos & Proteſtan magna fuiſſe diſſidia, ita ut Proteſta tes hanc clauſulam promittere repugn rint, ſed cum ex adverſo recepiſſent C tholici, fore, ut iſtius univerſam paci cationis tractationem annihilarent, ant quam ab hac eſſent receſſuri clauſula, ſ ctum, ut Proteſtantes moderationem r gantes, adjectis aliis cautelis hunc rig rem frangere conarentur. Nempe ſup eo puncto, utrinque natas eſſe diſcor ſententias, itaque illis, quicunque hac l deinceps ab Epiſcopatibus deceſſuri eſſe nota non inureretur, neque invidioſu aut inhonorificum foret. Ut etiam pr ſens reſervatum futuris ſuper Religio negotio transactionibus derogare poſſet nihil: has in conditiones conſenſit tum Fe

dina

dinandus Imperator, factumque, hoc ut reservatum in Pacificationis codicillos referretur, atque absque ullius contradictione publicaretur. Tametsi ergo, insequenti anno millesimo quingentesimo quinquagesimo sexto, ut & anno millesimo quingentesimo quinquagesimo septimo, itemque millesimo quingentesimo quinquagesimo nono Protestantibus in mentem venisset, per viam Protestationis contravenire velle; nihilominus pacis Religiosæ tanquam sub juramento confirmatæ legi fundamentali, nihil derogavit. Sæc. XVII. A. C. 1629.

Eo enim jus Catholicis acquisitum infringi amplius haud potuit: Ut neque Ferdinandus, neque Maximilianus, neque Rudolphus Imperatores quantumvis a Protestantibus toties interpellati, rogatique in rescissionem superioris Clausulæ permoveri, pertrahique potuerint.

Ex quibus omnibus caussa nobis suppeditatur ampla, Antecessorum nostrorum placitis, ac decretis, ut inhæreamus. Dum, quibus illa fundamentis nituntur, ex prioribus actis, literisque ipsis pro se loquentibus innotescit. Et sic quidem Protestantibus ansa nulla datur, ut solidas rationes protestando objicere possint, præsertim, cum hæc clausula neque honoribus, neque conscientiæ illorum imponere satagat. Super fama enim & honoribus conservandis ipsimet præcaverunt; ut conscien-

Sæc. XVII. A.C. 1629.

ſcientiæ magis proſpectum ſit. Nam ne
tra ſuper eo fundari cæpit Religio, ta
quam hoc neceſſarium foret, unusquisq
ut Epiſcopatus redditusque hæreditarios ſ
cere, ac poſſidere debeat. Neque illa ver
reſervato Eccleſiaſtico inſerta, quæ de
loquuntur, utriusque Religionis ſtatus ſ
per ea clauſula concordare non potuiſſe m
litant. Obſtat enim, ac præponderat, m
nifeſte tam utriusque Religionis Statuu
compromiſſio, quam pacis Religioſæ ſ
juramento facta totius illius transactio
confirmatio. Sic uſuvenit, ut eapropte
quod partibus non conveniret, hic articul
ad Ferdinandi Imperatoris deciſionem r
jectus ſit, qui cum ſententiam dixiſſet, po
testque deſuper, ut vocant, ſubmiſiſſent, a
deciſio abhinc Religionis Pacificationi in
ſerta eſt. Ut porro tanquam lex & co
ſtitutio imperii ab omnibus imperii Statib
confirmata, publicataque ſit.

Denique illud quoque opponi velle vide
tur: Etiam ſubditos Imperii Statuum
ſub pace Religionis contineri, nequ
diverſæ confeſſionis reſpectu extermi
nari poſſe. *Quo nomine ſequentem allegat*
articulum, ſic, inter ceteros habentem.

Si quis ſubditus, Religionis cauſſ
emigrare, alibique ſedem figere velit,
ei hæc emigratio, bonorumque immo
bilium venditio, ſub tolerabili recogn
tione citra contradictionem liceret.

Se

Sæc. XVII. A.C. 1629.

Sed altioris illud, quod sequitur, est indaginis; particularius enim Protestantes pro subditis, apud Ferdinandum Imperatorem sub fine comitiorum anno millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto interverunt; pateretur Cæsar sub decreto publicare, subditos illos Confessioni Augustanæ addictos, sub Magistratibus Catholicis absque Religionis suæ impedimentis tolerandos esse. Verum enim vero Imperator super hoc articulo, acta pacis Religiosæ exequi jussit, invenitque ab initiis quidem hunc canonem acerrime ventilari contigisse. Ut Protestantes seriis verbis contenderint, subditis, etiam sub Catholicis Statibus incolentibus, exercitium Confessionis Augustanæ sartum, tectumque servandum esse. Ut hæc clausula postliminio pacificationi illi inserenda foret. At, tantum abfuit, ut Catholici hoc ratum haberent, ut citius, si subditis suis hoc permittere debeant, totius transactionis negotium ejurare velle, præseferrent.

Nihilominus Protestantibus conscientiarum libertatem instanter urgentibus, tandem Catholici hoc largiri cæperunt, nimirum: liceret eo fine subditis libere emigrare, ita accidit, ut missa hac clausula transigeretur, prout hodieque Religionis Pacificatio loquitur, imo vero, usque eo curiosa cum sedulitate hic articulus ventilari cæpit, ut diu super eo disceptatum sit. Quousque

Sæc. XVII. A. C. 1629.

usque tandem ordo Equeſtrium, quos
cant exemptos civitatesque Imperiales ſ
hanc pacificationis Religioſæ clauſulam
miſſi ſunt, id quod minime facto ſuiſſet op
ſi absque eo alias ſubditi omnes, ac ſing
Religionis privilegio gauderent; prom
ſubditis Religionis exercendæ facultas nul
ſed ejus loco jus emigrandi obtigit. Et
maxime Religionis exercendæ libertas ſ
ditis tum quidem fuiſſet indulta, quid ca
ſæ eſſet, ut Proteſtantes hanc immunitat
poſtliminio ſub decreto ab Imperatore
gitarent? id quod decretum, cum neque in
pacis Religioſæ Canones contineatur, ne
unquam Cameræ Spirenſi intimari cæpe
neque ſuperiores Imperatores, tametſi
ties rogati, paci Religioſæ inſerere
ſint, neque Catholici Status (quod pa
cationi Religioſæ hæc derogaret) admitt
voluerint: proinde, ſic quidem eſt, ut
quoque ratione decreti allegati, ſaltum
cere, ac pacis Religioſæ Canones tranſ
nec poſſimus quidem.

Ex illis nunc ordine deductis tribus
ticulis Cardinalibus, hiſce inpræſentiar
decernimus ac declaramus: primum, ca
ſam Proteſtantibus eſſe nullam, de eo
querendi, vel gravamina allegandi,
ordinibus Eccleſiaſticis, imperio me
ſubjectis, ſuper interceptis bonis Eccleſi
cis, vel apud aulam noſtram Cæſare
vel Cameram Spirenſem, quiritantibus

Sæc. XVII. A. C. 1629.

juris & processus aperitur, immo & sententia & executio indulgetur, potius est, ut, ex adverso Status Catholici jure querantur, caussamque ordinum Catholicorum ad imperium mediate spectantium foveant, dum illis Cœnobia, & bona Ecclesiastica, tempore transactionis Passavienſis, vel postmodum possessa adversus pacem Religiosam intercipiuntur. Ut desuper, tanquam pacis Religiosæ essent exules, omnibus juribus priventur, bona vero e diametro tam contra fundatoris intentionem, quam pacis Religiosæ Canones, proprio motu, vique injecta distrahantur.

Pro secundo articulo, pari tenore pronuntiamus, Protestantes non habere, ut jure conquerantur, suæ Religionis socios, Episcopatus, sive Præsulatus imperio immediate subjectos, jam tum tenentes, sive deinceps sectantes, a Catholicis statibus pro Episcopis & Præsulibus, non haberi, nedum, sub imperii Comitiis jus Sessionis ac suffragii, mereri, ut etiam tam Regalibus, quam feudis excidant. E contrario, Catholici, intuitu reservati illius Ecclesiastici jure, meritoque, quiritium fidem, ut ajunt, implorant, nempe indignum esse, ut Episcopi ac Præsules, a Catholica Religione recedentes, nihilominus Episcopatus ac Præsulatus detineant, juraque ac privilegia, dum Catholici essent, quæsita, sine missione continuent, ac sic quoque Imperii Status

Sæc. XVII. A.C. 1629.

nominari velint, quibus accedit, istos insu-per, qui neque Catholici, neque Ecclesia-stici fuissent, nihilominus in Episcopatus Præsulatusque sese intrudere, id quod qui-dem nihil esset aliud, nisi ut cum tempore quantum in ipsis est, & universus ordo Ec-clesiasticus & una Religio Catholica pa-passu subvertatur, atque e medio tollatur.

Sub Articulo tertio, quorumdam Or-dinum Protestantium gravamina ponde-suo destitui deprehendimus, dum hoc pre-tenditur, tanquam Catholicis Ordinib-non liceret suis sub territoriis subditos suos ad Religionem adigere, aut, præeunte lytr-ac recognitione exterminare, aut etiam ne ad exercitia Augustanæ Confessionis p-ris obeunda excurrant, inhibere, cum Pro-testantibus e contrario hæc essent licita, s-ita se res habet, ut Catholici merito co-querantur, sibi quoad Religionem propri-sub territoriis leges præscribi, subditosq-hoc pacto a Magistratu ad defectionem so-licitari velle. Atque hoc ipsum gravam-ex partibus Catholicorum eo urgentius e-dum Protestantibus velut persuasum for-tanquam inter Catholicos & Protestan-diversissima interveniret juris ratio, -dum Protestantibus subditos ad Religion-adigere, ac refractarios eliminare, lice-idem Catholicis non liceret.

Quibus cum nunc gravamina potiss-satis sint declarata, indicatumque, at-

in medio extet, utra pars jure, ac merito conqueri ſuſtineat, proinde hoc ad Cameram Imperialem ſpectat mandatum noſtrum, deinceps ſuper hac præſenti declaratione noſtra, ſi id genus caſus accidant, cujusmodi hac ſuper deciſione continentur, citra ullam diſceptationem jus dicerent. Et ſi quidem ſpolia, ac turbationes, nempe Epiſcopatuum, ſive Præſulatuum occupationes, adverſus Canones pacis Religioſæ, pluribus ſub locis, eſſent manifeſtiſſimæ, ut ex nullis aliis legibus, jurisque Regulis, quam pacis Religioſæ paginis, aliorumque comitiorum decretis, absque controverſia deciſio peti debeat, ut magis parti læſæ realis executio debeatur. Hac de re, pro pacis tam Religioſæ, quam præſanæ, conſervatione ſtat ſententia, Cæſareos noſtros Legatos proxime per imperium dimittere, & id genus Archiepiſcopatus, Epiſcopatus, Præſulatus, Cœnobia, aliaque bona Eccleſiaſtica, quæ vel temporibus induciarum, transactionisque Paſſavinæ, vel poſt, ſub manibus Catholicorum fuiſſent illegitimo more intercepta, a detentoribus repetere velle, quo ſic immiſſis perſonis idoneis fundatorum inſtitutis ſatisfieri, & unicuique jus ſuum ex æquo citra circuitus, conſtare poſſit.

Quo loco etiam hoc quoque ſtatuimus, ac decernimus, nempe ſæpe numero allegatam illam Religionis pacificationem, anti-

Sæc. XVII. A. C. 1629

quam Catholicam Religionem profitentes, juxtaque Confessionis Augustanæ incorruptæ, nostroque Antecessori Carolo V. Imperatori oblatæ, axioma tenentes tandem concernere, ut sectæ omnes reliquæ, aut nunc nascentes, aut porro prorupturæ, ab hac transactione omnino, ac penitus, essent excluſissimæ, neque ullo pacto tolerandæ.

Proinde ad omnes Romani Imperii Electores, Principes, Ordinesque, tam Ecclesiasticos, quam sæculares præsens hoc nostrum spectat mandatum sub pœna Religionis, quam publicæ pacis, nollent huic edicto repugnare, sed potius per Provincias suas sine tergiversatione, illud in effectum deducerent, pari opera Legatis nostris Cæsareis auxilio essent, illis vero, quicunque ille genus Archiepiscopatus, Episcopatus, Præsulatus, Cœnobia, aliaque bona Ecclesiastica demorantur, ut quamprimum ab hujus Cæsarei edicti intimatione ad petitionem Legatorum Cæsareorum, Archiepiscopatus, Episcopatus, Præsulatus, itemque Monasteria, & cetera ejus generis bona Ecclesiastica unacum redditibus, & pulvisculo abeque recalcitratiane, tradant, autores accederent. Quod si contingat, illos huic edicto non esse audientes, ac tardos, somnolentosque, tum pœnam pacis Religiosæ diplomate contentam, necnon proscriptionis fulmen illis debebitur, ita ut, citra ullam aliam sententiam, damnationemque, manifesta

festæ hujus inobedientiæ causſa, ipſo facto, Sæc. XVII.
omnibus privilegiis, juribus, ac conceſſio- A. C. 1629.
nibus, privandi veniant. Ut etiam rea-
lem executionem quamprimum in actum de-
ducere nobis ſit concluſiſſimum.

§. XLIV.

Urbani VIII. Epiſtola ad Ferdinandum Cæſarem ſuper promulgato hoc edicto.

Jam dudum Urbanus VIII. Papa per Apoſtolicos Nuntios ſuos de Cæſaris, Electorumque propoſito certior erat redditus, quamprimum vero hoc edictum in Imperio Romano fuiſſe promulgatum inaudierat, confeſtim ad Ferdinandum Imperatorem has dedit literas: *Chariſſime in Chriſto fili noſter, Salutem & Apoſtolicam benedictionem: frequentia præbes & Principibus exempla virtutum, & Eccleſiæ argumenta conſolationis: inter gaudia, quorum ferax hoc tempore nobis fuit Germania, mira quidem jucunditate animum noſtrum implevit nuperum Majeſtatis tuæ edictum, quo jubentur Sectarii veterem poſſeſſionem dimittere Eccleſiaſticorum bonorum, Ordini Sacerdotali, & in quo continentur aliquæ declarationes (quibus benedicimus) quarum vi amoventur obſtacula, quæ Catholicæ Religionis inſtaurationem hactenus retardarunt.*

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Hæc in Consistorio Secreto a nobis relata libenter audita fuerunt, & meriti plausus tuæ pietati dati sunt ab Apostolico Senatu cupiente, tam piæ liberalitatis præmia victorias, hinc noverit Hæresis, portas ferni non prævalere adversus Ecclesiam quam adeo feliciter propugnant Legiones Angelorum, & arma Austriacæ potentiæ Quam vero arcte Pontificis animum tibi strinxeris, Venerabilis Frater Archiepiscopus Thessalonicensis Nuntius noster luculentius declarabit Majestati tuæ, cui hanc laudum accessionem gratulamur, atque Apostolicam benedictionem amantissime impertimur. Datum Romæ apud sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die quinta Maji anno millesimo sexcentesimo vigesimo nono Pontificatus nostri sexto.

§. XLV.

Saxoniæ Electoris oppositio adversus hoc Cæsaris edictum.

Lotich. l. c.

Postquam hujus edicti notitia ad Johannis Georgii Saxoniæ Electoris aures pervenerat, mox die vigesima octava Aprilis, quominus hoc edictum acceptare valeret, datis ad Cæsarem literis expositit, & primo quidem, quod hoc edictum in Cæsaris, ejusque familiæ detrimentum cedere videretur. Lites circa Religionem ex com-

tam Catholicorum quam Protestantium consensu in publicis Imperii comitiis annis prioribus fuissent compositæ, si ergo nihilominus lites desuper fuerunt nunc exortæ, ex sensu minus claro pacis Religiosæ proveniisse necesse esset: ageretur ergo de hujus pacis interpretatione, hanc vero Cæsar absque omnium Ordinum consensu facere non potuerit; quod enim ad omnes spectat, & omnium consensu factum, id etiam omnium judicio & sententia explicandum, non vero sub forma universalis edicti definiendum esset. III. Hic modus procedendi rebus adhuc turbatis animos exasperet, jura Ordinum Imperii, sine quorum consensu extra comitia ejusmodi decisiones fieri nequiverant, violet. IV. Ferdinandus I. dubia circa Religiosam pacem non ipsus in suo Consilio deciderit, sed ad Cameram Imperialem remiserit, hujus vero auctoritatem Protestantes venerati non sint, eoquod sicut pax Religiosa in publicis comitiis, & communi omnium suffragio sancita fuit, ita & dubia eodem modo decidi deberent. V. In tribus articulis a Cæsare in suo edicto definitis Protestantes sese nunquam submiserint. Hæc circa *procedendi modum* opponebat Elector, quantum *ad merita causæ* exposuit. I. Quod

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Sæc. XVII. A. C. 1629. Proteſtantes in ſuis territoriis Epiſcopatus, cœnobia &c. reformandi jus, non minus ac Catholici in ſuis ditionibus habere, ex Imperii actionibus liqueat. II. Circa Monaſteria Imperio mediate ſubjecta olim Cameræ Aſſeſſores quidem dubitaſſent, ac deciſionem fruſtra petiiſſent, imo querentibus aditum præbuiſſent, mox autem ſuam ſententiam revocaſſent. III. Quæſtio an Ordinibus Monaſticis ſuper pace Religioſa lites movere liceat, tam acriter fuerit agitata, ut Electores neceſſarium duxerint, annuente Cæſare acta a Camera Imperiali avocare, & in comitiis Electorali Collegio ad revidendum committere, demum vero Cæſari deſuper referre; tum vero Proteſtantes monuerint, quod hic articulus pacis Religioſæ interpretationem, ac ejusmodi exigeret declarationem, quæ non a ſolo Cæſare, ſed omnibus Ordinibus fieret: inde vero pateat, IV. quod tam Elector quam ceteri Proteſtantes valde gravati fuerint, eoquod ipſis neglectis ejusmodi interpretatio, deciſio, & ſententia ad ſolas Catholicorum querelas per modum edicti univerſalis facta fuiſſet, & juxta hanc definitionem deinceps ſententia dici deberet. V. Hac re inter partes adhuc controverſa, ac ipſis Imperatoribus ſententiam ſuam hucusque deſu-

Sæc. XVII. A. C. 1629.

desuper ferre recusantibus, Protestantes a sexaginta annorum possessione *citra ordinarium* processum dejici non possent, minus vero ab executione incipiendum foret. VI. Prædecessores Imperatores ejusmodi lites non per rescripta deciderint, sed communem compositionem consciis etiam Catholicis obtulerint, cui inhærendum fuisset, Catholici autem ejusmodi compositionem non acceptarint. Postremo Elector Cæsarem rursus monebat, quatenus ad evitandas novas Imperii turbas glorioſis Majorum exemplis insistens, edictum suspendat, & arduum hoc negotium ad publica Imperii rejiciat comitia, in quibus Catholici, simulque Protestantes audiri possent, discussaque caussa conveniens remedium inveniri valeret.

§. XLVI.

Cæsaris responsum ad Saxoniæ Electoris rationes.

Perlectis hisce Saxoniæ Electoris literis Cæsar haud satis mirari poterat, a Protestantibus obtendi, quod Cæsar ad præcipiendam *rei alienæ* restitutionem ipso jure naturali debitam, nulloque etiam diutissimæ possessionis titulo infirmandam usurpatorum consensum adhibere

Theatr. Europ. tom. 2. pag. 13. Lotich. l. c.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

hibere teneretur, quem tamen consen- sum ipsimet Protestantes nunquam re- quirebant, nec requisiviſſent, quoti- Cæsar per aliquod edictum Catholici præceperat, sique præcepisset, ut bon Protestantibus post pacem Religiosa erepta restituant, vel ab eorum vexa tionibus abstineant. Eapropter Cæsa suis Consiliariis mandavit, ut singula Saxonis rationes refellerent. Hi erg præprimis responderunt, quod omni circa procedendi modum allata jamjam in gravaminum consultatione fuerin agitata, atque ad quæstionem: *An Ca- sar sine communi Ordinum consensu valea propria auctoritate gravamina decider* affirmando responsum, multis argu mentis comprobatum, atque ab ipsi Electorali Collegio ratum fuerit habi tum, eoquod in casu præsenti non aga tur de potestate *novam* ferendi legem Imperii, sed de justitia administranda seu legis *jam latæ* executione, ac juxta hanc legem gravaminum abolitione Hanc vero potestatem (non novam con dendi vel interpretandi pacem Religio sam) sed in Religionis caussa eos, qu cunque adversus Religiosam pacem la derentur, ex ipsis disertis clarisque hujus pacis verbis ab injuriis vindi candi decidendique auctoritatem Cæ sari ex suprema Imperii Majestate com pete

petere, ipſimet Proteſtantes fateri co- Sæc. XVII.
gantur, & clare Imperii receſſus ſub A.C. 1629.
anno Chriſti milleſimo quingenteſimo
ſexageſimo ſexto demonſtret. Quod
autem tam Catholici, quam Proteſtantes ſeſe tribus illis gravaminum deciſionibus ſubmiſerint, teſtentur Imperii acta in edicto allegata, & Bavariæ Electoris literæ hoc anno die ſecunda Maji ad Saxonem datæ. Ipſe quoque Saxoniæ Electoralis Adminiſtrator in ſua epiſtola ſuper interceptis bonis Eccleſiaſticis die decima quinta Septembris anno 1601. ſcripta affirmet, uti in PacisReligioſæ Appendice etiam aſſeritur, quod in hac cauſſa Cæſaris auctoritas excludi non valeat, ſed ab eo & omnium Ordinum conſenſu dependeat, quinimo Electorales Saxoniæ Conſiliarii anno 1608. die decima quarta Julii e Fulda reſponderint, in receſſu Imperii de anno 1550. clare expreſſum eſſe, ne poſtmodum ulla Eccleſiaſticorum bona interciperentur.

Oblatam vero compoſitionem ideo a Catholicis non fuiſſe acceptatam reponebant, eoquod ſub nova transactione periculum ſuæ cauſſæ accerſere, atque extra pacis Religioſæ limites abire, inconſultum fuiſſet, ubi pro illis clara ejusdem pacis verba de Catholicis

Sæc. XVII. A. C. 1629.

licis in bonorum poſſeſſione deinceps non turbandis militaverant.

Ad ea vero, quæ Elector *de meritis cauſſæ* objectabat, circa Cænobia mediate Imperio ſubjecta reſponderunt Cæſaris Conſiliarii, quod jam antea hæc omnia fuerint confutata, ac desuper ab univerſo Electorali Collegio decretum ſit promulgatum: Proteſtantibus vero Principibus reformandi jus quidem æque competat, ſed duntaxat in *ſibi ſubjectos*, Epiſcopatus autem, Cænobia, aliaque Eccleſiaſtica bona non a Magiſtratu ſæculari, ſed ab ejus Eccleſia, ejusque Magiſtratu dependeant: Quamvis vero Aſſeſſores Camerales in cauſſa Cænobiorum fors in comitiis Anni 1566. ſui dubii deciſionem non obtinuiſſent, illam tamen eodem adhuc anno teſte Leonardo(*) Schuch Lutherano in Spirenſi Conſultatione impetrarint, ubi deciſum, quod ſi deinceps Camerales *ſuper dubio intellectu articuli deciſivi in ordinatione, vel etiam in ceteris Imperii conſtitutionibus in plano conſilio inter ſe convenirent*, tunc hoc ex legis præſcripto ad Cæſarem & Ordines per Electorem Moguntinum referrent, ac prius Cæſarem interpellarent, ejusque declarationem præſtolarent.

(*) In Append. Archiv. fol. 75.

larentur: super pace vero Religiosa Cænobiis ac Religiosis exteris jus processuum competere, ex tot Cameralium suffragiis, atque & ipsis clarissimis Religiosæ pacis terminis constare responderunt Consiliarii. His denique addebant, quod Cæsar quidem plurimi habeat Saxonis amicitiam, potior tamen illi sit justitiæ ratio, nunquam tamen Cæsari in mentem venerit, Evangelicos velle extirpare, neque etiam edictum suum eo collimare, ut Saxo Episcopatibus ab antiquo possessis inaudita caussa spoliaretur, sed potius, ut ejus caussa separaretur, & hoc ob præclara ab eo præstita obsequia: cum ergo anno hujus sæculi vigesimo Cæsar datam Saxoni securitatem ratam habere intenderet, sic vicissim Elector, sicut ipse & ejus Prædecessores immotam pacis Religiosæ observantiam polliciti sunt, pro Germana sua fide executionem edicti impedire nolit: de cetero autem Cæsar conventum Electoribus maxime auspicatum, cui ipsus interesset, indicere velit.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

§. XLVII.

Instructio edicti executoribus a Cæsare data.

Post

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Lotich. l. 25. pag. 631.

Post hæc Ferdinandus Cæsar ad om nes Imperii Circulos pro exequen do restitutionis edicto tres emisit Le gatos, quorum unus ex Principum alter Comitum, tertius Equitum & Li teratorum Ordine erant: His in man datis datum, ut Episcopos & Religio sos convocarent, & ab eis, quæ ab lata fuissent, requirerent, postquam vero de læso eorum jure certi fuerint etiam usurpatores adesse juberent, at que ab illis Cæsaris nomine singula pos Passavienſem pacem ablata repeterent suisque legitimis Dominis restituerent. Si vero sat luculenter id probatum non esset, interim Episcopi idoneos Eccle siasticos in dubii juris possessionem im mittant: Legati autem prætenso præ scriptionis titulo, vitiosum possessionis initium, rei alienæ possessionem assi duis Dominorum querelis turbatam, pa cis Religiosæ interdictum, & Cæsaris edicti auctoritatem opponerent. Si ve ro emptionis titulum obtendant, tum illis obiicerent, quod Ecclesiastici bo na sacra sine Ecclesiæ consensu valid alienare nequiverint. Si vero circa hæc bona litem vel in Spirensi Camera, vel Aula Cæsarea pendere asserant, illis edicti decisionem obstare demonstrent necnon ad publica Imperii comitia con troversiam rejicientibus supremam hac

in cauſſa Cæſaris auctoritatem Electoralis Collegii conſenſu firmatam opponerent. Si vero rei difficultas, vel orituri motus timor ac periculum immineat, mox rem ad Cæſaris Aulam deferrent, vel Cæſarei aut fœderati exercitus opem implorarent; econtrario autem ultro reſtitutionem offerentibus omnium perceptorum fructuum compenſationem condonarent, refractariis vero eandem ſevera ex lege injungerent. Circa Cathedrales, & Collegiatas Eccleſias, usque ad Pontificis declarationem nihil innovarent, interim vero hiſce bonis idonei Eccleſiaſtici ſufficerentur. Data hac inſtructione Cæſar ad Cæſarienſis, Oxenhuſani & Weingartenſis Abbatum preces bona Benedictinis & Ciſtercienſibus erepta reſtitui juſſit, pollicitus tam his, quam Prænonſtratenſibus, quod ipſis inauditis vel in eorum præjudicium circa hæc bona nihil decernere, immutare vel transferre velit. Sæc. XVII. A. C. 1629.

§. XLVIII.

Literæ Ferdinandi II. Imperatoris ad Oratorem ſuum Principem Sabellium de reſtitutione Monaſteriorum.

Sæc. 4 VII. A. C. 1629.

Præterea Ferdinandus Imperator Ora-
torem ſuum Principem Sabellium
Romæ exiſtentem hortabatur, ne Ec-
cleſias & Monaſteria aliis, quam qui-
bus dicata fuere, in commendam dari
vel penſionibus gravari permitteret,
ac propterea ad eundem has literas
dedit Imperator:

„Tam ex literis, quam diverſorum
„aliorum rationibus cognoveritis ex-
„preſſam mentis noſtræ reſolutionem
„eſſe, Monaſteria, & loca ſacra e ma-
„nibus & poteſtate Adverſariorum, vel
„armis noſtris Cæſareis, vel Juris via
„recuperata citra cujusquam reſpectum
„rurſus ordinibus, quibus dicata, &
„a Fundatoribus conſecrata ſint, & non
„aliis reſtituere, & conſignare &c. Mo-
„nent nos ad hoc graves, ac non le-
„vis momenti rationes: animadverti-
„mus enim, quod pleræque & pene
„omnes Nationis Germanicæ fundatio-
„nes, Collegia, Monaſteria, aliaque
„loca ſacra & religioſa, ab antiquis
„Romanis Imperatoribus, Regibus,
„Principibus, Comitibus, atque aliis
„utriusque ſexus fidelibus in honorem
„Dei, ſuam, ſuorumque hæredum me-
„moriam, & animarum ſalutem ad cer-
„tos pios uſus, Anniverſaria, & quo-
„tidianas Eleemoſynas pauperum, cum
„comminatione perpetuæ damnationis
„&

„& gehennæ ignis, qui contra faxit, Sæc. XVII.
„fundata, dotata, & tam a Romanis A. C. 1629.
„Pontificibus, quam præcedentibus
„noſtris Imperatoribus, & Regibus,
„ac nobis denique ipſis confirmata ſint;
„quodque coram Deo vix & difficulter
„excuſari queat, ſi ſimiles in jure Di-
„vino ſtabilitæ fundationes contra fun-
„datorum mentem, & inſtitutum alio
„convertantur, & applicentur, prout
„& in jure Communi ſalubriter ordina-
„tum, & cautum, ne defunctorum ul-
„timæ voluntates, & Diſpoſitiones ul-
„latenus mutentur, ſed in ſtatu ſuo
„inviolabiliter relinquantur. Accedit,
„quod hujusmodi Monaſteria, & loca
„ſacra vel Romanis Imperatoribus,
„ſacroque Imperio, vel aliis Principi-
„bus, ac ſtatibus Imperii ratione Ad-
„vocatiæ, Protectionis, Collectarum,
„aliorumque temporalium Jurium ea-
„tenus affecta & obnoxia ſint, ut abs-
„que eorundem, ad quos ratione tem-
„poralitatis ſpectant, conſilio & aſſen-
„ſu, & citra magnam confuſionem, ac
„mutilationem eorum mutatio vix ſu-
„ſcipi, ac inſtitui, multo minus libera
„ſuper iisdem diſpoſitio Sedi Apoſto-
„licæ permitti queat; atque eadem
„prorſus eſt ratio Monaſteriorum Mo-
„nialium, cum per ſe notum ſit, quo
„in pretio a Deo Optimo Maximo ſta-

Sæc. XVII. A. C. 1629.

„tus Virginitatis habeatur, quam cu
„que Imperii ſtatui, & Ordini curæ fu
„ut ſimilia in eorundem Territoriis ſit
„Monaſteria in primæva & antiqua fun
„datione conſerventur, ubi Virgines
„Deo conſecratæ Vocationi ſuæ vace
„re, ſtatum perfectionis aſſequi, & que
„rum Filiæ Imperatorum, Regum,
„magnorumque Principum, quin & d
„infimis, quas Deus elegit, aſpirare
„poſſint. Nec minus nos movet, quod
„ſi quem Monaſteriorum Patronum, ac
„Fundatorem, ejusque Hæredes a
„paupertatem & inopiam redigi con
„tingeret, tali caſu neceſſaria alimenta
„ibidem ipſis miniſtrari debeant, quod
„que eorum Hæredes & Propinqui
„liberam eo divertendi facultatem, &
„acceſſum habeant, peregrinantes pat
„ſim, & itinerantes hoſpitaliter ſuſce
„piantur, ac tractentur, & Indigentr
„bus largæ paſſim Eleemoſynæ diſtri
„buantur, quæ omnia hoſpitalitatis
„Jura & beneficia ceſſatura eſſent,
„Monaſteria illa in alios uſus convert
„Ordinariis in Commendas, Penſion
„bus gravari, aut prorſus Epiſcoporu
„menſis applicari, & incorporari con
„tingeret &c. Accedit, quod hujus
„modi mutationes quoque Concordat
„Germaniæ repugnent, proin in effectu
„& ad praxin ullo modo revocari ne
„queat

„queant, quandoquidem Imperii con- Sæc. XVII.
„ſtitutiones, Transactio Paſſavienſis, A. C. 1629.
„Pax Religionis, & Cæſareum noſtrum
„nuper publicatum Edictum reſtitutio-
„nem ipſis Ordinibus faciendam ex-
„preſſe ſtatuant, & ſi reſtitutio ea non
„Ordinibus, ſed aliis fieri deberet, ad-
„verſarii noſtri Acatholici pro ſua per-
„tinacia haudquaquam memorata Mo-
„naſteria, ac bona Eccleſiæ dimiſſuri,
„aut aliis ad ulteriorem diſpoſitionem
„renuntiaturi, quin imo nec in mini-
„mo a conſtitutione Pacis Religioſæ,
„& ſuper fundati Edicti noſtri liberali
„intellectu receſſuri ſint, quod optimam
„intentionem noſtram non parum quo-
„que ſiſteret, & difficiliorem redderet.
„Denique nec illud leve cenſendum,
„ſi antiquas Fundatorum diſpoſitiones
„facile interverti, & in alium uſum una
„cum eorum & Hæredum memoriæ
„abolitione transferri contingeret, quod
„non ſolum Hæreticis, ſed & Catho-
„licis ipſis magnæ offenſiones & Scan-
„dala præberentur, multique iis rerum
„Deo, certisque ordinibus dicatarum
„interverſoribus deterriti ab id genus
„piis fundationibus abſtinerent &c.

„Hæ itaque, & ſimiles rationes cum
„Edictum, ac reſolutionem noſtram Cæ-
„ſaream de Monaſteriis ac bonis Eccle-
„ſiaſticis, ordinibus ſuis, ac non aliis

Sæc. XVII. A. C. 1629.

„restituendis magis, magisque stabi
„liant, vobis clementer ac distrikt
„committimus, ut quascunque machi
„nationes in contrarium tendentes
„quantum in vobis est, solicite averta
„tis, & diligenter advigiletis, ne ull
„isthic sub Edicto nostro comprehen
„Monasteria, Ecclesiæ, loca sacra, a
„bona inde dependentia a Sanctitat
„sua vel motu proprio, vel ad impo
„tunam aliorum instantiam, ac siniſtra
„informationem aliis, vel in comen
„dam concedantur, vel mensis Episco
„palibus applicentur, vel prætensio
„bus graventur, vel alteri Ordini, quam
„cui dicata sint, sub prætextu majo
„boni concedantur, aut quocunque tan
„dem modo in Ordinariorum præjudi
„cium ad alios usus convertantur, a
„quidquam denique, quod resolutio
„nostræ Cæsareæ contrariari possit, fi
„tuatur. Illud enim permittere, a
„dissimulanter ferre, uti nec in con
„scientia possumus, nec de Jure debe
„mus, ita nec de intentione hac nostr
„aliter, ubi necessum, attestari vol
„mus, confidimus hæc, uti gravissim
„quæque spectatæ fidei nostræ ac Vig
„lantiæ, in qua acquiescimus, gr
„tiamque nostram Benevolentissimo v
„bis affectu offerimus. Datum Vienn

„die vigesima quinta Octobris Anno „Christi millesimo sexcentesimo vige- „simo nono. „

Sæc. XVII. A.C. 1629.

FERDINANDUS &c.

Divulgata hac Cæsaris epistola mox desuper *duorum Theologorum judicium super translatione Monasteriorum ad Societatem Jesu*, typis impressum prodiit, in quo hi in has literas invecti Cæsarem, quod Monasteria &c. non aliis, sed suis quæque Ordinibus, pro quibus fundata fuerant, restitui voluit, redarguere præsumpserunt, declarantes, quod Cæsar æque ac summus Pontifex *hoc rerum statu non modo sine ulla injustitia aut peccato, sed cum summa etiam laude & maximo apud Deum merito possit, & cum aliunde commoda & sufficientia media desint, sub gravi etiam obligatione in conscientia teneatur, ut ex bonis Ecclesiasticis & Monasteriis recuperatis Seminaria, Academiæ, Gymnasia, Scholæ, Collegia item ac domicilia quamplurima Reverendorum Patrum Societatis Jesu, quos hoc tempore ad propagationem fidei Catholicæ, & hæreses depellendas singulari Dei providentia peculiariter missos experimur, in quibusvis Germaniæ partibus instituat, fundat, ac dotet.* Nec deerant hisce Suasoribus fautores, atque inter

Sæc. XVII. A. C. 1629

eos præcipue potens quidam Germaniæ Episcopus, qui quædam Monasteria præfatis Patribus attribuere molie batur, quo comperto iterato Cæsar Sa bellium Oratorem suum jussit, ut hisc conatibus Romæ obsisteret, non modo di decima quarta Aprilis, sed maxime un decima die Decembris datis ad eun dem his literis: *Literis nostris die 25 Octobris datis mentem vobis & enixam vo luntatem nostram de Monasteriis & loc sacris, Ordinibus suis, & non aliis rest tuendis perscripsimus, & quid hac in parti a vobis isthic fieri velimus, uberius explica vimus, cui pro solita vestra Nobis obse quendi promptitudine constanter inhærebitis & si quid in contrarium per modum incom po ationis, commendæ, aut alia via directe vel oblique nomine Episcopi N. aut alio rum quorumcunque isthic prætenderetur nulla ratione eidem suffragabimini, sed po tius dictarum literarum nostrarum vigor vos opponetis, in reliquo ubi memorati Epi scopi commodis & ornamentis augendis fa vor & authoritas vestra prodesse poterit, e eam libenter, prout literis vestris decim Novembris datis innuitis, impendatis cur mus. Gratiam nostram Cæsaream mag magisque promerituri.*

Defensio pro S. C. Majest. ejusque instruct. su-

Divulgabatur insuper anno sequen defensio contra horum Theologorum cium, ubi Author demonstratum ibi

qu

quod ante & absque Societatis Academiis, scholis & Collegiis solida hæreticorum conversio facta fuerit, nec ad hanc alieni usurpatio necessaria sit: cum autem hi duo Theologi in suo judicio polliciti essent, Monasteriis in Societatem translatis, *Catholicam religionem & pietatem in Germania paucis annis restitutum iri*, Author opposuit, quod Jesuitarum laboribus non semper promissus fructus responderit, cum ipsimet falli sint, quod Memingæ quadriennio exacto ne unum quidem hæreticum lucrati sint, atque in Palatinatu erraticas illas animas a Jesuitis ita abhorruerint, ut ne aures quidem concionantibus præbere dignati sint, & ipsemet Maximilianus Bavariæ Elector fassus fuerit, in Palatinatu universim Monachos Benedictinos effeciisse, quod Jesuitæ improbo labore non potuere: cives quoque Nabburgenses & Reichenbacenses, quibus Societatis Patres surdis diu canebant, Benedictinis e Monte S. Andex post inductis, suam conversionem in acceptis retulerint: Ipsi etiam Jesuitæ confessi fuerint, nuperrime Augustæ Vindelicorum e trecentis, qui hæresin ejurarunt, vix duodecim industriæ horum Patrum deberi, atque etiamnum tardam esse conversionem hæreticorum in Bohemia, Austria,

Sæc. XVII. A. C. 1629.

per imped. Fund. mutat. contra Judicium &c.

Sæc. XVII. A. C. 1629. Moravia, Styria &c. etsi ibidem ja dudum Collegia, Gymnasia &c. fu rint exstructa, imo & Viennæ fructu fere nullum tulerint, eoquod eoru congressum hæretici horrore quoda declinarint, econtra autem hoc ann Curiæ Rhætorum Metropoli quida Præmonstratensis Canonicus pene in numeros ad veram fidem reduxeri parique messis ubertate Canonici Regu lares S. Augustini, Benedictini ad S Udalricum, Franciscani, aliique Au gustæ Vindelicorum & alibi laborarint aliunde vero conversiones potissima hoc rerum statu potius armis Cæsareis quam Societatis industriæ debeantur & Jesuitarum quidam libere confessu fuerit in suis literis Augusta datis, i nihil profuturos, nisi prius auctoritat Cæsarea Prædicantes proscribantur Addit insuper Auctor, quod si Jesuita deinceps plura Monasteria capere cogi tent, Fundatorum quoque menti satisfa ciant, sibique dictum meminerint: *Psallit Deo nostro, Psallite* &c. Postremo ratione Cæsareas, quas hi duo Theologi im pugnabant, tanquam æquissimas de fendit. Hujus quoque argumenti aliu quidam vulgatus est liber, cujus epi graphe: *De Monasteriorum de hæreti recuperatorum translatione disceptatio.* Cui autem hi duo Theologi Cæsaris am

mu

mum ad eorum vota flecti desperarent, mox alium edidere librum sub hoc titulo: *Animadversiones in causſa bonorum Ecclesiasticorum & Monasteriorum extinctorum Germaniæ*, in quibus summo Pontifici suasum est, ut hæc bona, donec Papa (forte eis magis tunc propitius) de iis disposuerit, in sequestrum accipi præciperet. Sæc. XVII. A. C. 1629.

§. XLIX.

Cæsarei edicti executio Augustæ inchoata.

Jam anno priori a Cæsareis Deputatis Augustæ Vindelicorum in ablata Ecclesiasticorum bona, necnon Lutherani Ministerii, Regiminisque Politici corruptelas inquisitum est: Die autem vigesima sexta Julii Leopoldus Austriæ Dux, necnon Joannes Conradus a Gemmingin Constantiensis Episcopus Cæsaris Deputati referebant, quod I. violata Caroli V. Constitutione (*) in Regimine Politico Lutherani auctoritate & numero prævalerent. II. Augustani Prædicantes, ut impune ab Augustana Confessione Carolo V. exhibita recedere, hacque via Imperatori & Catholi- *Acta Evangel. civ. Aug. p. 148.*

(*) De Anno 1548. 3. Aug. & 7. Julii anno 1549.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

tholicis illudere posſent, Concordi Formulam acceptarint, pluresque alii non modo Religioni Catholicæ, sed Augustanæ Confessioni contrarias, a que in eadem non contentas doctrina adoptarint, & etiamnum sibi liberu de fidei articulis judicium sub Divi verbi obtentu arrogarent. III. Apo statæ, ac exteri Lutherani exclusis a liis Catholicis jure civitatis donaren tur. IV. Hospitaliis &c. potissimu Lutherani præficerentur, ac vetere fundationes a Catholicis factæ etia Lutheranis, qui cum Catholicis per mixti ibidem degunt, adjudicarentur V. Ecclesiarum proventus per Luthe ranos præcipue administrarentur. VI Denique Ecclesiarum SS. Mauritii, Ste phani, Udalrici, Agnetis, S. Crucis S. Georgii, Jacobi, Wolfgangi, Ser vatii, & Sebastiani, necnon Monaste riorum, Nosocomiorum &c. restitutio per prætensam Ottonianæ protestatio nis nullitatem eluderetur. Percepti hisce Ferdinandus Imperator die octa va Martii hoc anno datis non modo a Leopoldum, sed & ad Magistratum Augustanum literis præcepit I. ut ci ca Regimen Politicum religiose De cretis Caroli V. insistatur, necnon re cens creati Patritii Schellenbergius Mayus, Wanner, Wagnerus, Sittig huic

Sæc. XVII. A. C. 1629.

husanus, Kellerus, Schillerus, Fesenmaierus, Zechus a Teibach, Majerus, Holzapffel, necnon Bartholomæi Kelleri, Bechlerri & Matthioli hæredes pro re nata ad publica Reipublicæ munia promoveantur. II. Bona Ecclesiastica, quæ vi pacti inter Ottonem Truchsesium Cardinalem & Senatum Augustanum anno millesimo quingentesimo quadragesimo octavo erecti, & octogesimo secundo confirmati, sine ullo dubio restitui, ac Catholicis denuo vindicari debuissent, quantocius restituantur, ea vero, quæ inter partes adhuc controversa sunt, aut amica transactione componantur, aut Cæsareæ decisioni relinquantur, interim vero idoneis Personis Ecclesiasticis in sequestrum tradantur. III. Deinceps nullus sectæ in Imperio vetitæ addictus civitatis jure donetur, ii vero, qui ad Catholicam redeunt fidem, omnino admittantur. IV. In Leprodochio, & Nosocomiis Catholici a Lutheranis separatim vivant, & Catholicis plenus Religionis suæ usus restituatur, ac in Orphanotrophiis Orphani & expositi infantes in fide Catholica enutriantur, necnon ejusmodi piis locis Catholici præficiantur, & denique juxta veterum Fundatorum mentem ea loca in usum Catholicorum cedantur. V. Ci-

Sæc. XVII. A. C. 1629.

V. Cives a Magiſtratu novis oneribus non graventur, hi vero, qui librorum inſpectioni præſunt, exactius ſuo invigilent muneri.

§. L.

Cæſaris conſultatio de Othonis Cardinalis & Epiſcopi Auguſtani proteſtatione & pacto cum Auguſtana civitate.

Quamvis Imperator in omnibus ceteris Imperii Ordinibus *nonniſi ſalva pace Religionis* ſuum edictum executioni dari præcepiſſet, alia tamen diverſaque ratio in urbe Auguſtana non modo bonorum Eccleſiaſticorum reſtitutionem, ſed ipſum etiam Lutheranæ ſectæ uſum interdici poſtulabat; præterquam enim, quod hæc Urbs Confeſſioni Auguſtanæ Carolo V. exhibitæ non ſubſcripſerit, nec eidem adhæſerit, inſuper illius poſſeſſio non modo per Catholicorum oppoſitionem, ſed per inductam Zwinglianorum ſectam interturbata fuit: refertur quippe in ejusdem Urbis Annalibus, quod ab anno 1530. usque 48. Kellerus, Bucerus, & Muſculus Zwingliani Præcones juxta ſectam ſuam concionati ſint, ac ipſemet Senatus Sixtum Betuleium Zwinglianum Gymnaſio ad S. Annam præfecerit.

cerit, suosque Alumnos studiorum caussa Basileam emiserit: Præterea ante Passavienſem pacem Confessionis Augustanæ exercitium interruptum fuerit, dum Urbs *interim* isti Catholico (expulsis Zwinglianis Prædicantibus) subscripserat, prout ipsa Urbs in pacto inter se & Othonem Cardinalem inito fatetur; anno enim 1548. Otho Truchsesius Cardinalis tum Episcopus Augustanus nomine totius Cleri, præsente & confirmante Cæsare speciale pactum ac conventionem cum urbe Augustana firmavit, vi cujus injuste ejecti Clerici in urbem revocari, eis bona sua reddi, atque antiquo jure debita Ecclesiastica Jurisdictio in omnes Diæcesis suæ fideles præfato Episcopo, ejusque Ecclesiæ Cathedrali restitui & reservari cautum, sancitumque fuit: Huic in Catholicorum favorem accessit, quod Urbs Augustana adversus restitutam Episcopi jurisdictionem in suas Ecclesias tum nullatenus repugnarit, sed duntaxat circa *quasdam* Ecclesias *Interimistico* cultui destinatas in litis arbitros compromiserit, ipsa autem Urbs eo ipso, quod Præcones Lutheranos rursus acceptando, ab *interim* recesserit, Zwinglianos Prædicantes revocarit, & Georgium Melhorn, eoquod Zwinglianis adhærere recusasset, urbe expulerit, a compro-

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

promiſſo deſtitit, proin Epiſcopi juri dictio per hanc oppoſitionem non fuer interrupta. Poſtmodum anno quide milleſimo quingenteſimo quinquage mo ſecundo transactio Paſſavienſis in ta ſit, ne autem Epiſcopus quovis p cto ab antiqua & agnita poſſeſſione jur reformandi per hanc pacem dejici po ſet, anno illius ſæculi quinquageſim quinto die vigeſima tertia Martii in co mitiis Auguſtanis præſens & abſen Principibus una congregatis ſuam pro teſtationem offerri voluerit, his verbis conceptam: *Nos Otho miſeratione Div na S. R. E. Presbyter Cardinalis & Epi ſcopus Auguſtanus, &c. ſatemur ac decla ramus hoc noſtro Chirographo, quod om nem amatam pacem efficaciter promoveri & ex noſtra parte fideliter ſervare, neq erga quemlibet hoſtile aliquid moliri velimus juxta hoc autem profitemur ore & corde quod in propoſitas notulas, ſeu media Re ligionis, & quidquid ei adhæret in dogma tibus, jurisdictionibus, rebus ac perſonis multum vel parum conſentire, neque poſſe mus, neque volumus: ſed ſperamus nos a juramenti noſtri vinculo, quod Pontificiæ Sanctitati, ac Romanæ Sedi & Cæſareæ Majeſtati, ſacroque imperio præſtitimus, in omnibus punctis & articulis illæſos & inviolatos eſſe permanſuros, ac potius quam contra hoc in aliquem tractatum con*

ſentia

sentiamus, corpus & quidquid in terris habemus, constanter derelinquemus, idque coram Deo & toto mundo expresse reservatum nobis volumus, quod in juramenti nostri vinculo, ut constans Christianus & natus Germanus usque ad mortem perseverabimus. Actum Augustæ in Palatio nostro Episcopali die vigesima tertia Maji anno 1555.

Hujus ergo Episcopi pacto & protestatione firmatus Henricus V. Episcopus Augustanus Cæsarem impensius rogabat, ut insuperhabita pace Religiosa, illum in immota possessione Ecclesiasticæ suæ Jurisdictionis tueri vellet. Verum Imperator Electorali Collegio hanc quæstionem maturius examinandam proposuit: *cujus conditionis sit Othonis Episcopi pactum cum Urbe anno* 1548. & 82. *a Cæsare confirmatum circa Ecclesiasticam Jurisdictionem, & an speciale hoc pactum per subsequentem pacem Religiosam non fuerit sublatum, proin Ecclesiastica jurisdictio ibidem asserta moderno Episcopo ita sit reservata, ut insuperhabita præfata pace, alioque pacto inter Senatus & Protestantes anno* 1584. *inito Catholicæ reformationis negotium urgeri valeat?* Hac quæstione ab Imperii Electoribus diu ac mature discussa responsum est, quod Othonis Episcopi pactum adhucdum in suo persistat vigore, & quidem 1.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

quia pacta antecedentia ſpecialiter cu particulari Imperii ſtatu inita per u verſalem transactionem ſubſequente ſine ſpeciali mentione non enerventu ipſomet Electore Saxonico in epiſt. Elect. Moguntinum querente, quod pe peram in dubium vocetur, an *ejusmo particularia pacta conventa & a Cæſarib confirmata poſt Religionis pacem valeat & ſervanda ſint*? II. Quia Othonis p ctum denuo poſt Religionis pacem An no 1582. fuit confirmatum, proin ante non ſublatum: nec eidem etiam der get pactum inter Senatum & Proteſtan tes biennio poſt initum, eoquod hu pacto inſerta fuerit hæc clauſula ſtatu taris: *ſine præjudicio tertii*, proin t inter duos acta tertio non noceret, pra ſertim cum Succeſſores tacere coa fuerint, ne reliqua etiam bona perde di periculo ſeſe exponerent. III. Ip etiam Religioſa Pax non lites jam a tea compoſitas, ſed tum adhuc co troverſias diremerit, Auguſtæ autem ante hanc pacem jam per hoc pactu lis de Epiſcopi jurisdictione & Eccl ſiaſticorum bonis dirempta & compo ta fuerit. IV. Otho huic paci nunquam ſubſcripſerit, quantum ad ea, quæ dei & juribus Eccleſiaſticis *ſuæ* Dio ceſis repugnant. His igitur aliisq rationibus per Electores propoſitis la

per

perator die vigesima Julii ad Henricum Augustanum Episcopum, atque ejusdem Urbis Senatum literas dedit, eisdem significans, quod vi pacti initi & post pacem confirmati modernus Episcopus Augustanus hucusque *injuria temporum* impeditam executionem, atque Episcopalis jurisdictionis aliunde eidem ex jure competentis, quæque per pacem Religiosam eidem aufferri non potuit, restitutionem propugnare, proin Confessionem Augustanam, novamque ejus doctrinam abrogare, & Catholicam religionem revocare, ac propagare, omni jure & æquitate valeat. In iisdem autem literis Imperator Magistratui Augustano insinuabat, quod hanc in rem Ferdinandam Curtium Baronem de Senftenau eo ablegarit, omnemque eidem opem auxiliumque pro perficiendo hoc negotio præstitum iri confideret.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

§. LI.

Saxoniæ Electoris literæ ad Cæsarem in favorem Lutheranorum civium Augustanorum.

Superioris ætatis monumenta testantur, quanto furore & violentia Protestantes ab anno Christi millesimo quingentesimo trigesimo sectam suam vix tre-

Stengel. comm. rer. Aug. p. 2. c. 65. & seq. relat. Stat. Aug. p. 105.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

tredecim annos natam Auguſtæ intr
dere, & Religionem Catholicam plu
quam mille quingentis annis ſenem
liminare præſumpſerint, & ſeptimo po
anno, creſcente audacia Viros Eccl
ſiaſticos primum dicteriis, cachinnis
contumeliis laceſſiverint, Catholic
Templa eripuerint, ſacraria profan
rint, Altaria ſpurcitiis macularint,
Templis actus venereos palam exe
cuerint, Catholicos a Religionis ſua
exercitio violenter excluſerint Cano
nicos Cathedrales, Collegiatos, Regu
lares, Monachos, Moniales, atque un
verſum Clerum e ſuis Eccleſiis, Mona
ſteriis, ædibus, & urbe, accerſitis
Prædicantibus, expulerint. Tum ve
ro ipſemet Imperator, omnesque Prin
cipes Catholici fidem Catholicam, a
cujus tutelam omnes Principes ſeſe ju
ramento obſtrinxerant, ab antiqua &
pacifica ſua poſſeſſione per tot ſæcula
continuata violenter dejici, & fidelium
conſcientiis vim inferri querebantur.
Cæſar quoque Carolus V. edicto præ
cepit, ut priſca Eccleſiæ fides incor
cuſſa ſervaretur, donec in Concilio
Oecumenico mox celebrando Religio
nis controverſiæ ac diſſidia compone
rentur. Verum Proteſtantes armorum
potentia & felicitate tumidi ad æqui
ſima Cæſaris mandata, Principum pe
co

Vid. Præfat. tom. 33.

ces, & Catholicorum gemitus occlu- Sæc. XVII.
serunt aures: postquam vero Ferdinan- A.C. 1629.
dus II. Imperator victoriis clarus, fi-
dem, quæ iniqua vi, dolosisque arti-
bus eliminata fuit, revocari, necnon
inique ablata Ecclesiasticis bona resti-
tui petierat, mox omnes Protestantes
suis oppositionibus benevolas ubique
aures præberi petebant, sectamque
suam vi intrusam, & in possessione vix
octogenaria per extortos Imperii reces-
sus conservatam iniquo Cæsaris edicto
labefactari vociferabantur.

Nondum etiam de restituendis Ec-
clesiarum bonis Ferdinandi Cæsaris e-
dictum Augustæ erat promulgatum,
cum jamjam Joannes Georgius Saxo-
niæ Elector sola sectæ affinitate permo-
tus Augustanorum civium Lutherano-
rum patrocinium in se susciperet, ite-
rato die undecima Maji datis ad Cæsa-
rem literis, in quibus Confessionem Au-
gustanam ante pacem Religiosam Au-
gustæ susceptam affirmans, Othonis
Cardinalis pactum & protestationem e-
nervare frustra nitebatur: Edicto au-
tem Augustæ executioni dato, idem
Elector die vigesima secunda Augusti
ex iisdem rationibus, Lutheranis sectæ
exercitium & Ecclesias reddi, Præco-
nes suis officiis restitui petiit, haud
obscure insinuans, quod ex hac repulsa

Sæc. XVII. A. C. 1629.

summum periculum, & supremæ etiam Majestatis ruina ac excidium oriri posset.

§. LII.

Restitutionis edictum Augustæ Vindelicorum executioni datum.

Adam. Adami relat. Hist. Pac. Westph. p. 13. c. 1. relat. l. c. pag. 271.

Cum autem urgens Dei & Ecclesiæ necessitas, causæ æquitas, ac spoliatis sua restituendi, oppressosque Catholicos sublevandi lex allatis Protestantium subterfugiis longe prævaleret, Cæsar utpote *Ecclesiæ Catholicæ Advocatus* Ferdinandum Sigismundum Curtium Augustam Vindelicorum pro exequendo restitutionis edicto ablegabat. Hic ergo die trigesima Julii Dilingam delatus, prima Augusti die, qua Magistratus electio fieret, Augustam supervenit, ac demandatæ suæ legationis causas Hieronymo de Imhof & Bernardo de Rechlinger Duumviris spectatissimis exposuit: ne vero futuræ electionis libertatem sua præsentia imminuere videretur, urbe excessit, edictique executionem distulit, usque dum die quinta Augusti cives neo-electo Magistratui fidem suam jurejurando obstrinxissent. Vespere autem ejusdem diei Augustam reversus, diem octavam ejusdem Mensis executioni præfixit.

fixit: interim vero Senatus consulto die septima Augusti per præconem promulgari imperavit, ut sequenti die post matutinam concionem, quam Joannes Conradus Göbel Pastor Lutheranus ad S. Annam declamaverat, opifices, eorum famuli, mulieres ac fœminæ ceteriique omnes ad Senatus munia non deputati intra parietes domesticos sese continerent, Ecclesiarum autem Curatores unacum Prædicantibus in Curia comparerent. Præstituta igitur die Curtius Cæsaris Legatus alloquii copiam a Senatu petens, exposuit, quod Cæsar articulos quosdam juxta Deputatorum relationem deciderit, alios vero ulteriori deliberationi reservarit, nunc vero dubiis omnibus ex Electoralis Collegii sententia dissolutis luculenter comprobatum haberet, quod nihil officiente pace Religiosa, Episcopus Augustanus ex antecedente pacto inter Othonem tum Episcopum & civitatem erecto, jurisdictionem Ecclesiasticam in hanc civitatem & Diæcesin, ex antiquo sibi competentem semper inviolatam conservarit, ac vi illius omne Religioni Catholicæ adversum exercitium abrogandi pleno jure gaudens, illoque uti paratus, a Cæsare, Catholicisque Ordinibus Augustanæ Confessionis exercitium in sua

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Diæceſi abrogari efflagitarit: Cum igitur Cæſar, ut præfatus Præſul ſuam jurisdictionem exerceret, omnino vellit, ac præcipiat, hinc Duumviri ac Senatus Auguſtanus hanc clementiæ viam inirent, ni fors ſeveriores executores non ſine Cæſaris indignatione experiri mavelint. Ad hæc Hieronymus de Imhoff ex Duumviris Senior ſe ad Cæſaris obſequium eſſe paratiſſimum reſpondit, enixe tamen efflagitans, ut rem ſeorſim communibus ſententiis in Senatu expendere permitteretur: quo conceſſo, ac ſingulis prælecto Cæſaris mandato, ambo Duumviri ceteris promptam obtemperandi voluntatem perſuaſere, ſolo nonnihil repugnante Ottone Lauginger Conſule Lutherano, qui nequidem interpellatus, ulteriorem edicti declarationem ſibi fieri deprecatus, Duumviros rogabat, ut executionis dilationem exorare vellent, quæ tamen ſi negaretur, rem Deo eſſe commendandam aſſerebat. Annuentibus igitur etiam Proteſtantibus, Duumviri hac in re Cæſari morem omnino eſſe gerendum pronuntiarunt, moxque Legato, qui pauliſper ſeceſſerat, ſe pro veteri obſequendi ſtudio Cæſarei mandati executionem promoturos ſpondebant. Poſtea Eccleſiarum Curatoribus & Prædicantibus adeſſe juſſis, ex

Duum-

Duumviris Senior exposuit, Cæsaris decisionem, quam in controversiam ducere nefas foret, eo abire, ut omnes quatuordecim Præcones tam præsentes quam absentes clementer dimissi, suis deinceps muneribus abstinerent, clavesque Templorum redderent, quive ex eis essent alienigenæ, se cum primis ad discessum ex urbe compararent, qui vero cives forent, communi vita contenti, nec publice nec privatim ullo sectæ exercitio fungerentur, si secus saxint, capitis pœnam daturi, idque se executuros jurato sponderent. Ad hæc Joannes Conradus Göbelius Senior, ac Præco ad S. Annam, se Cæsaris edicto obsecuturos, ceterorum nomine respondit: ubi tamen mirum, quod nullus omnino in sui defensionem allegarit, quod eorum secta longe antiquior Catholica (*) per plura sæcula pacificam in urbe possessionem continuarit, sed omnes jus & initium duntaxat

Sæc. XVII. A.C. 1629.

(*) Ridicula ejusmodi ratio nonnisi paucos ante annos cuidam Prædicanti incidit, qui sub ficto nomine Jeremiæ Heracliti Christiani librum edidit sub hoc titulo: *Lutherus ante Lutheranismum* oder die uralteste evangelische Wahrheit aus Luthers Schriften, lucemque fugiens typi locum mentitus est: Cölln bey Theophilus Philadelphus.

Sæc. XVII. A. C. 1629

taxat a recentissima Augustanæ Confessionis epocha & subsequentibus pactis repetierint.

Altera die cives Lutherani Duumviros adibant, supplices, ut a Cæsarea Majestate obtinere satagerent, quatenus si eis integrum Ministerium, ac sectæ exercitium denegaretur, saltem quidam Diaconi, qui infantes Baptismo tingerent, & matrimoniis assisterent, remanere permitterentur: Verum Senatus ad hæc nullum dedit responsum, sed Prædicantes præstito juramento valere jussit, necnon Ludimagistris Lutheranis & Catechesi Acatholica, aliisque id generis abrogatis, clausisque eorum Templis integrum Catholicæ Religionis exercitium restitui præcepit.

§. LIII.

Alia Senatus Augustani decreta.

Relat. l. c.

Quantumvis Prædicantes civesque Lutherani se Cæsaris mandato obtemperaturos jurato spopondissent, nihilominus ex illis non pauci *turbidi, temerarii ac petulantes* homines mox sese *Cæsareæ dispositioni opposuere, Legatum, Episcopum, Clerumque* Augustanum *convitiis, contumeliis, & dicteriis imo & petulantibus, deprædationum, rapinarum &*

incen-

incendii minis, aliisque hostilitatibus infe-
stati sunt, in hoc palam Evangelicæ doctrinæ adversantes, nec mansuetudinis exemplum imitantes, quod eis Catholici præbuerunt, dum Episcopus cum quadraginta Canonicis suis, tres Præpositi cum suis Canonicis, Abbatissa cum Nobili suo Gynæceo, omnesque Clerici & Monachi anno Christi millesimo quingentesimo trigesimo septimo die decima octava Januarii inter acerbissimas calumnias & sarcasmos ex urbe a Lutheranis ejecti fuere, quin isti unquam mala illata malis rependere, vel præter juris viam, aliud hostile regressus medium arripere cogitarint. Cognito autem factiosoram tumultu, Senatus die decima Augusti indictis etiam gravissimis pœnis ejusmodi petulantias inhibuit. Ne vero civibus ex imposita fidem Catholicam amplectendi vel emigrandi lege querendi obtentus esset, Henricus Augustanus Episcopus die vigesima tertia Augusti datis literis Senatui significabat, nec Cæsaris nec suam esse mentem, ut Lutherani *illico* ad profitendam fidem Catholicam *cogerentur*, sed cuivis perpenso æternæ salutis suæ periculo sufficiens deliberandi tempus concederetur: Perlectis hisce literis Senatus die vigesima octava ejusdem Men-

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Lotich. rer. Germ. l. 26. c. 1. § 8. pag. 637.

Relat. & acta p. 105. 125. 373. 380. & 391.

Sæc. XVII. A.C. 1629. Menſis promulgari juſſit edictum, cujus ſingulis promiſſum eſt, fore, ut Lutheranorum nulli vis foret, ſpatio ad capeſſendam Catholicæ doctrinæ inſtructionem conceſſo, proin illi, quibus fidei cauſſa alio migrare luberet, ſine Senatus conſenſu res ſuas clam non amandarent: nihilominus Lutherani turmatim ad Ulmenſes & Oetinganos pro concionibus, ſepulturis & Infantum Baptismis excurrerunt; hac vero inſolentia Cæſaris mandato illudi, ſuisque juribus derogari indignatus Epiſcopus, Senatum adegit, ut prohibitis ejusmodi excurſionibus Lutheranos ad Catholicorum conciones & catecheſes frequentandas urgeret. Pariter Senatus affixo edicto inhibuit, ne cives & incolæ in popinis & plateis de Religionis negotio diſputent, altercentur, vel matuis cachinis, dicteriis &c. ſe invicem laceſſant: ſimul etiam Lutheranis præcepit, ut omnes dies feſtos in Eccleſia Catholica præceptos celebrarent. Cum vero ſpreta legum ſeveritate Lutherani quidam famoſos & atrociſſimos libellos contra Cæſarem, Senatum & Clerum ſpargere non erubeſcerent, hinc Senatus die vigeſima ſeptima Octobris ſtatuit, præter impunitatem inſuper quingentorum florenorum pretium ei eſſe conſtituendum,

qui

qui ejusmodi libelli famosi Authorem detexerit. Sub idem tempus Senatui nuntiatum est, quod Lutherani insuperhabito juramento Deo ac Magistratui praestito adversus Caesaris edictum saepius magno numero in variis locis clam convenerint, ibidemque eorum Praecones publice conciones & clandestina consilia habuerint, necnon urbis satelliti, qui eisdem Senatus auctoritate ejusmodi caetus inhibuit, vim opponere ausi fuerint, hinc ad praecavenda seditionum cruentarum pericula die vigesima nona Novembris omnibus & singulis cujuscunque conditionis inhibuit, ne in caemeterio vel aliis ejusmodi locis conventicula caetusque prohibitos agerent, nec etiam funera cantionibus prosequerentur, His ita sancitis Senatus die decima Novembris praecepit, ut juxta Caesaris Caroli V. & Ferdinandi II. mandatum deinceps vacantia munia Catholicis aliunde idoneis committantur, necnon veteres piae fundationes, & Eleemosynae juxta Fundatorum mentem in Catholicorum commodum impendantur. Die etiam undecima Göbelius cum aliis duobus Praedicantibus, qui cives non erant, urbe excedere jubebatur, ceteris in civitate remanere permissis.

Sæc. XVII. A.C. 1629.

§. LIV.

Sæc. XVII.
A. C. 1629.

§. LIV.

Varii Proteſtantium motus contra dicti executionem.

Lotich. l. c. cap. 3. Theatr. Europ. tom. 2. pag. 31. Adlzr. annal. Boic. part. 3. l. 14.

Ineunte æſtate Cæſaris Deputati Kaiſburium delati poſtulatis a Magiſtratu clavibus Præcones & Ludimagiſtros a officiis removerunt, cumque civium potiſſimi Lutheranam ſectam duntaxat vel ex veræ fidei ignorantia, vel Præconum ſuorum præſtigiis, & præconceptis opinionibus veram eſſe crederent, ex Cæſaris mandato a menſe Aprili usque ad Pentecoſtes ferias ſingulis diebus conciones & Catecheſes habebantur, quas Lutherani, ut ſe turpiter deceptos tandem intelligerent, indicta pecuniarum mulcta accedere, qui vero usque ad S. Jacobi feſtum ſectæ ſuæ inhærere decreverint, emigrare jubebantur: Petebant inſuper Deputati, ut reditus, quos ab anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo ex ablatis Eccleſiarum bonis percepiſſent, refunderent; ad hæc reſponderunt cives, quod quidem triginta ſeptem florenorum millia percepiſſent, ea vero in uſum rei publicæ, ſuarumque Eccleſiarum erogaſſent. Sub idem tempus Cæſaris delegatus Argentinam venit, bonaque Eccleſiaſtica poſt Paſſa-

vien-

vienſem pacem ablata reſtitui petiit: Senatus vero Baſilicam, ſeu principalem Eccleſiam, & ceteras Urbis ædes ſacras reddere detrectabat, falſo cauſſatus, eas a ſuis Majoribus pro Lutherana ſecta fuiſſe fundatas: pollicebatur tamen, ſe cuncta extra urbem poſt præfatam pacem Epiſcopo & Catholicis erepta reſtituturum. Incaſſum etiam Maximilianus Bavariæ Elector datis literis Argentinenſes ad Cæſaris obſequium revocare nitebatur; audacter enim eidem in reſponſis dedere, cauſſam hanc eſſe communem, proin ejus deciſionem ad Imperii comitia rejiciendam; idem quoque Suevici Circali Principes, Ordinesque Acatholici per Legatos ſuos a Cæſare exorabant, Suevicis autem & Franconicis Epiſcopis ab eodem enixe petentibus, ne reſtitutionis dilatio concederetur, Cæſar hiſce Principibus reſpondit, quod bonorum Eccleſiaſticorum invaſio per pacem Paſſavienſem fuerit prohibita, proin ea, quæ certo mala fide poſſiderent, reſtituere non gravarentur, ſi vero aliqua poſt præfatam pacem bona fide poſſiderent, vel mala fide poſſidere, notorium non eſſet, executio locum non haberet: eapropter circa plurima cænobia, quæ a Würtenbergicis Ducibus detinebantur, Cæſar ſuis Legatis reſcripſit,

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

scripsit, ne hac in caussa præcipitanter agerent, sed acta diligenter excuterent, sique de iniqua eorum invasione certo constaret, edictum exequerentur, si vero desuper dubium vel controversia esset, tantisper supersederent, donec ejus rei decisionem ex Aula Cæsarea recepissent. Nihilominus Ludovicus Fridericus Wirtembergæ Dux Constantiensem Episcopum tanquam Cæsaris Deputatum agnoscere recusabat, eoquod ad hoc judicium, cum ipsius quoque res ageretur, eum minime idoneum fore censeret: verum Ducis responsum, rem non ad Episcopum, sed ad totum Ecclesiasticum Statum pertinere, in aliis quoque Imperii Circulis Episcopos pariter esse executionis Judices a Cæsare constitutos. Inchoata igitur edicti Cæsarei executione monasteria hujus Ducatus sat multa & opima Ecclesiæ fuere armis vindicata, eoquod Dux hæc ipsa cænobia impositis præsidiariis tutari niteretur. Pariter Ferdinando Archiepiscopo Electori Colonienſi civitates, arces, municipia, Monasteria, Pagi, aliaque bona, quæ post pacem pacisque articulum de reservato Ecclesiastico a Luneburgensi & Brunsvicensi Ducibus fuere erepta, Cameræ Spirensis sententia adjudicabantur, quantumvis

Uda-

Udalricus Fridericus Brunsvicensis Dux contra hanc sententiam insurgens, causam ex integro rursus examinari petiisset. Die autem decima octava Decembris Fridlandus, Tillius, & Joannes ab Hagen Cæsaris Legati unacum Francisco Osnaburgensi Episcopo Archirii, necnon Ecclesiæ Cathedralis claves reliquis quinque Catholicis Canonicis, necnon quatuor Ecclesias Collegiatas & Cænobia legitimis suis Possessoribus reddidere, Pseudo-Canonicis, qui violenter hæc bona usurpaverant, proscriptis: Demum Ministris ac Præfectis deinceps Catholico Clero obtemperare jussis, die vigesima prima ejusdem Mensis ex æde Beatæ Virginis ad Ecclesiam Cathedralem solemnis habebatur supplicatio, Legatisque præsentibus, & sacro solemni peracto Hymnus Ambrosianus decantabatur, Catholicis summopere tripudiantibus, eoquod Evangelicam legem profitendi libertatem sibi per humana unius Apostatæ commenta ereptam recuperassent. Eodem hoc anno Urbanus VIII. Pontifex Maximus Augusti Saxoniæ Ducis electionem in Archiepiscopum Magdeburgensem, utpote a Canonicis Protestantibus contra omne jus factam, omnino nullam declarabat, ipsumque Adolphum Holsatiæ Ducem eadem ex

Sæc. XVII. A.C. 1629.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

cauſſa ab Archiepiſcopatus Bremenſi adminiſtratione dejecit, & Leopoldum Guilielmum Auſtriæ Archiducem Paſſavienſem Epiſcopum in utriusque Archiepiſcopatus Præſulem deſignavit quo facto Magdeburgi revocata Religione Catholica, Trautmansdorffius Stralendorfius, necnon Lemmermannus & Weingartnerus Jeſuitæ, Cæſaris Legati Bremenſem Inſulam cum omnibus annexis Leopoldo reſtitui juſſerunt. Pari ratione Ulmenſibus indicta eſt reſtitutio uſurpati cænobii Franciſcanorum, necnon Parochiæ Wangenenſis. Ratisbonæ etiam contra Lindavienſes, necnon Fuldæ contra Caſſellanos ereptarum rerum ſacrarum reſtitutio urgebatur. Tum vero quamplurimi, quos ſincerum avitæ Religionis Studium animaverat, admodum læti erant, non tam de recuperato Eccleſiarum patrimonio, quam reddita vineam Domini ab aliquot abhinc annis errorum ſpinis & tribulis obſitam priſtinæ ubertati, animasque miſere deluſas Deo, & Eccleſiæ reſtituendi occaſione. Nonnulli vero nonniſi honoribus, ditionibus, & reditibus ſacris augeri, atque ex hiſce ſpoliis diteſcere cupidi, contra Eccleſiæ, Cæſarisque mentem, fidei incrementum, animarumque ſalutem pro

ſtrem

Sæc. XVII. A. C. 1629.

ſtremo habebant loco, hacque ſua ambitione & avaritia ſpes tam lætas continuato ſucceſſu deſtituebant. Validius autem reformationis feliciter cæptæ curſum ſiſtere conati ſunt Proteſtantes, ex quibus Georgius Haſſiæ Landgravius die vigeſima quarta Auguſti, & Ludovicus Fridericus Wirtenbergæ die vigeſima nona ejusdem Menſis, & Wilhelmus Saxoniæ Dux die nona Septembris, necnon Francofordienſis, Norimbergenſis & Ulmenſis Senatus datis ſuis literis Joannem Georgium Saxoniæ Electorem fatigarunt, ſupplices, ut adverſus edicti executionem Proteſtantes Auguſtanos protegeret. Inſuper Proteſtantes Auguſtani Senatores die vigeſima ſexta Novembris Leopoldum Auſtriæ Archiducem literis ſuis interpellarunt, ut ſua auctoritate Cæſarem eo induceret, quatenus hic reformatione, inquiſitione, ac conſcientiæ violentia eos ulterius torquere nollet, ſed *quantocius* cuncta in priſtinum ſtatum reduceret, hunc in finem ad eundem transmiſere vindicias, in quibus quidem Paſſavienſis transactionis vim exaggerabant, nunquam tamen ſpeciale Othonis Epiſcopi pactum per hanc pacem diſerte irritatum fuiſſe, demonſtrare poterant. Iidem etiam die ſeptima Decembris Duumviris & Sena-

Sæc. XVII. A. C. 1629.

toribus porrecto libello supplici expo-
fuere, quod imminens Inquisitio, d
librorum inhibitio ac nimium præcipi-
tes decisiones eis nimis molestæ forent
justamque querendi ansam haberent
eoquod neglectis Lutheranis Catho-
lici ad publica promoverentur officia
Ad has vero querelas Senatus die de
cima quinta ejusdem Mensis respondit
quod nihil hucusque præcipiti actum
esset consilio, nec ullus ad Religionem
Catholicam coactus, nullusque ex Ca-
tholicis, qui ejusmodi officiis indigu
essent, promotus fuerit, de cetero nec
Inquisitio nec librorum prohibitio
dummodo cives a Lutheranis concionib
bus abstinerent, ac Cæsari morem ge
rerent, timenda foret. Hoc respons
haud contenti Protestantes, eadem di
expositis, quæ ex *flebili emigration*
beneficio orirentur, incommodis Sena
tum rogarunt, ut a Cæsare, ejusqu
Legatis *pleniorem causſæ cognitionem* im
petrarent. Verum Senatus die vige
ma secunda ejusdem Mensis querula
hasce voces rejecit, declaravitque, ne
Magistratus culpæ, sed Protestantiu
pertinaciæ imputandum, si per turbo
lentos eorum ausus graviora mala ur
accerserentur. Demum die vigesim
Decembris Ecclesiarum Curatores Ca
tholici de Ecclesiasticorum bonorum
re

reditibus rationem reddere, a Senatu jubebantur, qui etiam traditis suis computationibus petebant, ut pecuniæ, Ecclesiæ ornatus & mobilia Ecclesiis Lutheranorum relinquerentur, eoquod vel ex Gazophilaciis, vel ex Parochianorum liberalitate pro Divino Augustanæ Confessionis cultu fuissent corrogata. Postulabant insuper, ut ulterius suis officiis fungi permitterentur, ac nonnisi vacante ejusmodi officio Catholici subrogarentur, eoquod Curatorum *Administrationes ipsam Religionem directe non concernant, multo minus etiam mutata Religione necessario mutandæ, & in Catholicos transferendæ sint.* Sæc. XVII. A. C. 1629.

§. LV.

Magdeburgum a Cæsareis cinctum.

Compositis rebus Religionem spectantibus, acrior Magdeburgensi urbi calamitas imminebat; cum enim cives nec Cæsaream legionem in urbem recipere, nec pecuniarum summam a Fridlando Duce petitam numerare vellent, Cæsarei civitatem cingere jubebantur. Verum piscatores, civesque turmatim confluentes præprimis Monachos, quos tamen Cæsar in suam clientelam receperat, oppresserunt, atque in oppido urbi vicino Cæsareos *Theatr. Europ. tom. 2. pag. 44.*

Sæc. XVII. A. C. 1629.

adorti, plures trucidarunt, navesque annona onuſtas diripuerunt: Magiſtratus equidem, ſe inſcio hoſce tumultus fuiſſe ſuſcitatos cauſſabatur, ſimulque datis literis Cæſarem rogabat, quatenus inita compoſitione amica urbem obſidione liberare vellet. Hæ tamen literæ omnibus viis per ſeditioſos cives interceptis ad Imperatorem non pervenere, interim vero aucta perduellium ferocia, crebris iisque oppido cruentis velitationibus dimicatum, fruſtra Lubecenſi, Hamburgenſi, Brunsvicenſi & Hildeſienſi Legatis tumultum ſopire tentantibus; hi enim, niſi prius ablatam annonam reſtituerent, ac Monachis Cœnobii ad B. Virginem urbe excedendi facultatem darent, a Bechero Cæſaris Tribuno Magdeburgum ingredi haud permittebantur; ubi vero cum Magiſtratu de ſedandis turbis agebant, cives interim militesque iterato in Cæſareos inſano impetu irruerunt, cæſis utrinque non paucis. Horum igitur pertinaciam fracturus Fridlandus Dux, validiores admovit copias, miſſoque in urbem tibicine factioſos cives hortabatur, ut Cæſareum militem præſidiumque recipere non detrectarent, quinque dierum ſpatio ad deliberandum conceſſo. Hi vero nec Cæſaris copias admittere, nec petitam pe-

Adlzr. part. 3. lib. 14. Annal. Boic.

cunia-

cuniarum ſummam numerare parati, ſe, inconſultis Anſeaticarum Urbium Legatis nil decernere poſſe, reſponderunt: His igitur a Comite Papenheimio publicæ ſecuritatis literæ traduntur, miſſoque in urbem feciali Magdeburgenſes milites admonentur, ne ſævitia inter Chriſtianos haud uſitata deinceps ſua belli tormenta vitris, calce, aliisque illicitis armis onerarent. Verum hic fecialis non modo cum petulanti reſponſo in caſtra remittebatur, ſed inſuper die octava Septembris Magdeburgenſes eruptione facta Cæſareos profligarunt, capto etiam Porzia Comite, quem, quamvis libertatem ſuam mille aureorum lytro redimere niteretur, ſclopi ictu peremptum ceterorum ludibrio nudum expoſuere. Horum tamen ſævitiam Cæſarei tertio poſt die frequenti obſeſſorum cæde plectebant. Tandem vero Legatorum opera Fridlandus die vigeſima prima Septembris obſidionem in tertium ferme Menſem protractam ſolvit, civibusque plenam negotiandi libertatem reſtituit; dilato ad viginti Menſes excidio, quod per latiſſimum murum poſtea ſponte collapſum, fuiſſe prænuntiatum, necnon a Petro Lotichio prædictum, creditumque fuit, quod ea civitas, quæ præ ceteris Religioni Catholicæ inimica

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

exſtitit, Deo atque Cæſari ſuæ pro tervitatis pœnas, Catholici fæderi armis datura eſſet.

§. LVI.

Suecici belli in Germania initium.

Brachel. hiſt. l. c.

Interim Ferdinandus Cæſar cauſſas propter quas Joannem & Adolphum Fratres Megalopolitanos Duces ſuis di tionibus privaſſet, promulgato edicto manifeſtabat, incaſſum pro eis depre cante Chriſtiano Daniæ Rege, ipſoque Joanne in Cæſaris gratiam redire fru ſtra tentante. Inde vero Guſtaphus Adolphus Sueciæ Rex ſpecioſum arm in Cæſarem vertendi obtentum nac ciſcebatur; jam dudum enim a Ger maniæ Proteſtantibus ſollicitabatur ut ſub ſpecioſo reſtituendæ Germanici libertatis obtentu vires ſuas Acatholi cis jungeret: nec deerat ei prona i bellum voluntas: obſtiterat tamen ad huc Boruſſica expeditio; quamvis enim Rex non una clade Polonos affeciſſet hoc tamen anno minus proſpera Sue cis arridebat belli fortuna; quippe Brodnicia urbe vix non ad deditionem coacta, Torunia a Joanne Urangel incaſſum obſeſſa, inſuper Cæſar Fride ricum Arnheimium cum ſeptem Equi tum millibus in Polonorum opem ſub mi

Sæc. XVII. A. C. 1629.

miserat, quibus copiis suffultus Conjecpolsius Suecicum exercitum iterato prælio fudit, profligavitque, capto bis ipsomet Gustavo Rege, qui tamen a Polonis haud agnitus, pernicis equi beneficio Mariæburgum evasit. Tum vero Rex in arcto positus fuisset, nisi exorta Arnheimium inter & Conjecpolsium dissensio Gustavo spatium reliquisset, ut redintegratis viribus, firmatisque urbibus sese hosti suo superiorem redderet: Insuper Poloni annonæ, & pabuli penuria pressi magno numero ad Suecorum castra transfugiebant, ipse quoque Sigismundus Poloniæ Rex morbo correptus, castra deseruit, omnemque ulterioris victoriæ spem præcidit: quocirca Galliæ, & Angliæ Regum Legatis urgentibus, induciæ in quinque annos initæ sunt, ea lege, ut Brodnicia, aliæque urbes Polonis restituerentur, Mariæburgum vero Electori Brandeburgico in depositum traderetur, qui tamen annuos proventus in ærarium Polonicum referret. Postquam igitur hæ induciæ a Poloniæ Ordinibus Varsoviæ fuerunt approbatæ, Sueciæ Rex stimulantibus Anglis, Gallis, Batavisque, qui in Cæsaris, Domusque Austriacæ excidium conjuraverant, arma Germaniæ

Sæc. XVII. A. C. 1629.

inferre, ſerio decrevit, reclamante h cet ejus Senatu.

§. LVII.

Sueciæ Regis obtentus ad bellum Germaniæ inferendum.

Nann. hiſt. de Veniſ. l. 8. p. 83. Adam. Adam. rel. Hiſt. de pac. Weſtph. c. 1. pag. 14.

Ne vero Guſtavus Rex bellum Cæſari temere intuliſſe videretur, ad Fridlandum & Tillium literas per Stenonem Bielke transmiſit, hujus tenoris: Guſtavus Adolphus &c.

„Virtutum tuarum fama, & quam „nobis de Excellentia tua non minus „quam exercitu & Principalibus tuis, „Catholicæ ligæ Directoribus amicitiam „pollicemur, fecit, ut præſenti cum oc„caſione Excellentiam tuam ſalutare„mus, certumque faceremus, ut, ſi „quid a nobis proficiſci poterit, ad ho„norem & emolumentum Excellentiæ „tuæ promovendum, id ſibi de bene„volentia noſtra, quacunque ſub occa„ſione indubie promittat: injunximus „præſentium exhibitori, ablegato Se„natus noſtri Baroni Bielke, ut pluri„bus hunc animum noſtrum Excellen„tiæ tuæ conteſtaretur, quem, quia „eo nomine tua Excellentia ſibi com„mendatum habeat, omnino non du„bitamus. Sumus tuæ Excellentiæ „ad omnia Regii favoris officia præ„ſtan-

„ſtanda ſemper benevoli, atque his „eam Deo commendamus. Ex arce „noſtra Stocholmienſi die vigeſima ſe„cunda Aprilis anno milleſimo ſexcen„teſimo vigeſimo nono.„ Sæc. XVII. A. C. 1629.

Traditis hiſce literis idem Legatus cauſſas, ob quas Rex ſuus jure ad arma coactus videretur, longa ſerie expoſuit; ſemper enim bella quærenti obtentus ex Politicorum officinis abunde ſuppeditantur: Præcipuæ autem erant ſequentes. I. Quod Cæſar durante bello, quod Suecus cum Poloniæ Rege habuit, ipſi commeatum copiasque ſubmiſerit. II. Eidem Sigismundo Polono ſpem fecerit, poſt ſuperatam Germaniam adunatis viribus Sueciam ipſam aggrediendi. III. Imperium in mare Balticum hactenus Sueciæ Regibus proprium contra jus fasque Wallenſteinius per ſollicitatas pro navibus, urbes Hanſeaticas Cæſaris nomine aſſeſſarit. IV. Polonis, non item Suecis, milites in imperio durante inter eos bello, conſcribere a Cæſare permiſſum ſit. V. Merces Negotiatorum ex Suecia, in terras Imperii allatas retinuerit; & ita liberum commercium ſtiterit. VI. Stralſundam ſibi fœderatam per ſuos oppugnaverit. VII. A Conventu Lubecienſi, ubi pro pace tractandum erat, excluſo ſuo Legato, Sue-

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Suecorum Regem pro hoſte Imperii d clararit, propterea, quod Stralſund ab Imperatoriis obſeſſæ, transmi auxiliis ſubvenerit. His quidem n tionibus jus ſui belli contra Cæſare ſuſcepti palam omnibus facere volui

Attamen hæ cauſſæ potius invent ac quæſitæ videbantur; jam enim An no Chriſti milleſimo ſexcenteſimo de cimo quarto Rex per Joannem Zobeliu a Mauritio Haſſiæ Landgravio, & poſte proſtratis Palatini rebus a Gallis, An glisque, necnon a cunctis Proteſtanti bus Principibus, Cæſareæ felicitati æmulis ſollicitabatur, ut junctis viri bus fœderato contra Imperatorem Au ſtriacosque exercitui præeſſet, quam vis tum Ruſſico, Polonicoque bello im plicitus, necnon ærario exhauſtus, por tuque ad Auſtralem maris Balthici oram exponendis copiis commodo deſtitutus graves, quas contra Cæſarem & Catho licos coxerat, iras effundere haud poſ ſet: Veræ igitur & genuinæ belli de nuntiati rationes erant iſtæ. I. Edi ctum Cæſaris, quo, ut ſæpe alias, ho maxime anno ſevere urgebat Proteſtan tes, nominatis pro executione potentio ribus Principibus, ut Catholicis reſti tuerent Epiſcopatus, Eccleſias Colle giatas, Abbatias, Monaſteria, Pri ratus, aliasque poſſeſſiones Eccleſia ſtica

Sæc. XVII. A. C. 1629.

sticas, quas inde a transactione Passavienſi ab anno nempe milleſimo quingenteſimo quinquageſimo tertio usque ad præſentem annum milleſimum ſexcenteſimum vigeſimum nonum occupaſſent. II. Imperium abſolutum Alberti Wallenſteinii in Cæſaream militiam, & formidanda omnibus Principibus ejus potentia, qua nixus ſæpe videbatur contra ordines Imperii inſultare. III. Nimia militum licentia, qua in Hibernis maxime Principum ſubditos torquebant. IV. Immenſus militum numerus & immenſi pariter ſumptus pro iis alendis. V. Incrementa Domus Auſtriacæ, cui Regna & Principatus ex voto accederent, unde valde accenſa vicinorum Regum invidia.

Enimvero Tillius ad Guſtavi Regis literas reſcribens, pollicebatur, ſe totis viribus in eo futurum, ut priſtina concordia Cæſarem inter & Regem redderetur, Legato autem reſpondit, Sueciæ Legatos ad Lubecenſem conventum ideo non fuiſſe admiſſos, eo quod ibidem nonniſi inter Cæſarem & Daniæ Regem res ageretur, ad cetera vero de Stralſunda & ſuppetiis Polono ſubmiſſis, Fridlandum, ad quem ea ſpectarent, reſponſurum. Verum hæ vindiciæ Suecum ab armis Cæſari inferendis adeo non retraxerant, ut nequi-

Sæc. XVII. A. C. 1629.

quidem exſpectatis Fridlandi literis bellum terra, marique pararet, & mi lites apud Batavos, Anglos, & maritimas Germaniæ urbes conſcriberet, ſuaque claſſe adverſus Cæſareos mari infeſtans, ne ullæ naves ad Stolpenſem, aliasque Cæſareas ſtationes appellerent, ſevere interdiceret. Præterea Volcmarum de Farensbach Legatum, ad Anglos, Gallos, & Batavos ad pangendum contra Ferdinandum Cæſarem fœdus decrevit, eumdemque Legatum ad Carolum Nivernium Mantuanum Ducem, inde vero in Tranſylvaniam ad Ragotzium Ducem ablegavit, ut eisdem arma in Germaniam proxime vertenda pollicerentur, necnon cum illis ageret, qua ratione Ferdinandum junctis viribus aggredi, graviusque damnum ei inferre poſſent. Ipſe etiam Richelius Cardinalis ad omnes Regem ſibi demerendi occaſiones intentus, clam nonnullos in Sueciam emittebat, qui Guſtavi mentem, & vires, necnon Imperii Principum voluntates expiſcarentur. Fertur quoque, quod idem Cardinalis ſuaſerit, Principes Catholicos ad repetenda bona Eccleſiaſtica ab hæreticis ablata, necnon ad urgendam Cæſarei exercitus, ſuique Belliducis exauctorationem eſſe incitandos, ut hac ratio-

Khevenhill. Annal. Ferd. tom. II. ad ann. 1629. pag. 427.

ratione in Domum Auſtriacam odium omnium Principum Proteſtantium accerſeretur, hisque Galliarum Regi conciliatis Cæſaris potentia penitus everti poſſet. Sæc. XVII. A. C. 1629.

§. LVIII.

Reſtitutionis negotium Auguſtæ Vindelicorum continuatum præcipue circa bona Eccleſiæ ad S. Crucem.

Poſtquam Eccleſiarum, quas Lutherani ſibi Auguſtæ vendicarant, Adminiſtratores juxta Cæſaris Senatusque mandatum ſuſceptæ adminiſtrationis rationem reddiderant, ſuaque prætenſa jura in easdem Eccleſias & bona publicis literis manifeſtarant, Catholici ea, quæ perperam ab eis fuere allegata, refellere nitebantur, & primo quidem die decima quinta Septembris nomine totius Abbatiæ ad S. Crucem Rmus DD. Joannes Præpoſitus, R. R. D. D. Balthaſar Diepold Decanus, & Daniel Dürheimer Procurator & Joannes Baptiſta Maier Monaſterii Præfectus ab Epiſcopalibus Subdelegatis & civitatis Delegatis ſibi Eccleſiam S. Othmari, granaria, Domum Concionatoriam ſeu Auditorium pro Lutheranæ ſectæ concionibus habendis, cum omni-

Authent. Inſtrum. Ex Archiv. Abbat. ad S. Crucem faſc. 1. 2. & 3. Lit. C.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

omnibus annexis fundis, documentis decimis, proventibus, domibus & ſibi reſtitui petierunt, ac præprimis e vetuſtiſſimis documentis ſigillo munitis comprobatum reddidere, quod anno 1210. Præpoſitus Berchtoldus in nov ſuo cæmeterio ex collectis Fidelium e leemoſynis ſacellum D. Catharinæ con ſtruxerit, ipſusque in eo Familiæ Patritiæ de Ilſung ſepulturam conceſſerit, id teſtantibus Epitaphiis. Anno autem 1445. Joannes Dax Præpoſitus hoc Sacellum vetuſtate collapſum deſtruxerit, novumque S. Othmaro dicatum ære ſuo & fidelium ſtipe erexerit, in eoque jura Parochialia deinceps exerceri voluerit, & Laicis annuente Præpoſito & Conventu ſepulturam conceſſerit: Eodem hoc anno idem Præpoſitus petentibus Eccleſiæ Curatoribus, ut ſupra hoc Sacellum poſſent frumentum ſuum reponere, non ex *titulo juſtitiæ*, *ſed ex mera gratia* ad tempus indulſerit, elapſo autem tempore hæc granaria ad Monaſterium, Abbatem & poſteros reverterentur, e recto deſuper inſtrumento, cui Petri Epiſcopi, Præpoſiti & Curatorum ſigilla fuere appoſita: Ex his igitur manifeſtum foret, dictam Eccleſiam ſeu Parochiam pleno jure ad Abbatiam pertinuiſſe. Præterea docuerunt, quod

quod adhuc 1501. hujus Eccleſiæ Curatores ſuffragante Præpoſito & Conventu conſtituti fuerint, & illi his, de reditibus, ornamentis & eleemoſynis rationem reddere coacti fuerint: poſtea vero Lutherani anno 1525. via facti hanc Eccleſiam pro ſectario ſuo cultu ſibi adjudicarint, poſtquam Magiſtratus potiſſimum Acatholicus aliquem locum, non autem de vel in cæmeterio, ſed de publica platea conceſſerat, uti ex literis conceſſionis conſtet: Palam tamen adverſus hanc violentiam a Canonicis reclamatum fuerit, uti teſtantur Auguſtanorum literæ die decima octava Januarii Anno 1537. datæ ad Cæſarem cunctosque Imperii Ordines, necnon ex Epiſcopi & Capituli Cathedralis vindiciis nomine totius Cleri Auguſtani eodem Anno Menſe Februario divulgatis elucet. Inutilis tamen fuerit tunc Canonicorum oppoſitio, eoquod Senatus univerſum Clerum e civitate expulerit, omnesque Eccleſias Catholicis prævalente armorum vi eripuerit: proin quicquid Lutheranus Senatus circa hoc Sacellum, atrium, domosque durante hac violentia, & lite apud Cæſaream Curiam pendente attentarit, Abbatiæ juribus nocere haud potuerit.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

His addiderunt, quod Lutherani insuperhabito Cæsaris mandato de restituendis bonis Ecclesiasticis anno 154 nihilominus Ecclesiam S. Othmari non modo detinuerint, sed etiam pro su arbitrio campanile, aliaque ædifica rint, ipso Præposito rursus apud Sena tum graviter eodem anno Mense De cembri querente, domumque in are seu cæmeterio exstructam, necnon bi na granaria sibi juxta pacta nuper init restitui petente: Rursus Anno 154 die vigesima nona Novembris Berna dus Præpositus in Ecclesiæ suæ are novum ædificium se inscio ac incon sulto ædificari, apud Senatum questu fuerit, insuperhabita autem hac oppo sitione Lutherani exulante Præposit ac Canonicis, reclamante tamen ejus Mandatario, insuper porticum proj Ecclesiam S. Othmari ædificarint, a Præpositus Augustam redux apud Ca dinalem & Episcopum Augustanum d hac violentia questus, a Senatu tame persuasus hanc porticum, cum obsiste haud posset, ex benevolentia toleran postquam Lutherani Curatores d quarta Januarii anno 1550. suo chiro grapho ac sigillo professi fuissent, qu ad Senatus preces Præpositus *ex m benevolentia* precario & ad tempus pr fatam porticum construi permiserit, tam

tamen lege, ut si eadem haud ultra indigerent, suis expensis eam sine ullo Cœnobii ac posterorum præjudicio tollere velint. Fallente autem Lutheranorum fide Præpositus anno 1553. & quinto post anno hujus porticus eversionem sollicitarit, nihilominus tamen Lutherani anno 1561. veterem S. Othmari Ecclesiam unacum porticu, eoquod confluentem populum haud caperent, destruxerint, novamque ac ampliorem Ecclesiam erexerint, rursus suo chirographo professi, quod hæc precaria Præpositi concessio nullatenus eorum, nec posterorum juribus fraudi esset, proin utroque hoc chirographo fassi fuerint, quod hujus fundi proprietas ac dominium per hanc concessionem nunquam a Monasterio ad eos fuerit translatum, cum in *proprio* suo fundo quivis absque benigna & precaria alterius concessione ædificare valuisset. His expositis adhuc subjunxerunt Canonici, quod subsequentibus annis circa januam, quam ex platea ad Ecclesiam, & aream sanctæ Crucis procedi-tur, lis sæpe evenerit, Ædiles vero decideriint, plenum jus Præpositis suffragari, cum Monasterium longiore tempore, quam Lutheranorum Ecclesia fuisse ædificata, jam exstiterit. hæcque Ædilium sententia a Senatu fuerit

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

rata habita, præcipue cum Luthera claves ad hanc januam Clero ejecto proin via facti sibi vendicarint.

§. LIX.

Compositio circa restitutionem bonorum Abbatiæ ad S. Crucem.

Compos. Rest. confirm. Ex Archiv. S. Cruc. Nro. 19. Instrum. Protest. de anno 1651.

Cunctis hisce mature ponderatis Cæsarei ac Episcopales Subdelegati coram civitatis Augustanæ Deputati præfatos Canonicos Regulares ad Sanctam Crucem comparere jusserunt, atque in Sessione nona cunctos nomine Abbatiæ propositos articulos prædicti urbis Deputatis intimarunt, his respondentibus, quod circa auditorium, Prædicantis & æditui donum, necnon aream, quæ Ecclesiam & auditorium interjacet, eadem sit ratio, ac circa domus ad S, Udalrici: cum ergo hæ loca antiquissimis temporibus ad S. Crucem pertinuerint, & aliunde Prædicantis domum Curatores Lutherani speciatim duntaxat precario concessam fuisse testentur, hinc Abbati, æque ac Udalricanis, hic locus unacum ædificiis restituendus sit: de cetero autem circa fabricæ Curatores idem, quod in aliis Parochiis observari, atque organum, ceteraque unacum provenientibus, qui annue ad ducentos quadra-

gi

ginta novem florenos ascendunt, Curatorum administrationi relinqui possent. Percepta hac compositione Canonici sat contenti, unice petierunt, ut juxta antiquum pactum de anno 1501. Præpositus ex octo sibi nominatis Viris quosdam Curatores nominare valeret, quod ei duntaxat juxta ceterarum Parochiarum consuetudinem concessum, & minores decimas, quas Udalscalcus Episcopus Abbatiæ donaverat, deinceps percipendi spes facta est. Porro ad hanc decisionem Cæsareos æque ac Ecclesiasticos Subdelegatos compulit causſæ tot documentis comprobatæ æquitas, necnon juxta pacta anno 1548. & post pacem Religiosam anno 1582. resuscita jurisdictio Episcopalis, atque a Lutheranis ipsis per literas suas reversales An. 1590. & 1561. agnitus fundi Dominus, scilicet Præpositus ad S. Crucem, quæ reversales per pacem Religiosam nullatenus irritatæ fuerunt, partim quod reversales de anno 1561. primum post hanc pacem fuerint expeditæ, partim quod in præfata pace, ejusmodi *reversales* esse annullatas, nullibi legatur, aliunde vero pax Religiosa Episcopum, Clerumque Augustanum non obstrinxerit, eoquod hæc fuisset conventio inter status Imperii, in quam Episcopus non consense-

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

rat, sed protestatus erat: Ex his igitur necessaria consecutione deducebatur, quod quia Lutherani nunquam *legitimo dominii jure* nequidem anno 1624 hæc bona possederunt, & sublato per Cæsarem Augustanæ Confessionis exercitio haud ultra precario concessa Ecclesia, domibusque egeant, atque in hunc eventum ipsimet Lutherani se eas reddituros polliciti erant, ea omnia suis Dominis restituere tenerentur: hinc præfati Delegati pronuntiarunt sententiam, vi cujus Lutherani omnia ædificia, fundos, eisque inædificatas domus, Auditorium, Prædicantis, & æditui ædes, organum, granaria, lateres aliaque ex S. Othmari Sacello ad Lutheranæ Ecclesiæ fabricam translata Joanni Præposito tanquam notorio Fundi Domino restituere obstringerentur.

Eodem igitur anno Præposito cuncta præfata fuere restituta, ac tradita. Monasterium tamen in hanc restitutionem mille quingentos florenos expendere cogebatur.

§. LX.

Compositio circa Cathedralem Ecclesiam ad B. Virginem.

p

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Primo loco Episcopales ac Cæsarei Subdelegati querelas nomine Cathedralis Capituli, ac Parochialis Ecclesiæ propositas contra Lutheranos discusserant, eoquod hi Clero urbe expulso, Parochiæ proventus sibi vendicassent, ac præstanda non sine magnis Capituli Cathedralis sumptibus, ac damnis præstare neglexissent: Unanimi igitur suffragio decisum, quod Fabricæ Curatores cunctos existantes proventus, pecunias, bonaque immobilia & mobilia præfatæ Ecclesiæ ac Parochiæ cederent: deinceps vero non modo Ecclesiæ hujus Curatores, sed & omnes, quibus bonorum Ecclesiasticorum vel fundationum administratio committenda foret, vi Cæsarei mandati Religione Catholici essent, scirentque, quod eorum munus non ad ampliorem se extendat authoritatem, quam quæ in aliis urbibus & pagis Ecclesiarum administratoribus competit, quibus Ecclesiæ vel Parochiæ proventus non *jure Proprietatis*, sed duntaxat *nomine Administratorio* committi solent. Præterea Curatores Ecclesiæ ad B. Virginem, uti olim, ita & deinceps a Senatu nominentur, qui quotannis ad festum S. Michaelis reditus & expensas computare, & ante festum sancti Martini coram Capituli Cathedralis, Parochi &

Compos. Rest. Confirm. de anno 1621.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Senatus Deputatis rationem scripto tenus reddere teneantur, ita tamen ut ad hunc actum diei & loci designatio imposterum Capitulo & Senatui alternis vicibus competat, nunc vero a Capitulo initium fiat. Ex his autem reditibus Curatores deinceps pro binis Altaribus sanctæ Crucis & S. Michaelis, necnon pro Cathedra cereos, ornamenta, mappas, hostias, vinum tam ad oblationes quam communionem aliaque Parochialibus oneribus annexa subministrare, & ad duodecim Apostolos in Choro, & ad crates consuetis tempore luminaria suppeditare teneantur, sique quædam detrita reficienda vel conficienda sint, tempore annuæ computationis præfati Deputati de his inter se amice conferant, si vero inter se convenire nequirent, jus decidendi Episcopo salvum servetur: hujus tamen Ecclesiæ æque ac aliarum Curatores graviores non faciant expensas, quam hujus Ecclesiæ vires ac reditus absque Capituli damno vel imminutione ferre possent.

§. LXI.

Querelæ circa bona Abbatiæ ad S. Udalricum, aliisque Ecclesiis erepta compositæ.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Postquam Imperialis Abbatiæ ad S. Udalricum Deputati comparuerant, nullo negotio usurpatæ Ecclesiæ ac domuum obtentus a Lutheranis prolatos refellebant, cum hi falsis inniterentur fundamentis, scilicet, quod eorum Ecclesia in urbis fundo fuerit ædificata, cunctaque quæ ab Ecclesiarum Administratoribus ex collectis fidelium eleemosynis fuerunt erecta, in ipsos cum jure dominii, ac proprietatis transierint: Præterea Deputati ex vetustissimis antiquissimæ hujus Abbatiæ monumentis demonstratum ibant, quod in eo fundo, ubi hæc Ecclesia sita est, olim cæmeterium proin locus sacer fuerit, atque illius ævi Abbas nomine Joannes de Hochenstein anno 1458. aream versus plateam muro cinxerit, ac ibidem in usum Monasterii Ecclesiam suis sumptibus construxerit, ibidemque semper usque ad annum 1537. quo Clerus a Lutheranis urbe fuit expulsus, Catholicæ fidei exercitia & Conciones fuerint habitæ, ac propterea idem Abbas novæ hujus Ecclesiæ frontispicio non Curatorum, sed Monasterii insignia depingi jusserit; & anno 1450. Abbas Melchior *ex mera benevolentia* Curatoribus ad eorum preces horologii indicem exterius apponere indulserit: unde nullum Curatoribus Lutheranis in hanc Ecclesiam jus

Document. ex Archiv. Abbat. S. Udalr. & S. Georg. Conventa rest. de anno 1629.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

competere posſit, eo nomine, quod a illis fuerit ædificata, & reſtaurata cum eo tempore Catholici non ex proprio ære, ſed ex fundatis fabricæ Ecclesiaſticæ reditibus hanc Eccleſiam erexerint, ac concedentibus illius ærar Abbatibus reſtaurarint, nec etiam Magiſtratus Acatholicus hanc Eccleſiam Lutheranis concedere potuerit, cum is in illam, utpote quæ jam ab anno 1458. res ſacra fuit, nec proprietatis nec poſſeſſionis jus habuerit, ſemperque Abbates ac præcipue Jacobus Köplinus adverſus hanc uſurpationem reclamarint, atque in ſignum notoriæ retentæ poſſeſſionis claves ad hanc Eccleſiam retinuerint, ſibi liberum ad eam aditum reſervarint, & Carolus V. ceterique ſuccedentes Imperatores Abbatiam circa omnia ſua ædificia, præcipue hanc Eccleſiam nullatenus eſſe turbandam præceperint.

Plura alia in defenſionem ſui juris ac dominii proferebant hujus Abbatiæ Deputati: quocirca R. R. P. P. Bernardus Körtfelder Prior & Carolus Stempel Cellarius necnon Georgius Wolfarth Cancellarius ab Epiſcopalibus Subdelegatis petierunt. I. Eccleſiæ Parochialis adminiſtrationem, Auditorium unacum annexo Sacello, cæmeterio, Prædicantis domo, & hortum, cete-

raq-

raque muris cincta reſtitui, necnon jus Patronatus ad quoddam Beneficium in Eccleſia S. Urſulæ, præter Ruechinam & Hauſteterenſem fundationes reddi. II. Poſtularunt, ut Eccleſiæ hujus Miniſtris poſt obtentum hoc Privilegium immunitas conſervetur, lisque circa piſcinam dirimatur, ac demum Eccleſia ad S. Leonardum prope Göginganam portam in priſtinum Statum reponatur. Perceptis his Epiſcopales Subdelegati cum Urbis Auguſtanæ Deputatis convenere, ut Eccleſiæ proventus, eorumque adminiſtratio a Lutheranis ad Abbatiam transferatur, omnia ſive ædificata ſive non ædificata muris cincta Eccleſiæ ad S. Udalricum, ad quam antea ſpectabant, reſtituantur: circa Curatores cuncta diſponantur, uti ſupra de Eccleſia Cathedrali diſpoſitum fuit, iidem Curatores ædituum Parochialem alere necnon Magiſtratui, a quo conſtituendi, expenſarum & redituum rationem accerſito Abbate reddere, eique petenti computationis factæ exemplar tradere teneantur, de ceteris autem præcipue præfatis fundationibus amica fiat compoſitio, quæ ſi ſecuta non fuerit, ſententiam pronuntiandi jus Epiſcopo tanquam loci Ordinario reſervatum ſit. Senatus autem loco domus ad S. Urſulam ducen-

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

ducentos florenos numeret, ac confe-
tiat, ut Monasterium suo tempore do-
mum eidem contiguam, in ambitu ci-
citer ducentorum pedum emere valeat.

Postulabat insuper nomine Abbatiæ ad S. Georgium R. P. Udalricus Step-pich restitui Sacellum S. Michaelis in Lutheranam Ecclesiam conversum necnon Prædicantis & æditui domum, cæmeterium aliaque loca muris cincta, utpote antiquo jure præfatæ Abbatiæ propria; necnon proventus a Curatoribus perceptos, ac trecentos quinquaginta florenos ad campanam extortos, unacum Hörwartensis fundationis reditibus: Petebant quoque erectum a Præcone lavatorium destrui, pactumque cum Curatoribus S. Wolfgangi anno 1479. erectum servari. Perceptis hisce querelis inter Deputatos Episcopales & Senatum convenit, ut omnia petita ædificia, reditus, campana, ceteraque omnia restituantur, circa Hörwartensem fundationem idem sancitum, quod antea de Haustetterensi, servato tamen pacto de anno 1479. proin quotannis Abbatiæ decem floreni a Curatoribus ad S. Wolfgangum pendantur, cetera autem Episcopo decernenda reliquantur. Postea Nobilis Gynæcei ad S. Stephanum Deputati petebant, ut Ornatus ex Parochia & Ecclesia abla-

tus

tus, Pedum & Parochialia jura, nec- Sæc. XVII.
non ædes in Abbatiæ fundo ædificatæ A.C. 1629.
reſtituantur. Ad hæc decretum, duos Calices adhuc exiſtentes, necnon præfatam domum eſſe reſtituendam, circa Curatorum vero proventus antea conventis ſtandum.

Eccleſiæ autem Collegiatæ ad S. Mauritium Deputati exponebant, quod eorum Eccleſia Officinis & ædificiis circum erectis profanata, atque veteri choro, duobus Sacellis, cæmeterio, & area ante Eccleſiam, ubi nunc domus frumentaria exſtat, fuerit ſpoliata, necnon in ejus fundo Auditorium Acatholicum, Prædicantis & æditui ædes erectæ, fabricæ proventus ad S. Annam translati, reditus pro lampade perpetuo ardente contra pacta denegati, documenta circa Collegiatæ jura, necnon jura Patronatus ſuper Capellaniam Xenodochii ad S. Antonium eis injuſte ablata fuerint, prædictumque jus excluſo Capitulo a Lutheranis uſurpatum. Diſcuſſis hiſce querelis conventum eſt, omnes haſce officinas Eccleſiæ Collegiatæ ſumptibus circa feſtum S. Michaelis anni ſequentis deſtruendas eſſe, atque Eccleſiæ ſpatium una ex parte pedum ſexdecim, ex altera octodecim pedum amplum relinquatur, ita ut Canonici in hoc

ſpatio

Sæc. XVII. A.C. 1629.

ſpatio aut ædificare, aut hunc locu poſitis limitibus circumſcribere, libe valeant, eisque octoginta pedum ſp tium verſus domum textoriam pro n va Sacriſtia eſſet cedendum, permi tendumque, ut a Laurentiana area u que ad turrim locum ſexdecim pedib latum emere poſſint: reddendi quoqu forent Fabricæ proventus: Domu vero frumentariam utpote Magiſtratu ære erectam in priſtino loco eſſe ſe vandam, deciſum eſt, ita tamen, u deinceps, nec longior, nec altior ne latior erigi valeat. Pollicebatur etia Senatus, ſe in compenſationem læſio nis ob varias domos duo florenorum millia, & ex fabricæ proventibus cen tum florenos quotannis unacum dec mis majoribus ex prædio Inferior Maittingæ daturum. Decretum den que, documenta, quæ exſtant, & Fa bricæ proventus eſſe reddendos Ec cleſiæ Collegiatæ, atque a Curator bus neceſſaria eſſe præſtanda: circ lampadem vero deciſio Epiſcopo relict eſt: cetera autem ad aliam tractatio nem fuere remiſſa. Porro utrinqu conventa a Cæſare fuere confirmat & poſtea tam Epiſcopi quam Senatu chirographo ac ſigillis die vigeſim primo Novembris munita. Inſuper Se natus obtenta Cæſaris confirmatio

pollic

pollicebatur, quod non modo plenam omnium hucusque decretorum restitutionem Episcopo facere, sed etiam Ecclesiam sanctæ Annæ, & Templum Fratrum Minorum sub promissa reservatione, prout Episcopus Bartholomæo Eiselin Carmelitarum Provinciali & Magistro Joanni Hugolino Knauff Conventualium S. Francisci Regenti ad S. Mariam de Maiiungem scriptotenus declarasset, pro restituendæ Catholicæ fidei exercitio ad proximum S. Catharinæ festum reddere, & necessarios sumptus ad reparandas has ædes ex utriusque Ecclesiæ proventibus usque ad proximam summi Pontificis decisionem suppeditare velit: His pactis subscripti legebantur Zacharias Furtenbach Ecclesiæ Cathedralis Decanus, Joannes Conradus de Neuhausen Scholasticus, Mathæus Wanner Cancellarius, David Welser, Constantinus Imhoff, Leonardus Weinhardt, Jacob Retter, & Joannes Christophorus Wagner Doctores. Sæc. XVII. A. C. 1629.

Cum autem præsati duo Religiosi sua quoque Monasteria restitui peterent, Senatus Deputati exposuere, quod præprimis Carmelitæ ante expulsum Clerum, pacemque Religiosam huiati Xenodochio reditus suos pactæ ad dies vitæ censu cesserint, ac Monasterium,

Eccle-

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Eccleſiamque deſeruerint, idemq fecerint Fratres Conventuales: nu vero ex publico Urbis ærario in Mo naſterio ad S. Annam Gymnaſium ere ctum, & in illud Fratrum Minorum Noſocomium ſeu præbenda S. Jaco bona fide fuerit translata, modo au tem ejusmodi innovatio haud ultr fieri poſſet, hinc Senatus Carmelit Monaſterium & Eccleſiam ceteraq omnia, excepta Gymnaſii Bibliothec fornice, & Præfecti Urbani æde, re ſtituit, Fratribus vero Minoribus Ec cleſiam, promiſſa officinarum & æditu domus demolitione, atrium portæ vi cinum ceſſit, adeo, ut obſtructa alte ra parte Religioſi a Præbendiſtis ſegre gati in ſuo Monaſterio commode de gere valeant, pro reſervatis autem æ dificiis aliis Senatus Carmelitis in com penſatiouem centum florenos & Fra tribus Conventualibus annuos ducen tos quinquaginta in recognitionem da re promiſit: Quoniam vero tam Car melitæ quam Conventuales, eoquo legitimam tranſigendi facultatem a ſu Præpoſitis Generalibus nondum acce piſſent, Senatus promiſſum nequaquam in perpetuum, ſed duntaxat ad ſe vel novem annos acceptare voluerit aliunde vero ex Cæſaris præſcripto Se natus duntaxat jurisdictionem Epiſcop

ruri

rursus vindicare jussus esset, ambo autem Monasteria a jurisdictione Episcopi exempta fuerint, hinc utrinque decisum est, hanc caussam pro tunc, *sine tamen cujusque partis præjudicio* esse suspendendam, ejusque decisionem ad Papam esse remittendam, hancque in rem tam Carmelitis quam Conventualibus Rmus Episcopus Henricus scriptum dedit testimonium, quod etiam præfati tam Episcopi, quam Senatus Deputati die vigesima prima ejusdem Mensis suo firmarunt chirographo ac sigillo. Sæc. XVII. A. C. 1629.

§. LXII.

Belli Mantuani continuatio.

Dum in Germania Catholicam Dei Ecclesiam ab hæresis fæce expurgandi sollicitudo fervebat, interim bellum rei Catholicæ longe perniciosissimum pro unius Ducatus possessione in Italia totis viribus promovebatur: Vix enim in Galliis innotuerat Uxelii agmen a Sabaudo ad internecionem deletum, & Casalim ab Hispanis obsessam, mox Richelius Cardinalis Caroli Nivernii jura armis tuenda, Sabaudi vero audaciam vel vi vel auro expugnandam pronuntiabat, incassum pacem suadentibus Regina, Berullo Cardinale, & *Priorat. Hist. de Ferd. II. part. 1. pag. 244. Khevenh. Annal. Ferd. t. 11. p. 610. Vassor Hist. de Louis tom. 6. l. 26. Nan. Hist. Venet. l. 7.*

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Marillaco Cancellario: Ferdinandu
quoque Cæsarem P. Guilielmus Lamo
manus Jesuita, cui a confessionibu
erat, ab hoc bello Mantuano dehort
batur, graviter propterea eundem i
crepantibus Hispano Rege & Francis
Christophoro Comite de Khevenhill
Legato, eique exprobrantibus, quo
plus æquo sese Mantuano negotio in
misceret: Ad has tamen querulas Le
gati literas Lamormanus respondi
„se duntaxat Cæsarem rogasse, ut i
„tem inter Principes Catholicos exc
„tam non armis, sed amica compos
„tione dirimere studeret, ne fractis Ca
„tholicorum viribus instigante dæmo
„nio hæretici ac rebelles invalescere
„de cetero si Rex Catholicus, eum no
„*tanquam Jesuitam* & fidelem subditu
„hac in re egisse judicaverit, se mun
„suum digniori cedere, paratum esse.
Verum omnem transactionis spem e
vertit Nivernius Dux, in cujus fav
rem Bautruius Franciæ Orator decl
rabat, Regem suum nullas admitte
pacis conditiones, nisi excluso Cæsa
ac restituta inter utrumque Rege
concordia, Pontifex decisivam pron
tiaverit sententiam: Eapropter Sed
Apostolicæ Nuntii in Hispaniæ Reg
Aula plures transactionis articulos sc
ptotenus proponebant, quos a Vig

la Cancellario acceptos Khevenhille- Sæc. XVII.
rus Cæsaris Legatus rejecit, exponens, A. C. 1629.
eos esse contra Cæsaris auctoritatem, Regis Catholici honorem, & Sabaudi commodum, necnon contra æquitatem ac justitiam, Italiæ tranquillitatem, ac denique contra Religionem Catholicam, quæ Galliarum Rege cum suis Hugonotis Italiam invadente everteretur: His postea subjunxit Orator: „Nuntii Apostolici pacis desiderium „ostentant, nec immerito; mediis ta„men adeo non utuntur opportunis, ut „potius bello centum annorum Italiam „involvant, & proposita pace maxi„mam Cæsari, quem suo jure spoliant, „injuriam inferant: aliunde vero haud „permittendum, ut de rebus Princi„pum temporalibus disponendi janua „Pontifici aperiatur, cujus Nuntii ne„quaquam idoneos proposuere arbitros; „Magnus enim Etruriæ Dux ratione „Senensis ditionis vasallus est Hispani „Regis, & Pontifex nimium Gallis ad„dictus simul arbiter & Judex esse ne„quit, ac præterea huic sequestro in„hians cum Nivernio Duce convenit, „ut hic Montferratum Franciæ Regi, „& Avenione relicta Mantuanum Du„catum Pontifici cederet: indignum „ergo est, ut duo Sacerdotes cum sua „scriptura Regium exercitum armis

 „exuant,

Sæc. XVII. A. C. 1629.

„exuant, Gallosque non ſine ma„nifeſto Italiæ excidio evocent: con„venientius autem erit, ut Marchi„Spinola cum valido exercitu & pecu„niarum ſubſidiis quantocius in Italiam„expediatur, Mediterraneum mare in„feſtetur, Veneti Cæſareis copiis cir„gantur, & Anglis contra Franciæ Re„gem ſuppetiæ ferantur.„

§. LXIII.

Urbani VIII. Pontificis literæ a Ferdinandum Cæſarem.

Lotich. rer. Germ. l. 28. cap. 6. Theatr. Europ. tom. 2. pag. 83.

Poſtquam omnia, quæ Cæſaris, Hiſpanique Regis Miniſtri hucusque agitaverant, Romæ innotuerant, Pontifex, qui Gallis plus æquo favere credebatur, copiis Cæſareis, Hiſpanisque contra Nivernium Ducem eductis Italiam inundari ægerrime ferebat, quare circa, ad Ferdinandum Cæſarem praecipue contra Wallenſteinium querulas haſce literas dedit: „Fama mihi pro„cognitum eſt, Cæſaris copias tantum„non in Rhetiam aſcendiſſe, atque Italiam verſus progredi, immo vero Gal„lium adhuc ſupervenire exercitum„quem quidem iſte ducat, qui hactenus Cæſaris ſui imperium, ſedemque„propriam modo non laceravit, ſed eti„am ſic ſeſe geſſit, ut Cæſaris inte-

dicti

„dictis, ordinibus factisque declaratio- Sæc. XVII.
„nibus obluctari consueverit, omnia- A. C. 1629.
„que Cæsari susceperit contraria, non
„sine indelebili summi contemptus no-
„ta, tantum abest, ut mandatis ex
„lege morem gesserit, ut jam proclive
„sit ominari, quorsum hæc præsens
„spectet expeditio: cum hactenus ru-
„mores, ac fama titulum huic bello
„præscripserint, proinde Cæsarem pa-
„terne admoneo, vellet periculi ple-
„nam id genus belli aleam declinare,
„malumque ab Ecclesia Catholica pro-
„cul amoliri: in sequiorem eventum
„paratus sum, adversus hostes tam
„Ecclesiastico, quam seculari experiri
„gladio: Ut etiam proclive sit, illis,
„qui militari cum potestate sunt, id
„usuvenire, quod Carolo Duci Borbo-
„nio accidit, qui modo non in facie
„Urbis Romanæ spiritum reddidit, sed
„sub excommunicatione Ecclesiastica
„sempiternam ad ignominiam periit.„

§. LXIV.

Casalis obsidio soluta.

Verum hisce Papæ minis monitisque apud Cæsarem, ac Hispaniæ Regem longe prævaluit consilium nuper a Khevenhillero Legato datum: quocirca Philippus IV. Rex nulla mora

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Spinolam Mediolanenſi Præfectura ho-
noratum, & decies centenis aureorum
millibus ſuffultum emiſit, necnon cum
Rohanæo Hugonotarum Principe, u
Regem Franciæ cum ſuis invaderet, fu-
dus pepigit, ea tamen lege, ut Du
Catholicos in urbibus a ſe occupat
nullo pacto moleſtaret, nec eorum l
bertati, bonis aut juribus damnum in
ferret: Cæſar quoque præter ſeptem
armatorum millia, quæ jamjam in Ita
liam movebant, inſuper Ductore Rom
baldo Comite Collalto alia ſeptem mil
lia pro Mantuana expeditione deſtina
bat, Wallenſteinio cum ſuis Metin in
feſtare juſſo: Interim Ludovicus Fran
ciæ Rex cum valido exercitu per Sab
audiam in Montferratum properabat
tranſitum tamen denegante Carol
Emanuele Sabaudo, Rex armata ma
nu viam ſibi aperuit, proſpero admo
dum ſucceſſu; quippe expugnato Se
guſio Sabaudum, procurante Cardinal
Richelio, ad pacem compulit, ejus
que ditionem longe lateque emiſ
exercitu Victor emenſus eſt: quo com
perto Gonſalvus Corduba inſcio H
ſpano Rege Caſalis obſidionem ſolvi
totoque Montferratenſi Ducatu exce
ſit, Toyraſſio hanc urbem, & Crequ
Seguſium ingreſſis: Ludovico autem
Rege in Franciam reverſo Richelio
Car

Cardinalis Gallici exercitus imperium in se suscepit; postquam vero Cæsarei, ductoribus Colalto, Meradio, Aldringero, & Gallasio cum viginti duobus peditum, & quatuor ferme Equitum millibus agrum Mantuanum occupatis omnibus ferme urbibus, torrentis instar inundaverant, & Philippus Marchionis Spinolæ Filius Montferratum cum viginti armatorum millibus invaserat, Richelius Toyraffio negotium dedit, ut protuenda Casali vicinas urbes validis muniret propugnaculis: Tandem omnium animis in bellicum apparatum intentis tam Cæsareos, quam Hispanos primum annonæ inopia, demum adulta hyems in hyberna compulit. Sæc. XVII. A. C. 1629.

§. LXV.

Sylva-Ducis a Batavis expugnata.

Interim Henricus Arausionensis Princeps, ac Batavæ Reipublicæ Gubernator Belgium hostilibus armis invadere statuit: Incitabat eum continuata armorum felicitas, aurifera classis nuper Hispanis erepta, exhaustum Regni ærarium, indeque Procerum, militumque indignationes adversus Hispaniæ Ministros, ipsamque Isabellam Belgii Catholici Gubernatricem exortæ: His accessit innatum in Austriacos, Catholi-

Hist. du Siege de Bolduc. Ferrer. cont. Hist. Hisp. tom. 12. c. 1. Newvill. hist. d'Holl. t. 2. pag. 62.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

tholicosque odium, quod patriæ libe-
tatis fausto rebellionis successu firmata
amor auxerat. Prima igitur Mensis
Maji die Princeps Sylvam-Ducis ur-
bem, cui Antonius Grobbendonkus
præerat, cingere, ductisque aggeribus
ac vallis cuniculos ad urbis mœnia pro-
movere cœpit. Haud segnius obsessi
obfirmato ad resistendum animo ho-
stium impulsus eludebant, mille pedi-
tibus a Balanconio Bredanæ urbis Gu-
bernatore submissis aucti: Ipse etiam
Henricus de Bergen, seu Montensis
Comes Belgici exercitus Ductor cum
valido agmine die prima Julii accur-
rens, hostium castra iterato, irrito li-
cet conatu aggressus est. Insuperha-
bita enim obsessorum fortitudine Ba-
tavi Anglis Gallisque conjuncti die de-
cima septima Junii Isabellæ propugna-
culum, ac biduo post sancti Antonii ar-
cem expugnarunt, tota jam obsidio-
mole in ipsam urbem conversa: Ni
igitur Montensi supererat, nisi ut ho-
stium manus ab urbe in ipsa Hollandi
viscera converteret: Ergo inopina mi-
nus Batavis, quam fausta Hispanis ex-
peditione cum Cæsareo milite, quæ
Ernestus Comes de Montecuculo adde-
xerat, Isala ponte strata Vesaliam ingre-
ditur, primaque irruptione Amersfo-
tium, aliasque urbes tam rapido vic-
riarum

riarum cursu occupat, ut jam Amstel- Sæc. XVII.
lodamum non vano trepidaret pericu- A. C. 1629.
lo: Obstiterat victoribus Stirumius
Comes ab Henrico Principe cum validis copiis emissus, qui tamen pugna
ad decimam usque horam protracta
non sine magna Batavorum clade re-
cedere compulsus est. Verum primis *Lotich. Irer. Germ. p. 676. Theatr. Europ. p. 2. fol. 71. Adlzr. Annal. Boic. t. 3. p. 210.*
hisce delibutæ victoriæ auspiciis deerat
fortunæ constantia; cum enim Otho
de Ghent Embricæ Gubernator Vesa-
liam urbem ab Hispanis minus custodi-
tam cerneret, Cæsarei, Hispanique
exercitus absentia fretus, die decima
nona Augusti inopina vi urbem inter-
cepit, præsidiariis natione Hispanis,
ac Italis sine venia jugulatis, Germa-
nis vero vitæ gratia donatis: Capta
hac urbe Calviniani cives insano tripu-
diabant gaudio, non modo de opimis
hostium spoliis, sed vel maxime sectæ
suæ hucusque interdictæ libertate de-
nuo asserta sibi gratulantes; semper e-
nim in vulgi animis plurimum valet
Religio, nunquam autem magis, quam
si ejus exercitium est inhibitum, quod
quamdiu concessum, in consuetudinem
abit, prævalente luxu, ambitione, di-
vitiis, aliisque commodis, quæ rebus
prospere fluentibus communi religionis
bono præferri solent. Porro accepto
recuperatæ Vesaliæ nuntio, Bergensis

Sæc. XVII A.C. 1629.

& Montecuculus, ne ab Anglis, Danis & Gallis ab Erneſto Naſſovio adducti interciperentur, oppida hucusque capta deſeruere. Obſeſſi quoque infauſto hoc ſucceſſu territi, ac ſubſidii ſpe deſtituti, cum jamjam ampla muri ruina aditum in urbem aperiret, die ultima Auguſti de dedenda civitate deliberarunt, miſſisque ad Arauſionenſem Principem Legatis, quindecim dierum induducias, ut Iſabellam Gubernatricem de extrema urbis calamitate certiorem redderent, poſtularunt; rejecto tamen hoc petito rurſus varias deditionis leges, ac præcipue Religionis Catholicæ libertatem propoſuerunt, qua rurſus denegata, die decima quarta Septembris Franciſcus Michael Ophovius Epiſcopus, Joannes Morſius Bernenſis Abbas, & Joannes Hermanius Decanus eisdem ferme, quibus Breda fuit dedita articulis ſubſcripſere. Erant autem ſequentes Religionem præcipue ſpectantes. I. Incolis conſcientiæ libertas juxta patriæ morem ſarta ſervetur. II. Uterque Clerus poſt bimeſtre urbe excedat, unacum ſuis picturis, Imaginibus, ac reliquo Eccleſiarum ornatu. III. Curata eorum Beneficia Batavis cedantur in urbis commodum convertenda. IV. Moniales Profeſſæ & Novitiæ ſuorum Conventuum ſum-

ptibus

ptibus in Urbe remaneant, Batavorum vero arbitrio relinquatur, an illas in suis Monasteriis tolerare, vel alia eis loca assignare velint. V. Incolis omnibus etiam Ecclesiasticis vita & bona, necnon Urbi omnia jura & privilegia sint salva.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

§. LXVI.

Seditiosi Hugonotarum motus adversus Ludovicum XIII. Franciæ Regem.

Quantumvis Ludovicus XIII. Galliarum Rex tam in Belgio, quam in Germania Calviniſtarum res subsidiariis armis suis potenter promovisset, hac tamen sua indulgentia in Gallis rebelles Hugonotarum animos eo flectere haud poterat, ut hi capta etiam Rupecula, multisque eorum millibus ferro ac fame deletis, legitimo Regi suo fidem obsequiumque præstarent; postquam enim Bernhardus Pelzius, qui ad Rohanæum Ducem, Calvinianæ factionis Principem Madrito Hispani Regis pacta perferebat obsignanda, Tolosæ interceptus, laqueo perfidiæ suæ pœnas dederat, Rohanæus corrasas sectæ suæ reliquias in Francici Regis sui perniciem impendere statuit, Igitur in Occidaniam irrumpens, Hugonota s

Gramond. Hist. Gall. lib. 18. Jæger. hist. Eccl. l. 9. cap. 8. Ludolph. Theatr. Orb. cap. 5.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

notas ibidem collectos ad arma capessenda, atque ad ultimos rebellionis conatus incitat; verebatur tamen, ne Hugonotarum moderatiores sese a novæ rebellionis societate objecta Regis clementia eximerent, eoquod paulo ante Ludovicus publico edicto sanxisset, cunctos, qui positis armis in Regis obsequio perstiterint, omni patrocinio, Regiaque clementia tutos fore, in sua autem seditione obstinatos omni legum severitate plectendos; hinc Rohanæus Dux ex circumvicinis Provinciis, urbibusque præcipuos Hugonotas Nemausum convocabat, exponens, quod Regium hoc edictum unice ad fallendos nimium credulos comparatum esset, eoque fine promulgatum, ut soluto inter eos animorum viriumque nexu eo facilius unaomnes a Rege opprimi possent. His pluribusque aliis ad innovandam seditionem aptis in hoc Conventu propositis Rohanæus, facta Anglici subsidii spe, cunctos eo adegit, ut inscio aut inconsulto Angliæ Rege se nunquam cum Gallico Rege suo pacem inituros, interposita juramenti Religione pollicerentur. Adeo familiaris est Calvinistis Divini Nominis profanatio: Nec his contentus Dux, insuper edictum promulgari jussit, quo quidem rebellionis

Sæc. XVII. A.C. 1629.

suæ atrocitatem excusare, re tamen ipsa nil nisi odium erga Regem legitimum subditis inspirare nitebatur; unde mox contrario scripto eidem responsum, ac demonstratum, quod Calvinistæ per summam iniquitatem arma capesserent, cum Christianis etiam oppressis minime licitum, legitimis suis Principibus vim opponere, Principes vero teneantur, Sectarios, qui Ecclesiam, Regnique tranquillitatem perturbant, plectere. Has autem veritates Rohanæus, cum in Calvini schola edoctus non esset, Occidaniæ Provinciam, qua late patet, ferro flammaque devastat, ac primo tumultuarii impetus successu tumidus, Privatium munitissimum Vivariensis Provinciæ oppidum suo milite firmat, promotisque castris Cononnam arcem oppugnat, nihilominus ab Estreo Marescallo inde repulsus, commissoque prælio devictus, cæsis suorum potissimis ægre saluti suæ fuga consuluit.

§. LXVII.

Privatium aliæque urbes a Ludovico Rege subjugatæ.

Tam pertinacis perfidiæ insolentiam indignatus Rex cum valido exercitu in Occidaniam movit, nullaque mora

Sæc. XVII. A. C. 1629.

mora cum octo peditum millibus, & Equitibus mille Privatium obsidere statuit, aut subjectis veniam, aut obstinatis excidium inferre paratus. Ea ex fine pacem cum Anglo initam in castris promulgari jussit, ut rebelles saltem abjecta Anglicæ opis fiducia tandem ad obsequium redirent. Insuper feciali in Urbem misso ultroneam obtulit deditionem: ast rebelles Calviniſtas nec Regis sui tum præsentis reverentia, nec juris gentium sanctitas ejus legatis debita cohibere poterat, quo minus Regem ludibrio, & fecialem immisso globorum grandine exciperent: Tum vero clementia in rabiem versa Rex admoto totius bellici apparatus instrumento mœnia quadruplici verberatione quatere incipit, ac nequidem puncto temporis quiescente oppugnationis ardore ingentem murorum stragem edit, tanta civium consternatione, ut deditionem fieri peterent: obstabat tamen Santandræus Urbis Præfectus, qui cum suis præsidiariis potius mori, quam clementiam Regis exorare maluit, incassum eidem insanam contumaciam exprobrante Cabrilio Nobili, qui Regiæ indignationis metu adactus, noctu unacum civibus potissimis partim ad vicinos montes, partim ad Tulonienſem arcem profugis urbe

urbe dilapsus est. Aucta igitur obsessorum pertinacia acrius redintegratur verberatio, sed tentata semel, atque iterum per ruinam irruptione toties Regii repelluntur; tandem vero prævalente Regii militis fortitudine Sanandræanus deditionis leges præscribere tentat, cui tamen a Richelio Cardinale significatam, haud aliam restare conditionem, nisi Regis arbitrium ac misericordiam: hoc responso in desperationem actus Gubernator, in arcem sese recipit, ubi impetu a Regiis facto atrox committitur prælium, ac deficientibus globis cominus dimicatur, hastæ hastis pulsantur, ac mucrones in ora diriguntur, & Regii acie & castris expulsi fuissent, nisi restaurato prælio, totoque superveniente exercitu Regius miles potius numero quam virtute prævaluisset, tum vero Santandræus urbem civibus vacuam, omni tamen apparatu divitem reliquit, quæ a milite Regio direpta, paucis post horis, an militum incuria, vel Calviniſtarum perfidia incertum, continenti incendio in cineres resedit. Rursus Gubernator sibi, suisque vitam, libertatemque concedi postulat: ast sese Regis arbitrio committere jussus, ipsemet ad Regis tentorium ex arce venit, qui tamen mox in vincula conjectus est.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Hoc

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Hoc Gubernatoris fato territi milites præsidiarii, ultro ex arce diffugiunt, ex quibus tamen ab insequente milite Regio plusquam sexcenti fuere trucidati, reliquis fuga dilapsis. Hi vero suorum cladem ulturi, in pulveris nitrati dolium ignem injecere, ac quam plures ex Regiis misere torserunt, non alio desperatæ hujus vindictæ emolumento, nisi quod Regii sociorum ejulatibus ad reddendam vicem provocati ceteros quoque dedititios Calvinistas, licet inermes, interficerent. Horum calamitate consternati Privatienses Senatores urbium suarum claves ultro Regi offerebant, ceteri vero unaomnes abjecta communis caussæ cura in privatæ rei suæ commodum pacem exorare satagebant, non sine magna indignatione Rohanæi, qui conventiculo Andusiæ habito eisdem persuadere nitebatur, ut mutua inter se conspiratione cohærerent, donec obtenta pace communi omnium caussæ consultum esset. Concesserant in Rohanæi sententiam duntaxat Cebennenses, Rutheni, Montalbenses, Castrenses, & Alesiani, qui postremi urbem suam bis mille peditibus munitam tradere recusabant, extrema potius experiri parati: postquam vero Rex apertis aggeribus urbi proximius belli tormenta admoverat, honestis

honestis conditionibus urbem dedere: Tandem vero, Cardinale Richelio spem veniæ, pacisque singulis faciente, obtinuerunt Calvinistæ, ut dirutis propugnaculis, veteres urbium suarum muri ac portæ servarentur. Postea Mense Junio Nemausi in hæc pacta consentire jubebantur. I. Religionis Catholicæ, Apostolico-Romanæ liberum exercitium sit in omni loco, & Clero restituantur bona & reditus, a quocunque demum possideantur, sicut & Monasteria, eorumque proventus. II. Venia & oblivio sit criminum belli occasione perpetratorum, exceptis iis, quæ vocantur *execrabilia*. III. Libertas conscientiæ, ususque sectæ Calvinianæ sit, qualis edicto Nannetensi continetur. IV. Intra trimestre omnia urbium munimenta (exceptis veteribus muris) a Magistratu solo æquari curentur. V. Sectariis bona sua omnia, etiam ærario addicta restituantur. VI. Iisdem ubique per totam Galliam libere liceat habitare, exceptis Insulis Rea & Oleronia, Rupella, & Privatio. VII. Sententiæ a sectariis Judicibus Regio Magistratui substitutis latæ sint firmæ, appellatio autem fiat *ad Edicti*, ut vocant, *Cameras* VIII. Sectariarum Urbium Syndici, qui pecunias Regias in sectæ subsidium erogasse arguuntur, li-

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

beri sint a repetundarum actione, u
luculenter constiterit, authoritate p
vata id factum fuisse. His ita utrinq
firmatis ipse quoque Rohanæus se Re
submisit, potius tamen melioris for
næ desperatione coactus, quam sinc
obsequendi studio impulsus, ideoq
jussus est Regno facessere, quod n
sibi, nec Regi, ejusque subditis, qua
diu in eo viveret, satis tutum fuiss
Ceterum hic Princeps ob animi mag
tudinem rerumque gerendarum dex
ritatem laudari mereretur, nisi cau
quam pro sua secta contra Regem l
gitimum propugnaverat, culpanda fu
set; inde etiam infelix erat succes
belli, quod inique suscepit. Quan
autem postmodum Regi in provinc
Rhætorum & præcipue in celebri i
ad Rhinsfeldium acie, ubi ex vulne
bus occubuit, obsequia præstiter
postea memorabitur.

Interim vero cum Montalbenses
bis suæ munimenta, quibus toties s
adversus Regem suum tuebantur, eve
tere, pactisque subscribere renuere
Richelius Cardinalis inter tot sectæ
bes hanc solam impune Regis ob
quium recusare indignatus, illam qu
vis dispendio subjugare statuit;
moto igitur exercitu, missoque sec
urbis deditionem fieri postulat: ter

versantur aliquamdiu cives, tandem vero proposita spe & metu Richelius eos tanta sagacitate sibi devinciebat, ut traditis urbis suæ clavibus Regi in occursum venire certarent: dedita ergo urbe Cardinalis peracta re Divina ibidem rursus Ecclesiæ Catholicæ exercitium restituit, sexque peditum millia ductore Bassompetra, munimentis paulopost solo æquatis, per domos distribui jussit. Hic demum diuturnæ rebellionis finis, ac Calvinianæ sectæ in Galliis interitus erat: exinde vero Ludovicus Rex proprio didicerat experimento, quod Franciæ Reges nonnisi ex perniciosæ hujus sectæ arbitrio hucusque pacis bellique consilia agitare, arma sumere & ponere, & veluti in diviso Imperio regnare coacti fuerint, sublata vero hac peste tunc primum Regia auctoritas, & potentia reflorescere, Regnumque victoriosis accessionibus augeri cæperit.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

§. LXVIII.

Novem Cardinales hoc anno ab Urbano VIII. creati.

Ad sublevandas curas oppido graves, quibus turbidis hisce temporibus Ecclesia jactabatur, Urbanus VIII. Pontifex Viros prudentia & doctrina conspi-

Ciacon. in vita Urban. VIII.

Sæc. XVII. A. C. 1629

ſpicuos in laboris ſocietatem voca
neceſſarium fore cenſuit, quocirca h
anno die decima nona Novembris
vem Viros oppido præſtantes Purpu
Romana decoravit: Hos inter prim
erat Joannes Baptiſta Pamphilus
Patriarcha Antiocheno Cardinalis Pr
byter Eccleſiæ S. Euſebii, poſtea c
bris Pontifex, Innocentius X. dictus
Joannes Franciſcus Guidius a Bal
Cervienſis Epiſcopus Presbyter Car
nalis tit. S. Alexii III. Petrus Pazm
nus natione Hungarus Strigonien
Archiepiſcopus, Cardinalis Presby
tit. S. Hieronymi. IV. Antonius Sa
ctacrucius Seleucienſis Archiepiſcop
Presbyter Cardinalis tit. S. S. Nere
Achillei. V. Alphonſus Ludovicus
Pleſſis de Richelieu Lugdunenſis
chiepiſcopus, Cardinalis ſine titu
VI. Joannes Baptiſta Pallotta Pres
ter Cardinalis Eccleſiæ S. Laure
in Lucina. VII. Gregorius Narus Rh
tinus Epiſcopus Cardinalis Presby
ſanctæ Mariæ de Pace. VIII. Th
dorus Trivultius Cardinalis Diaco
S. Mariæ in Via lata. IX. Didacus
Guzman de Haro ex Hiſpalenſi Arc
epiſcopo Cardinalis ſine titulo.

§. LX

Sæc. XVII.
A. C. 1629.

§. LXIX.

Jacobi Cavalerii Cardinalis obitus.

Hi Purpurati aliorum ſeptem, qui hoc anno ex ſacro Collegio deceſſerunt, locum occupaverant: Ex defunctis autem hiſce primus erat Jacobus Cavalerius patria Romanus, qui a Clemente VIII. & Paulo V. Pontificibus variis Eccleſiæ negotiis præfectus, ob pietatem, manſuetudinem, morumque comitatem ab Urbano VIII. Purpura decoratus eſt: Tandem annis viribusque fractus Tibure die vigeſima octava Januarii anno ætatis ſexageſimo tertio deceſſit: Typis edidit Deciſiones Rotæ Romanæ, quæ ipſo Auditore emanarunt. *Ciacon. in vita Urban. VIII.*

§. LXX.

Petri Valerii Cardinalis deceſſus.

Alter erat Petrus Valerius Venetus, qui ex Patavino Canonico primum Famaguſtanus Epiſcopus, dein Cretenſis Archipræſul, ac demum a Paulo V. Cardinalis Presbyter nominatus, Cenetenſem, & poſtea Patavinam Eccleſiam rexit: Eminuit ſingulari erga Deiparam pietate, in cujus honorem Veronæ conſpicuum erexit Sacellum, *Ughel. in Ital. Sacr.*

Sæc. XVII. A. C. 1629.

novemque Sacerdotia inſtituit, dot vitque. Pariter in Eccleſia S. Mari gratiarum prope Venetias Capell ſuis ſumptibus excitavit, & Patav Sacellum Beatæ Virginis a fundame tis erexit, ejusdemque Eccleſiæ Can nicos ex aſſe hæredes inſtituit, ac d mum Eccleſiæ Collegiatæ Divi Mar cujus titulum geſſerat, Romæ ſacra ſuam ſuppellectilem legavit. Obiit P tavii die nona Aprilis.

§. LXXI.

Octavius Bandinus Cardinalis mortuus.

Suarez. de Epiſc. Præneſt. Ughel. in addit. ad Ciacon.

EAndem æternitatis viam paulopo die prima Auguſti ingreſſus eſt Oct vius Bandinus, patria Florentinus, q generis ſui nobilitatem eximiis mor bus, artibusque liberalibus mirifice ex tulit, ac nondum exacto decimo quin to ætatis anno jamjam Coſmum Me diceum Etruriæ Ducem pereleganti o ratione funebri laudavit: Pariſios in delatus Philoſophicis, ac Salmantic in Hiſpania Theologicis & Legalib ſcientiis operam navabat, demum ob tenta Piſis Juriſprudentiæ Laurea Ro mam profectus, ibidem Gregorio XI Sixto V. & Gregorio XIV. ſedentib varias Legationes, aliaque Eccleſiaſti

St

Status munia non sine ingenti prudentiæ ac integritatis laude obibat: demum vero suffragantibns meritis a Clemente VIII. Firmanus Archiepiscopus, & paulopost Cardinalis renuntiabatur, a Paulo V. Gregorio XV. & Urbano VIII. Successoribus tanto in pretio habitus, ut ab eis passim appellaretur *Venerandus Senex*, *sacri Collegii deliciæ*, *ac patriæ suæ decus*. Vir enim erat, multarum virtutum studio, humanitate, & pietate clarus, multiplici doctrina excultus, cujus veneranda canities, orisque Majestas præclaris animi dotibus conjuncta omnium in se oculos, animosque ita rapuerat, ut velut ævi sui oraculum, ac Ecclesiæ ornamentum coleretur, supremique Pontificatus dignus honore existimaretur. Tandem, postquam quinquaginta annorum curriculo assiduis pro Sede Apostolica functus laboribus erat, Romæ annos natus septuaginta duos Purpuram cum vita exuit, sepultus in Ecclesia sancti Sylvestri. Sæc. XVII. A. C. 1629.

§. LXXII.

Andreæ Peretti de Montalto Cardinalis extrema.

Eodem hoc anno die tertia Augusti Romæ naturæ debitum solvit Andreas *Ciacon. in vita Clem. VIII.*

Sæc. XVII. A. C. 1629.

dreas Baronus patria Picenus, qui in Sixti V. familiam cooptatus, paſſim Andreas Perettus de Montalto dicebatur. Juvenis erat bonæ indolis, facie decora & amabili, moribusque ſuaviſſimis ornatus, & quamvis in literis non multum profeciſſet, in Congregationibus tamen, quibus adſcriptus erat, ſumma prudentia cauſſas referebat. Porro a Clemente VIII. Cardinalis, & ab Urbano VIII, Tuſculanus Epiſcopus renuntiatus, poſtquam magnam pecuniarum ſummam piis locis, pauperibus, & domeſticis ſuis legaverat, anno ætatis ſuæ quinquageſimo quinto apud S. Petrum in Palatio ſuo defunctus, in Liberiana Baſilica tumulatus eſt.

§. LXXIII.

Caroli Madrutii Cardinalis mors.

Ughel. Ital. ſacra tom. 1. & 5.

EJusdem Menſis die decima quarta iidem Romæ ſeptuagenarius deceſſit Carolus Madrutius Nobilis Tridentinus, quam Eccleſiam annis novem ſupra viginti adminiſtravit: Petente Rudolpho II. Imperatore a Clemente VIII. Cardinalis, & ab Urbano VIII. Epiſcopus Sabinenſis nominatus, ob morum ſuavitatem, animique candorem ſe ſubditis æque ac Clero amabilem reddidit; erat etiam in amicos ſplendidus, in pau-

peres

peres liberalis, atque in omnes munificus, omnibusque dotibus Principe dignis ornatus: Sepelitur in æde S. Onuphrii in Sacello Madrutianæ Familiæ. Sæc. XVII. A. C. 1629.

§. LXXIV.

Joannes Garsia Millinus Cardinalis vita functus.

Hunc pari fato sequebatur Joannes Garsia Millinus Nobilis Romanus, quem ob incorruptam vitæ, morumque integritatem, mentem nonnisi ad alta natam, multiplicem scientiam, exquisitam rerum omnium experientiam, miramque in rebus gerendis dexteritatem Sixtus V. & Gregorius XIV. gravibus Ecclesiæ negotiis præfecere. Postea a Clemente VIII. Papa unacum Cajetano Cardinale ad Poloniæ Regem, a Paulo V. ad Philippum III. Regem Hispaniæ, necnon ad Mathiam Hungariæ Regem & Rudolphum Cæsarem ablegatus, magno cum Reipublicæ Christianæ bono bellum inter hosce Fratres plusquam civile feliciter composuit. Redux vero e Germania Romæ ab eodem Pontifice Urbis Vicarius renuntiabatur, pluribusque Congregationibus præfectus, tantam prudentiæ & scientiæ existimationem sibi compa- *Bentivol. mem. hist.*

Sæc. XVII. A. C. 1629.

raverat, ut illum Urbanus VIII. de rebus maxime arduis etiam ægrotantem in lecto consuerit consulendum. Adeo tamen a propriæ laudis studio erat alienus, ut quamvis plures Ecclesias suo ære restaurarit, ornarit, dotaritque, nullam tamen de his mentionem fieri, nec suorum gentilium stemma apponi, unquam permitteret. Obiit Romæ Episcopus Tusculanus die prima Octobris anno ætatis suæ quinquagesimo septimo, sepultus apud S. Mariam de Populo. Peroravit in ejus funere Frater Antonius Marinarius Carmelita.

§. LXXV.

Petri Berullii Cardinalis obitus.

Victoret in addit. ad Ciacon. Maracc. in Purp. Heliot. Ord. Monast. t. 1. Ceryf. vit. Berull. Gramond. Hist. Gall. l. 17. & 18.

Postremus ex Purpuratis hoc anno defunctis erat Petrus Berullius Nobilis Campanus, qui bonam sortitus animam a teneris annis sese totum pietatis operibus dicabat, necnon hæreditatis paternæ bonis Fratri suo natu minori relictis, sacræ militiæ nomen dabat. Adolescentior factus in animum induxerat, sese Patribus Carmelitis Excalceatis addicere, quo fine bis iter in Hispaniam suscepit: Ast æternæ mentis numine ac consilio factum, ut ipse ad instituendum novum Regularem Ordinem reservatus, ad Sanctimonialem

The-

Thereſianas in Galliam transplantandas deſtinaretur; poſtquam enim Nobiliſſima Matrona Acaria eo fine Santellium & Bretignium iterato in Hiſpaniam ablegaverat, irrito tamen ſucceſſu, necdum animo dejecta Berullium rogabat, ut tertio in Hiſpaniam itinere, ſex Carmelitanas Virgines in Franciam deduceret, aſſignato eis in ſancti Jacobi ſuburbio Pariſiis Prioratu ad B. Virginem de Campis, quod Cænobium a PP. Benedictinis Abbatiæ Marmutianæ olim inhabitatum tunc ſuppreſſum erat. Berullius igitur propagandæ Dei gloriæ deſiderio accenſus, ſuperatis oppoſitionibus, & inſidiis in itinere ſtructis, necnon naufragium eluctatus, quo e mari in oram projectus ſola divina protegente dextera ſervabatur, tandem Madrito in Franciam ſex Moniales Thereſiano Spiritu ac Zelo plenas deduxit, quæ annuente Ludovico XIII. & approbante Clemente VIII. deſtinatum Monaſterium anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo quarto ingrediebantur: Nec tamen hac in re deerant Berullio adverſitates quamplurimæ, individuæ operis ad Dei obſequium præſtiti pediſſequæ; cum enim præter Gallemandum, & Duvallium, Berullius a Clemente VIII. hujus Monaſterii Regimen ſuſciperet, ac inſuper Viſitator a Paulo V. nomi-

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Sæc. XVII. A. C. 1629

nominaretur, varias subire molestias cogebatur, quibus forti animo exantlatis Presbyterorum Congregationem Oratorii Domini Jesu instituit, suisque sociis Anno Domini millesimo sexcentesimo undecimo Parisiis primum Oratorium aperuit, in novæ Congregationis Præpositum Generalem postea electus. Romam a Ludovico Galliarum Rege ablegatus, ab Urbano VIII. Papa necessariam impetrabat dispensationem pro futuro matrimonio inter Carolum Angliæ Regem, & Henrietam Ludovici Regis Sororem, quam Regis jussu in Angliam comitatus in Religione Catholica firmabat: inde reversus ad Reginæ Matris preces Purpura, quæ tamen nec ei, nec ejus amicis profuit, ab eodem Papa decorabatur. Hac dignitate auctus a consuetis pietatis exercitiis, humilique vivendi more nihil remisit; Versabatur in Regis aula, non ut favores aucuparetur, sed ut verbo & exemplo vitia eliminaret, ac erroribus aditum occluderet: Adversabatur acriter Edmundo Richerio, ejusque doctrinis; Reginam insuper Matrem, apud quamplurimum gratia & authoritate valuit, Ludovico ejus Filio conciliavit, bellumque Mantuanum omnibus viribus dissuasit, vehementer reclamante Armando Richelio Cardinale, qui

qui Berullium veluti auctoritatis suæ æmulum suspicabatur, eoque fatis functo animi dotibus ac fortuna superior potissimas in Regni curis partes sibi soli vendicabat. Tandem Berullius, dum sacrum in suo Sacello celebrabat, inter hæc Canonis verba: *Et hanc oblationem servitutis nostræ*, die secunda Octobris Parisiis Aulæ & Orbi ereptus fuerat; *de qua morte*, inquit Gramondus, *ambigue dictum, an suo, an alieno fato perierit*, id omnino certum, *tum in pleno fuisse omnia Richelio Cardinali, postquam in ipso Altari vitam finierat iste Armandi æmulus* anno ætatis suæ quinquagesimo quarto. Scripsit sermones de Sanctis, variosque libellos de rebus Fidei controversis, alios de Theologia Mystica præter discursus de Beatissima Virgine, quam semper singulari prosecutus est pietatis affectu, ac septennis adhuc puer Virgineæ Matris puritatem æmulaturus, perpetuæ castitatis voto sese obstrinxit. Sæc. XVII. A. C. 1629.

§. LXXVI.

Facultatis Theologicæ Parisiensis censura in librum Jacobi Gaffarelli.

Tanta erat illo ævo in Galliis libros edendi libertas ac facilitas, ut omni pene die nova prodierent luxuriantium inge- *Argentre tom. 2. Concil. S. Facult. Tit. pag. 285.*

Sæc. XVII. A. C. 1629

Vid. supra t. 194. §. 86. t. 57. p. 646.

ingeniorum monſtra, quibus Eccleſiæ Sanctitas profanata, Regum auctoritas vilipenſa, fidelium mores depravati, Regnum perverſis doctrinis infectum & pax, quiesque publica interturbata erat: Unde Ludovicus Franciæ Rex ut invaleſcenti huic malo potentius opponeret remedium, die decima quinta Januarii graviſſimis interdixit pœnis, ne Typographi prælo ſubjicerent, ve Bibliopolæ aliique quemcunque librum absque Authoris & Typographi nomine Regiaque licentia venderent, hæc tamen ipſa licentia non concederetur, niſi prius codex calamo exaratus Cancellario exhibeatur, atque a deputatis Cenſoribus mature diſcuſſus approbetur. Verum hæc Regii edicti ſeveritas effrænem ſcriptitandi, librosque perniciosos vulgandi intemperiem fedare haud poterat, minus vero liberam antea impreſſorum invectionem coercere: Unde Theologicæ Pariſienſi Facultati, quo ſuum ſtudium & vigilantiam contra ejusmodi libros exerreret, occaſio haud defuit: Ad eandem quoque hoc anno liber, cui titulus: *Curioſitates inauditæ* deferebatur, quem Jacobus Gaffarellus Vir in Orientalibus linguis & Caballiſticis aliisque ſcientiis verſatiſſimus vulgaverat. Hunc vero partum Doctorum examini ſubjectum

censuit Facultas, omnino esse præsocandum, eoquod *doctrinam falsam, erroneam, scandalosam, sacris literis adversam, in sanctos Patres contumeliosam, insuper & superstitiosam Christianæque simplicitati maxime nocivam contineret:* Auctori tamen in reverentiam Richelii Cardinalis, apud quem Gaffarellus Bibliothecarium agebat, promisit Facultas, ut si intra Kalendas Septembris perversa hujus libri dogmata ejuraturus sit, pronuntiatæ censuræ labem Facultas removere velit: Præstituta die Gaffarellus palinodiam quidem exhibuit, quæ tamen Facultati minus probabatur, eoquod Author dogmata sua plene non retractasset, nec etiam censuras suo libro inustas revocationi suæ addidisset, ni igitur mox publico scripto, se id ex Facultatis præscripto facturum, declararet, censuram esse promulgandam, pronuntiabat Facultas. Percepta hac sententia Gaffarellus libri sui doctrinam die quarta Octobris hac formula revocavit: *Ego Jacobus Gaffarellus sacræ Theologiæ Facultatis Doctor in Academia Valentiana, & Doctor in jure Canonico Academiæ Parisiensis, author libri inscripti:* curiositates inauditæ *omnes, quorum interest, certiores facio, mihi nec esse nec fuisse unquam animum, ea quæ scripsi, docendi asserendique, sed nar-*

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

narrandi tantum referendique, velut va collectas ex Arabum, Hebræorumque libr opiniones, eaque de causa me Lectori, pr fatum tantum illis me fidem habere, qu tum adhibendum Sponsa Christi Eccl Catholica Apostolica Romana suadet, statque, cum vero a Theologiæ Parisie sacrâ Facultate admonitus fuerim, plera que ex citatis opinionibus Ecclesiæ adver rejiciendas damnandasque esse; Ego ex ea dem facultatis decreto, publico hoc, ac s lemni scripto easdem improbo, rejicio at damno. Et quia etiam nonnulla deprehe dit sacratissima Facultas, in quibus ex pr pria animi sententia locutus sum, & qu eodem modo damnanda, & reprobanda ce fuit, ea similiter damno & reprobo.

§. LXXVII.

Ejusdem Facultatis censura adversus Petri Picherelli opuscula de Eucharistia.

Argentre l. c. p. 185.

Pari Zelo Facultas Theologica die pr ma Septembris Petri Picherelli Mo nachi Castro - Theodoriciani opuscul Theologica contra S. Eucharistiam quæ hoc anno Andreas Rivetus Ca vinista Lugduno - Batavis literis recu curabat, *tanquam Calvinismo, & nef ria hæreseos lepra penitus infecta* damn vit, hancque suam censuram, ne qu

incautus impingat, ac quasi in procella navim suæ conscientiæ illidat & circumveniatur errore in astutia & Authoris nequitia, evulgandam censuit, hoc tenore: *Prospiciebat velut e specula supremus ille vertex Apostolorum Beatus Petrus, futuros aliquando Magistros mendaces, qui eum, qui emit eos, Dominum negarent, superducentes sibi celerem perditionem, quæ non dormitabit. Nempe hi sunt fontes sine aquis, & nebulæ turbinibus agitatæ, quibus melius erat non cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem retrorsum converti; pellicientes animas instabiles. Existorum hominum genere in hoc judicium præscriptorum extitit quidam Picherellus Ecclesiæ Catholicæ & Romanæ deletor, qui Opuscula quædam Theologica contra sacrum Missæ sacrificium, & cultum imaginum a multis annis consarcinavit, & in eis impotentis ingenii sui quasi feri maris despumavit confusiones, & tumentes fluctus suos confregit, atque opuscula ista situ & carie exesa, nescio quinam, similibus intemperiis acti, & perciti, apud Lugdunum Batavorum nuper recuderunt; propterea sacra facultas Theologiæ Parisiensis, quæ fida Custos Israel, non dormitabit unquam, neque dormiet, quia non dormitat, neque dormit, qui impugnat Israel: id primum curæ semper sibi credidit dari a Deo, & a sancta Sede Apostolica, ne fideles exerrera-*

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

rent in invio, & non in via, aut essi
sicut parvuli fluctuantes & circumferentu
omni vento doctrinæ. Ordinariis ergo C
mitiis suis in Collegio Sorbonæ habitis: p
quam Syndicus Kalendis Julii facultat
monuisset, exitiosum librum istum co
passim & vulgo, & duo Doctores, quib
tum primum Provinciam dederat facult
cernendi illum & examinandi, sequentib
Calendis Augusti fideliter retulissent de pra
& perversa, qua scatet, doctrina: re a
deliberandum a Venerando Decano propos
omnes & singuli Magistri condemnarunt l
brum istius perduellis Picherelli opuscul
istis compactum, & censuerunt esse nefariu
putente hæreseos Calvinianæ lepra ubiq
interpunctum, & olere ut antrum Tartar
Et hanc suam Censuram ubi relegit & co
firmavit sacra facultas Comitiis prima S
ptembris die, voluit etiam typis imprimi
excudi: ne boni omnes & domestici fid
forte illidant, quasi in procella navim su
conscientiæ, & dolosi, ac venefici istius
libri lectione circumveniantur in astutia
nequitia authoris; Sermo enim hæretic
rum serpit ut cancer: & hæresis pestis e
adhæret labris, adhæret libris, solo co
quio inspiratur.

§. LXXVII

Sæc. XVII.
A. C. 1629.

§. LXXVIII.

Richelii Cardinalis ſollicitudo circa hæc verba, Decretis ſummorum Pontificum, *juramento apponenda.*

Antiqua erat Sorbonæ conſuetudo, vi cujus ad primam Doctoratus lauream promovendi hac juramenti formula utebantur: *Ego proteſtor me nihil dicturum, aut ſcripturum, quod adverſetur ſacræ Scripturæ, Conciliis Oecumenicis, Decretis ſummorum Pontificum, necnon decretis Almæ facultatis Pariſienſis Matris meæ, quibus adhæreo & adhærere intendo, & ſi quid inter reſpondendum, vel alibi mihi exciderit, quod his adverſetur, pro non dicto haberi volo.*

Argentre l.c. Vid. Supra l. 196. §. 36. l. 57. p. 470.

Cum autem noviſſime, poſtquam Facultas Teſteſortii propoſitionem proſcripſerat, hæc verba: *decretis ſummorum Pontificum*, a quibusdam Baccalaureis proprio arbitrio prætermitti animadverteret Georgius Frogerus Facultatis Syndicus, hinc in publicis Sorbonæ comitiis poſtulabat, ut ad ſervandam uniformitatem antiquo jurandi modo unaomnes uterentur. Obſtabant tamen nonnulli, apud quos falſa opinio, quaſi per Pontificum decreta Gallicanæ libertates, Regumque jura fuiſ-

Sæc. XVII. A. C. 1629.

sent labefactata, prævaluerat. Hi e
go præprimis opponebant, quod ha
verba: *Decretis Pontificum* in veteri fo
mula olim recognita sit, illa per Fa
cultatem approbata, necnon Senatu
decreto die vigesima septima Junii a
no Christi millesimo quingentesim
octavo fuisset firmata, non tamen ha
beretur expressa, sed primum tempo
ris progressu addita: Proferebant inte
per varia Pontificum decreta(*), i
quæ, quantumvis Facultatis Theolo
gicæ principiis contraria, Baccalaure
jurare obstringerentur. Insuper ipse
met Decanus, priusquam in comitiis
desuper deliberaretur, palam profite
batur, quod ægerrime ferret, quod s
inconsulto Frogerus tanti momenti ne
gotium circa hoc juramentum propo
suisset.

(*) *Ex cap.* unam sanctam 1. extra de Ma
jorit. & obed. *ex Bull. Paul. IV. quæ incipit* Cum ex Apostolatus Officio: *Pii V.* Mot
proprio, *&* si de protegendis, *&*: Statut
necnon Sacrosanctæ Romanæ: *Ex Decret. ca*
Alius 15. q. 6. cap. Sanctorum 15. q. 6. ca
Juratos *ibi*d. *cap.* Satis 7. dist. 96. *cap.* Excom
municamus 23. q. 5. *cap.* aliorum 9. q. 3. ca
nunquam 12. dist. 96. *cap.* cuncta 9. q. 3. ca
Constantinus 13. dist. 96. *Decret.* l. 1. de Ma
jor. *cap.* sollicitæ. 6. c. 13. Excomm. l. 5. c
hæret. *&* *cap.* Vergentis 10.

Sæc. XVII. A.C. 1629.

fuiſſet: quinimo dum de eo deliberari cæptum eſt, Hieronymus Parentus Doctor, ne ejusmodi negotium pertractaretur, poſtulavit, comminatus, ſe ſecus ad Senatum provocaturum, prout etiam reipſa fecit: Fervente hoc diſſidio Richelius Cardinalis die vigeſima quarta Novembris Peſcantium Sorbonæ Decanum, Duvalium, Mauclerum, Richerium, aliosque octo Doctores ad ædes ſuas convocabat, ac unanimi omnium ſuffragio præfata verba juramento omnino eſſe addenda declarabat, excluſis duntaxat decretis, in quibus Reges exauctorandi jus ſibi arrogaſſe, dicebantur Pontifices. Re comperta Facultas Theologica die prima Decembris ſequens decretum condidit: „Facultas in primis re mature delibe„rata cenſet, ac decernit, ut Bacca„laurei ad conſervandam juramenti uni„formitatem, & animorum unionem „veteri formula jurandi utantur: eo„que libentius hoc ſtatuit, quia ſub „tali formula Baccalaurei diſertis ver„bis profitentur, ſe adhærere decretis „ejusdem facultatis, in quibus ſtatui„tur, ne quid contra jura Regis & Re„gni dicatur & doceatur: quæ quidem „Decreta modo facultas confirmat, & „quatenus opus ſit de novo condit, vult„que ſtricte obſervari, atque ut hujuſce

Sæc. XVII. A. C. 1629.

„præsentis statuti semper meminerint „quo decernitur, ut sub hac formul „protestatio fiat ab omnibus, nequeu „accurata illius observatione unquam „deflectant, monebuntur Baccalaure „a Syndico, a Magistro suorum studi „rum Directore & ab Apparitore.„

Hoc decretum die secunda Januar anno hujus sæculi trigesimo in vim l gis Sorbonicæ transibat, tribus nec nisi Doctoribus sese opponentibus.

§. LXXIX.

Declaratio Edmundi Richerii circa librum suum de Ecclesiastica & Politica potestate.

Abrege de l'hist. Eccl. tom. 10. Argentre l. c. 302.

Ab eo tempore, quo Edmundus Richerius Presbyter ac sacræ Facultatis Parisinæ Doctor suam doctrinam, ac præcipue librum suum *de Ecclesiastica potestate* in Galliis evulgaverat, et ipso hujus libri interdicto, ac novitatum prurigine tantopere acuebatur cavillantium libido, ut juniorum quamplurimi sub specioso libertatis Gallicanæ, regiæque auctoritatis tuendæ obtentu Ecclesiasticam potestatem penitus eliminare molirentur. Ea doctrinæ perversitas intimo doloris sensu lacerabat Viros periculi inde orituri prob conscios, præcipue vero Andream Du vallium

vallium Sorbonæ Doctorem, & Richelium Cardinalem, qui Richerium tam pernicioſi ſchismatis Auctorem ad ſaniora reducere, totis viribus nitebatur. Poſtquam igitur compertum habebat, quod exauctoratus hic Syndicus, re divina vix peracta, hoc anno die decima Junii in graviſſimum incidiſſet morbum, ac ſacro Viatico præmuniri petiiſſet, mox Duvallium ad eundem ablegabat, qui eidem exponeret, illum tanti Sacramenti indignum eſſe, niſi prius errorum revocatione ſcandalum tolleret: Richerio hæc monita flocci habente, Cardinalis Richelius ſollicite præcavebat, ne ſaltem exempli pravitate ceteri Sorbonæ Doctores a ſanæ doctrinæ & veritatis ſtudio averterentur. Inſuper Cardinalis Richelii Zelum acribus ſtimulis incitabat Apoſtolicus Papæ Nuntius. Sub idem quoque tempus Richelio Cardinali opportuna ſeſe offerebat rei exequendæ occaſio; die enim decima octava Novembris duodecim Facultatis Theologicæ Doctores illum acceſſerant, grates eidem repenſuri, eoquod Sorbonæ Collegium Regiis ferme ſumptibus reſtauraſſet: hac igitur temporis opportunitate uſus Cardinalis, Doctoribus expoſuit, quod nil ardentius percuperet, quam ut ſchismate ſublato deinceps Facultas Theo-

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

logica ad priſtinam revocaretur concordiam, ipſe vero turbarum fautores acriter infectari ſtatuiſſet. Ne autem inter minas hæſiſſe videretur, die quarta Decembris Carolum Talonum ſancti Gervaſii Parochum ad Richerium decrevit, qui eidem declarationem a Cardinale confectam exhibens peteret, ut eam proprio chirographo muniret. Ad hæc Richerius hanc declarationem ſibi ſcriptotenus communicari, ſuamque mentem Cardinali deſuper pandendi libertatem ſpatiumque concedi flagitabat, qua conceſſa Richerius altera die eandem declarationem ſuis exhibuit amicis, quin tamen illam rejiceret, Cardinalis potentiam, necnon Senatus, Aulicorumque indignationem veritus. Tertia poſt die Tallonus illum curru ad Cardinalis Palatium deportavit, ubi Pater Joſephus Capuccinus, qui tum maxima auctoritate in Galliis valebat, ex condicto præſens aderat. Variis ultro citroque prolatis tandem Cardinalis Richerio expoſuit, Regem jubere, ut ipſo præſente declarationem ſubſcriberet: Richerius haud ultra reſiſtendum ratus, nomen ſuum ſequenti appoſuit declarationi.

„Ego Edmundus Richer, Presby„ter Diæceſis Lingonenſis, Doctor ſacræ „facultatis Theologicæ Pariſienſis, & „ma-

„magnus Magiſter Collegii Cardinalitii Sæc. XVII.
„Univerſitatis Pariſienſis ſubſignatus: A. C. 1629.
„cum perſpexerim quasdam Propoſitio-
„nes libelli a me ſcripti anno milleſimo
„ſexcenteſimo undecimo, de Eccleſia-
„ſtica & Politica poteſtate, in malam
„partem acceptas: hinc proteſtor & de-
„claro, me ſemper voluiſſe, atque e-
„tiam nunc velle, & meipſum, & li-
„bellum præfatum, quascunque ejus
„propoſitiones, earumque interpreta-
„tionem, omnemque meam doctrinam
„Eccleſiæ Catholicæ Romanæ, & ſan-
„ctæ Sedis Apoſtolicæ judicio ſubjicere;
„quam Matrem & Magiſtram omnium
„Eccleſiarum, & infallibilem veritatis ju-
„dicem agnoſco, ac proteſtor, me perma-
„gnum concepiſſe dolorem, aliquas pro-
„poſitiones memorati libelli ſic a me
„eſſe conſcriptas, ut occaſionem offen-
„ſionis dederint: quaſi juſtæ & legi-
„timæ poteſtati ſummi Pontificis, &
„dominorum Prælatorum Eccleſiæ ali-
„quid diminutum, aut detractum vel-
„lem, licet talis intentio mea non fue-
„rit: quas quidem propoſitiones, qua-
„tenus Eccleſiæ Catholicæ, Apoſto-
„licæ, & Romanæ judicio, ut ſonant,
„contrarias vehementer improbo & con-
„demno. Quam declarationem, pro-
„fiteor me libere ac voluntarie edidiſſe,
„ut mea erga ſanctam Sedem Apoſto-

Sæc. XVII. A. C. 1629.

„licam obedientia cunctis pateat: eam-
„que inter manus illuſtriſſimi Domi
„Cardinalis de Richelieu, Proviſor
„Sorbonæ conſignandam cenſuiſſe, pr
„ratione obſervantiæ, & debiti me
„erga eundem Dominum illuſtriſſimum
„Cardinalem, in cujus rei fidem, &
„teſtimonium, præſentem declaratio
„nem, & Proteſtationem concepi
„meaque manu ſcripſi, & obſignav
„anno Domini milleſimo ſexcenteſim
„vigeſimo nono, die veneris ſeptim
„Decembris, præſentibus Magiſtro Co
„rolo Talon Paræco ſancti Gervaſii Pa
„riſienſis, & Patre Joſepho Pariſien
„Ordinis Capuccinorum.„ Signatum
erat ab ipſo Richerio, Talono, & Jo
ſepho.

Poſtquam igitur Richerius huic de-
clarationi chirographum ſuum appoſue-
rat, Cardinalis eidem expoſuit, illam
quoque a duobus Notariis firmandam
eſſe: Eadem igitur die Couſtartus &
Jutetus forenſi inſtrumento teſtabantur
quod Richerius, qui adhuc præſens e-
rat, ultro confeſſus ſit, quod ipſus con-
tenta in hac declaratione ſcripſerit
ſuoque chirographo firmarit. Poſtea
Papæ Nuntius ſubſcriptam hanc Ri-
cherii declarationem Romam miſit.

Ut vero Richeriſtæ huic revocatio-
omnem vim adimerent, in vulgus ſpar-
fer-

Sæc. XVII. A. C. 1629.

fere, quod Richerius jam die trigesima prima Augusti anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo quinto, ne contrariæ declarationi fors violenter extorquendæ fides haberetur, scriptotenus immotæ suæ sententiæ testimonium ediderit, his verbis: *Ex præteritis de futuris prospicere docemur, ne ergo ullus superst ambigendi locus, a Duvallio & Mauclero scriptam quamdam declarationem sub Gammachi nomine fuisse suppositam, eo fine, ut Procerum molimine & Romanæ Curiæ opera Richerii hostes, qui Barberini Cardinalis Franciæ Legati, & Papæ Urbani VIII. Nepotis adventu plurimum invaluerunt, novos Richerium vexandi obtentus nanciscerentur, proin timendum sit, ne ad revocationem, quam ejus inimici toties vi metuque in Virum constantem cadente extorquere nitebantur, illum compulsuri sint, hinc impense Richerius omnes illos, qui de eo sermones fieri audient, admonitos vult, quod ipse post imploratam Dei opem, & Spiritus sancti assistentiam, corpore & mente integer, in ultimæ suæ voluntatis testimonium, sequentem declarationem scripserit, suaque manu firmarit: Si fors ad tantas redigendus forem angustias, ut librum meum* de Ecclesiastica Potestate &c. *revocare, mutare aut declarationi meæ die postrema Junii anno hujus sæculi vigesimo secundo corum duobus*

Nota-

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Notariis factæ quicquam contrarium profiteri compellerem, id omne tanquam rem a me minis, metuque in constantem Virum cadente violenter extortum diffiteor, reprobo ac rejicio, & declaro jam prævie, quæcunque meo nomine eo fine fuerint divulgata esse falsa, supposititia & nulla, illisque utpote a me nunquam factis ullam fidem adhiberi nolo, nisi saltem prius propositionem mei libri, prout sæpius petii, scriptotenus explicandi libertas concedatur.„

Novam hanc protestationem a Richerio, priusquam Richelii Cardinalis Palatium accessisset, typis fuisse editam, suoque Testamento appositam, fingebant Richeristæ, quinimo addidere, quod instante Richelio Cardinale Urbanus Papa Notarium Apostolicum Parisios decreverit, ac paucis post ejus adventum diebus Duvallius Richerium in festo Pentecostes ad Patris Josephi ædes pransum invitarit, confectoque prandio eidem significarit, ut ipse mentem suam circa summi Pontificis auctoritatem sincere aperiret: Richerius autem hunc advenam esse Notarium Pontificium ignorans, moderate ac distincte suas sententias exposuerit; mox autem facto in eum impetu Pater Josephus Richerio scriptam retractationem exhibuerit, alta voce exclamans, *nunc tibi vel moriendum, vel retractandum est.* Quæ-

Morisots Cent. II. ep.

quibus prolatis verbis confestim quatuor proruperint sicarii, quorum alter pugionem pectori, alter dorso tamdiu intentarint, donec Pater Josephus supposito hoc scripto Richerium ad damnandum librum suum, firmandamque palinodiam compulisset. Hæc illi, ex Morisoti epistola die 25. Aprilis anno 1633. data, quæ tamen omnia fabulam nequiter consarcinatam sapere videntur: quodnam enim est illud ingens commodum, quod aut Sedis Apostolicæ authoritati, aut Reipublicæ Christianæ vel Clero Gallicano, accedere potuisset ex eo, quod Richerius doctrinam suam, quæ tamen in suo libro contenta passim in omnium manibus versabatur, revocasse diceretur? cur autem apud alios Historicos de hac violentia nulla fit mentio? cur ipsemet Richerius in suo testamento, in quo tamen ceteras vexationes *per viginti circiter annos* exantlatas exacte refert, de immissis Sicariis altum tenet silentium? Præsentes tum duntaxat Duvallius, Notarius & P. Josephus cum quatuor Sicariis fuisse finguntur, ex his certe nullus hanc violentiam manifestavit, unde ergo ad Richeristas illius notitia? fors ipsemet Richerius id suis manifestavit? cur autem hi eo adhuc septem Menses vita superstite, vel saltem post ipsius

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

ipſius obitum de illata vi nec apud Se-
natum Regium, Sorbonam, nec ipſum
Regem vel Reginam Matrem Cardinali
Richelio ſummopere infenſam queſti
ſunt, cur primum quarto poſt anno
Moriſotus hanc fabulam in vulgus ſpar-
ſit? qua ratione idem Moriſotus in
præfata epiſtola aſſerere potuit, quod
Richerius de ſibi illata hac violentia
mox ad ipſum perſcripſerit, ac *biduo*
poſt repentina morte fuerit ſublatus,
cum tamen Richerius primum anno
1631. die vigeſima octava Novembris
deceſſerit, & Moriſoti epiſtola die vi-
geſima quinta Aprilis anno 1633. ſcripta
referatur: Inſuper in Moriſoti epiſtola
dicitur, quod Richerius extortam hanc
palinodiam in feſto Pentecoſtes anno
1633. cecinerit, & tamen ibidem huic
ipſi palinodiæ adſcripta dies legitur ſe-
ptima Decembris anno 1639. Demum
in eadem Moriſoti epiſtola narratur,
Richerium vixiſſe annos octoginta qua-
tuor, cum tamen nonniſi ſeptuaginta
& unum annos natus obierit. Ex his
igitur elucere videtur. totam relatio-
nem, ipſamque Moriſoti epiſtolam,
cui innititur, eſſe ſuppoſititiam.

§. LXXX.

Sæc. XVII.
A. C. 1629.

§. LXXX.

B. Andreæ Corsini Canonisatio, & Cajetani Thienæi Beatificatio.

Bulla Canon. S. Andreæ. Bullar. magn. Const. 126. Urban. VIII.

Hoc item anno Andreas Corsinus patria Florentinus, atque ex Carmelitarum Ordine Fesulanus Episcopus Sanctorum numerum auxerat: Hic anno Domini milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo tertio, ætatis vero ſeptuageſimo primo die ſexta Januarii meritis plenus e vita migraverat, magnisque ac novis indies miraculis rite probatis clarus ab Urbano VIII. Sanctorum faſtis die vigeſima ſecunda Aprilis adſcriptus eſt. Demum Corpus ejus, quod Florentiæ in Ordinis ſui Eccleſia integrum aſſervatur, anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo octogeſimo tertio ad magnificentius Sacellum illuſtriſſimæ Corſinorum Familiæ, ex qua Sanctus originem traxerat, ſumptibus conſtructum die vigeſima quinta Septembris incredibili pompa transferebatur. Septima autem Octobris die ab eodem Pontifice Beatis Indigetibus annumerabatur Cajetanus Thienæus Nobilis Patritius Vicentinus longe celeberrimæ Congregationis Regularium Theatinorum Fundator, de quo Miſſam atque officium celebrandi facultatem indulſit Pontifex.

§. LXXXI.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

§. LXXXI.

Aliæ ejusdem Pontificis Constitutiones.

Bull. magn. Const. Urban. VIII. t. 4. & 5.

Idem Pontifex Abbatibus Congregationis Olivetanæ, Congregationis sanctæ Justinæ de Padua, & Cælestinæ Ordinis S. Benedicti indulsit, ut tribus tantum anni festivitatibus Baldachino uti, atque unum Presbyterum, duos Diaconos, & præter Diaconum & Subdiaconum sex alios Monachos sacris vestibus indutos sibi assistentes habere valeant. Die autem ultima Martii Pontifex declaravit, quod Jesuitæ facultate sanctæ Cruciatæ uti, ac vi illarum diversum ab illo, quem eorum Superiores assignarunt, Confessarium sibi eligere non valeant. Exemit etiam die prima Junii Clericos Regulares Scholarum piarum, quominus ab Ordinariis ad publicas supplicationes aliosque actus publicos inviti compelli possint, ut puerorum eruditioni & institutioni eo expeditius invigilare, animarumque saluti consulere valeant. Die autem decima octava ejusdem Mensis declaravit Pontifex, quod nec F. F. Carmelitis, Prædicatoribus, nec aliis quibuscunque utriusque sexus Religiosis Bulla Cruciatæ quoad facultatem

tatem eligendi Confeſſarium & abſolvendi a caſibus reſervatis ullo in loco ſuffragetur, ſed ejusmodi Religioſi quantum ad Sacramentum Pœnitentiæ ordinariæ diſpoſitioni ſuorum Superiorum, & Sedi Apoſtolicæ quoad ſibi reſervata ſubjecti ſint. Denique die vigeſima ſecunda Novembris Pontifex univerſale quindecim dierum Jubilæum indixit ad divinam opem pro imminentibus in diverſis Chriſtiani Orbis partibus, periculis efflagitandam. Sæc. XVII. A. C. 1629.

§. LXXXII.

Diverſæ Sacrarum Congregationum deciſiones juſſu ejusdem Pontificis promulgatæ.

Pauca hoc anno emanata exſtant Sacrarum Congregationum decreta, inter quæ tamen celebratur Conſtitutio juſſu Urbani VIII. die trigeſimo Januarii edita, qua declaratum, quod approbationem ab Epiſcopo obtinentes ad certum tempus, eo elapſo non poſſint confeſſiones audire absque nova Epiſcopi ipſius licentia & approbatione, prævio etiam, ſi eidem libuerit, novo examine: illi vero, quos ipſemet Epiſcopus ad confeſſiones hujusmodi audiendas ſemel admiſit ſimpliciter, ac ſine ulla temporis præfinitione, nullatenus

S. Congr. Rit. Epiſc. Regul. deciſ. Barboſ. in Concil. Seſſ. 23. de ref. cap. 15. n. 45.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

tenus poſſint ab eodem reprobari ſine nova cauſſa, eaque Confeſſiones ipſos concernente; ceterum an eadem cauſſa ſubſit, necne, Epiſcopus non teneatur ipſis Regularibus manifeſtare, ſed Sedi Apoſtolicæ duntaxat, ubi hæc eam ſibi aperiri poſtulaverit.

Sacra etiam Rituum Congregatio die trigeſima prima Martii decidit, quod celebratio Miſſæ in Oratorio Ruri ædificato per laicum non poſſit prohiberi, antequam celebretur Miſſa Parochialis. Legimus quoque a S. Congregatione Epiſcoporum die ſexta Aprilis declaratum, quod Presbyteri ſæculares non Confeſſarii, & Confeſſarii Regulares ſed non Parochi hortandi quidem, non tamen cogendi ſint, ut interſint diſcuſſioni caſuum: Die vero decima octava Aprilis ſacra rituum Congregatio ſtatuit, quod Sanctimoniales in *Confiteor* non dicant *tibi Mater*, nec *vobis Sorores:* ſequenti autem die decidit, quod Proceſſio in feſto Corporis Chriſti a Cathedrali ſeu Matrice Eccleſia inchoetur, & ad eandem terminetur. Exorto etiam dubio in Laudenſi Diæceſi Congregatio declaravit, quod abſolutio ab Excommunicatione non proſit, niſi ſecuta reſtitutione, & redintegratione Eccleſiæ. Denique die vigeſima tertia Novembris ſacra Epiſcoporum Congregatio decrevit,

vit, quod Regulares ab Episcopo antecessore prævio examine approbatos ad personarum sæcularium confessiones audiendas possit modernus Episcopus pro majori conscientiæ suæ quiete iterum examinare, & si minus idonei reperti fuerint, reprobare. Sæc. XVII. A. C. 1629.

§. LXXXIII.

Bethleni Gaboris seu Gabrielis Transylvaniæ Principis obitus.

Per idem tempus die quinta Novembris Gabriel Bethlenius Transylvaniæ Princeps hydropisi obiit annos natus quadraginta novem: Hic uti toto vitæ suæ tempore varius, & inconstans erat, ita & in ipsa morte sua plane mirabilis exstitit, dum enim Austriacam domum vivens assiduis seditionibus ac perfidiis vexaverat, moriens Ferdinandum III. Cæsaris Filium Hungariæ Regem, ipsumque Imperatorem tanto honore prosecutus est, ut dubium relinqueret, an amicum vel hostem Cæsar amitteret; quippe præter octoginta aureorum millia, tam Cæsari quam Ferdinando Regi generosum equum cum pretioso gemmisque distincto apparatu legaverat, Imperatorem præclaro hoc elogio honorare solitus: *difficilem ac dubiæ aleæ plenam rem esse,* *Brachel. Hist. l. 3. Bethlen. de reb. Transylv. Orthel. Chron. Hung. pag. 118.*

Sæc. XVII. A. C. 1629.

esse, *oppugnare Ferdinandum*, *quem ne adversa dejicerent*, *nec prospera extolleren* Conjugem quoque suam Catharinam Joannis Sigismundi Brandeburgici Electoris Filiam, quam triennio nondum evoluto duxerat, Cæsaris patrocinio commisit, Turcarum vero Imperator exequendæ supremæ voluntatis sur curam reliquit, cujus etiam patrocinio suffultus Georgius Ragotsius Bethlenio succesſit, a quo tamen Ferdinandus Cæsar missis Cassoviam Legatis ditiones Bethlenio ad dies vitæ concessas repetiit.

§. LXXXIV.

Scriptorum quorumdam Catholicorum mors.

Aubert. Mir. Script. Sæc. XVII. Andr. Bibl. Belg. Morinus exercit. bibl. l. 1. cap. 2.

Inter Scriptores Ecclesiasticos Religione Catholicos hoc anno plures obiere, ex quibus tamen lucubrationibus in Ecclesiæ utilitatem vulgatis celebriores adducere lubet, & primus quidem erat Guilielmus Gifford Ord. S. Benedicti Rhemensis Archiepiscopus, qui præter varios sermones, sub nomine Reginaldi suum Calvino - Turcismum seu Calvinianæ perfidiæ cum Mahomatana collationem, necnon suppositi Rossæi nomine edidit librum de jure in Reges impios & hæreticos animad- verſio-

versione. Decessit die undecimo Aprilis annos natus septuaginta sex. II. Nicolaus Crusanus Mosæ Trajectensis FF. Eremitarum S. Augustini S. Theologiæ Doctor Papiensis, Ordinis sui Visitator Generalis Viennæ die decima Novembris obiit, qui Ferdinando II. Cæsari ab Historiis & a Consiliis edidit Monasticon Augustinianorum. III. Ex eodem Ordine die vigesima octava Augusti ferme sexagenarius decessit Basilius Pontius Legionensis, qui eloquentiæ fama clarus, juvenis adhuc sermones quadragesimales edidit: adultior autem factus percelebre conscripsit opus de Matrimonio præter apologiam juramenti, quo de tuenda SS. Augustini & Thomæ doctrina Salmanticensis Universitas sese obstrinxit. Exstant quoque variæ illius disputationes ex Theologia Positiva &c. præter tractatum de Sacramento Confirmationis. IV. Nec minus nobile Ordinis sui decus exstitit Antonius Kerbechius Lovanienſis Doctor, ac Theologiæ Professor Moguntinus, qui tractatum de Sacramentis Veteris & novæ Legis, necnon Colloquium cum Calvinista quodam, aliaque opuscula publici juris fecit. V. Joannes Centurella ex clarissima Theatinorum Congregatione, qui monita adversus sermones inhonestos, necnon

Sæc. XVII. A.C. 1629.

Vid. supra t. 196. t. 58. §. 105. pag. 736.

Sæc. XVII. A. C. 1629.

tractatus de blasphemiæ malitia & remediis, præter plures sermones edidit. VI. Ludovicus de Quiros Ord. Cisterciensium, qui commentarios in Prophetas minores, & in epistolas D. Pauli necnon *Rempublicam Monasticam* posteris reliquit. VII. Dominicus Garzi Complutensis linquarum Professor, a fidei Inquisitor in Arragonia. Edidi propugnaculum Religionis Christianæ contra Judæos, & discussionem inextricabilium quæstionum ex Genes. VIII. Otto Vænius Lugduno-Batavus qui vitam D. Thomæ Aquinatis, Emblemata Divini & humani Amoris conclusiones Theologicas de primariis fide capitibus, Emblemata Viris Ecclesiasticis usurpanda præter quamplurima alia conscripsit. IX. Franciscus Swertius, eruditus Mercator, qui narrationes historicas in Deorum capita descriptionem totius Belgii, selectas Orbis Christiani delitias, Monumenta sepulcralia Brabantiæ, Notas circa tintinnabula, aliosque tractatus elucubravit. X. Joannes Gulonius, qui sub nomine Joannis a S. Francisco notus Regulare Institutum professus, ac supremus Ordinis sui Moderator evectus SS. Basilii, & Dionysii Areopagitæ opera ex Græco Gallice reddidit, additaque apologia illustravit: Calamum quoque

quoque ſuum exercuit adverſus Balzacum & Molinæi librum de vocatione Miniſtrorum: Exſtant quoque ſub Phylarchæ nomine duo volumina Epiſtolarum, præter res geſtas, & virtutes S. Franciſci Saleſii. XI. Joannes Baptiſta Lauro, qui Urbano VIII. a cubiculis & Cardinalium Collegio ab epiſtolis ſcripſit librum de Peruſino Annulo pronubo B. Virginis, Orcheſtram Theatri Romani, tractatum de Viris Illuſtribus, præter duas centurias epiſtolarum. XII. Martinus Groenenſchildus ex candido Ordine Præmonſtratenſi Canonicus Tongerloenſis, & Harentalenſis Præpoſitus, qui ſoli Deo & Angelis familiaris, cum plurimas in cælum animas præmiſiſſet, veluti Spiritus ſui reliquias aperuit Paradiſum Sacrarum meditationum de myſteriis vitæ & Paſſionis Chriſti ac Deiparæ, necnon de quatuor noviſſimis, & de votis Monaſticis. Obiit annis meritisque plenus die undecima Junii. XIII. Petrus Bertius, quem ejurato Calvino ad veram fidem fuiſſe reverſum, jam ſupra memoravimus. Edidit commentaria rerum Germanicarum, Theatrum Geographiæ veteris, tabulas Geographicas, Breviarium Orbis terrarum, plurimaque alia opuſcula. XIV. Angelus Grylus Congregationis Caſſinenſis S. Bene-

Sæc. XVII. A.C. 1629.

Petr. Wagnen. de Illuſt. Ord. Præm. Ephemer. Hagiol. Georg. Abb. pag. 166.

Vid. ſupra l. 193. §. 15. l. 57. p. 68.

Sæc. XVII. A. C 1629.

dicti Abbas edidit pompam mortis, pios affectus ad Crucifixum, præter duo volumina epistolarum.

§. LXXXV.

Scriptores ex Societate, & Carmelitarum Ordine mortui.

Alegambe Bibl. Script. S. J. Miræus l. c. Dupin Nouvelle Bibl. des Auth. Eccl.

Fatali legis necessitate pariter hoc anno ex Societate decesserunt Scriptorum nonnulli & quidem primo. I. Andreas Schottus patria Antverpianus, qui inter ævi sui Criticos valde celeber primus e Græco idiomate Photii Bibliothecam latine reddidit, plu resque Sanctos Patres tam Græcos quam latinos præcipue SS. Cyrillum Gregorium Thaumaturgum, Basilium Ennodium, Isidorum Hispalensem, d Pelusiotam recensuit, auxit, scholiisque illustravit, præter plures alias Patrum lucubrationes, quæ in magna Patrum Bibliotheca Colonienſi exstant. Obiit Antverpiæ die vigesima tertia Januarii. II. Heribertus Rosweidus qui vitas Sanctorum ex Authenticis monumentis conscripsit, & specimen ingentis illius operis dedit, quod post modum Bollandistæ prosecuti sunt: Collegit insuper vitas Patrum Eremicolarum: recensuit quoque Adonis Martyrologium, vetusque Martyrologium

Baro

Baronio desideratum notis illustravit, librum etiam de Imitatione Christi Thomæ a Kempis vindicavit, editis pluribus aliis opusculis. Decessit nonagenarius Antverpiæ die quinta Octobris. III. Carolus Scribanius Bruxellis natus, qui Principibus amabilis, Ecclesiæ utilis ac Calvinistis calamo terribilis sex libros controversiarum Antverpiæ edidit, scripsit quoque contra Calvinistarum criminationes suum *Amphitheatrum Honoris*, quamvis autem sub nomine Anagramatico Clarii Bonarscii Carolus latere voluerit, non tamen declinare poterat vexationes Hugonotarum, qui se contumeliis ac calumniis affectos questi, librum hunc flammis tradi, incassum ab Henrico IV. Galliarum Rege petierunt: Pari methodo scriptus erat illius liber sub nomine Romani Veronensis Moguntiæ editus, cui titulus: *Ars mentiendi Calvinistica*. Exstant quoque varia illius opuscula potissimum Exegetica. IV. Lælius Biscíola Mutinensis, qui libros XII. scripsit observationum sacrarum, necnon in Evangelia Mathæi & Joannis, & in Epistolas D. Pauli præter alios sermones, quos sub nomine Pauli Biscíolæ fratris sui vulgasse dicitur. Sæc. XVII. A. C. 1629.

Ex Carmelitarum Ordine occurrunt. I. Petrus Arcis Gallus Sorbonicus

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Vid. supra t. 195. §. 26. t. 58. q. 79.

Theologiæ Doctor, qui duos tomos de Dei Providentia, sermones Adventales, plurimosque libros de Astrologia diversisque aliis argumentis conscripsit. Propugnabat etiam in Sorbona præter alias Theses Bullam Sabbatinam, quin Facultatis Parisinæ censuram declinaret. II. Christophorus le Roy vulgo Aurelianensis, Theologiæ Doctor Parisiensis, qui *sacrum Nemus Animæ* duobus libris distinctum, vitam B. Franciscæ de Ambasia Britanniæ Duciſſæ postea Fundatricis & Sanctimonialis Carmelitanæ, & hortum precum S. Theresiæ pro diebus B. Virginis evulgavit. III. Raphael a S. Mathæo qui scripsit quæstiones Theologicas, & collectanea e Patribus Græcis præter Chronicon Ordinis. IV. Ludovicus Perroni Turonensis, qui in Pictaviensi Ecclesia Cathedrali & alibi Ecclesiastis munere functus, innumeros pene ad Catholicam fidem reduxit, tanta hæreticorum indignatione, ut Ludovicus XIII. Franciæ Rex concionantem militum custodia tueri cogeretur. Obiit non sine sanctitatis opinione in ipso fugestu, dum in die Parasceves de Passione Dominica concionabatur, apoplexia correptus. Posteris reliquit Commentarios in Mathæum, Alphabethum sententiarum Patrum, resolutiones sacræ

sacræ Communionis sub utraque specie, præter tractatum de septem plagis Ægypti. X. Ex Theresianis Monialibus sanctimonia & doctrina eminuit Franciſca a S. Sacramento, quæ librum edidit, sub titulo: *lumen vivis, experientia mortuorum;* quam lucubrationem Venerabilis Dei Servus Joannes de Palafox Osmensis Episcopus, ut suis scholiis illustraret, dignam reputabat. IX. Ejusdem Sanctitatis æmula erat Catharina a Jesu, quæ tam præclaras scripsit epistolas, aliaque pia opuscula ut Petrus Cardinalis Berullius illa unacum ejus vita tertio prælo excudi curaret. Sæc. XVII. A.C. 1629.

§. LXXXVI.

Acatholici Scriptores hoc anno fatis functi.

Non desunt etiam ex Scriptoribus Acatholicis, qui hoc anno vitam, calamumque posuere, & primo quidem Leonardus Rechtenbachius scripsit Analysin Confessionis Augustanæ, Clavam Christi contra Pontificios, Dissertationem de impulsiva Prædestinationis caussa præter alia plura. II. Paulus Tossanus edidit Biblia Germanica cum notis ad marginem, Acta colloquii Jacobi Regis Angliæ cum Doctore Hoe, Reca- *Freher. Theatr. Vir. erud. clar.*

Sæc. XVII. A.C. 1629. Recapitulationem Examinis Wirtebergici & Enchiridion locorum communium. III. Joannes Deniſon, qui Jacobo I. a Sacellis erat, librum de confeſſionis auricularis vanitate & fi gilli confeſſionis impietate contra Bellarminum, necnon tractatum de terra vanitate publici juris fecit. IV. Thomas Wegelinus Auguſtanus vulgavit Relationem Phorcenſem de diſputatione inter Marchionem Badenſem & Lotharingiæ Ducem, iudicium de nova Jeſuitarum amuleto contra omnes hæreſes, trophæum Auguſtinianum de S. Scriptura, Judicium de controverſia Tubingenſi pluraque alia ejusdem argumenti opuſcula. V. Joannes Tarnovus ridiculum opus conſcripſit, cui titulus: *tres Eliæ*, ſeu comparatio triumEccleſiæ Reformatorum, Eliæ Thesbytæ, Joannis Baptiſtæ & Lutheri, necnon commentaria in Epiſtolas D. Pauli, Prophetas & Threnos Jeremiæ præter diſputationes Roſtochii habitas. VI. Georgius Roſtius edidit ſuum Anti-Crocium de Auctore peccati, Commentarium in Jeremiam & Cantica, relationem de Neo-Photianis, vaticinium de extremo Judicii die &c. VII. Chriſtophorus Crineſius vulgavit exercitationes hebraicas, diſputationem Theologicam de fide Catholica Petri, epiſtolas

stolam ad Romanos & Titum Syriacam &c. VIII. Henricus Isselburgius medullam Papismi de Judice controversiarum, digeriem controversiarum inter Pontificios & Protestantes, tractatum de Jure Protestantium contra Papam, pluraque alia publici juris fecit. Sæc. XVII. A. C. 1629.

§. LXXXVII.

Synodi Osnabrugensis decreta.

Hoc item anno Franciscus Guilielmus Comes de Wartemberg Osnabrugensis Episcopus die vigesima Martii Diœcesanam habuit Synodum, in qua Synodi prioris, quam *majorem* vocabat, decreta confirmans, ea typis mandata a cunctis Ecclesiasticis suis asservari voluit: condidit quoque aliud decretum de competente Clericorum habitu, demum Catholicos ritus in mortuorum sepulturis observari, necnon eorum, qui in Paschate S. Synaxin receperunt, vel recipere neglexerunt, indicem fieri, atque ad fidem Catholicorum redeunrium nomina designari præcepit. *Concil. Germ. Hartzh. tom.* 9.

§. LXXXVIII.

Iprensis Synodi Diœcesanæ Statuta.

Pari

Sæc. XVII. A. C. 1629.

Pari Religionis ac disciplinæ Ecclesiasticæ studio animatus Georgius Chamberlinus Yprensis Episcopus die secunda Octobris Synodum celebrabat ac præprimis statuit, ne ullus Parochus ultra quinque dies a sua Ecclesia absit, imo nequidem una die, nisi alterum idoneo suas vices delegaverit: salubriter quoque omnes licentias exorcizandi revocavit, hancque facultatem solis Decanis concessit, quibus etiam, ut juventutem singulis diebus Dominicis & festivis doctrina Christiana imbui scholamque Dominicalem erigi curarent, serio demandavit. Prohibuit etiam cantilenas, libellosque suspectos venales exponi, vel peregrinos absque literis de eorum vita & Religione testantibus, ad Parochias admitti: Insuper decrevit Synodus, ut Moniales, si Eleemosynas colligere permittantur, nunquam apud Viros pernoctent, sed vel ad Religiosas vel ad ædes honestæ Matronæ noctu divertant: inhibuit quoque, ne Parochi, minus vero Religiosi secreto S. Hostiam ad infirmos deferant. Serio etiam monuit Confessarios, ut parce, caste & caute interrogent circa peccata carnis, nec inquirant in Complicem & pœnitentium nomina, nec mulieres ad nimis frequenter sibi confitendum invitent,

Concil. ib. p. 493.

tent, nec quempiam inducant ad sibi soli confitendum, imo & volentem id promittere vel vovere prohibeant, minus vero aliqua commoda temporalia sibi vel suis, occasione confessionis, a pœnitentibus aucupentur, ne Prædicantibus similes fierent, qui ex confessionis nummo vivunt, ac ditescunt. Denique statuit, ut in suis concionibus hæreticarum opinionum argumenta non referant, ubi autem ea referre necesse erit, illa solidioribus duntaxat argumentis refellant. Sæc. XVII. A. C. 1630.

§. LXXXIX.

Continuata Edicti Cæsarei executio.

Hoc item anno hujus sæculi trigesimo Quæsitores a Cæsare emissi restitutionis edictum per singulos Imperii Circulos indefesso studio exequebantur, ac præprimis quidem juxta hoc edictum anni prioris die vigesima Septembris Comitibus de Hochenloe insinuatum, Oringensem Ecclesiam & Schafftersheimense Ord. Præmonstr. Cœnobium unacum annexis Herbipolensi Episcopo restitui petebant, die nona Martii hoc anno pronuntiata desuper sententia. Insuper Monasterium Horn-

Acta Herbip. Episc. & Præmonst. contra Comit. Hohenl. 1630 Inform. occup. Monast. Hornb. anno 1631.

Sæc. XVII. A. C. 1630. Hornbacense (*) Ord. S. Benedicti, quod olim Bipontini Principes post Pa- savienſem transactionem occupaverant, Spirenſi Epiſcopo adjudicatum eſt, eo- demque tempore in Brunsvicenſi, Wit- tenbergenſi, Magdeburgenſi, & Bre- menſi ditionibus bona Eccleſiaſtica necnon in Stolbergenſi Comitatu Ilfen- bergenſe Monaſterium & Drebeccium a Cæſareis Executoribus fuere pri- ſtinis Dominis vindicata: Nec remiſſius Auguſtæ Vindelicorum decreta reſti- tutio urgebatur, ac die decima octavâ Februarii jubente Senatu Eccleſiarum Adminiſtratores cuncta bona, redi- tus, ac documenta, quæ eorum cura erant commiſſa, reddiderunt, die au- tem Martii duodecima Senatus Ferdi- nandi II. decretum necnon Epiſcopi Auguſtani monitum promulgabat, v cujus iterato Lutheranis inhibitum, ne pro infantum Baptismis, Concioni- bus, aut nuptiarum benedictionibus, non

(*) Hoc Monaſterium Marquardus Spiren- ſis Epiſcopus jam anno Chriſti 1566. repetiit, & Imperator Maximilianus illius reſtitutionem Wolfgango Comiti Palatino die duodecima Octobris injunxit, quia illud anno 1558. pro Religioſam pacem fuit occupatum, & Ab- bate ob negotia abſente, anno 1568. reditus ad profanos uſus impenſi fuere.

non sine violata Episcopi jurisdictione, juriumque Parochialium præjudicio ad Ulmensem & Ottinganam ditiones excurrerent, sed potius ad audiendas conciones, Catecheses, remque divinam Catholicorum Ecclesias adirent, ne sensim *plebæi Divini Verbi explicatione destituti in Atheismum ac dissolutam vitæ licentiam degenerent*; jam enim pientissimus hic Præsul Henricus tum probe prospexerat, sensim populum a Lutheranismo ad vivendi credendique libertatem, & tandem potissimos, eo quod errorem agnoscere erubescerent, & veritatem amplecti recusarent, ad Atheismum deflexuros. Verum adversus hoc Cæsaris ac Episcopi mandatum reclamabant Protestantes, indignati, quod Reformationis executio non modo Duumviris, sed etiam Senatui, in quo tamen ex Protestantibus multi essent, imponeretur: Postulabant igitur, ut Senatus Cæsarem eo inclinare vellet, ne *ante plenam caussæ cognitionem* conscientiæ libertate, & Confessionis Augustanæ usu Imperii Constitutionibus (utinam a Christo Domino, ejusque Ecclesia) stabilito privarentur, vel urbe exulare cogerentur (*): cum vero

Sæc. XVII. A. C. 1630.

(*) Ad similes rationes antehac anno 1533. die

Sæc. XVII. A. C. 1630.

vero Senatus ſibi ſat perſpectum habe-
ret, quod nec Concionis Catholicæ
auditione, nec Eccleſiarum frequenta-
tione eis credendi neceſſitas fuerit im-
poſita, hinc eisdem die decima non
Martii reſpondit, cauſſa deciſa non jam
deprecationibus, ſed duntaxat obſe-
quio locum ſupereſſe. Hoc tamen re-
ſponſo haud contenti Lutherani, de-
clararunt, quod ſine conſcientiæ læſio-
ne, ſuorum ſcandalo, & patrocinan-
tium ſibi Principum offenſione Catho-
licorum conciones & Eccleſias frequen-
tare haud poſſent.

§. XC.

Principum Acatholicorum deprecati pro Auguſtanis Proteſtantibus.

Acta Evangel. civ. Aug. ref.

Haud parum in ſua contra Cæſarem
contumacia cives Lutheranos fir-
mabat validi patrocinii fiducia, quam

die decima Martii Senatus Acatholicus ſurdas habebat aures, omnesque Catholicos ad abrogandum Miſſæ Sacrificium, aliosque Lutheranæ ſectæ articulos compulit, & Eccleſiaſticos non ex Cæſaris mandato, ſed proprio arbitrio inter innumeras contumelias, cachinnos, & ludibria urbe ejecit, ac Conciones & Catholicum exercitium ubique inhibuit, quin tamen propterea Catholici ceteros Principes Catholicos ad armatam ultionem concitaſſent,

in Saxone & Brandeburgico Electoribus, aliisque Principibus Acatholicis repositam habebant: ex his enim non modo Fridericus Badensis, & Ludovicus Wirtenbergensis Duces datis literis Senatum Augustanum ad differendam Cæsarei mandati executionem sollicitabant, sed etiam Joannes Georgius Saxoniæ Elector jam tertio apud Cæsarem pro Augustanis Protestantibus deprecabatur, die decima sexta Martii datis ad eundem literis, in quibus recocta antiqua crambe exposuit, quod Episcopum Augustanum pax religiosa æque ac ceteros Principes liget, præcipue cum hic Præsul anno 1613. in comitiis Ratisbonensibus, ubi hujus pacis observantia firmata fuit, per suum Deputatum subscripserit: quoniam vero tum non de rebus Imperii communibus, ad quæ Cæsaris auctoritas se extendit, sed de juribus, bonisque Ecclesiasticis actum fuerit, quibus utique nullus Princeps Ecclesiasticus ea privari potuit absque suo consensu, omnino sequitur, quod hæc pax quemlibet ligetin tantum, in quantum a principio in eam consensit, vel contra eam excepit, proin hæc pax Episcopum circa ea, contra quæ reclamavit, non adstrinxerit, quoad cetera autem an. 1613. hujus pacis firmitatem approbarit.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

Postea Elector exposuit, „quod vi hujus „pacis quælibet Imperialis Urbs, in qua „ante dictam pacem Confessionis Augu„stanæ usus invaluit, in eodem tran„quille servanda sit, Augustæ autem „illius exercitium ante hanc pacem non „interrupta serie viguerit (*) & Cæ„sares semper Augustanos cives tan„quam Augustanæ Confessionis culto„res recognoverint, eisque protectionem „polliciti sint.„ Cum autem per pactum speciale anno 1548. inter Episcopum & cives Augustanos, postea anno 1582. confirmatum Episcopalis & Ecclesiastica jurisdictio rursus vindicata fuerit, per nullos actus juri Episcopi præjudicatum est. Insuper Elector Augustæ Lutheranæ Confessionis exercitium 1582. viguisse probabat, quia 1. Georgius Myllius acerrimus illius defensor tum Augustæ fuerit, & 2. quia speciale hoc pactum de anno 1548. per generalem pacem Religiosam fuerit sublatum. Attamen quam infamis Calumniator extiterit Myllius, testabantur non modo Senatores Augustani, sed etiam ipsimet Prædicantes (**): de cetero pax Reli-

Gegenbericht der H. Pfleger &c. wider D. Müller.

Vid. supra l. 187. §. 111. t. 54. p. 285.

(*) Vide supra hoc libro §. 50. p. 174.

(**) Contra hunc Myllium Duumviri & Senatores Augustani anno 1587. vindicias scripse-

Religiosa specialium pactorum mentionem nullam fecit, nec veteres controversias jam diu compositas resuscitare intendit. Ingerebat tamen Elector, quod pacto anni 1582. solummodo pactum restitutionis de anno 1548. quoad res politicas confirmatum fuerit, illud autem duntaxat inter Episcopum & Senatum, non autem cum civibus, quorum libertati Senatus derogare non valuit, fuerit initum, cum autem in Cæsareo restitutionis pacto de anno 1548. de restitutione jurisdictionis Ecclesiasticæ, Ecclesiarum, Monasteriorum, aliorumque jurium Ecclesiasticorum præcipue actum fuerit, & in pacto anni 1582. addita sit clausula, quod *omnia & singula* anno 1548. transacta serventur, inferendum videtur, Episcopo confirmatam fuisse jurisdictionem &c. *quia* ob præcedens pactum & acce-

Sæc. XVII. A. C. 1630.

 ptatum

---

pere, in quibus eum mendacii arguunt, eoquod dixisset, quod Senatus ante 60. annos Ecclesiis & suggestibus de pura Reformata Evangelii doctrina providerit, cum tamen Prædicantes Augustani ad annum usque 1548. non Lutheranæ, sed Zwinglianæ doctrinæ fuerint addicti, ac propterea Myllius ejusque socii defunctos Prædicantes tanquam impuros Doctores & Seductores damnarint.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

ptatum *Interim* cives Augustani in Religiosa pace non erant comprehensi, proin nec jus mutandæ Religionis habuerunt, nec eorum consensus ad pactum de anno 1582. necessarius fuit. Tandem Elector epistolæ suæ finem imposuit, Cæsarem rogans, quatenus Lutheranis civibus Augustæ publicum Augustanæ Confessionis exercitium reddere, ac reformationem incæptam abrogare velit: Pariter Moguntino & Bavaro Electoribus die vigesima septima Martii hoc negotium impense commendabat.

§. XCI.

Varia Reformationis decreta ab Augustanis Duumviris executioni data.

Acta reform. rel. Aug. Conf.

Urgente Cæsaris mandato, haud consultum erat, Saxonicæ hujus deprecationis successum præstolari: quocirca Duumviri, quibus Cæsaris edicti executio erat demandata, die vigesima quinta Aprilis Eleemosynarum Curatoribus injunxere, ut intra quatuor hebdomadarum spatium vel Catholicorum Ecclesias frequentent, vel suis cedant officiis, nec deinceps ad colligendas Eleemosynas Lutheranum ante

ante Ecclesiarum fores constituant, cum cives Catholici propterea ab Ecclesiæ ingressu deterreantur: Sequenti autem die Duumviri Orphanotropii Curatoribus præceperunt, ut singulis diebus festis ac Dominicis mane ad rem sacram, & vespere ad Catechesin Catholicam Orphanos deducercnt, domique adultioribus, famulisque carnes in diebus vetitis non apponerent: Accepto hoc mandato Curatores Lutherani conscientias suas lædi causantes, iterato declararunt, quod hisce jussis morem gerere haud possent: ut vero Orphantorphi Cæsareum mandatum eluderent, ex Orphanis quosdam vel ad suorum Parentum ædes, vel ad alia extra urbem loca deduxerunt, aliisque ex orphanotropio clam excedendi facultatem dedere: quo comperto Duumviri hosce Orphanos suo loco restitui jusserunt, inde vero mota seditione cives, aliique utriusque sexus incolæ Lutherani proxima die Dominica in platea, quæ a Pistoribus nomen habet, magno numero confluxere, effusisque convitiis & minis sese Cæsareis mandatis, ac Senatus decretis petulantius opponere ausi sunt, tempestive tamen dissipato rebellium agmine Senatus tumultuarios ejusmodi concursus indictis severissimis pœnis inhibuit. Postquam vero Petrus

Sæc. XVII. A. C. 1630.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

Meiderlin Annæi Collegii Oeconomus ob graviſſimum crimen ultro & clam auffugerat, hinc Duumviri hujus Collegii Adminiſtratoribus die vigeſima quinta Julii injunxere, ut ſuæ adminiſtrationis rationem redderent: alteri die alium Oeconomum Religione Catholicum Collegio præfecere, confectoque utenſilium indice, occluſaque Bibliotheca Scholares, ut debitum novo Oeconomo obſequium præſtarent, adſtrinxere. Inde vero novum querendi argumentum; vociferantur ergo Lutherani, vel expectandum eſſe Meiderlini reditum, vel alium ſubrogandi jus legitime conſtitutis Collegii Adminiſtratoribus relinquendum, eoquod præfatum hoc Collegium juxta Fundatorum mentem primum ante quinquaginta annos unice pro Auguſtanæ Confeſſionis Cultoribus dicatum eſſet. eapropter Lutherani non Oeconomo ſed potius cuidam ancillæ Lutheranæ pecunias expendendi curam demandarunt. Nihilominus Duumviri, cum hoc Collegium ad ſolos Catholicos conſtringere haud intendiſſent, in cetero omnino Cæſareo mandato parendum, ac proventuum rationes necnon reliqua Collegii bona Cæſareis Deputatis conſignanda eſſe die decima quarta Septembris decreverunt.

§. XCII.

Sæc. XVII.
A. C. 1630.

§. XCII.

Continuata Lutheranorum oppositio contra Cæsaris, Senatusque Augustani decreta.

Postquam vero Lutheranæ sectæ addicti Cæsarem Ratisbonam ad Imperii comitia profectum compererant, mox die decima Septembris eidem libellum supplicem porrigebant, in quo præprimis falso exposuere, quod Cæsarei Deputati in Nosocomio & Orphanotrophio constitutos *ad immutandam Religionem suam* coegerint, cum tamen nonnisi Catholicorum Ecclesias, conciones & Catecheses, ut inde de sectæ suæ veritate vel falsitate, relicta ipsis credendi libertate edocerentur, frequentare jussi fuissent. Querebantur insuper, quod orphani rursus ad Orphanotrophium redire coacti, & in Collegio Annæo, cujus tamen administratio solis Lutheranis competeret, Catholicus Oeconomus fuerit subrogatus: hinc supplicabant, ut Cæsar juxta decretum anno 1555. urbem Augustanam, sicut ceteras Imperii civitates in Augustanæ Confessionis exercitio quiete relinquere velit, eoquod ibi cives post abrogatum *Interim*, semper Augustanam Confessionem tam ante quam post Passa-

Sæc. XVII. A. C. 1630.

vienſem transactionem profeſſi fuiſſent, ac Menſe Aprili anno 1552. proin aliquot ante præfatam pacem Menſibus Mauritius Saxoniæ Elector Prædicantes, qui ob rejectum *Interim* exularunt revocarit, eosque (exceptis tribus contra Cæſarem petulanter invehentibus Carolus V. approbarit, demum ver ex Auguſtanæ Confeſſionis urbibus ali Præcones fuerint accerſiti, qui circa Cænam Zwingliano errori adverſaban tur, ac Formulæ concordiæ Zwingliannis contrariæ ſubſcribebant: quinimo ipſemet Senatus anno 1587. in ſua apologia contra Mylium faſſus ſit, quod anno 1552. Eccleſiis de Præconibus Lutheranis proſpexerit: cumque anno 1586. Senatus quosdam Prædicantes urbe expulerit, ac Lutherani cives reliquorum, utpote de fide ſuſpectorum concionibus intereſſe detrectarint, tum Nicolaus Selnecerus & Joannes Pappus viſitationem & Examen anno 1591. inſtituiſſent, atque ex Auguſtanis Præconibus nonniſi tres approbaſſent, ceteris ob ignorantiam vel alia crimina indignis, officio cedere juſſis. His addebant, quod Prædicantes, qui dicto *Interim* adverſati ſunt, ad Helvetios quidem emigrarint, inde tamen haud inferri poſſet, eos Zwinglii ſecta fuiſſe imbutos: Melhornii autem turbid

Sæc. XVII. A. C. 1630.

hominis epistola nunquam in *forma authentica* fuerit exhibita, aliunde vero utpote unius hominis in propria caussa testantis valde suspecta. His plura alia jam sæpius regesta addidere, quin tamen diffiteri potuerint, quod anno 1527. Michael Cellarius seu Keller, ceterique Prædicantes per plures annos Zwinglii doctrinam circa Eucharistiam tam aperte tradiderint, ut Joannes Frosch & Stephanus Kastenbaur (quorum prior se *Ranam*, alter *Agricolam* nominabant) apud Senatum desuper questi, exulare coacti sint, aliis & præcipue Bonificio Wolffarto, qui Scwenkfeldium hospitio exceperat, Sebastiano Maiero, Theobaldo Nigro, & Wolfgango Musculo Zwinglianis Prædicantibus a Senatu evocatis, qui Ecclesiæ ritus juxta Zwinglii doctrinam, & anno 1533. Catechismum Heidelbergæ a Calvinistis adoptatum invexere, & Wolffartus necnon Sixtus Betuleius Zwingliani Præcones juventuti instituendæ anno 1535. præfecti fuerint, imo Martinus Buzerus itidem Zwinglianus Augustam accersitus, sacram Crucifixi imaginem, Altaria, sepulcra everterit, Apostolorum festa abrogarit, & anno 1543. Musculus novam scholæ normam Senatus jussu invexerit, dein & Bernardinus Ochinus notus ille *Calvinista*

Chron. Aug. p. 3. fol. 21. 22. 30. & seqq.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

viniſta Italice in Eccleſia ad S. Annam concionatus fuerit, ac ipſemet Senatus in allegata apologia contra Müllerum anno 1587. teſtatus fuerit, notum eſſe ſingulis, quod usque ad annum 154[illegible] Prædicantes nequaquam Lutheranæ ſed *Zwinglianæ* ſectæ addicti fuerint & ipſemet Müllerus ſeu Myllius publice defunctos Prædicantes, tanquam impuræ doctrinæ ſeminatores, & Seductores traduxerit, & præcipue Bonifacium Wolffart, *Malefacium* in ſuis publicis declamationibus nominarit eosque unacum eorum Catechismo Auguſtæ 1535. typis impreſſo damnarit. Anno autem 1548. die vigeſima Julii acceptato *Interim* Prædicantes Interimiſtæ die prima Adventus a ſuggeſtu declamarint, ſingulis diebus feſtis & Dominicis Miſſam deinceps eſſe celebrandam docuerint, ejectisque unde cim Prædicantibus, qui dicto *Interim* repugnantes ad Helvetios auffugere Prædicantes Interimiſtæ anno 153[illegible] doctrinam (excepto Sacerdotum conjugio & Calice) Catholicam populo expoſuerint: abjecto autem Interimiſtico cultu, excuſſoque Cæſaris jugo præfati Prædicantes ex Helvetia fuerint revocati, quos Zwinglii doctrina infectos eſſe haud negari potuerat, cum ſequenti anno ex illis Flinerus.

Daxe

Daxerus, & Traheus urbe expulsi a- Sæc. XVII.
pud Calvinistas Præconum officio functi A. C. 1630.
fuissent. Postea vero ex Præconibus aliqui, exterius duntaxat Confessioni Augustanæ sese addictos simularint, imo etiam Melhornius Leonardum Bächlinum Pastorem, cujus Diaconus erat, ceterosque Prædicantes accusarit, quod Zwinglii doctrinam palam circa Eucharistiam tradiderint, Prædicantes vero hanc labem nullo scripto, sed duntaxat adhibita vi & accusatoris exilio a se amoverint, nec eorum ullus ejus librum refellere ausus fuerit (*) sed unice, ne ab Augustana Confessione recessisse viderentur, Prædicantes anno 1555. die vigesima septima Septembris, proin post pacem religiosam novam consarcinarint Ecclesiasticæ disciplinæ normam, qua decepti Duumviri Senatusque Augustanus ex vulgi opinione asseruerunt, quod (exceptis duobus) Lutherani Pædagogi Gymnasio, & Ecclesiis Præcones Augustanæ Confessioni addicti fuerint præpositi, procurante ipso Melanchtone, qui tamen ipsus, testantibus Schlüsselburgio & Huttero, a morte Lutheri cum Zwinglianis colluserat.

Hunc

(*) Titulus hujus libri erat: Danz der Augspurgischen Predigern, Ravenspurg. An. 1555.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

Hunc Lutheranorum libellum supplicem Imperator acceptavit, ejusque tenorem Cæsareo-Aulico Consilio, ut desuper deliberaret, tradidit, ac die vigesima nona Septembris Hieronymo de Imhoff, & Bernardo de Rhelinger Duumviris injunxit, ut administrat Gymnasii rationes, ceteraque mobilia ab exauctoratis Administratoribus repeterent, ac interim per alios administrarent; cum vero Cæsari insinuatum fuisset, quod Lutherani præfatum Gymnasium, in quemdam Electores aut Principem Acatholicum transferre molirentur, sub obtentu, quod ex Fundatorum lege a Senatu confirmata cautum fuisset, hoc Gymnasium cessante penitus Augustanæ Confessionis exercitio ad alium Acatholicum locum esse transferendum, hinc Cæsar de genuina hujus fundationis serie edoceri petiit. Postquam igitur præfati Administratores, hoc Gymnasium a Lutheranis pro Augustanæ Confessionis juventute erectum fuisse, ex variis monumentis docuerant, Senatus eos ad Cæsarem remisit, interim vero cunctis Lutheranis præcipue Prædicantibus, qui cives erant, iterato præcepit, ut diebus festis & Dominicis Catholicorum Ecclesias frequentarent; nec in suis ædibus Lutherani cantilenas canerent

Sæc. XVII. A. C. 1630.

ut autem Lutherani denuo hoc mandatum eluderent, Senatui expoſuerunt, quod facta ad Cæſarem appellatione lis penderet, pendente autem lite executio ſuſpenderetur; hac ratione confiſi Cæſarem, ut ulteriorem Reformationis executionem inhiberet, tradito libello ſupplici rogarunt, interim vero, nequidem exſpectato Cæſaris reſponſo, non modo Cæſareis mandatis palam refragati ſunt, ſed inſuper eos etiam, qui Cæſari ac Senatui obtemperantes, Catholicorum Eccleſias frequentare parati erant, apoſtatas, hypocritas, ſycophantas, adultatores &c. nominarunt, ipſamque Religionem Catholicam, quam ignorabant, blaſphemantes, falſis commentis ludibrio ac contemptui tam petulanter habuere, ut Senatus die vigeſima prima Novembris ſub ſeveriſſimis pœnis publicas ejusmodi pacis Religioſæ transgreſſiones inhibere cogeretur. Nihilominus Lutherani tam die decima ſeptima, quam vigeſima tertia Decembris iteratis ſatque aculeatis libellis Duumviros Senatumque fatigarunt, quin vel in ullo articulo ſeſe Cæſareis mandatis ſubjicere vellent, quinimo Prædicantes potius urbe, & Adminiſtratores ſuis officiis, imo & mulierculæ ex Noſocomiis excedere, quam Cæſari & Senatui

Sæc. XVII. A. C. 1630.

tui morem gerere mallent: Postremo Senatus eisdem exprobrans, quod in suis libellis Cæsarei mandati verba nequiter depravarint, hacque fraude cives ad Senatus contemptum incitarint, & contumaces propter pertinaciam laudibus extulerint, denuo die trigesima Decembris illos ad debitam obedientiam hortabatur.

§. XCIII.

Principum, Ordinumque Protestantium querelæ super Cæsarei edicti restitutione & militari licentia.

Lotich. rer. Germ. l. 29. cap. 2. Brachel. Hist. l. 4. Khevenhill. Annal. Ferd. t. II. p. 1015.

Ad frangendam Austriacæ Domus potentiam nil eo tempore magis expeditum censebatur, quam potentum hostium provocatio, & victorioſi exercitus imminutio; ad illam plurimum conferebat Cæsareum restitutionis edictum, hanc vero honestabant prætensæ Cæsareorum militum licentiæ, & immodicæ Tribunorum exactiones. Nihilominus Ferdinandus Imperator quantumvis quorsum hæ querelæ spectarent, haud ignarus, Viennæ Mense Februario Imperii comitia Ratisbonæ habenda ad diem tertiam Junii indixit, ut sublata inter Principes diffidentia, &

& humani cruoris effusione tandem sincera inter Caput & membra unio, necnon Germana libertas, firmaque Imperii pax restitui posset. Non idem erat pacis studium illis, quos Ecclesiastica spolia retinendi cupiditas ad novas factiones incitabat; hos enim ægerrime habuit edictum restitutionis, non enim ignorabant, exinde vehementer accidi suarum familiarum subsidia, ex quibus hucusque numerosa aliquorum soboles, multorumque Aulæ, Fiscus, civitatum quoque æraria magnam partem sustentabantur, & non paucorum mensæ lautius instruebantur. Ex his præprimis Circuli Suevici Ordines Aulicis Cæsareis Consiliariis, & præcipue Joannes Georgius Saxoniæ Elector per suum Oratorem Protestantium nomine suas querelas Cæsari exposuit, eo fine, ut hoc suo Zelo non tam propriæ consuleret Domui, quam ut simul neglectæ Protestantium causæ labem ob fœdus cum Cæsare initum sibi ab eis impactam elueret: Querebatur igitur, quod omnium Imperii Principum ditiones immodicis exactionibus, rapinis, cædibus, ac incendiis per plures annos devastatæ, ac contra Imperii leges a Cæsareis militiæ Tribunis, præcipue Fridlando urbes Cæsari fidæ occupatæ, præsidiisque gravatæ fuerint;

Sæc. XVII. A. C. 1630.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

rint; demum vero occasione edicti re-
stitutorii Augustanæ Confessionis Co-
toribus contra Imperii pacificationes
vis fuerit illata, dum Cæsarei hujus
mandati Executores, non modo ea
quæ in Pacis legibus ambigua erant
sequiori interpretatione tanquam Ca-
tholicis jure certo asserta Lutheranis
eripuissent, sed etiam indicta caussa ac-
versus eosdem decidissent, simulque
nonnulla bona Ecclesiastica ante ve-
paulopost Passaviensem transactionem
occupata usurpassent. His expositis
subjunxit, quod insuper Wolfgangi Pa-
latini Fratres, Megapolitani Duces,
Silesii, Schweinfurtenses, aliique pa-
sim de molestiis sibi injuste inflictis
acerbe expostularent: proin nomine
omnium Saxoniæ Elector Cæsarem ro-
garet, ut pro sua lenitate horum om-
nium rationem habere, clementissime
dignaretur. Porro in eadem ferme la-
menta proruperant ceteri Protestantes
Imperii Principes, Ordinesque, prae-
cipue vero Elector Brandeburgicus re-
giones suas Cæsareo milite exhaustas
questus petiit, ut Cæsar Fridlando in
mandatis daret, quatenus militem ex
Brandeburgico Marchionatu protinus
educeret.

Verum ad horum querelas Cæsar
respondit, se eo fine jam indixisse Re-
tisbo-

tisbonense comitium, ad quod ipsemet Saxoniæ Elector accederet, ut de communi salute cum eo Cæsar coram agere posset, de edicto autem restitutionis se jamjam edixisse, quod supremi Judicis & Advocati partes agere teneretur, & poscentibus jus ex pacis præscripto redditurus esset, nec unquam passurus, ut Catholici Ordines, sine eorum consensu, certo suo jure privarentur: si vero Executores mandati limites fuissent transgressi, id Cæsari haud imputandum quidem, daturum tamen operam, ut læsæ parti secundum Imperii leges, ac Religiosam pacem satisfieret. Sæc. XVII. A. C. 1630.

§. XCIV.

Comitia Imperii Ratisbonæ celebrata.

Igitur Ferdinandus Imperator die septima Maji Vienna profectus, die septima sequentis Mensis solemni pompa Ratisbonam ingressus est, ibidem Imperii comitia celebraturus. Aderant Electores Catholici omnes, Saxo autem & Brandeburgicus, quamvis iterato a Cæsare rogati, pro absentiæ suæ caussa obtendebant exhausti ærarii inopiam, genuina autem caussa erat ob restitutionis edictum concepta indignatio. Horum tamen vices supplebant Philippus Ernestus Comes de Mansfeld, Ni-

Adlzr. Annal. Boic. l. 15. p. 3. Blanc. Hist. de Bav. t. 4. Priorat. hist. di Ferd. p. 1. l. 6.

Sæc. XVII. A. C. 1630. Nicolaus de Müliz, Gabriel Tünn Doctor, & Joannes de Planſtorff. Pra ter hos magno etiam numero confl xerant Imperii Principes ac Legati quibus una congregatis Cæſar habi oratione omnes, quibus Imperium u que nunc premeretur, calamitates Bohemica Friderici Palatini rebellio repetiit, expoſuitque, quod inſuperha bitis precibus, comitiis, propoſitisqu concordiæ mediis, ſæpiusque, fruſtr tamen, tentatis clementiæ ſeveritatis que viis idem Fridericus ſibique ad hærentes Bethlenium, Turcas, Dani & Angliæ Reges, Saxonici Circuli Or dines, Batavos aliosque in belli ſocie tatem contra Cæſarem evocarit, a Bohemiæ & Hungariæ Regna, Au ſtriam, Sileſiam, Moraviam, omne que Auſtriacæ Domus Provincias fe ro flammaque fæde vaſtarit. His e poſitis Cæſar cunctos Imperii Princip rogabat, ut opportuna ſuggererent m dia, quibus firma in Imperio pax r ſtitui, vel deſperata pace bellum p tenter continuari, & Batavi, ſi Pa tinum in ſua pertinacia firmare n deſiſterent, coerceri, necnon Suec Rex, ſi forte pacis conſilia reſpuere debellari, & denique Mantuanum be lum, ſalva Imperii auctoritate, conf poſſet.

§. XC

Sæc. XVII.
A.C. 1630.

§. XCV.

Principum Proteſtantium reſponſa ad hunc Cæſaris ſermonem.

Quantumvis hæc Cæſaris propoſitio luculenter ipſius animum ad pacem vel maxime propenſum teſtaretur, non deerant tamen ex Proteſtantibus non pauci, qui Cæſarem editis etiam libellis immerito inſimularent, quod motis indies novis difficultatibus pacem tot votis deſideratam impedire moliretur, id ſuadentibus conſcientiæ ſuæ arbitris P. Guilielmo Lammormanno & Weingartnero Jeſuitis: Acerbius adhuc alii ore ac calamo Cæſaris verba in ſiniſtrum detorquebant ſenſum, ſpargentes, quod jactatum pacis deſiderium nil niſi Auſtriacæ Domus Dominatum præſeferat, & Principum patientia hactenus exhibita ſenſim in abjectam ſervitutem vertatur, armaque in Patriam & Imperium verſa peropportuno Bohemici tumultus obtentu honeſtentur, de cetero autem poſt Danicam pacem univerſum Imperium abhoſte quidem vacuum, non tamen a Cæſareo milite, graviſſimisque Cæſarei militis exactionibus immune fuiſſet. Præcipue vero Proteſtantium nomine Saxoniæ Electoris Legatus Comes de Mansfeld

Khevenhill. Annal. Ferd. t. II. p. 1126. Lotich. rer. Germ. l. 3. c. 4. & ſeq.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

feld petiit I. ut confirmatis Saxonicæ Domus privilegiis, compensatisque sumptibus pro redimenda militum invasione factis, Religionis caussa, parque profana in eo statu relinqueretur, quo ante Bohemicos motus fuisset. II. Augusta Vindelicorum pristino Statu ac libertati restitueretur. III. Cæsareæ militiæ Præfecti de exactionibus & pecuniis ab Imperio acceptis rationem redderent. IV. Edictum de restituendis bonis Ecclesiasticis declararetur irritum. V. Legionum Cæsarearum, ac Præfectorum numerus imminueretur. Ad primam & tertiam ex his propositionibus in hisce comitiis remedium esse quærendum respondit Imperator: cum autem ad tuendam edicti executionem tam propria pietas, quam caussæ justitia Cæsarem impulisset, aliunde vero cum non modo Ecclesiastici inique spoliati, sed ii potissimum, qui Cæsaris pietate ac religione abutentes Cæsarem a suo solio, suisque Regnis deturbare moliebantur, allatis gravissimis rationibus Ecclesiarum restitutionem, atque exauctorationem exercitus vehementer urgerent, hinc Cæsar quidem ob inopinam Suecici Regis irruptionem militis sui imminutionem nunc intempestivam fore caussabatur, circa edictum vero haud constanter

stanter declarabat, velle se, ut Passa- Sæc. XVII.
vienſis pax exacte ſervaretur; ſe enim A.C. 1630.
utpote ſupremum Judicem obſtringi, ut parti læſæ juſtitiam ſecundum Religioſam pacem adminiſtraret, Catholicosque ſuis juribus ſpoliari haud permitteret. Nihilominus Pomeraniæ, Haſſiæ, & Wirtenbergi Ducum, ac Suevici Circuli Oratores ceterique Proteſtantes libellum ſupplicem Cæſari porrigebant, in quo de edicti executione, ac belli exactionibus, quibus Proteſtantes præ ceteris gravius fuiſſet onerati, vehementer querebantur: Ad hæc Cæſar Ludovico Friderico Wirtenbergenſi Duci reſponderi jufſerat, quod legiones ex ejus ditione deductu-rus eſſet, quamprimum Dux factam edicti executionem ratam habuiſſet. Paulopoſt Saxoniæ Elector Cæſari nuntiabat, quod Sueciæ Rex infeſtata Ruggia Inſula impreſſionem in Imperium jamjam feciſſet, proin Cæſar belli calamitatem prompta pace averteret, edictumque reſtitutionis abrogaret: Verum Ferdinandus Electori reſpondit tam validum ſibi ſuppetere exercitum, ut Deo ſecundante, Superioris Saxoniæ Circulum defendere, armaque adverſa retundere valeret, dummodo ipſe Elector & Brandeburgicus arma, & ſumptus conferrent.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

§. XCVI.

Transactionis pacta circa Ecclesiasticorum bona a Protestantibus proposita.

Khevenhill. l. c.

EX immota Cæsaris constantia emunctioris naris Protestantes haud temere conjectabant, quod, si in hisce comitiis de bonorum Ecclesiasticorum spoliis exactior fieret inquisitio, fore, ut ipsi omnia bona, quæ post pacem Passavienſem Ecclesiasticis erepta fuisse constiterit, restituere compellerentur. Ut ergo saltem aliqua sibi interim asserent, Principum Saxoniæ & Brunsvici, necnon Franconiæ Sueviæque Ordinum, aliarumque Urbium Oratores Moguntino Cancellario quosdam transactionis articulos proposuere: Jam enim a primis Sectæ suæ incunabulis solemne erat Protestantibus, ut alia super alia transactione facta Catholicis aliqua eriperent bona, suamque usurpationem ejusmodi transactionis jure colorare niterentur, hacque arte Ecclesiam tandem omnibus fortunis suis spoliarent, novaque in dies spolia novis, novisque transactionibus redimerent, donec, usurpatis omnibus nihil supereſſet Catholicis, de quo transigerent. Ejusdem naturæ erant sequentes

tes articuli a Proteſtantibus propoſiti. I. Omnes executiones circa Monaſteria, resque Eccleſiaſticas illico ſuſpendantur. II. Quæſtio, quinam ſint Auguſtanæ Confeſſioni addicti, a ſolis Formulæ Concordiæ adhærentibus decidatur. III. Cæſari & Catholicis Ordinibus integrum ſit decidere, quisnam vere Catholicus ſit. IV. Noti *Interim* nulla omnino habeatur ratio contra Lutheranos. V. Reſtituantur monaſteria *mediata* a die vigeſima ſeptima Septembris anni 1555. erepta dummodo tempore publicatæ pacis Religioſa *ſola* Religio Catholica ibidem & publice viguerit, nec ulterior Religioſorum ad tale monaſterium receptio fuerit interdicta. VI. Mediata Monaſteria quidem poſt transactionem Paſſavienſem, ante pacem tamen Religioſam occupata Proteſtantibus integra maneant, æque ac monaſteria, quæ tempore publicatæ Religioſæ pacis Lutheranis ceſſerant, etſi poſthanc pacem ad Religionem Catholicam redierint. VII. Omnia jura in Mediatas Eccleſias & monaſteria ante promulgatam hanc pacem Proteſtantibus aſſerta, ſemper illis integra ſerventur. VIII. Cum mutandæ Religionis facultas juri territoriali innitatur, ac Lutheranis haud tolerandum foret, ſi in Monaſteriis me-

Sæc. XVII. A. C. 1630.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

diatis alienam Religionem permittere cogerentur, hinc in monaſterio reſtituto Religioſi nec habitent, nec ſacra peragant; ſed eis per Lutheranos Adminiſtratores extra territorium proventus ſuppeditentur, Lutherano autem ejusmodi Principi integrum ſit, ejusmodi bona ab his Religioſis emere. IX. Monaſteria notorie *immediata* Catholicis, niſi obſtent ſpecialia circa Religionem pacta, reſtituantur, exceptis iis monaſteriis, quæ licet centum abhinc annis immediata in Lutherani tamen Principis territorio ſita, & Statibus Provinciarum incorporata, atque a Lutheranis ante pacem occupata fuere. X. Circa Principales immediatas Eccleſias ſive Regulares ſive ſæculares ita ſtatuatur, ut ſi ante pacem Religioſam fuerunt reformatæ, Lutheranis, ſi vero ante vel ipſo die fuerint Catholicæ Religionis, Catholicis reſtituantur, ſi a die præfatæ pacis ab utriusque Religionis hominibus fuerunt poſſeſſæ, reſtituantur in eum ſtatum, quo erant ante pacem. XI. Ubi conſtat, quod reformatio ante promulgationem facta fuerit, ibi abs controverſia exercitium Confeſſionis Auguſtanæ conſervetur. XII. Reſtitutio fiat absque compenſatione damnorum, vel fructuum perceptorum, ſalvis etiam contractibus an-

tea

tea initis. XIII. Si in urbibus sola Religio Catholica, vel sola Lutherana, vel utraque simul tempore promulgatæ pacis fuerit, in eodem Statu etiamnum permaneat, nulla tamen civitas alterius Religionis cives, si quiete vivant, ad emigrandum compellat. XIV. nova Templa in civitate Imperiali, ubi utraque Religio simul viguit ab anno 1555. a Catholicis vel Lutheranis erecta remaneant, nec tamen deinceps nova absque utriusque consensu ædificentur. XV. Jurisdictio Ecclesiastica in Lutheranos suspendatur, omnesque ritus, scholæ &c. post pacem introductæ, necnon Magistratuum normæ in eodem statu remaneant. XVI. Emergente dubio Actor prius sua argumenta proponere teneatur. XVII. Præfecturæ, pagi, vel civitates feudatariæ circa Religionem non Dominum directum, sed territorialem sequantur. XVIII. Transactiones post pacem inter Catholicos & Lutheranos initæ permaneant validæ. XIX. Cuncta per milites, vel per Religiosos vi intrusos recuperata monasteria in pristinum statum, quo anno 1621. fuerunt, reponantur, etsi vero Cæsaris auctoritate fuissent vindicata, adhuc tamen utriusque Religionis æquali numero Judicibus eorum occupatio dijudicetur.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

Hisce

Sæc. XVII. A. C. 1630.

Hiſce articulis Proteſtantes adhuc in Saxonis & Brandeburgici Electorum & Haſſiæ Landgravii favorem conceſſi poſtularunt, ut hi omnia monaſteria ab eis etiam poſt pacem erepta per quinquaginta annos quiete poſſidere valeant, eaque evoluto hoc ſpatio nonniſi per præfatos Judices repeti poſſint.

§. XCVII.

Conſiliariorum Cæſaris reſponſa ad haſce propoſitiones.

Acta publ. ad hunc ann. Khevenhill. l. c. p. IIII.

Novum, inſolensque Cæſari videbatur, quod Spoliatores *de re aliena* cum *ſpoliatis* paciſci ac transactionem, qua Eccleſiaſtici omnibus ferme bonis ſpoliarentur, denuo inſtituere auderent, cum tamen Eccleſiaſtici per transactionem Paſſavienſem jamjam multa bona ſibi eripi paſſi eſſent, ſpe decepti, fore, ut ſaltem ipſis relicta quiete deinceps poſſidere permitterentur. Eapropter Cancellarius Moguntinus, ceteriique Cæſaris Conſiliarii ad exhibitas Proteſtantium propoſitiones ita reſponderunt. I. Per nullam transactionem a pace Religionis diſcedatur. II. Solius ſit Cæſaris, Lutheranos ab aliis Acatholicis diſcernere. III. De Catholicis nulla ejusmodi cognitione opus eſſet, cum inter eos ea ſit fidei conſenſio, ut circa

circa illam nulla sit controversia, & si quæ daretur, Judicem agnoscunt summum Pontificem. IV. Catholici nullam distinctionem admittunt inter im- & mediata Collegia præter eam, quæ in pace Religionis est posita, ubi nulla sit mentio *Interimistici* libelli V. hinc omnia, etiam mediata, quorum possessio ante vel post promulgatam pacem penes Catholicos fuit, integre illis restituantur, & restitutionis obligatio non a tempore promulgatæ, sed a die initæ pacis accipiatur. VI. Protestantibus jura, quæ in restitutis cænobiis & Collegiis tempore initæ pacis habuerunt, deinceps remaneant, sed tamen in eo statu, in quo tum fuerunt; si enim Ecclesiastici de ejusmodi juribus tum litem intentarunt, utraque pars causam prosequi poterit. VII. Ecclesiastici inviti non cogantur, ut sua monasteria in Protestantium territorio sita vendant, aut non incolant, nec sua sacra ipsimet peragant, vel ex bonis suis per Lutheranos administratis extra territorium proventus recipiant. VIII. Si lis oriatur, an monasterium sit immediatum, ea in Judicio finiatur, ac lite pendente in suo statu res relinquatur. IX. Integre restituantur omnia Collegia Principalia primæ notæ, aliaque immediata, vel ante vel post pacem

Sæc. XVII. A. C. 1630.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

cem erepta, etsi utraque religio, vel sola Catholica in Capitulis vel civitatibus, vel extra, tempore pacis fuerit. X. Circa monasteriorum &c. restitutionem vel retentionem non attendantur personæ, quæ occuparunt, sed tempus, an ante vel post pacem ejusmodi bona occuparint. XI. Contractus de prædictis bonis a tempore occupationis initi usque ad restitutionem valeant. XII. Circa liberum Equestrem Ordinem pax Religionis servetur, ita tamen, ut utriusque Religionis cultoribus nulla conscientiæ vis inferatur, sed libere emigrandi facultas concedatur. XIII. Si in aliquibus Imperii urbibus tempore publicatæ pacis utraque Religio viguit, in iis remaneat, & Senatus, aliaque officia per utriusque Religionis personas æquali ratione administrentur, ac monasteria &c. sive ante sive post pacem occupata restituantur, concessa tamen Lutheranis nova templa ædificandi facultate. XIV. Si ibidem suæ Religionis exercitium vel soli Lutherani vel cum Catholicis tempore pacis habuerint, & retinuerint, adhucdum retineant, si vero altera tantum Religio in publico usu fuit, servetur circa Magistratus id, quod usu est receptum nec prohibitum. XV. Circa suspensionem jurisdictionis Ecclesia-

cleſiaſticæ, ſervetur pax Religionis, in dubio autem circa reſtitutionem, actori incumbat onus probandi, in aliis vero caſibus ſervetur jus commune. XVI. Urbes, Pagi &c. pendentes a feudo Lutherano, circa Religionem ſequantur Dominum territorialem, & viciſſim. XVII. Patronus conſtituat Parochum ejus Religionis, quæ in Parochiæ territorio viget. XVIII. Omnes Transactiones inter Catholicos & Lutheranos poſt pacem validæ maneant. XIX. Omnes lites a pace & hoc contractu exortæ vel ab Aulico Cæſaris Conſilio, vel Spirenſi Curia decidantur. XX. Monaſteria contra pacem violenter Lutheranis adempta, eis reſtituantur. XXI. Poſtquam hæc omnia juxta pacem Religionis & æquitatem ſic fuerint utrinque transacta & compoſita, & Cæſaris diſpoſitio circa Palatinum ab Imperii Principibus fuerit acceptata, tunc primum Saxo, & Brandeburgicus Electores omnia Monaſteria per quadraginta annos quiete poſſidere poterunt, evolutis autem his annis hæc monaſteria &c. verſabuntur in eo ſtatu, in quo fuerunt anno 1628. proin primum poſt annum 1621. nec Cæſaris edictum, nec ſperata hæc compoſitio poterit allegari, vel attendi. Quid autem Auguſto Saxoniæ

Sæc. XVII. A.C. 1630.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

xoniæ Electoralis Filio ex Archiepiſcopatu Magdeburgenſi eſſet aſſignandum, id relinquatur Cæſaris & Canonicorum arbitrio: circa Haſſiæ Landgravium et Hirsfeldenſem Eccleſiam, omnino pacem eſſe ſervandam, propoſitum eſt.

Hos articulos dum Cancellarius Proteſtantibus *privato nomine* tradiderat, ſignificabat, ſe ignorare, an a Catholicis Electoribus ſint rati habendi ſuas igitur, ſi velint, ulteriores deſuper explicationes Electori Moguntino ante ipſius diſceſſum publica auctoritate porrigerent. Tum vero Proteſtantes Principes die ſexta Novembris libellum Electoribus exhibuere, in quo contra militarem licentiam, & ſubditorum calamitates remedium opponi, atque edicti reſtitutorii executionem intermitti poſtulabant. Ad hæc ergo die duodecima ejusdem Novembris reſponſum, quod non obſtante Sueciæ Regis irruptione, Cæſar nihilominus juxta Imperii leges opportunos belli onera levandi modos cum Electoribus conſtituiſſet; circa Edictum vero pacemque Religionis, cum hæc ſit omnium agendorum norma, nova pacis forma non quidem admitti poſſit, bene tamen moderatior executionis modus: ſi igitur ita Lutheranis Principibus bene viſum fuerit, ad diem tertiam Februa-

Februarii Francofordiæ omnium Principum conventus haberi, ibidemque de executionis gravaminibus, aliisque nuper propositis articulis deliberari posset, non sine maxima optati successus spe, eoquod ipsemet Cæsar tum restitutionis moderatione vel saltem dilatione exortas turbas sedare paratissimus esset. Sæc. XVII. A. C. 1630.

§. XCVIII.

Wallensteinius Fridlandiæ Dux exauctoratus.

Divulgato hoc responso mox ingens inter Principes erat opinionum dissimilitudo; quivis in rem suam disertus, multi pro commodi privati ratione nunc pacem nunc bellum suadebant, pauci publicæ utilitatis studio privati dispendii formidinem exuebant: nulli tamen deerant specioſi obtentus, quibus commune justitiæ bonum procurare crederentur: Qui severam edicti executionem urgebant, victorias, ac potentes Cæsaris exercitus, Dei gloriam, Ecclesiæ fideique augmentum, Sedis Apostolicæ dignitatem, & animarum salutem prætexebant: Alii vero moderatioris animi Principes, atque inter eos præcipue Maximilianus Bavariæ Elector, sublatis domestici *Bourgeant Hist. belli tric. t. 1.*

Sæc. XVII. A. C. 1630.

diffidii ſimultatibus, Lutheranos mi- gata edicti ſeveritate ad concordiam eſſ revocandos ſuadebant, ne prævalent extero, ſeu Sueco hoſte, ac muta belli fortuna non modo hucusque e pta recuperari haud valerent, ſed e dens recuperata amittendi diſcrim eſſet. Talibus, aliisque per opinionu varietatem ventilatis, ad extremu pro cæpti ſemel propoſiti perſeveranti decretum eſt, ab edicti rigore nihi eſſe remittendum: In hunc igitur m dum poſt longam digladiationem ſup rior fuit ſententia pernicioſior, qu partim vana fortitudinis jactantia, pa tim Religionis, ac juſtitiæ forma ſp cioſior. Tum vero vix non commu erat omnium Electorum poſtulatio, Wallenſteinius Fridlandiæ Dux mi tari imperio exueretur: Eidem enim utpote ſupremo Capiti militum lice tiæ, indeque exorta damna imputaba tur, nec Imperii nec Imperatoris S luti ſat cautum credebatur, niſi præ ceps hujus hominis fortuna ac pote tia tempeſtive frangeretur: Forte etia ipſemet Fridlandus communi humana felicitatis vitio, intemperantius bla dientis fortunæ proſperitatem ferebat carpebatur enim, quod præter vite magnificentiam quovis Principe ſup riorem alienæ gloriæ æmulus, propri nimium

Nani l. 8. Hiſt. Venet. p. 586.

nimium avidus æquales contemneret, tamque insolita morum asperitate cunctis dominaretur, ut unius Cæsaris gratia tutus, nulla Principum, legumque Imperii habita ratione hiberna, æstiva, stationesque militum, tributa insuper, atque exactiones pro arbitrio distribueret, tantoque nonnunquam fastu disponeret, ut querentibus desuper Principibus Provinciisque, superbo responso insultaret, aut graviora superadderet onera. Cæsar excusato Wallensteinio, cum plerasque querelarum causas in belli necessitatem temporisque injuriam conjiceret, ad extremum importunis Principum votis expugnatus, ut militare Wallensteinio auferretur imperium, invitus licet consensit. Majore pronitate Cæsar reddendæ pacis studio animatus, ad Electorum vota maximam exercitus sui partem, retentis duntaxat armatorum triginta novem millibus, a signis dimisit, & Tillio supremum residui agminis Imperium contulit, applaudentibus Cæsaris hostibus, ac præcipue Gustavo Sueciæ Rege, qui exauctoratis ferme omnibus ad ejus castra transeuntibus exercitum suum veterano milite auxit, ipsumque Wallensteinium amplis promissis, incassum licet, ad suas partes sollicitavit. Adeo Cæsaris Religione & pie-

Sæc. XVII. A.C. 1630.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

tate abutebantur potiſſimum illi, qu extremum Auſtriacæ Domus excidium ex eo acceleraſſe crediderant, quod cunctos Proteſtantes per edicti execu tionem in Cæſarem armarint, eumque exauctorato exercitu ac Belliducum præcipuo, pene inermem reddiderint dum interea Sueci Gallique Imperium validiſſimis copiis inundaturi eſſent & Proteſtantes pro reſtaurando in Cæ ſarem bello ſumptus viresque omnes prodigerent.

§. XCIX.

Ratisbonenſium comitiorum exitus.

Annal. Boic. part. 3. *l.*15. *le Blanc. Hiſt. de Bavier. t.* 4.

Dimiſſo Fridlando Cæſar Ratisbonæ ſtatuit, ne in poſterum ſtipendia pro Præfectorum arbitrio, ſed ex Or dinum præſcripto penderentur: con venit inſuper, ne Cæſar inconſultis Ele ctoribus ac Imperii Ordinibus bellum indiceret: Agebatur etiam ſeorſim de Ferdinando III, in Romanorum Regem creando. Rem urgebant, inſcio tamen Cæſare, Roccius juſſu ſummi Pontifi cis, necnon Carolus Auria Hiſpani Re gis Legatus: electionem tamen eſſe dif ferendam cenſebant Electores, eoquod nec ipſe Cæſar, nec ulla neceſſitas id expoſceret, aliunde vero Saxonis & Brandeburgici Electorum Oratores man datis

datis desuper haud instructi essent. Ne tamen Cæsar post immensos pene sumptus re infecta a comitiis discessisse videretur, voluere Electores, ut Eleonora Augusta Cæsaris conjux die septima Novembris a Trevirensi Archiepiscopo Imperiali corona redimeretur. Intererant Augustali huic inaugurationi ipsemet Cæsar, Ferdinandus ejus Filius ac Hungariæ Rex, Archidux Leopoldus Guilielmus, Maria Anna & Cæcilia Renata Archiducissæ præter Electores Catholicos, Wolfgangum Palatino-Neoburgicum Ducem, Georgium Hassiæ Landgravium, & innumeros pene Proceres, Comitesque. Sub idem tempus Carolus Angliæ Rex per Legatum suum Friderici Palatini Comitis restitutionem urgebat, quinimo ipsemet Palatinus datis literis Electores rogabat, ut promovendæ pacis caussa apud Cæsarem pro ipso deprecarentur. Ad horum igitur preces inclinatus Imperator, se Palatinum in gratiam recepturum pollicebatur, dummodo ipsus veniam peteret, Regno Bohemiæ pro se suisque hæredibus uti & Electoratui renuntiaret, cunctisque fœderibus & Imperii conventibus abstineret. Verum Palatinus, quantumvis Cæsar se illi Palatinatus partem, & alimenta Principe digna daturum spopondisset, ni-

Sæc. XVII. A. C. 1630.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

hilominus totam ditionem unacum Electoratu sibi integre restitui petiit: unde hæc tractatio effectu caruit: Actum postea de Batavis ex Imperio arcendis, necnon de pace cum Gallis Italiæ reddenda: demum vero dissoluto conventu Cæsar Ratisbona Viennam reversus est.

§. C.

Mantua a Cæsareis astu intercepta.

Ceterum cum Ratisbonæ Catholici pacis consilia exequi, & Protestantes pacis beneficio arma parare satagerent, in Italia bellum pertinaci partium contentione continuatum est; postquam enim Nivernius Dux Gallorum potentia fretus, conditiones a Cæsare propositas rejeciisset, & Richelius Cardinalis adeo duras obtuliisset leges, ut non pacem, sed bellum, quo Cæsaris vires infringere, & Sueciæ Regem in Germaniam pellicere valeret, exoptare videretur, hinc in irritum cecidere cuncta molimina, quibus summi Pontificis jussu Joannes Pancirolus Papæ Nuntius saltem belli inducias impetrare nitebatur. Quamprimum igitur Sabaudiæ Dux in Hispanorum partes transierat, mox Richelius Pignarolum vicinasque urbes occupavit. Rursus Ma-

Nani Hist. Venet. l. 8. Ferrer. Contin. cap. 1. tom. 12.

Marchio Spinola, & Barberinus Papæ Legatus Richelio pacis conditiones opponere nitebantur, irrito tamen successu; postquam enim ipsemet Ludovicus XIII. Galliarum Rex cum valido exercitu in Italiam penetrans, Cambrium, totamque Sabaudiam suis armis subjecerat, non jam de pace, sed mutua cæde ac ruina actum, Hispanis Casalin, Cæsareis vero Mantuam toto belli apparatu infestantibus. Accurrerant in Nivernii, Gallorumque opem Veneti, qui tamen bina clade fracti, Veronam usque profugere coacti sunt. Pari fortunæ invidia Nivernensis Ducis copias Cæsareus miles repulerat. Magis prospero Marte pugnabat Franciæ Rex adversus Hispanos & Sabaudos, quibus fusis fugatisque, nil propius erat, quam ut Carolus Sabaudiæ Dux, ejusque Filius Victor Amadæus noctu a Richelii Cardinalis copiis capti abstraherentur: Nihilominus rapidum Gallicæ victoriæ cursum interceperat inopina Mantuanæ urbis expugnatio; interceptis enim Nivernii literis, quibus in præsidii supplementum quatuor Venetorum millia submitti petierat, Mathias Galassius Comes Cæsareus Bellidux hac notitia utendum ratus, sub crepusculo matutino cum quatuor suorum millibus simulata aggressione in

Sæc. XVII. A. C. 1630.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

propria castra impetum fecit, quibus facile, utpote ex condicto perruptis, suas cohortes tanquam a Venetis submissas obscuro tum die ad urbis portas admovit, delusisque præsidiariis intromissus miles urbem levi suorum dispendio in Cæsaris potestatem redegit, vita nemini, qui resistere auderet, donata: ipse etiam Nivernius Dux una cum Filio, suisque Nepotibus ac Procerum non paucis in Portuensem arcem profugus, in Ferrarienſem Pontificis ditionem secedere compulsus est, ea lege inde dimissus, ne ad Francos, Venetosque sese reciperet.

§. CI.

Pax Mantuana inter Cæsareos & Gallos.

Khevenhil. Annal. Ferd. t. II. p. 1190. Annal. Boic. part. 2. l. 15. Piasec. pag. 495.

Hujus Urbis jactura, adversaque Ducis Nivernii fortuna Gallos ad pacis consilia proniores reddebat: Addidit quoque calcar ipsemet summus Pontifex, qui misso Julio Mazarino, quem Richelius Cardinalis maximi habuit, saltem inducias pangi petiit, obtinuitque. Interim vero Ratisbonæ in comitiis Electores, atque inter eos præcipue Maximilianus Bavariæ Septemvir toti in eo erant, ut Cæsarem ad pacem Italiæ reddendam inclinarent.

rent. Non deerant quidem, qui Ferdinando ſuggererent, dolum ſubeſſe, Cæſarisque hoſtes unice machinari, ut recens erecta Imperatoris potentia atque Auctoritas rurſus infringeretur, nilque in Italia præter inane Cæſaris nomen eidem ſupereſſet. His tamen ſuggeſtionibus prævaluit in Ferdinando proclivis ad concordiam animus: opportune etiam Ratisbonam advenerant Ludovici XIII. Franciæ Regis Oratores Carolus Brulardus & P. Joſephus Capuccinus, qui ſua profeſſione ſuperiorem in agendis rebus publicis dexteritatem præſeferens Richelio Cardinali a ſecretis erat conſiliis. Ambo igitur Imperatorem ad pacem tam valide ſtimulabant, ut hic datis literis protinus Urbano VIII. Papæ ſignificaret, quod victoriis potiorem haberet pacem, unice eo fine, ut poſitis inter Principes diſſidiis ſinceram unionem revocare, ejusque Pontificatum reſtaurato Dei cultu auguſtiorem reddere valeret, proin Sanctitatem ſuam rogaret, ut Apoſtolica ſimul auctoritate Chriſtianorum Principum animos ad concordiam flectere, & quorumdam etiam Catholicorum perverſa conſilia ac fœdera adverſus Dominum, & Chriſtum ejus inita diſſipare ſatageret: Poſtea Cæſar ſummo Pontifici pollicebatur, quod

Sæc. XVII. A. C. 1630.

Ferrer. contin. Hiſt. Hiſp. t. 12. c. 1. p. 118.

Sæc. XVII. A.C. 1630.

Nivernium Ducem utpote a ſuis male conſultum conceſſa præteritorum oblivione in gratiam recipere, ac petita venia ſuæ ditioni reddere pacemque inter contendentes ſtabilire paratus eſſet: ſuam igitur operam Pontifex ad tam ſalutare negotium pariter jungeret. Expeditis hiſce literis Imperator Antonium Cremifanenſem Abbatem, Strallendorffium, Noſtwizium & Queſtenbergium die undecima Auguſti nominabat, ut cum Franciæ Legato de concordiæ articulis agerent. Tandem multis ultro citroque agitatis in hoſce articulos die vigeſima tertia Septembris conventum eſt. I. Nivernius petita a Cæſare venia Mantuanum & Montferratenſem Ducatus reciperet, & Caſalin ſuis præſidiariis muniret. II. Sabaudo ſua redderentur, indeque Franciæ Rex præſidia deduceret, nec deinceps ullum Imperii Principem lacefferet, nec Auſtriacæ Domus hoſtibus aut rebellibus opem ferret. III. Invicem ſe Cæſar erga Regem Regnumque Franciæ gereret. IV. Clauſtra Alpium ac Rhetiæ in priſtinum ſtatum reducerentur. V. Hac pace etiam Veneti & Lotharingiæ Dux comprehenderentur, arma tamen, militesque dimitterent. Igitur Mantua Nivernio reddita, Caſalis permiſſa Gallis, & Pignaro-

gnarolum divenditum est. Demum his articulis Cæsaris Oratores, & Brullardus Franciæ Regis Orator, necnon Pater Capuccinus subscripsere, qui posterior utpote de Regis sui mente magis edoctus, ipso Legato potiorem hac in transactione partem habuit, postea tamen mandati limites excessisse accusatus, in Parisiense Capuccinorum monasterium relegatus est. Sæc. XVII. A. C. 1630.

§. CII.

Nivernii Ducis deprecatio Cæsari facta.

Priusquam hæc pax utrinque firmaretur, Carolus Nivernius Dux a Cæsare veniam rogare jubebatur, præscripta eidem hac deprecationis norma: *Khevenh. Annal. Ferd. II. t. XI. p. 1230.*

„Sacratissime, & Augustissime Romanorum Imperator, Domine „Domine Clementissime.„

„Quæ jam tum ab initio apprehen„sæ possessionis utriusque Ducatus Man„tuæ & Montisferrati a Majestate Ve„stra Cæsarea tum ratione sequestri or„dinata mihique serio injuncta, tum „vero in diversis tractatibus optima in„tentione proposita fuerint, prope me„mini. Etsi vero, quominus vel se-

„que-

Sæc. XVII. A.C. 1630.

„queſtro locum dare, vel conditiones „illas admittere tenerer, ſolidis ratio„nibus me tutum exiſtimaveram, unde „contigit, ut ad conſervandum, quæ „a me fuerant apprehenſa, appropin„quantibus Majeſtatis Veſtræ legioni„bus viribus & armis me opponerem „atque inde ditione Mantuana ipſaque „Metropoli, & fortalitio amiſſo ani„mum tamen non deſpondeam, quin „ſummi Pontificis & Sereniſſimi Re„gis Chriſtianiſſimi interceſſionibus, tum „vero tranquillitati publicæ tantum „Majeſtas Veſtra Cæſarea animo he„roico tributura ſit, ut me deprecan„tem oblitterata præteritorum memo„ria in gratiam & protectionem Impe„rialem recipiat, atque ad jura, præ„tenſiones meas, necnon in illum ſta„tum, in quo ante motus hoſce belli„cos eram, Clementiſſime me reſtituat: „quemadmodum vigore præſentium de„miſſime rogo, ſancteque polliceor, „ex hac hora omnibus & quibuscun„que fœderationibus & adhærenti„bus, Majeſtati Veſtræ Cæſareæ ſacro„que imperio adverſis renuntiare, a „ſola Majeſtate Veſtra Cæſarea Domi„no meo directo & ſupremo ratione du„catuum Mantuæ & Montisferrati de„pendere, ſub illius protectione vivere, „& quemadmodum horum vigore obſe-

„quen-

„quentem Majestatis Vestræ sacri Im- Sæc. XVII.
„perii Vasallum decet, quatenus & in A. C. 1630.
„quantum hactenus a recto tramite
„aberraverim, constantibus obsequiis
„& ultraneo fortunarum, sanguinisque
„impendio prompte & sincere me de-
„mereri & restaurare velle. „

§. CIII.

Ferdinandi II. Cæsaris literæ ad Philippum IV. Hispaniarum Regem.

Verum ea, quæ circa Italiæ pacem Ratisbonæ erant concluſa, nec Franciæ nec Hiſpaniæ Regibus probabantur: quapropter Ludovicus Rex Brulardo negotium dedit, ut Cæſari ſignificaret, nunquam initæ pacis pacta a Gallis rata habenda, niſi quidam articuli ad Regis votum immutarentur: interim Gallis Belliducibus in Italia præceptum, ne propoſita pacis capita executioni darent. Indignabatur etiam Philippus Hiſpaniæ Rex, quod ſibi inſcio ac invito leges a Cæſare Gallisque Oratoribus fuiſſent præſcriptæ: ipſe etiam Cæſar ægerrime ferebat importunitatem, qua Electores ipſum ad firmandam hanc pacem urgebant, priusquam Hiſpani Regis, cujus tamen plurimum intererat, conſenſus fuiſſet ex-

Ferrer. l. c. | *Khevenhill. l. c. p.* 1231.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

exquisitus. Eapropter Imperator, ne inde novum offensionis argumentum oriretur, die decima quarta Octobris ad Philippum Regem has dedit literas:

„Tandem aliquando, quod Deus opti„mus maximus nobis & toti Reipubli„cæ Christianæ salutare esse velit, post „longos difficilesque tractatus pacem „cum Serenissimo Franciæ Rege Chri„stianissimo concludi fecimus iis legi„bus & conditionibus, quas ex ad„juncto exemplari Serenitas Vestra ple„ne intelliget, ad quod nos impule„runt pene continuæ & plane efficaci„ter tum per nuntios, tum per literas „ingeminatæ identidem cohortantis „summi Pontificis voces, quibus ac„cesserunt instantium quotidie, & ex„postulantium Electorum Imperii, ce„terorumque Principum, ac statuum „flagitationibus, ac ceteris belli incom„modis ferendis impares se ac plane „jam nullas esse contestantium, & „novi deinde in Germania alii ex aliis „suborientes subinde veteresque non„dum satis sopiti motus non suadere „tantum, sed plane postulare videban„tur, ut propius nos, armis & viribus no„stris, inde ex Italia revocatis succin„geremus, iisque qui vel in ipso Impe„rio causas rebellandi novas susci„tant, vel exterius, quæ in ipsum Im„perii

„perii ſolum adductæ jam ſunt, aut ti- Sæc. XVII.
„mentur adhuc, copiis opponeremus, A. C. 1630.
„nam & de Suecianis, & apparatibus
„bellicis inaudierit jam Serenitas ve-
„ſtra, & qua vel ille, vel quieturus non
„creditur Turca, ſpe ac conſidentia
„nitatur, ex re ipſa pro ſua prudentia
„facile conjiciet, animi nimirum om-
„nium pene Ordinum Imperii, qui Re-
„ligione a nobis diſſident, promulgato
„nuper noſtro de reſtitutione bonorum
„Eccleſiaſticorum Edicto Cæſareo exul-
„cerati, ejus vim ac ſententiam quo-
„quo modo effugere laborant, quibus
„Spiritus & fiduciam nova adverſan-
„tium auxilia ſubminiſtrant, his neque
„locus ulterior datus, neque permit-
„tendum, periculoſiori bello materiam
„conflari, quo non minus nos quam
„Religio Catholica & decus ipſa peti-
„tur, & ſane ipſam Italiam vel fuman-
„tis adhuc belli vel graſſantis etiam
„nunc peſtis ſævitia, ceterarumque
„calamitatum collecta in unum vis ita
„viribus omnibus ac nervis ipſis deſti-
„tutam fecerat plane jam longiori bel-
„lo & oneribus ferendis, ut ſupereſſe
„non poſſet, neque conſultum videba-
tur, contra tot undique & circumqua-
„que imminentes hoſtes, noſtras, &
„Veſtræ Serenitatis vires diſtrahi diu-
„tius: reſtabat igitur, ut locum conſi-
„liis

Sæc. XVII. A. C. 1630.

„liis & temporum & præſentium pe-
„riculorum neceſſitatibus ſuggeſtis de-
„remus, & hanc pacem firmemus au-
„ctoritate noſtra & imperii, necnon
„dignitati Auguſtæ domus noſtræ Au-
„ſtriacæ ſatisfactio data non aſpernanda
„tum vero ſecuritati Regnorum ac pro-
„vinciarum Serenitatis Veſtræ, cujus
„præclara & ſumptuoſa auxilia bello
„hoc italico præſtita gratiſſimo animo
„agnoſcimus, ſat proviſum eſſe vide-
„ri poteſt: quæ ſpectaſſe nos inprimis
„intellexerit jam forte aut ſimul cum
„iis intelliget Serenitas Veſtra ex lite-
„ris Oratoris ſui Ducis Turſi, quocum
„de his omnibus communicari juſſimus,
„quamquam ille huic tractationi ſe ſub-
„traxerit, quod nihil hoc loci ſibi com-
„miſſum allegaret, ſperamus autem
„valde, planeque confidimus, conjun-
„ctis hoc pacto, ac propriis unitis viri-
„bus eorum, qui Rempublicam Chri-
„ſtianam ſanctam ac ſolam Salvificam
„Catholicam Religionem ſalvam vo-
„lunt, Deum optimum Maximum il-
„los ſucceſſus largiturum, quibus in-
„doleat & ingemiſcat hæreſis, lætetur
„autem & triumphet aliquando orbis
„Catholicus, cujus pars lætitiæ ad
„Serenitatem Veſtram maxima perti-
„nebit, quam glorioſo Catholici tituli
„per Vicarium ſuum Chriſtus ſuper
„alios

„alios Christiani nominis Principes co- Sæc. XVII.
„ronavit, quod ita fieri vovemus, Ei- A. C. 1630.
„dem Serenitati Vestræ omnia ex ani-
„mi sui sententia ad suam & Reipu-
„blicæ salutem evenire ex animo pre-
„cantes. Datum Ratisbonæ decima
„quarta Octobris anno millesimo sex-
„centesimo trigesimo.„

§. CIV.

Novæ lites ex Cæsareo restitutionis edicto ortæ.

Cum vero Protestantes Cæsarei edicti abrogationem in comitiis ab Imperatore extorquere haud potuissent, aliunde vero bonorum Ecclesiasticorum, quæ hucusque usurpaverant, conservationem ipsius etiam Religionis suæ dispendio redimere parati essent, hinc Saxo & Brandeburgicus Electores apud Annebergam convenientes statuerunt, quod desuper cum omnibus ceteris Protestantibus in quodam conventu conferre velint: eapropter Joannes Georgius Elector prævia cum Saxonicis Ordinibus Torgaviæ comitia habuit, in quibus de opportunis Cæsari, si suppetias contra Suecos petiturus esset, sese opponendi mediis, necnon de proximo omnium Ordinum Protestantium conventu deliberatum est; ini- *Lotich. rer. Germ. l. 33. c. 6. Khevenh. l. c. p. 1250.*

Sæc. XVII. A. C. 1630.

iniquo enim animo ferebat Saxoniæ Elector, quod nuper Ratisbonæ sub comitiorum finem Saxonici Oratores cum Catholicis convenerint, ut conventus Francofordiæ celebraretur, ibidemque de edicti rigore mitigando vel suspendendo ageretur, cum tamen Protestantes abrogato penitus edicto erepta Ecclesiasticorum bona sibi armorum potentia asserere considerent. Eo fine Saxoniæ Elector, priusquam Francofordiæ hæc transactio fieret, omnes Principes, Ordinesque Protestantes ad conventum die sexta Februarii anni sequentis Lipsiæ celebrandum convocabat, die vigesima nona Decembris edito hanc in rem diplomate.

Præterea inter ipsos Catholicos qui bona erepta sibi restitui petebant frequentes circa hoc edictum movebantur quæstiones ac lites: Postulabant enim nonnulli, nec immerito, ut hæc bona pristinis suis Possessoribus, Ecclesiæ vel Ordini Religioso, etsi forte ex Canonicis, vel Monachis illius Collegii, Ecclesiæ aut Monasterii nullus ibidem superfit, restituenda essent: Alii hæc bona aliorum Ordinum Religiosis, vel Episcopis in compensationem damnorum, vel Principibus sæcularibus, vel ipsimet Cæsari ad resarciendas belli expensas esse reddenda contendebant.

Non

Sæc. XVII. A. C. 1630.

Non deerant novæ cujusdam Religioſæ Societatis Alumni, qui Abbatiis inhiantes bona Eccleſiaſtica ſibi cedi efflagitarent, hoc uſi obtentu, quod longe utilius in pauperum Scholas, Collegia, & Clericorum Seminaria transferrentur, quam ſi ſuis quæque Ordinibus, quibus fundata erant, reſtituerentur. His quoque favebat Urbanus VIII. Pontifex: ſupremum vero Imperii judicium Aulicum antiquis ſuffragabatur Poſſeſſoribus, ipſe etiam Ferdinandus II. Imperator, etſi apud eum hi Socii plurimum auctoritate valerent, prævalente tamen æquitatis pondere illis, quibus juxta Fundatorum mentem antea competebant, cuncta bona reſtitui præcepit. Ex utraque parte Romæ & Viennæ acres deſuper fiebant conteſtationes, in Romana Curia Cæſaris partes tuente Paulo Savellio ejus Oratore, in Aula vero Viennenſi, Pontificis nomine rem agente Cardinale Joanne Baptiſta Pallota, inter quos mediatorem agebat Richelius Cardinalis: Ne vero Pontifex importunis aliorum precibus, aliisque machinationibus deceptus, quædam Monaſteria aliis, quam quibus antiquo jure competebant, concederet, hinc Ferdinandus præcipue Benedictinorum patrocinium in ſe ſuſcipiens,

Sæc. XVII. A. C. 1630.

præfatum Savellum Oratorem ſuum Romæ agentem crebris literis præve-nerat, ac die vigeſima quinta Aprilis Vienna has ad eum dederat literas: „Humillime nobis expoſuerunt Præſes „& univerſa Congregatio Bursfelden„ſis, Ordinis S. Benedicti, ſeſe pro o„ficii ſui munere nunc in eo ſatagere, „uti Monaſterium S. Michaelis, in op„pido Lunæburgenſi ſitum, Ordini ſuo „S. Benedicti conſecratum, & ab opi„mis redditibus, ac Religioſorum fre„quentia olim celebre, vigore Edicti „noſtri Cæſarei in imperio publicati „recuperent, vereri tamen, ne alii po„tentiores, & favore & gratia valentes „in Curia Romana præveniant, idem„que Monaſterium ſibi per modum in„corporationis, commendæ, aut alia „via directe vel indirecte concedi pe„tant, & impetrent, quod univerſo „iſti Ordini ſingulari præjudicio futu„rum, atque idcirco ut indemnitati ſuæ „hac in parte clementer conſulere di„gnemur, ſuppliciter nos rogarunt. „Conſtat autem jam ante vobis de e„nixa voluntate ac reſolutione noſtra, „quæ eſt, ut Monaſteria, & loca ſacra „e manibus adverſariorum vindicata, „nonniſi Ordinibus, quibus a primæva „fundatione conſecrata fuerant, reſti„tuantur. Nec dubitamus vos iſthic „quo-

„quoque diligenter curaturos, ut ju- Sæc. XVII.
„ſtiſſimæ illi intentioni noſtræ ſtetur, A.C. 1630.
„nec quidquam in contrarium a Sancti-
„tate ſua concedatur, adeo, ut ulterius
„hac in parte vos admonere ſuperva-
„caneum judicemus. Attamen ut Reli-
„gioſus ille Ordo magis magisque agno-
„ſcat, Imperialem ſollicitudinem, ſibi
„quacunque occaſione conſtare, cle-
„menter iterato vobis committimus,
„ut invigiletis, ne & in hoc particulari
„præpropere quid iſthic ſtatuatur, quod
„Ordinum juribus quoquo modo præ-
„judicare poſſit, erit id benignæ volun-
„tati noſtræ congruum, qua in omnes
„occaſiones erga vos propendemus.„

Ejusdem tenoris epiſtolam ad eundem die prima Julii Ratisbona dedit Imperator, hæc perſcribens: „Expe-
„diunt iſtuc in urbem Prælati Ordinis
„S. Benedicti, e Suevia, ablegatos ſuos
„viros Religioſos, ut apud nos negotia ad conſervationem & incremen-
„tum Religionis ſuæ pertinentia ſollici-
„tent, atque id ſollicite præcaveant,
„ne quid in concurrentium multitudine
„impetretur, quod Ordini ipſorum præ-
„judiciale, noſtræ vero rectiſſimæ in-
„tentioni, ut unicuique ſua reſtituan-
„tur, & conſerventur, contrarium eſſe
„queat, demiſſe proinde rogantibus,
„ut hic loci protectionem illorum ſu-

Sæc. XVII. A. C. 1630.

„ſcipere dignaremur, clementer deeſſe „noluimus, benigne vos requirentes, „quemadmodum jam pridem literis di„verſis mentem noſtram declaratam ha„betis, nolle nos, ut Monaſteria & bo„na Eccleſiaſtica, auctoritate noſtra re„ſtituta aut reſtituenda nobis inſciis & „invitis, quorum intereſt, aliorum uſi„bus applicentur, ut proinde horum „Religioſorum ſollicitudinem auctori„tate noſtra Imperiali adjuvetis, ipſis„que ubicunque fuerit neceſſum, ad „conſequendum, quæ juſte poſtulant, „ope, patrocinio & ſuffragatione veſtra „viam faciliorem reddatis, quod au„ditu nobis erit gratiſſimum, vobisque „cedat in commodum gratiæ noſtræ „Imperialis, qua benigniſſime vobis „inclinamur.„

§. CV.

Guſtavi Adolphi Sueciæ Regis progreſſus ad mare Balthicum.

Lotich. l. 32. cap. 2. Annal. Boic. part. 3. l. 15. Pufend. l. 2. pag. 26. Barre Hiſt d'Allemagne t. 9. p. 601. Khevenh. Annal. t. 11. pag. 1666.

Interim Guſtavus Adolphus Sueciæ Rex octoginta ferme armatorum millia contraxerat, in Germaniam eruptu-rus, quo eum ex Proteſtantibus non pauci in ſubſidium laborantis hæreſis, & excidium Germaniæ evocaverant, cunctique eum clanculum ope & conſiliis adjuvabant, ut a novo hoc ſuo

Papa

Papa indulgentiam plenariam seu re- Sæc. XVII.
missionem omnium bonorum Ecclesia- A. C. 1630.
sticorum impetrarent. Ne tamen Rex bellum temere suscepisse crederetur, inopinæ expeditionis suæ causas divulgato diplomate exposuit, pacisque compositionem Gedani tentari consensit: Decreverat eo Imperator Carolum a Dona, Rex vero Axelium Oxenstirnium, Bannerum & Sparthium Legatos. Postulabat Rex, ut Cæsar militem ex tota Saxonia educeret, & navigatione inhibita arces ad mare Balthicum destrueret, litesque de bonis Ecclesiasticis, necnon Procerum reorum causas Ordinum Imperii judicio decideret, eosque, qui in Cæsarem vel Imperium deliquisse convicti fuerint, nonnisi pecunia mulctaret: acceptatis vero hisce conditionibus Suecus præsidiariis Stralsunda abductis quantocius e Germaniæ finibus excessurus esset. Verum hæc erant postulata, quæ Imperator sine Cæsareæ auctoritatis dispendio acceptare haud posset: unde abrupta tractatione, Legati abscessere, non sine certo atrocissimi belli augurio. Priusquam vero Rex e Suecia solverat, alteras ad Electorale Collegium literas dedit, præcipue questus, quod sibi Regis titulus fuisset denegatus, nec ulla ad pacem conciliandam

Sæc. XVII. A. C. 1630.

dam media ab eis ſuggeſta: poſtea re-ſponſo haud exſpectato copias ſuas in Rugia Inſula, quam Alexander Lesleus ejectis vi Cæſareis occupaverat, expoſuit, interceptisque Uſadomia & Julino Inſulis, variisque in ora maritima propugnaculis Wolgaſtum, Caminum, aliasque Urbes obſidione expugnavit, Cæſareis aut fugatis aut cæſis demum promotis caſtris Rex Stetinum Pomeraniæ Caput advenit, civesque magno numero egreſſos ad ultroneam urbis deditionem ſollicitavit, exponens, quod Religionis ſuæ ſociis auxilio futurus, oppreſſamque diu libertatem vindicaturus adveniſſet, pollicitus, quod milites ſui ſine omni civium moleſtia ſuo ære cuncta empturi eſſent. Ita delinitis omnium animis Bogilaus Dux urbem unacum tota Pomerania Regi pactis conditionibus tradidit. Rapido hoc victoriarum curſu animatus Rex, in Megapolitanos movit, juſſitque incolas, ut ad Ducum ſuorum obſequium redirent, repudiato ſacramento, quod Wallenſteinio dixiſſent, pariter Haſſiæ Landgravios, necnon Carolum Franciſcum Saxo-Lauenburgicum Ducem, qui tamen a Papenheimio paulopoſt captus, ſuoque Ducatu exutus eſt, ad ſuas partes pertraxit, ſimulque Brandeburgico Electori, ut neutrarum partium

tium esset, concessit, ea tamen lege, ut Cæsareos e ditionibus suis exigeret: Sola adhuc Colberga Sueci victoris cursum morabatur, quam tamen urbem Gustavus arctius cinxit, Cæsareosque obsidionem solvere tentantes non sine clade repulit. Postquam igitur velut fulminis instar plures in ora maritima Provincias percurrisset, Cæsar atque Electores Ratisbona ad eum literas dederunt, illum hortati, ne rebus Germaniæ sese immisceret, sed milite inde abducto pacem redderet, quam bello absque ulla denuntiatione illato violasset. Verum Rex tot victoriis & Protestantium favore tumidus, Tribuno Cæsaris literas deferenti subridens dixit: *respondebo, quamprimum plaga, quam brachio meo aquila inflixit, erit sanata*, nempe Rex innuere voluit, se Cæsari responsurum post vindicatam injuriam sibi illatam ob copias Polonis contra Suecos submissas. Postea autem Ferdinando Rex respondit, mirum sibi videri, quod Cæsar ad eum tanquam Imperii Principem scriberet, qui tamen ne pugillum quidem terræ Imperio obnoxium haberet: merito autem se conqueri, quod Electores sua nomina Regio nomini in suis literis præposuissent: de cetero se polliceri, si sua suorumque securitas honesta pace æquis-

Sæc. XVII. A. C. 1630.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

que conditionibus obtineri posset, se protinus arma positurum. Verum Rex promissis liberalior quam facto, postquam Cæsaris copias fame rerumque inopia plurimum imminutas a Shauenburgio ad vicina Garcii loca distribui compererat, exercitum suum eduxit, ac Greiffenhagam occupavit, diffugientibus præsidiariis, parique celeritate Garasium intercepit. Hanc armorum felicitatem haud parum promoverat miseranda Cæsarei exercitus facies; quippe is adeo frigore, inedia, morbis & transfugiis diffluxerat, ut Schaumburgius Comes, qui Torquato Contio fatis functo successerat, vix octies mille armis ferendis pares inveniret: Quod autem exercitus tam formidandus tot victoriis, viribusque clarus, tot spoliis dives ad extremam inopiam, miseriamque fuerit redactus, causam potissimi referunt in nimiam vitæ, rapinarum, populationumque licentiam a Wallensteinio permissam, inque neglectam erga Deum pietatem; multi enim vix gnari, quisnam esset religiosus veri Dei cultus, in hoc bello adoleverant: unde haud mirum, Numinis afflatum, sine quo confusa sunt omnia, cælestemque opem, sine qua res summæ corruunt, a bene cæptis defuisse.

§. CVI.

Sæc. XVII.
A. C. 1630.

§. CVI.

Cardinales jussu summi Pontificis dein dicti Eminentissimi.

Quantumvis jam duodecimo Ecclesiæ sæculo Cardinalium dignitas novis, eximiisque prærogativis fulgere cæpisset, dum Clero, populoque exclusis ad ipsos solos Romanum Pontificem eligendi jus restrictum, eisque in pertractandis negotiis, causisque Ecclesiasticis præcipuus post Papam locus fuit assertus: nihilominus hoc item anno Urbanus VIII. Cardinalibus, ut non modo Purpura & colore, sed & nominis nobilitate ab aliis discernerentur, *Eminentissimi* titulum concessit. Die enim decima Junii habito solemni conventu Cardinales decreverant, supplicandum esse summo Pontifici, quatenus indulgere velit, ut deinceps *Eminentiæ* prærogativa decorarentur: Hanc in rem sequens confecere decretum: „Sacra Congregatio cæremoniarum „S. R. E. Cardinalium censuit, si Sanctitati Vestræ placuerit, loco titulorum „*Illustrissimi, & Dominationis Vestræ Illustrissimæ*, quibus hactenus usi sunt „Cardinales, titulos *Eminentissimi*, & „*Vestræ Eminentiæ* unacum antiquo titulo *Reverendissimi* in posterum esse de-

„bere

Abrege chronol. t. 3. Khevenhill. Annal. Ferd. tom. II.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

„bere proprios & peculiares Cardina-
„litiæ dignitatis; ita ut præfati titul
„*Eminentiſſimi & Eminentiæ* a nemine,
„præterquam ab Eccleſiaſticis Roman
„Imperii Electoribus, ac Magiſtro Ho-
„ſpitalis Jeroſolymitani uſurpari poſſint
„aut aliis attribui: eosdemque titulos
„a ſingulis Cardinalibus præſentibus
„& futuris omnino aſſumi; illisque in-
„ter ſe tam voce quam ſcripto perpe-
„tuo uti debere, quod ſi contigerit ali-
„quem cujuscunque dignitatis, gradus
„& conditionis Imperatore ac Regibus
„exceptis, hujusmodi titulos alicui Car-
„dinalium non tribuere, Cardinalis ille
„nullatenus cum eo coram agat, nec
„ejus literas quoquo modo recipiat.„

„Inſuper cenſuit, ſupplicandum eſſe
„Sanctitati Veſtræ, ut per ſuum con-
„ſiſtoriale Decretum præcipere digne-
„tur, ceteris omnibus & ſingulis Ec-
„cleſiaſticis cujuscunque conditionis,
„gradus, & dignitatis, etiam Epiſco-
„pali, Archiepiſcopali, Primatiali ſeu
„Patriarchali Dignitate præfulgentibus,
„ne præfatos *Eminentiſſimi & Eminen-*
„*tiæ* titulos quoquo modo ſibi uſurpent,
„ſed pœnis indignationis Sanctitatis
„Veſtræ, & Romanorum pro tempore
„Pontificum, inhabilitatisque ad alias
„dignitates, & incapacitatis quarum-
„cunque gratiarum ſeu indultorum Se-
„dis

„dis Apoſtolicæ, ac amiſſionis fructuum „ſuarum Eccleſiarum ipſo facto incur„rendis.„ Sæc. XVII. A. C. 1630.

Horum igitur precibus inclinatus Pontifex, Cardinales deinceps Eminentiſſimos appellari juſſit: cum tamen antea nonniſi *Reverendiſſimi*, Epiſcopi autem ſæculo vix evoluto duntaxat *Revarendi Patres* fuiſſent nominati, qui titulus poſtmodum Sacerdotibus Regularibus, quos antea *Fratres* nominare conſuetum erat, fuit attributus, dum Epiſcopi *Illuſtriſſimi* ac *Reverendiſſimi* nominari cæperant.

§. CVII.

Patris Bertrini liber a Rothomagenſi Senatu damnatus.

Hoc item anno Rothomagenſis Senatus ad rogum damnaverat quasdam Tabulas Chronologicas, quas P. Bertrinus Jeſuita Rotomagenſis Collegii Rector mutuato nomine Tanquereli typis vulgavit. Vix autem hic liber publicam aſpexerat lucem, cum illico non pauci hunc partum Regiæ auctoritati, Eccleſiæ Gallicanæ doctrinis, Regnique legibus adverſum deteſtarentur: Eapropter Senatus Tanquerelum comprehendi, ac examini ſubjici juſſit, hic autem interpoſita juramenti religione

Abregé chronol. de l'hiſt. Eccl. t. 3. p. 430.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

gione affirmabat, quod non ipse hujus libri Auctor esset, sed Pater Bertrinus eidem hasce tabulas transmiserit prælo subjiciendas. Præcipua vero, quæ in hoc libro Guerchius Regii Senatus Advocatus censuris digna censuit, erant sequentia, & quidem I. quod in Tabula, in qua summorum Pontificum nomina recensentur, Christus Dominus nominaretur, & post hunc sanctus Petrus, ceterique Pontifices, qui ejus Vicarii debuissent nominari: proin harum Tabularum Author hac serie indicare voluerit, *Papam esse legitimum Christi Domini Successorem*, quæ tamen propositio Anno Domini millesimo sexcentesimo undecimo a Sorbonæ Doctoribus tanquam hæretica fuisset rejecta. II. Quod in serie Patrum & Ecclesiæ Doctorum recensuerit Molinam, Suaresium, Vasquesium, Bellarminum, pluresque alios Jesuitas, quibus tamen glorioſus hic titulus a nullo Concilio fuerit attributus, eorumque doctrina doctrinæ Ecclesiæ Gallicanæ, receptisque Regni legibus adversetur. III. Quod ad catalogum hæreticorum rejecerit Guilielmum a sancto Amore, absdubio, ideo quia propugnaverat, quod Regulares Episcopis & Parochis subjecti esse deberent, nec virtutem saperet, sese ultro mendicitati addicere, nec Eleemo-

synam

synam, sed castigationem pauperibus validis esse debitam, hosque æque ac Monachos panem suum labore manuum sibi procurare, teneri. Insuper hæreticis accensuerit Marsilium Patavinum, aliumque Jureconsultum, eoquod Ludovicum IV. contra Joannem XXII, propugnarint: Denique etiam Petrum de Gugnieres celebrem Parisinæ Curiæ Advocatum hæreticis annumerarit, quia hic sub Philippo VI. Valesio propugnasset, quod jurisdictio Ecclesiastica sit profanæ potestatis abusus. IV. Quod ennumerando Galliarum Reges, Henrico IV. titulum Navarræ Regis non attribuerit, & hoc quidem non ex incuria, sed studio, ne Hispaniæ Regem, qui sibi hunc titulum arrogat, offenderet, cum tamen in eadem serie Henricum III. titulo Regis Poloniæ honorasset. V. Denique in postrema columna *de rebus in Occidente gestis* asseruerit, quod *Pipino Regnum asseruerit Zacharias Papa, pulso Childerico ultimo ex Clodoveanis*, perinde acsi Pipinus Franciæ Rex Caroli Magni Pater Childerico Franciæ Regi per Zachariam exauctorato per eundem Pontificem fuisset subrogatus, proin Franciæ Reges Regnum summo Pontifici in acceptis referre tenerentur, cum tamen Franciæ Ordines Childerico improli, atque

Sæc. XVII. A. C. 1630.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

atque Regiminis incapaci, suæque filiis postremo, de Regni tranquillitate prospicere intenti, cum Regem exauctorare, sibi haud licere crederent, Zachariam Papam desuper duntaxat consultare voluerint &c.

§. CVIII.

Oblatæ Confessionis Augustanæ Jubilæum a Lutheranis celebratum.

Brachel. Hist. l. 4.

Eadem die, qua Gustavus Adolphus Sueciæ Rex Ruggiensem portum appulsus, in Germaniæ excidium copias suas exposuit, quidam Protestantes Germaniæ Principes, civitatesque sæcularem seu anniversarium diem, quo sæculo Superiore in comitiis Augustanis Carolo V. Imperatori Confessionem suam Augustanam obtulerant, ingenti festivitate *præceptisque* jejuniis die vigesima quinta, sexta & septima Mensis Junii celebrarunt. Verum haud immerito dubitabant multi, an non forte hujus pompæ caussa potius Novitatis humanæ labem in Protestantium Religione detexerit; si enim primum anno 1530. hujus fidei professio a Luthero & Melanchtone confici, & coram Cæsare prælegi debuit, sequi videtur, quod ante quatuordecim sæcula aut non exstiterit, aut sub modio latuerit, quin ullus

ullus suæ salutis studiosus ei nomen dare, suæque salutis medium unice necessarium arripere potuerit: si vero doctrina, cujus confessio & professio tunc primum fuit confecta, jam per tot sæcula viguit, superfluum fuisse videtur, quod doctrina omnibus cognita & tam diuturno tempore adoptata primum exponeretur, & primum jubilæum ob receptam hanc fidem celebraretur, & si cuncta Augustanæ confessionis dogmata a Christo & Apostolis usque ad annum 1530. translata fuere, cur antiquæ huic doctrinæ in nova hac confessione contentæ Wirtenbergenses, Ulmenses, Nordlingani, Ratisbonenses, Francofordiani, imo & ipsimet Augustani, pluresque alii Principes divinæ huic fidei tum subscribere detrectarunt, cur Melanchton illius fabricator professus est, Confessionis hujus articulos *subinde mutandos esse, atque ad occasiones accommodandos*, cur ipsemet ab ea ad Calvini doctrinam defecit, professus, *Lutherum irritatum Tezelii æmuli sui impudentia NOVAM doctrinam EXCOGITASSE*: cur hæc doctrina, si semper & tunc fuit Divina & vera, toties fuit immutata (*), ita, ut ipsimet Protestan-

Sæc. XVII. A. C. 1630.

Lib. 1. Epist. ep. 2. & 1. tom. 1. lat. in Præfat.

(*) Lutherani Præcones anno 1541. in colloquio

Sæc. XVII. A. C. 1630.

teſtantes in Colloquio Herzbergenſi, & Muſculus illam duodecies mutatam fuiſſe teſtentur, Wittenbergenſes Theologi in Colloquio Altenburgenſi, Wittenbergenſe exemplar ab Auguſtana exémplari diſcordare fateantur, & Jenenſes illam Polonicæ ocreæ utriqu pedi accommodæ ob multiplicitatem, & articulorum inter ſe pugnantium varietatem conferant, demum ipſemet Chytræus integrum volumen de immutata & depravata Confeſſione Auguſtana e diderit, & anno 1532. Joannes Petreius Norimbergæ Confeſſionem ab Auguſtana diſſonam publicis typis vulgarit Præterea anno 1739. die nona Maji, proxima Dominica poſt vigeſimam quin tam Junii diem non modo Confeſſio Auguſtana, ſed etiam illius hiſtoria populo proponeretur, in univerſa ditione Wirtenbergenſi ſancitum fuit, huncque in finem quædam hujus promulgationis formula a Prædicantibus ſervanda, fuit præſcripta, in qua hæc leguntur verba

fol. 494.

quæ

---

loquio Ratisbonenſi articulum 10. in quo dictum, quod Corpus & Sanguis Chriſti *ſub ſpe*ciebus &c. contineatur, immutarunt, particulam *cum* ſubrogantes, huncque articulum tanquam immutatum, emendatum, auctumque Directorio tradiderunt. vide Acta Colloq. Ratisbon.

quod Augustana Confessio paulopost fuerit IMMUTATA, inficiari non possumus, id autem insciis Evangelicis Confessoribus exteris a Melanchtone complacendi studio factum est. Sæc. XVII. A. C. 1630.

§. CIX.

Controversia inter Facultatem Theologicam, & Canonicos Ecclesiæ Cathedralis Parisinæ circa habitum Theologalem.

Ingens hoc anno velitatio exorta est inter Capitulum Ecclesiæ Metropolitanæ Parisiensis, & Facultatem Theologicam, ejusque Cancellarium: Hæc enim ex antiqui juris prærogativa contendebat, ut omnes cujuscunque dignitatis Theologi in publicis Facultatis actibus consueto Doctorum habitu induti comparerent: cum vero Samuel Martineau Sorbonæ Doctor ac præfatæ Ecclesiæ Canonicus quosdam ejusdem Capituli Baccalaureos primo Doctoratus honore decorandos Facultatis Cancellario præsentare vellet, sacra Facultas die secunda Februarii decrevit, quod illos quidem Cancellario producere posset, habitu tamen Theologico & Doctorali vestitus accederet. Eo autem aliquamdiu tergiversante Facultas die nona ejusdem Mensis ex illo scisci-

Acta univ. l. 7. fol. 167. & seqq. Argentre Conclus. S. Facult. Paris. tom. 2. pag. 309.

Sæc. XVII. A.C. 1630.

tabatur, an non apud Cancellarium in pelliceo Doctoris habitu perorare vellet? eo autem respondente, hoc sui non interesse, sed Ecclesiæ Parisiensis sibique haud integrum fore, hanc conditionem admittere, Facultas ipsius loco Edmundum Amiot Doctorem Sorbonicum, qui Canonicos promovendos Cancellario repræsentaret, selegit, simulque quosdam designavit Doctores, qui oppositas Canonicorum rationes eliderent. Hi enim sibi injuriam fuisse illatam querebantur, eo quod Canonicus eorum habitus despiceretur, perinde acsi hæc vestis habitum Doctoris sacræ Facultatis referre haud posset. Postquam vero supremi Parisiensis Senatus decreto Antonius de Breda nominabatur, ut Orator ageret apud præfatum Cancellarium, eique nomine Facultatis Baccalaureos rude donandos exhiberet. Cancellarius in Aula Parisiensis Archiepiscopi Dionysium de la Barde Canonicum ad primum licentiæ gradum admittere statuit, eumque caput tegere & sedere jussit: tum vero deputati Doctores in frequenti Canonicorum, aliorumque consessu Cancellario declararunt, quod præfatum de la Barde nisi pelliceo Doctorum habitu vestitus detectoque capite coram Cancellario staret, Facultas illum pro promoto non haberet, donec injuriam istam sacræ Facul-

Facultati illatam reſarcierit, ne Facultatis conniventia liti intentatæ, & apud Pariſienſem Senatum pendenti præjudicium afferret. Horum oppoſitione offenſus Cancellarius Syndico ſignificabat, quod ob concitatas haſce turbas honorem ſuum læſum, dignitatemque labefactatam a Facultate reſtaurari peteret. Verum Facultas Cancellario reſpondit, quod non ipſe, ſed potius Facultas de ipſo querendi cauſſam haberet, eoquod neglectis Facultatis juribus plus æquo connivere, ac Dionyſio de la Barde favere voluerit, parumque ſummi Pontificis, cujus tamen vices hac in parte ageret, honori ſupremæque dignitati conſuluerit: bene igitur Facultati viſum ſit, ut Nuntio Apoſtolico, ac Cardinali de Bagni a Decano ceterisque Facultatis Doctoribus ſignificaretur, quod Cancellarius ſummi Pontificis Vicarius hoc actu decorem non ſervarit, ſplendoremque ſummæ Pontificiæque dignitatis imminuerit. Pariter ſtatuit, ne præfatus de la Barde ad primos Doctoratus honores promotus haberetur, niſi Facultati ſatisfecerit: de cetero autem Doctores ſeligerentur, qui hanc litem cum Pariſienſi Capitulo amice componere ſatagerent. Poſtquam igitur in ædibus Decani Eccleſiæ Metropolitanæ, tam

Sæc. XVII. A. C. 1630.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

a Canonicis, quam a Facultate ſelecti Viri convenerant, varii litis componendæ modi fuere propoſiti, a Canonicis tamen rejecti, qui totam cauſſam Cardinalis Richelii *prudentiæ ſingulari, ſagaci judicio & æquiſſimo arbitrio* remittendam cenſuerunt: Facultatis vero Syndicus tam Facultati quam Collegio ſatisfieri exiſtimabat, ſi vel abſenti mitteretur pileus Doctoralis in ſpeciem honoris, vel eum reciperet in Aula Archiepiſcopi Pariſienſis Canonico quidem habitu indutus, quo tamen exutus poſtea in pelliceo Doctoris habitu actui publico præſideret: præplacuit tamen Facultati, totum negotium Cardinali Richelio eſſe relinquendum, dummodo hoc negotium in ſe ſuſcipere, & animos utriusque partis ad ſirmam pacem reconciliare, eidem placuerit: ſecus, Dionyſius de la Barde ſuam inaugurationem differat, usque ad pronuntiatum præfati Cardinalis judicium, interim vero nec locum, nec ordinem ſuum in Facultate amittat: ſi vero expectare nolit, vel non poſſit, Facultatem ſibi debita ſubmiſſione demereri ſtudeat, pileumque Doctoris *in habitu duntaxat Theologali* vel intra ſepta clauſtri Eccleſiæ Metropolitanæ, vel extra illa, quocunque loco, quo ejusdem Eccleſiæ Decano libuerit, accipiat.

§. CX.

Sæc. XVII.
A. C. 1630.

§. CX.

Decretum Univerſitatis Pariſinæ de Jeſuitarum Scholis.

Agitabant Jeſuitæ conſilia de multiplicandis Scholæ ſuæ claſſibus, ita ut quælibet in duas divideretur, proin duo Collegia in eodem Collegio Claromontano exſtruere poſſent, hoc uſi obtentu, quod ob maximum Scholaſticorum concurſum hi commodius ſederent, morbique, qui ut plurimum æſtivo tempore graſſantur, arcerentur: Verum Facultas re comperta die decima ſeptima Aprilis in æde Rectoris Magnifici deſuper conſultabat, confectoque libello ſupplici rem ad Champignium primum Curiæ Præſidem detulit, eo fine, ut per eum cum Regio Senatu hac de re agere liceret. Præſes vero, ubi Rectorem attente exceperat, reſpondit, *ſi quid Jeſuitæ contra jus, legesque attentaverint, eos coercebimus.* Die ſequenti Curia, æquam eſſe Facultatis petitionem cenſuit, & confeſtim, antequam Regio Cognitori Facultatis libellus oſtenderetur, Curiæ ſententiam Jeſuitis denuntiari præcepit, ne hi, ſi diutius prædictum libellum retineret Cognitor, ignorantiam prætexerent,

Argentre l. c. p. 312.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

fuumque consilium interim executioni darent.

§. CXI.

Gabrielis Tressii & Joannis Baptistæ Dati Cardinalium obitus.

Ciacon. in vita Pauli V. & Clement. VIII. Ughel. Ital. sacra.

Postremum vitæ suæ diem hoc anno clauserat die duodecima Februarii Gabriel Tressius natione Hispanus, qui Salmanticensis Academiæ Doctor pro B. Virginis immaculata conceptione tantum operæ studiique posuit, ut quamvis se Romanæ Curiæ minus addictum præberet, a Philippo tamen III. Hispaniarum Rege ad Purpuram nominaretur, qua etiam a Paulo V. obtenta primo Salernitanus postea Malacensis Episcopus renuntiabatur, ubi etiam denatus in sua Ecclesia sepultus est. Hunc pari fato sequebatur Joannes Baptista Datus, Patritius Florentinus, quem Petrus Cardinalis Aldobrandinus suæ familiæ quondam fore proficuum ratus, vix Gramatices gnarum annosque nonnisi septendecim natum Clementi VIII. Papæ tam importune obtrudit, ut illum Cardinalem nominaret, quamvis postea illum sæpius pœnituerit, quod juvenem tanto honore indignum elegisset: Datus enim mores Viro Ecclesiastico indignos exhibuit, multoties a Cle-

a Clemente VIII. acriter reprehensus, quo postea fatis functo, nonnisi suos natales efferre doctus, bijuges per urbem aureis ornatos ephippiis ducebat, tamque immodice fortunæ delitiis, ac vitæ licentiis sese dicabat, ut quantumvis juvenis esset & robustus, ante senium tamen senescens adeo viribus exhauriretur, ut molem corporis sustinendo impar podagra, chiragra, aliisque ejusmodi morbis afflictaretur, nonnunquam trunco similior, quam homini viventi: unde rarissime sive Sacris, sive Senatus sacri functionibus intererat, sella domi usus curruli, eoquod nec stare nec surgere posset: nihilominus antiquitatis, optionisque jure, reclamante licet Pontifice, primo Albanensis, postea Tusculanus & Portuensis, demum S. Collegii Decanus renuntiabatur, e vivis sublatus die decima quarta Julii anno ætatis suæ quinquagesimo quarto.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

§. CXII.

Melchioris Clesselii Cardinalis decessus.

Jam supra recensuimus adversantis fortunæ calamitates, quibus Cardinalis Clesselius fato omnibus ferme Principum clientibus familiari jactatus a

Vid. supra Hist. Eccl. l. 191. §. 25. tom. 56. p. 97.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

supremæ in Aula Cæsarea auctoritatis fastigio ad carceres detrudebatur. Postquam vero vindicata ejus innocentia Roma Viennam ad suum Episcopatum ab Urbano VIII. cujus comitiis interat, remissus fuerat, vix quinque annos vitæ suæ superstites habuit, ibidemque anno ætatis suæ septuagesimo septimo Mense Octobri defunctus in Ecclesia Metropolitana ad S. Stephanum sepultus est. Ceterum Vir erat in vegeta senectute vere magnanimus, atque incomparabilis fortitudinis, nullo sinistri eventus turbine frangi assuetus, ac plane melioris fortunæ dignissimus: Vixit Viennæ mira animi tranquillitate, nec sese unquam publicis Aulæ hujusque sæculi negotiis ingerere visus est.

Ciacon. in vita Pauli V. Priorat. Hist. di Ferd. III. p. 1. l. 1. pag. 27.

§. CXIII.

Principum ac Illustrium obitus.

Ferrer. cont. Hist. Hisp. tom. 12. c. 1. Nan. Hist. Venet. l. 4. Priorat. vit. & azzion. di Person.

Hoc anno invida mors cum Marte conspirasse videtur, ut invictos Heroes, quibus feralia belli instrumenta perpercerant, saltem in castris inter plumbeas mortes obrueret: Hoc fato Carolus Emanuel Sabaudiæ Dux triduo post acceptum Mantuanæ cladis nuntium anno ætatis undeseptuagesimo, Principatus quinquagesimo die vigesima sexta Julii Saviliani e vivis sublatus

tus est. Princeps erat ingenio, ac animi magnitudine magnus, ditiones suas protendendi cupiditate major, cujus tamen consiliis vires, potentia & felicitas non respondebant, sine dubio major futurus, nisi novis identidem fœderibus novi belli semina sparsisset, ejusque tenuior ditio inter duos Reges armis potentissimos, quorum vires sola arte politica frangere nequiverat, constituta non fuisset. Successorem non modo sui Principatus, sed & ingenii, perspicaciæ & cupiditatis, quam tamen sagacius tegere poterat, hæredem habuit Victorem Amadæum. Magis constantem belli fortunam experiebatur Ambrosius Marchio Spinola, Genuensis, qui contra Batavos, Bohemos, Gallosque crebris victoriis glorioſus Belgii Archiducibus, & Hispanis præclara præstitit obsequia: cum autem exorto Mantuano bello Casalin arcem pene ad incitas jamjam redegisset, atque ab ejus expugnatione, quam intra sex hebdomades promiserat, partim subsidiariis copiis sibi a Collalto denegatis, partim induciis inopino pactis præpediretur, tædio exinde concepto in gravem morbum incidit, ex quo paulopost die decima quinta Septembris Mediolani decessit. Postremis vitæ suæ diebus acerbe incusabat Hispanorum ingra-

Sæc. XVII. A.C. 1630.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

ingratitudinem, eoquod ab Abbate Scaglia, apud Olivarefium Hiſpani Regis Miniſtrum falſo de clandeſtino cum Gallis commercio inſimulatus, atque a Rege ampla ſua antehac demandati agendi facultate privatus eſſet, unde iterato exclamare audiebatur: *honorem meum mihi deprædati ſunt, haud ultra ſalvo honore meo in hoc ſæculo vivere valeo, neceſſe eſt, ut me in Carthuſia quadam abſcondam.* Eodem pene tempore Catholici exercitus Fœderati poſt Thilium Ductor Joannes Anholtius Comes arte militari illuſtris die decima nona Novembris e caſtris & vivis exceſſit. Pariter ex iisdem Mantuanis caſtris Remboldus Collaltus Comes ſpoliis, victoriis, ac gloria dives prope Curiam Rhætiæ Metropolin in mortis prædam Menſe Novembri ceſſit, cujus Cadaver Viennam translatum in ſacra æde Carmelitarum terræ mandatum quieſcit. Paulo ante Joannes ab Hyen Cæſari a Conſiliis violenta morte ſublatus eſt; cum enim per Halberſtatenſem Epiſcopatum Cæſarei edicti executionem in ſe recepiſſet, inde Coloniam reverſus, a Belgicis colonibus non modo equis pecuniisque, ſed ipſa etiam vita ſpoliatus eſt. Inter Eccleſiaſticos hoc anno in Polonia Euſtachius Volovicius Vilnenſis Epiſcopus, & Martinus Siovius Cracovien-

covienſis Antiſtes obiere, quos pari fato ſequebatur Stephanus Chmielecius, Palatinus Rüovienſis Coſaccorum Dux, qui multis & inſignibus victoriis clarus, primus Tartaros ſuperari poſſe docuit, eosque ſemper, numero licet minor, pudendis cladibus obtrivit. Sæc. XVII. A. C. 1630.

§. CXIV.

Hungaria & Polonia variis motibus concuſſa.

Quantumvis Ferdinandus Imperator in Poſonienſi conventu Hungariæ Ordinibus ſectæ ſuæ libertatem indulſiſſet, veritus, ne Reformationis edicto exaſperati novos belli tumultus concitarent, Turcasque aliunde crebris incurſionibus Hungariam infeſtantes evocarent, nihilominus mortuo Gabriele Bethlenio Georgius Ragotſius, excluſis Catharina Brandeburgica Bethlenii Vidua, Stephano Cſakio & Stephano Bethlenio Gabrielis Fratre, Tranſylvaniam ſibi ſoli, nova in Cæſarem adornata ſeditione vendicabat. Eapropter Nicolaus Eſterhaſius Regni Palatinus, ut periculoſis ejusmodi turbis tempeſtive occurreret, contractis illico copiis Tranſylvaniæ fines obſedit, datisque ad Ragotſium literis illum ab uſurpando hoc Principatu dehortabatur,

Orthel. cont. chron. Hung. Regn. Piaſecc. Chron. geſt. pag. 414. Lotich. rer. Germ. l. 27. Bethlen. rer. Tranſylv. l. 1. p. 11.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

tur, eidem pollicitus, quod, si a suo proposito desistere vellet, non quidem ex ejus meritis, sed patriæ amore veniam pro eo apud Cæsarem impetraturus esset. Verum Ragotsius ad has literas acerbis ac oppido contumeliosis verbis Palatino respondit. Ita omnis humanitatis ac correctionis impatiens est Calviniana arrogantia.

Nec minus pacata erat Polonia; cum enim Conjecpolsius, Regno per Suecicas inducias pacato exercitum e Borussia reversum per diversas stationes distribueret, ac nonnullas copias Khiovienſi Provinciæ imponeret: id Cosacci, qui ibidem magno numero sedes suas fixerant, ad se opprimendos factum rati, concitato tumultu Strickonem Præfectum suum, perinde ac si cum Regiis conspirasset, trucidarunt, Regiasque cohortes cæsis aliquibus in fugam egerunt: ubi vero Conjecpolsium cum toto exercitu contra se movere intellexere, Tarasio in Ducem electo, trajectoque Baristene apud Pereslavium castra metati sunt, ast commissis infausto plerumque Marte præliis sese Conjecpolsio dedere, ea lege, ut tumultus Authores ad proxima traherentur comitia Regis arbitrio puniendi, novumque Ducem a Rege acciperent. Sedato Cosaccorum tumultu Borussiæ copiæ

copiæ hac occasione congregatæ novam conflarunt seditionem, electoque Duce Jarosio Wiliniskio non modo stipendia præterita sibi numerari, sed & damna hoc bello accepta restitui imperiosius efflagitarunt: quocirca Rex tum ex proprio peculio, tum fide publica pecuniam mutuatus, stipendia persolvit, militemque placavit, damnorum compensatione primum dilata, post & neglecta. Sub idem tempus Wallensteinius acrius multo & importunius pro copiis Cæsareis, quas Arnheimius anno superiore Polonis auxilio submiserat, satisfieri petiit, ad proxima tamen comitia rejectus, monitus interim, ut in memoriam revocaret, quod Poloniæ Rex sæpius validas quoque suppetias Cæsari submisisset. Sæc. XVII. A. C. 1630.

§. CXV.

Diversæ Urbani VIII. Papæ Constitutiones.

Inter Pastorales curas, quibus Urbanus VIII. Pontifex Maximus Rempublicam Christianam regere satagebat, haud infima erat, Ecclesiasticam disciplinam restituendi sollicitudo. Hanc in rem plures hoc anno Constitutiones edidit, ac primo quidem die decima nona Junii statuit, ne facultas eligendi Con- *Bull. Magn. Urb. VIII. Const.* 106.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

Confeſſarium virtute Bullæ Cruciatæ nec extra forum conſcientiæ ad Regulares utriusque ſexus vel cujuscunque Ordinis extendatur. Die autem vigeſima ſeptima Auguſti cuilibet Eccleſiæ ac Monaſteriis ditionis Pontificiæ certam pecuniarum ſummam impoſuit, ex qua Clerici in Seminario Romano alerentur. Sequentis vero Menſis die vigeſima prima Fratrem Joannem de Deo Congregationis FF. de miſericordia Fundatorem in Beatorum Confeſſorum numerum retulit, atque Officium Miſſamque de eo celebrandi facultatem conceſſit, prohibuitque, ne Scholæ deinceps ſub denominatione piarum ſcholarum ab aliis, quam Religioſis ita nuncupatis erigantur. Cum autem jam a quingentis annis circa adminiſtrationem, Dominium & uſum Eccleſiæ S. Ambroſii Mediolani lis & controverſia inter præfatæ Eccleſiæ Adminiſtratores, & Canonicos Monachos Ciſtercienſes ferveret, hoc anno die ſeptima Decembris concordiam reſtituit.

§. CXVI.

Variæ ſacrarum Congregationum Deciſiones.

Deciſ. S. Congr. Concil. rit. &c.

Exſtant pariter plura decreta, quæ exortis variis dubiis hoc anno a Sacra-

Sæc. XVII. A. C. 1630.

Sacrarum Congregationum Judicibus fuere emanata, inter quæ præprimis die quinta Februarii decisum habetur, quod Ordinarius, & eorum Vicarii ab Excommunicatione, quæ ob extractionem fugientium ad loca immunia incurritur, absolvere nequeant. Ejusdem Mensis die decima sexta sacra Rituum Congregatio statuit, quod ante Sanctissimum Sacramentum publice expositum; nec Concio haberi, nec Episcopus & Canonici assistere valeant, nisi detecto capite; declaratum quoque die vigesima prima præfati Mensis, quod qui partem fecit operum in prima Hebdomada Jubilæi, reliqua vero in sequenti, non videatur consequi posse Indulgentiam, eoquod Jubilæi forma præscripta sit disjunctiva, non vero conjunctiva quoad illas duas hebdomadas. Eadem die Urbanus VIII. in Congregatione S. Officii decidisse dicitur, quod obligatio denuntiandi sollicitantem limitetur, quando adesset periculum, quod Persona revelans non teneretur secreta, proin ex revelatione sibi gravia incommoda impenderent: ii tamen monendi sint, quod cessantibus hisce periculis teneantur denuntiare. Sequenti die sacra Episcoporum Congregatio declaravit, quod Excommunicatus, si ante absolutionem esset

Nicol. in lucubr. t. 2. Can. l. 5. tom. 38. n. 8.

Sæc. XVII. A C. 1630.

receptus ad habitum, eo ſpoliari debeat. Rurſus eadem Congregatio die decima quarta Martii ſtatuit, quod omnes Curati, licet exempti, aut Regulares, (ſecus ſi non ſint Parochi) teneantur intereſſe Congregationi caſuum conſcientiæ. Decrevit quoque ſacra Rituum Congregatio die vigeſima tertia Martii, quod eligi poſſint in Patronos ii duntaxat, qui ab Eccleſia Univerſali titulo Sanctorum coluntur, non autem Beatificati, electio autem ejusmodi Patroni per ſecreta ſuffragia fiat a populo, mediante conventu generali illius civitatis, non autem ab Officialibus ſolum; accedat tamen conſenſus Epiſcopi & Cleri illius loci: cauſſæ autem eligendi novos Patronos referantur, & examinentur, & approbentur a S. Congregatione. Circa Moniales vero die decima nona Aprilis ſacra Epiſcoporum Congregatio declaravit, quod volentes obſervantiam Regulæ & Conſtitutionum Ordinis, non ideo obſtringantur ad omnia in eis contenta ſub mortali. Statuit inſuper S. Congregatio Concilii die decima tertia Julii, quod nuptiarum benedictio non valeat fieri, niſi inter Miſſarum ſolemnia.

§. CXVII.

Sæc. XVII.
A. C. 1630.

§. CXVII.

Venerabilis Patris Dominici a Jesu Maria Carmelitarum Discalceatorum Præpositi Generalis prætiosa mors.

Iniquissimo illo tempore, quo Ecclesiæ Catholicæ hostes cladem Pragæ ante decennium acceptam ulcisci parabant, decessit Venerabilis Pater Dominicus a Jesu Maria glorioſus Bohemorum rebellium domitor. Hujus Viri nativitatem prævenerat Deus pluribus prodigiis, quæ futuram sanctitatem præfagiebant: Infantulus adhuc non modo acceleratum rationis usum, sed etiam præfestina operantis gratiæ charismata animo ad virtutum exercitia propensissimo prodebat. Vix quintum ætatis annum attigerat, cum misericordia in pauperes cum ipso excrescente, ipsum Christum Dominum in forma mendici hospitem recipere mereretur. Patre suo orbatus a P. Francisco Lopes avunculo suo Bilbilienſis Conventus Carmelitani Priore, ut jugum Domini ab adolescentia portare addisceret, in Conventum receptus, majore adhuc sollicitudine mortificationis pietatisque exercitia diu noctuque frequentabat; cumque se ad vitam Religiosam vocatum

Caramuel Vit. V. Dominic. Spondan. Annal. Eccl. anno 1620. Ricci. de bell. Ger. lib. 2. Nieremberg in Troph. Marian. Miræus Script. Eccl. Sæc. XVII.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

tum sentiret, magno cordis jubilo ac spiritus fervore inter mitigatos Carmelitas tyrocinnium anno ætatis suæ duodecimo incæpit, ac expleto vitæ Religiosæ quadriennio sese Deo solemni votorum sponsione dicavit. Anno autem ætatis vigesimo ob innatam pulchritudinem a quadam Nobili puella ad lascivum amorem incassum sollicitabatur, quæ tamen despectum sui amorem indignata, juvenem, cum in Ecclesia solus vespere esset, per perditos homines ad suam domum rapi curavit, ubi ut Dominicum ad sua vota pelliceret, quæ ipsa dixerit, feceritque, honestas exprimere vetat: cum vero nec suis blanditiis nec minis, nec furore, animum fortitudine ab Alto obfirmatum frangere posset, in se reversa ac compuncta ad pedes Dominici criminis sui veniam deprecata est: Ex hac pugna victor in Conventum reversus Dominicus, cuncta suo Superiori revelabat, rogans, ut hujus puellæ nunc jam pœnitentis honori famæque parceretur, ipse vero Cæsar augusta, ubi ejus sanctitas jamjam innotuerat, ad solitarium conventam mitteretur. Demum Valentiam missus, sacrisque Ordinibus initiatus, divulgata prodigiorum fama, ab ipso Philippo II. ejusque Filia Isabella Eugenia invisebatur, quam tamen

men nonnisi voce obedientiæ e latebris extractus accessit, Regique infaustum Hispanæ classis contra Anglos successum prædixit: Postea, ut a sæcularium applausu remotior esset, majoris perfectionis ac solitudinis desiderio incitatus, in Celebri Pastranensi tyrocinnio Carmelitarum Excalceatorum Novitium egit, & professione anno Christi millesimo quingentesimo nonagesimo emissa in variis conventibus luculenta sanctimoniæ prodigiis comprobatæ specimina edidit, omnesque honorum gradus, invitus licet, emensus, tandem in Generalem Excalceati Carmeli Præpositum electus est. Jam antea auctoritate Apostolici Nuntii munitus, ex Hispania in Italiam novellæ Congregationi Carmelitanæ profuturus, unacum Sociis suis a Paulo V. Panormum ad Siciliæ Proregem, & postea sollicitantibus Cæsare & Bavaro Duce in Germaniam pro vindicanda Dei gloria, & Ecclesiæ bono decernebatur, ubique mirabilia operatus, præcipue cum celebrem victoriam Pragæ adversus rebelles Bohemos suis precibus promoverat: Inde Praga in Bavariam cum Maximiliano Duce reversus, petente Cæsare Viennam contendit, ubi Ferdinandus II. Imperator in grati animi testimonium Carmelitis Discalceatis

Sæc. XVII. A. C. 1630.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

ceatis plura monaſteria exſtruxit, ac primo quidem Viennæ & poſtea die undecima Aprilis anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo nono alium Græcii conventum fundavit, in ſuo diplomate hæc ſubjungens: *Quando animi noſtri gratitudo jugiter nobis in memoriam revocat memorabile illud, ac veri miraculi loco habendum exemplum, ubi omnibus ſeu noſtris hæreditariis Regnis & Provinciis lethali hæreſum & rebellium plaga afflictis, unica ipſorum ſalus ab unico Pragenſi conflictu dependere videbatur, & cum Cæſareus tum noſter atque ceterorum Catholicorum Principum exercitus, non humanis viribus, ſed ſancta potiſſimum honorabilis ex Religioſo fratrum Carmelitarum Diſcalceatorum Ordine Patris Dominici a Jeſu Maria benedictione, & divinæ gratiæ oraculo fretus, hoſtem aggreſſus, illam illuſtrem victoriam, omnium ceterarum victoriarum, & cum Regnorum, & Provinciarum, tum maxime Catholicæ Religionis reſtitutæ, omniumque aliorum proſperorum progreſſuum originem tam feliciter obtinuit: Nos de potentibus dicti P. Dominici apud divinam miſericordiam precibus, uti etiam de totius Ordinis ſui cognita gratiſſima apud Deum pietate, & Catholicæ fidei Zelo, necnon præſtanti literarum doctrina, vitæque inprimis ac morum ſanctitate, tam quoque inſignibus humilitatis, Pau-*

Paupertatis, nuditatis, abſtinentiæ, & je- Sæc. XVII.
juniorum, compluriumque bonarum actio- A. C. 1630.
num meritis plurimum confidentes, veluti in certam omnium ulteriorum optatorum ſucceſſuum, ac cœleſtium gratiarum ſpem, iſtis in partibus nova Beatiſſimæ Virginis Mariæ de Monte Carmelo, & Matris Thereſiæ Monaſteria fundavimus, & ereximus &c.

Poſtquam vero Dominicus in Lotharingiam evocatus, diſſidia inter Henricum Ducem ejusque Fratrem exorta compoſuerat, inde Bruxellas profectus, Archiducem Albertum ad extremam luctam accinxit, eoque fatis functo Galliam magno cum honore, animarumque proventu luſtravit, tandem die nona Decembris anno hujus ſæculi vigeſimo primo Romam reverſus eſt, a Gregorio XV. maximis benevolentiæ ſignis exceptus: octavo autem poſt anno rurſus ab Urbano VIII. procurandæ pacis arbiter inter Ferdinandum II. Cæſarem, & Carolum Mantuæ Ducem Viennam ablegatus die ſecunda Februarii in lethalem incidit infirmitatem, qua indies aucta, ſacris morientium Sacramentis munitus, ex Aula ad conventum ſuum deferri haud amplius potuit, nec Imperator ſuſtinuit, quem octava die allocutus Dominicus, unice rogabat, ut pacem Italiæ redderet, poſtea exclamans:

Sæc. XVII. A. C. 1630.

mans: *O felix nuntius, o dies dierum!* per octo continuos dies velut placidiſſimo ſomno ſopitus fixis in cælum oculis tandem die decima ſexta ejusdem Menſis annos natus ſeptuaginta & unum obdormivit in Domino. Porro de mirifico hujus Viri in dæmones imperio, vaticiniis, divinis communicationibus, & prodigiis ſilemus, ne S. Congregationis, apud quam hujus Viri virtutes & miracula pro futura Apotheoſi diſcutiuntur, judicium prævertere, vel decreta Pauli V. Urbani VIII. aliorumque Pontificum transgredi videremur.

Scripſit Venerabilis hic Pater I. *ſententias ſpirituales circa viam purgativam, illuminativam & unitivam* in varia idiomata translatas ac iterato excuſas. II. *Argumenta Pſalmorum a S. Patrum & Doctorum expoſitione decerpta.* III. Tres literas Paſtorales ad univerſam Congregationem Carmelitanam. IV. Vitam V. F. Alexii Poloni a S. Bernardo. V. Concordiam ſpiritualem. VI. Relationes VII. Theologiam Myſticam. VIII. Directorium bene moriendi. IX. Librum de protectione B. V. M.

§. CXVIII

Sæc. XVII.
A. C. 1630.

§. CXVIII.

Scriptores Eccleſiaſtici Religione Catholici hoc anno defuncti.

Ex Scriptoribus Eccleſiaſticis, qui hoc anno obiere, ſuis lucubrationibus de Eccleſia Catholica ſeſe bene meritos reddiderunt, primo loco recenſendus venit Gabriel Albaſpinæus ex nobiliſſimo genere in Galliis natus, qui in perveſtigandis Eccleſiæ antiquitatibus indefeſſus, ad Aurelianenſem Epiſcopatum nominabatur, a quo tamen Aulicorum odio ejectus Gratianopoli die decima quinta Auguſti deceſſit. Scripſit I. obſervationes Eccleſiaſticas II. de antiquis Eccleſiæ ritibus, III. annotationes in Optatum Milevitanum, & Tertullianum contra Rigaltium, IV. notas in Canones Concilii Eliberitani, pluraque alia. II. Joannes Paludanus Canonicus Mechlinienſis Theologiæ Doctor & Profeſſor, qui vindicias Theologicas contra Verbi Dei corruptelas, Apologeticum Marianum, Officinam ſpiritualem ſacris Concionibus aptatam, necnon alia opuſcula edidit. III. Hieronymus de Aldovera Ord. FF. Eremitarum S. Auguſtini circa varia argumenta ſuum calamum exercuit, vulgavitque diſcurſus in feſta Sanctorum.

Samarth. Gall. t. 2. Mir. Script. Sæc. XVII. Nicol. Ant. tom. 1. Bibl. Hiſp.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

IV. Bartholomæus Petrus Theologiæ Professor & Duacensis Canonicus, qui die vigesima sexta Februarii annos natus octoginta quinque decessit, postquam posteris reliquerat commentarium in Acta Apostolorum, veteres Sedis Apostolicæ decisiones de Gratia cum annotationibus in Epistolam S. Cælestini Papæ pro B. Augustino, librum Vincentii Lirinensis contra hæreses, pluraque alia. V. Philippus Faber ex Ord. S. Francisci, qui tractatum de Primatu Petri & Pontificis Romani, de censuris Ecclesiasticis, de prædestinatione adversus Atheos, & de diversis aliis argumentis libros edidit. Obiit die vigesima octava Augusti anno ætatis sexagesimo sexto. VI. Jodocus a Castro Bruxellensis Monachus, qui typis vulgaverat Decachordon morale, conciones in Evangelia Dominicalia, Elenchum ad formandas Conciones &c. VII. Joannes de Wiclen Belga, qui tecto nomine edidit libros de *Peregrinationibus, honore Reliquiarum, invocatione Sanctorum, & de præcipuis fidei articulis adversus hæreticos: Iter Romanum, Extractum Catholicum, Annum earum cujusque diei Domini i ac festi Evangelia continentem, contemptum mundi muliebris &c.* VIII. Sanctus a S. Catharina Monachus Gallus scripsit exercitia spiri-

Sæc. XVII. A C. 1630.

ſpiritualia, gradus humilitatis, flammam Divini amoris &c. IX. Nicolaus Roman Carmelita ſcripſit elucidationes varias de antiquitate, & dignitate ſcriptorum Illuſtrium, & epitome de vita & miraculis S. Andreæ Corſini. X. Antonius Vasquez de Eſpinoſa ex eodem Ordine ſcripſit *Confeſſarium generalem, lumen & viam ad cœlum, modum faciendi contractus cum Indis Peruæ & novæ Hiſpaniæ, ſummarium indulgentiarum, Itinerationem & navigationem claſſis novæ, Hiſpanæ & Indiæ deſcriptionem.* XI. Bernardus Paxillus Ord. FF. Prædicatorum edidit Monomachiam pro defenſione SS. Trinitatis contra Arianos, libros de Primatu Papæ, de proceſſione Spiritus Sanctus & de militia Chriſtiana. XII. Guilielmus Oonſelius ex eodem Ordine Orator facundus, Officinam ex ſacris Bibliis, notas rerum ſacrarum ex S. literis, triumphum Sponſæ Chriſti Romanæ Eccleſiæ, ruinam Calvinianæ & Lutheranæ ſynagogæ præter ſermones quamplurimos publici juris fecit. XIII. Joannes a Gouda S. J. ſcripſit tractatum pro tranſubſtantiatione, aliosque libros polemicos contra Gomarum, Henricum Brand, Henricum Boxhorn, Hogium, aliosque hæreticos præter examen de auctoritate Magiſtratus Chriſtiani in rebus fidei.

Sæc. XVII. A. C. 1630. fidei. XIV. Benedictus Ferdinandius ex eadem Societate elucubravit tomos tres commentationum in Geneſin, præter commentarios in Lucam: in Canticа vero ſcripſit Paraphraſin Arnoldus Cathius S. J.

§. CXIX.

Quidam Proteſtantium Scriptores hoc anno mortui.

Paucos etiam, qui ex Scriptoribus Acatholicis hoc anno deceſſerunt, recenſere lubet, & primo quidem Theodorus Thummius Tubinganus Doctor edidit ſuam Miſandropiam Calviniſticam, tractatum Theologicum de bello tam offenſivo, quam defenſivo, de bonis Eccleſiæ, de ſagarum impietate, de traduce ſeu ortu animæ rationalis, de hæreticis non occidendis, de uſura, de igne Purgatorio præter plures alios tractatus. II. Mathias Martinius Bremenſis Doctor ſcripſit libros de duabus Chriſti Nativitatibus, de triplici lege, de unica Chriſti Perſona, de præſentia Chriſti in Cæna, de vera Religione, præter epitomen Theologiæ, Breviarium de vera Religione, Theologiam popularem, Examen Catecheticum, pluresque alios ejusmodi tractatus. III. Sebaſtianus Benefeld Anglus, qui poſteris

Sæc. XVII. A. C. 1630.

ſteris reliquit ſex capita doctrinæ Chriſtianæ, appendicem de Conciliis Evangelicis, & libros duos de perſeverantia. IV. Petrus Jonæ Suecus edidit quæſtiones de ſanctis Patribus, quo tempore vixerint, & quibus in locis de præſentia Chriſti in cæna mentionem faciant. Scripſit etiam de vetuſtate dogmatis Calviniſtarum, & quinam ejus præcipui fuerint Patroni.

§. CXX.

Statuta in Congregatione Decanorum Antverpienſis & Yprenſis Diœceſium.

Hoc item anno die vigeſima octava Auguſti Joannes Malderus Antverpienſis Epiſcopus convocatis ſuæ Diœceſeos Decanis quædam condidit ſtatuta, in quibus tamen nil ſingulare occurrit, ſed potiſſimam partem, quæ in aliis Synodis decreta, innovantur. Die autem ſecunda Octobris Georgius Yprenſis Epiſcopus parem habuit Congregationem, ne ſingulis annis non ſine gravi moleſtia atque expenſis ſolemnem Synodum Diœceſanam celebrare teneretur: Qua autem ratione quotannis ejusmodi Congregationes, & Parochorum Capitula fierent, varia præ-

Concil. Germ. Hartzh. tom. 9.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

præscripsit, inhibuitque, ne in visitationibus Decanorum majores expensæ fierent, sique ipsum Episcopum in sua visitatione circa meridiem alicubi divertere contigerit, nonnisi moderata ibidem refectio pararetur. Præterea casuum reservatorum numerum restrinxit, *eoquod sæpe pœnitentes, dum ad alios remittuntur, a confessionis remedio, vel a suis Pastoribus alienentur.*

§. CXXI.

Synodi Osnabrugensis Diœcesanæ Constitutiones.

Rursus die quinta Martii Franciscus Guilielmus Osnabrugensis Episcopus diœcesanam habuit Synodum, in qua suam diœcesin in varios decanatus distribuit, ac de officio Decanorum egit, præcepitque, ut ante Synodum semper conventus Capitulares haberentur. Quoniam vero Ferdinandus II. Imperator, ut Deo pro tot reportatis victoriis grates rependeret, singulari honore Beatissimam Virginem colere statuerit, ac per Romanum Imperium Festum ejusdem immaculatæ Conceptionis solemni ritu quot-

quotannis celebrari desiderarit, hinc idem Episcopus in sua Synodo edictum promulgavit, vi cujus deinceps hoc Festum cum octava perpetuo celebrari, ac pridie abstinentiam a carnibus servari mandatum est: pariter in festo B. V. Annuntiatæ publicas supplicationes & gratiarum actiones, sacrum solemne & Conciones per civitatem & urbem haberi præceptum, eoquod hac die anno Christi millesimo sexcentesimo vigesimo octavo, expulsis Lutheri & Calvini erroribus, vera fides, Parochiæ & monasteria per Diæcesin fuissent restituta.

Sæc. XVII. A. C. 1630.

LIBER

Sæc. XVII. A. C. 1631.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ CONTINUATÆ.

LIBER CXCVIII.

URBAN. VIII. PONTIF. MAXIMUS
FERDIN. II. OCCID. IMP.

§. I.

Lipſienſis Proteſtantium Conventus.

Khevenh. Annal. Ferdinand. II. t. 11. p. 1518. Lotich. rer. Germ. l. 34. cap. 2.

Proſpera hucusque Guſtavi Adolphi Sueciæ Regis irruptio haud parum Proteſtantium animos accenderat, ut Lipſienſem Conventum ad diem octavam Februarii indictum magno numero frequentarent. Convenerant præter Saxonem & Brandeburgum Electores Marchio Byruthinus, Haſſiæ Landgravius, quinque Saxoniæ Duces, Onolzbacenſis & Badenſis Marchiones, Sultzbacenſis, & Anhaltinus Principes. Inſuper Circuli Suevici, & Franconici Principes, Ordines, ac decem civitates per ſuos Legatos interfuere. Huic conventui die-

decima ejusdem Menſis datum eſt initium, atque in Eccleſia D. Thomæ Mathias Hoe Lutheranus Præco ſermonem habuit ex hiſce Pſalmi 83. verbis (*): *O Deus, ne agas ſilentium, ne ſurdum agas, neque quieſcas, o Deus fortis, nam ecce! inimici tui perſtrepunt, & Oſores tui extollunt caput.* Inſulſa hujus Prædicantis declamatio tam Catholicis, quam Proteſtantibus non paucis ſtomachum moverat; hi enim ſeditioſum ejusmodi ſermonem ad jactata pacis conſilia minime aptatum carpebant, iſti vero editis ſcriptis hunc vitiligatorem, qui Divino Verbo abuſus, ad cruentas factiones claſſicum canere auſus eſſet, abominabantur. Finito autem hoc ſermone Saxoniæ Elector defenſionis ſuſcipiendæ neceſſitatem obtendens, cunctos Proteſtantes hortabatur, ut copias & pecunias largiter hanc in rem conferrent. Toto capite annuere omnes, quamvis paulo ante, ut Cæſarem ad remittendas exauctorandasque copias ſuas inducerent, exhauſta

Sæc. XVII. A.C. 1631.

(*) Hic Pſalmus in Vulgata eſt octogeſimus ſecundus, cujus verſus primus ita ſonat, *ne taceas, neque compeſcaris Deus, quoniam ecce inimici tui ſonuerunt, & qui oderunt te, extulerunt caput.*

Sæc. XVII. A. C. 1631.

hausta æraria, devastatasque Regiones suas obtendissent: Postea perceptis cunctorum querelis, propositisque remediis diu discussis die decima octava Martii Saxoniæ Elector ceterorum nomine Cæsari perscripsit, quod Protestantes Imperii Principes pro reparanda Nationis Germanicæ libertate, & tuendis Imperii legibus Lipsiæ congregati decreverint, penitus abolendum esse *restitutorium* edictum. necnon Palatinis fratribus, & viduæ, ac Megapolitanis Ducibus, aliisque Principibus Acatholicis pristinam Religionem, libertatem, eisque ereptas ditiones, ac honores esse restituendos, ac demum legiones, quæ recens a Cæsare conscribuntur, dimittendas (*). His aliisque ita expositis Elector palam profitebatur, quod si hisce malis remedium non opponeretur, tam ipse quam ceteri omnes legitimam se suaque defendendi rationem inire statuissent. Ad hasce literas respondit Cæsar, quod ceterorum Principum Catholicorum, eoquod potiss-

(*) Scilicet, ut Protestantes suum exercitum, quem tum contra Cæsarem conscribere parabant, ex militibus Cæsareis exauctoratis eo magis augere valerent, Cæsar vero & Catholici necessariæ defensionis mediis destituerentur.

potiſſimum illorum interſit, mentem deſuper explorare decreverit. Verum Proteſtantes haud exſpectata Catholicorum ſententia Cæſari, necnon quatuor Catholicis Electoribus ſignificarunt, quod omnem vim a quocunque intentatam, militisque Cæſarei injurias propulſare, ſibique invicem auxilium, ſi quis eorum impeteretur, ferre ſtatuiſſent, ni Cæſar quantocius edictum aboleret, & oppreſſionibus finem poneret: Promulgato hoc decreto paſſim in omnibus Proteſtantium Provinciis claſſica pulſabantur, ac undique magno numero milites conſcripti fuere, facta tamen declaratione, quod reverentiam Cæſari debitam omnino ſalvam eſſe velint: Ita blande lingua lambent, & dente cruento mordent. Sollicitabat quoque Proteſtantes Lipſiæ congregatos Guſtavus Adolphus Rex, ut fœderi contra Cæſarem inito accederent, atque hoſtiles Suecorum impetus annona & pecuniis foverent. Saxo tamen apertam armorum ſocietatem cum Sueco inire adhuc tergiverſabatur, veritus, ne hic proprium potius negotium ageret.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

§. II.

Theologorum consilium circa transigendi modum cum Protestantibus a Cæsare exquisitum.

Annal. Ferd. Khevenh. t. 1. p. 1483.

Incassum Cæsar Principes Protestantes ac præcipue Saxoniæ Electorem tam literis quam Legatis ad eos missis ab armis, initoque fœdere dehortabatur, singulis demonstrans, quod edictum justissimis de causis fuisset promulgatum, Lipsiense autem fœdus omnibus Imperii legibus adversaretur. Decreverat insuper in Saxoniam Rudolphum Hegenmüllerum intimum Cæsaris Consiliarium, qui cum Saxone de Protestantium querelis pertractaret: Prævaluit tamen Cæsareæ ad pacem propensioni obstirmatum Austriacam Domum, Catholicosque opprimendi propositum: Spretis igitur monitis Ferdinandus iterato Electoribus, Ordinibus, urbibusque Imperialibus Acatholicis præcepit, ut Lipsiensi fœderi nuntium mitterent: Electores quoque ac Principes Catholici conventu Dunckelspilæ habito Protestantes datis literis rogabant, ne novis turbis quæsitæ pacis consilia everterent, foresque in Imperii viscera Sueco Regi aperirent, sed potius in Francofordiensi Conventu vel

vel alibi cuncta, per quæ se contra pacem Religiosam lædi arbitrarentur, per amicam compositionem remedium præstolaturi exponerent. Verum irriti erant horum conatus: Ex hac autem pertinacia Cæsar probe prospexerat, quod ejus animus ad pacem propensus nonnisi ad clandestinas factiones & consilia perperam verteretur, contemptamque suam auctoritatem, potentiamque nonnisi ferro reparare, vel Religionis incolumitatem fatali indulgentia redimere cogeretur, hinc pro ea, qua eminuit, conscientiæ suæ puritate, priusquam circa reformationem cum Protestantibus transigeret, Theologis suis sequentes quæstiones decidendas proposuit. I. Utrum, si in proximo Mulhusano Conventu Protestantes executionem edicti restitutorii differri peterent, & Catholici ad declinandum Imperii, Religionisque excidium eisdem cedendum esse arbitrarentur, Cæsar salva conscientia annuere posset? II. An rursus Imperator tolerare valeret, si Protestantes bona Ecclesiastica hucusque vi edicti recuperata rursus sibi reddi urgerent, & Catholici (quod absit) annuerent. & III. Si Catholici consentirent, ut bona Ecclesiastica a Saxone & Brandeburgico occupata, eisdem ad certum tempus

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

concederentur, an Cæsar condescendere valeret. IV. Utrum ratum habere possit Imperator, si Catholici persuaderentur, ut Augustæ executio Edicti revocaretur? Postquam igitur Theologi hæc dubia serio ac diu discussserant, tandem deciderunt, quod Imperator ad evitandum majus malum, & forte extremam Religionis Catholicæ ruinam omnes hosce articulos permittere valeat.

§. III.

Unio inter Lutheranos & Calvinistas Præcones in Conventu Lipsiensi incassum tentata.

Gesser. Hist. Eccl. Calov. Hist. Syncret. l. 1. c. 4. Vogel. Acta Coll. Lips. pag. 421.

EOdem tempore, quo Lutherani Præcones in Conventu Lipsiensi ad nova bella contra Catholicos classicum canebant, cum Calvinianis, qui tum suos Principes comitabantur, sectæ unionem stabilire, acerrimasque lites hactenus inter illos motas componere conati sunt: Aderant ex Saxonicis Præconibus Mathias Hoe, Polycarpus Leyserus, & Henricus Hœpfnerus. Ex Calvinistis Joannes Bergius, Joannes Crocius, & Theophilus Neuberger. Hi omnes uno ore declarabant, quod nequaquam supremæ Principum in sacra potestati nec aliis Theologis præjudicium

cium inferendi animo hoc colloquium susciperent, sed eo unice spectarent, *ut compendiaria via exploraretur, primo, an & quatenus utraque pars in viginti octo Confessionis Augustanæ articulis consentiat: dein, anne sperandum, ut ulterioribus plurium pacis amantium theologorum colloquiis, interveniente item Christianorum Principum & Statuum auctoritate, opera in eo collocanda, ut arctior inposterum conjunctio sanciatur: eoque pacto vera Dei Ecclesia augeatur, & extendatur; Pontificiis vero spes, quam ex Evangeliorum dissidiis hactenus concepere, aliqua ex parte adimatur: interea antequam hæc eveniant omnia, quæ in hac collatione acta sunt, in eo statu erunt, ac si nunquam acta fuissent: neutrique parti licebit, hancce tractationem, ejusque consignationem sine expresso alterius permissu in vulgus spargere: Theologi vero utrinque christiana charitate inposterum sese prosequentur, omnia bona fide & sine dolo.*

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Priusquam ad rei summam ventum esset, Saxonici Prædicantes declarabant, se merito ambigere, an in tanta temporis angustia, a tam paucis hominibus aliquid operæ pretium effici valeat, cum quot capita, tot sensus sint, ac utriusque Ecclesiæ Theologorum libertati sentiendi ne minimum quidem obicem ponere fas sit: Nihilominus in ædibus Mathiæ Hoe die tertia

Sæc. XVII. A. C. 1631.

tia Martii convenientes Calviniſtæ profitebantur, quod Auguſtanæ Confeſſioni Carolo V. exhibitæ, quandocunque peteretur, ſubſcribere parati eſſent, editionem vero, quam Lutherani in colloquio Wormatienſi & Ratisbonenſi cum Catholicis habito exhibuerunt, omnino rejicerent, ac Namburgici Conventus declarationi Ferdinando I. Cæſari deſuper exhibitæ inſiſterent: Ii Saxonici, de Confeſſionis ſuæ immutatione convicti quidem, in medio reliquere, Lutheranorum tamen Procerum declarationem in Concordiæ libro expreſſam oppoſuerunt. Poſtea circa primum & ſecundum Confeſſionis articulum conſenſere, circa tertium vero articulum de Chriſto Domino fatebantur, quod verba hujus articuli aliter a Calviniſtis, aliter a Saxonicis hactenus non ſine maximis altercationibus fuerint intellecta: tandem vero convenere, quod non nuda humanitas ſit paſſa, ſed ipſemet Filius Dei Dominus Gloriæ, totusque Chriſtus in cælo & terra omni-*præſens* (absque tamen localitate corporali) omnia regat, atque ad inferos deſcenderit. Circa ceteros confeſſionis articulos inter utriusque partis Theologos conſenſio habebatur: die autem decimo Martii acrior erat contentio de reali præſentia Chriſti in Eucha-

Vid. p. 353.

chariſtia; quamvis enim Calviniſtæ ter- Sæc. XVII.
rena Elementa unacum Corpore & A. C. 1631.
Sanguine Chriſti percipi admitterent, nihilominus, licet Lutherani eis complacendi ſtudio concederent, utrumque ſpiritualiter per veram fidem manducari & bibi, hancque fruitionem ſpiritualem ad ſalutarem S. Cænæ uſum maxime neceſſarium eſſe, eam tamen perceptionem organo oris tam ab indignis quam dignis fieri, Calviniſtæ conſtanter negarunt: cum ergo Lutherani eos ad ſuam ſententiam pertrahere deſperarent, *ad mutuam tolerantiam* deſcenderunt, eoquod alios, dummodo alii eos non damnent, nec opiniones ſuas neceſſarii inſtar articuli fidei obtrudere præſumant, damnare nollent, præcipue quia, dummodo in ceteris inter ſe conveniant, ſat valide adhuc junctis viribus Papatum oppugnare valerent. Agebant inſuper de decimo articulo circa Confeſſionem auricularem, quam illi *privatam* vocant (*), de qua Calviniſtæ ſentiebant, *eam, ſi ſine abuſu & tanquam res adiaphora adhibeatur, pro licita, Chriſtiana, & pia ceremonia a ſe haberi, quæ in Eccleſia Dei cum fructu uſurpari,*

(*) Eandem Lennepenſes auricularem confeſſionem Ohrenbeicht appellitarunt. Vid. Relat. Pollmanni clauſ. 6.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

pari, & ubi jam obtinet, ſine ſcrupulo retineri poſſit. Pontificiam vero coactam confeſſionem non minus ac alios ingentes ibi abuſus, ut impiam, & iniquam penitus rejiciendam eſſe.

In hoc vero hi Doctores Calviniani ſuam prodidere inſcitiam; non enim apud Catholicos confeſſio hæc *coacta* eſt, niſi coactionem dicere velint, quod quis gravibus delictis onuſtus, ut S. Synaxin digne recipiat, ſuæ conſcientiæ maculas eluere cogatur: cum autem non ex ipſa confeſſionis natura, ſed quandoque ex malitia &c. vel Confeſſarii vel pœnitentis abuſus oriatur, aut etiam Calviniana confeſſio rejicienda erit, vel recipienda Catholica: Enimvero ante aliquot annos in Suecia, Dania, Boruſſia, Germania ſuperiore, Hollandia & Anglia ab Acatholicis *privata* confeſſio fuit abrogata his ex cauſſis, quod Prædicantes ad parandas conciones congruo tempore deſtituerentur, ac non ſine magno uxorum, & liberorum damno mortem ſibi accelerarent, confitentes autem ab aliis, qui priores confeſſionale intrare contendunt, hinc inde pellerentur, aliunde vero privatæ confeſſiones velut Papatus reliquiæ ſint, cumque confeſſio ſub re Divina plerumque fiat, confitentes a S. Cæna impedirentur, &

Walch. diſſid. Eccl. Luth. p. 2. p. 475. & p. 5. p. 854. Acta Hiſt. Eccl. tom. 1. p. 166. part. 4. & 5. Acta nova t. 1. p. 349.

„& Confessarii ob frequentem pœ- Sæc. XVII.
„nitentium numerum eos de eorum vita A.C. 1631.
„& moribus sufficienter examinare haud
„valerent, proin eos indigne absolve-
„rent, arque ad cænam admitterent,
„adeoque unacum illis perirent: ac
„denique pœnitentes per peccatorum
„enumerationem & nummi confessio-
„narii solutionem ab emendationis pro-
„posito averterentur.„ Hi ergo erant abusus præcipui, ob quos confessionem privatam abrogandam censuerunt, & Thomasius, Hoburgus, Arnoldus, Fleischerus, Pertschius, Titius Dippelus & plures alii adversus eam acerrime declamarunt: E contrario autem ob abrogatam hanc confessionem inter Lutheranos graviſſimi oriebantur tumultus, præcipue in Dania, Schaumburgo, & Bergensi seu Montano Ducatu; hanc enim in Confessione Augustana, ejusque apologia, quæ sunt norma fidei Lutheranæ, fuisse stabilitam contendebant non pauci, aliunde vero Pastor interaum ovium suarum statum (ut ajebant ipsi) absque hac privata confessione dignoscere non valeat, nec ad hoc autem generalis confessio sufficiat (*) aliunde etsi juxta Lutherum con-

(*) Wie mancher wird nicht bey der öffentlichen

Sæc. XVII. A. C. 1631.

confessio privata inter Adiophora referret computanda, illius tamen usus hodiedum necessarius, & duntaxat in casu necessitatis omittendus, ob quam *ipsemet Lutherus gravissimæ tentationis rus semel absque confessione ad S. Cœnam accesserit.* Tandem hi Prædicantes die vigesima tertia Martii finem imposuere suo colloquio, quod Calviniſtæ edidere primi in lucem, quamvis utrinque conventum esset, ne pars altera sine alterius consensu id faceret. Hanc autem unionis negotiationem nec possibilem fore censuit Lutheranus quidam Scriptor, eoquod *male consonent veritas & falsitas, lux & tenebræ*, nec etiam sinceram fuisse Calovius testatur, eoquod eodem adhuc anno Joannes Bergius, qui ipsius huic tractationi interfuit, tractatum ediderit (*), in quo Lutheranam doctrinam de Cœna accusabat, quod *tendat in contumeliam Christi, pugnet*

lichen und allgemeinen Beicht, ein unruhiges und bekümmertes Herz mit sich nehmen, weil er nun diese oder jene Sünde nicht befragt worden, welche er bey der Privatbeicht selber angeben, und darbey Trost, und Beruhigung finden kann. Ita Auctor Act. Hist. Eccl. Luth. nov. Tom. I. pag. 363.

(*) Illius titulus est. *Verba Christi stant adhuc firma.*

pugnet contra plures articulos Christianæ fidei, fundamentum sit Missæ Pontificiæ, & columna principalis totius Regni Anti-Christiani; quodque ad salutarem usum sanctæ Cœnæ non saltem non necessaria sit, sed etiam perniciosa.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Ceterum inter hosce Sectatores de concordia esse desperatum, expertus erat Joannes Duræus, qui per triginta annos legationibus in Germaniam, Sueciam, Daniam & ad Helvetios defunctus, hoc in opere oleum & operam perdidit, ac melius feciſſet, si vel domi mansisset, vel cum Georgio Hornio Calvinista dixisset: *Nos moderatos* (Calvinistas) *pro fratribus* (non fidei sed amicitiæ vinculo) *habemus, & habemur ab illis, ceteri valeant, abeant.*

Durræ. propempticum Irenic. Horn. Hist. Eccl. p. 392.

§. IV.

Novum fœdus Gustaphi Adolphi Sueciæ Regis cum Galliarum Rege.

Nondum ad Germaniæ, Cæsaris, Catholicorumque excidium sufficere videbatur, Gustavum Sueciæ Regem ex Septentrione evocasse, omnesque Protestantes Ordines novo fœdere conspirasse: perneceſſarium adhuc credebatur, ut Ludovicus quoque Galliarum Rex saltem pecuniarum subsidiis cæpta molimina secundaret. Morabatur tamen

Lotich. rer. Germ. l. 36. cap. 1. Annal. Boic. Adlzr. l. c. pag. 136. Khevenh. Annal. Ferd. tom. 11. p. 2065. & 2007.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

men adhuc apertam armorum societ
tem Religionis evertendæ formid
hunc tamen ſcrupulum ex Regis an
mo evulſit Richelius Cardinalis, a
rens, quod Ludovicus ardens conſe
vandæ fidei Catholicæ ſtudium Rup
lenſium Calviniſtarum excidio jam i
tis teſtatam reddidiſſet, aliunde ve
præſens bellum non Religionem, ſe
duntaxat politicas rationes ſpectare
Præprimis igitur Franciæ Rex Herc
lem Baronem Charnaſſæum eo temp
re, quo cum Cæſare pacis negotiu
vix non abſolverat, Legatum unac
ingenti pecuniarum ſumma Bernwa
diam Brandeburgenſis Marchiæ urbe
decernebat, ut cum Guſtavo Rege
qui ibidem caſtra metabatur, quinquen
nale fœdus pangeret, hacque ratione
communes utriusque Regis *amici*, nim
rum Proteſtantes, Batavi, ceteriq
Cæſaris hoſtes *defenderentur*, *oppreſſi*
Imperii Romani Ordines reſtituerentur
Hanc in rem utrinque conventum, u
Franciæ Rex in ſuo Regno milites &
nautas conſcribi pateretur, atque a
Suecici belli expenſas quotannis qua
dringenta aureorum millia præter alia
centum viginti Thalerorum millia nu
meraret: Cautum quoque erat, quod
cum Duce Bavaro & fœderatis Cathe
licis in Imperio Romano amicitia, ve
fæ-

saltem neutralitas servetur, dummodo id vicissim hi præstiterint, *sique Deo placuerit, Regi Sueciæ felices armorum successus concedere, hic in negotio Religionis non aliter se gerat in occupatis deditisque locis, quam secundum Imperii leges, atque exercitium Religionis Catholicæ Romanæ in locis, in quibus reperiatur, integrum remaneat*: Verum qua ratione id ab exercitu, qui ad juvandos Protestantes ob restitutum Religionis Catholicæ usum querulos comparatus erat, sperari potuit? Hisce articulis die decima tertia Januarii firmatis Sueciæ Rex Benedictum Oxenstirnium ad Franciæ Regem ablegabat, qui etiam reliquis articulis feliciter conclusis, a Ludovico Rege Parisiis prorsus insolitis honoribus augebatur. Sæc. XVII. A. C. 1631.

§. V.

Cæsaris literæ ad Urbanum VIII. Papam circa hoc fœdus.

Postquam Cæsar in Ratisbonensi tractatione a Gallicis Oratoribus sese deceptum compererat, Electores Catholicos, quid in hac rerum vicissitudine agendum, consultabat, hi vero die trigesima prima Septembris responderunt, quod Franciæ Rex fœdere cum Suecis inito primum Ratisbonensis pacis articu- *Khevenh. l. c. p. 2023.*

Sæc. XVII. A. C. 1631.

ticulum aperte quidem violarit, impendentis autem belli Suecici calamitas, exhausta Catholicorum Principum æraria, Turcicarum invasionum timor, novi in Imperio tumultus, ac validissimæ Gallici Regis vires armatam violati pacti ultionem dissuadeant: E contrario autem Leopoldus Austriæ Dux pariter a Cæsare consultus, Ferdinandum, ut adversus Gallos tanquam pactorum fœderisque violatores arma sumeret, incitabat. Nihilominus mitissimus Imperator consilium, quod Catholici Electores suggerebant, secutus, die vigesima octava Octobris literis ad Urbanum VIII. quem Gallis oppido propensum noverat, sequentes dedit: *Nunc hic rerum, hic est status, de quo ad Sanctitatem Vestram non sine summo animi nostri dolore referre necesse habemus, ubi dum inimicorum Ecclesiæ, undique in unum collecta vis, verbo quidem nos & partem fidelem imperii, revera autem per nostrum latus ipsam Reipublicæ Catholicæ summam petit, eique, quidquid pravis erroribus imbutum est, ultro affluit, & suas res cum eadem conjungit, & econtra nos ab iis, quorum interest, non modo necessariis, & in communi periculo debitis auxiliis destituimur, sed quod indignius est, ab ipso Christianissimi nominis Rege tantum non ex castris hostium pecunia, ac nervo rerum ge-*

rendæ

Sæc. XVII. A. C. 1631.

rendarum ſuppeditato oppugnamur, mini-
me mirandum ſit, ſi magnis progreſſibus ho-
ſtis in ipſius imperii interiora jam penetra-
rit, adeoque jam occupatis, vel vaſtatis in-
ſignibus aliquot Epiſcopatibus ſummæ re-
rum, totiusque Religionis una cum Repu-
blica amittendæ periculum intentet, quæ
ſane res, cum non magis ad nos & ſacrum
Imperium, quam alios omnes, quotquot Ec-
cleſiam ſalvam, & incolumem volunt, ac
vel maxime ad Sanctitatem veſtram tanquam
ſummum & univerſalem in terris ejusdem
Epiſcopum pertinent. Idcirco jam, ſi un-
quam, a Principibus, ac Statibus Catholi-
cis imperii, vel potius ab Eccleſia Germa-
nica ſupplices manus ſibi tendi, opemque &
auxilium ejus implorari Sanctitas veſtra
exiſtimare debet, cujus vice nos pro ea cura
& ſollicitudine, quam magnitudo periculi
exigit, ab eadem Sanctitate Veſtra jam ite-
rum poſtulamus, in primis, ut Regem
Chriſtianiſſimum a fœdere Suecico injuſta
cauſa, & conſilio pernicioſo contra pacta
nuper Ratisbonæ inita contracto, ex tot
concurrentium rationum cauſis non modo
dehortari, iisque, quibus convenit, mediis
revocare, ſed eundem etiam, ſi qua fieri
poterit, ad ſe nobiſcum, pro Eccleſia con-
tra inimicos ejus opponendum cohortari ve-
lit. Eam autem inſuper de paterna cura,
& providentia Sanctitatis Veſtræ filialem
fiduciam conceptam habemus, ut tametſi re-

Sæc. XVII. A. C. 1631.

cordemur, quibus ex cauſis nuper ad peti-tionem noſtram cur minus de deſideratis ſub-ſidiis nobis gratificari poſſet, excuſarit, nihil minus tamen minime dubitamus, qui ipſa etiam interim conſiderata commun periculi ratione, cum alibi nihil eorum quæ ad id arcendum pertinent, intermiſſum ſit, idque præterea in tempore proviſum, ut quamprimum neceſſarii, ac profuturi liquid ſubſidii ab eadem Sanctitate Veſtra tempeſtive ſubmiſſum ſentiamus, qua res quantum vel apud nos ad fortiter hoſt reſiſtendum, vel alios ad prompte ſuccur rendum exemplo valitura ſit, ipſamet San Ctitas veſtra pro ſumma prudentia ſua optu me intelligit, plura ſuper his rebus diſſe rentem Oratorem noſtrum audiat, nobi que & Eccleſiæ, quam diutiſſime ſit ſuperſti

Idem quoque S. R. J. Electores Ca tholici a ſummo Pontifice petebant verum Sanctitatis ſuæ hortationes pi rum apud Franciæ Regem profecere qui etiam præfatos Electores ac præ cipue Bavarum ad hoc fœdus vehe menter ſollicitabat.

§. VI.

Sueciæ Rex in Marchionatum Bran deburgenſem irrumpens.

Cluver. epit. Hiſt. append. lib. 10.

Sub idem ferme tempus Carolus I Angliæ Rex per Legatum ſuum Fri deric

derici Palatini Comitis reſtitutionem urgebat; cum autem minus æquas proponeret conditiones, aliunde vero Guſtavus Sueciæ Rex rem armis decidere vellet, amica tractatio in irritum cecidit: non enim Suecum hyemis aſperitas morabatur, quominus adoleſcente Januario in Brandeburgicum Marchionatum irruere tentaret. Itaque Guſtavo Hornio ad expugnandam Landſpergam emiſſo, ipſe cum exercitus ſui robore Sedinum, indeque Megapolim contendit, die prima Februarii Neobrandeburgo potitus: promotis poſtea caſtris Clempenaviam, & Loitſam deditione cepit, ac præſidiariis plerumque audito Sueci Regis adventu diffugientibus, Treptoviam & Prentzlaviam occupavit. Demminum quoque omnis generis commeatu reque tormentaria munitiſſimum oppidum poſt trium dierum expugnationem dederat Savellius Dux, cui Sueciæ Rex per ludibrium dixiſſe fertur, quod Cæſari ſuo deinceps in Aula, non vero in caſtris deſerviret. Poſtmodum rapido victoriarum curſu Guſtavus Colbergam integro pene ſemeſtri cinctam famis violentia, Malchinum autem bellico aſtu ſubegit. Pulſis igitur ex Pomerania inferiore Cæſareis, Tillius, ut illata damna compenſaret, collectis undique copiis Neo-

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Pufendorf. Hiſt. de Sued. tom.2. pag.218.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

brandeburgum ſumma vi adorſus, ex- pugnabat, mœnibusque ſolo æquati ad Magdeburgi expugnationem arma convertit, interea vero Guſtavus Fra- cofurtum ad Viadrum armorum v Landſpergam vero deditione in ſuam redegit poteſtatem. Inde invitante fortunæ flatum ſecutus, Sileſiam in greditur, Groſſa aliisque urbibus ultr ſeſe victori dedentibus. Ut vero Magde burgum obſidione, qua a Tillianis arct premebatur, eo ſecurius liberaret, Bran deburgicum Electorem, ut Spandaviam arcem Suecis traderet, comminata Ber lini obſidione compulit, incaſſum te men Joannem Georgium Saxoniæ Elec ctorem, ut ſuas illi vires jungeret, ſo licitabat, eoquod Elector adverſus Cæ ſarem, a quo hucusque hoſtilia expec tus non fuiſſet, Magdeburgenſium pe tulantiam armis aſſerere renueret, ne cum Sueco tam arctum fœdus pange vellet, quin non e re nata Cæſari re conciliari poſſet.

§. VII.

Magdeburgici Adminiſtratoris bel- lum contra Cæſarem.

Jæger. Hiſt. Eccl. l. 10. *cap.* 8.

VIx Chriſtianus Guilielmus Marchio Brandeburgicus, Magdeburgensis Adminiſtrator Sueciæ Regem in Ger- maniam

maniam erupturum compererat, cum illico Stockholmium profectus, Regem ad vindicandas injurias ſibi illatas ſollicitaret. Æquis auribus illius querelas exceperat Rex, qui facta validæ opis ſpe, dataque pecunias mutuo accipiendi facultate eidem ſuadebat, ut caute rem ageret, nec tanti momenti negotium præcipiti auſu everteret. Verum hic omnis moræ impatiens, cum exiguo comitatu die vigeſima ſeptima Julii prioris anni Magdeburgum ignoto habitu ingreſſus eſt, ibidemque, per paucos dies moratus, conſpirante Magiſtratu cives ad pangendum cum Sueco fœdus induxit, omnesque præteuſi ſui Archiepiſcopatus incolas ad arma concitavit, promulgato hoc edicto: „Poſtea„quam fama toti Imperio imo mundo „notiſſima percrebuit, Ordines, civi„tatesque Evangelicorum, una cum „ſubditis, a Pontificiis pro inſatiabilis „illorum tam in cauſſa Religionis, quam „rerum ſæcularium innovandarum cu„piditate, ſub omnis generis prætexti„bus, modis hactenus inauditis, ener„vari ac extenuari; adeo, ut neque „in ultimo conſtitutis, remedia, qui„bus ſe, ſuosque erigere queant, per„mittantur, & multo magis reforma„tionis noviſſime intentatæ, rigor vires „acquirat, ſalutiferaque Evangelica

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

„Religio, & Auguſtana Confeſſio, una„cum doctrina & ceremoniis, parique„paſſu Germaniæ libertas, periclitem„tur. Eo in numero Evangelicorum,„ultimis ſub perſecutionibus gemen„tium nos quoque tenemur. Neque„ambos illos, tum Magdeburgicum,„quam Hallenſem, Præſulatus, abs„que hujus conſcientiæ vulnere, Pon„tificiis, ſub jactura ſalutiferæ tam doc„trinæ quam libertatis, cedere ſuſti„nemus. Eo igitur factum, ut citra„omnem culpam, quoad ditiones, quoad„ſubditos extrema fuerimus paſſi, om„nique humano auxilio excluſi, ſic, ut„nos, noſtrosque tueri nullatenus li„cuerit, quo nomine foris auxilia ac„cerſendi facultatem neceſſitas impo„ſuit, interea illa hoſtium in ſubditos„noſtros exerceri cæpit ſævitia, ut par„tim furor in facultates, ac bona, par„tim in familias, affines, & agnatos„deſpumarit, per id genus exactiones„immanes, bonorumque ſubtractiones„inprimis æternæ ſalutis periclitatio„nem, nobis fere omnibus intentatam,„pro divini honoris vindicatione, Evan„gelicæ Religionis conſervatione, ſub„ditorum afflictorum liberatione, Ger„manicæ libertatis aſſertione, Regio„num defenſione, pacisque dilectæ re„cuperatione, medios per hoſtes pe„netra-

„netravimus, & hucusque pervenimus. Sæc. XVII.
„Eo sub instituto hoc ipsum propositum, A.C. 1631.
„cum Deo, & Gustavo Sueciæ Rege,
„auxiliis ut urgeamus, ac proveha-
„mus, quem in finem subditorum no-
„strorum, omnium, singulorumque o-
„pera, ac conjunctione, quam matur-
„rime expedienda, nobis est opus. „

„Proinde vigore principalis, & im-
„mediatæ nostræ potestatis, omnibus
„tam in genere, quam singulis in spe-
„cie, tam benignis, quam seriis verbis
„mandamus, injungimusque, ut pro
„eo amore ac studio, quo conscientiæ
„satisfacere, puram atque intemeratam,
„Evangelicam religionem conservare,
„salutem æternam operari, tyrannidis
„inauditum jugum excutere, almam
„pacem restaurare, feudorum, bono-
„rumque confiscationem amoliri, alias-
„que atque alias pœnas declinare, af-
„fecti sunt, illicet hoc agerent. Nimi-
„rum nostros id genus, Religionis, ac
„respective patriæ hostes ejicerent,
„illis neque tributa, neque subsidia
„amplius erogarent, tecto non excipe-
„rent, sed datis e turribus signis, tan-
„quam ad classicum undequacunque
„concurrentes, id genus pestes impe-
„terent, ac persequerentur, quo fine
„tam equestres in equis armatos, quam
„subditos ceteros telis, sclopetisque in-

Sæc. XVII. A. C. 1631.

„ſtructos, hic intra Magdeburgum ad-
„eſſe jubemus, quo numero, delectu-
„que habito, in hoſtes id genus certis
„ſub cohortibus, legionibusque edu-
„cere liceat. Conſtituta in repugnan-
„tes feudorum, aliorumque bonorum,
„immunitatumque privationis pœna.
„Ceterorum civium per oppida, quam
„colonorum per pagos multitudo vi-
„ritim excubaret in armis, ut interdiu,
„noctuque in omnes belli occaſiones
„intenta, præſto ſit, hoſtium conſilia,
„actionesque obſervet, omniaque fide-
„liter per indices explorata, referat,
„adeoque novos, novosque militum
„manipulos cogat, atque huc ad nos
„diligenter remittat. Quodſi (quod
„abominandum) hoſtes hanc in patriam
„forte moliantur reditum: eo evento
„quamprimum id nobis intimandum
„erit, ut conjunctis animis, viribus-
„que, in iſtos maſcule eamus. Neque
„enim dubitandum eſt, dum ſic pra
„pura, evangelicaque doctrina, pro
„libertate germanica, pro veſtra libe-
„ratione, pro dilectæ pacis reproduc-
„ctione, nosmetipſos caſibus, perico-
„lisque objicimus, Dei nobis auxilium
„præſto affulſurum. Ut Sueciæ Regis
„opis, opitulationisque in omnem e-
„ventum ſimus ſecuri; eam enim in
„omnem fortunam hic nobis promittit
„ma-

„manum ſubſidiariam, ut ad ultimam „auxiliorum erogationem, ſummam- „que diligentiam nihil ſit facturus re- „liqui. Divina ergo ſpe fulti, præſidio „Regio freti, certum evidentis libera- „tionis expectamus effectum. Hæc fa- „cientes, id, quod Deo, & conſcien- „tiæ, verbo divino, Eccleſiæ Chriſtia- „næ, nobisque, Magiſtratui veſtro, af- „flictis denique proximis veſtris, debe- „tis, præſtabitis.„ Sæc. XVII. A. C. 1631.

Promulgato hoc edicto Adminiſtrator Hallam urbem ingreſſus eſt, arcemque Mauritianam, quo Cæſarei ſeſe receperant, obſidere ſtatuit, mox tamen Magdeburgum repulſus: inde vero crebræ erant velitationes, Cæſareis tamen plerumque, quorum ſicut cauſſa, ita & fortuna æquior erat, prævalentibus.

§. VIII.

Continuata Magdeburgi obſidio.

Priori adhuc anno Henricus Papenheimius Comes Ratzenburgo, Neuhuſio, Neo-Alvenslebia aliisque circa urbem locis feliciter expugnatis, necnon Franciſco Carolo Lavenburgico Duce, qui pro Sueciæ Rege legiones contraxerat, capto, Magdeburgum eminus obſidere cæperat: Paulopoſt Tillius quoque die quinta Aprilis ex Me-

Lotich. rer. Germ. l. 36. cap. 5. Brachel. Hiſt. l. 4. pag. 187. Priorat. Hiſt. di Ferd. part. 1. l. 2.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

gapoli accurrens, primum clementia cives ad Cæſaris obſequium reducere, demum eorum contumaciam vi frangere ſtatuit. Præprimis igitur miſſis ad Pſeudo-Adminiſtratorem literis eundem precibus ac minis ad ſaniora revocare nitebatur, nil tamen niſi arrogans reſponſum ab eo tulit: Rurſus per tibicinem Adminiſtratori, necnon Magdeburgenſibus civibus & Falchenbergio Suecico Urbis Gubernatori facta veniæ ſpe deditionem incaſſum ſuadebat. Indulgebat etiam, ut libere Legatos ad Saxonem & Brandeburgicum Electores urbesque Anſeaticas mittere poſſent, ſuper deditione acturos: cum autem in longiore tractatione periculum, dolumque ſubeſſe intelligeret, ne quid forte ab eo deſiderare poſſet, ipſemet ambos Electores rogabat, ut interveniente ſua auctoritate obſtinatos cives ad Cæſaris fidem obſequiumque inclinarent: Interim tertio humaniſſimis verbis Adminiſtratori, Magiſtratui & Falchenbergio nuntiari curabat, ut ſeſe impendenti excidio tempeſtiva deditione eriperent: Attamen his omnibus neutiquam mitigata eſt civium contumacia, quin continuis eruptionibus multa Cæſareis damna inferrent, ac Mantuana expugnatione celebrem Chieſam Equitem Tillii Tribunum crudeliter

deliter interficerent: Poſtremo tandem Tillius Nuntium ad urbem ablegabat cum iisdem ferme mandatis: dederent urbem, dum gratiæ locus eſſet, ſi vero ſua pertinacia excidium urbis accerſere vellent, teſtari ſe per Deum immortalem omnesque poſteros, immunem ſe fore a culpa eorum, quæ ipſis dira atque atrocia eventura proſpiceret. Sæc. XVII. A. C. 1631.

§. IX.

Magdeburgum a Tillio expugnatum, concrematumque.

Hunc nuntium cum cives in tertium usque diem detinerent, Tillius patientia in rabiem verſa in urbem die decima Maji undique uno tempore impetum facere ſtatuit, datoque ſigno prior Pappenheimius, ſuperatis omnibus pene propugnaculis, ponteque reſciſſo obſeſſis ex urbe erumpendi copiam intercluſit. Nihilominus aucto furore cives, nec innoxie, horrendam globorum & flammæ tempeſtatem ex belli tormentis in Tillii caſtra detonant, plebemque aliunde jam efferatam ex compoſito die decima quinta ejusdem Menſis Prædicantes Lutherani e pulpitis quisque ſuis vana proximi auxilii ſpe dementant, falſoque jactitant, ſe vi- *Annal. Boic. Adlzr. part. 3. l. 16.*

Sæc. XVII. A. C. 1631.

vidisse Angelum urbis tutelarem mænia defendere, & circuire excubias: Ergo præeuntibus hisce buccinatoribus obsessi omnes in eorum verba jurant, se vitam prius ferro, quam victas manus Cæsari daturos: Falckenbergius quoque Tillianis muro jam imminentibus territos ac nutantes promissa Sueciæ Regis ope, atque ostentato bellico urbis apparatu tam valide erexerat, ut non modo viri, sed & fœminæ puerique jurarent, se potius velle, in urbis cineribus mori, quam vitam fortunasque suas, Cæsaris obsequio redimere. Fertur quoque, a Senatu nonnullos fuisse designatos, qui urbem, si ab hoste superaretur, subjectis ignibus accenderent, ne Cæsarei præda potirentur, vel Urbs cladi suæ supersesset. Interea Tillius, cum Sueciæ Regem biduo post adfuturum compererat, misso rursus Tubicine obsessis pollicebatur, si Administratorem & Prædicantes traderent, triginta Sacerdotes Catholicos reciperent, ac nonnisi centum Thalerorum millia penderent, veniam delictorum fore: Hæ vero leges cum Falckenbergius rejiceret, Tillius datis in thesseram Sacratissimis Jesu & Mariæ nominibus urbem die vigesima Maji toto impetu invadere jubet: Pappenheimius igitur cum suis apud Neostadium

Sæc. XVII. A. C. 1631.

dium, disjectis præsidiariis vallum aggreditur, provolat illico cum valido militum civiumque agmine Falckenbergius: committitur utrinque atrox pugna, nec Cæsarei diu obsessorum sustinuissent impetum, nisi Falckenbergius glande trajectus occubuisset. Tum vero civium langueſcere impetus, tanto alacrius autem Cæsarei, ductore Holsatiæ Duce, in Crækenum propugnaculum repulso prætoriano Administratoris milite irrumpunt, ac succedentibus aliis quatuor legionibus, quicquid munitionum supererat, victores occupant, non sine maxima obsessorum strage. Postremus denique Wolfgangus Comes Mansfeldius unacum Raimundo de Montecuculis post acre certamen perruptis undique portis Tilliano militi liberum in urbem aditum aperuit: mox vero Tillius ipse, cives militesque conglobatos, qui nondum victas dederant manus, immissis copiis dissipari jussit: nihilominus in tanta ruentis civitatis consternatione civium nonnulli eo audaciæ devenerant, ut in suprema ædium enixi lapidum procella progredientes victores impeterent, ne inulti morerentur. Ea tum ferocia, ac sociorum, quorum mille septingentos Sueci Francofordiæ crudeliter interfecerant, mortem ulciscendi libi-

Sæc. XVII. A. C. 1631.

libidine incitati milites Tilliani, neque ætatis, nec sexus habita ratione obvios quosque prima irrumpentium rabie trucidant. Imperabat quidem Tilius, ut a devictorum cædibus & mulierum stupris abstinerent: Verum mandantis reverentia haud valuit quorumdam compescere furorem ac libidinem, præsertim ubi incendium, quod ab ipsis civibus excitatum fuisse, creditum est, intra viginti quatuor horarum spatium totam urbem tam amplam & magnificam delere cæperat, ignis violentia omnem Tillii solertiam, & Cæsarei militis laborem in restingendis flammis impigre impensam eludente. Tum vero funestissima erat urbis facies: nihil non ferro, igni & militi licuit, ne dicam libuit, direptæ ædes, cæsi cives, ac imbellis quoque & innocens turba miserando periit fato, quod rebellio & sæva Patrum crudelitas in conjugum & liberorum capita retudit, miserante ipso Victore, & calamitatibus hostium illacrimante. Ex civibus quamplurimos, qui in secretis cubiculis metu ferri delitescebant, ignis furor absumpsit, prædamque opimam, quam victor miles avide sub cineribus inquisierat, subripuit. Periere ferro flammaque plusquam viginti quinque millia, nonnisi quadringenti iram victorum evadenti-

dentibus, præter illos, qui ad Basili- Sæc. XVII.
cam Beatæ Virginis, quam paulo ante A. C. 1631.
horrendis contumeliis afflecerant, confugientes, jussu Tillii servabantur. Administrator vero tot malorum Auctor plumbea glande secundum tibiam læsus & capite saucius in Papenheimii tentorium, indeque Wolmerstadium captus abducebatur. Ceterum Tillius sedato militum furore in eodem B. Virginis Templo, quod incendium evaserat, solemne sacrum haberi præcepit, Deo victoriarum auctori grates repensurus, eoquod potenti brachio horum civium pertinaciam fregisset, læsumque Nominis sui honorem vindicasset.

§. X.

Felices Sueciæ Regis progressus.

Tam inopina Magdeburgi clade Sueciæ Rex vehementer perculsus, *Brachel. l. c.*
totam culpam in ipsos cives, necnon Saxonem & Brandeburgicum Electores, eoquod hi petita eidem subsidia conferre cunctati essent, rejecit, necnon Hassiæ & Vinariæ Ducibus sibi fœdere junctis, Brandeburgicum directis in Regiam tormentis adegit, ut Spandavium toto belli tempore eidem relinqueret, ac per totum Electoratum liberam commeandi facultatem concederet.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

deret. His peractis Gustavus Sedinum profectus de Gripswaldia per Todum expugnata lætus nuntium excepit: paulopost septem Cæsareis legionibus Wolmerstadii & Grumbergæ cæsis, Sueci Tangermundam & Havelbergam deditione ceperunt; viciſſim vero Cæsarei Corbum urbem nocturna irruptione occuparunt.

§. XI.

Germaniæ ſuperioris Ordines ad renuntiandum fœderi Lipſienſi a Tillio compulſi.

Annal. Boic. Adlzr. part. 3. l. 16. Calmet hiſt. Eccl. & civi.. de Lorrain. tom. 3. pag. 207.

Cum interea Sueciæ Rex ex Anglia, Scotia, & Belgio ſubſidiariis copiis, necnon ex Francia pecuniis augeretur, imo ipſa etiam Sueciæ Regina Sedino recentem militem adduceret, Cæsar Mantuano bello pene peracto, ex Italia ſuum exercitum, ductore Egone Comite Fürſtenbergio in Germaniam revocavit, ut Proteſtantes, qui ſpretis monitis, minisque Lipſienſi fœderi inſtiterant, ad obſequium reduceret. Poſtquam igitur Fürſtenbergius cum copiis ſuis in Sueviam penetraverat, mox Memingenſes, Campidunenſes, & Ulmenſes metu territi a præfato fœdere receſſerunt. Inde Fürſtenbergius movit in Wirtenbergiam; compertum enim

nim habebat, quod Julius Dux sexdecim armatorum millia in fœderatorum opem conscriptas teneret, qui tamen Minsinga a Cæsareis occupata, dissipatisque, quæ obstiterant, geminis legionibus cum reliquo exercitu Tubingam auffugit, insequente autem Fürstenbergio, suam suorumque incolumitatem ultronea Lipsiensis fœderis renuntiatione redemit. Supererat adhuc Franconia, cujus Ordines Norimbergæ congregati missis ad Fürstenbergium Legatis pollicebantur, se Cæsareis mandatis morem gesturos esse: Mox etiam Senatus Norimbergensis declarabat, quod sicut Principum potissimi Lipsiæ congregati juxta Cæsaris mandatum die decima quarta Maji insinuatum exauctoratis militibus a bellico apparatu destiterint, ita & Senatus milites suos dimittere, ac in Cæsaris obsequio immote persistens, Lipsiensi defensionis societati nuntium mittere paratus esset. Re comperta Saxoniæ Elector Dresdæ comitia habuit, in quibus de conscribendo novo exercitu, ejusque stipendiis, de Magdeburgico Archiepiscopatu, Francofordiensi colloquio, aliisque ad bellum necessariis deliberari voluit: Inde factum, ut mox finitis hisce comitiis exercitus octodecim millibus validus, cui Arnheimus

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

præeſſet, conflueret: Nec ſegnius Cæſar in omnibus ſuis ditionibus militum delectus habebat: Maximilianus quoque Bavariæ Elector, quamvis cum Franciæ Rege ad octennium pro ſui Ducatus incolumitate fœdus die octava Maji pepigiſſet, conventu tamen Dinckenſpilæ habito copioſum Equitatum peditatumque conſcripſerat. Pariter Carolus Lotharingiæ Dux cum quatuordecim peditum, ac quatuor Equitum millibus ſeſe Catholicis partibus adjungere parabat: Demum Dietrichſteinius Cardinalis aliquot Legiones armaverat. Poſtquam vero Galli in Lotharingiam irruperant, Carolus Monachium profectus, de belli ratione, ſuoque in Lotharingiam reditu cum Maximiliano Electore egit, ſuasque copias morbis ac funeribus plurimum imminutas reduxit.

§. XII.

Tillii expeditio in Saxoniam.

Lotich. rer. Germ. l. 39. c. 5. & ſeqq.

Novis militum ſupplementis auctus Tillius, in Thuringiam movit, diſſipatisque aliquot Landgravii legionibus Haſſiam invadere ſtatuit: compertis autem Sueciæ Regis progreſſibus arma in Suecos convertit, promotisque Werbenum caſtris Tangermundam movit,

movit, ut Regem ad prælii neceſſitatem urgeret: Obſtiterat autem loci importunitas, quocirca die vigeſima ſecunda Auguſti Wolmerſtadium reverſus, deſeſſo militi in agro Magdeburgico reſpirandi ſpatium indulſit: interea vero Megapolitani Duces Suecico ſubſidio ſuffulti, præcipuas Ducatus urbes, ejectis Cæſareis recuperarunt, hos vero Duces poſtea ipſemet Guſtavus Rex velut in triumphum ſolemniſſima pompa in patriam reduxit. Tillius autem, cum Saxoniæ Electorem cum Guſtavo Rege in belli ſocietatem conceſſurum metueret, nomine Cæſaris Metternichium & Schönburgium ad eundem Merſeburgi agentem ablegabat, qui eidem perſuadere niterentur, ut a conſcribendo novo milite abſtineret, collatisque in rem communem impenſis ſuas copias contra Suecum Cæſareis jungeret, ſociosque ſuos ab inito fœdere revocaret. Aſt repulſam paſſus Tillius, inconſulto Maximiliano Elector Catholici fœderis Principe, motis in Saxoniam caſtris Merſeburgum, Zeizam, Naumburgum, Weiſſenfeldam ipſamque Lipſiam aliasque urbes qua vi qua deditione cepit. Id erat belli contra Saxonem inconſulte ſuſcepti, & tantopere ab ipſo Bavaro & Moguntino Electoribus improbati

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

initium. Tum vero Saxoniæ Elector haud ultra cunctandum ratus, ad Regis Sueciæ societatem transiit. Gustavus vero tertia post die occasionem hanc diu desideratam avide amplexatus, trajecto Albi flumine exercitum suum cum Saxonibus & Brandeburgicis conjunxit.

§. XIII.

Lipsiensis pugna Cæsareis infausta.

Barre Hist. d'Alem. t. 9. pag. 611. Privat. Abregé de l'hist. l. 4. cap. 21.

Positis igitur juxta Dibenam castris inter Sueciæ Regem & Electores de belli ratione deliberatur, ubi Saxoniæ Elector reclamante licet Gustavo, decreta mox pugna Tillium e Saxonia expellendum pronuntiabat. Die igitur decima sexta Septembris ambo Principes instructa acie in Tillium movere, hic vero intra castra sat munita hostium incursus præstolari decreverat, suadente tamen Papenheimio aciem altero a castris Lipsiensibus lapide instruxit, suisque militibus denuo in belli thesseram sanctissima nomina Jesus & Mariæ dedit: Altera die hostis adventum denuntiant exploratores, quo comperto Tillius Papenheimio importunius petenti concessit, ut cum duobus suorum millibus exploratum excurreret, ea tamen cautella, ne eo-

usque

usque progrederetur, unde sine prælio sese eripere haud posset, sin vero, clademsuo capite luiturus. Attamen hic periculi contemptu incautius, longiusque abreptus, & propemodum vincere præsestinus, alia duo equitum millia sibi submitti petit, & accipit, eum tamen a tota prope hostium acie circumventum esse, paulopost nuntiatur, unde Tillius, ne ipsa castra ab hoste invaderentur, veritus, invitus licet, exercitum suum in aciem ducit, primoque impetu in Saxones irruit, susoque consestim Equitatu pedites in fugam agit. Jam tum penes Cæsareos victoriæ summa stetisset, nisi Croatæ, ac Tilliani Equites improvida prorsus audacia in fugientium terga effusi, lævam aciem nimium debilitassent: quo conspecto mox Saxonum residui unacum Suecis suso Cæsareorum Equitatu in Tillianas legiones invicta adhuc virtute dimicantes a fronte simul & a tergo tota mole incubuere. Tum vero diuturnum & pertinax utrinque erat certamen, sique Tillianæ virtuti suus per omnia succesus collusisset, fugato jam Suecico Equitatu hostis palmam denuo Cæsareis concedere suisset coactus: dum vero Hornius adducto recenti milite certamen instauraverat, turbato prælii ordine Tilliana acies

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Sæc. XVII. A. C. 1631. undique tum a belli tormentis, tum a circumfusis agminibus petita, laxatis ordinibus pedem retulit, ceteris aut fuga dilapsis, aut ab insequente Sueco trucidatis. Cæsa sunt utrinque novem ferme millia, Suecorum non multi, Saxonum vero & Cæsareorum ingens strages exstitit. Cecidere ex Catholicis Adolphus Holsatiæ Dux, Schönburgius, Blancartus, pluresque alii Tribuni ac Centuriones, omnia illacrimata suis capita. Ex Saxonibus cecidere Bintauffius, Læserius & Starchedius: ex Suedicis Teufelius, Hallius, Calenbachius, Damitius, aliique post conflictum ex vulneribus confecti. Capta belli tormenta viginti septem, vexilla supra centum, cunctique currus atque impedimenta. Tillius, qui toto conflictu militis simul & Ducis partes strenue obibat, a Friderico Langio centurione agnitus, graviterque vulneratus in captivitatem fuisset abductus, nisi occiso invasore suo, a Lauenburgico Duce periculo ereptus, Halam auffugisset. Hæc ipsa clades longam victoriarum feriem una die interrupit, induxitque Catholicis & Imperio longam alternantium malorum calamitatem.

§. XIV.

Sæc. XVII.
A. C. 1631.

§. XIV.

Ulteriores Regis Suecici progressus.

Peracto hoc prælio Gustavus Rex cum exercitus sui parte Merseburgum contendit, ac bis mille Cæsareis, quos lentior fuga prodidit, in itinere trucidatis ter mille captos sacramento Suecico obstrinxit, demum recuperato intra biduum Merseburgo Hallam, & Calbam occupavit: Ut autem Protestantium animos magis exploratos haberet, Chemnitium & Reilinghium ad eos emisit, quorum posterior Ulmenses & Argentinenses, ceterosque Suecici Dominatus avidos esse nuntiabat, Norimbergenses vero, ne ultronea defectione fidem recens Cæsari datam violasse crederentur, sat manifeste declararunt, quod ad excusandam suam perfidiam Suecici Regis minas præstolarentur. Hoc comperto Rex eis denuntiari jussit, quod eos hostium loco haberet, si aut Cæsaris obsequio aut neutrius partis studio Suecicas partes amplecti tergiversarentur: Hi igitur eo promptius, quo impensius id jam antea desiderabant, sua studia Regi addixere. Interim Saxoniæ Elector die vigesima tertia Septembris Lipsiam recuperabat, ubi inter fœderatos Protestantes con-

Blanc. Hist. de Bav. t. 4. pag. 349.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

venerat, ut Guſtavus Rex in ſuperiorem Germaniam, Saxo autem in Sileſiam, & Bohemiam copias ſuas educeret. Eapropter Rex in Turingiam penetrans, dum interea Guilielmus Haſſiæ Landgravius Frizlariam aliasque Moguntini Imperii civitates ſubegerat, ipſus Erfordiam, Mansfeldam, Gotham, & Sweinfurtum occupavit: demum Henebergenſi comitatu ſubacto, Königshofium Herbipolenſis Epiſcopi arcem deditione: Herbipolin vero vicepit, totamque Franconiam, Franciſco Hazfeldio Duce ac Epiſcopo Coloniam profugis, ſuis armis emenſus eſt, permiſſa tamen incolis Religionis libertate. Rapidam Guſtavi felicitatem plurimum promoverant Proteſtantes Franconiæ Proceres, qui in ejus ſtudia propenſi largiſſima pecuniarum ſubſidia ultro contulerunt, promulgata hac lege, ut quisquis intra bimeſtre fœderi non accederet, is in hoſtium numero haberetur. Eapropter Rex abrogatis Magiſtratibus Catholicis alios in ſua verba adegit, reluctantibus vero graviſſima interminavit mala. Eo metu perculſus Bambergenſis Epiſcopus, Guſtavum vana obſequii ſpe lactabat, ſuorum tamen calamitates ac direptiones profuſo auro redimere coactus: Cum vero Regi innotuiſſet, quod Francofordien-

fordienſis Conventus de Cæſaris edicto & Eccleſiarum ſpoliis die tertia Auguſti inchoatus adulto jam Novembri in irritum cecidiſſet, eoquod Proteſtantes Lipſienſi victoria tumidi ad pacis Religioſæ præſcriptum has controverſias decidi recuſarent, mox Guſtavus Electores Eccleſiaſticos ad ſuas partes ſollicitare audebat, omnem ſecuritatem, ſeu verius, ſervitutem pollicitus, ſi ſinguli quadraginta aureorum millia penderent, annonam, liberumque tranſitum, & ubicunque res poſtulaverit, ſtativa Suecicis copiis concederent. Petiit inſuper, ut Auguſtanam confeſſionem in ſuis ditionibus admitterent, & Proteſtantibus hoc bello erepta redderent, ac denique Cæſari obſequium abnegarent, ſecus extrema quæque perpeſſuri. Verum hi Electores maluerunt mala denuntiata perpeti, quam fidem Deo, Eccleſiæ ac Cæſari obſtrictam violare. Igitur Rex ſua ſpe deluſus Francofurtum, Höchſtam, omnesque pene urbes ad Tuberam & Mænum ſitas ſubegit, præſidiariis ad ſua ſigna compulſis: pari quoque felicitate Haſſiæ Landgravius Mindam, Fuldam, ac integram pene Weſtphaliam occupavit; ipſum vero Landgravium poſtea Rex ad ſua caſtra revocavit, ut trajecto Rheno expugnaret Moguntiam, quam

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Elector Anſelmus Caſimirus priusquam Poloniam transfugeret, Hiſpano præſidio firmaverat: Interim Tillius Rotenburgo & Winshemio non ſine Suecorum clade recuperatis, Norimbergam arcte cinxerat, quapropter Guſtavus Rex cognito periculo urbi laboranti opem ferre feſtinabat, mutato Moguntiam expugnandi conſilio Tillio autem in Palatinatum ſuperiorem concedente, Oppenheimium Moguntiam vero deditione cepit: ubi ipſo Nativitatis Dominicæ die ſacrum ritu Lutherano celebratum eſt. Tum demum omnes ditiones cis & ultra Rhenum ſitæ ſine ullo negotio in Suecorum poteſtatem venere: Guſtavus enim uno anno a mari Balthico usque ad Moguntiam & Palatinatum victricibus ſuis armis univerſam Germaniam emenſus eſt, cujus miram felicitatem non parum quidem Proteſtantes profectæ affinitatem, in Catholicos & Caſarem odium, novarumque rerum cupiditatem, Catholici autem per incuſſum terrorem ſæpe panicum & publico bono prævalens privatæ utilitatis ſtudium promoverunt: Nihilominus omnino concedendum eſt etiam hoſti elogio virtutis bellicæ, & rei ſtrenue geſtæ teſtimonium.

§. IV.

Sæc. XVII.
A. C. 1631.

§. XV.

Saxoniæ Electoris expeditio in Bohemiam.

Non feriabatur interea Joannes Georgius Saxoniæ Elector; poſtquam enim inſtigante Joanne Salvio Sueciæ Regis Legato Saxoniæ inferioris Ordines conventu Hamburgi coacto a Cæſare defecerant, Elector victrices ſuas copias, ductore Arnheimio, per Misniam in Luſatiam duxit, quæ etiam mox eidem univerſa patuit, eoquod Cæſarei ea relicta in Sileſiam & Bohemiam ſeſe recepiſſent. Verum Saxo ſecundis victoriæ auſpiciis ad majora animatus, mox in Bohemiam nullo reſiſtente irrupit, captisque pluribus oppidis Leutomericium ſubegit, promotisque caſtris die undecima Novembris Pragam, Regni caput, ac dein Egram ad unius Tibicinis provocationem deditione cepit: Promiſerat enimvero Arnheimius Catholicis Religionis ſuæ libertatem, ceteraque urbis jura & privilegia: poſtquam vero Acatholicis e Regno exulibus redeundi poteſtas fuerat conceſſa, mox civium non pauci, ac ruſtici ferme omnes ad ſectæ ſuæ genium reverſi ſeſe Saxonibus ad rapinas, cædes, perniciemque Catholicorum

Theatr. Europ. tom. 2.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

rum adjunxere. Hæserat tamen
Budovicium Saxonis victoris impetu
hanc enim urbem Balthasar Maradas
Vir bello spectatissimus adversus om
nes Saxonum incursus strenue pu
pugnaverat.

§. XVI.

Urbani VIII. Pontificis sollicitud circa inclinatas Catholicorum res.

Jæger. Hist. Eccl. l. 1. cap. 19. Bougeant Hist. Bell. tric. t. 1. l. 2. Palat. in vita Urban. VIII.

Quamprimum Urbanus VIII. Pontifi
Maximus de Franciæ Regis fa
dere cum Suecis inito certior fuer
factus, mox datis ad eundem liter
desuper vehementer querebatur. Re
sponsum eidem dederat Ludovicus
Rex proprio chirographo, decla
rans, quod a Suecorum partibus di
sistere paratus esset, dummodo Hispa
niæ Rex haud ultra Franciæ hostibus
opem ferre, junctisque viribus Hugo
notas in Gallliis, & Protestantes in Ger
mania reprimere vellet. Has Regi
literas Urbanus quantocius Madritum
transmiserat, quin responsum inde fer
ret: quinimo Cardinalis Borgia Hispa
Regis nomine necnon Cardinales Au
striacæ Domui addicti habito inter
conventu scripturam obtulerunt,
qua palam declarabant, totam pene
Pontificem culpam fore, si Religio Ca
tholica

tholica detrimenti quid capiat, eoquod flammas undique erumpentes hucusque reſtinguere neglexiſſet: Enimvero Papa primis hujus belli initiis nonniſi Eccleſiæ theſauros indicto ac de Menſe in Menſem propagato Jubilæo largiſſime proferebat: minime ratus, Proteſtantium arma tam brevi temporis intervallo univerſam Germaniam cum maximo Religionis orthodoxæ diſpendio inundatura: poſtquam vero a Cæſare, aliisque Principibus Catholicis per Legatos identidem ſubmiſſos monitus fuerat, propemodum de Religione actum eſſe, ni omnibus viribus tempeſtive ſubveniretur, nulla mora cunctos Italiæ Principes ad ferendam opem ſollicitabat, a quibus tamen præter verba & excuſationes nil aliud retulit. Paulopoſt Ferdinandus Imperator Pasmanum Cardinalem Vienna Romam decrevit, qui deploratum Eccleſiæ & Germaniæ ſtatum vivis coloribus depingeret: Pasmano ad alloquium admiſſo Papa reſpondit, haud decere, ut ipſe utpote Cardinalis ſeſe profanis rebus immiſceret, Paſmanus vero mox repoſuit, de Religione agi, pro qua excubare, Cardinalium eſſet, ſi vero purpura obſtaret, ſe eam deponere, & ſolo tectum induſio perorare paratum eſſe. Excuſat primo Pontifex ærarii in-

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

inopiam ex Auſtriacorum irruptione i
Italiam exortam, poſtea tamen urgent
Paſmano antiquæ ſeveritatis Viro im
pendens Eccleſiæ periculum in ſacr
Purpuratorum conſeſſu gravibus opp
do verbis expoſuit: Rationibus p
opinionum varietatem in partem utra
que ventilatis prævaluere Hiſpanis po
tibus addicti Cardinales, qui tanti mi
cauſſam in ipſum Cæſarem rejiciebar
eoquod hic ad Italiæ & præcipue Ma
tuæ devaſtationem pecunias copiasqu
ſuas, quas utilibus contra Suecos
Proteſtantium progreſſus impende
potuiſſet, ſpretis Apoſtolicorum Nu
tiorum monitis prodigere haud dub
taſſet, ipſumque Papam adegiſſet,
ad Mantuæ tutellam numeroſas alen
phalanges, ærariumque exhaurire
Hæc Cardinalium libertas plurimu
offenderat Pontificem, qui moderati
rem ceterorum opinionem ſecutus,
ferendas belli expenſas Cæſari centie
mille aureos ex decimis Italiæ Cler
imperatis ſubmiſit, palamque Hiſpa
Regis Legato declaravit, quod Hiſpa
ſua ambitione, ac dominandi libidi
Catholicorum non paucos, ut de hæ
reticorum victoriis lætarentur, adeg
ſent: inde vero tanta inter Cæſarea
Hiſpanosque Oratores exorta eſt indi
gnatio, ut Cardinalibus in diverſa
facti

factiones sciſſis Philippus IV. Hiſpaniæ Rex Regni ſui beneficia conferendi jus Pontifici demere, hancque in rem Cordubenſi Epiſcopo, & Joanne Chiumazzero Romam decretis in Regno ſuo Curiam, quæ *Dataria* vocatur, erigere ſtatueret: ubi occaſione exin arrepta Gallus quidam Poeta ad apes, quas Urbanus in ſuis inſignibus ferebat, alludens hunc verſum divulgabat. *Mella dabit Gallis, Hiſpanis ſpicula figet*, quo tamen perlecto Pontifex extemporanea vena mox reſpondit: *Mella dabit cunctis, nec Hiſpanis ſpicula figet, ſpicula nam Princeps figere neſcit apum.* Quamprimum de Hiſpani Regis indignatione in Papam concepta rumor increbuit, mox Proceres, ut fieri amat, linguas calamosque in Urbanum acuebant, ac præ ceteris Jeſuita, qui Olivario Duci primoque Regis Miniſtro a confeſſionibus erat, ſui oblitus librum edidit *de poteſtate Pontificis*, in quo palam tradidiſſe fertur, *omnem poteſtatem, quam capitis Eccleſiæ titulo in chriſtianum orbem ſibi Papa vindicat, meram uſurpationem, Intruſionem, & Violentiam eſſe: non exiſtente in Papa alia prærogativa ſupra alios Epiſcopos, niſi quantum ad dignitatem accidentalem, non quoad ſuperioritatem Jurisdictionis: Epiſcopum quemvis non habere minorem Jurisdictionem in ſua diœceſi, quàm*

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Sæc. XVII. A.C. 1631.

quam Papam in ſuo Epiſcopatu S. Joan-nis Lateranenſis. Papam non eſſe ſupr Concilium, ſed contra. Proinde excom-municationem Bullæ in Cœna Domini ad verſus eum, qui a Papa appellaverit a Concilium, eſſe injuſtam, invalidam, i tolerandam. Ceterum Maximilian Bavariæ Elector, cum Guſtavum R gem cum valido exercitu, quo pr pius, eo periculoſius, ceteris Cath licis ditionibus imminere cerneret, p alendo exercitu fœderato pecuniar ſubſidia cunctis ſuæ ditionis Statib indixit, unde Abbatia Auguſtana S. Crucem ob pagum, aliaque int Bavariam poſſeſſa quatuor florenor millia conferre jubebatur; cum aute anno priori pro recuperandis bon ſuis bis mile quingentos florenos e pendere coacti fuerint Canonici, a ſexaginta ſeptem marcas cuncta va deaurata & argentea vendiderunt, pr tiumque cum mille Florenis Monachium transmiſere.

§. XVII.

Turbæ in Galliis inter Regem, M trem, ejusque Fratrem.

Calmet Hiſt. Univ. l.151. num. 162.

Interim grave in Galliis diſſidium i ter Ludovicum Regem, ejusque M trem exortum eſt, cujus origo repeten vid

videtur, a ſumma, qua Richelius Cardinalis apud Regem valebat, gratia & auctoritate; hac enim non modo Reginæ Mariæ Mediceæ Matris, ſed & præcipuorum Procerum invidiam odiumque in ſe concitabat: Inde crebræ apud Regem querelæ, tamque atroces in Cardinalem calumniæ, ut Rex Lugduni decumbens illum a ſe amovere cogeretur: Richelius igitur temporis iniquitati cedendum ratus, non ſine magno æmulorum applauſu Portum-Gratiæ exulabat: Marillacus autem Regii Sigilli Cuſtos, ejusque Frater nil intentatum, inauſumque relinquebant, ut Reginæ Matri, necnon Gaſtoni ejus Filio Richelium magis adhuc exoſum redderent: Indignationem ſuam adhucdum premebat Gaſto Aurelianenſis Dux Ludovici Regis Frater, Regina vero maternum amorem apud Filium minus, quam Cardinalis ingenium valere, ultra ferendo impotens, Ludovicum Regem Verſalias euntem, impenſe licet a Marillaco rogata, comitari renuit, improvido prorſus conſilio: Cardinalis enim Reginæ abſentia in rem ſuam verſa Verſalias contendit, & tam dextre ſeſe in Regis animum inſinuavit, ut Rex obſequii contra Hugonotas & Sabaudum nuper præſtiti memor eum priſtinis favoribus & digni-

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Hiſt. Eccl. de Lorr. t. 3. Memoir. de M. Omer Talon t. 1. pag. 2.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

tati redderet, atque in illius gratiam ſuæ Matris, fratris, & propemodum ſui ipſius oblitus videretur. Eo tempore utilem Cardinali navabant operam Valetta Cardinalis & Simonis Regis cliens, quorum ſollicitatione Regem Marillacum carcere, ejus vero fratrem capite plecti juſſit. Hæc ſeveritas Gaſtonis animum tantopere exulceravit, ut Richelium die quarta Februarii accedens palam eidem omnem amicitiam renuntiaret, ac Regina ejus Mater a Richelium Rege tum præſente, dixeret: *omnes te abominantur, quia Regem ærarium exhauſiſti, & Regnum periculoſo bello involviſti:* Ad hæc vero Rex conſeſtim repoſuit: *& ſi omnes tibi adhæſantur, non ego te deſeram.* His dictis Rex unacum Regina Matre & Richelio Compendium receſſit, ubi a nonnullis Regi nuntiatum, libertati ſuæ inſidias parari, caveret igitur, quibus ſe confideret: Jam antea enim rumor erat, perinde acſi Regina Mater cum Proceribus quibusdam clandeſtina coiſſet conſilia, ut Ludovico Rege a Monaſterium detruſo Aurelianenſis Dux ejus Filius natu ſecundus Regni faſces capeſſeret: Tum vero Richelius Regis diffidentiam erga Matrem fratremque intimius inſtillare haud ceſſabat: quocirca Rex ſex peditum, & duas equi-

tum

tum phalanges emisit, quæ Matrem Compendii agentem ad Mulinensem arcem abducerent. Hæc tamen paulopost clandestina fuga die decima Julii Avennas, ac demum in Belgium ad Hispanos abscessit. Sequebatur Matris partes Gasto ejus Filius, qui aliquot Proceribus stipatus, Aureliam contendit: quo comperto Rex Valetam Cardinalem eo ablegabat, ut Fratrem in Aulam revocaret, ipse quoque Rex civilis belli incendium veritus, assumpto duntaxat suo satellitio Aureliam properavit. Gasto autem Regem cum toto exercitu instare falso edoctus, ad Bellegardum Burgundiæ Ducem, ac inde die decima tertia Martii in Lotharingiam secessit. Iteratas ad eum literas dederat Rex, quibus Gasto itidem respondit, declarans, quod nullatenus rerum novandarum studio, sed honorem ab hostium calumniis, suamque libertatem, capta jam Matre, luculento discrimini expositam tuendi sollicitudine auffugisset: Aucto igitur novi belli timore Rex valido exercitu fratrem suum insequi statuit, Richelius quoque cunctos, qui Gastoni ad hanc fugam Auctores exstitissent, ac fugientem comitati essent, læsæ Majestatis reos declaravit, suumque decretum Divionensis Senatus tabulis inseri jussit.

Sæc. XVII. A.C. 1631.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

§. XVIII.

Parisiensis Senatus Richelii Cardinalis decreto obluctatus.

Hist. du Parlament de Paris cap. 50. pag. 240.

Hæc Cardinalis declaratio Parisien Senatui nimis severa videbatur quocirca hoc negotio ultro citroq discussso, die vigesima quinta April plurimorum suffragia eo abibant, ha sententiam ad acta non esse referenda eoquod domesticis aliunde innoxiis citum esset, Principem suum in itine sequi: Sub idem tempus ad Senatu deferebatur literæ, in quibus Gasto S natus opem implorans significabat, Regno excessisse, eoquod suæ vitæ i sidias struxisset Richelius: paulopo Regina Mater, quæ secunda a Re fuisset, si aut Richelium rebus suis n adhibuisset, vel semel admissum n deseruisset, libellum supplicem ad eu dem Senatum transmisit, in quo e posuit, quod Richelius variis artib ac dolis Regis Filii sui vitam manifes discrimini exponere intendat, cum p versis suis consiliis illum adigat, ut ter maximos æstatis calores copias su peste infectas ipsus in aciem educere Insuper insimulabat Cardinalem, p inde acsi clandestina cum exteris co silia fovens, præcipua Regni mun

Sæc. XVII. A. C. 1631.

suis clientibus tradidisset, urbesque maritimas Præfecturis Britanniæ & Provinciæ eo fine adjunxisset, ut Franciæ Regnum ex utraque parte veluti obsessum teneret. Quoniam vero inter Regem, ejus Matrem & proximum Regni hæredem ac Richelium Senatus judicem agere renueret, ideo nec Matris nec Gastonis literas prælegit, sed eas Regi remisit, qui illas velut calumniis scatentes suppressit, ac die duodecima Maji Senatum apud Luparam coram se comparere jussit, Præsidi, ceterisque in genua provolutis exprobrans, quod nuperum decretum ad acta referre recusassent, cum tamen Regias declarationes ad examen vocandi facultas nulla eis esset: Ad hæc cum Talonus Advocatus Regem de Senatus obsequio certiorem reddere pararet, mox subjunxit Rex, *nolite jactare vestram obedientiam, ut enim obsequiosos vos reddere possem, necesse foret, ut vos cuidam militum centuriæ, non senatui aggregarem.* Postea die decima tertia Augusti suam declarationem ad Senatus acta referri, ambosque Præsides Gayantum & Barillonum, unacum Leneto, qui acrius contra hoc decretum declamabat, exulare jussit. Cardinalis vero novum erexit tribunal, a

Sæc. XVII. A. C. 1631. quo damnarentur illi, quos non aditos Senatus damnare recusabat.

§. XIX.

Gastonis matrimonium cum Margaretha Lotharingia a Clero Gallicano & Parisiensi Senatu irritatum.

Hist. du Parlem. c. 51. Calmet Hist. de Lorraine tom. 3. l. 34. pag. 211.

Quamprimum Gasto Aurelianensis Dux Nanceium venerat, Carolo Lotharingiæ Duci omne obsequium offerebat, utque arctiori amicitiæ vinculo eum sibi obstrictum redderet, Margaretham illius Sororem sibi in uxorem tradi petebat. Annuebat ipsamet Gastonis Mater, hancque in rem Patri Chantelobio Oratorii Presbytero, qui Gastonem Parisios comitabatur, literas materni sui consensus testes submittebat, amplam quoque dotem pollicita: cuncta tamen consilia dissipabat Richelius, qui nomine Regis, misso Guronio ex Carolo Duce scisitabatur, quorsum ingens hic belli apparatus spectaret, & utrum Sororem suam Gastoni desponsare intenderet? Carolo autem, quod arma contra Suecum pararet, rumor vero de nuptiis falsus esset, respondente, Guronius Regis nomine præcepit, ut Carolus confestim trans Rhenum rediret,

diret, ſecus, ipſemet Rex cum valido exercitu nuptiis interfuturus eſſet. In hac rerum viciſſitudine Carolus copias ſuas in Cæſaris opem ducere ſtatuit; Gaſto autem, ne Regis fratris ſui arma in Lotharingiam evocaret, inde in Belgium ſeceſſit: Nihilominus tamen Ludovicus Rex Vicum, & Mediovicum urbes conſpirante Carolo a Cæſareis præſidiariis fuiſſe munitas indignatus, die decima Decembris valido exercitu ſtipatus, utraque urbe in deditionem accepta, Metas contendit. Interim vero Gaſto matrimonium ſuum perficere feſtinabat, hancque in rem Obazinum Abbatem Romam decernebat, qui connubii pacta ſummo Pontifici exponeret, legisque veniam impetraret. Urbano autem reſponſum differente Franciſcus Lotharingius Cardinalis Tulenſis Epiſcopus ſolemni futuri matrimonii promulgatione condonata, P. Albino Telliero, aliisque duobus Religioſis has nuptias ſolemni precatione conjungendi facultatem demandavit, prout & die decima tertia Januarii factum eſt. Die autem trigeſima Maji Gaſto datis literis Regem fratrem ſuum de contracto matrimonio certiorem reddidit, cui etiam Rex reſpondit, ſuamque epiſtolam typis edi juſſit. Porro hoc connubium ingenti

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

sollicitudine perculerat Richelii Cardinalis animum; Reginam enim Matrem, ejus Filium, necnon Lotharingiæ Ducem sibi adversaturos præsensérat; quocirca nil intentatum reliquit, ut has nuptias omnino irritas declarari, a Clero, Senatuque impetraret: Hanc in rem Rex Metensi Senatui in mandatis dedit, ut de hoc matrimonio, quod *raptum* appellitabat, juxta legum severitatem cognosceret, pariterque Clero Gallicano in Parisiensibus comitiis congregato discutiendum commisit, utrum Princeps Regni hæres sine Regis consensu connubium valide inire possit? Igitur Præsules, Sorbonæ Doctorum, FF. Prædicatorum, Augustinianorum, Carmelitarum, Franciscanorum, Jesuitarum, Patrum Oratorii, Carmelitarum Discalceatorum, Capuccinorum, Minimorum, aliorumque Theologorum sententias rogabant, ac tandem discussis Regni legibus, & Doctorum sententiis declarabant, quod Regni consuetudo, vi cujus Regiæ stirpis Principes, Rege non consentiente, aut omnino invito & prohibente, valide contrahere non valerent, sit rationi consona, per legitimam & diuturnam præscriptionem, necnon Ecclesiæ auctoritatem firmata: Econtrario autem Lovanienses Doctores Gastonis connubium

nubium omnino validum esse decide- Sæc. XVII.
bant, eoquod a Principe viduo, & A. C. 1631.
viginti quinque annos nato, qui sui juris erat, consentiente ipsa Sponsa & Sponsæ Patre in Patris domo servatis servandis contractum esset, aliunde Matrimonium prout est *Sacramentum*, humano judicio non sit subjectum, & tanquam *contractus civilis* omnium Nationum legibus firmetur: proin si ut irritum declareretur, exin funestissimum bellum civile oriri posset, eoquod si ex hoc Gastonis connubio Filius nasceretur, hic ab omnibus Europæ Nationibus, summoque Pontifice, imo a Gallorum non paucis, Ludovico sine prole defuncto, tanquam legitimus hæres, a Gallis vero quibusdam pro spurio haberetur: Nihilominus Clerus Gallicanus die septima Julii in suis comitiis legem promulgabat, qua inhibitum, ne Regni hæredes sine Regio consensu matrimonia inirent. Decernebatur quoque Romam Montpessulanus Episcopus, qui hanc Cleri decisionem a summo Pontifice ratam haberi impetraret: Verum Papa politicam legem ad Ecclesiasticam evehere recusans, Gastonis matrimonium omnino validum declarabat, reclamante Parisiensi Senatu. Nihilominus Gasto cum Sponsa sua in Belgium profectus, ibidem in Ecclesia Ca-

Sæc. XVII. A. C. 1631.

thedrali Mechlinienſi matrimonium ſuum publica ſolemnitate ratum habuit; inde vero in Occidaniam reverſus contra Fratrem ſuum copias contraxerat, prælio autem devictus, & a ſuis pene derelictus duris conditionibus veniam impetravit, tandem vero ipſemet Rex progreſſu temporis Fratris ſui connubium conſenſu ſuo firmavit.

§. XX.

Bernabitæ Collegium ſcholasque aperire a Pariſina Univerſitate prohibiti.

Argentre Concil. Facult. Pariſ. t. 2. p. 318.

Jam ante aliquot annos Cleri Regulares ex Congregatione ſancti Pauli, qui vulgo *Bernabitæ* dicuntur, in ſuburbio ſancti Marcelli domum erexerant; poſtquam vero Pariſienſis Archiepiſcopus eisdem inſuper Eccleſiam S. Eligii unacum annexis ædibus conceſſerat, Univerſitas Pariſienſis, ne Scholam aperirent, verita, unacum Parochis Pariſinis regium Senatum convenit ſupplex, ut hi Regulares coram adeſſ juſſi, novas has ædes retinere, ac Collegium erigere prohiberentur, ſimulque Presbyteris ſæcularibus, ne prafatæ Eccleſiæ claves his Religioſis traderent, & cunctis opificibus interdiceretur, ne ad Bernabitarum juſſa quic quas

quam operis conficerent, vel demoli- Sæc. XVII.
rentur, ab eorum autem Eccleſia om- A.C. 1631.
nes Reliquiæ, lipſana & ornamenta tollerentur: Poſtquam igitur die vigeſima prima Junii Senatus Univerſitatis precibus detulerat, & Bernabitæ ſua diplomata, ex quibus illorum Ordinem in Regno approbatum conſtaret, exhibere juſſi fuerant, Mauritius Morinus hujus Congregationis Procurator ceterorum nomine Univerſitati declarabat, ſe omnem prorſus docendi provinciam abdicare, neque unquam id in animo habuiſſe, proin ſuperfluum eſſe, ut Univerſitas de eis quereretur, præcipue cum vi ſui inſtituti duntaxat in iis locis ſcholas aperire permitterentur, ubi nulla alia ſint Collegia, & deſuper a Magiſtratibus rogati eſſent: Hac declaratione tandem finem habuit vexatio jam ab anno hujus ſæculi vigeſimo ſecundo Bernabitis Pariſienſibus intentata, acrius autem Univerſitates Gallicæ adhuc inſectabantur Augenſis, Lingonenſis, & Andegavenſis Urbium Jeſuitas, eoquod hi in docendi propoſito obſirmati Univerſatis ſententiam, provocando ad ſecretius Regis Conſilium eluſiſſent.

§. XXI.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

§. XXI.

Varia Parisinæ Facultatis Theologicæ decreta.

Argentre l. c. p. 344. P. Erhard Script. Ord. FF. Præd. t. 2. p. 493.

Edidit quidam Auctor sub ementito nomine *F. Pacifici Provinensis Capucini* Relationem Itineris Persici; cum autem in hoc libro multa piarum aurium offensiva reperiri, rumor esset. Frogerus Facultatis Syndicus die prima Aprilis eundem librum a duobus Theologis examinari, ac demum censuris perstringi petiit: Facultas ver. Declavium Magistrum ad præfatum Patrem Capuccinum ablegabat, qu. eundem moneret, ut ea in hac relatione, quæ male sonare, minusque religiosum sensum præseferre, Facultas censuisset, ipsus prior corrigeret, a. desuper Facultatem certiorem redderet. Verum P. Archangelus Parisiensis monasterii Guardianus scriptotenus declarabat, quod hic partus a nullo Capuccinorum editus, sub ementito nomine fuerit divulgatus, nec Ordinis Superiores ullatenus hunc librum approbarint, utpote ineptis, suppositiis ac impio stylo exaratis rebus refertum. Nihilominus die secunda Maji P. Pacificus testabatur, quod sese sacræ Facultatis judicio plene subjicere velit, ratum-

Sæc. XVII. A. C. 1631.

ratumque habeat, ut in præfato libro ea omnia, quæ Facultas improbat, expungantur; quin etiam ipſus proſpexerit, ut ad calcem hujus libri Index, & emendatio errorum, qui ſparſim per totum librum invenirentur, addatur. His in Facultatis conſeſſu relatis Dreuxius Magiſter retulit, quod in hoc libro gravia & Blasphema quædam cenſuris notanda deprehendiſſet, eapropter Facultas declarabat, ſibi in animo eſſe, ut ſuam de hoc libro cenſuram non diſſimularet, ſed ipſum librum acriter perſtringeret.

Eadem die Magiſter Roche Facultati ſupplicabat, quatenus alium librum de privilegiis S. Scapularis a ſe approbatum paſſim legi permitteret, illumque ſuo ſuffragio comprobaret: Verum hujus petitioni non annuit Facultas, ne forte laici pluris faciant, magisque confidant in geſtatione & uſu S. Scapularis, quam in praxi virtutum Chriſtianarum, & pio Sacramentorum uſu. Inſuper inhibuit Facultas, ne ullus ex Magiſtris, qui deinceps libros approbabunt, a veteri & uſitata libros approbandi norma, quam unicam Facultas recipere intendit, recederent, ne, ſi forte aliquid minus apte foret approbatum, inde in ſacram Facultatem decoris quicquam cadere videretur.

Nihilo-

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Nihilominus idem Frogerus die quarta Novembris contra duos Facultatis Magistros querebatur, eoquod P. Claudii le Roux Dominicani & Baccalaurei librum sub titulo: *Turtur ingemiscens super Jerusalem* approbassent, cum tamen *in eo multa inepta & scurrilia contineantur animadversione digna*, præterquam quod Auctor tam nomen, quam Professionis conditionem subticuerit. Eapropter statuit Facultas, nullos libros Anonymos a Facultatis Doctoribus deinceps esse approbandos, imo eo nomine rejiciendos, eoquod sine Nomine Authoris editi essent. Fatebatur tamen ipsemet hic Author, quod abstrusis & sæpe confictis vocibus in hac lucubratione sua usus fuerit. Denique eadem die Facultas egit de alio libro Anonymo, qui inscriptus erat: *Alphabetum Sacerdotum Rothomagi excusum:* postquam igitur Ludovicus Baill & Antonius de Machii, quibus Facultas hunc librum discutiendum commiserat, nonnulla ex infinitis, quibus scatebat, mendis inepta & erronea protulerant, Facultas eundem censura notavit, & quoniam impressus Rothomagi prodiisset, & ejusdem Diœcesis Parochi illum manibus passim terrerent, hinc Rothomagensem Archiepiscopum aliosque Pastores, ut provideant, de cen-

censura hac certiores reddi præcepit. Hoc item anno Facultas Regularium Hyberniæ Superiorum literas, quas supra retulimus, exactius examinabat, iisdem ita respondendum decernens, *lætari Facultatem, quod secum ipsi sentiant, gratularique quod uti suis literis testantur, propositiones a Facultate damnatas nunquam docuerint, aut asseruerint; ceterum Facultatem non affirmasse earundem propositionum illos esse Authores, sed tantum damnasse Doctrinam in iis contentam, quoscunque tandem haberet authores: literas porro eorundem Regularium describendas in libro conclusionum, & exemplar asservandum in monumentis facultatis.*

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Vid. supra l. 196. §. 96. *&* 97. *t.* 58. *pag.* 660.

§. XXII.

Sacrilega Symboli Apostolici censuræ ad instar censuræ Parisiensis in plures propositiones ex duobus libris Anglicis decerptas nuperrime pronuntiatæ.

Jam supra meminimus, quod Mathiæ Wilsoni & Joannis Floydi Jesuitarum libri contra Hierarchiam Ecclesiasticam Anglico idiomate editi non modo a Parisiensi Facultate Theologica, sed & a triginta quatuor Archiepi-

Abrege chronol. de l'hist. Eccl. t. 3. *p.* 434. *Argentre l. c. p.* 350. *relat. Alphonf. ad Reges p.* 4.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Vid. supra l. 196. t. 58. §. 100. & 101. p. 682. & 705.

episcopis & Episcopis in Parisinis comitiis fuerint damnati: Horum censuram, quam haud ultra præpedire poterant, tam indigne ferebant Jesuitæ, ut illam saltem inique a Facultate pronuntiatam demonstrare, Societatisque honorem etiam cum fidei dispendio vindicare statuerent: Hanc in rem consilium prorsus incongruum, nescio quo inspiratum, amplectebantur, statuentes, quod ipsum etiam Symbolum Apostolorum censuris perstringere velint, ut exinde omnibus notum fieret, quod sicut hoc Symbolum, quamvis certas & minime dubias fidei veritates complectatur, in perversos tamen sensus sacrilega pravitate detorqueri valeat, ita haud mirum sit, quod Parisiensis Facultas utrumque hunc librum, quamvis æque orthodoxas, ac Symbolum, veritates contineant, damnare potuerit: Placuit istis hoc consilium, cujus exequendi curam demandarunt alias celeberrimo Patri Theophilo Raynaudo, qui etiam edito libro, cui titulus: *Erotemata de bonis & malis libris, deque justa aut injusta eorumdem confixione*, Sacrosanctam hanc ac summe venerandam fidei nostræ Confessionem censuris perstrinxit, suæque inconsultæ lucubrationi sequens monitum ad Lectorem præfixit.

N

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Nec cui mirum, aut insolens videatur, si traditum ab Apostolis & pridem ab Ecclesia receptum fidei Christianæ Symbolum censuræ subjiciamus: coegit plurimorum hujus tempestatis hominum ingenium versipelle, ac subdolum: qui sub prætextu Apostolicæ authoritatis, antiquas hæreses ac novas, magno rei fideique Catholicæ detrimento, primum occulte spargere, ac deinde aperte propugnare moliuntur. Nempe in ea jam tempora periculosa incidimus, in quibus etiam tutissima quæque timenda videantur, quod etsi proprio experimento minus adverteremus, exemplo certe aliorum aliunde disceremus; vidimus enim, quanta hisce diebus severitate Parisiis damnatæ ac prohibitæ sint propositiones pleræque e duobus libris Anglicano idiomate scriptis excerptæ: quamvis illæ hactenus indubitatæ, & communi Ecclesiæ sensu sanæ, catholicæque haberentur; non quod genuino sensu intellectæ quicquam falsi continerent, sed quod a perversis quibusdam veritatis, & avitæ pietatis hostibus, ad alios sensus mira pravitate detorqueantur, ob eam causam merito ac prudenter timuimus, ne qui in re minoris momenti, & ex qua non adeo magna inferri possint Ecclesiæ incommoda nudam atque apertam veritatem tam fœde traducere conati sunt, ipsum postmodum fidei christianæ Symbolum, quod multo facilius, & majori Ecclesiæ detrimento Pag. 244. & 298.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

ad impios, atque hæreticos ſenſus detorqueri poteſt, pari licentia & temeritate profano rent, quorum conatus ſacrilegos, ut pro ut qua pollemus authoritate, præveniamus, re Catholica futurum arbitramur præ ctum fidei Chriſtianæ Symbolum noſtra cen ſura caſtigatum Catholicis omnibus propo nere, ne quid in eo deinceps ſuperſit, quo incautis lectoribus offendiculum objicia Rogamus autem benevolum lectorem, ne h factum noſtrum ſic interpretetur, quaſi re vocare in dubium Articulos fidei attenta mus, id ſolum ſpectamus, ut omnes intel gant, quam facile ſit etiam certiſſima quæ que in vanos ſenſus diſtrahere, qui a rec fide alieni videantur, atque ita prudentius appareat, cenſuram Pariſienſem, ad cujus inſtar hæc facta eſt, non eſſe hujusmodi ut Authori propoſitionum, quæ damnan tur, notam ullam poſſit inurere, ſi cenſu ra illa cum hac noſtra comparetur.

Lectore ita præmonito quemvis Symboli articulum ſigillatim ad hæreticos ſenſus detorſit, ſuisque cenſuris perſtrinxit, ut ſequitur.

Articulus I. *Credo in Deum Patrem omnipotentem, creatorem cœli & terræ.*

Cenſura. „Primus iſte articulus „intelligatur quaſi ſolus Pater ſit Deus „& omnipotens, & creator, Filius au „tem, & Spiritus Sanctus ſolum crea „turæ ſint; ideoque nec Filius ver-

Sæc. XVII. A. C. 1631.

„ac ſubſtantialiter dici poſſit Deus, & „omnipotens & Creator, ſimiliterque „Spiritus Sanctus: propoſitio eſt im„pia, blasphema, individuæ Trinita„tis deſtructiva, & pridem in ſacro & „Oecumenico Nicæno Concilio trecen„torum decem & octo Epiſcoporum ad„verſus Arii impietatem damnata, qua„tenus autem ſoli Patri creationem at„tribuit, nova eſt, temeraria, erronea, „contra communem Eccleſiæ, Patrum „ac Theologorum omnium ſenſum pro„bata, cum hactenus receptum ſit tan„quam inviolabile decretum, omnes „Trinitatis actiones ad extra eſſe in„diviſibiliter toti Trinitati communes.„

Articulus II. *Et in Jeſum Chriſtum, filium ejus unicum Dominum noſtrum.*

Cenſura. „Tota hæc propoſitio ca„ptioſa eſt & fallax. 1. In quantum „omittit Jeſum Chriſtum filium ejus na„turalem & conſubſtantialem Patri, „ſic enim periculoſa eſt, & doctrinam „inducit hæreticam, ſæpius ab Eccle„ſia in Conciliis Nicæno, Epheſino & „Francofordienſi præſente Carolo ma„gno damnatam. 2. Ratione particu„læ *unicum* omiſſa præſertim conſub„ſtantialis aut Naturalis: ſic enim qua„tenus propoſitio etiam extenditur ad „filios adoptivos, de quibus ipſe Domi„nus Pſal. 81. 6. ait. Ego dixi, dii eſtis

Sæc. XVII. A. C. 1631.

„& filii excelsi omnes: & Apostolus „ad Rom. 8. quicunque Spiritu Dei „aguntur, ii sunt filii Dei &c. si autem „filii & hæredes quidem Dei, cohære„des autem Christi: falsa est, piarum „aurium offensiva, & justis omnibus „& Sanctis injuriosa. 3. Quatenus „esse Dominum, quod indivisa pro„prietate tribus divinis Personis æqua„liter convenit, soli Filio attribuit, ob„lique insinuans, unicam esse divinam „Personam, quæ modo Patris, modo „Filii, modo Spiritus sancti appella„tione significetur, hoc jam pridem ad„versus Sabellium universa Ecclesia „tanquam impium atque hæreticum „damnavit.„

Articulus III. *Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine.*

Censura. „Tota hæc propositio æ„quivocatione laborat, quæ inducere „potest in hæresim propter propositio„nes de & ex; & quia ordinarie ha„bitudinem importat principii compo„nentis, juxta quam innuitur Dom„num nostrum de substantia Spiritus „sancti factum esse, & ita Spiritum „sanctum vere dici posse Patrem Christi „ideo propositio in hoc sensu falsa est „scandalosa, hæretica, & divinarum „originum confusionem atque eversio„nem inducens, similiter quoniam ta„

„particula de, quam particula ex, con- Sæc. XVII.
„ſueto more loquendi habitudinem A.C. 1631.
„prioris & poſterioris includit, & ea-
„tenus inſinuare videtur Chriſtum po-
„ſteriorem eſſe Spiritu ſancto, & ante
„Mariam non fuiſſe, quod pridem ad-
„verſus Neſtorium, tanquam falſum
„& hæreticum damnatum eſt; ideo
„propoſitio hoc ſenſu intellecta hære-
„tica eſt, denique ſi ita Chriſtus dici-
„tur natus ex Maria Virgine, ut quid-
„quid in Chriſto eſt ex ea natum ſtatua-
„tur, quaſi Beata Virgo etiam vere di-
„ci poſſit Mater divinitatis; in hoc
„ſenſu propoſitio falſa, atque hæretica
„eſt, & in conſequentia valde peri-
„culoſa.„

Articulus IV. *Paſſus ſub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & ſepultus.*

Cenſura. „Hæc propoſitio ambigua
„eſt, & aliquo ſenſu hæretica, nam
„cum proprie in ceteris rebus ita
„actiones & paſſiones ſunt ſuppoſito-
„rum, ut etiam naturæ, cujus propria
„eſt hypoſtaſis, attribuantur, & ob
„hanc cauſam, mortua vel abſciſſa ma-
„nu non recte propterea homo mortuus
„dicatur, niſi ipſa natura humana diſ-
„ſolvatur; ideo periculoſa eſt propoſi-
„tio, & juxta obvium illum ſenſum in-
„tellecta, quaſi divinitas aliquid paſſa,

Sæc. XVII. A. C. 1631.

„aut mortua fuerit, non ſolum hære-
„tica, ſed & impia & blasphema.„

Articulus V. *Deſcendit ad inferos, tertia die reſurrexit a mortuis.*

Cenſura. „In hac propoſitione, qua-
„tenus verbum *deſcendit* relatum a
„Perſonam Chriſti, inſinuare videtur,
„ipſam quoque divinitatem ad infero
„deſcendiſſe, cum tamen divinitas pro-
„pter immenſitatem ubique exiſtens
„moveri non poſſit a loco in locum,
„ac proinde non aſcendere in cœlum
„nec ad inferos deſcendere; ideo pe
„riculoſa eſt, & inducere poteſt in er
„rorem, intellecta vero de anima Chriſti
„ſi ſenſus etiam ſit, animam Chriſti a
„pœnas inferni deſcendiſſe, & eas re
„ipſa ſuſtinuiſſe, propoſitio eſt hære
„tica, ſcandaloſa, piarum aurium of
„fenſiva, & ex Calvini doctrina. Lib
„2. inſt. cap. 16. §. 10. deſumpta.„

Articulus VI. *Aſcendit ad cœlos, ſe
det ad dexteram Dei Patris omnipotenti*

Cenſura. „Iſta quoque propoſitio in
„tellecta de Aſcenſione Chriſti in co
„lum ſecundum divinitatem, perinde
„ac ſuperior falſa & erronea eſt; qua
„tenus autem aſſerit Chriſtum ſedere
„& indefinite, ac proinde etiam uni
„verſaliter id pro omni tempore ſtatue
„re videtur: ideo ſi ita intelligatur Chri
„ſtum ſemper ſedere, ut neque ſtet ne
„quam

„quam, neque etiam aliquando de loco „in locum moveatur; cum & Act. 7. „55. Stephanus ſtantem eum in cœlo „viderit: & Joannes in Apoc. c. 14. 4. „de Virginibus dicat, eas Agnum per„petuo ſequi quocunque ierit; propo„ſitio ſic intellecta temeraria eſt, & „expreſſo Dei verbo contraria, deni„que in quantum hæc eadem propoſi„tio Deo Patri etiam dexteram attri„buit, Anthropomorphitarum hæreſim „redolet, & in eorum errorem inducit.„ Sæc. XVII. A. C. 1631.

Articulus VII. *Inde venturus eſt judicare vivos & mortuos.*

Cenſura. „Iſta propoſitio quatenus „ita aſſerit Chriſtum judicaturum eſſe „vivos & mortuos, ut negare videa„tur Patrem & Spiritum Sanctum eſſe „judicaturos, cum hæc actio ſupremæ „atque adeo divinæ authoritatis ſit, „eaque externa, ac proinde toti Tri„nitati communis. Ideoque propoſitio „hac ratione ad ſolam perſonam Chriſti, „multoque magis ad ſolam ejus natu„ram humanam limitata, falſa, teme„raria & erronea eſt. Quatenus au„tem eadem quoque propoſitio aſſerit, „Chriſtum judicaturum eſſe non ſolum „mortuos ſed etiam vivos, ambigua „eſt, & fallax, unde ſi ſenſus eſt, quos„dam homines non eſſe morituros, eos„que non prius vita defunctos ad judi-

Sæc. XVII. A. C. 1631.

„cium esse perducendos, propositio no-
„va est, temeraria, falsa, & erronea,
„necnon verbo Dei, & communi Pa-
„trum, totiusque Ecclesiæ sensui con-
„traria.„

Articulus VIII. *Credo in Spiritum Sanctum.*

Censura. „Hæc propositio maligne
„proposita est, & ex affectata brevitate
„merito suspecta haberi potest; subdole
„enim Spiritus Sancti Divinitatem
„ejusque a Patre & Filio processionem
„tacet, proinde Arianam hæresim re-
„dolet, schismati Græcorum oblique
„favet, individuamque Trinitatem dis-
„solvit. Denique tota explicatio Divi-
„næ atque individuæ Trinitatis, octo
„istis articulis comprehensa, manca &
„periculosa est, avertitque fidelem po-
„pulum a cultu & reverentia tribus di-
„vinis Personis indivise, atque insepa-
„rabiliter debita: & sub prætextu bre-
„vitatis, & non necessariæ explicatio-
„nis subdole totum Trinitatis myste-
„rium evertit, cum tamen perfecta ejus
„& explicata fides medium sit ad sa-
„lutem necessarium, vixque tota hæc
„doctrina excusari potest a dolo, quod
„nullam de Filii & Spiritus Sancti di-
„vinitate, aut etiam æternitate, men-
„tionem faciat, sed contrarium de Fi-
„lio in Articulo 3. insinuet.„

Arti-

Articulus IX. *Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctam Communionem.* Sæc. XVII. A. C. 1631.

Censura. „Propositio hæc multipli„ci, periculosa æquivocatione & affe„ctata obscuritote errorem tegit; in„primis enim ambiguum, & obscurum „est, quid sit credere Sanctam Eccle„siam Catholicam. Et si sensus est, ad„hibendam esse fidem definitionibus Ec„clesiæ, cum exclusione definitionum, „quæ fieri possent a solo ejus capite, „quasi Papa extra Concilium nihil de„finire posset, quod sit de fide; propo„sitio est temeraria, scandalola, & sum„mo Pontifici vehementer injuriosa. „Deinde dubium est, quo sensu Eccle„siam dicat esse sanctam: & si sensus „sit, in Ecclesia solos Sanctos, & non „multos malos contineri, propositio „falsa est, hæretica, & verbo Dei, com„munique Patrum sensui contraria, eo„demque modo rejiciendum est, quod „de Sanctorum communione adjungi„tur: si inter solos Sanctos bonorum „spiritualium communio admittatur, „cum fide certum sit, omnes, qui in „Ecclesia sunt, tam bonos quam ma„los, in bonorum spiritualium saltem „aliquorum participatione uniri. At si „per communionem Sanctorum, non „tantum bonorum spiritualium, sed quo„rumcunque etiam aliorum communio

Sæc. XVII. A. C. 1631.

„intelligeretur, propositio esset absurda, „a fide & recta ratione aliena, & Ana„baptistarum confusionem induceret.

Articulus X. *Remissionem peccatorum.*

Censura. „Ista quoque propositio sub „his generalibus terminis concepta „vel falsa, vel periculosa est: intellecta „enim de perfecta & absoluta peccato„rum omnium, etiam eorum, quæ quo„tidie committimus, remissione, jam „a Christo facta, & nobis semel in Ba„ptismo applicata, hoc sensu hæretica „est, & Sacramenti Pœnitentiæ de„structiva.„

Articulus XI. *Carnis resurrectionem.*

Censura. „Si intelligatur de resur„rectione quasi jam facta, & amplius „non sit futura, propositio hæretica est, „jam olim ab Hymæneo & Phileto as„serta, & ab ipso Apostolo Paulo 2. ad „Tim. 2. 18. damnata, intellecta vero „de resurrectione futura, sed carne „animali, hoc est, quæ iisdem anima„libus desideriis, operationibus, ac „necessitatibus subjecta sit, propositio „falsa atque erronea est, & Mahome„tis impietatem sapit contra expressam „verbi divini auctoritatem. 1. Cor. 15. „v. 43. & sequentibus.„

Articulus XII. *Vitam æternam.*

Censura. „Hæc propositio quatenus „indefinite proponitur, atque ita uni„versa-

„versaliter extenditur ad omnes, ex- Sæc. XVII.
„cludendo mortem æternam, qua in- A.C. 1631.
„justi punientur, falsa, scandalosa, &
„hæretica est, januamque vitiis omni-
„bus aperit, & Deistarum hujus tem-
„poris impietatem atque insaniam sapit.„

Postquam Theophilus pessimam hanc occupationem absolverat, eandem apud Lectorem absdubio graviter offensum honestare nitebatur, addita hac declaratione.

Ad Lectorem.

Hæc debes censuræ Parisiensi (Christiane Lector) quod possis certissimos Symboli articulos, Divinæ fidei Regulas, in pravos & hæreticos sensus facile detorquere. Eadem enim methodo, iisdem sententiis, imo etiam ut plurimum verbis propositiones Apostolicas temeritatis, erroris, & hæresis damnavimus, quibus Magistri nostri Anglicana pronuntiata confixerunt. Quod si id in ista Symboli censura non probas, Academico Senatui ne subscribito. Vale.

Prodiit primum hæc censura Lugduni anno Christi millesimo sexcentesimo quinquagesimo tertio, & quidem cum permissu P. Caroli Sangrii Societatis Jesu Vicarii Generalis Romæ die vigesima Septembris anno Salutis nostræ millesimo sexcentesimo quadragesimo

Index libr. prohib. Bened. XIV. pag. 225.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

simo tertio, Ceterum hæc lucubratio utpote a plurimis suppressa & a sacra Indicis Congregatione die decima Junii anno 1659. damnata, & inter libros prohibitos rejecta, admodum rara evaserat, & utinam pro Societatis honore tuendo nunquam publicam aspexisset lucem? verum, (quis crederet) sexto post anno millesimo sexcentesimo sexagesimo quinto novis typis rursus in ejusdem Patris Theophili operibus Lugduni editis recens inserta adhuc dum habetur.

Pag. 197.

§. XXIII.

Universitatis Parisinæ oppositio adversus Collegium Cenomanense.

Argentre l. c. p. 355. *Comment. Univers. Paris. p.* 176.

Dudum inter Parisinam Universitatem, Regiumque Senatum & inter Cenomanensis Collegii Jesuitas contentio fervebat: Hi enim jam ante septem annos ab ejusdem Diœcesis Episcopo præfatum Collegium olim pro ejusdem Urbis Universitate a Cardinale Luxenburgensi fundata pretio trium & triginta librarum millium, coemerant: repugnante autem Universitate ac Regio Senatu ab hoc contractu recesserunt, quem tamen hujus anni Mense Octobri innovarunt, ea lege, ut in eadem Urbe Palatium, in quo Episcopus

pus deinces reſideret, ex emptionis pre- Sæc. XVII.
tio erigeretur. Inde vero recruduit A. C. 1631.
Pariſinæ Univerſitatis oppoſitio, & quidem die decima tertia Novembris Rector, Decanus, ceterique Doctores datis ad Cenomanenſem Senatum literis eundem incitabant, ut ſeſe huic emptioni opponeret, eoquod adverſus divinas, humanasque leges ex pauperum patrimonio quæſtus fieret, nec ulla unquam fundatio deinceps adeo ſancta foret, quin non ejusmodi contractu everti poſſet: indignum quoque foret, Diæceſis Seminarium hac alienatioue aboleri. Inſuper iidem die decima tertia Decembris ad Eccleſiæ Cenomanenſis Decanum, Canonicos, totumque Capitulum ſequentes transmiſere literas: *Quod ceteris Galliarum Academiis, quod omnium hominum generi ſignificatura eſt Studiorum univerſitas Pariſienſis, hoc vobis, viri Venerabiles, præcipue nuntiamus: ut qui ad ejus clavum ſedetis, cujus res agitur, cujusque periculum, vobiſcum ipſi ſtatuatis, quo tandem animo novam, quam depellere poteſtis injuriam, ab Eccleſia Cænomana accipiendam putetis. Qui ſe Jeſuitas nominant rem inſignis Eccleſiæ veſtræ publicam & noſtram nacti, qui rem ſacram fidei ſuæ commiſſam vendere non dubitaret, Collegium Cœnomanenſe ab Epiſcopo veſtro Religioſi homines emerunt: ea præ-*

Sæc. XVII. A. C. 1631.

præcipue conditione, ut pro ædibus Lutetiæ pa-randis, in quibus Episcopus vester habitet, librarum Turonensium triginta tria millia impendant. Alumnorum statum, & legitimum numerum imminuunt, plane medium tollunt, ni totum potius extinguunt, quem in suam manum, potestatemque convertunt. Fit eis ædium sacrarum, quæ in isto Collegio egregiæ sunt subruendarum potestas: reique nostræ ac vestræ, quæ Episcoporum Cænomanensium curæ mandata fuerat, jus & arbitrium eis adjungitur: id quidem ipsum ante sex annos moliti fuerant, initi cum eodem illo Episcopo vestro fœdissimo pactione, quam, cum eos ad summi Senatus judicium vocavissemus, irritam ipsi fecerunt, eaque se desistere publica manu testati sunt, nobisque denuntiarunt. Cujus rei præsentem, recentemque memoriam, cum putarent funditus excidisse homines cupiditate cæci, ecce renovatam cum eodem Episcopo compositionem sigilli Regii administris offerunt, verbum de Senatus Parisiensis, deque sua cessione nullum faciunt, ea fraude postulatum extorquent. Jam injusta possessione, in quam invadere conati sunt, eximia alumnorum Collegii consensione, nostroque consilio retardantur, misimus ad Regem optimum atque justissimum viros egregios, qui læta nobis omnia retulerunt, nihil Jesuitas per fraudem, nihil præter judiciorum moram impetraturos, nobis jus futu-

futurum noſtrum integrum, & unicuique ſuum, nihil inaudita parte, cujuscunque res ageretur, de tota re decernendum. Quæ nobis non modo ſpes, ſed prope certa victoria pronuntiata eſt adverſus eos certantibus, qui quantum latebris merito gaudent, & cæcis artibus fidunt, tantum lucem atque omnem recte agendi rationem adverſantur. Tabulas decreti noſtri, & quas jam edidimus literas mittimus, item Conſiſtoriani judicii exemplum. Cetera, quæ in eam rem poſtea proferentur, vobiſcum, viri Venerabiles, communicabimus, ſi modo nos vobis id gratum facturos eſſe ſignificaveritis. Veſtrum eſt quantum ad ejus Eccleſiæ, cujus in præſidio ſtatis, injuriam pertineat, inſolens iſta Jeſuitarum molitio etiam atque etiam cogitare. Nobis certe conſtitutum eſt, quam juris obtinendi ſpem Rex Sanctiſſimus oſtendit, eam ſedulo perſequi, neque committere, ut opes ſuſtinendæ veſtratium ſtudioſorum inopiæ dicatas, rem ſacram fidei noſtræ traditam mortalium omnium cupidiſſimi turpi atque adeo legibus vetito commercio mancipatam tacitis & quieſcentibus nobis uſurpent. Valete Viri Venerabiles & Eccleſiæ veſtræ commodis atque dignitati favete.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Anno autem ſequenti die tertia Auguſti omnes Facultatis Doctores Marillacum Regii Sigilli Cuſtodem, ut opem ſuam in Cenomanenſi negotio Univerſitati

Sæc. XVII. A. C. 1631.

sitati apud Regem impenderet, supplices adibant. Hic vero eisdem auctor exstitit, ut Doctorum potissimi ad Sanctum Germanum in Laya proficiscerentur, & Regi, necnon Richelio Cardinali & Pro-Cancellario causſam hanc commendarent, porrectoque libello supplici Universitatis querelas, necnon contractus vitia, quæ ex parte contrahentium & rei venditæ conditione interveniſſent, exponerent. Priusquam vero Facultas Regem adiret, suadente Thuano libellorum supplicum Magistro, tam in contractus, quam fundationis literas inquisivit, ipsumque Decanum, Syndicum, septemque alios Doctores selegit, qui fundationem Collegii Cenomanensis cum contractu inter Jesuitas & Episcopum inito conferrent, inspicerentque, in quibus hic vitiosus, atque illicitus vel omnino simoniacus esset. Hi autem die decima octava Augusti coram Facultate exposuerunt, „se quidem contractum in plu„ribus articulis reperisse, simoniam re„dolere, tantaque industria constru„ctum, ut a malæ fidei vitiis vix pejor „& vitiosior possit excogitari, magno„pere tamen desiderare, ut satis tem„poris sibi concederetur ad detegendas „fraudes, quibus scatet dictus contra„ctus,

„ctus, eaque ratione ſuam ſententiam „validioribus rationibus ſtabilire poſ- „ſent. Sæc. XVII. A.C. 1631.

Interim die prima Septembris Facultas in publicis comitiis Fileſacum, emeritum Facultatis Decanum rogabat, quatenus & ipſe ſuam deſuper ſententiam ediceret: „Hic vero retulit, „Doctores nuper deputatos cenſuiſſe, „prædictum contractum eſſe illicitum, „injuſtum, illuſorium, infidelem, tur- „pe lucrum continentem, mali exem- „pli contra legata pia, pauperumque „bona, ex conſequentia periculoſum, „ſimoniam redolentem:„ petiit igitur, ut ſinguli ſententiam ſuam dicerent, quatenus tandem ejusmodi negotium perficeretur: His auditis & ſingulorum Magiſtrorum, qui ad quinquagenarium numerum & amplius convenerant, collectis ſuffragiis, cenſuit Facultas, contractum prædictum inter Reverendiſſimum Dominum de Beaumanoir Cœnomanenſem Epiſcopum, & Jeſuitas initum pro prætenſa unione (quæ vera venditio eſſet) Collegii Cænomanenſis cum Collegio Claromontano eſſe vitioſum, illicitum, illegitimum, illuſorium, infidelem, injuſtum, turpem, irreligioſum, ac denique ſimoniacum, proindeque nullum jus poſſe in ipſos Jeſuitas transfundere.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Hæc ſententia male habuit Jeſuitas, ut tamen aliquatenus injuſtitiæ labem a ſe amolirentur, vix quatuordecim annorum puerum in eorum Eccleſia ſancti Ludovici Cathedram, unde alias ſacræ Conciones fiunt, die ſexta Auguſti conſcendere, necnon latinam Oration habere juſſerant, in qua hic puer demonſtrare docebatur, nihil magis rationi eſſe conſonum, quam ſi Collegium Claromontanum, de quo lis in ſanctiori Senatu, Jeſuitis, quorum conatibus *homines duntaxat mali vel improb* obſiſterent, attribueretur: Recompert mox altera die, Rectore deſuper graviter querente, omnes & ſinguli cenſuere, hac de re conſulendum eſſe ſacrum Theologorum Ordinem, *an videlicet querendum ſit apud Archiepiſcopum Pariſien ſem de hac re prorſus inſolenti, quod pue nullis ſacris initiatus, e ſacris Cathedr hæc pronuntiarit.*

Tandem Theologicæ Facultatis Doctores numero quadraginta veſte ſe lemni induti Regem, & Richelium Cardinalem apud S. Germanum die decima ejusdem Menſis adiere, de hoc auſu & præfati contractus vitiis querentes, quibus Rex reſpondit: *petitiones veſtras ſcripto mandatas Thuano por rigite*, quo facto Sanctior Regis Senatus, auctore eodem Thuano, ſacræ Fa cultat

cultatis postulata admisit, rataque habuit: Facultas vero quosdam selegit Doctores, qui in Romana Curia agerent, ne Jesuitæ circa hunc contractum dispensationem a Pontifice extorquerent. Sæc. XVII. A. C. 1631.

§. XXIV.

Congregatio Jesuitissarum ab Urbano VIII. Pontifice suppressa.

Sedente Mutio Vitelescho Generali Societatis Præposito suscitabatur Jesuitissarum Ordo. Hic originem suam debet Mariæ de Ward, & Tuittiæ, quæ in Anglia quasdam Virgines congregans, novum Institutum, cui ab originis loco Anglicarum Virginum nomen hodiedum est, erigere statuit: Postquam vero Warda unacum suis sequacibus ex Angliæ Regno exulare jubebatur, anno Christi millesimo sexcentesimo nono Audomaropoli plurimarum Virginum convictum aperuit; demumque sedem in Germania fixit, a Maximiliano I. Bavariæ Electore perbenigne excepta, brevique temporis intervallo plures domos citra ullam Sedis Apostolicæ approbationem in Collegiorum normam erexit, ac moderatore P. Gerardo Leodiensis Collegii Rectore usa, Leodii, Treviris, Coloniæ,

Bullar. magn. Urban. VIII. Const. 110. & Benedicti XIV. Const. 8. tom. 18. Abrege de l'hist. Eccl. t. 10. p. 10. Selva hist. de Dom. Inigo l. 7. Bened. XIV. in una Augustan. Episc. Aug. anno 1747. Heliot. Hist. des Ord. Relig. part. 5. c. 6. t. 7. pag. 491.

Sæc. XVII. A C. 1631.

loniæ, imo & in non paucis Italiæ locis Inſtitutum ſuum propagavit: Vocabantur Jeſuitiſſæ, partim quia a Societate Jeſu in Spiritus ſui directione dependebant, partim quod illarum Conſtitutiones, totaque Inſtituti ſui ratio admodum conſona eſſet Societatis legibus; quippe præter veſtitum nigrum ſuas ædes in Novitiatus, & Probationum domus necnon Collegia diſtribuebant, creabant quoque Generalem Præpoſitam, Viſitatrices, Rectrices &c. in quarum manibus obedientiæ, paupertatis, & Caſtitatis vota nuncupabant, addita ſingulari hac inſtituti lege, ut nullo clauſuræ fræno reſtricta in Angliam, aliasque regiones & urbes pro libitu divagarentur, eo fine ut hujus Regni, aliorumque Proteſtantes ad Eccleſiæ Romanæ fidem reducerent, Puellasque in pietatis exercitiis, aliisque ſui ſexus laboribus inſtituerent. Regnante Gregorio XV. anno hujus Sæculi vigeſimo primo Maria Wartha Romam venit, inſtituti ſui confirmationem a Sede Apoſtolica impetratura: tertio autem poſt anno, dum Cleri Anglicani Procurator ex novo hoc inſtituto ingens Miſſionibus detrimentum accedere querebatur, hujus cauſſæ diſcuſſio Millino Cardinali commiſſa eſt; ubi vero hæ Virgines incon-

ſuto

sulto Cleſſelio Cardinale Episcopo Viennæ ejusmodi Domum aperuerant, eo Romam questum recurrente, Cardinalium negotiis fidei propagandæ præpositorum Congregatio, annuente etiam Urbano VIII. decrevit, ut Apostolicæ Sedis Nuntiis præfati Instituti eversio, erectarumque domuum extirpatio & suppressio demandaretur, simulque Societatis Generali injunctum, ut harum Virginum directionem, suis subditis omnino interdiceret. Porro vi hujus decreti plurima ejusmodi Collegia non modo in Germania, sed & in Italia fuere suppressa, resistente autem Maria Urbanus Papa totius negotii cognitionem ad Congregationem Cardinalium sancti Officii remisit, ex cujus judicio ac sententia idem Pontifex die decima tertia Januarii hanc Jesuitissarum Congregationem perpetuo penitusque abolevit, omnesque earum Superiores suis Officiis exuit, votis solvit, inhibuitque sub anathematis pœna, ne se pro Religiosis haberent, aut alias deinceps Virgines ad hoc Institutum reciperent. Tam severæ sententiæ tum minime sese opponebant Jesuitæ, veriti, ne tela non minus acuta in eos reciderent: progressu autem temporis novum coaluit institutum quarumdam Virginum, quæ in variis urbibus per Angliam, Bel-

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Vid. supra l. 188. t. 54. §. 86. p. 467.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

giumque conſtitutæ paſſim *Anglicanæ* dicebantur. Harum particulares Conſtitutiones ad plurium Germaniæ Præſulum Principumque preces Innocentius XII. approbavit, confirmavitque Clemens XI. Non tamen ideo quorundam ceſſabant molimina, qui clam Jeſuitiſſarum inſtitutum reſuſcitare niterentur; cum enim in remotioribus locis adhucdum ſupereſſent Collegia quædam ejusmodi Virginum, quæ, ut ſenſim antiquum inſtitutum innovarent, Præſulumque vigilantiam eluderent, mutato Jeſuitiſſarum nomine ſeſe Anglicanas Virgines nominarunt, tandemque anno milleſimo ſexcenteſimo nonageſimo tertio haud diſſimulanter Annam Barbaram Batorp Mindelheimenſis Aſceterii Moderatricem in Præpoſitam Generalem, reclamantibus aliis ejusmodi Aſceteriis præcipue Pariſienſi, elegerunt, ſeque veras eſſe Religiones ab Ordinarii jurisdictione exemptas contenderunt: Quamvis vero Sacræ Epiſcoporum & Regularium Congregatio contrarium deciderit, Conſtitutionibus tamen a Clemente XI. approbatis proprio arbitrio addidere quasdam *declarationes*, in quibus Maria Ward Anglicanarum Virginum *Mater & Fundatrix* Venerabilis falſo nuncupatur, ipſarum inſtitutum ad imitationem Jeſuitæ-

Sæc. XVII. A. C. 1631.

fuitarum erectum dicitur, præter Superiorem localem Præpoſita Generalis, cui vota nuncuparent, deſignatur, ſoli Jeſuitæ in Directores & Confeſſarios præſcribuntur, totumque Jeſuitiſſarum inſtitutum, excepto ſolo nomine, innovatur: quinimo non deerant nonnulli, qui hujus inſtituti ſimilitudine, necnon Conſtitutionum approbatione decepti affirmarent, reſtitutum fuiſſe Jeſuitiſſarum inſtitutum, Urbanique Pontificis Conſtitutionem abrogatam: Nimis manifeſta erat hæc transgreſſio, ut vigilantiſſimi Pontificis aciem effugere poſſet: acceſſerant inſuper anno Chriſti milleſimo ſeptingenteſimo quadrageſimo ſexto Haſſiæ Landgravii querelæ, quarum occaſione exactius diſcutiebantur præfatæ declarationes, novæque Conſtitutiones ab illis, quas Clemens XI. pro Monacenſi cætu confirmaverat, diverſæ; offenderat arrogata exemptio ab Epiſcoporum jurisdictione, prætenſa Confeſſarios & Directores e ſola Societate eligendi libertas, necnon in publicis earum precibus cultus Mariæ de Warth proprio arbitrio introductus; quippe in earum Litaniis hæc verba: *S. Ignati fidelis Tutor Fundatricis noſtræ*, necnon Litaniis omnium Sanctorum, *e Societate Jeſu* nomina addita habebantur. Eapropter

Sæc. XVII. A. C. 1631.

idem Pontifex Benedictus XIV. edita Constitutione die trigesima Aprilis anno Domini millesimo septingentesimo quadragesimo nono Jesuitissarum institutum a Clemente XI. fuisse resuscitatum, asseri, vel Mariam de Ward cultu publico vel Beatæ titulo, vel panegyri, aut Missa votiva in ejus die obitus honorari, aut Anglicarum Virginum Fundatricem nuncupari inhibuit declaravitque, Anglicanarum Virginum institutum nullo modo ad Jesuitissarum institutum pertinere, illas vero non esse vere Religiosas, sed duntaxat simplicibus votis obstrictas, Ordinariorum jurisdictioni subjectas, atque ab ea in Confessariorum deputatione dependentes.

§. XXV.

Reformationis executio apud Silesios & Bohemos.

Khevenh. Annal. Ferd. p. 1992. t. 11. Lotich. rer. Germ. l. 38. cap. 4.

Novi Protestantium motus haud mirabantur Ferdinandum Cæsarem quo minus immoto Religionis studio subditos suos a sectæ tenebris ad veræ fidei lumen revocare niteretur. Eo fine Henrico Baroni de Nebra, qui Supremus in Schweidnicensi & Javarensi Ducatu militiæ Præfectus erat, in mandatis dedit, ut Strigaviæ edictum pu-

blic-

blice affigeret, cujus ſumma hæc erat: Sæc. XVII.
„Quantumvis cives Cæſari promiſiſſent, A. C. 1631.
„quod a Prædicantium ſuorum concio-
„nibus abſtinere, atque Religionis Ca-
„tholicæ veritates ab eruditis Viris
„haurire vellent, nihilominus conſta-
„ret, quod violata promiſſi fide turma-
„tim ad Prædicantes ſuos excurrerent,
„Catholicæ Religionis exercitia partim
„ex contumacia, partim negligentia
„contemnerent, fidemque veram ſemel
agnitam rurſus ejurare quærerent, hinc
„ſtatutum ſciant, quod Judex Regius
„omnes cives privilegiis, hæreditatibus
„& Legatis excludere teneatur, donec
„percepta ſacra ſynaxi ſe in Religione
„Catholica ſemel aſſumpta conſtantes
„fore probaverint:„ contumaces vero
emigrare haud permittat, niſi prius
decimam bonorum partem pro more
Cæſari numerarint, creditoribus ſatis-
fecerint, liberos ſuos & quidem ma-
ſculos nondum octodecim & femellas
undecim annos natas, unacum legiti-
ma pro eis portione reliquerint, pol-
liciti, ſe nunquam in Sileſiam redditu-
ros: qui vero a Religione Catholica
reſilierint, intra menſis ſpatium emi-
grent, ſecus cuſtodiæ dandi, nec inde
liberandi, niſi plene in fide Catholica
prius fuerint inſtituti. „

Sæc. XVII. A.C. 1631.

Cum autem Joachimicæ Vallis in-
colæ in Bohemia ceteris petulantius
contumaciam ſuam proderent, hinc
Colobratus & Wahlius Cæſaris Legat
unacum quinquaginta militibus eo pr-
ceſſerunt, civibusque fortiter reſiſten
tibus adhibita vi in ædes perruperunt
Id iniquius ferebant incolæ, jamqu
Cæſareos aggredi parabant, ut ergo
ſanguini parceretur, Legati in manda
tis dedere, ut milites relictis civium
ædibus in publico diverſorio ſubſiſte
rent. Altera die undecima Martii Le-
gati incolis omnibus una congregatis
præceperunt, ut intra tridui ſpatium
ad Catholicam fidem reverterentur
ſecus bonis & patria privandi: illis
vero, qui duodecimum ætatis annum
attigerant, indicta pecuniarum pœna
injunctum, ut ſacro intereſſent. Verum
civium plerique clam urbe exceſſere
ceteri autem comparere juſſi, reſpon
derunt, ſe cum reliquis parem expe
tere ſortem. Unde Legati Conſulem
& Prætorem miſſis ſex ſatellitibus evo
carunt, hic autem ad alias ædes ja
profugerat, ibidemque quæſitus dem
fuga ſibi conſuluit: milites vero civium
pertinacia exacerbati obvios octo inco
las furioſius reſiſtentes fuſtibus a
pugnis coram Legatis ac duobus Jeſui
tis ſiſtunt, quo comperto cives in for
con-

concurrunt, militesque, qui eos diſſi- Sæc. XVII.
pare nitebantur, aggrediuntur; pro- A. C. 1631.
ſtratus ex civibus unus, vulnerantur alii; augetur inde civium furor, qui milites denſo lapidum grandine obruunt, plures trucidant, ceteros in fugam agunt. Hoc ſucceſſu elati cives, uno agmine in milites irruunt, eosque in Curiam propellunt, nec inde receſſuros, niſi unaomnes trucidaſſent: Legati tamen hoſce furibundos placare intenti, per fecialem eis nuntiari juſſere, ut ab ulteriore violentia abſtinerent, eoquod Legati viciſſim, illos haud ultra eſſe moleſtandos, publicæ fidei literis caverent. Hac ratione tumultus reſedit, atque Legati, & milites unacum Jeſuitis innoxie abierunt, Catholici pariter cives armatam Sectariorum plebem veriti, patria exceſſere: Id ubi reſcivit Ferdinandus Cæſar, hiſce factioſis indicari præcepit, nil ipſis dein timendum fore, dummodo quiete ſubſiſterent, & Catholicos alio dilapſos reciperent: graviora enim mala verebatur Cæſar, Sueco ſat vicino, & factioſorum aliquot millibus jamjam ad arma convolantibus: ſenſim tamen hæ turbæ fuerunt extinctæ.

§. XXVI.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

§. XXVI.

Continuata Reformatio Augustæ aliisque in locis.

Acta reform. Aug. pag. 639.

Postquam Lutherani jussu Henrici Episcopi per Mathæum Wanner Cancellarium & Joannem Schad de Belmont Cathed. Canonicum Catholicis Ecclesias & præcipue die prima Maji anni prioris Canonicis ad S. Crucem Ecclesiam S. Othmari unacum clavibus reddiderant, pari studio Catholicæ Religionis restauratio hoc anno Augustæ urgebatur, & quidem die vigesima tertia Januarii Senatus Protestantes Scholarchos suis amovit officiis eoquod nonnullos ad ejusmodi munia minime idoneos elegissent, alios vero inconsultis Scholarchis Religione Catholicis suo spoliassent officio. Eodem etiam Mense Duumviri, utpote Cæsarei Executores nominati, Tabellarios ut unacum uxoribus, liberis & ancillis suis Catholicorum Conciones frequentarent, præceperant, necnon Strassianæ fundationis Administratoribus & Eleemosynarum Præfectis injunxerant, ut præfatæ fundationis literas traderent, necnon Eleemosynas Catholicis vel Protestantibus Cæsareo edicto obtemperantibus distribuerent: cum ad-

ter-

tem hi mandato morem gerere recusa- Sæc. XVII.
rent, hinc sua administratione privati A. C. 1631.
sunt: Die duodecima Februarii Senatus cunctis civibus promulgabat iteratum Cæsaris mandatum, vi cujus omnes indicta etiam pecuniarum mulcta Catholicorum conciones adire jubebantur, insuperhabita Protestantium supplicatione Ratisbonæ exhibita. Insuper convocabantur die sexta Martii omnes textoriæ arti aggregati, ex quibus tamen numero septuaginta, nonnisi quinque declararunt, quod Catholicorum Ecclesias frequentare parati essent, ceteri vero conscientiæ læsionem, vel haustæ doctrinæ præjudicia, vel quæstus jacturam obtendebant, ac die undecima ejusdem Mensis Senatui exponebant, se Catholicorum Ecclesias salva Religione frequentare non posse, eoquod hic accessus sit tessera fidei contrariæ, & Lutherana Religio a Catholicis Concionatoribus damnaretur, necnon juventuti periculum seductionis immineret, & Catholici pariter Anglorum Ecclesias frequentare, a Paulo V. fuerint prohibiti, ac demum Augustani Episcopi jurisdictio in Protestantes ultro agnosceretur. Verum Senatus hasce rationes decimo post die nullo negotio elisit, demonstrans, quod nuda Ecclesiæ & Concionum frequentatio

Sæc. XVII. A. C. 1631.

tatio non ad discernendos hæreticos
Catholicis, uti olim in Anglia, sit or-
dinata, sed ut timor Dei, qui ob Verb
Divini, & piæ adhortationis defectum
indies apud Protestantes Augustanæ
magis exulare videbatur, augeatur
& Acatholici Doctrinam Catholicam
quam Prædicantes ore & calamo pe
summum nefas confictis, exosis
sacrilegis calumniis depravarunt, in fo
puritate haurire, & audita altera pars
inter utramque doctrinam discernere
ac judicare valeant: aliunde auten
Protestantes ob solam concionum fre
quentationem pro Catholicis non ha
beantur, sicut nec Judæi Pragæ, Roma
&c. ad conciones Catholicas compul
pro Catholicis, nec Catholici antehac
Augustæ ad Lutheranas præcipue Gi
belii acriter contra fidem Catholicam
declamantis conciones compulsi pr
Lutheranis habebantur: præcipue cum
ante Cæsaris mandatum Lutherani ultr
ad Catholicorum imo & Calvinistarum
sermones sine scandali periculo acce
ferint. Attamen in Protestantium an
mis hæ rationes adeo non valebant, u
etiam Mathiæ Hoe, Wittenbergensis,
Lipsiensis, Jenensis, Tubinganæ, Al
gentinensis, & Altdorfianæ Facultates
judicia ipsorum opinioni faventia op
ponerent. Comperta igitur Protestan
tium

tium contumacia Duumviri totum hoc negotium, eorumque ſcripta ad Cæſarem remiſere, ac die prima Auguſti declararunt, quod juxta Cæſaris mandatum nova Senatus electio ad undecimam ejusdem Menſis diem ſit differenda, ut Senatores Acatholici interim vel Eccleſias Catholicorum frequentare decernerent, vel ſuis officiis abirent: His vero una omnibus ſcilicet viginti ſeptem ſua munia abdicantibus ad Senatus officia nonniſi Catholici eligebantur: cum autem Rudolphus Saxolavenburgicus copias ſuas in vicinos pagos hiematum diſtribueret, Henricus Epiſcopus Auguſtanus, ne ſubditi ſui a militibus vexarentur, omnibus etiam Eccleſiaſticis Ordinibus indixit, ut per trimeſtre a tertio Nonas Januarii quavis hebdomada certam pecuniarum ſummam conferrent. Pariter Cæſarei edicti Executores Hornbacenſem Abbatiam in Bipontino Ducatu ſitam Menſe Januario Spirenſi Epiſcopo adjudicarunt, aliaque bona, Eccleſias & monaſteria in Naſſovienſi Principatu vindicarunt, quæ die ſeptima Julii Anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo trigeſimo ſeptimo Cæſar Anſelmo Caſimiro Moguntino attribuit. Ineunte autem Menſe Julio Osnabrugenſis Epiſcopus Mindæ Monialium, quæ a fide defecerant,

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

rant, Abbatiam & Eccleſiam ad B
Virginem Cæſaris auctoritate occlud
ac Monialibus ſignificari juſſit, ut illico
ſuo monaſterio abirent, illudque Jeſui
tis cederent: Incaſſum hæ ab hac ſe
tentia ad Cæſarem provocabant; unde
Senatus pro continuanda hujus Temp
poſſeſſione fores per Proteſtantes Di
conos aperiri juſſit, quæ tamen rurſu
obſerratæ, & a militibus cuſtoditæ fue
runt, id Jeſuitis a Gronsfeldio Comit
impetrantibus: Rogabat quidem im
penſe Senatus, ut ab ulteriore violen
tia abſtineretur, civesque in libero ſu
ſectæ exercitio relinquerentur, donec
prævia cauſſæ cognitione per legitimam
ſententiam eo privari poſſent. Verum
horum votis Comes deferre, conſtan
ter recuſabat. Hic idem Comes junctis
cum Reinachero Cæſaris Tribuno vi
ribus Bremenſem Pſeudo-Epiſcopum
qui omnes Eccleſiaſticos, Monachos
que Verdia expulit, aggreſſus eſt, at
que expugnata hac urbe, & Langwe
delio oppido deditione capto Bremen
ſes copias fudit, fugavitque. Sub iden
tempus Julius Fridericus, poſtquam
Wirtenbergenſis Ducatus adminiſtra
tionem ſuſceperat, non modo ab om
nibus Abbatiarum paulo ante a Cæſa
reis Legatis vindicatarum ſubditis ho
magium ſibi præſtari petiit, ſed etiam
Abbe

Abbatibus, ut Provinciæ nomine, cen- Sæc. XVII.
sus conferrent, præcepit, omnesque A. C. 1631.
eorum proventus detineri, ablatisque clavibus ex granariis frumentum divendi jussit, pariter, ne ex sylvis suis arbores cæderent, vel venderent, inhibuit, cunctosque Abbates vi compulit, ut salaria Prædicantibus numerarent. Paulopost in Altorffensi oppido Lutherani Sacerdotem Catholicum, eoquod monitus e Cathedra descendere renuerit, pedibus inde raptarunt.

§. XXVII.

Nuptiæ Ferdinandi III. Hungariæ Regis cum Maria Philippi IV. Regis Sorore.

Interim Maria Philippi III. Hispaniæ Regis Filia, olim Carolo Walliæ Principi destinata nunc vero meliori sorte Ferdinando III. Hungariæ Regi desponsata, iter ex Hispania Viennam intenderat. Jamjam die vigesima quinta Aprilis anno hujus sæculi vigesimo nono Madriti Regia Sponsa per Alphonsum Perez de Gusman Indiarum Patriarcham solemni precatione præfato Hungariæ Regi matrimonio juncta erat: ingruentibus tamen variis obstaculis ejusdem discessus usque ad diem vigesimam sextam Decembris differebatur,

Khevenhill. Annal. Ferd. t. II. p. 486. Lotich. rer. Germ. c. 1. Brachel. hist. p. 179. l. 4.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

tur, qua tandem die Madrito profecta est, comitantibus eam ipso Rege Philippo IV. ejusque duobus Fratribus, aliisque primæ Nobilitatis Proceribus, atque Ecclesiasticis quamplurimis, quos inter numerabatur etiam Joannes de Palafox, Zeli Apostolici, scientiæ ac sanctitatis fama longe celeberrimus, qui Reginæ a Sacellis, eandem una cum fratre suo Marchione de Harin Viennam usque comitabatur. Die octava Februarii Barcinnonem advenere Sponsa, inde vero duodecima Junii solvens, decima nona ejusdem Mensis in Genuensem portum invecta est. Eo Pontifex Antonium Cardinalem Barbarinum Nepotem suum Reginam salutatum decreverat, peste autem Mediolani ac Bonnoniæ grassante Cardinalis Spinola, qui tum Genuæ agebat, hoc obsequii genus deferre jubebatur: tum vero Pontifex per Savellium Principem ex Dietrichsteinio Cardinale, & Khevenhillero Comite scisitabatur, utrum Regina Legatum Pontificium novo nomine *Eminentissimi* honorare intenderet? cui tamen responsum, quod novum Pontificis decretum nec Cæsareos nec Regios Principes concerneret, aliunde vero Cæsar, quid hac in re agere vellet, nondum decrevisset. Tandem vero Regina die octava

An

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Augusti Neapolin concessit, ubi usque ad decimam octavam Decembris commorata, terrestri itinere Lauretum petiit, ibi a Thadæo Barberino, nomine Pontificis Regio curru excepta, die decima tertia Januarii hoc anno Anconam, ac inde Tergestum die vigesima sexta ejusdem Mensis pervenit, ubi ab Archiduce Leopoldo salutata per Carinthiam & Styriam tandem die vigesima sexta Februarii Viennam deducta est; proxima autem die matrimonium inter Regios sponsos mutuo consensu confirmatum fuit, bene precante Legato Apostolico Dietrichsteinio Cardinale, & Cæsare, totaque familia Augustissima præsentibus. Festivæ hujus solemnitatis lætitiam non parum interturbabant crebræ Turcarum in Hungariam irruptiones; nuntiatum enim erat, quod hi violata nupera pace triginta pagos incendio devastarint, ac inhumana crudelitate plusquam duo Christianorum millia in duram servitatem abstraxerint. Accesserat insuper ad mæstitiæ cumulum Cæsareorum clades, quam Georgius Ragotsius novus Transylvaniæ usurpator Turcarum copiis suffultus, Esterhasio Hungariæ Palatino intulerat.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

§. XXVIII.

Variæ Urbani Papæ Conſtitutiones.

Bullar. Magn. Urban. VIII. t. 4. & 5.

Præter diploma, quo Jeſuitiſſarum Congregatio fuit abolita, inſuper hoc anno Urbanus VIII. Papa plures edidit Conſtitutiones, & quidem primo die trigeſima prima Martii innovabat Conſtitutionem Sixti V. contra Aſtrologos Judiciarios, qui de ſtatu Reipublicæ Chriſtianæ, vel Sedis Apoſtolicæ vel Pontificis, aut ejus conſanguineorum vita judicia facere, necnon contra eos, qui illos deſuper conſulere præſumpſerint. Alia Conſtitutione idem Pontifex die ſecunda Aprilis omnes licentias legendi vel retinendi libros prohibitos ab aliis, quam eodem hoc Pontifice quibuscunque conceſſas revocabat, ſimulque declarabat, quod eorum profeſſio, qui probationis annum extra deſignatum Novitiatus locum complevere, invalida ſit, proin eandem absque tamen novi probationis anno emittant, hanc vero nullitatem poſt elapſum quinquennium allegantes non audiantur. Die autem ſeptima Maji decrevit Pontifex, quod *Laici* profeſſi Ordinis Capuccinorum præcedant ubique Novitios profeſſos: Fratribus vero reformatis Trinitariorum die quinta Junii

Junii indulsit, ut eleemosynas pro redemptione captivorum colligere valeant. Inhibuit etiam die decima tertia Septembris, ne Capuccini (excepta Provincia Romana) absque Cardinalis Protectoris, aut Superiorum Generalium licentia Romam accedant. Extendit quoque Pontifex die vigesima Decembris revocationem oraculorum vivæ vocis ad ejusmodi oracula etiam Cardinalibus facta, eorumque chirographo signata. Denique ut Papa Ferdinando Cæsari contra Sueciæ Regem opitulari posset, exhausto ærario Pontificio, sex decimas super omnibus Ecclesiasticis Italiæ fructibus indixit, annuentibus cunctis Cardinalibus, qui tum Romæ agebant. Sæc. XVII. A. C. 1631.

§. XXIX.

Alia decreta a S. Congregationibus jussu ejusdem summi Pontificis promulgata.

Præter hasce Constitutiones insuper Pontifex Divinam Psalmodiam ad normam magis concinnam reduxit, quosdam Hymnos ad carminis vel purioris latinitatis leges revocavit, vel omnino novos facili, qua pollebat, vena fudit, lectionesque seu Sanctorum Historias ex priscis, probatisque *S. Congreg. Rit. Concilii &c. decis.*

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Auctoribus recognovit, quamvis iidem, quibus Breviarium revidendi curam, Pontifex commiserat, vel rigidæ crisis defectu, vel fontes veteres, minus tamen limpidos declinandi quadam religione absterriti apocrypha quædam retinuisse credantur: Verum Romana Ecclesia (exceptis Psalmis & Lectionibus ex S. Scriptura depromptis) omnia cetera in ejus Breviario pro divinis & Canonicis non habet. Insuper S. Rituum Congregatio omnibus die duodecima Martii inhibuit, ne ipsi per se aut per alios in sanctitatem & miracula alicujus defuncti informationes caperе, vel ad effectum hunc extrajudicialia testimonia aut subscriptiones pro illius defuncti Beatificatione exquirere vel obtinere audeant: si autem alicui Superiori illius Ecclesiæ, in qua ejusmodi Defuncti Corpus requiescit, aliqua miracula &c. fuerint relata, poterit ea recipere sub sigillo secreti a relatoribus tantum, in quorum gratiam ea contigisse narrabitur: teneantur tamen, quamprimum eadem obsignata transmittere Episcopi loci cum expressa declaratione, quod hæ narrationes nullo unquam tempore faciant aliquem probationis gradum. Eadem quoque Congregatio die vigesima secunda ejusdem Mensis prohibuit, ne Litaniis alio-

sanc-

sancti præter ibi designatos inferantur, neque tempore pestis addantur Titulares & Patroni Civitatis. Eodem hoc anno S. Rituum Congregationi a Cardinale Sabellio referebatur, quod Claudius de Horto Parochiæ ad S. Cyprianum Diœcesis Salernitanæ Coadjutor præ timore & balbutie Evangelium sancti Joannis pronuntiare non valeat, ac pro suo arbitratu in fine Missæ ejus loco aliud Evangelium recitare soleat: comperta hac corruptela S. Congregatio die quinta Julii præfato Cardinali Sabellio rescripsit, quod talis a Missarum celebratione suspendatur, donec hoc Evangelium rite pronuntiare assuescat. Præterea S. Congregatio Episcoporum & Regularium die vigesima secunda Augusti declarabat, quod Prælati Regulares votorum transgressionem inter casus reservatos recensere valeant. Occurrente etiam dubio circa Abbatum privilegia, die sexta Decembris S. Rituum Congregatio decidit, quod Abbas licet exemptus, & habens usum Pontificalium, non possit illis uti extra Monasterium, nisi ex licentia Ordinarii, ab eodemque Episcopo, non autem ab aliis Abbatibus semel benedictis benedictionem recipere teneatur: denique die vigesima ejusdem Mensis declaratum, quod Episcopus deputare valeat

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Confessarium extraordinarium pro Monialibus Regularium curæ subjectis ex aliqua legitima causa, & hunc vel alterius Ordinis, vel Sacerdotem secularem idoneum; eadem quoque die a S. Congregatione Concilii decisum quod ille, qui causa honoris inimicum insequitur, & occidit, irregularitatem incurrat.

§. XXX.

Principum ac Illustrium obitus.

Khevenhill. Annal. Ferd. tom. 11. p. 1939. Lotich. rer. Germ. l. 44. cap. 3. Annal. Boic. part. 3. l. 16. pag. 264.

Inter Principes, qui hoc anno obiere, ceteris prior die vigesima Februarii decessit Ludovicus Fridericus Wirtenbergensis Ducatus Administrator, cui successerat Julius Fridericus, qui Abbates, eorumque Præfectos ad extremam redegerat paupertatem. Mense autem Junio Maria Constantia Ferdinandi II. Cæsaris Soror, Poloniæ Regina anno ætatis quadragesimo quarto quatuor Filiorum, & unius Filiæ Mater fatis concessit. Hanc iisdem passibus sequebatur exeunte Mense Octobri Magdalena ejusdem Cæsaris Soror, ac Cosmæ Magni Etruriæ Ducis conjux; postquam enim Monachii Elisabetham Bavariæ Electricem salutaverat, ac Wassenburgium cum eadem profecta Passavium, Viennæ Germanum

num suum invisura, contenderat, lethali morbo correpta, ibidem æternitatis iter ingressa est, corpore Defunctæ Secaviam in Styria translato: refert Piasecius, quod Florentinorum, qui ærarium a se in Cæsaris subsidia exhaustum querebantur, odium declinatura, domicilium suum in Austriam transferre statuerit. Demum Mense Septembri Caroli Mantuæ Ducis Filius Dux Retelius decessit, ac Mense Novembri pari fato Monachii ereptus est Pfalzburgius Princeps, Carolo Lotharingiæ Duci percharus, suique exercitus Bellidux longe clarissimus. Sæc. XVII. A. C. 1631.

§. XXXI.

Borromæus, & Didacus de Guzman Cardinales hoc anno defuncti.

Hoc anno Sacrum Purpuratorum Collegium nonnisi duorum Cardinalium jacturam planxerat: ex his prior Mediolani die vigesima secunda Septembris anno ætatis suæ sexagesimo septimo decessit Fridericus Borromæus. Hic ingenio præstanti clarus, a teneris animum ad literas propensum exhibebat, suorum tamen Magistrorum morositas ingenuo juveni magnam inspirabat librorum nauseam: tandem vero mansuetiorem nactus Borromæns, ultro-

Nic. Eryth. Pinac. I. pag. 264. Ciacon. vit. Sixti V. pag. 186.

Sæc. XVII. troneis magnisque passibus omnium
A. C. 1631. pene disciplinarum stadia emensus erat
Philosophiæ ac Theologiæ laurea de-
coratus. Itinere Romam facto sacris-
que Ordinibus initiatus, tanta gravi-
tate, oris dignitate, vultus modestia
morumque sanctitate eminuit, ut Di
Caroli Borromæi Patrui sui non tan
nominis, quam virtutum hæres passim
ab omnibus diceretur: Creverat in e
hæc sanctitatis opinio, dum vix vigin
tres annos natus Purpuram indu
ipso Sixto V. Papa palam asseveran
quod reliquos Cardinales ad uni
alteriusve Principis preces, Fr
dericum vero ad universi Orbis vot
Collegio Purpuratorum adscripsiss
Tum vero conscientiæ suæ moderato
rem elegerat sanctum Philippum Ne
reum, cujus sacris colloquiis tam ass
duus inhæsit, ut illius anima appell
retur: amicos, familiaresque habu
cunctos, qui sanctitatis doctrinæq
laude præstabant, quos inter præc
puus erat Juvenalis Ancina Salutiarum
Episcopus sanctitatis fama illustris, a
Philippo Nereo sanguine junctus. Ae
num ætatis trigesimum secundum ag
bat Borromæus, dum a Clemente VI
Mediolanensis Archiepiscopus reno
tiabatur, qua dignitate auctus, primu
eo curas intendit, ut corruptos Cler
pop

populique mores Synodicis sanctionibus, decretisque corrigeret, collapsa templa restauraret, Dei cultum augeret, populumque sermone & opere pasceret: Viduarum quoque & pauperum Pater erat pientissimus, quorum indigentias potissimum grassante pestilentia liberalissime sublevabat: Interfuit octies comitiis Pontificiis, in quibus semper Apostolicæ Cathedræ digniſſimus credebatur, nunquam vero illam assecutus est, partim quod potius vitæ suæ finem accelerari, Deum rogaret, partim quod male consulta obesset aversio, qua passim omnes Religiosos ab omnibus muniis arcebat, & eorum duntaxat Sacerdotum, qui Religiosi non erant, opera utebatur, illosque, qui *oblati* vocantur, summopere diligebat, in oculis ferebat, officiisque & beneficiis omnibus exornabat; haud enim concoquere poterat, Regulares a sua jurisdictione, imperioque esse exemptos: unde Pontificibus semper author exstiterat, ut illorum jura & privilegia per Constitutiones Apostolicas restringerentur, sua vero auctoritas in illos extenderetur: quod si rerum potitus fuisset, absdubio executioni dediſſet, *quæ tamen res*, ait Janus Nicius Erythræus, *maximam in Rempublicam Christianam confusionem perturbationemque induxisset.* Tandem

Sæc. XVII. A. C. 1631.

dem

Sæc. XVII. A. C. 1631.

dem vero Borromæus apoplexia tactus omnibusque morientium Sacramentis munitus, ut vixit, sanctissime obiit. Scripsit doctissimo calamo meditamenta literaria, sermones synodales, Sacra colloquia, necnon tractatum de Episcopo concionante, de Christianæ mortis jucunditate, de Principum favore & de sacris nostrorum temporum Oratoribus præter alia opuscula, quæ non sine summa illius ingenii, doctrinæ & eloquentiæ admiratione leguntur.

Alter erat Didacus Guzman de Haro qui Regio stemate satus, aliquamdiu Hispaniæ Regi a Sacellis erat, tandem Hispalensi Archiepiscopatu & Romana Purpura decoratus, Mariam Philippi IV. Regis Sororem tum Hungariæ Reginam, dum Viennam ad Ferdinandum III. Maritum suum profecta erat, comitabatur: priusquam autem Hispaconæ navim conscenderet, die vigesima prima Januarii iter æternitatis ipso juventutis flore ingressus est.

§. XXXII.

Edmundi Richerii olim Parisinæ Facultatis Theologicæ Syndici obitus.

Argentre Coll. Jud. t. 2. p. 303.

Celebre sibi nomen ob doctrinæ novitatem, fatorumque vicissitudine

in Galliis, totoque Orbe literario sibi comparabat Edmundus Richerius. Hic Caduſiæ ignobili Campaniæ oppido tam tenuis fortunæ parentibus ortus erat, ut octodecim jamjam annos natus, literis expers aut opificio victum sibi quærere, aut paterna domo abire cogeretur: Prævaluit tamen in eo literarum amor, unde Pariſios delatus, in quodam Collegio ſuum Nobilibus famulatum præbens, reſiduas horas tam ingenioſa temporis parſimonia, tamque fœcundo laboris fœnore impenderat, ut latinis Græcisque literis imbutus, intra trimeſtre ad Philoſophiam animum intenderet, exactoque biennalis ſtudii curriculo Magiſtri honore augeretur: demum Stephani Rozæ Doctoris liberalitate ad pinguiorem fortunam, ac Doctoratus lauream promotus, Sacrisque Ordinibus initiatus primo humaniores literas, poſtea Philoſophiam, ac demum Theologiam in Univerſitate Pariſina profitebatur: Eo tempore univerſum Franciæ Regnum funeſto ſchismate ac fœdere in factiones ſciſſum erat, ac ipſamet Sorbona edito decreto declarabat, quod omnes ſubditi a Regis obſequio ſoluti ad conſervandam fidem arma capeſſere tenerentur. Huic etiam ſententiæ ſubſcripſerat Richerius, magiſterio uſus Bouchieri

Sæc. XVII. A.C. 1631.

Abrege de l'hiſt. Eccl. t. 10. art. 4. Niceron de Vir. erud. t. 22. p. 110.

Memoir. hiſt. par Amelot. t. 2. pag. 120.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

chieri Doctoris: paulopoſt tamen, u
ſupra Magiſtrum ſapere videretur, com
muni ceterorum opinioni ſeſe oppoſu
palamque propugnavit, Henricum IV.
ob Religionis diverſitatem a Regni jur
non eſſe excludendum. Hac libertat
magnaque, qua jam tum in Univer
tate valebat, auctoritate multos ſi
conciliabat Sectatores, quorum ap
plauſu animatus, in ipſis ſuis ſermon
bus, quos ad populum habebat, fu
dogmata progreſſu temporis propugna
da ſenſim Auditorum animis inſtillabat
eaque tam Hiſtorico quam literali Sa
cræ Scripturæ ſenſu ſuffulta eſſe aſſe
rebat, brevique temporis intervallo pe
tiſſimos Sorbonæ Doctores ad ſuas pa
tes pertrahebat, exceptis Jeſuitis &
Capuccinis, qui ſummi Pontificis de
ciſionem hac in re præſtolandam cen
ſebant: Ipſemet quoque Henricus IV.
Rex Richerio emendandæ Univerſitatis
curam demandabat, quo in munere
non modo ejus ſagacitas, impigri labo
res, immotaque conſtantia, ſed præ
cipue uberrimi tam in ſcientiarum quam
morum emendatione progreſſus om
nium in ſe admirationem rapuerant.
Non deerant tamen, qui ob doctrina
rum novitatem, hanc Richerii emen
dationem reformationi Calvinianæ haud
abſimilem eſſe dicerent. Hæc ſuſpicio
haud

haud parum augebatur, dum Richerius fervente Veneti interdicti diſſidio Pontificis poteſtatem reſtringere aggreſſus, ſuam doctrinam Eccleſiæ Gallicanæ libertatibus, jure Divino & naturali, veteris Eccleſiæ traditionibus, uſuque continuo, ac demum Conſtantienſi Synodo firmari propugnabat, præcipue ubi contentio de Pontificis ſuperioritate ſupra Concilium contra Perronium Cardinalem incaluerat. Quo acrior erat in eum adverſantium impetus, eo majore libertate calamum in hoſtes ſuos acuebat, edita non modo Gerſonis Apologia, ſed famoſo inſuper libro ſuo de *poteſtate Eccleſiaſtica & Politica:* qua tamen intemperantia ſua non modo omnium Præſulum & Saniorum odia, ſed ipſius etiam Regis indignationem, ac demum exauctorationem ab officio Syndici ſibi accerſebat, tandem palinodiam canere compulſus (*). Hæc erat tota Richerianæ liber- Sæc. XVII. A. C. 1631.

(*) Quod autem Richerius immiſſis ſicariis ad hanc retractationem fuerit compulſus, jam ſupra falſitatis poſtulavimus, illam vero epiſtolam, ex qua Richeriſtæ hanc fabulam concinnarunt, Claudio Moriſoto fuiſſe ab eis ſuppoſitam, multa ſuadent: quis enim credat, quod Moriſotus, qui tamen Richelium Cardinalem

Sæc. XVII. A. C. 1631.

libertatis gloria, tantæ famæ tam vilis crepitaculum! Tandem vero per integrum ferme biennium graviſſimis exhauſtus doloribus die vigeſima octava Novembris anno ætatis ſeptuageſimo primo Pariſiis deceſſit, ſepultus in Sorbonæ Sacello.

§. XXXIII.

Teſtamentum Edmundi Richerii.

Fertur, quod denuo anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo nono die vigeſima quarta Decembris ſequenti teſtamentum chirographo ſuo firmarit: „In

---

nalem vix non adorabat, eique ſuum *Orbem maritimum* nuncupabat, illumque paſſim in ſuis epiſtolis immodica laude extulerat, mox publice epiſtolam vulgarit, in quo eundem velut Tyrannum & Sicarium depingeret. Præterea Guido Patinus, quamvis in ſuis epiſtolis Richelium Cardinalem livido admodum dente laceſſiverit, atque de Richerii revocatione diſſerens aſſeruerit, quod Richelius hac Richerii palinodia Purpuram ſuo Fratri Carthuſiano comparaverit, ac Richerium carceris metu ad retractationem compulerit, de ſicariis tamen mortem eidem intentantibus nullam omnino mentionem ingeſſit. Vid. ſupra lib. 197. §. 79. p. 262.

„In nomine Sanctæ, & Individuæ „Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiri- „tus Sancti, Amen. Anno Domini „milleſimo ſexcenteſimo decimo tertio, „die vigeſima ſecunda Novembris. Ego „Edmundus Richerius natus Caduſiæ, „Diœceſis Lingonenſis Presbyter, & „Doctor ſacræ Facultatis Pariſienſis, „ſociusque Sorbonicus, ac magnus „Magiſter Collegii Cardinalitii, anno „tertio, & quinquageſimo ætatis cum „uno menſe duobus & viginti diebus: „poſtquam Deum humillime adoravi, „Jeſu Chriſto Redemptori animam „meam commendavi, atque devovi: „B. Virginem Matrem Dei cum omni- „bus Sanctis precatus ſum, quatenus „ſuis orationibus mihi in articulo mor- „tis indulgentiam peccatorum cum per- „fecta charitate a Domino Noſtro Jeſu „Chriſto impetrare dignarentur, ſedens „in mea Bibliotheca, animo & corpo- „re ſanus, hunc codicillum latinum „olographum in formam Teſtamenti „condidi, ſingulisque annis vitæ, qui „poſt primam ſcriptionem mihi ſuper- „fuerunt, ſæpius diligenterque recogno- „vi, quem ubi viam univerſæ carnis „ingreſſus fuero, cum alio codicillo gal- „licano de meo peculiolo, & facultati- „bus, pariter a me ſcripto & obſignato „executioni mandari volo. Primum

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

„autem, quascunque injurias, aut
„damna cuicunque intuli, quæcunque
„nomina, aut debita contraxi, ea con-
„festim emendari & dissolvi cupio. Ve-
„rum, quoniam die secunda Januarii
„anni millesimi sexcentesimi octavi om-
„nium Doctorum facultatis Theologiæ
„Parisiensis consensu (me quidem in-
„scio, non cogitante, & a Comitiis ab-
„sente, sicut acta scholæ testantur) e
„tempore Syndicus ejusdem Facultatis
„renuntiatus sum, quo totum Francia
„Regnum, & Universitas Parisina, ma-
„xime vero post Henrici IV. cædem,
„in maximas omnium angustias & di-
„ficultates conjecta est, eamque ob
„causam gerendo Syndicatum, aut mili
„in veritatis defensione, & salute com-
„munis Parentis Academiæ, quæ me
„semper a pueris aluit, ac erudivit,
„prævaricandum, aut in multorum
„hominum potentissimorum odium ne-
„cessario incurrendum fuit: ego hic
„per spem salutis meæ in Christi sa-
„guine declaro, atque protestor, quæ-
„cunque velut Censor Academiæ, Syn-
„dicus, aut privatus Doctor Facultatis
„tis Theologiæ dixi, scripsi, curavi,
„gessi, administravi, illa me non cu-
„jusquam odio, vel invidia fecisse,
„non vindictæ, vanæ gloriæ, aut re-
„dimendæ gratiæ hominum, vel opum
„cum-

„cumulandarum desiderio, aut etiam Sæc. XVII.
„ut novas divisiones, & schismata in A. C. 1631.
„Regno, & Ecclesia consererem, vel
„jam pridem consita foverem, aut pro-
„pagarem: sed in omnibus meis actio-
„nibus hoc unum mihi perpetuo, con-
„stanterque propositum, quatenus a-
„vitos, receptosque mores, patrios ri-
„tus, majorum instituta, innumeris
„quibem virtutum exemplis nobilitata,
„& comprobata, inculpatæ tutelæ mo-
„deratione vindicarem: necnon Pari-
„sinæ Universitatis & scholæ Sorbo-
„nicæ incolumitati, tanquam Reipu-
„blicæ christianæ perutilibus consule-
„rem. Ceterum anno millesimo sex-
„centesimo undecimo post solutionem
„capituli generalis Dominicanorum,
„rogatu atque impulsu viri amplissimi
„Nicolai Verduni, primi Præsidis Cu-
„riæ Parlamenti, ego libellum de Ec-
„clesiastica & Politica potestate lucu-
„bravi, partim ut antiquæ & novæ do-
„ctrinæ discrimen referarem: partim
„ut supremam atque independentem
„politicarum potestatum auctoritatem,
„contra novam & seditiosam doctri-
„nam de abdicandis, & occidendis
„Regibus, quæsito colore tyrannidis,
„aut neglectæ Religionis Catholicæ,
„propugnarem, quem libellum publici
„juris feci, quando causa Academiæ

Sæc. XVII. A.C. 1631. „Pariſienſis contra Jeſuitas in amplis-
„ſimo ordine perorata eſt. At vero
„nunquam poſteri in animum inducent
„ſuum, quantum damni ex hoc meo
„propoſito, de parente Academia, &
„veritate juſti Regiminis Eccleſiæ a
„Chriſto inſtituti tuenda, quantum in-
„famiæ, calumniarum potentiſſimorum
„inimicorum, & periculi, ſub prima
„Ludovici XIII. ætate, in me redun-
„darit; & dehinc etiam redundabit,
„niſi Deus ſua immenſa bonitate incre-
„dibiles malevolorum minas, conatus
„& factiones in meam perniciem ex-
„cogitatas, atque inſtructas, profliga-
„rit. Hercle Illuſtriſſimus Cardinalis
„Perronius, qui in mei criminationepri-
„ceps extitit, ut totum Regis Conſi-
„ſtorium in meam ruinam proclivius
„incenderet, in Sacro Principis con-
„ſilio dixit, Scriptorem libelli de Ec-
„cleſiaſtica, & Politica Poteſtate, quem
„optime noverat, conſtituiſſe præſen-
„tem Regni, Reginæ Matris, omnium-
„que liberorum Regiorum ſtatum, hac
„ſcriptione convellere: ac propterea,
„neque ſuum, neque typographi no-
„men illi libello inſcripſiſſe. Quæ ſta-
„tim atque accepi, mihi quidem &
„veritatis & teſtimonii rectæ conſcien-
„tiæ apprime gnarus, palam & ingenue
„memet illius libelli auctorem eſſe, ac ve-
„hemen-

„hementer ambire profeſſus ſum, ut a Sæc. XVII.
„viris doctis, qui non eſſent in cauſa, A. C. 1631.
„ſerio examinaretur, quamobrem ali-
„quot viros primarios Sacri Conſiſtorii
„etiam atque etiam precatus ſum, da-
„rent operam, quatenus aut voce in
„Regis Conſiſtorio Cardinali Perronio
„reſpondere, aut aliqua ſcriptione meam
„innocentiam cum veritate propoſitio-
„num libello meo contentarum mihi
„integrum eſſet defendere. Sed proh
„dolor! graviſſima tempora pupillaris
„ætatis Regis, & incredibiles clamo-
„res, prenſationes, atque interminа-
„tiones DominiRuperti Hubaldini Nun-
„tii Apoſtolici, qui ſe continuo Lute-
„tia, inſalutato Rege, deceſſurum Ro-
„mam obteſtabatur, & meipſum, at-
„que libellum meum, telis & ludibrio
„hominum indicta cauſa ſic expoſue-
„runt, ut mihi non modo omnia hu-
„mana ſubſidia, & leges Regni deeſſe,
„verum etiam cunctas mundi poteſta-
„tes, quaſi in meam conſenſiſſe perni-
„ciem, ſub ætate pupillari Regis, in-
„quam, expertus fuerim. Certe D.
„Cardinalis Bonzius Italus, mihi no-
„minatim, & Regis, & D. Brulartii
„Cancellarii Franciæ imperio, iracun-
„de, minaciterque prohibuit, ne etiam
„contumelioſis libellis, quos homines
„conductitii etiam in me ſcripturiebant

Sæc. XVII. A. C. 1631.

„& publicabant, reſponderem, niſi e
„veſtigio, & meam ipſius, & cujus-
„cunque alterius Apologiam meo no-
„mine factam capitis luere vellem:
„Nam, inquit, ſi Rex, & Regina re-
„gens tam ſtudioſe & comiter pacem
„colit cum vili & exigua Genevæ Rei-
„publica: quid eos cum ſummo Pon-
„tifice facere oportet, quando præter
„ſpirituale Regnum per univerſum or-
„bem terrarum diffuſum, magno inſu-
„per temporali Regno potitur in Italia?
„qua ex Cardinalis Bonzii oratione, &
„geſtis D. Nuntii Apoſtolici contra me,
„tum didici, quod antea neſciebam,
„ſcilicet Majorum Doctrinam de Con-
„cilii auctoritate ſupra Papam libello
„meo evolutam, hodie velut materiam,
„& argumentum ſtatus politici tempo-
„ralis in Curia Romana pertractari;
„quamquam Cardinalis Bellarminus,
„& Perronius eam eſſe problematicam
„venditent. Jam ergo aliquid inter-
„nuntius ad majores noſtros deferat,
„noxæ, & quidem capitali datum Ri-
„cherio, quod in Regno Franciæ, at-
„que inter Pariſienſes Theologos, de
„ancipitibus controverſiis, atque avitis
„Eccleſiæ Gallicanæ libertatibus diſpu-
„taſſet: quia, ut inquiunt, tantum-
„dem licitum eſt de Regis, & Regni
„Franciæ ſtatu, quantum de Pontificis
„aucto-

Sæc. XVII. A. C. 1631.

„auctoritate ſupra Concilium ambige-
„re: quapropter inita fuerunt conſi-
„lia de Richerio velut monarchomaco,
„& perduelli compingendo in Baſtiliam
„Pariſienſem: atque inauditis antea
„fabricis, & prenſationibus regium di-
„ploma quæſitum, & extortum eſt, ut
„contra morem ſcholæ Pariſienſis ſyn-
„dicatu Theologicæ Facultatis abdica-
„retur, quoniam via ordinaria comi-
„tiorum id nulla ratione, quamquam
„ſæpe tentatum, confici potuerat:
„tametſi ex omnibus Galliæ Provinciis,
„nimium Picardia, Campania, Nor-
„mania, Aquitania, Britannia, Amo-
„rica, Carnuto, Aureliis, & Niver-
„nio, Doctores Sorbonici Sæculares,
„& Regulares, extraordinariis evocati
„ſtudiis, & quidam illorum mercede
„propoſita allecti, magnisque locuple-
„tati pollicitationibus fuiſſent. Quid
„memorem palam circumferri, illos
„gratiſſimam Deo victimam facturos,
„qui ſeſe Richerio mactando devove-
„rint, & ſi unquam abripi, & Romam
„deportari poſſit, revera experturum,
„quod pernegat: nimirum Papam mate-
„riali gladio illuſtriſſimum, ad perduel-
„les Richerio ſimiles capite plectendos.
„Verum, illi ipſi, qui deſiderio homi-
„nibus gratificandi, & foro ſerviendi
„tam cruenta & horrenda in Richerium

Sæc. XVII. A. C. 1631.

„commentantur, minime attendunt, „ſe iſtis formidoloſis interminationibus „magnam invidiæ molem Sedi Apo„ſtolicæ conciliare: quaſi manſuetiſ„ma, & æquiſſima Petri Cathedra „quæ anteactis ſæculis usque afflictis „& Catholicam veritatem propugnanti„bus perſugio, & præſidio ſalutari ex„titit, jam vel damnaret innocentes „vel ſolveret noxios: cum apud Deum non ſententia Sacerdotum, ſed reorum „vita quæratur, auctore Hieronymo „in caput 16. Matthæi, ſiquidem ma„net Petri privilegium, ubicunque ex „ipſius æquitate fertur judicium, u„ait S. Leo magnus 26. quæſt. 1. Can„*manet*. Quid dicere attinet, Riche„rio graviſſime ægrotanti, imperitos „& ignaros Sacerdotes factione con„ductos, ei abſolutionem Sacramen„talem & Euchariſtiæ Sacramentum „denegaſſe, atque innumeras alias mo„leſtias, calamitates, & pericula, vi„ginti circiter annorum inclinatione in„tentata, & procurata?„

„Quando igitur veritas juſti Regi„minis Eccleſiæ, a Chriſto inſtituti, & „ab Apoſtolis, Patribusque antiquis „propagati, & jure poſtliminii in Con„ſtantienſi, & Baſileenſi Concilio reſti„tuti, per latus Richerii petitur; ac„que hodierna die certatur, ut aliqua „cele-

„celebri exemplo pœnæ in Richerium Sæc. XVII.
„ſtatuto, omnes Theologi Pariſienſes A.C. 1631.
„a doctrina majorum propaganda ab-
„ſterreantur, & ne quisquam deinceps
„eam vel explicare, aut contra reni-
„tentes mugire audeat: proteſtor quæ-
„cunque in hunc diem convitiatores
„maligni in meam peſtem moliti ſunt,
„aut poſthac molientur, quanta quanta
„ſint, ea me illis animo chriſtiano in-
„dulgere, ſicut mihi peccata mea re-
„mitti, atque in adverſis, & immi-
„nentibus periculis, quæ profecto in-
„credibilia ſunt, gratiam patientiæ,
„conſtantiæ & fortitudinis, ſic a Deo
„fieri obſecro, ut Prophetarum, atque
„Apoſtolorum imitatione, per gloriam
„& ignobilitatem, per infamiam, &
„bonam famam, ut Seductor, & ve-
„rax, Catholicam veritatem Apoſtolici
„Regiminis Eccleſiæ (quod Catholicæ
„Religioni, Diſciplinæ Eccleſiaſticæ,
„& moribus chriſtianorum melius con-
„ſtituendis & emendandis perneceſſa-
„rium eſt) intrepide tueri queam, uni-
„tate & charitate cum omnibus ſer-
„vata, neglectisque inimicorum oppro-
„briis, & contumeliis. Hercle qui-
„dem, cum Profeſſores Theologiæ
„Deum quam homines magis timere,
„& vitam hanc corruptibilem, bona
„caduca, & ſiniſtram famam ſæculi,

Sæc. XVII. A. C. 1631.

„præ gloria Dei, & immortalitate om-
„nino habere defpectui teneantur: de-
„inde ex certa rerum & cauſarum co-
„gnitione, non ex vulgi rumuſculis va-
„anticipatis obnoxiorum hominum præ-
„judiciis, aut etiam ad ambitioſorum
„& potentiorum gratiam, vel impe-
„rium, de Theologiæ controverſiis ſuam
„dicere ſententiam: inſuper accurate
„debeant cognoſcere, quidnam ſit hæ-
„reſis, quid ſchisma, & perduellionis
„tus contra Eccleſiam: ac in tam hor-
„renda crimina neminem incurrere,
„niſi manifeſte & pervicaciter in prin-
„cipia, & manifeſtas concluſiones fidei
„Catholicæ impegerit: Equidem gloria
„noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcien-
„tiæ noſtræ, quod in ſimplicitate cor-
„dis, & ſinceritate Dei & non in Sa-
„pientia carnali converſati ſumus, 2. Co-
„rinth. 1. quocirca ſicut vir deſideri-
„rum Nabuchodonoſori reſpondit, Deus
„quem colimus poteſt nos de camino
„ignis ardentis tantarum tribulatio-
„num eripere, atque ab hominum Ze-
„lotarum calumniis redimere & libe-
„rare, Danielis 3. verum tamen ſi hoc
„ei minus placitum ſit, non propterea
„Evangelium erubeſcere, id eſt, ca-
„tholicam veritatem juſti Regiminis
„Eccleſiæ, velut hæreticam, ſchisma-
„ticam, & perduellem abnegare debe-
„mus.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

„mus. Quodsi utilius est scandalum „nasci, quam veritatem Catholicam „relinqui, cap. qui Scandalizaverit, „de regulis in juris decretalibus: tri„plexque est veritas, ut Glossa ibidem „observat, nimirum bonæ vitæ, & ju„stitiæ, quas nunquam omittere licet: „deinde disciplinæ, quam pariter vio„lare non debemus, si modo in jure „communi indispensabili, hoc est in „lege divina & naturali versetur, pro„culdubio, cum ipsa Acta Apostolorum, „& octo prima Concilia Generalia non„gentorum circiter annorum decursu „habita, nos clarissime docent, Aposto„los, Patres antiquos, & Doctores Ec„clesiæ, totidem annorum lapsu sacras „electiones, jus commune, & regi„men Aristocraticum accurate servasse: „deinde gesta Constantiensis & Basi„leensis Synodi testentur, Ecclesiam „Catholicam hoc genus Regiminis in „integrum restituere voluisse, quantum „illa tempora ferre poterant, atque „Gallicanam Ecclesiam illud regimen „Sanctione Pragmatica in rem judica„tam per universum Galliæ regnum „misisse: sane isthinc liquido, & evi„denter probatum manet (quicquid „Sophistæ adversus illa duo Sanctissi„ma Concilia, & Pragmaticam sanctio„nem blaterent, & cavillentur) his „postre-

Sæc. XVII. A.C. 1631.

„postremis seculis corruptissimis C
„riam Romanam efficere nullo mod
„posse, vel ut Romanus Pontifex Sa
„ctorum Communionem, & Eccles
„unitatem monarchice, aut absolu
„dominatu per vim externam, m
„potestatum seculi, cogat, aut etia
„ut hæc absoluta infallibilis Monarch
„juris sit divini: quando Apostoli
„Ecclesia Catholica quadringentor
„& mille annorum fluxu, hoc ge
„absoluti regiminis, tanquam divi
„tus institutum, nunquam agnoverun
„nedum approbarunt. Nam Patr
„Ecclesiæ primitivæ cuncta negotia
„libram Canonum, & suavissimæ m
„derationis Aristocraticæ, semper d
„finiri, & Majores nostri hoc ge
„gubernationis in Constantiensi & B
„sileensi Concilio instaurari, & rec
„perari voluerunt, ut jam dixi.„

„Sane quidem hac infelicissima
„tate, quia longe lateque veritates
„minutæ sunt a filiis hominum Psal.
„& homines quæ sua sunt, quær
„non quæ Christi, unde hæreditat
„Christi calamitas: nullum verbu
„adversus istam absolutam infallibile
„Monarchiam post primam Scriptione
„libelli de Ecclesiastica & Politica P
„testate feciffem, si modo adversa
„nostri ab horribilibus in me convitii

„C

„calumniis, & violentissimis impressio- Sæc. XVII.
„nibus, quibus viginti circicer annis A. C. 1631.
„memet virulenter infestarunt, sibi tem-
„perassent, suaque absoluta imperia,
„pace & charitate servata, tuerentur.
„Quandoquidem per illos nequaquam
„stat; quo minus permulti viri piissimi,
„& maxime Catholici, ab Ecclesiæ
„sinu fugentur, atque inviti ad nova
„schismata instruenda compellantur,
„sicque Ecclesia ad pauciores rediga-
„tur; profecto & Sapientissimum &
„piissimum Gersonii consilium semper
„judicavi, libro de vita spirituali ani-
„mæ, lectione quarta, corollario deci-
„mo: poterit fieri, ut absque peccato
„mortali, inquit, imo cum merito
„magno, sit aliquis Theologus, vel
„alius prudens, qui dissentiat corde ab
„humanis determinationibus, aut tra-
„ditionibus, qui tamen obligabitur
„propter evitationem scandali vel ali-
„ter, non repugnare exterius. Nam
„potest aliquarum publicatio veritatum
„prohiberi, & aliquarum falsitatum
„dogmatizatio permitti. Ceterum, sicut
„frequenter accidit, Mathematicos ab
„imperitis scientiarum Mathematica-
„rum, sortilegos & incantatores ha-
„beri: similiter ut plurimum usuvenit,
„Theologiæ, aut juris Canonici Docto-
„res, suspicione hæreseos apud im-

„peri-

Sæc. XVII. A. C. 1631.

„peritam plebem laborare, eodem
„Gerſonio auctore, Tractatu de ver
„tatibus credendis ad neceſſitatem
„lutis, certe qui in Sacrarum Scrip
„rarum & Patrum lectione valde ex
„citati ſunt, atque Conciliorum,
„Eccleſiaſticam Hiſtoriam callent, ha
„que ſcientiam ad cauſas eſſential
„Eccleſiaſticæ & Politicæ Poteſtat
„ut neceſſe eſt, retulerunt: omnes q
„dem inclinationes, & mutationes,
„crementa & decrementa Religio
„chriſtianæ, regiminis Eccleſiæ, p
„ſpectas, & exploratas habent: qu
„homines imperitos, aut ſola Scho
„ſticæ Theologiæ cognitione ſaturos
„prorſus ignorare oportet: quocir
„idem Doctor chriſtianiſſimus opuſcul
„de materia excommunicationum,
„irregularitatum prudenter decern
„Puſillos, qui æſtimant Papam e
„unum Deum, qui omnem habet
„cœlo & in terra poteſtatem, inſtru
„dos per idoneas informationes, &
„nolent acquieſcere, eſſe in cauſa ſca
„dali Phariſaici, accepti non dati. D
„inde lib. de examine doctrinarum pa
„te prima conſideratione ſecunda co
„tendit, adverſum humanas conſtit
„tiones nunquam eſſe palam dogmat
„zandum, niſi forte aliquis error co
„tra fidem, & ſcandalum intolerabil
„ex

Sæc. XVII. A.C. 1631.

„ex noſtro ſilentio emergeret, hocque „in caſu aſſertionem Catholicæ veritatis pro ſuprema lege habendam: & „tum multo magis præſtare ſcandalum „naſci, quam veritatem catholicam „deſeri, quod ſi fieret perſecutio ſententiarum, atque pœnarum contra „repugnantes ejusmodi conſtitutionibus „humanis, beatos eſſe, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, ac „ſupereſſe remedium Concilii Generalis, quam ſalutarem doctrinam meis „adverſariis in charitate examinandam „relinquo.„

„O Domine Jeſu Chriſte! ex hoc „falſo, & plane imaginario principio, „Papa eſt abſolutus Monarcha Eccleſiæ, & Dominus omnium beneficiorum: ecquid hoc corruptiſſimo ſeculo „ambitioſi & mundani homines in maniſeſtiſſimam legis Evangelicæ ruinam, „totiusque ordinis Politici ſubverſionem non certatim architectantur, & „demoliuntur jus divinum, ſchisma, „hæreſim, & perduellionatum aſtringentes, ubi ubi merum eſt jus humanum, nullum ſchisma, nulla hæreſis, „aut perduellionatus: imo vero, nec „ulla peccati mortalis ſuſpicio hærere „poteſt: modo fœdas ignorantiæ tenebras, & ſuperſtitiones rudibus concretas ſæculis, pace, charitate, atque

„que

Sæc. XVII. A. C. 1631.

„que unitate Ecclesiæ servata, depel-
„lere, & illuminare, id est, illos ipsos
„melius erudire, & informare nitā-
„mur: qui Papam haud aliter quam
„Christum ipsum absoluta infallibili au-
„ctoritate præditum, ac in ratione re-
„giminis totam Ecclesiam constituere
„ariolantur. Quam belle & apposite
„olim nescio quis dicebat, laudamus
„veteres, sed nostris prudenter utā-
„mur annis: hoc est, de jure commu-
„ni, Aristocratico Ecclesiæ Regimine,
„Apostolica disciplina, & finibus Sa-
„cerdotalis, atque Regiæ Potestatis
„comiter regendis, sic differamus: ut
„nihilominus pacem, charitatem, &
„unionem cum omnibus retineamus,
„& vitia, atque corruptelas, non ho-
„mines oderimus; illorum more, qui
„ex profundo Erebi diabolica nomina
„dissensionum, sectarum, & Richeri-
„starum exsuscitarunt, atque in Eccle-
„siam effuderunt. Quandoquidem om-
„nes Catholici pretiosissimo Christi
„Sanguine redempti sumus. Et uti-
„nam omnibus Zelotis mansuetudo
„Christi, & Evangelii pax, cum hac
„præclara Augustini Sententia, lib.
„primo cap. 1. contra Epistolam Par-
„meniani veniret in mentem: eamque
„vellent, & possent, sicut necesse est
„Christianis, stricte accurateque ser-
„vare,

„vare, profecto longe aliter christiana Sæc. XVII.
„Religio se haberet, neque Ecclesia A.C. 1631.
„Sponsa Christi tot schismatibus, &
„tanta strage Christianorum deformata
„horreret: quisquis vel quod potest
„arguendo corrigit, ait, Augustinus,
„vel quod corrigere non potest, salvo
„pacis vinculo excludit: vel quod salvo
„pacis vinculo excludere non potest,
„æquitate improbat, firmitate suppor-
„tat, hic est pacificus, & ab isto ma-
„ledicto immunis, quod Scriptura di-
„cit, væ his, qui dicunt, quod nequam
„est, bonum, & quod bonum est, ne-
„quam, qui ponunt lucem tenebras,
„& tenebras, lucem Esaiæ 5. quam
„mirabilem & divinam Epistolam Au-
„gustini, Pastores Ecclesiæ & Theo-
„logi nunquam de manibus ponere
„deberent. „

„Cum igitur assidua contentione
„vigiliarum, mihi cum a posteriori,
„tum a priori, Scientiam naturæ Pri-
„matus Sedis Apostolicæ, potestatis
„clavium, & Gubernationis Ecclesiæ
„a Christo institutæ comparaverim:
„idque me satis sufficienterque assecu-
„tum existimem, ut morali & naturali
„certitudine sim in conscientia securis-
„simus: Hercle quidem mihi apprime
„conscius, quanti sit pretii juris com-
„munis, & Aristocratici regiminis Ec-
„cle-

Sæc. XVII. A. C. 1631.

„cleſiæ, hoc eſt libertatis Evangelicæ
„abrogatio, quam nobis proprio ſan-
„guine acquiſivit Dominus, ut Patres
„Epheſini Concilii loquuntur: & quam
„craſſo ac ſupino errore illi cæcutiant,
„qui, ut ait Pariſienſis Cancellarius,
„Sermone in circumciſione Domini con-
„ſideratione prima, imaginantur Ec-
„cleſiam melius poſſe regi per humanas
„inventiones, quam per legem per
„Evangelicam: nihil certe vel obro-
„xiorum, vel imperitorum, aut male-
„volorum hominum calumnias, & pe-
„tenta verborum certatim adverſus Ba-
„cherium, ejusque libellum effuſa pe-
„timeſco: ne quidem hoc teſſelatum
„emblema, hæreticus, ſchismaticus,
„perduellis, monarchomicus, impo-
„ſtor, &c. quia certiſſimus ſum, nemi-
„nem cenſuris in libellum aliquem ef-
„fuſis, aut ejusmodi convitiis percel-
„debere, eoquod problematicas, & an-
„cipites quæſtiones, pace, charitate
„& unitate ſervata, absque cujusquam
„injuria aſſeruerit, & propugnarit: at-
„que Theologos non ad antiqui ſæcu-
„Theologos, non ad antiqua ſæculi Apo-
„ſtolici placita, & inſtituta, ſed ad de-
„formes novitatum iſtius ævi pruritus
„debere trepidare. Quodſi Dominus
„noſter Caput Eccleſiæ, Seductor vo-
„catur a Judæis Matthæi 27. eumque
„ab

„adhuc hodie Judæi, & Athæi pro Sy- Sæc. XVII.
„cophanta, & Impoſtore deſpiciunt: A. C. 1631.
„quid ejus membra in charitate & uni-
„tate Eccleſiæ veritatem, more Pro-
„phetarum propugnantes, non pati, &
„perferre neceſſe eſt? Hebræorum 11.
„Non enim eſt diſcipulus ſupra Magi-
„ſtrum, ſed ſufficit ei, ut ſit ſicut Ma-
„giſter. Matth. 10.

„Verum hic aliquos ſubaudire vi-
„deor, objicientes, ejusmodi contro-
„verſias iſtis temporibus non modo
„pietati, bonisque moribus conſtituen-
„dis eſſe inutiles, verum etiam per-
„magno eſſe ſcandalo, & cauſæ hære-
„ticorum velificari, contra rependo,
„hæc ipſa ignaris & ſimplicibus illu-
„dendis, atque etiam corruptelis, &
„abuſibus fovendis, ac incruſtandis
„callide excogitari, & adverſus ſolem
„Scripturarum obtendi. Nunquid pro-
„pterea captivus ductus eſt populus
„meus, quia non habuit ſcientiam:
„& nobiles ejus interierunt fame, &
„multitudo ejus ſiti exaruit: propterea
„dilatavit infernus animam ſuam, &
„aperuit os ſuum absque ullo termino
„Eſaiæ 5. quod ſi verum amamus, ut
„chriſtianum oportet, quid Eccleſiæ
„univerſæ magis utile & neceſſarium,
„quam diligenter cavere, ne jus hu-
„manum pro divino, & ſchisma, hæ-

Sæc. XVII. A. C. 1631.

„resis, ac perduellionatus contra Ec
„clesiam asserantur, ubi nulla prorsus
„mortalis peccati labes hærere potest?
„tunc pietati, bonisque moribus in
„integrum restituendis, & cassos
„conscientiæ bene moderandis inutil
„putas, rectam tenere rationem finium
„utriusque potestatis heriscondorum
„ut inter Regnum & Sacerdotium æ
„terna pax stabiliatur, & caveatur
„ne deinceps prætextu Religionis &
„Censurarum, Reges furori Assasino
„rum quasi piaculares hostiæ, mactan
„di exponantur, atque orbis Christia
„nus bellis civilibus, & internecion
„christianorum deformetur? scire, quæ
„nam sit justa vis, & potestas clavium
„& quousque se extendant? quid jur
„divino primario, sive de condigno
„Romanus Pontifex, & Episcopi quid
„nam humano, aut de congruo ex Ec
„clesiæ constitutione, ac Principum
„christianorum largitione & indulgen
„tia possideant? quid Episcopi a Pres
„byteris differant, & quæ antiquitus
„forma, & consuetudo illorum eligen
„dorum & ordinandorum extiterit?
„quæ olim Canonum discendorum, &
„Controversiarum Ecclesiæ definien
„darum fuerit ratio: ac totum robur
„& confirmationem Conciliorum a ca
„tholico Ecclesiarum consensu manare.

„quæ

„quæ in Synodum confluxunt, ut inter Sæc. XVII.
„ſeſe Sanctorum communionem ineant, A. C. 1631.
„& paciſcantur? ſimiliter, quinam jus
„præſidendi in Synodis obtineant: &
„quo titulo Imperatores octo prima
„Concilia Generalia, & Reges Franciæ
„Synodos regni ſui quondam indixe-
„rint, & convocaverint? quam aucto-
„ritatem Reges, Principes, & Magi-
„ſtratus politici, velut juris divini, na-
„turalis, & Canonici vindices, atque
„executores obtineant in externa Ec-
„cleſiæ diſciplina conſtituenda, quæ-
„ſtionibus facti definiendis, & ſubditis
„ſuis contra injuſtas & iracunda, Præ-
„latorum cenſuras protegendis? un-
„denam Curia Romana tantam pote-
„ſtatem, qua hodie utitur, & fruitur,
„collegerit? quando & quo fine Col-
„legium Cardinalium inſtituerit? quæ-
„nam Miſſiones, & inſtituta ordinum
„Mendicantium, atque aliorum Regu-
„larium, qui dormitantibus Ordinariis,
„in eorum jura invaſerunt? tenere, quis-
„nam ab ævo Apoſtolorum ad hæc no-
„ſtra tempora per ſæculorum vices
„uſus Sacramentalis Confeſſionis ex-
„titerit: & capite omnis utriusque ſe-
„xus, proprium dici Sacerdotem, cui
„in ſua ordinatione, & inſtitutione po-
„pulus de propinquo regendus tradi-
„tur, quatenus illum omnibus horis,

Sæc. XVII. A. C. 1631.

„& casibus necessariis, tempestive, at-
„que intempestive, de propinquo, in-
„quam adjuvet, consoletur, pascat,
„purget, illuminet, perficiat. Quæ au-
„xilia spiritualia, Vagi & Subdiani,
„nedum communes Sacerdotes, qu-
„cunque sint, præstare nullo modo pos-
„sunt: & idcirco solus Paræcus, au
„Curio, proprius, & familiaris, est Sa-
„cerdos; quicquid homines litigiosi ce-
„villentur, vim ipsi naturæ inferre co-
„nantes, ut oves non suas ab ordina-
„riis Pastoribus avocent. Item habea
„compertum, quodnam fuerit Pari-
„siensis Academiæ propositum, & stu-
„dium, in jure communi & Aristocra-
„tico regimine Conciliorum, hierarchia
„propugnanda, nascentibus corrupte-
„lis, & abusibus impugnandis, aliaque
„innumera, quæ proculdubio huma-
„nis adinventionibus & institutis a jure
„divino secernendis, consequenterque
„ad veram & solidam pietatem consti-
„tuendam, & vitia expurganda, per-
„necessaria sunt.„

„De scandalis autem, omnes secu-
„ros esse jubeo, quoniam plus satis
„sacrorum Bibliorum lectione edoce-
„mur, nunquam a Prophetis, Christo,
„Apostolis, aut aliis, veritatem aliter
„tam & propagatam, etiam in Conci-
„liis Ecclesiæ absque gravi scandalo
„sed

Sæc. XVII. A. C. 1631

„ſed tandem ſuo præjudicio, ac præ-
„rogativa, portas & vectes inferni con-
„fregiſſe: ut inſuper omittam, acti-
„vum, non paſſivum ſcandalum, eſſe
„in culpa & reatu.„

„Quod vero has diſputationes, hæ-
„reticorum querelas juvare clamitant,
„perinde eſt certe, ac ſi quispiam cau-
„ſaretur, Patres Tridentini Concilii ne-
„quaquam moribus Eccleſiæ reforman-
„dis operam & ſtudium navare debuiſ-
„ſe, ne cauſæ hæreticorum ſervire pu-
„tarentur, aut etiam olim Prophetis
„ſuperſedendum fuiſſe ab erroribus Hie-
„roſolimitanæ Eccleſiæ carpendis, ne
„forſan Samaritanis, & Saducæis, quos
„Judæi pro hæreticis habebant, gra-
„tificari viderentur: aut præterea, ne
„vel famæ, vel vitæ propriæ gravius
„conſulerent. At profecto noſtrum eſt,
„qui Catholici ſumus, atque unitatem,
„& pacem Eccleſiæ ſartam-tectam vo-
„lumus, noſtrum eſt, inquam, non hæ-
„reticorum, & perduellium (quibus
„cum optima parente Sponſa Chriſti,
„quam impie violarunt, & diſcerpſe-
„runt, nihil quicquam juris, aut com-
„mercii eſſe poteſt) de diſciplina me-
„lius conſtituenda, & emendandis mo-
„ribus diſputare, ac Prophetarum,
„Beati Hieronymi, Bernardi, Gerſo-
„nii, & aliorum pietate & vitæ San-

Sæc. XVII. A. C. 1631.

„ctimonia illuſtrium æmulatione, cum „noſtrorum fratrum corruptelis, tum „hæreticorum erroribus ſtrenue obſ„ſtere, neque ullis hominum clamori„bus, convitiis, minitationibus, pe„riculis, aut etiam præmiorum ille„cebris, a tam Sanctiſſimo propoſito „abſterreri. Nude nuda loquor, nec „retego verenda, ſed inverecunda con„futo. Utinam privatim, & in came„ris hæc tantum fierent: utinam ſoli „viderimus, & audierimus, utinam „nobis reliquerint moderni Noe, unde „a nobis poſſent aliquatenus operiri. „nunc vero cernente orbe mundi fabu„lam ſoli tacebimus? caput meum ur„dique conquaſſatum eſt, & ego fan„guine circumquaque ebulliente puta„verim eſſe tegendum? quidquid op„poſuero cruentabitur, & major erit „confuſio, voluiſſe celare, cum celari „nequiverit, ait ſanctus Bernardus, „quadrageſima ſecunda Epiſtola ad Hen„ricum Senonenſem Archiepiſcopum: „eo quidem Sæculo, quo abuſus tole„rabiles & emendabiles erant, & Sa„cræ electiones fervebant. His autem „perditiſſimis moribus, quibus hypo„criſis & Atheismus altiſſimas egerunt „radices, totaque ferme Religio & pie„tas, a virtute & ſimplicitate cordis „in ſpeciem, & choragium externum „tra-

„traducta est, silebimus? proculdubio Sæc. XVII.
„bacchantibus, si Catholici Doctores A. C. 1631.
„in morum carcinomata, sicut & in
„errores Lutheri, calamum acuissent,
„vel hodie Ecclesiam emendatam, vel
„non ita schismatibus laceram, & ad
„paucos redactam haberemus, neque
„ambitiosi & portenta hominum, si-
„lentium nostrorum, in abusuum & cor-
„ruptelarum patrocinium sic abduxis-
„sent, ut quotquot hodie de Ecclesia
„melius emendanda sermones conse-
„rere audent, pro hæreticis, & pa-
„bulo inquisitionis, si Deo placet, ha-
„beantur. Sed tum demum anno se-
„ptuagesimo ætatis post diuturnum
„morbum nephritidis, codicillum hunc
„olographum concludi, & obsignavi,
„die vigesima quarta Decembris in per-
„vigilio Nativitatis Dominicæ post me-
„ridiem anno millesimo sexcentesimo
„vigesimo nono.„

§. XXXIV.

Edmundi Richerii scripta.

Haud diffitendum est, Richerium fuisse Virum rara ingenii felicitate, omnisque generis scientiarum copia instructissimum, ac fors maxime commendandum, si aut suo ævo plus ceteris non sapuisset, aut inter hodierni *Niceron. l. c.*

Sæc. XVII. A. C. 1631.

ævi Eruditos vixisset, scripsissetque. Porro præter ea, quæ circa Grammaticam, Rhetoricam, Eloquentiam, necnon prudentem docendi discendique methodum scripserat, celebratur ejus tractatus *de optimo Academiæ statu*, necnon ipsius *Apologia pro Senatus-Consulto*: Utrumque hunc librum Richerius ediderat adversus Georgium Critonem, qui Richerianam Universitatis emendationem carpebat. Ubi vero Richerius suas novitates spargere coperat, contentio inde exorta pluribus ejusmodi lucubrationibus argumentum Richerio suppeditabat, ac primo quidem ea ex caussa edidit vitam Joannis Gersonii ex ejus operibus collectam. II. Apologiam pro eodem de suprema Ecclesiæ & Concilii auctoritate, & independentia Regiæ potestatis. III. Librum nominatissimum de Ecclesiastica & politica potestate. IV. Demonstrationem libelli de Ecclesiastica potestate cum Authoris Testamento. V. Vindicias Doctrinæ Majorum scholæ Parisiensis de auctoritate Ecclesiæ. VI. Historiam Conciliorum Generalium. VII. Librum de Potestate Ecclesiæ in rebus temporalibus. VIII. Considerationes in librum, cui titulus: *rationes reprobandi censuram quorumdam librorum* &c.

§. XXXV.

Sæc. XVII.
A. C. 1631.

§. XXXV.

Yprenſis Epiſcopi ſtatuta in Congregatione Decanorum.

Anno priori Georgius Chamberlingus Yprenſis Epiſcopus ſtatuit, ut ſuæ Diæceſis Decani omnes ſuos Parochos convocarent, ac de rebus Diſciplinam Eccleſiaſticam, morumque emendationem ſpectantibus agerent: cum igitur plura in nupera congregatione Epiſcopo fuiſſent propoſita, hinc die ſeptima Octobris hoc anno habita deſuper deliberatione varias edidit conſtitutiones, ac præter plures alias ſanctiones ſtatuit, ut nequidem Capellani ultra tres dies ſine Decani licentia, & ne unum quidem diem ſine Parochi conſenſu a Parochia abſint, & Eccleſiarum cuſtodes poſthac non uxorati, ſed cælibes & tonſurati ſint. Decrevit quoque, ut in omni ſuppellectile argentea nomen Eccleſiæ, ad quam illa pertinet, inſculpatur: Præterea ad eradicandas ſuperſtitioſas, vanasque obſervationes Epiſcopus omnibus Paſtoribus præcepit, ut rudem populum edoceant, ſuperſtitioſum eſſe, quod deſponſati nolint audire ſuas proclamationes antenuptiales, illasque diebus dominicis potius quam feſtivis fieri velint: quod mulie-

Harzh. tom. 9. Concil. Germ.

Sæc. XVII. A. C. 1631. mulieres purificari nolint feriis sextis, vel pro abundantia frugum, arbores stramine ligent, ancillæ servitium suum feria secunda inchoare nolint &c. Denique Parochos monuit, ut irrepentem abusum comedendi diebus Sabbati intestina, farcimina & extremitates animalium, extirpare conentur.

§. XXXVI.

Concilium Provinciale Cameracense.

Schanat Conc. Germ. tom. 4.

Die decima octava Mensis Maji Franciscus Vander Burch Archiepiscopus, & Dux Cameracensis Provinciale celebrabat Synodum, in qua praeter alia statuta abrogatur invalescens corruptela, abigendi per strepitum eos, qui tardius chorum ingrediuntur: praecipitur etiam, ut campanæ exorta aeris tempestate pulsentur, tum ad tempestatem vi Divina, quæ ex solemni prece, sacraque benedictione illis inest, depellendam, tum ut fideles ad orandum, & implorandam Dei misericordiam excitentur. Inhibet etiam Synodus, ne Ecclesiastici suppliciis capite damnatorum interfint, nisi pia eorum opera fuerit requisita. Hæc, ceteraque hujus Synodi decreta non modo a supremo Belgii Senatu, sed etiam ab Urbano VIII. Papa die decima septi-

ma

ma Aprilis anno sequenti fuere approbata. Sæc. XVII. A. C. 1631.

§. XXXVII.

Quidam Scriptores Ecclesiastici hoc anno demortui.

Hunc annum vitæ suæ postremum habuere ex Scriptoribus Ecclesiasticis nonnulli, inter quos primus occurrit Martinus Bonacina Mediolanensis Theologiæ ac jurisprudentiæ Doctor, qui utriusque signaturæ, ut vocant, Referendarius, ab Urbano VIII. ad insignis cujusdam civitatis Episcopatum erat destinatus; dum autem æstate media, summisque caloribus Roma discedens, in Germaniam properaret, priusquam Viennam attingeret, æternitatis portum die tertia Julii attigit: Edidit vastum volumen Theologiæ moralis, libros de Incarnatione Christi, de Simonia, de electione Pontificis, de alienatione bonorum Ecclesiasticorum, de contractibus & restitutione, de beneficiis, pluraque alia opuscula: Non desunt tamen, qui hunc Authorem Plagii literarii insimulent. II. Joannes Baptista Agocchus Amahanus Episcopus, necnon apud Venetos Nuntius Apostolicus scripsit fundationem & dominium antiquum urbis Bononiæ. III. Petrus

Jan. Nic. Pinacoth. III. p. 542. Miræ, de script. Sæcul. XVII. Hyppol. Marac. Bibl. Mari. Le Paige Bibl. Præm.

Sæc. XVII. A. C. 1631. Petrus Perea ex Ord. FF. Eremitarum sancti Augustini Arequippiensis Episcopus in America librum posteris reliquit sub titulo: *Certitudo de Puritate Virginis in sua Conceptione.* IV. Florimundus Conrius Ord. FF. Minorum scripsit de gratia Christi ad mentem S. Augustini, de statu parvulorum sine Baptismo decedentium, pluraque alia. V. Decius Memmolus Canonicus, ac Paulo V. Pontifici a secretis, qui discussum contra Fautores Machiavelli, tragœdiam de Susanna, tractatum de honore, & Dialogum de Basilica S. Mariæ Majoris evulgavit. VI. Bartholomæus Zucchus, qui Montis - Regalis Cardinali ab epistolis, publici juris fecerat meditationes in Passionem Christi, doctrinam cæleſtem, conciones festivales & tractatum de oratione Dominica. VII. Jordanus Moscatellus ex Ord. S. Hieronymi edidit controversias pro defensione Philippi Fabri adversum P. Xantem Marialem. VIII. Augustinus Nunez Carmelita Granatensis, publicus Madriti Theologiæ Professor, ac Ecclesiastes celeberrimus typis vulgavit explanationem in Psalmos sub titulo: *Victoria Justorum*, necnon succinctam declarationem artis Raymundi Lulli, sermones quadragesimales, querimonias amoris, quinque tomos in

Pſal-

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Psalmum quadragesimum quartum præter plura alia Theologica, atque Ascetica opuscula. IX. Antonius Olivan ejusdem Ordinis conscripsit duos Theologiæ tomos sub titulo: *Moderamen morale animæ* præter sermones quadragesimales & de Sanctis. X. Joannes Guissanus itidem Carmelita præter sermones quadragesimales, Marianos, & de Sanctis, necnon plura Philosophica & poetica opuscula, edidit tractatus de Incarnatione, de SS. Trinitate & de Angelis, ac casuum conscientiæ lecturam. XI. Marcus de Guadalaxara ex eodem Ordine, Historiam Pontificiam, Generalem & Catholicam usque ad Paulum V. publici juris fecit, cujus tamen quinta pars in Indice Romano, donec corrigatur, affixa est. Scripsit quoque librum de Moriscorum proditione, aliumque de justa eorum expulsione ex Hispania. XII. Jacobus Kellerus Germanus Jesuita edidit Tyrannicidium, demonstrationem veritatis Catholicæ contra Heilbrunerum, & Agoniam ejusdem: edidit quoque sub nomine Jacobi Sylvani fasciculum oli-dum seu absurditates Prædicantium in Colloquio Ratisbonensi, Rhabarbarum, & Tubum Galilæanum pro Ludovico Camerario, lituram Hispanicæ Can-

Vid. supra l. 193. p. 45. tom. 57. & l. 195. t. 58. p. 262. & 48.

Sæc. XVII. A.C. 1631.

Cancellariæ unacum consultationibus. Falso autem eidem adscribitur Secreta Cancellaria Anhaltina. XIII. Franciscus Labata Hispanus ex eadem Societate scripsit apparatum Concionatorium, discursus Morales in Evangelia Conciones de Sanctis, & Thesaurum Moralem. XIV. Franciscus Garassus Gallus Jesuita elucubravit disquisitiones contra Stephanum Paschasium. Ecclesiam reformatam, doctrinam curiosam contra libertinos, & præter plura alia summam Theologicam, quam Parisiensis Facultas censuris perstrinxit, ipse vero Garassus vindicavit, edito libello, cui titulus: *abusus detectus in censura summæ*. XV. Lucas Castellinus Ord. FF. Præd. Catacensis Episcopus scripsit de electione Canonica Prælatorum, de certitudine Sanctorum Canonisatorum, de dilatione Canonisationis Sanctorum, & de inquisitione miraculorum. XVI. Servatius Lairvelz Mussipontanus Abbas Ord. Præm. Regularis disciplinæ restaurator celeberrimus, edidit opticam Regularium & Catechismum Novitiorum duobus tomis distinctum.

§. XXXVIII.

Sæc. XVII.
A. C. 1631.

§. XXXVIII.

Varii Scriptores ex Proteſtantibus hoc anno defuncti.

Nonnullos etiam ex Scriptoribus Acatholicis hoc anno invida mors Orbi literario ſubduxit, ac quidem primo die vigeſima quinta Junii obiit Caſpar Finckius, qui diſputationes de Nomine Jeſu, de Decalogo & Symbolo Apoſtolorum, tractatus de S. Scriptura, Baptismo, Cæna & de Monachis edidit: ſcripſit quoque compendium Theologiæ ſuper Auguſtanam Confeſſionem præter quæſtionem, an Lutherus ad Zwinglianos defecerit? II. Tobias Lotterus edidit *reſponſum ad epiſtolam Düſſeldorffienſem de apoſtaſia Guilielmi Wolfgangi Comitis Palatini.* III. Simon Gediccus vulgavit explicationem Geneſeos, tractatum de Cæna, reſurrectione mortuorum, & de imaginibus & Altaribus, Pelargum Apoſtatam, Anti-Piſtorium, Catechismi examen, Calvinismum, & plura alia varii argumenti opuſcula. IV. Bartholomæus Mayer Philologiam Sacram, & diſſertationem de LXX. hebdomadibus Danielis prælo ſubjecit. V. Paulus Helemreich Apoſtata edidit Pyxidem nauticam aciei inter Evangelicos & Papatum,

Freher. Theatr. Vir. erud. part. 1. ſect. 2.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

tum, vindicias cenſuræ clancularie, Scalam Jacobæam, tractatum de vocatione Miniſtrorum & de cælibatu Papiſtarum præter plura alia. V. Joannes Klein ſcripſit diſſertationem Hiſtorico-Theologicam contra eos, qui Lutheranas Eccleſias a Pace publica excludunt: evulgavit quoque jubilæ de confeſſione Auguſtæ edita &c. VI. Cyriacus Herdeſianus edidit cynoſuram juris Canonici, iconem animarum, & librum de perjurio.

§. XXXIX.

Carentonenſe Calviniſtarum Conciliabulum.

Act. Eccleſ. des Synod. Nat. tom. 2. pag. 449. Ittig. Synod. Car. Gall. Ref. Vid. ſupra l. 197. §. 27. t. 59. p. 91.

Hoc item anno Calviniſtæ in Galliis die prima Septembris Carentonæ Synodum Nationalem celebrabant, cui Auguſtus Gallanus Regis nomine præſens congregatis Præconibus expoſuit Regem præcipere, ne deinceps contra Deputatos, quos Rex Synodis Calvinianis intereſſe vellet, reclamarent, nec exteros ad Prædicantis miniſterium aſſumerent, minus vero Prædicantes Galli abs Regis conſenſu Regno exirent, & Salbertus Præco Ruppellanus, qui non modo ſine Regis venia, ſed & cum Regiæ auctoritatis contemptu exceſſit, ad nullam nec privatam nec publicam

blicam miniſterii functionem admitteretur, ſed in ſui exilii loco ſubſiſteret, Bernardus vero & Bouteroveus ſeditioſi Prædicantes, eoquod pro libertate arma contra Regem ſumere, ipſisque Prædicantibus hoſtes trucidare, licitum eſſe ſcripſiſſent, præter Basnagium a Synodo excluderentur: Hi tamen ad Synodi preces demum admittebantur. Poſtea Deputati a Rege petebant, ut Templa *inſtigantibus, ut ajebant, Epiſcopo Valentiano ejusque complicibus* deſtructa iterum erigere, eorumque Prædicantes in omnibus locis, imo & ſimul in pluribus Eccleſiis, ſi vocati fuerint, prædicare poſſent. Flagitabant etiam, ut ob nuperam rebellionem a publicis functionibus excluſi, vel ad triremes damnati redintegrarentur, & Prædicantibus in Bearnia ſolverentur ſalaria. Ad horum preces Rex certam pecuniarum ſummam in eorum Eccleſias diſtribuendam Ducandalio tradi juſſerat. Poſtea congregati quosdam diſciplinæ Eccleſiaſticæ articulos immutarunt, Bearnenſes vero Calviniſtæ cum Gallicis Eccleſiis in eadem diſciplina uniri, ac Gallicarum Synodorum auctoritati ſubjici incaſſum poſtulabant, eoquod Gallandus nomine Regis acriter huic petitioni obſtitiſſet. Præterea hæc Pſeudo-Synodus iterum

Sæc. XVII. A.C. 1631.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

iterumque præcepit, ut illi, qui filios suos aut Catholicis Sacerdotibus, vel Jesuitis instituendos tradiderunt, eos revocari, omni modo satagerent. Cum autem in variis urbibus Calvinistæ, ut in festo Corporis Christi ædium suarum parietes aulæis ornarent, tædasque accenderent, a Magistratibus jussi essent, & ex Calvinistis nonnulli hunc præcepto obtemperassent, Synodus in hos vehementer excanduit, eoquod sui obliti Præpositis suis non sine conscientiæ læsione obedierint, *honoremque Creatori debitum creaturæ detulissent*. quocirca Synodus, cum *ad justum dolorem & amaritudinem ob tantum peccatum veræ pietati tantopere contrarium concaptam verba ei desint*, hosce *per Dei viventis timorem, per suæ gloriæ Zelum, per viscera misericordiæ dilectissimi Filii Dei, & per singularem salutis suæ sollicitudinem* hortabatur, ut innovato Zelo constantiam, suorumque Patrum fidem imitarentur, suamque perseverantiam in bono, suæque pœnitentiæ sinceritatem ac puritatem, suumque amorem erga *Dei cultum* testatum redderent. Posset *sancta virtute* Consistoriis, ut ejusmodi delinquentes corripiant, & Synodis, ut omnibus Ecclesiæ censuris reos castigent, & conniventes Parochos non modo suspendant, sed cunctis officiis pri-

privent, injunxit. Vix unquam magis insulsus, fanaticusque Enthusiasmus fuit auditus. Præterea, quamvis Calviniſtæ Catholicos exſibilent, quod Papa vel Episcopi ſuis fidelibus jejunii dies præcepto imponant, Synodus tamen ad *impetrandas Dei gratias* ſolemne per univerſas Galliæ Calvinianæ Eccleſias jejunium ad diem primam Januarii omnibus *injunxit*. Sæc. XVII. A. C. 1631.

Porro magnam non modo Catholicorum ſed & Lutheranorum averſionem in ſe concitarunt Carentoniani Præcones, dum unionem cum Lutheranis inire aggrediebantur; quamvis enim ante triginta annos in ſua Montpeſſulana Pſeudo-Synodo ſeveriſſimis cenſuris perſtringi decreverint illos, qui ejusmodi unionem (*) attentarent, eoquod *hæc potius deſiderari, quam ſperari poſſet, cum nulla ſit Templi Dei communio cum idolis, indeque duæ Religiones confunderentur, ac ejusmodi homines ſub hoc obtentu animas nimium credulas decipere, easque ab Evangelii Profeſſione, fideque avertere molirentur*; quamvis etiam Carentoniani hunc Montpeſſulanum Canonem in hac ipſa ſua Synodo

Heidegg. Diſt. ſelect. t. 3. p. 477.

(*) Hanc Cardinalis Richelius P. Joſephi Capuccini opera uſus promovere ſatagebat, & ex Hugonotis Saniores exoptabant.

Sæc. XVII. A. C. 1631.

nodo obſervari præceperint, nihilominus, poſtquam Burgundiæ Prædicantes ſciſcitabantur, an Lutheranos ad matrimonia in eorum Eccleſiis contrahenda, infantesque Baptizandos admittere liceat, etſi opiniones Calvinianæ Eccleſiæ contrarias non abjuraverint, non modo id, ſed etiam eos ad Calvinianam cœnam admittere licitum eſſe declararunt, edito hoc decreto: *Quandoquidem Auguſtanæ Confeſſionis Eccleſiæ cum ceteris reformatis in omnibus veræ Religionis principiis & articulis fundamentalibus conveniunt, cultumque exercent purum ab omni idololatriæ & ſuperſtitionis labe, ſi qui ſint iſtius profeſſionis homines, qui cum charitatis & lenitatis ſpiritu ſacros Eccleſiarum noſtrarum cœtus frequentent, earumque communionem expetant, iis ſine omni abjuratione prævia liberum eſto ad S. Chriſti menſam nobiſcum accedere, matrimonia cum noſtræ confeſſionis fœminis contrahere, & infantes Baptismo tingendos offerre & ſuſcipere, dummodo noſtris Eccleſiis in hoc ultimo caſu ſancte ſpondeant, ſe infantes, quos de S. Lavacro ſuſcipiunt, neque directe unquam, neque indirecte adverſus eam, quam noſtræ Eccleſiæ credunt, ac profitentur doctrinam ſollicitaturos, ſed ea duntaxat fidei capita edocturos, de quibus inter noſtras ipſorumque Eccleſias conve-*

venit. Hoc decretum acriter impugnabant Galli Catholici, Carentonianis exprobrantes temeritatem, qua contra publicas Regni leges Lutheranos in Franciam revocare ausi essent. Hanc in rem calamum suum exercuere Nicolaus Denets Episcopus Aurelianensis, Adamus Adolphus Volusius, pluresque alii, qui Calvinistis exprobrant, quod hoc decreto suum erga Romanam Ecclesiam odium testati sint, cum sub idololatriæ obtentu ob realem Christi præsentiam, ejusque adorationem ab ea secesserint, nunc vero Lutheranorum communionem quærant, qui tamen consubstantiationis doctrinam profitentur, ex qua Calvinus ipsemet Sacramenti adorationem necessario sequi asseruit, eamque inter primas secessionis suæ a Romana Ecclesia causas reposuit. Non desunt quidem ex Lutheranis, qui hoc Carentonianum decretum tanquam Evangelicæ lenitatis, charitatis & prudentiæ miraculum Spiritus Sancti ductu patratum insulse efferant: E contrario autem ex ipsis quamplurimi hoc ipsum decretum tanquam Calvinianæ, seu, ut ait Braunius *Caianæ* fraternitatis fraudisque monumentum condemnant, eoquod suam de cæna doctrinam a Lutheranis approbari petant, Calvinistas vero a Lutherano-

Sæc. XVII. A. C. 1631.

Sæc. XVII. A. C. 1631. ranorum cæna excludant, nisi prius Lutherum abjurent. Exprobrabant alii Carentonianis, quod de pace Lutheranis offerenda egerint, quin prius inteſtina, quibus ipſi circa quosdam dei articulos de juſtificatione &c. laborant, diſſidia componere ſtuduerint. Vociferabantur alii, quod Calviniſtæ in Galliis hoc ſuo decreto Lutheranæ fidei puritatem depravare conati fuerint, præſagiente ipſo Melanchtone in epiſtola ad Ægidium Cæſareum, *quod ſi Lutherani cum Zwinglianis conjungerentur, maxima confuſio dogmatum & Religionis ſecutura* ſit, præcipue cum Carentoniani non ea, quæ Chriſti, ſed quæ ſua ſunt, quæſierint, aucupantes gratiam Guſtavi Adolphi Sueciæ Regis, quem ſecta Lutheranum, in Germania victorem Regique Galliarum fœdere junctum Calviniſtis ſectæ ſuæ libertatem in Imperio procuraturum ſperabant. Porro ceteris omnibus longe validius hoc decretum impugnabat Thomas Ittigius, demonſtrans, falſum eſſe, quod Lutherani in omnibus imo nequidem in præcipuis veræ Religionis principiis & articulis fundamentalibus cum Calviniſtis conſentiant, item ex Calviniſtarum mente falſum eſſe, quod Lutheranorum cultus ab omni idololatriæ & ſuperſtitionis labe immunis ſit, cum

„Lu-

Lutheranas Ecclesias ob adorationem Christi, usum imaginum, virtutem Baptismi, præsentiam Christi in Eucharistia &c. idololatriæ & superstitionis insimulent. Pariter ostendit Ittigius, quod Calvinistæ non integrum Eucharistiæ Sacramentum administrent, eoquod Corpus & Sanguinem Christi ab ea aufferant, cum ergo Sacramenta sint notæ fidei veræ & doctrinæ, Lutherani illæsa conscientia & sine scandalo cum Calvinistis commercia quoad fidem habere non possent. Sæc. XVII. A. C. 1631.

Verum ad hujus Synodi recensionem reliquam, unde discessum est, stylus revertatur. Postquam igitur Carentoniani varia circa suos Prædicantes, eorumque stipendia statuerant, summopere commendabant Aubusii librum, cui titulus *Bellarminus reformatus*, necnon Cottierum ob suum tractatum *de fide primorum trium sæculorum*, tandem in Prædicantium suorum mores inquisierunt, atque ex illis Josephum Auburium ob plures falsitates, perjuria & scandala, Antonium de Monte ex Ord. S. Augustini profugum ob diversa crimina tanquam stupidum, fanaticum & parum sociabilem, Joannem Durantum ob plura scelera & adulterium, & Tuffanum ob neglectum ministerium, & indignas actiones depo-

Sæc. XVII. A. C. 1632.

fuerunt. Andream vero Peloquinum Pompeium Romervillam antea Monachum, Jacobum Chalierum, Davidem Burgadeum & Franciscum Langeotum tanquam Apostatas declararunt.

§. XL.

Varia Principum studia erga Gustavum Sueciæ Regem.

Lotich. rer. Germ. l. 45. cap. 1. Jæger. hist. Eccl. l. 2. c. 1. & seqq. Brachel. Hist. l. 4.

Annum hujus sæculi trigesimum secundum aggredimur successuum rietate inter paucos memorabilem plerumque tamen Catholicis funestum quippe circumfuso undique pavor quem tot cladium fama, rapidaque Suecici exercitus fortuna incusserat ita obtorpuere Catholicorum Principum animi, ut eorum quidam a Cæsaris obsequio, communisque causæ defensione deficerent, alii vero partes medias arripere certarent, ac primi quidem Palatinus Neoburgicus Sueci Regis invasiones ægre, expulsis Cæsareis copiis, concessaque transitus libertate redimere poterat: Philippus vero Christophorus Trevirensis Electus cum impetrata Regis Galliæ protectione suas ditiones in tuto fore speraret, invito suo Capitulo arcem Confluentinam & Philippopolim, Gallis tradidit, ipsam quoque Trevirin Archiepiscopa-

tus

tus Metropolin ejecto Hiſpano præſidio tanquam protectionis obſidem eisdem committere ſtatuit, non ſine maximo ſui, totiusque Germaniæ damno. Colonienſis tamen & Bavariæ Electores, ut ſibi neutrarum partium eſſe liceret, cum Religionis diſpendio, exutoque Cæſaris obſequio quantumvis a Gallis Oratoribus ſollicitati, obtinere recuſabant, unde nonniſi paucorum dierum induciis Maximilianus invaſionem Bavariæ a Sueco jam diu præconceptam differri, ægre impetraverat. Colonienſis quoque Magiſtratus, necnon Herbipolenſis Epiſcopus iniquis conditionibus ſeſe a bellorum injuriis eximere renuebant: Poſtulabat enim Suecus a Colonienſibus, ut Proteſtantes civitatis jure donarent, conceſſoque libero ſectæ exercitio, admiſſoque Regis Legato fœderatos Catholicos nec pecunia nec commeatu juvarent. Ita eo tempore religionis extirpatio, & Cæſarei obſequii abdicatio conſuetum erat redimendæ oppreſſionis pretium: Enimvero Franciæ Rex ſeſe Suecorum partibus addixerat, ea lege, ne Catholici in Imperio ſuæ Religionis uſu impedirentur: Suecus vero hanc ipſam fidei libertatem haud aliter, quam Eccleſiarum ſpoliis, defectione a Cæſare, & ditionum jactura

Sæc. XVII. A. C. 1632.

Sæc. XVII. A.C. 1632.

ctura vænum dabat, ipsum quoque Ragotsium Transylvaniæ Principem promissa Hungarici Regni parte sollicitabat, ut communi rei Lutheranæ bono, copias contra Cæsarem, Austriaque primo educeret: sub idem quoque tempus Buridanem Hungarum Constantinopolin ablegabat, ut Turcas quoque in Cæsarem concitaret. Horum haud ignarus Imperator, recentem militem conscribere statuit, atque Albertum Wallensteinium, reluctantem licet, supremum exercitus sui Ductorem rursus nominavit, eoquod Maximilianus Bavariæ Elector ad patriæ suæ defensionem Tillium cum copiis suis in Bavariam movere jussisset.

§. XLI.

Bavaria a Gustapho Sueco Rege infestata.

Bougeant Hist. belli tric. p. 1. l. 3. §. 39. Barre hist. d'Allem. tom. 9.

Postquam Gustaphus Adolphus Regina Eleonoram Brandeburgicam Conjugem suam Francofurtum reduxerat, Fridericum Palatinum Comitem, qui hactenus in Belgio latuerat, ad se evocavit, eumque Regio honore ac titulo honorari præcepit: Demum inducias, quæ cum Catholicis Principibus fœderatis pactæ erant, exspirantibus, Coloniam nec præsidio nec munitionibus

firmatam urbem tota armorum mole opprimere ſtatuit: ubi vero Hornii copias, cui Franconiam infeſtare præceperat, Bambergæ a Tillio fuſas fugatasque comperit, hac clade perculſus mutato conſilio Tillium inſequi, ac delere, omni ope adniſus eſt, occupatisque Crucenaco, Baccheraco aliisque inferioris Palatinatus urbibus cum triginta armatorum millibus in Franconiam movit. Comperto Regis adventu Tillius die decima tertia Martii motis caſtris Erlangam perexit, relictoque Bambergenſi Epiſcopatu in Bavariam, magnis itineribus contendit; illius enim invadendæ Regem eſſe cupidiſſimum probe noverat: cum enim Maximilianus Bavariæ Elector Catholici fœderis Dux tum ob auxilia Cæſari ſuppeditata, tum propter arctam cum Auſtriaca Domo amicitiam a cunctis Proteſtantibus tanquam præcipuus horum motuum Auctor traduceretur, hinc Guſtavus Rex vindictam de eo ſumere, parique aviditate, qua Cæſarem Imperio & Catholicos Religione ſua exuere moliebatur, hunc quoque Electorem aut ſua ditione ſpoliare, vel ſaltem ferro flammaque eam delere conſtituit. Igitur Guſtavi Hornii, Vinarienſis Ducis, & Joannis Banneri copiis auctus, preſſo pede Tillium inſequitur, &

Sæc. XVII. A.C. 1632.

Sæc. XVII. A. C. 1632.

& Norimbergam ingreditur, ubi a Senatu Acatholico non modo liberaliter exceptus, sed etiam duobus belli tormentis omni apparatu instructis donatus, abductis secum in captivitatem Pa Capuccinis, Neomarchia Donawerthan movit. Præerat huic urbi Rudolphus Lavenburgicus Dux, qui aliquamdiu oppugnantium impetus eludens, cum se viribus imparem cerneret, præsidiarium militem unacum impedimentis noctu eduxit: Capta hac urbe Sueciæ Rex, cum sibi in Bavariam, Austriamque aditum patefacere cerneret, dimissis aliquot legionibus, quæ Oberndorfium Comitum Fuggerorum Dynastiam, aliaque ignobiliora ad Danubium oppida interciperent, cum majore exercitus parte in Sueviam irrupit: Tillius vero, ut Regi aditum in Bavariam intercluderet, prope Rainam urbem tum oppido munitam castra metabatur, dejectoque ponte, Lyci amnis oram usque ad Augustanam urbem crebris stationibus, collocatisque bellis tormentis munivit: Paulopost ipsemet Maximilianus Elector die quarta Aprilis ad castra Monachio discessit.

§. XLII.

Sæc. XVII.
A. C. 1632.

§. XLII.

Tillius gravi vulnere affectus.

Ex adversa Lyci ripa Gustavus Rex castra sua Tillio opposuit, tribusque aggeribus erectis, sexaginta duo majora belli tormenta in Tillianos vicinam sylvam insidentes continuo explodi jussit, majore arborum, quam militum strage: cum vero Bavari vicissim in hostium castra acriter, nec innoxie fulminarent, malaque hujus fluminis fides tutum Suecis vadum denegare videretur, Rex adactis in flumen trabibus nauticum pontem construi præcepit, interim vero emissis suis copiis universum Episcopatum Augustanum in citima Lycis parte, aliaque intra Ulmam & Donawertham oppida, præter Dilingam, Ginsburgum, Lauingam, aliasque plures urbes incendiis, rapinis, cædibusque per sexaginta circiter passuum millia emensus est. Nec propterea in castris a mutua tormentorum explosione feriatum, ac præprimis Tillii ceterorumque Ducum in confirmandis Boiorum animis adversus hostem magis, magisque jam impendentem sedulitas intenta discurrebat, cum repente Aldringerus rei tormentariæ Præfectus grandioris plumbi globo trajectus occum-

Adlzr. Annal. Boic. part. 3. l. 17. Le Bianc. Hist. de Bav. t. 4. Papus rer. Germ. epitom. p. 72.

Sæc. XVII. A. C. 1632.

occumberet. Paulopoſt ipſum quoque Tillium, cum grandinantes inter ſclopos ac tubos, interque volitantes tormentorum globos periculi contempti propius Lycum adequitans, hoſtium tentamina exploraret, globus æneus minore tubo excuſſus ſecundum genu dexterum graviter vulneraverat. Tam infauſto utriusque Ducis caſu nondum Maximilianus extrema contra Suecos experiendi animum abjecerat, cum vero ceteri Belliduces perpenſa ſuorum paucitate, atque ingruentis noctis periculo, animos a prælio alienos præferrent, Maximilianus impedimentis Neoburgum præmiſſis, totum exercitum turbatis minime ordinibus Ingolſtadium conduxit, amiſſis ſuorum triginta, neque pluribus: Hæc demum fuit pertinax illa pugna, ac funeſta clades, qua Maximiliani copias peneſ deletas fuiſſe, Scriptorum nonnulli aut Sueci gloriam augendi ſtudio, vel Bavarici nominis invidia abrepti fingunt.

§. XLIII.

Auguſtana civitas a Guſtapho Sueco occupata.

Stengel. Comm. de reb. Aug. c. 73. p. 2. §. 18.

Poſtridie, quam Maximilianus Electo caſtra moverat, Guſtaphus Suecie Rex

Sæc. XVII. A. C. 1632.

Rex cum quadraginta ſuorum millibus Lyco trajecto Rainam occupavit, ac die nono Aprilis Dilingam Epiſcopi Auguſtani civitatem in deditionem accepit, hancque urbem necnon Binswangium ceterasque ad utramque Lyci oram ſitas immodicis exactionibus exhauſit, incendiisque devaſtavit, civibus deprædationis calamitatem multo auro incaſſum redimentibus. Vexabantur præcipue horrenda crudelitate Eccleſiaſtici, ac ruſtici, qui ædibus relictis per ſaltus vagari coacti, inedia, aeris intemperie, omnique miſeriarum genere magnam partem confecti periere. Die autem decima octava ejusdem Menſis Guſtavus Lechuſii caſtra poſuit, ac Fridberga potitus, altera die Auguſtam Vindelicorum, quam ex Bavaris ſex millia tuebantur, aggredi ſtatuit, eo a Lutheranis non modo Legationibus, ſed & promiſſis invitatus. Comperto Suecorum adventu vehementer trepidabant Catholici, ac ferme omnes, præſertim Sacrorum Antiſtites, plurimique Religioſi, necnon Matronæ Nobiliores partim ad Tyrolis alpes, partim Salisburgum aufugere, haud ignari, ſe a Proteſtantibus, Suecisque militibus, quorum minis, ac ſævitiis terrebantur, ad necem, tormenta, vel libidinem deſti-

Lotich. l. c. p. 1022. Langenman.. Hiſt. Reg. Aug. c. 2. p. 207. Adlzr. Annal. Boic. part. 3. l. 17.

Sæc. XVII. A. C. 1632.

nari. Porro Guſtavus primo a Bava-
ris hoſtilem in modum egregie belli tor-
mentis ſalutabatur: nihilominus miſſo
qui deditionem peteret, tubicine lite-
ras ad Magiſtratum ſubmiſit, ſignifi-
cans, quod quia non ad opprimendos
„cives, ſed reddendam libertatem ad-
„veniſſet, futurum ſperaſſet, quod Urbs
„hoſtilia minime molitura eſſet, cum
„autem manifeſtos Suecici nominis ho-
„ſtes in præſidium recepiſſent, extrema
„quæque experiri fuiſſent promeriti: ut
„vero innoxii ſimul perirent, Rex cle-
„ves de Regis clementia certos red-
„deret, ſi illa adhuc die Bavari-
„cas cohortes urbe expellerent, ut
„hoſtile contra Suecos tentarent, ut
„de injuria Regi illata tranſigerent.
Perlectis hiſce literis Senatus tum ei
integro Catholicus, cum Lutherano-
rum civium copiam ac perfidiam re-
formidaret, nec validioris præſidii ſpem
haberet, literas ſubmiſſione plenas ad
Regem transmiſit, conteſtatus, quo-
„armis reſiſtere haud intenderit, pro-
„ſidiarios vero receperit, eoquod jure
„menti, quod Cæſari præſtitiſſet, te-
„mor, id eidem denegare haud potue-
„rit, illos vero nunc ejicere, ſuas ex-
„cederet vires, potius ergo Rex ho-
„neſtas deditionis leges concederet
„ipſusque Bavarum militem ad diſce-

„ſum hortaretur, nec tum Senatus ſuis „partibus deſuturus eſſet:„ mox Lutherani cives Senatum urgebant, ut ejecto præſidio urbem Suecis dederet. Ipſe etiam Rex Senatoribus denuo inſtabat, ut confeſtim præſidiarios dimitterent, eoquod hi intus numeroſæ Proteſtantium civium multitudini, foris autem victorioſo Regis exercitui reſiſtendo impares eſſent. Paulopoſt Regius Legatus in urbem admiſſus, cum Bavaræ legionis Tribuno Ottone Henrico de Fugger de Urbis deditione egerat, eademque pene hora Senatus Schellenbergium, Welſerum, aliosque duos Senatores ad caſtra ablegabat, qui cum Rege paciſcerentur. Hos vero utpote Catholicos Rex audire dedignatus, Lutheranos quoque adeſſe voluit, quorum in hac pactione potiſſimum intereſſet. Sæc. XVII. A. C. 1632.

§. XLIV.

Deditionis Leges a Senatu Regi propoſitæ.

Tergiverſabantur Lutherani, ſuos Legatos Catholicis jungere; privatim enim ſua cum Suecis conſilia cudentes cauſſabantur, nihil ſuarum rerum hac pactione agi.

Sæc. XVII. A. C. 1632.

Quoniam vero Guſtavus Rex pacifi renueret, niſi prius Cæſareus miles urbe excederet, hinc Tribunus cum Rege agebat, ut cum honore militar miſſionem obtineret: Annuente Reg Fuggerus die vigeſima Aprilis cum ſu Ingolſtadium perrexit, inſpectante ip Rege, qui Bavaros milites his verb laceſſiverat: *mei ruſtici, quid vobis cu armis? ad ſtivam abite & agros veſtr colite.* Eadem die Auguſtani Orator Catholici Guſtavo ſequentes propon bant conditiones. I. Salva ſint urbi privilegia, ac immunitates. II. Ne Eccleſiaſticis nec civibus, aut alienige nis ad urbem confugientibus molest inferatur. III. Eccleſiæ, Monaſteria Collegia, necnon Clerici omnes ac Re ligioſi, penes ſua jura, locos, ſacra ædes, proventus intra extraque Au guſtanum pomærium, necnon Catho licis univerſim omnibus ac ſingulis in Religio, ejusdemque exercitium cir perturbationem permittantur. IV. C vitas Auguſtana, omnes incolæ, Cl rici intra & extra mœnia, necnon b res in urbem receptæ, a flamma rap nisque ſint exempta. V. Sacris hom nibus, profanisque omnibus, qui se curitatis cauſa alio diſceſſerunt, ad ſu poſtliminio revertendi jus fasque fo ſi vero Clericus, laicus, civis, incol

eo

convena, aliorsum vellet transferre domicilium, id ei liberum sit: citra tamen tributi tali re ab antiquo pendi soliti imminutionem. VI. Veteranus miles, qui pro civitatis quiete est auctoratus, sub ejusdem signis, ac stipendiis suam stationem retineat. VII. Senatus Catholicus, & cives Augustanæ Confessionis, tam in iis, quæ ad Religionem, quam quæ spectant ad statum politicum, in eam conditionem, quam annis superioribus tenuerunt, reponantur. Sæc. XVII. A. C. 1632.

Porro Oratores Lutherani ad has conditiones altum tenebant silentium, suamque sententiam proferre rogati, reponebant, se habere secreta, quæ cum solo Rege conferrent. His auditis haud ultra de firmandis deditionis legibus agebatur, sed Catholicis cuncta Regis arbitrio ac clementiæ relinquere jussis, eadem adhuc die Sueciæ legiones per rubram, ut vocant, portam sine omni repugnantia in urbem admittebantur.

§. XLV.

Senatus Catholicus a Sueciæ Rege exauctoratus.

Die vigesima prima Aprilis Gustavus ex castris suis literas ad Protestantes Senatores dedit, vi quarum omnes *Lotich. l. c. §. 3. Brachel. hist. pag. 210.*

Sæc. XVII. A. C. 1632.

nes priſtinis ſuis officiis, & dignitatibus reſtituit, atque exauctorato Senatu Catholico, cuncta munia Proteſtantibus adjudicavit, hancque mutationem civibus una convocatis die vigeſima quinta ejusdem Menſis intimari juſſit. Eadem hac die Fridericus de Hochenlo Urbis Gubernator nominabatur, altero vero die Rex unacum Friderico Palatino & Auguſto Neoburgico, necnon Joanne Holſatiæ & Vinariæ Ducibus urbem ingreſſus, per Præconem denuntiari præcepit, die vigeſima quarta ejusdem Menſis Regi obſequium ab omnibus eſſe præſtandum. Interim in Eccleſia ad D. Annam Fabritius Prædicans Lutheranus concionem, præſente Rege habuit in hæc Pſalmi verba: *ſupplendem miſeri avertuntur, & pauperes ingemiſcunt: Ecce! exurgam equidem, inquit Dominus: Ecce! ego auxilium feram, & confidenter docere queatis* (*). Finita hac declamatione Rex equo veſtus a Marquardi Fuggeri Palatium deſcendit, ubi cives magno numero congre-

ge

(*) Ita legunt Lutherani in ſua verſione quæ tamen nec Hebraico, nec Græco textui conſonat, in Vulgata autem ita habetur: *Propter miſeriam inopum, & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus: Ponam in ſalutari, fiducialiter agam in eo.*

gati hanc juramenti formulam præstare jubebantur: *Juramus, Regi, & Suecicæ Coronæ, nos fidem præstituros, ejus commoda provecturos, incommoda declinaturos, ad summam, omnia illa promittimus, quæcunque subditi hæreditario tam Domino quam Magistratui legitimo, dependere debent, ita nos Deus, tam anima, quam corpore tenus juvet.* Sæc. XVII. A. C. 1632.

Enimvero Rex pridie proclamari jusserat, quod, si qui essent, qui hoc juramentum salva conscientia præstare non possent, Magistratui se prius sisterent, caussamque dicerent: nihilominus Laici fidem suam Regi obstrinxerunt, partim quod Rex Catholicis præcipue Cathedrali Capitulo, quod illos in sua religione protegere vellet, pollicitus esset, partim quia extrema quæque pertimescerent, cum Rex vigesima nona Aprilis Protestantibus promisisset, omnes Ecclesiasticos deinceps a præstandis tributis & exactionibus haud ultra immunes fore, sique vel juramentum præstare, aut gravissimas exactiones solvere recusaverint, omnia sua bona & reditus amissuri essent, Lutheranis potissimam partem applicandos. *Ephem. Aug. p. 100. Hierarch. Aug. Cath. pag. 1.*

Rebus ita dispositis Rex majoribus belli tormentis Augusta abductis die septima Maji Ingolstadium movit;

Sæc. XVII A.C. 1632. prius tamen ſui milites Fridbergenſem urbem & Sacellum D. Afræ deprædati ſunt, & quicquid ſub humo defoſſum latuerat, arte præſtigiatoria effoderunt, atque in præfato Sacello duos calices ſub lapidum acervo repoſitos invenerunt: Die autem vigeſima quinta Aprilis Suecorum Tribuni ſuos milites Abbatiis & Monaſteriis impoſuere, & quidem Colonellus Liebenſtein cum Legionis ſuæ Legato, Centurionibus, Vexilliferis & triginta gregariis Monaſterium S. Crucis inſedit. Eadem vero die duo Sueci Prædicantes importunius a Canonicis petebant, ut profectæ ſuæ exercitio Eccleſia ad S. Crucem eis cederetur, quos tamen Liebenſteinius tandem compeſcuit, aſſerens, ſe cum ſuis non ideo veniſſe, ut Monaſterii Templum occuparet, rem eam ad Magiſtratum pertinere, ſe in ampliore domo vel etiam ſub diu poſſe Dei Verbum excipere &c. proin Eccleſias Catholicis eripere, haud neceſſarium eſſe, præcipue cum eis pro ſuæ profectæ uſu jam quatuor Templa eſſent aſſignata: Nihilominus tamen non ſemel Sueci milites Templum ſummâ impudentia ingreſſi, tympanis ſuis ſub ipſa re Divina ſtrepitus edidere; Uſmenſes quoque Deputati die decima Maji, cum Sacerdotem Miſſæ ſacrificium

cium offerentem cernerent, exclamarunt: hic Sacrificulus hodie ultimo celebrabit. Præterea Prædicantes a Lutheranis ſtimulati, ut dirutæ Eccleſiæ damnum reſarcirent, Canonicorum Eccleſiam ſibi relinqui, acrius inſtabant, atque Præconum unus trigeſima Aprilis die cum quodam cive Lutherano Monaſterium, Templumque acceſſit, cunctisque perluſtratis petitionem innovavit, Canonicis autem reclamantibus, ſibi generoſum vinum porrigi juſſit, quo liberalius hauſto, fallente greſſu de pariete in parietem titubans tandem ex Sacriſtia quamdam picturam ſibi donari petiit, eamque ad redimendam vexam a Canonicis extorſit: cum autem Prædicantium importunitatem hi Religioſi haud ultra ferre poſſent, cum Laugingero Duumviro aliisque Lutheranis Senatoribus convenere, quod Lutheranis Templum inferius cum dimidia inferioris chori & Odei parte concedere velint, dummodo Canonicis ſuperior Templi pars (pariete ligneo ſejuncta) cum omnibus Aris relinqueretur: Verum inſuperhabita hac transactione die prima Junii præfatum parietem Lutherani dejecerunt, duas Januas bipenni perfregerunt, & ſuperiorem chorum occuparunt: nec his contenti die quinta ejusdem Menſis

Sæc. XVII. A. C. 1632.

Sæc. XVII. A. C. 1632. Aram sanctæ Crucis pro majore Lutheranorum commodo destrui, & Sedilia pro more suo inverti jusserunt: Ægre etiam Canonici ad S. Georgium impetrare poterant, ut solo choro sibi relicto, navim suæ Ecclesiæ Lutheranis cederent.

§. XLVI.

Alia Canonicorum ad S. Crucem pacta cum Senatu Acatholico circa Ecclesiam suam inita.

Ex Arch. S. Cruc. Ceterum Canonici ad S. Crucem, postam graves vexationes a Lutheranis toleratas augustissimum quoque Templum suum novitia prorsus secta profanari, iniquissimo ferebant animo; eapropter die vigesima tertia Maji P. David Dirhaimer Procurator, P. Anastasius Vochetius Parochus, ceteriqueRegulares Canonici ibidem existentes porrecto libello supplici Senatui declararunt, quod mandato licet durissimomorem gerere parati essent, peterentamen, ut tam Catholici, quam Regularis cultus exercitium, quod nullibiquam in hac Ecclesia ob Regulare institutum, & antiquissimam Parochiameidem annexam haberi posset, propterenon interturbetur, sed juxta Regis intentionem liberum ipsis permaneat

hac vero ratione ad Divini cultus usum anteriorem chorum, ad quem specialis janua patet, sibi reservare, & asseribus claudere, Lutheranis vero ex mera benevolentia Ecclesiæ navim unacum inferiori choro cedere intendant, ea tamen lege, ut eo tempore, quo Lutherani ad sua Sacra eo loco non sint usuri, illo libere Catholici ac Canonici uti valerent; ne vero alter ab altero in Religionis suæ usu impediatur, circa divini officii horam mutua conventione decideretur: Canonici vero, Senatui Acatholico hanc propositionem gratam fore, confidant, eo potissimum nomine, quod Monasterium caritatis famisque tempore civibus insignem opem præstitisset. Die vigesima quinta ejusdem Mensis Ecclesiæ Lutheranæ Curatores Monasterium accedentes oblatis, ut ajunt, reversalibus literis propositas conditiones inire spondebant, simul tamen conscio ipso Senatu petebant. I. Ut Ecclesia unacum Prædicantis domo nuper diruta Abbatiæ expensis quantocius erigatur. II. Cedatur Ecclesia Catholica, donec Augustanæ Confessionis exercitium in recens erecta Ecclesia commode institui poterit, relicto tamen Canonicis choro, eoque asseribus ita clauso, ut nulli accessus ad alium pateat, nec etiam in hac

Sæc. XVII. A. C. 1632.

Sæc. XVII. A. C. 1632.

hac Ecclesia Catholica quicquam destruatur, immutetur, vel ædificetur. III. Designetur Altare pro S. Communione, ipsaque Ecclesiæ navis pluribus scamnis instruatur, nec Canonici vel Catholici ullum Religionis suæ exercitium ullo tempore habeant, simul tamen sacristiæ loco Prædicanti commodus aptetur locus, in quem ante & post Concionem se recipere valeat. IV. Claves ad inferiorem Ecclesiam, necnon campana, qua solis Lutheranis uti liceat, Curatoribus consignentur. V. Quamdiu Lutherani erunt in Ecclesia Canonici quiescant, hinc Lutheranus ædituus diebus Dominicis & festivis Mane hora octava, ad meridiem uno quadrante ante undecimam, vespere uno quadrante ante horam tertiam campanam pulset, ac finito pulsu Lutherani suum cultum pro necessitate & arbitrio protrahant, residuo tempore Canonicis ad suum cultum relicto. VI. Si vero Cæna celebrabitur, tunc mane uno quadrante ad septimam, & diebus Sabbati vespere uno quadrante ante horam tertiam pulsetur: dum vero intra hebdomadam funerales conciones, infantum Baptismi, vel nuptiæ celebrantur, vel Confessiones excipiuntur, tunc de his ædituus prius Canonicos moneat, ne hi impedimento sint. VII. Canonici pre-

promittant, se interim ædituo de con- Sæc. XVII.
grua habitatione prospecturos. VIII. A. C. 1632.
Vicissim vero Senatus Acatholicus polliceatur Canonicis, eorum Ecclesiam ædificato Lutherano Templo pleno jure illis restitutum iri. Attamen Canonici adeo duras conditiones sibi præscribi ægerrime ferentes, die vigesima septima Maji Senatui exposuerunt. I. Quod exulante Abbate, majorique Canonicorum parte ipsi numero pauci in novæ Ecclesiæ fabricam consentire nequirent, præcipue cum iniquissimo hoc tempore Monasterium tam graves expensas ferendo impar esset, aliunde vero diruta Ecclesia ad Monasterium utpote in ejus fundo erecta semper pertinuerit, ac nonnisi vi eidem erepta fuerit, nunc vero abolito Augustanæ Confessionis exercitio vi reversalium rursus ad Monasterium redierit, proin illam denuo erigere, Monasterium non teneatur. II. Chorus superior unacum Altaribus ab Ecclesiæ navi Lutheranis relicta segregatus Catholicæ Religionis, Ordinisque exercitio integer relinquatur. III. Destinetur locus ad S. Communionem, non vero scamna multiplicentur, eoquod Curatores promiserint, quod in Canonicorum Ecclesia nil ædificare, immutare, vel demoliri velint. IV. Curatoribus tamen Clavis & campana

Sæc. XVII. A. C. 1632.

pana ad eorum usum consignetur. V. Catholicæ Religionis officium Divinum hora octava finiatur, & tunc primum æduituus Lutheranus campanam pulset, æque ac pro matutina & vespertina Concione. VI. Si vero Cæna celebrabitur, primum præfata hora pulsetur. VII. Si vero Præco Lutheranus in domo adhuc exstante habitare nec vellet, nec posset, Monasterium de locanda alia domo cum eo conveniat, æduitus vero ad pristinum redeat habitaculum: circa reliqua jam Canonici a conditionibus antea a se propositis recedere non intendant, sperentque, quod Senatus declarationem nuper factam ratam habere, ac desuper datæ fidei literas Episcopo exhibendas Monasterio concedere non gravetur: His pactis utrinque firmatis Lutherani in Ecclesia Catholica ad S. Crucem Religionis suæ Sacra operabantur, paulopost tamen contra pactorum fidem scamna inverterunt, & Aram sanctæ Crucis vix relicto S. Reliquias extrahendi spatio demoliti sunt, unde motis iterato querelis cuncta in pristinum statum reducere jussi sunt, spreto autem iterato hoc mandato Cæsar die vigesima octava Aprilis anno Christi millesimo sexcentesimo trigesimo quinto sequens ad eos decretum expediri præcepit: *Acatholicis Curatoribus* ad

ad S. Crucem præter acrem petulantis ter-giversationis suæ ac subterfugiorum exprobrationem iterato injungatur, ut indictis etiam pœnis scamna, destructamque Aram in pristinum reponant statum. Insuper Lutherani, inconsultis Canonicis, via facti campana majore uti cæperunt, eosque, ut pro locatis Bernardi Albrehti Prædicantis ædibus annuum censum solverent, anno hujus sæculi trigesimo secundo compulerunt, quamvis postea tertio post anno die vigesima nona Octobris Otto Henricus Comes Fugger de Kirchberg ex Cæsaris mandato decideriit, quod præfatus Præco Lutheranus Joanni Præposito ad S. Crucem extortum hunc censum restitueret, simulque ob temerarie motam litem acriter reprehenderetur, eique interminata etiam severiore pœna ejusmodi ausus interdicerentur: Die autem vigesima Novembris ejusdem anni inter præfatum Præpositum & Curatores mutuo consensu sancitum, ut hi a prima Adventus Dominica quotidie pro tribus Sacris vinum & cereos, necnon in quatuor solemnitatibus præcipue Pachatis pro Communicantibus vinum & hostias suppeditent, ac ædituo quotannis viginti florenos numerent: vicissim vero Præpositus interim, donec Ecclesiæ reditus fuerint aucti, benigne ac gra-

Sæc. XVII. A. C. 1632.

Sæc. XVII. A. C. 1632. gratioſe Altarium ornamenta ſubmi- niſtret, cetera vero deinceps a Cura- toribus ſubminiſtranda Inventario ſanc- ctæ Crucis inferantur, ut Sacriſtiæ Cu- ſtodi tradantur, relicta tamen utrique parti hæc conventa immutandi fa- cultate.

§. XLVII.

Eccleſia ad S. Crucem Canonicis Sueco penitus erepta.

Verum Guſtavo Regi nimis indulgen- ter adhuc cum hiſce Canonicis a Senatu Acatholico actum videbatur; quocirca die vigeſima ſeptima Maji Monachio Auguſtam reverſus ſequens mandatum ad eos tum in Monaſterio degentes transmiſit. „Poſtquam nobis „notoria iniquitas, ac violentia Au- „guſtæ Evangelicis illata innotuit, dum „Abbas & Conventus Eccleſiam eis- „dem propriam ad S. Crucem eripuit, „ac deſtruxit, hinc æquiſſimum fore cen- „ſemus, ut loco præfatæ Eccleſiæ idem „Abbas & Conventus Evangelicis aliam „ibidem erigant, aut ſuam ipſis ce- „dant: proin præcipimus eidem Abbati „& Conventui ad Sanctam Crucem vel „Conventualibus ibidem exiſtentibus, „ut quantocius Eccleſiam a ſe erectam „Senatui & Evangelicis integram una

„cum

„cum choro ceterisque cedant, & irrita- Sæc. XVII.
„tis omnibus in contrarium pactis, vel A. C. 1632.
„conventis tamdiu relinquant, donec „destructa Ecclesia, conventus expensis „funditus fuerit erecta. Eadem adhuc „die, quæ erat Sabbatum, Ecclesiæ Lu„theranæ Curatores ad Monasterium „sanctæ Crucis unacum urbis advocato „accessere, significantes, quod juxta „Suecici Regis mandatum Prædican„tes in Regulari ad S. Crucem Eccle„sia Augustanæ confessionis Sacra tam „diu exercere intendant, donec de„structa eorum Ecclesia fuerit rursus „erecta, proin Canonici Religionis suæ „cultum alio in loco interim exerce„rent.„ Hoc percepto Canonici, ut „desuper deliberare possent, bidui spa„tium sibi indulgeri petierunt.

Verum parendum erat Regis mandato, qui etiam Canonicis ad privatos duntaxat parietes pro Divino cultu relegatis die decima quinta Julii campanas pulsari inhibuit, imo & Catholicorum horologiis silentium indixit.

§. XLVIII.

Clerus & Catholici a Suecis dire vexati.

Eadem die novus Catholicos divexandi obtentus querebatur; cum enim *Ephem. Aug. p. 99.*

Sæc. XVII. A. C. 1632. decima tertia Julii die Cæsarei inter- pesta nocte Fridbergam adorti Sueci præsidiarios (exceptis duntaxat qui- que fuga dilapsis) unaomnes trucidā- sent, mox Sueci ac Lutherani civi- Augustæ Christophorum de Au Cathe- ralis Ecclesiæ Præpositum, Joanne- Baronem de Gravenegg Canonicum S. Georgii Præpositum, septem Re- gioſos, utrumque Duumvirum, septe- decim Senatores, ac duos Mercatore- totidemque Jureconsultos Catholicos Curiam, captivos traxerunt, ubi si- guli seorsim fuere examinati. I. A- domo unquam exierint? 2. An i- clandestinis consiliis nihil sciverint. An in suis ædibus vel Monasteriis clā- conventus habuerint, & quid ibidem agitatum? 4. An literarum commer- cium cum exteris habuerint, & quibu- ac quorsum scripserint. 5. An fidei ju- ramentum Regi præstiterint, illudq- servarint. 6. An proditionis, urbi- que Cæsari dedendæ rei non forent. Cum vero omnes ab ejusmodi crimi- bus imputatis omnino innoxii esse- beneficii loco eis concessum, ut c- captivis duo ad Gubernatorem perge- possent, suam demonstraturi innocen- tiam. Selecti fuere Baro de Gravenegg & Hieronymus de Imhoff Senior Duum- vir, qui quidem ad alloquium hau-

admissi, die tamen vigesima quarta ex carcere cum ceteris dimittebantur, ea lege, ut quivis in sua domo detentus permaneret, nec ad publica munia, nec Divina officia, vel Conciones &c. in publicum prodiret. Sub idem tempus alii Catholici ac Religiosi falso insimulati inter multa verbera & contumelias in vincula conjiciebantur, ceteri vero cives Catholici cuncta arma tradere jubebantur. Demum die decima sexta Julii Sueci Fridbergam vi recuperantes, omnes, quotquot obvios habebant, trucidarunt, cunctisque ædibus direptis urbem sequenti die incenderunt. Tum vero non cædibus, non ætati, non formæ, sexuique parcentes, nullo conditionis distinctu, nulla Templi reique sacræ habita ratione omnia uno miscebant interitu: Mulieres vitiatæ, Virgines, imo & puellæ viro impares a lascivo milite stupratæ, & quod ne inter barbaros quidem auditum, uxores totis viribus suos Maritos inter brachia stringere coguntur, ut eo commodius a furibundo Sueco trucidari possent: Nec his adhuc satiatæ erant indomitæ grassantium furiæ, sed altera ac tertia adhuc die, quicquid reliquum erat, subjecto igne combustum, ipsumque Templum, omnesque domus incendio ad sex dies perdurante

Sæc. XVII. A. C. 1632.

Sæc. XVII. A. C. 1632.

in cineres redactæ: Lutherani vero Augustæ ex ædium suarum summitate inter effusa jubila & cahinos hanc tragœdiam inspectabant, Suecique de gustam reversi ex direptis miserorum bonis locupletissimas instituebant nundinas.

§. XLIX.

Ingolstadium a Sueco Rege incassum obsessum.

Theatr. Europ. tom. 2. pag. 527. Le Blanc Hist. de Bav. tom, 4.

Adhucdum Gustavus Rex Augustæ gebat, cum nuntiatum esset, quod Meminga, Nordlinga, & Campidonum, aliaque passim oppida minus defensa obviis ulnis Suecos tanquam fautrices vindices sint complexa. Pariter Suecorum armis Schongavium, Füssena, & Mindelheimium dura necessitatis lege cedebant. Landsperga etiam præsidio destituta deditionem fecerat ea lege, ut persoluto Lytro ab omni injuria, Suecoque præsidio immunis, suis legibus ac Religioni permitteretur: At Sueci urbe potiti cuncta ædium penetralia rimati, cum nullos reperirent thesauros, miseris nova redemptionis pretia haud toleranda imperarunt, civesque impositio milite, aliisque modis pene innumeris oppresserunt; inde vero a Cratzio strenuo Bavarorum Bellidux

duce die decima quarta Julii ejecti, desideratis omnibus Equitibus cum cladis acceptæ reliquiis Auguſtam profugere coacti ſunt. Interim Rex blandientis fortunæ auram ſecutus, die vigeſima nona Aprilis Ingolſtadium aggreſſus eſt, eo majore potiundæ urbis fiducia, quo ardentius Maximilianum Electorem, fidei Catholicæ pugilem invictiſſimum, ac Cæſareæ auctoritatis vindicem longe potentiſſimum opprimere anhellabat. Poſitis igitur prope patibulum caſtris legiones ſuas in aciem collocat, quas tamen Bavari haud irrita jaculatione identidem exceperant. Guſtavus inde animoſior factus, ponte parvo, qui Danubii brachio imminet, occupato, ſimul in munimentum, quod urbis pontem tegebat, ipſumque pontem nauticum, per quem ad Maximiliani caſtra aditus patebat, irrumpere ſtatuit, ſuorumque animos ingentibus ſpoliorum promiſſis ad tam arduam expeditionem erexit: Ergo aggerem toto armorum niſu oppugnant: Pertinax per ſeſqui horam committitur prælium, tandem vero trucidato Suecicæ legionis Ductore, repreſſi ſunt hoſtes, deſideratis ſuorum plusquam trecentis, atque a Bavaris nonniſi quatuor. Pari furore ac ſucceſſu hoſtilis Equitatus pontem nauticum oppugnabat: aſt tam

Sæc. XVII. A. C. 1632.

Bougeant Hiſt. tric. bell. part. 1. l. 3. p. 229.

Sæc. XVII. A. C. 1632.

denſa globorum tempeſtas in aggre-
ſores deſæviit, ut capto Liechtenſtei-
nio, editaque ingenti Suecorum ſtrage
Rex cum ſuis ad caſtra præcipiti pe-
dum ſtudio aufugere cogeretur: Ex-
nus ergo urbem oppugnare placu
coactisque ad foſſas ducendas ruſtic
ipſemet Rex operas urget, caſtra ob
equitat, diſpertitque imperia: cum a
tem improvido periculi contemptu lo
gius incautiusque abreptus, ac prop
modum (ſi fas eſt, contra generoſu
Regem, verum dicere) vincere pr
feſtinus, propius urbem procederet
tormenti globus equum, cui inſedera
trajecit, ipſo Rege in terram projec
ac contuſi pedis dolorem referente. H
idem equus diu in arce Ingolſtadien
aſſervabatur in monumentum, quo
Guſtavus Ingolſtadium viderit, non v
cerit. Paulopoſt globus æneus tub
grandiore excuſſus Chriſtophori Ma
chionis Bado - Durlacenſis caput
fruſta diſcerpſerat, plurimum Rege co
gnati ſanguinis interitum dolente, q
paucos intra dies tot acceptis cladibus
feſſus, deſperata urbis expugnatione
obſidionem die quarta Maji ſolvit, a
plusquam tribus ſuorum millibus amiſ
ſis, confuſione plenus Reichartzhofium
contendit, ubi medias inter dapes ex
citato rumore de Croatarum adventu
cum

cum Friderico Palatino, & Augusto Neoburgico ceterisque omnibus toto pedum nisu a fugit. In eo receptu plusquam quingenti ex Suecis occubuere, pluribus insuper captis, tribusque navibus onerariis in Danubio interceptis. Tum vero Franciæ Legatus nomine Estinæus seu San-Stephanæus inter Sueciæ Regem & Bavarum inducias tentabat, irrito tamen conatu, eodem quoque successu Daniæ Rex pacem Sueco Regi suadere nitebatur. Sæc. XVII. A. C. 1632.

§. L.

Ratisbona a Maximiliano Electore occupata.

Fervente adhuc obsidione Maximiliano Bavariæ Electori die prima Maji nuntiabatur, Gustavum Hornium cum valido Suecorum agmine Ratisbonam properare. Igitur relictis Ingolstadii duntaxat sex legionibus, quarum fortitudinem numero Suecorum parem existimabat, cum reliquo exercitu Ratisbonam, urbem semper, ac præcipue toto hoc bello Religioni Catholicæ & Bavariæ oppido infensam, contendit, delusaque Suecorum, qui in insidiis latebant, solertia copias suas noctu admovit, & Salesii Viri apprime Catholici opera usus, duos milites Bavaros *Annal. Boic. p. 3. l. 17. Calmet Hist. Univ. l. 150.*

Sæc. XVII A. C. 1632.

clam Turrim ad portam, cui a D. Petro nomen, conscendere jussit, ut excubitorem Lutheranum, ne adventantes legiones edito signo proderet, prepedirent; postea Salesius solito matrius portam aperit, emissaque cohorte excubias a foro, necnon cives a bombardis removet, datoque signo binas equitum Bavarorum turmas in urbem admittit, quibus altera pedestris militiæ cohors mox succedens sine omni pene obstaculo in urbem penetrat. Jubentur cives arma deponere, atque undecim Equestres, & duas pedestres legiones in præsidium admittere: Paulopost Cæsar ad civium querelas Maximilianum hortabatur, ut cum ipsis mitius ageret: unde graviore præsidio aliisque exactionibus liberati fuere: Maximilianus vero in Superiorem Palatinatum movit, & Sultzbachum deditione cepit, non multo post a Gustavo recuperatum.

§. LI.

Monachium, totaque Bavaria a Suecis devastata.

Lotich. l. c. Annal. Boic. p. 3. l. 17. §. 52. Barre Hist. d'Allemagne tom. 9.

Interea Wallensteinius unico trimestri triginta armatorum millia, quamplurimis ad solum tanti Belliducis nomen undique ad ejus signa confluentibus,

bus, conscripserat, præmissoque Mathia Gallasio Leitomeritium, Egram, adultoque Aprili, Pragam, totamque demum Bohemiam ejectis Saxonicis ad Cæsaris obsequium revocaverat: inde vero glorioſe redux copias suas, invitus licet, Bavaricis jungere sategit. Id Sueciæ Rex toto studio præpedire intentus, recta Monachium, principem Bojariæ urbem, movere decrevit: Igitur Mosburgo mox intercepto, Landishutum deditione cepit, civibus centum aureorum millium lytro depræda-tionem, incendiumque redimentibus: inde castris Frisingam promotis hunc Episcopatum licet innoxium pecuniis, ac commeatu exhausit: Arma dein in Monachium convertit, se hujus urbis ruina Magdeburgicum excidium vindicare, ratum fixumque habens: Verum Francici Legati deprecatione placatus, pollicebatur, Clerum, civesque omnes, sacra item & profana ab omni incendio, ac injuriis fore innoxia, dummodo cives urbem ultronee Regi dederent. De hoc igitur Regis responso per Legatum edocti Monacenses, mox missis ad Regem Legatis incolumitatem pacti, urbem dedere. Die igitur decima septima Junii Rex unacum Friderico & Augusto Palatinis, aliisque Ducibus urbem ingressus, Electorale Palatium occu-

Sæc. XVII. A. C. 1632.

Diar. Aug. pag. 115.

Sæc. XVII. A. C. 1632.

occupavit, exercitu extra mœnia ad- huc ſub tentoriis caſtra metari juſſo: Ne vero Religioſis injuria fieret, in ſin- gulis eorum Monaſteriis quatuor mil- tes impoſuit, juſſitque, ut pro red- mendo incendio, civiumque ſpoliatio ne Friſingenſes ducenta, Landishutan centum, & Monacenſes ter centies au reorum millia penderent, cum au- tem hi in præſentaneam ſolutionem plusquam octoginta mill a numeran haud valerent, pro reſidui ſecuritate Rex Canonicos, Religioſos, civesque numero quadraginta duos Auguſtan obſides abſtrahi præcepit, qui poſtmo- dum inter acerba Lutheranorum con- vitia ad deterrimos carceres detruſi, & per loca varia raptati, integro ferme triennio plurima indigna pati cogeban- tur: quinimo die vigeſima ſeptima Se- ptembris ad ceterorum ludibria Augu- ſtæ ex Curia ad publicam domum, ubi choreæ aguntur, deducti ſunt, præce- dente Tribuno Suevico cum quatuor militibus, & agmen claudentibus alii quatuor, inde vero primum biduo poſt ad curiam reducti ſunt. Non deerant etiam ex Suecis, qui Regem ad de- vaſtandam urbem, ac præcipue Electo- rale Palatium impellerent, quibus ta- men reſpondit, *nolle ſe Gothorum Ma- jorum ſuorum ſævitiam imitari; horum e-*

nim memoriam esse exosam, eoquod quic- Sæc. XVII.
quid in orbe pretiosum fuisset, devastassent, A. C. 1632.
malle se, si fieri posset, hoc Palatium rotis imponere, & Holmiam usque transferre.

Postridie Rex urbis Ecclesias, ac præcipue armamentarium inspexit, ubi rustici cujusdam perfidia compererat, majora belli tormenta sub humo esse recondita; igitur revulsis ejus jussu asseribus centum quadraginta rara ac pretiosa belli tormenta, in quorum uno triginta ducatorum millia erant abdita, effodiebantur, quæ omnia cum reliquis spoliis Rex Augustam abduci præcepit. Interea vero Suecorum non pauci a Bavaris rusticis per agros passim interfecti fuere, unde eis in multas villas passim ferro flammaque sæviendi obtentus: nec ipsis etiam Monacensibus parcitum; quippe aliquot centum ex vicinis domibus, pagisque igne fuerunt absumptæ: quinimo Monachii cubile, in quo Electoralis gaza asservabatur, præter præstantissimam Bavaricæ Domus Bibliothecam (inscio fors Rege) a Suecis penitus ferme expilatum, & devastatum fuit.

§. LII.

Sæc. XVII.
A. C. 1632.

§. LII.

Catholici, ac præcipue Ecclesiastici Augustæ a Suecis dira passi.

Ephem. Aug. p. 80. Hierach. Aug. Cath. pag. 422.

Postquam Gustavus Sueciæ Rex Monachio Augustam redierat, Studiosi Catholici urbe exire jussi, Ecclesiastici vero, Catholicusque Magistratus, indicta mortis pœna, ac bonorum proscriptione ædibus suis excedere prohibiti sunt, demum Ecclesiastici, ne urbe pellerentur, eorumque ædes a deprædatione incendiisque immunes essent, haud tolerandis premebantur exactionibus, & quidem Cathedrale Capitulum novem florenorum millia, Capitulum S. Mauritii nongentos viginti octo, illud S. Petri ducentos, Benedictini ex Abbatia S. Udalrici quatuor millia: Monasterium S. Georgii trecentos, S. Stephani quadringentos quinquaginta, S. Ursulæ trecentos, S. Catharinæ quingentos: ad Stellam ducentos, & Jesuitæ tria millia florenorum dependere cogebantur. Ab Udalricanis vero, eo quod Templum Lutheranorum non diruissent, urbis Gubernator Ochsenstirnius nonnisi tria florenorum millia accepit. Die autem octava Maii Joannes Fridericus Comes de Hochenloe, qui itidem Gubernator erat, mulctæ nomine

Sæc. XVII. A.C. 1632.

mine quater mille Thaleros Canonicis ad S. Crucem indixit, non alia ex causſa, niſi quia a Suecis nondum interfecti fuiſſent, eorumque Monaſterium ab incendio & devaſtatione ſervatum: cum autem hæc exactio vires Monaſterii longe excederet, Gubernator quidem impoſitam ſummam in bis mille trecentos, octoginta florenos commutabat: Canonici vero ob pecuniarum inopiam, argenteam Eccleſiæ ſuppellectilem vendere cogebantur. Jam antea ex eodem Monaſterio Nicomedes Ruitteres ex Ord. Capuccinorum Apoſtata, nunc Regius Annonæ Præfectus, præter viginti mille panis cocti libras, cantharum, horologium, ſcyphum argenteum, & quingentos quinquaginta Thaleros, tresque equos extorſit, excuſſisque omnibus Monaſterii angulis declaravit, quod Suecus Rex omnes præſentes Canonicos morti deſtinaſſet, eorumque Monaſterium unacum omnibus bonis eſſet occupaturus, eoquod die ſeptima Aprilis Præpoſitus Bacheram, ſecum ablatis quibusdam pretioſis, fugerit, & in Monaſterio arma reperta fuerint: Enimvero die decima ſeptima Junii ex Comitis de Hochenloe Gubernatoris mandato Sueci milites, ac duo cives cum lictoribus Monaſterium ingreſſi, omnia abſtulerunt arma,

Sæc. XVII. A. C. 1632.

arma, ac biduo post cum cæmentariis inopino irruentes, cunctos perlustrarunt angulos, eo obtentu, quod denuntiatum esset, pulverem pyrium sub Ecclesiæ pavimento eo fine reconditum, ut Lutherani in ea congregati ad diem vigesimam Junii perirent, cum autem nihilomnino repertum, & nihilominus Lutherani contumelioſe per urbem spargerent, in quinque vel sex locis ejusmodi pulverem fuisse effossum, Canonici de hac injuria apud Gubernatorem questi, nil aliud in responsis habuere, quam quod ipse suis partibus satisfeciſſet, delator vero fuisset quidam civis Lutheranus. Nec tamen propterea vexationum finis; quamvis enim Canonicis promissum fuisset, quod Religio & bona eorum temporalia salva forent, securitatemque multo ære coemissent, atque ad solvendos singulis mensibus ducentos florenos, quicquid auri vel argenti in Monasterio esset, conflatum tradidissent, nihilominus Sueci pagum Bronnan incenderunt, Bacheram exspoliarunt, ac cujusdam Canonici Sororem sine omni culpa fune in collum injecto dire cæsam ad miserum ludibrium per pagum raptarunt. Die decima octava Julii & sequentibus Lutherani cives, invito etiam Gubernatore, in Ecclesia ad S. Udalricum

res

rem divinam haberi inhibuerunt, Catholicosque eo confluentes illata vi ex Templo extraxere: alius quidam die vigesima ejusdem Mensis in Monasterium PP. Capuccinorum irrumpens, se a Gubernatore missum mentiebatur, ac perlustratis omnibus, hosce Patres multis injuriis affecit, proditores &c. nominavit, multa turpia & obscæna verba palam effudit, Sacrisque imaginibus dejectis, ac inter crebras blasphemias diffractis, præsentibus omnibus in loci ac Personarum contemptum ad parietem minxit: Postea tam his Patribus, quam ceteris omnibus Ecclesiasticis severe inhibitum, ne ad munia Parochialia, infirmos &c. domo exirent: cunctis vero Catholicis & Ecclesiasticis die septima Augusti nova capitum exactio imposita est, solisque Catholicis, nulli autem Lutherano militis exteri stationes in eorum domibus assignatæ, & quidem Jesuitis centum quinquaginta, & Canonicis ad S. Crucem centum milites cum sex Tribunis præter eorum uxores, meretrices, proles & famulos fuerunt impositi, quibus die decima tertia Septembris instigantibus Lutheranis, alii centum pedites intrusi sunt, jussique Canonici, ut alios octoginta thaleros in singulos menses Gubernatori penderent: Denique vix

Sæc. XVII. A. C. 1632.

verbis

Sæc. XVII. A. C. 1632.

verbis explicari poteſt, quanta inhumanitate, quot calumniis & mendaciis Lutherani Suecos in Eccleſiaſticos, Catholicosque ſtimularint.

§. LIII.

Juramentum Regi Sueciæ præſtandum atque Eccleſiaſticis injunctum.

Ephem. Aug. pag. 1. 113.

Die ſeptima Maji Eccleſiaſtici, Religioſi, univerſusque Clerus juramentum fidei, Anglicano haud abſimile, Suecorum Regi, ac Sueciæ coronæ præſtare jubebantur, illis autem, ſe Deo, Eccleſiæ, ac Cæſari obſtrictos eſſe cauſſantibus, Fridericus Comes de Hochenloe Gubernator carceris & equidem pœnas comminatus, cunctos tanquam Regi rebelles habendos eſſe edixit, ſerio poſtulans, ut prælecta juramenti formula, mox reſponderent, an jurare vellent, necne. Ad hæc Eccleſiaſtici ablegato ad Gubernatorem Caſparo Zeillero Vicario Generali, ac ſuprema Eccleſiæ Cathedralis Præpoſito, conſulendi tempus ſibi indulgere efflagitabant, quo, ægre quidem, conceſſo ambo hi Præſules diem Univerſo Clero dixerunt, quo una omnibus primo apud S. Mauritium, poſtea in Monaſterio ad S. Crucem ac demum in ædibus Præ-

Præpoſiti congregatis concluſum eſt, propoſitum juramentum a nullo Eccleſiaſtico, ſalva Religione, conſcientia, immunitate Eccleſiaſtica, Status honore & fama, ſalvisque S. Canonum ſanctionibus præſtari poſſe, neque ſe unquam commiſſuros, ut ejusmodi juramento Clerici ſeſe obſtringerent: ut tamen Rex propenſum Cleri animum cerneret, aliam juramenti formam, in quam ſine conſcientiæ labe jurarent ſinguli, a ſe conceptam Gubernatori obtulerunt. Hanc vero acceptare recuſabat Gubernator, cauſſatus, indignum fore, ut ſubditi Regi ſuo normam jurandi præſcriberent: die igitur vigeſima quinta Junii, necnon quinta Julii rurſus ad juramentum adigebantur, conſtanter tamen Eccleſiaſtici reſponderunt, quod aliud, quam nuper exhibuiſſent, juramentum exſolvere haud valerent: percepto hoc reſponſo Gubernator, ſe Regi deſuper perſcriptum repoſuit. Præter hæc Eccleſiaſtici hoc anno haud ultra ad præfatum juramentum urgebantur. Sæc. XVII. A. C. 1632.

§. LIV.

Caſtra Cæſarea a Suecis oppugnata.

Poſtquam Joannes Georgius Marchio Brandeburgicus in Franconia Cro- *Barre hiſt. d' Allemagne tom. 9.*

Sæc. XVII. A. C. 1632.

Brachel. Hist. l. 4. Annal. Boic.

nachenſem obſidionem non ſine magna ſuorum clade ſolvere cogebatur, Rex Sueciæ Norimbergam toto ſtudio contendit, veritus, ne Maximilianus Elector, qui copias ſuas cum Wallenſteinio Fridlando conjunxerat, hanc ſidam civitatem eriperet: Igitur Franconia, univerſisque Imperii ſuis vis ſuas copias, necnon Bernardum Vinarienſem Ducem ex Tyroli Norimbergam ad ſe evocat, ſimulque Augſtum Neoburgicum ad Saxoniæ Electorem ablegat, qui eundem in inito dere firmaret, moneretque, ne Fridlandi ſollicitationibus cederet: Hic nim Cæſari adhucdum infenſus, in Saxoniam penetravit, atque ab Electore privatam ſui reconciliationem extorquere ſtuduit: Attamen Cæſaris mandato palam obluctari, nondum audebat unacum Maximiliano die decima Julii Neoforo Norimbergam movit, ubi trans Rednizium amnem haud procul a Suecorum caſtris Cæſareo-Bavarus exercitus caſtra metabatur: Crebris inter dimicatum velitationibus, æquata utrinque que gloria & dedecore. Pugnam ab hellabat Maximilianus, Wallenſteinus vero Regem in urbe, intercepta commeatus invehendi opportunitate, ad feſſum famis inedia vel ad fugam, ad pacem eſſe cogendum cenſebat: Ex

consilio Lichtenavium, ceteraque cir- Sæc. XVII.
cum oppida insedit, effecitque, ut non A. C. 1632.
modo in Sueci castris, sed in ipsa urbe jamjam ingens annonæ & pabuli inopia esset: Unde Rex copioso Bannerii agmine auctus, nec se diutius intra muros obsideri passus, die trigesima prima Augusti exercitum suum sexaginta millibus validum in aciem eduxit; res tamen adhuc inter velitationes stetit, Wallensteinio prælium detrectante. Gustavus igitur hostium castra oppugnare statuit, ac nocte sequente cum octodecim belli tormentis fulminare cæpit, globis tamen innoxie cadentibus: unde Rex Bannerio graviter saucio castrorum expugnationem ex Furtensi agro tentare decrevit, exploratorum errore deceptus, qui castra a Cæsareis deserta, paucasque legiones esse relictas nuntiabant. Ergo Gustavus die secunda Septembris munimenta undique invadi jubet, superatur vallum, & maxima Suecorum pars stationi incumbit, quam Bavariæ Elector, Carafa, & Aldobrandinus, & Coloredus tenebant: Frangitur Bavara fortitudine primus Suecorum impetus, magnaque clade fugientium tergis extra castra instat Maximilianus: Wallensteinius quoque & Galassius cum Aldringerio equitatum emittit, Suecorumque terga cir-

Sæc. XVII. A. C. 1632.

cumdari jubet. Tum vero pertinax cruentumque exoritur prælium, donec Sueci reſiſtendo impares ad vicinam ſil vam, ſeſe receperant. Opportune ip dem Rex cum quibusdam legionibu ſubſtiterat, qui fugientes increpan prælium inſtaurari jubet, comminatu belli tormentis trucidandos omne quicunque pedem referre auderent: R pelluntur Cæſarei Equites ad caſtra, v ciſſim vero Sueci pedites a tergo & fronte preſſi ingentem accipiunt clade

Bougeant Hiſt. tric. bell. tom. 1. pag. 236.

Adhucdum victoriæ palma ad utra que partem nutabat, donec Jacob Fuggerus Bavarus Tribunus cum Equitatu e caſtris in hoſtem erumpe Suecos in fugam ageret, quamvis he gius in ſylvam abreptus, ſauciusque Suecis caperetur, paulopoſt glori defunctus. Guſtavus igitur deſperatio ne plenus Furtum ad ſua caſtra retr cedere ſtatuit, Oxhenſtirnio Norimberg relicto: cum autem ipſemet Rex fauci nullum ex ſuis Belliducibus penes cerneret, Hebronium Religione Catho licum, Virum longa militia efferatum rogabat, ut diſperſas copias colligere ne ſolutis ordinibus fuga ipſo certamin magis cruenta eſſet. Hebronius ve in Regem ob Catholicorum oppreſſ nem exacerbatus, jam antea ſuam ob tinuerat miſſionem, nihilominus etiam

hosti succurrendum edoctus: *in hac unice*, inquiebat ad Regem, *necessitate adhuc tibi lubenter serviam.* Porro in hoc certamine ad decem horas protracto, præter quamplurimos graviter vulneratos ex Suecis cecidere plusquam duo millia: Ex Tribunis Boetius, & Burtius, captus vero Leonardus Torstensonas. Occubuere mille circiter ex Catholicis præter Jacobum Fuggerum, Ferdinandum Carafam & Joannem Baptistam Chiesam Tribunos, quorum postremus Salisburgum delatus, ibidem fato concessit. Sæc. XVII. A. C. 1631.

§. LV.

Saxonia inferior a Cæsareis recuperata.

Accepta hac clade, copiisque per varias calamitates oppido imminutis Gustavus Rex ex castris suis ad Aiscense Neostadium movit, Maximilianus quoque Elector in Bavariam, Wallensteimius vero in Misniam, ac inde in Saxoniam contendit; quippe jam antea Papenheimius Magdeburgum, quod Bannerus Suecus arcte cinxerat, obsidione liberatum, solo æquabat, necnon in Bremensi ditione Suecos ex cunctis urbibus non sine opima præda ejecit, postea Westphaliam & Hassiam victri-

Sæc. XVII. A. C. 1632.

victricibus armis emensus, in Brunsvicum irrupit, Colonienses a Suecorum infestatione erepturus: tandem transmisso Rheno Trajectum infausta sorte obsedit, inde vero cum exercitus reliquiis in Saxoniam reversus est. Perfecto igitur aditu Wallensteinius Gallassum cum aliquot Cæsareorum millibus præmisit, qui plurimas Saxoniæ urbes qua vi, qua deditione cepit: major autem calamitas Saxonibus impendit, dum Wallensteinius in Saxoniam cum suis irruperat; hic enim eo quo temporis spatio magnam Electoratus partem, totamque Misniam sub subjecit armis: E diverso autem Arnheimius Saxoniæ Electoris Tribunus in Silesia ejectis Cæsareis, Gloggaviam & Glazam recuperavit, omnemque Silesiam recuperasset, nisi a Saxone, cujus falus domestica potior erat calamitate aliena, in Saxoniam fuisset revocatus.

§. LVI.

Bavaria ab hoste devastata.

Adlzr. Annal. Boic. p. 3. l. 17.

Interea Gustavus Rex, exercitus parte Bernardo Vinariensi Duci versus Moenum properanti relicta, cum reliquo agmine Rainam oppidum paulo ante a Bavaris recuperatum expugnavit, & Landspergam deditione cepit: dum

interim Christianus Birckenfeldius Comes Palatinus impune Bavariam cædibus ac incendiis devastabat, Maximiliano ad resistendum impare; Fridlandus enim Bavaro suppetias petenti, ægre Aldringerum ea lege submisit, ut Papenheimius cum valido exercitu sese Fridlando jungeret, quo adventante Aldringerum sibi penitus addictum, ne Bavaricis copiis Palatinatum superiorem invadentibus, cum Cæsareano milite Danubium trajiceret, vetuit, eumque retro cum suis copiis Egram versus confestim retrocedere jussit. Inde factum, ut Maximilianus Birckenfeldii grassationes inhibendo impar, Rainam incassum obsideret, ac nonnisi Landsperga, Ginzburgo & Kaufburga recuperatis, copias suas in hiberna distribuere cogeretur. Sæc. XVII. A. C. 1632.

§. LVII.

Gustaphus Adolphus, Sueciæ Rex prælio Luzensi devictus ac trucidatus.

Postquam Papenheimius Calenbergam, necnon cæsis Luneburgicis Hildesium, Mulhusium aliaque loca rapido victoriarum cursu expugnaverat, Bavaricas copias rursus in Saxoniam deduxit, quibus Wallensteinius valide *Calmet Hist. Univ. l.* 150. *Bougeant. l. c. Brachel. l.* 4. *Hist.*

Sæc. XVII. A. C. 1632.

auctus, Lipsiam unacum arce ad de-
ditionem compulit: quo cognito Gu-
stavus Rex a Saxone sollicitatus, re-
licta Bavaria Naumburgum contendit
inde vero die quinta Novembris per
Weissenfelsam, Luzam pervenit, Fri-
landum assecutus. Eodem die Rex
ex captivis Croatis, Papenheimium
cum aliquot legionibus a Wallensteinio
discessisse compererat, unde nequidem
exspectatis Luneburgici Ducis copiis
Fridlandum ad prælii necessitatem co-
gere constituit: Haud segnior ad pu-
gnam erat Fridlandus, qui confestim
revocato Papenheimio aciem ad Luzam
dexteram in aperta planitie instruxit.
Præluditur certamini velitationibus:
altera autem die Rex toto impetu in
Cæsareos, qui viam Regiam belli tor-
mentis munitam tuebantur, irruens,
pulso hoste septem belli tormenta oc-
cupat: inde vi contra Cæsareorum a-
lam conversa duas phalanges pedem
referre compellit, accurrentes autem
Fridlandici Equites Suecum non sine
magna clade repellunt, recuperatis,
quas paulo ante amiserant, machinis.
Horrenda insuper eaque assidua ex tor-
mentis in editiore loco positis flamma-
globorumque tempestas Suecis erat de-
voranda, rarescebant continenti strage
eorum Ordines, arbores quoque, vix
qua

que Regiæ fossis ac tormentis firmatæ, quo minus Suecorum impressiones hosti nocerent, obstabant: Rex igitur, ut suo exemplo nutantes animaret, ipsus stricto gladio Smalandicam phalangem in hostes eduxit, Alberto Saxo-Lauenburgico, qui nuper a Cæsare defecerat, stipatus: Attamen dum longius, incautiusque extra ordines abreptus Fridlandi aciem exploraturus procederet, in Equitum Cæsareanorum agmen incidit, a quo circumventus, ac in brachio saucius, adhuc suos ad fortiter resistendum animabat: tandem vero copiose profuso sanguine, animoque linqui incipiens, Albertum rogabat, ut ipsum ex acie ad tutum locum seduceret: eodem autem momento a Cæsareis Equitibus glande plumbea in dorso trajectus ex equo procidit, altero adhuc pede e stapeda pendente: unde per aliquot passus ab equo raptatus, a quodam Germano Equite nomine Joanne Schnebergio gladio perforatus occubuit. Paulopost occisi Regis fatum equus cruentus in aciem recurrens, nuntiabat, inde vero tantum abfuit, ut ex divulgata Regis nece dejecti fuerint Suecorum animi, ut etiam Bernardo Vinariensi aciei regendæ munus suscipiente, velut furore animati ad vindictam accenderentur: Incrude-

Sæc. XVII. A. C. 1632.

Sæc. XVII. A. C. 1632.

scente igitur prælio siniſtram Cæſareorum aciem repellunt, & Croatas Suecorum impedimenta deprædantes in fugam agunt. Pari animositate Vinarienſis Cæſareos adortus, tredecim belli tormenta occupabat, Kniphuſius quoque, ſeptem illis machinis denuo potitus, dextram Fridlandi aciem tanto vincendi ardore impetebat, ut diſſolutis ordinibus Cæſarei ad fugam notantes palmam victoriæ amiſiſſent, nisi Papenheimius tempeſtive cum recenti milite Bavaro advolans, prælium reſtituiſſet, recuperatisque belli tormentis, & aliquot hoſtilium potitus Suecos ingenti clade protriviſſet. Poſtquam vero hic idem Bellidux tot victoriarum gloria inclytus in primo aggreſſionis ardore lethali plaga ſecus femur percuſſus, ex caſtris educebatur, rurſus Cæſarea acies nutare ceperat, Octavius tamen Picolomineus cum ſua legione inter medios hoſtes ſepties irruens, prælium reſtaurabat, quod denſior primum nebula, ac demum obſcura nox diremit, prælii que exitus victoriam utrinque incertam, ancipitemque reliquit: Cæſarei tamen ab hoſte ſexaginta reportaverant vexilla. Plusquam novies mille in tam acri diuturnoque conflictu utrinque ceciderunt. Ex Cæſareis præter Papenheimium &

Ber-

Sæc. XVII. A.C. 1632.

Bertholdum Wallenſteinium Ducis cognatum ſex ex præcipuis Tribunis fuere deſiderati: Abbas quoque Fuldenſis crucem pie in hoſtem præferens, occubuit: Ex parte Suecorum præter Regem Erneſtus Anhaltinus Princeps, Urslarus, Gerſtorffius, Turrianus, Islerus, Schlickius, Wildenſteinius, Brache, aliique quamplurimi, nobilia prorſus, nec illacrimata ſuis capita perierunt: Demum Wallenſteinius relictis aliquot tormentis prima noctis vigilia ex acie excedens, primo Lipſiam, dein Pragam ad reparandum exercitum feſtinabat, ubi undecim ex illis, quos hujus prælii Auctores crediderat, capite plecti juſſit, hanc ſeveritatem interpretantibus nonnullis, quaſi propriam culpam alieno ſanguine expiaret. Poſtridie Sueci victis propiores cum Regio cadavere equorum unguiculis protrito, ac male fædato Weiſſenfeldam receſſerunt; illud poſtea Wittenberga Wolgaſtam die decima quinta Junii anni ſequentis delatum, tandem vigeſima ſecunda ejusdem Menſis Holmiæ funebri pompa terræ mandatum eſt. Maria vero Eleonora Guſtavi uxor, quæ poſtremo Erfurti Maritum ſuum viderat, Auguſtam venire parabat, ubi die nona Octobris ſummo cum deſiderio a Lutheranis opperieba-

Sæc. XVII. A. C. 1632.

riebatur, attamen vetante Rege cum sua simia, quam in Monachorum contemptum Capuccini habitu vestitam circumducebat, Biberachi permanere cogebatur: accepta autem Mariti morte suam in Suecia Regiam repetens a Regni curis, imo & Christinæ Filiæ suæ, percelebris illæ Viraginis institutione excludebatur.

§. LVIII.

Suecorum Belliducum molimina.

Lotich. rer. Germ. l. 54. cap. 3. Annal. Boic. l. 17. part. 3.

Cum interea ad Luzam pugnatur, Gustavus Hornius Alsatiam & superiorem Rheni tractum armis suis subegerat, ac continuato victoriæ cursu Benfeldiam, Moltzheimium, Salesstadium, & Haganoam deditione cepit, Colmarienses vero, ut se in pristinam sectæ suæ libertatem reponerent, conjuratione facta Cæsareum Urbis Gubernatorem, ejusque cohortes armis exuerunt, iisque partim captis, partim trucidatis ultro Suecos in urbem admisere: Pariter Fridburgo, Franchentalio aliisque hujus regionis urbibus Sueci potiti sunt. Jam antea Guilielmus Baudisius ad inferiorem Rheni oram excurrens, in Ducatum Montensem perrupit, ac Blankeroga, Winnedecca & Lintsio ultro deditis, Andernacum

nacum vi expugnavit: inde vero Coloniam versus movens, Tuitium, validum aliunde munimentum die vigesima prima Decembris invasit, valloque superato præsidiarios in Monasterium, eique adjacens Templum repulit: ubi vero ex omnibus ad Rhenum propugnaculis, turribusque densa globorum tempestas effundi cæperat, Baudisius receptui canere jussit, desideratisque suorum pluribus Siburgum se recepit. Sæc. XVII. A. C. 1632.

Ad hunc quoque annum spectant victoriæ Joannis de Werth, qui ex Gregario milite in celeberrimum Cæsareo-Bavarici exercitus Belliducem evaserat. Hic adulto Autumno Suecias copias, quæ sese a Danubio ad Rhenum receperant, tanta clade affecerat, ut nonnisi octo Equites mortem evaderent. Pariter Mense Novembri Hohenloensem Comitem ab obsidione Herriedensi depulsum luculenta strage confecit, ac die decima sexta Decembris ibidem Suecum Equitatum adorsus, cæsis, captisque quam plurimis, ac decem vexillis militaribus ereptis, cum magna jumentorum præda, binisque belli tormentis in castra victor reversus est. Nec his victoriarum auspiciis satiatus, sex Equitum Suecorum peditumque cohortes Norimberga Onolspachium moventes cum suis in insidiis latens obruit,

Sæc. XVII. A. C. 1632.

ruit, fusisque quamplurimis ceteras in fugam egit, ac fugitivos strenue insecutus, tres legiones, unamque equitum turmam in deditionem coegit.

§. LIX.

Novæ Turbæ per Gastonem Aurelianensem Regis Fratrem in Galliis excitatæ.

Calmet Hist. Univ. l. 51. §. 146. Lotich. rer. Germ. l. 5. cap. 3. Theatr. Europ. ad hunc ann.

Infaustus Aryamensis prælii successus Gastonem Aureliæ Ducem ad tantam compulit necessitatem, ut missis ad Ludovicum XIII. Regem fratrem suum Legato pacem exorare cogeretur. Tergiversabatur aliquamdiu Rex, Sabaudi tamen Oratoris, necnon Apostolicorum Nuntiorum precibus expugnatus, respondit, se ad reconciliationem cum Matre ac Fratre suo esse propensum, dummodo ambo ad Aulam redirent, nec pro ceteris rebellibus deprecarentur, eoquod hi fratrem seducendo, & seditionem in Regem suum concitando venia haud digni essent. Percepto hoc responso Aurelianensis reditus sui conditiones has proposuit: Res Fratri, Matrique Reginæ data venia regiones antea possessas, necnon loca quædam securitatis gratia traderet, & Montmorantio, ceterisque Proceribus in Aureliani partes pertractis vitam, veniam,

veniam, priſtinasque dignitates ac bona redderet, & fratri decem auri myriades concederet, ut Hiſpanis, & Lotharingis ſatisfacere poſſet. Verum Rex rejectis his conditionibus voluit, ut Gaſto ſcriptotenus veniam precaretur, caveretque, quod intra & extra Regnum machinationibus nuntium miſſurus, nec Hiſpaniarum Regis, nec Auſtraſiæ Ducis, nec ipſius etiam Matris partibus acceſſurus, nec etiam pro reis deprecaturus, aut queſturus eſſet, ſi Rex illos plectere vellet. Subſcripſit equidem hiſce legibus Gaſto, hacque pacificatione die prima Octobris Montpeſſulani promulgata Lugdunum pervenit: poſtquam vero Eſtrangium Comitem, pluresque alios aut gladio aut laqueo rebellionis pœnam dediſſe, & præcipue Montmorantium Ducem nuper in prælio ſaucium captumque Toloſæ capite plexum fuiſſe compererat, ſuæ ſecuritati diffiſus, denuo in Lotharingiam, ac inde in Belgium ſeceſſit, fruſtra Rege eum promiſſa omni ſecuritate ad reditum ſollicitante. Inde vero Rex graviores turbas veritus, exercitum probe inſtructum ad Artheſiæ & Hannoniæ fines emiſit, non ſine Hiſpanorum timore, quibus Rex quidem aperte bellum nondum indixerat, ſubmiſſa tamen ingenti pecuniarum vi Batavos

Sæc. XVII. A. C. 1632.

Sæc. XVII. A. C. 1632.

tavos in eos ſollicitabat, ipſusque Hi-
ſpanos ex Archiepiſcopatu Trevirenſi,
capta Graffenberga, Confluentia &
arce Ehrenbreitſteiniana, ejiciebat.
Poſtea Rogleſio Bruxellas decreto,
Chantelupum, qui Reginæ Matri a con-
feſſionibus erat, necnon Sangermanum
veluti diſſidii Regem inter & Matrem
Authores ſibi tradi petebat: verum
Iſabella Belgii Gubernatrix nullum ſibi
in Reginæ Miniſtros jus eſſe repoſuit.
Sic Regis indignatio adhuc inter ſimul-
tates hæſit: tota vero offenſæ vindicta
in Lotharingiam exonerata eſt; Rex
enim fratrem ſuum inſecutus, Caro-
lum IV. Ducem compulit, ut cunctis
fœderibus contra Franciæ & Sueciæ
Regem initis nuntium mitteret, Gal-
liæ hoſtes, omnesque inde profugos e
ſuo Ducatu ejiceret, ſuisque expenſis
milites pro Germana expeditione ſup-
peditaret, necnon in fidei pignus Ste-
næum, Marſaliam, & Gemmacum
Regi cederet: Firmato hoc pacto, ac
Franciſco Cardinale Lotharingio Ca-
roli Ducis fratre in obſidem oblato,
Rex Gallico præſidio Marſaliam muni-
vit, Pariſios reverſus: Gaſto autem Nan-
ceio Biſantium contendit: Poſtquam
vero innotuerat, quod Carolus Dux
Nanceium novis firmaſſet propugnacu-
lis, & Gaſto Ducis Sorori nupſiſſet,
Rex

cum valido exercitu in Lotharingiam cum Cardinale Richelio redux, præter plures urbes vi captas Nanceium sibi tradi petiit, donec Ducis opera Matrimonium Margaritæ tanquam irritum fuerit declaratum, Sponsaque cum Sponso Regi tradita. Sæc. XVII. A. C. 1632.

Magis adhuc iniquo animo ferebat Rex, quod Albyus, Nemausensis, Ustcensis aliique Præsules in partes Aurelianensis Ducis transierint: quocirca Urbanum Papam sollicitabat, ut quatuor Episcopos natione Gallos delegaret, qui in hosce Occitaniæ Episcopos inquirerent; Annuit Regis precibus Pontifex: verum adversus hanc delegationem Clerus Gallicanus vehementer reclamabat, caussatus, hac ratione vulnus infligi Episcoporum juribus, propter quæ Episcopi in prima, ut vocant, instantia a suis Comprovincialibus sint judicandi. Attamen Romana Curia hoc jus *non usu* fuisse abrogatum contendebat: E contrario Galli suas opponebant libertates, vi quarum Pontifex Franciæ Episcopos nec Romam evocare, nec ut ab aliis, quam Franciæ Episcopis judicarentur, committere valeret.

Sæc. XVII.
A. C. 1632.

§. LX.

Ludovici XIII. Galliarum Regis pacificatio cum Africæ Imperatore.

Lotich. rer. Germ. l. 46. cap. 5.

Jam antea Galliarum Rex cum Afr
cano Rege, qui ſe Africæ Impera
torem & Marocenum Regem appel
tabat, quindecim annorum inducia
paciſcebatur; hanc vero pacem qu
dam Gallus Chriſtianæ Religionis de
fertor violaverat, dum ex Regia Bi
bliotheca inter ceteros Codices opes
D. Auguſtini, & quidem autographi
omnia auro, ac unionibus pretioſiſſ
mis ornata furto ſurripuit, atque ex
Africa in Hiſpanias tranſtulit, ubi a
hunc usque diem aſſervantur. Cum
vero per Barbarorum ſecuritatem plur
mum Franciæ commercium promove
retur, hinc Richelius Cardinalis mi
ſis in Africam Legatis die vigeſim
quarta Septembris pacem redintegrar
ſtuduit, ſub his legibus. I. Omn
mancipia libere dimittantur, nec dein
ceps Gallus in ſervitutem redigatur
II. Singuli Mercatores Galli ſine tr
buto novo per hoc Regnum libere m
gotientur, eadem facultate Æthiopi
bus viciſſim per Gallias conceſſa. III
Gallis liceat per Africæ urbes conſtitu

re Consules, qui Christianorum causas dijudicarent. IV. Unaquæque Religio libertate gaudeat, atque in Gallorum usus Cænobia PP. Capuccinis erigantur. V. Eadem negotiandi libertas exteris Christianis concedatur, si Gallorum merces deferant. VI. Galliarum Rex adversus Africani subditos Hispanis nulla ferat auxilia, nec Africanus arma contra Franciæ amicos vertat. Firmatis utrinque hisce articulis pax inter utrumque Regem refloruit. Sæc. XVII. A. C. 1632.

§. LXI.

Nova dissidia inter ipsos Helvetios exorta.

Dum interea Helvetii, Ludovico Franciæ & Gustavo Sueciæ regibus id suadentibus, se neutri parti, fervente Germaniæ bello, adhæsuros pollicebantur, ab exteris injuriis tuti intestina fovebant dissidia: Postquam enim Calvino-Zwingliana pestis Tigurinos invaserat, hi in Turgoviam, seu Comitatum Provincialem, necnon Appenzellam & Rheintaliam imperium sibi vendicabant, facta inter se transactione, ut tam Catholicæ, quam Calvinianæ Religionis exercitium ibidem esset liberum: Hac conventione freti *Lotich. l. c. l. 52. c. 3.*

Sæc. XVII. A. C. 1632.

Tigurini Turgoviæ, Eccleſiaſticum ſuorum Præconum conſiſtorium aperuerunt; Rheintalenſes vero ſibi ab antiquo jus competere aſſerebant, ut Parocho fatis functo ipſi alium ex ſuis, absque ulteriore confirmatione, nominarent, ea tamen lege, ut circa quamplures Parochias Abbatis San-gallenſis conſenſus & confirmatio accederet. Utrumque tamen jus, quod ſibi tam Tigurini, quam Rheintalenſes arrogarunt, jam anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo quarto, & rurſus hoc anno in controverſiam trahebatur, occaſione inde ſumpta, quod anno Domini milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo nono quidam Abbatis San-Gallenſis ſubditus fæminam ſibi affinitate ſpirituali conjunctam duceret, Abbas vero Pius nomine haſce nuptias omnino irritas declararet, niſi legis veniam ſponſi vel a Conſtantienſi Epiſcopo, vel Nuntio Pontificis obtinerent. Mox Tigurini Præcones, ſponſos, utpote Calviniana jurisdictioni obnoxios, Tigurino Conſiſtorio ſubduci, & Abbatem in Religionis cauſſa limites præfixos transgreſſum vociferari cæperant. Ut igitur contrario actu exiſtimatum jus ſuum reſuſcitarent, ſequenti mox anno duobus Abbatis ſubditis ſecundo & tertio affinitatis, & duobus aliis tertio & quarto

Hottingeri Hiſt. Eccl. Helvet. l. 7.

quarto consanguinitatis gradu irretitis matrimonium contrahendi licentiam gratiose concesserunt, reclamante identidem Abbate, qui Rheintalensis Præfecti opera usus, hæc matrimonia interdicto vetuit, & Calvinianum Parochum, quem Altstettenses inconsulto Abbate nominabant, sua Parochia privavit, simulque Præconibus vivendi normam præscribens, Calviniſtis Templa inter Alstettam occlusit: Hanc in rem eodem anno habebantur Frauenfeldæ comitia, ubi Abbas Turgovienses & Rheinthalanos utriusque Religionis subditos (prout ante Calvini sectam usuvenerat), duntaxat ad Constantiensem Senatum Ecclesiasticum remitti, sibique inspectionis jus æque in Calvinianos, quam Catholicos subditos restitui petiit. Eidem suffragabantur Constantiensis Episcopi Oratores, eo ablegati: Hujus causſæ decisionem Calviniani ad alium conventum remitti, cuncta vero jam in pristino statu relinqui petebant, Lucernates autem, Urii, Svicenses, Underwaldenses, & Zugii, necnon Glarusani Religione Catholici sententiam dixere, vi cujus decisum, ut omnes Calviniſtæ in Turgovia & Rheinthalia coram Constantiensi, ut vocant, Consistorio respondere tenerentur, & Abbati pristinum Parochos

Sæc. XVII. A. C. 1632.

Sæc. XVII. A. C. 1632.

in Superiore Rheinthalia constituendi jus assertum esset: hanc igitur sententiam quinque hi Ordines Catholici literis ac sigillis roboratam Episcopo Constantiensi & Abbati insinuarunt, quam etiam Abbas die decima quarta Novembris promulgari jussit. Quamvis hæc lis plurium, scilicet quinque Ordinum suffragio contra unicam partem, nempe Tigurinos fuisset decisa, reclamabant tamen Calviniſtæ, causantes quod hi quinque Ordines utpote eidem Religioni Catholicæ addicti unicam duntaxat partem constituerent. Auctis igitur partium odiis, Sedis Apostolicæ Nuntius, necnon Catholici Principes oppressis opem suam obtulere, ac primis Franciæ Rex Rohanæum Ducem & Jacobum Staffium eo ablegavit, ut selectis utrinque duobus arbitris res amica transactione componeretur. Horum ergo opera, communi consensu die septima Septembris decisum est I. Tigurinæ Religionis libertas sit permissa apud Turgoviæ & Rheinthaliæ subditos. II. Dissidia circa sectam Calvinianam ex æquo absque fori strepitu per amicam compositionem, vel arbitros utrinque selectos decidantur. III. Apud Consistorium Constantiense Catholici, & apud Tigurinum Calviniſtæ in causis Matrimonialibus compareant,

Sæc. XVII. A. C. 1632.

sique accusatus sit Catholicus, judicem Catholicum, si Calvinista Calvinianum interpellet. IV. Calvinianis superioris Rheinthaliæ, Prædicantem ex Helvetia seligendi jus esto, ita tamen, ut Abbati duos proponant, relicta eidem libertate, ex his unum seligendi. Cum autem contra hos articulos circa Matrimoniales causas Abbas, necnon Fridburgenses & Solothurnii Judices reclamarent, causantes, quod Sangallensis jurisdictio in Turgoviam nec Helveticæ Societatis legibus, minus vero Tigurino Consistorio subjecta esset, hinc inter partes convenit, ut quinque Catholici Ordines interim hos articulos admitterent, donec forte in proximis comitiis decretum conderetur, quo, ne posthac diversæ Religionis subditis matrimonium contrahere fas esset, interdiceretur. Paulopost tamen Tigurini contra quinque Catholicos ordines circa Religionis exercitia novas movebant querelas, ac demum Calvinistæ quinto post anno in Elgovienſi conventu impetrarunt, ut Tigurinis adjudicata jurisdictione, deinceps, matrimonia inter patrinos & Baptizatos, & inter consanguineos tertii gradus, necnon inter affines in secundo - tertio gradu valerent, nec ejusmodi matrimonia penitus dissolvi possent, ac denique

Sæc. XVII. A. C. 1632.

Balgacenſibus, Marbachianis, & Sa- Margarethanis integrum eſſet, ex Helvetis, conſentiente Abbate, Præconem eligere, ita tamen, ut hunc Abbati ſiſterent, ab eo confirmandum.

§. LXII.

Novi motus inter Solothurnios & Bernates.

Lotich. l. c. Priorat. Hiſt. di Ferd. II. p. 1. l. 8.

Vix ſopita erant Tigurinos inter & Catholicos Ordines diſſidia, cum nova gliſcerent exinde orta, quod Tigurini, & Baſileenſes Calviniſtæ hoc anno ducentos præſidiarios Mulhuſio Alſatiæ civitati imponere decreviſſent, & Bernates quoque pro ſua parte quinquaginta milites eo nomine emitterent. Verum ii cum Clauſam infalutatis Solothurniis, ad quos hic aditus ſpectat, tranſirent, inopino impetu a duobus Præfectis Solothurnianis cum validiore agmine invadebantur, atque in arctum quemdam locum propulſi, tum ſtrictis enſibus, tum bombardis hoſtilem in modum excipiebantur. Profugerant alii trans torrentem; alii vero injectis haſtis ex ponte dejecti trucidabantur: ceteri vero inter fæda convitia ſpoliati, in cuſtodiam abripiebantur. Re comperta Solothurnii confeſtim Legatos ſuos Bernam decreverunt, qui hanc violentiam inficio Magi-

Magiſtratu factam deprecarentur. Verum Bernates Calviniſtæ in furias acti poſtularunt, ut Solothurnii aut Parricidas traderent, aut ipſimet illos capite plecterent, cæſorum uxoribus, liberisque ſatisfacerent, vulneratis vero & ſpoliatis damna compenſarent, hisque conditionibus adimpletis, quid Bernates ultra decreturi eſſent, tunc primum præſtolarentur Solothurnii: cum autem hi leges a ſibi æqualibus præſcribi haud paterentur, Bernates, quia illis potentiores, mox undique Solothurnios cinxere, intercluſisque aditibus annonam eis denegarunt, unde Solothurnii ad extremam famis calamitatem brevi fuere redacti. Ingraveſcentibus indies hiſce diſſidiis ceteri undecim Cantones ſeu Pagi rem componere adlaborabant, habitis hanc in rem Badenæ tribus comitiis, ad quæ Franciæ Rex a Catholicis imploratus, ſuos Legatos decreverat. Hos inter erat Rohanæus Dux ex Rhætia eo profectus, qui habita oratione diſſidentes ad pacis ſtudium egregie hortatus eſt, eisdem hæc proponens: „Nihil eſt in„ter mortales ad collidendos animos „potentius, aptiusque, quam Religio„nis diverſitas, unde omnia nimis ca„lida conſilia, quæ ſub hoc obtentu „inſpirantur, ſunt evitanda, potius ergo

Sæc. XVII. A. C. 1632.

Sæc. XVII. A. C. 1632.

„Majorum exempla imitamini, qui mu-
„tua concordia vobis libertatem per-
„perunt. Abſit igitur, ut per crue-
„tam vindictam vos veros eſſe Chriſtia-
„nos demonſtretis: ſalutari Regis me
„conſilio attendite, non autem ſuſu-
„rationibus illorum, qui ſub Religionis
„obtentu vos in fatalem ruinam præci-
„pites agunt. Hi enim, qui ob am-
„bitionem haud tolerandam per uni-
„verſum Orbem fidem Catholicam ex-
„tremo exponunt periculo, quid aliud
„agunt, niſi quod neque Eccleſiæ ſuæ
„Capiti convitiis, neque Chriſtianiſ-
„mo Regi parcant, cum tamen hi, quan-
„tum in ipſis eſt, omnia impendant, ut
„ab aliis corrupta, in rectam ſemitam
„revocent, emendentque. Enimvero
„hac tempeſtate per Germaniam fides
„Catholica nullam habere ſecuritatem
„videtur, niſi ſub patrocinio Chriſtia-
„niſſimi Regis, qui quidem fidei Ca-
„tholicæ conſervationem inter præci-
„puas reponit curas, adeo, ut Prin-
„cipes, Ordinesque, etiam adverſam
„Religionem profitentes, in ſolius, ac-
„que unici Regis auctoritatem oculos
„conjicientes, in locis a ſe occupatis
„Catholicæ fidei exercitium permittant
„liberrimum: Unde, absque Regis pa-
„trocinio jam pridem hæc Religio ſub
„graviori diſcrimine periclitaretur.

Poſtea

Sæc. XVII. A.C. 1632.

Poſtea Rohanæus in Regis encomia liberaliter effuſus, Bernatibus promiſit, quod Rex proxime ad componenda hæc diſſidia alium Legatum eo decreturus eſſet. Percepta hac Regis ſollicitudine Catholici ad reddendam pacem nil reliquum fecere, Calviniſtæ vero pertinaciùs inſtabant, ut Solothurnii Parricidas capite damnarent: dum autem in delinquentes mitiorem ſententiam fuiſſe pronuntiatam inaudierant, jurabant Bernates, ſe reſciſſis fœderis mutui tabulis Solothurnios pro peregrinis habituros. Incaſſum Solothurnii opponebant, quod domeſticorum, fratrumque ſuorum ſanguine, ubi ſcelus mitiori pœna ſat elui poſſet, manus polluere exhorreſcerent, nihilominus Bernates vindictæ ſuæ flammas haud aliter, quam Catholicorum cruore extinqui poſſe declararunt. Eapropter ceteri undecim Ordines tandem has reconciliationis leges propoſuere: Reſtituta annonam advehendi libertate Philippus a Roll Bechburgi Præfectus necnon Henſellus ejusdem famulus perpetuo mulctentur exilio, ſi vero intra Ordinum fines reperiantur, capitis pœna plectantur, Præfecti bonis nihilominus in fiſcum redactis. Urſinus vero Brunnerus Falckenſtenæ Præfectus ſexennalem proſcriptionem ſubeat, & perpe-

Sæc. XVII. A. C. 1632. perpetuo a publicis excludatur officiis. Hi vero, qui miseros de ponte dejectos interfecerunt, in custodiam redacti pro culpæ merito severe plectantur; qui vero convitia & calumnias in eos sparserunt, publice palinodiam canant: damna vero ex proscriptorum bonis compensentur, ac tandem mutua ex præteritorum oblivio. Has leges Solothurnii prompto animo acceptarunt. Calviniſtæ vero reclamabant, his Catholicorum pœnis effuso Calviniſtarum sanguini nondum satis parentatum rati: tanto igitur cruoris aviditati cedere compulsi Solothurnii, quosdam ex reis mortis supplicio affecerunt, ut tandem Bernatum vindictam cruentis illorum victimis placarent.

§. LXIII.

Christianus Guilielmus Marchio Brandeburgicus ad fidem Catholicam reversus.

Brachel. Hist. l. 4. Adlzr. Annal. Boic. part. 3. l. 17. Kraus exempla convers. cap. 13.

Eo tempore, quo Gustavus Sueciæ Rex Lutheranam sectam tuendi obtentu usus, Germaniam invaserat, Christianus Guilielmus Marchio Brandeburgicus Magdeburgensis Administrator eandem sectam, cujus beneficio Halensem Episcopatum usurpaverat, hoc anno die trigesima prima Maji abomina-

tus

tus est: Jam enim Principum nonnulli sectarias novitates nauseare cæperant, quos inter Joannes Ludovicus Nassovius Princeps, & Rupertus ante triennium Viennæ, Eduardus ejusdem frater, ac Friderici V. Palatini Comitis filius in Galliis, necnon Franciscus Carolus Henrici Saxen-Lauenburgici Ducis Frater anno priore ejuratis erroribus ad sinum Ecclesiæ Apostolico-Romanæ reversi fuerant. Hoc ergo anno pariter clementissimum Numen Christianum Brandeburgicum olim accerrimum Lutheranæ sectæ Pugilem pari felicitate beabat; cum enim in Magdeburgensi expugnatione a Tillio captus Neostadium prope Viennam abduceretur, in eodem secessu crebro a Religiosis salutabatur, ac cum illis non raro de fidei capitibus sermones conferebat, tandem vero agnito errore humana Lutheri somnia detestatus, Catholicam Religionem sincero animo complectebatur, in Sacello aulico solemni pompa Catholicam fidem publice professus. Ne vero Religionis mutationem obtinendæ liberationis studio feciſſe videretur, etiam postquam libertati redditus erat, potius in Catholicis Cæsaris ditionibus remanere, quam ad suos reverti maluit. Ea res vehementer usfit reliquos Protestantes, ac præcipue Gusta-

Sæc. XVII. A. C. 1632.

Sæc. XVII. A. C. 1632.

Gustavum Regem, qui verbis ac litteris suam indignationem patefecerat, ast magnanimus Marchio potius Dei honorem, animæque suæ salutem, quam unius Regis favorem respexit. Edidit hic Princeps præclarum super sua conversione librum, cui titulum præfixit: *Speculum Brandeburgicum.*

§. LXIV.

Principum, ac Bellïducum obitus.

Lotich. l. 45. cap. 1. Sobieski comm. Chotinens. Piasecc. in chron. Bell. Laur. Aust.

Ineunte hoc anno Sigismundus III. Polonorum Rex in tam gravem inciderat morbum, ut Regni Proceres de eligendo Successore Warsoviæ deliberarent, Catholicis ac præcipue Ecclesiasticis Religione Catholicum, Protestantibus vero suæ sectæ addictum proponentibus. Harum simultatum beneficio usus Gustavus Sueciæ Rex, per Jacobum Rüsselium Legatum suum regium hoc diadema sibi asserere adlaborabat, inscius Polonicæ legis, vi cujus ille, qui Rege adhuc vita superstite coronam prensaret, tanquam patriæ proditor damnaretur: quocirca Suecica petitio a Proceribus omnino rejecta est. Tandem Sigismundus Rex cunctis morientium Sacramentis pie munitus die trigesima Aprilis humanis, quibus toto Regiminis sui tempore acriter jactatus fuit,

tur, calamitatibus ereptus, pie in Domino obdormivit, cui succeſſorem dedere Proceres Uladislaum IV. magni Parentis Filium primogenitum, qui rebus in adoleſcentia fortiter prudenterque geſtis ſibi ad diuturnam pacem aditum pandebat. Præfuit Sigismundus Regno quadraginta quinque annis, anno ætatis ſuæ ſexageſimo ſexto defunctus. Sæc. XVII. A. C. 1632.

Ejusdem hujus anni vigeſima nona Novembris die inconſtantis fortunæ victima cecidit Fridericus V. Palatinus Elector a Cæſare exauctoratus: cum enim propria ambitione, pravisque Aulicorum conſiliis, & vanis Aſtrologorum promiſſis deluſus, Bohemicum diadema ſibi imponeret, primus turbarum Germanicarum Author prælio devictus, ſuis Provinciis avitisque dignitatibus exutus, duodecenne exilium pati cogebatur: cumque nihil propius eſſet, quam ut a victore Sueco reſtitueretur, comperta liberatoris ſui nece in extremum mærorem, febrimque periculoſam incidens, Moguntiæ die vigeſima nona Novembris miſerrimum vitæ ſuæ curriculum abſolvit, poſtquam promeritas uſurpationis ſuæ pœnas dederat, eo redactus, ut ex Palatino Electore Rex, ex Rege mendicus

Sæc. XVII. A. C. 1632.

cus aliena liberalitate sustentatus, ac propemodum nihil evaderet.

Vid. supra lib. 196. §. 23. t. 58. pag. 443.

Meliore fato, ac longiore vita dignus die decima tertia Septembris Tyroli decesserat Leopoldus Austriæ Archidux, Princeps togata prudentia, fortitudine militari, immoto Religionis studio, insignique in Deum pietate longe celeberrimus. Hic dimisso Passavienſi & Argentinensi Episcopatu Claudiam Ferdinandi I. Etruriæ Ducis Filiam duxerat, ex qua duos Filios masculos suscepit anno ætatis quadragesimo sexto defunctus. Sub idem ferme tempus Carolus Hispaniæ Princeps, ingentis animi juvenis, ac nonnisi ad summa quævis natus, naturæ debitum solvit: Fertur eum fuisse veneno sublatum, eoquod Regi Fratri suo de accepanda corona suspectus esset. Hos accelerante fato præcessit Mauritius Hassiæ Lnndgravius, qui Eschwigæ die decima quinta Martii ferme sexagenarius obiit. Pariter in Ruremundana obsidione Ernestus Casimirus Nassovius Princeps glande trajectus decessit. Meliori mortis genere animam reddidere Augustus Dux Palatinus Sultzbacensis apud Francos, & Fridericus Dux Lauthereccanus apud Augustanos, necnon Franciscus Austrasiæ Dux, alias Valdemontius dictus. Præterea Austriæ Duci-

Ducissa, item & Guastallæ Dux Vien- Sæc. XVII.
næ e vita emigrarunt. A. C. 1632.

Porro speciali mentione dignus est obitus Joannis Tzerclas Comitis Tillii, & Godefridi Henrici Comitis de Pappenheim, cum ambo essent viri, in quibus magna erat pietas, etsi castra fuissent secuti. Horum prior a teneris annis singulari in Deum pietate clarus, Beatissimam Virginem Oetinganam per totum vitæ decursum eximie coluit, ibidemque quotidianum Missæ Sacrificium perpetuo celebrandum instituit, atque eidem monile gemmis præstantissimum sibi ab Isabella Belgii Gubernatrice donatum in filialis amoris sui pignus, præter mille rosatos (ut vocant) nummos ab Hamburgensi urbe ultroneo dono acceptos consecravit. Adolescentior factus pro Deo, Cæsare & Maximiliano Electore Bavaro non sine generoso vitæ contemptu militans, plurimas propterea de hoste victorias reportavit, tandem accepto ad Lycum vulnere Ingolstadium delatus, cum præsens haud amplius gladio, pene moriens consiliis suis dimicantes Bavaro-Cæsareos adjuvit, quin propterea præcipuum salutis suæ negotium negligeret: tanto enim spiritus fervore tantaque animi fortitudine, sicut olim ad prælia, ita nunc ad extremam mortis

Sæc. XVII. A. C. 1632. luctam se accingebat, ut suprema vitæ linea, sanctum æque ac generosum anteactæ vitæ decursum referret: Ipse quoque conscientiæ suæ arbitrum monebat, ut in supremo conflictu ei Psalmi verba: *in te Domine speraci* identidem suggereret: die autem gesima Aprilis perceptis omnibus rientium Sacramentis refectus, verso ad Christi patientis effigiem placidissime animam efflavit, natus septuaginta tres: Ejus funerirentabant lacrimis suis præcipue Cæsar, Bavariæ Elector, omnesque Principes Catholici, quorum caussam supremus Catholici exercitus Bellidux mitos annos feliciter gesserat. Nemo ætate, aut magnitudine rerum gerrum, aut nominis sui gloria apud summos juxta infimosque Tillio par erat Heros perpetuo sobrius ac cælebs, semper tamen adeo pudicus, ut hanc continentiæ laudem ne ipsi quidem hostei detrahere auderent: omnium quevitiorum osor, alienæ improbitatis impatiens, justi tenax, ac integropropriique peculii in caussas pias profusus, qui pauperi propior, quam opulento ex alienis ditescere abhorruit. Facessant igitur Tillianæ gloriæ æmqui ingentia ejus facta variis calumimpetere, eumque adversus plumbeum

Sæc. XVII. A. C. 1632.

mortem diabolicis incantamentis innoxium spargere non erubuerunt. Immota enim Tillii in Deum fiducia, provida sagacitas, intrepidus ipsius animus, ac singularis militum amor, a quibus vulgo dictus Pater, & a quo nonnisi Filii sui nominabantur, hunc Heroem inter tot clades & prælia innoxium servabat. Non minus glorioſam mortem pro Religione ac patria oppetiit Pappenheimius inter generoſos ſui ævi heroes merito recenſendus, qui in Luzenſi prælio fortiſſime dimicans, ac tormenti pila ad renes trajectus, die ſeptima Novembris ex vulnere poſt mediam horam in rheda, qua Lipſiam deferebatur, anno ætatis ſuæ trigeſimo octavo deceſſit, plenus gaudii, quod Guſtavum Regem paulo ante interfectum comperiſſet, ejusque nece victoriæ palmam, quam ſuo ſanguine rigaverat, in Cæſaris favorem brevi maturaturam ſperaſſet. Erat plane Bellator in paucis magnanimus, felix, ſapiens atque imperterritus, centenas ut minimum palmas promeritus, qui totidem in corpore cicatrices ex vulneribus pro communi Religionis, Cæſarisque ſalute acceptis, numerabat.

Sæc. XVII.
A.C. 1632.

§. LXV.

Ludovici de Balſac liber a Facultate Theologica Pariſienſi cenſuris notatus.

Argentre Concl. & Jud. Facult. pag. 354.

Edidit Joannes Ludovicus Guez de Balſac librum, ſub titulo: *Princeps*, cujus eloquentia ſicut multorum oculos, animosque in ſe rapuit, ita etiam doctrinæ novitas plurium offenſionem excitavit: fama igitur ad Facultatem delata, hæc jam anno priori duos aſſignabat Doctores, qui hunc librum maturo ſubjicerent examini: ad horum relationem Facultas die ſecunda Januarii cenſuit, Authorem, ut libri ſui errores corrigat, per ſuos Amicos monendum, eique propoſitionum, quæ minus ſanæ videntur, indiculum eſſe exhibendum, priusquam ſeverius in illum quidquam agatur. Re comperta Balſacus ad S. Facultatem has dedit literas: *Cum primum mihi renuntiatus eſt, venerandi Patres, quædam in Principe meo a vobis animadverſa eſſe, quæ offenſionem aliquid habere viderentur, nihil antiquius duxi, quam ut vobis primo quoque tempore ſatisfacerem, quod jam dudum equidem feciſſem, niſi me in ipſo conatu vehemens, ac diuturnus morbus oppreſſiſſet, quo ſum ab ineunte anno in hunc usque*

Sæc. XVII. A.C. 1632.

diem pene confectus. Itaque ſtatim ac recreari paululum cœpi, ſcripſi hanc ad vos epiſtolam, unam velut teſtem & obſidem allegarem meæ erga vos obſervantiæ ac judicii, quod de veſtro ordine ſingulare ſemper in me fuit, quem quidem ordinem Catholicæ in hoc regno Eccleſiæ columen, ac divini dogmatis interpretum Sacrarium nominare conſuevi, quocirca cum in illum ſcribendi laborem incumberem, ad hoc unum in tanto eram animo, ut ex meis lucubrationibus & vigiliis tale aliquid exiſteret, quod tam gravium, tamque ſapientum Virorum authoritate probaretur, quod quia non perinde ut putabam, caſu, neſcio quo conſequi potui, nec dum ſatis magnum ad tã uſum, ac ſubſidium paravi mihi, ut a vobis diſcam quod neſcio, æquitatem ac docilitatem ſpondeo non defuturam; & quamvis eorum, quæ in meo illo libro aliquid ſubolere videntur erroris, contra privatos reprehenſores haud abſurdus defenſor fortaſſis eſſe potuiſſem, cedo tamen non invitus toto illo ſperato victoriæ ſucceſſu atque fructu; ac veſtro potius quam meo de me, ſcriptisque meis judicio fautor, & ſuffragator accedo, cum meis patribus contendere mens refugiat; nec ſe eorum authoritate refragante bene ſentire præſumat; hoc ut bona profiteor, ac pro me fero, ſic a vobis poſtulo viciſſim, ut & illud cujusque modi eſt, quod minus caute injectum ſit pro humani-

Sæc. XVII. A. C. 1632.

manitate excusare vestra, & si quid dein-ceps a me titubatum erit, pro sapientia do-cere ac commovere velitis. Datum Engi-lismæ pridie idus Martii anni a Christo na-to millesimi sexcentesimi trigesimi tertii.

Perlecta hac epistola Facultas cen-suit die tertia Maji propositiones cen-suris a se notatas ad Balsacum esse trans-mittendas: erant autem hæ I. *Certum est, quod sine operibus fides non plus meri-habeat, quam violentus vivæ imaginatio-effectus, vel nimium docilis animi credu-tas: sine operibus Mysteriorum cognitio-curiosa speculatio, cujus etiam Philoso-Paganus capax est.* Censura. „Christi-„ni improbis moribus, ac sine bon-„operibus, possunt retinere, & etia-„sæpe retinent fidem infusam, & s-„pernaturalem, cujus paganus Phi-„sophus capax non est.„

II. *Quantumvis sæpe Princeps cor-suo Confessario prostratus, totaque Majestas ad pedes unius e suis subditis h-miliata conspiciatur: non propterea cred-dum, quod ex peccandi consuetudine h-actio sit ei reddita familiarior; quippe h-mano modo loquendo & juxta rigorem n-stræ justitiæ, nisi seipsum calumnietur, n-non se accusat de peccato.* Censu-„Juxta Scripturæ Sacræ testimo-„justi non sunt immunes a peccatis o-„nialibus, ad quorum remissionem in-

„tut-

„tutum est etiam Sacramentum Pœni- Sæc. XVII.
„tentiæ, & non tantum ad mortalium; A. C. 16 2.
„unde qui eo fine accedit ad illud Sa-
„cramentum, tantum abest, ut se ca-
„lumnietur, ut etiam vere se accuset,
„adeoque suscipere hoc Sacramentum
„sine Sacrilegio non posset, qui nul-
„lum unquam peccatum actuale, aut
„lethale, aut veniale admisisset.„

III. *Nullus ex diabolis acrius cruciatur quam Tyranni.* Censura. „Hæc pro-
„positio corrigenda est, apposita qua-
„dam restrictione seu modificatione,
„qualis esset hæc: *Pauci ex diabolis.*„

IV. *Cuncta, quæ necessario aguntur, ex ipsa necessitate excusantur & vindicantur: sui ipsius conservatio est omnibus debitis, antiquior.* Censura. „Hæ propo-
„sitiones sunt falsæ sic conceptæ uni-
„versalibus terminis, ac etiam pericu-
„losæ, præsertim ita simul junctæ: &
„certe debitum creaturæ erga Deum
„est antiquius & strictius in ipsa etiam
„creatura, quam conservatio sui ipsius.„

Has propositiones Facultas ad Balsacum transmisit unacum sequenti responso ad ejus epistolam: „Redditæ
„sunt nobis ad Calendas Aprilis abs
„te literæ, Vir clarissime, omnibus qui-
„dem gratissimæ, non eo solum nomine,
„quod multam in Ordinem nostrum ob-
„servantiam præseferrent, sed etiam

Sæc. XVII. A. C. 1632.

„vel maxime, quod propensissimam
„tuam voluntatem ea corrigendi, quæ
„in tuo *principe* offendere mentes chri-
„stianas possent. Hunc in librum in-
„quirendi, fama, quæ nec te latere po-
„tuit, non tam occasionem nobis quam
„necessitatem attulit, in quo sane ut
„nulla nisi disertissima, sic imprudentia
„quædam excidisse deprehensa sunt ex
„eorum relatione, quibus recensendi
„ejusdem delegata provincia fuerat,
„præcipua eaque maxime instituti no-
„stri huic epistolæ subnectemus, quæ
„& si judicabantur minus orthodoxæ
„Doctrinæ amussim quadrare, æquum
„tamen pro christiana charitate ac be-
„gnitate tua duximus, ut omnem judi-
„cii æquitatem amicitiæ monitionem
„præcederent, quo tu ipse operi tuo
„emendando quaqua operam dares.
„Istud vero quam pro voto nostro suc-
„cesserit, vel ex eo intelleximus, quod
„tua ipse sponte in idem consilium con-
„spiraveris, docilitatem Facultati no-
„stræ ad id tua epistola pollicitus, quod
„& maxime tibi gratulamur; neque
„velimus tamen in illud incumbere,
„Ordinis nostri duntaxat authoritate
„motus, uti benevole recipis, verum
„ipsius veritatis, cui nunquam felicius
„triumphant ingenia, quam dum ce-
„dunt; summissis præsertim per Reli-

„gio-

„gionis obsequium armis, quorum usus „quantum subsidii ad decertandum con- „ferret, tantum non posset non afferre „impedimenti ad victoriam, siquidem „hoc in genere vincere, nisi victi non „possumus. Nec tu etiam talem dein- „ceps debebis modestiæ tuæ gloriam, „cujus laude non minor inter christia- „nos audies, quam inter mortales fa- „cundia audiisti hactenus; ejusdemque „merito lubentissimos laudatores habe- „bis, quos alias multa urgente queri- „monia officii ratio coegisset, vel invi- „tos esse Censores.„ Sæc. XVII. A. C. 1632.

§. LXVI.

Hieronymi Vidoni Cardinalis obitus.

Hoc item anno Hieronymus Vidonus Nobilis Cremonensis Romæ die trigesima Octobris e vivis abiit: Hic ingenium suum, quo præstabat, pluribus scientiis excultum in Ecclesiæ, Sedisque Apostolicæ obsequium indefesso Studio impendit, ac munia sibi a pluribus Romanis Pontificibus commissa singulari fide & summa integritate caute non minus, quam prudenter administravit: unde ab Urbano VIII. Papa ante quinquennium inter Diaconos Cardinales adscriptus, an plus honoris a Purpura acceperit, quam redde- *Vittorell. in addit. ad Ciacon. Ughel. in Ital. Sacr.*

Sæc. XVII. A.C. 1632

diderit, dubium reliquit. Vera de eo fama fert, destinasse Cardinales, optasse Reges, ut Pontifex Maximus ipse renuntiaretur, si vitam ad proxima comitia protraxisset: ast æterna licet memoria dignus, anno ætatis suæ quinquagesimo primo nimis præmature decessit, sepultus in Ecclesia Carmelitarum Discalceatorum S. Mariæ de Victoria.

§. LXVII.

Ludovici Ludovisii Cardinalis extrema.

Maracc. in Purp. Marian. Ciacon. in vita Greg. XV.

Non minus gratam nominis sui memoriam posteris reliquit Ludovicus Ludovisius patria Bononiensis, Gregorii XV. Nepos: Hic nequaquam sanguinis beneficio, sed potius meritorum suffragio juvenis adhuc sub eodem Pontifice Patruo suo quamplures dignitates Purpuramque brevi temporis intervallo assequebatur; ingenii enim felicitate literarum stadia præcipiti cursu emensus, miram honestatem, gravitatem, temperantiam, animi magnitudinem, & justitiam præseferebat, Vir nonnisi ad excelsa natus, heroicisque virtutibus maxime instructus. Erat etiam in pauperes oppido liberalis, erga omnes supra modum comis ac facilis,

cilis, de augendo Dei cultu summopere sollicitus: Templum augustum Romæ S. Ignatio sacrum Regiis ferme sumptibus exstruxit, ibidemque Collegium Hibernorum juvenum instituit, annuosque illi reditus assignavit. Tandem vero rebus præclare gestis Bononiæ nonnisi triginta septem annos natus, die decima octava Novembris decessit, sepultus in sua Metropolitana. Scripsit sermones plurimos Bononiensibus literis excusos. Sæc. XVII. A. C. 1632.

Duobus nonnisi Cardinalibus hoc anno defunctis Urbanus VIII. Pontifex die vigesima Decembris unum duntaxat Cardinalem Joannem Albertum Sigismundi III. Polonorum Regis Filium post Patris sui mortem subrogabat.

§. LXVIII.

Variæ Urbani VIII. Pontificis Constitutiones.

Præterea Urbanus VIII. Pontifex pastoralem suam sollicitudinem circa varia Ecclesiæ negotia extendit, editisque Constitutionibus testatam reddidit, & primo quidem cum Mutius Vitelleschus Societatis Præpositus, socios suos non raro sæcularia officia ac dignitates ambire deprehenderet, summum Pontificem rogabat, ut votum, vi cujus *Bull. magn. Urb. VIII. tom. 4.*

Sæc. XVII. A. C. 1632.

jus Prælationem vel dignitatem extra Societatem prætendere vel secluſa obedientia acceptare prohibebantur, etiam ad *sæculares* ejusmodi dignitates & officia, quæ jurisdictionem habent, extendere vellet: quod etiam Pontifex die vigeſima quinta Januarii edita deſuper Bulla præſtitit. Pariter Generalis Vicarius Ordinis Fratrum B. V. de Mercede expoſuit, quod Laici fratres non raro licentias extorqueant, vi quarum ad Sacros Ordines promoveri ambiunt, hinc Pontifex die decima Martii prohibuit, ne impoſterum inconſulta S. Congregatione quispiam Ordinis Superior ejusmodi licentias concedat, laici vero ita ad minores vel S. Ordines promoti, a ſuſceptis Ordinibus perpetuo ſint ſuſpenſi, ac laici, ut antea, remanere intelligantur. Cum vero Pontifex Suecorum irruptione, ac Proteſtantium violentiis grave Eccleſiæ & Imperio periculum imminere intelligeret, die prima Aprilis omnes Patriarchas, & Eccleſiæ Paſtores, necnon utrumque Clerum, cunctosque fideles hortabatur, ut fuſis ad Deum precibus concordiam inter Principes Catholicos impetrare ſatagerent. Sub idem tempus Carmelitarum Diſcalceatorum Generalis Procurator querebatur, quod nonnulli ex Carmelitis calceatis in Belgio

gio & Siciliæ Provinciis Excalceatorum habitum deferant, seque Carmelitas reformatos S. Theresiæ non sine gravi Ordinis Theresiani detrimento, & aliorum scandalo nominent; re igitur perpensa Pontifex die prima Decembris hanc temeritatem interminata excommunicationis majoris, & suspensionis pæna coercuit: Insuper decretum a S. Inquisitionis Generalis Congregatione conditum approbavit, vi cujus omnibus Regularium Superioribus inculcatum, ut suos subditos sæpe commoneant de injuncta omnibus observantia circa executionem Apostolicarum Constitutionum, quæ contra hæreticam pravitatem emanarunt. Denique die vigesima secunda ejusdem Mensis declaravit Pontifex, quod Clerici Regulares, vulgo de Somasca dicti, in Orphanotrophiis, Seminariis &c. suæ curæ commissis privata Oratoria habere, & pro ibidem commorantibus etiam intra tempus Paschale Missam celebrare valeant.

Sæc. XVII. A. C. 1632.

§. LXIX.

Diversæ S. Congregationum decisiones.

Motis subinde dubiis Sacræ Congregationes sequentibus decretis hoc anno

Decis. S. Congreg. Rit. Episc. Concil. &c.

Sæc. XVII. A. C. 1632

anno ſatisfecere, & quidem die vigeſima ſeptima Januarii Sacra Congregatio decidit, quod Epiſcopi & Vicarii Capitulares vigore Jubilæi non poſſint publice denuntiatos abſolvere in foro exteriori propter læſam immunitatem Eccleſiaſticam, ſed duntaxat in foro conſcientiæ, quando ſcandalum non eſt notorium: Declaravit quoque die decima quarta Februarii Sacra Rituum Congregatio, quod Parochus, ſive Rector Eccleſiæ Parochialis tanquam illius caput, thurificandus ſit ante loci Patronum: ſequentis autem Menſis die decima tertia decidit, quod Prælati Regulares habentes privilegium benedicendi veſtes Sacras, cæmeteria &c. hoc privilegio uti non poſſint, niſi in rebus, in quibus Sacra unctio non adhibetur, & duntaxat pro propriis Monaſteriis & Eccleſiis: Capellani autem in Eccleſiis Laicorum, ſeu Oratoriis non valeant benedictiones facere Candellarum, Cinerum, Palmarum, nec in feria quinta Majoris Hebdomadæ Miſſam ibidem celebrare, vel SS. Sacramentum in ſepulcro ea die cuſtodire, ſed hæc munia a Parochis in ſuis Eccleſiis exerceantur: declaravit etiam die vigeſima prima Junii, quod vera Spina Coronæ Domini inter reliquias inſignes ſit computanda ac colenda

Sacra

Sacra etiam Concilii Congregatio die tertia Julii ſtatuit, quod Superior unius Religionis extra Eccleſias ſui Ordinis non poſſit approbare Regulares alterius Ordinis pro audiendis Confeſſionibus ſuorum ſubditorum: Die autem prima Decembris a S. Rituum Congregatione ſancitum, feſtivitates, in quibus tenentur Canonici aſſociare Epiſcopum, eſſe Epiphaniam, feriam quintam in Cæna Domini, Paſcha, Aſcenſionem Domini, Pentecoſten, SS. Petri & Pauli, Aſſumptionis & Nativitatis B. V. omniumque Sanctorum feſta. Sæc. XVII. A. C. 1632.

§. LXX.

Scriptores Eccleſiaſtici hoc anno defuncti.

Inter Scriptores Catholicos, qui ſcientia & pietate inclaruere, hoc anno plures deceſſerunt, & quidem ex illis I. Franciſcus Haræus, Ultrajectinus Canonicus Lovanienſis, qui Compendium Surii de vitis Sanctorum, Chronicon univerſale, Annales Ducum Brabantiæ & tumultuum Belgicorum, catenam auream in quatuor Evangelia, & plura alia, quæ Valerius recenſet, poſteritati reliquit. II. Joannes Baptiſta Agucchius Sedis Apoſtolicæ Nuntius apud Venetos ſcripſit de antiquitatibus Bono- *Miræ. Script. Sæcul. XVII. Echard t. 2. Bibl. Script. Ord. Præd.*

Sæc. XVII. A. C. 1632. Bononienſibus, monita ad Nuntios Apoſtolicos, ſermones de Republica rite adminiſtranda, de privata vita, ingratitudine, & Hypocriſi, necnon vitas Cardd. Segæ & Agucchii. III. Albertus Picciolus Meſſinenſis Sacerdos elucubravit Philactirion adverſus Mamertinæ Immunitatis calumniatores, tractatum de antiquo Jure Eccleſiæ Siculæ præter alia IV. Franciſcus Capiferrus Ord. Præd. publici juris fecit Elenchum librorum prohibitorum, & decreta omnia Pontificum contra ejusmodi libros. V. Joannes Lopez Monopolienſis Epiſcopus præfati Ord. vulgavit epitomen SS. Patrum & Hiſtoriam Ord. continuatam. VI. Hyacinthus Valleius ex eodem Ordine elucubravit Hiſtoriam Concilii Tridentini, Apologiam pro Indiarum defenſione, duos tomos de ſtatu Matrimonii, cum vitis Sanctorum conjugatorum, Apologiam adverſus rationale Nicolai Videlii Calviniſtæ, plerasque alia. VII. Emanuel a S. Matthia Ord. FF. Minorum edidit Dialogos de Goenſium aliarumque Gentium barbararum ſuperſtitione. VIII. Chryſoſtomus Henriquez Ord. Ciſterc. ſcripſit Lilia Ciſtercii, Menologium Ciſtercienſe, vitam Rusbrockii & plusquam quadraginta alia opuſcula. IX. Guilielmus Balduinus S. J. poſteris reliquit tractatus

tus de Incarnatione, de peccatis, gratia, amore & timore Dei &c. X. Petrus Lanselius ex eadem Societate edidit dispunctionem Calumniarum, quæ S. Justino M. a Causabono inustæ sunt, S. Dionysii Areopagitæ opera vindicata, & Biblia Sacra cum notis. XI. Joannes Hevin Jesuita conscripsit contra Calvinistas suum *Idolum confractum*, seu de Adoratione Imaginum. Sæc. XVII. A.C. 1632.

§. LXXI.

Quorumdam Scriptorum Acatholicorum obitus.

His addere lubet ex Scriptoribus Acatholicis nonnullos, qui pariter hoc anno vitam, calamumque posuerunt: ac primo quidem Jacobus Froereisen prælo subjecit Scrutinium Panopliæ Bellarminianæ, Apocalypsin Anti-Christi, Facem Catholicæ veritatis, exauctorationem Draconis fanatici, Dissertationes contra Weigelianos, Apologeticum contra Sachsium Calvinistam, pluraque alia inter quisquilias reponenda. II. Joachimus Stegmanus, Socinianus, scripsit controversiam hujus temporis de Ecclesia, disquisitionem de nomine Evangelicorum contra Pontificios & Valerium Magnum, notas falsæ doctrinæ & præter alia libellum *Freher. Theatr. Vir. erud.*

Sæc. XVII. A. C. 1632.

de Judice & norma controverſiarum fidei. III. Leonardus Hutten, Anglus edidit tractatum de Crucis uſu in Baptismate. IV. Joannes de Müeſter Calviniſta ſcripſit Parallela Chriſtiana, & Antichriſtiana, Explanationem de Cena Domini, de Eccleſiarum viſitationibus & diſciplina &c. V. Michael Hermanus, Lutheranus, edidit Joſuam enucleatum, compendium Theologiæ & nonnulla alia. VI. Alexander Cecus, Anglus ex putido ſuo fonte retraxit fabulam de Joanna Papiſſa, vulgavit quoque præter alia redargutionem jactantiæ Pontificiæ. VII. Zachæus Faber ſcripſit de libertate Religionis in Bohemia, & de victoria ex bello Lutherano-Calviniſtico, necnon Alcoranum Calvinianorum & Turcarum. VIII. Joannes Stumpfius edidit Poſtillam allegoricam, & Commentarium in Epiſtolam Judæ.

§. LXXII.

Conſecrationis uſus Londini in Anglia obſervatus.

Rapin. Thoir. hiſt. d'Angl. l. 19.

Jam dudum Puritani in Anglia iniquiſſimo ferebant animo, quod in Eccleſia Anglicana ritus Eccleſiaſtici Romanis valde affines in uſum deducerentur, quin tamen indagarent Puritani, [illegible]

bi ritus veteris Ecclesiæ praxi confor- Sæc. XVII.
mes, atque ad pietatem excitandam, A. C. 1632.
augendumque externum Religionis decorem apti forent: Hos in Ecclesia Romana observari, jam satis superque erat, ut illos abominarentur Calviniſtæ Puritani: inde etiam ortum traxerat eorum odium contra Angliæ Episcopos, ipsumque Carolum I. Regem suum, quem tamdiu infectabantur, donec ipsum Regno & vita spoliarent: Haud incognitum habebat Rex, quod iidem Puritani Regiam auctoritatem evertere, unice intenti essent, quocirca omnes Regni Episcopos edicto hortabatur, ut sedulo invigilarent, ne Puritani Prædicantes in Ecclesiam Anglicanam irreperent, illos vero exacte observarent, qui studiose præscriptos hujus Ecclesiæ Ritus negligerent. Hoc ipsum Regis decretum magis adhuc acuebat Puritanorum invidiam, quapropter nil intentatum, inausumque relinquebant, ut Episcopos, quos existimatæ hujus vexationis authores crediderant, Proceribus, populoque exosos redderent: nec deerant illis opportunæ tum occasiones: sub idem enim tempus Laudus Londinensis Episcopus Ecclesiam sanctæ Catharinæ nuper restauratam consecrare aggrediebatur, hoc ritu usus: Ecclesiæ portam accedente, Musici alta

Sæc. XVII. A. C. 1632. voce clamabant: *Attolite portas princi-pes* &c. foribus mox apertis Episcopus Ecclesiam ingressus, flexo poplite, et-tensisque brachiis dicebat: *locus iste Sanctus est, in Nomine Patris* &c. postea col-lectum pulverem iterato in aerem pro-jiciens, ad Aram accessit, sæpius ge-nuflectens: quibus peractis cum tot-Clero supplicantium more circa Eccle-siam procedens, Psalmos 19. & 10-cantari jusserat, atque ad Aram re-versus, orationem subjunxit, & ele-vata voce exclamavit. *Consecramus hu-Ecclesiam, eamque pro te tanquam loca-Sanctum, qui nullo usu communi amplius profanari poterit, segregamus:* postea ve-rias imprecationes in eos, qui Eccle-siam profanaverint, uberes vero effun-benedictiones in illos, qui ad illius re-staurationem, necnon ad suppellec-lem pro celebranda re Divina neces-riam pecunias erogaverint, popul-*Amen* respondere jusso. Demum in-tari Eucharistiam consecraturus, pre-missis pluribus genuflexionibus ad men-sam, ubi vinum & panis erant appo-sita, accessit, ac septies profunde in-clinatus quasdam desuper preces fe-dit, panem & calicem velo cooperta-detexit, terque sese inclinans seipsum communicavit, postea præcipuos ec-adstantibus. Tum vero Puritani in-

xare tota ſpiritus furorisque ſui fræna cæpere, & in Epiſcopi ſuperſtitionem pleno ſermonis impetu detonare, illum accuſantes, quod Romanum rituale ſecutus eſſet. Inſuperhabita tamen horum oppoſitione Epiſcopi Anglicani viciſſim Puritanorum auctoritatem omni data occaſione imminuere ſatagebant, hocque ipſo anno Scherfieldus Saresburienſis Nobilis illorum ſeveritatem experiri cogebatur; cum enim Collegiatam Eccleſiam S. Edmundi, quam Henricus VIII. invaleſcente ſchismate Catholicis eripuit, & Jacobus I. laicis venalem expoſuit, emiſſet, eandemque reparaturus feneſtras, in quibus præter varias Sanctorum imagines Hiſtoria de creatione Mundi juxta religioſam veterum ſimplicitatem erat depicta, auferri juſſiſſet, ipſusque earum quasdam confregiſſet, mox urgente Londinenſi Archiepiſcopo Scherfieldus accuſabatur, quod contra Canones abs licentia Epiſcopi Diæceſani in contemptum Regis quædam in Eccleſiæ ornamento immutaſſet, ac ſine auctoritate Reformationem moliri auſus eſſet, ſuoque exemplo perverſis, ſchismaticis ac Eccleſiæ Anglicanæ Regimini, Regique infenſis ad temerarios ejusmodi auſus anſam præbuiſſet: Eapropter Regii Judicis ſen-

Sæc. XVII. A. C. 1632.

Sæc. XVII. A. C. 1633.

tentia Scherfieldus quingentas ſterlingorum libras mulctæ nomine penderet, necnon a loci Epiſcopo veniam petere juſſus eſt.

§. LXXIII.

Simulata pacis concilia a Suecis cæterisque fœderatis propoſita.

Adlzreit. Annal. Boici l. 18. part. 3. Theatr. Europ. tom. 2. pag. 672. Daniel hiſt. de Franc. t. 10. p. 38. Barre Hiſt. d'Allem. pag. 642.

Interim in Germania ſuperiori bellum inter Cæſareos, Suecosque ancipiti Marte, ac alternante fortuna poſt Guſtavi Regis mortem gerebatur. Enimvero Franciæ & Daniæ Reges, necnon Suecicæ Coronæ Miniſtri habito Heilbrunæ conventu pronos ad pacem animos ſimulabant, reipſa tamen nil niſi ad novos belli proferendi apparatus inducias ſpatiumque quærere videbantur: Suadebant in hoc conventu Suecis, ut Cæſar, ejusque fœderati tanquam Imperii hoſtes declarentur, donec Suecis, & Ordinibus, quos injuriis afficiſſent, feciſſent ſatis: Franciæ quoque Rex legatum ſuum Viennam decreverat, qui Cæſarem ad pacem cum Suecis & Germaniæ Principibus hortaretur, alioquin his armorum pecuniarumque ſuppetias laturus eſſet: jam antea vero per Fesquerium Legatum ſuum Heilbrunæ cum Suecis, ceteriſque Proteſtantibus armorum fœdus

contra

contra Cæsarem iniit, atque ad eandem societatem Daniæ & Angliæ Regibus, Saxoniæ & Brandeburgi Electoribus sollicitatis, Fœderati Belgii Protestantes, ut Hispanis nullas belli inducias indulgerent, hortabatur, eisque in belli subsidium duplo majorem solito, æris Gallici pensionem, auxiliumque ad restituendos Comites Palatinos addixit: Præterea Fridlandus inconsulto Cæsare cum Arnheimio Sueco Belliduce de pace egerat, has proponens conditiones. I. Condonatis damnis præteritis, privilegiisque integre confirmatis, ditiones exulibus restituantur. II. Jesuitæ ex Imperio pellantur. III. Occupata Suecis relinquantur, donec eis expensæ fuerint compensatæ. IV. Exercitus ex Imperio adversus Turcam educatur. V. Religionis libertas in Bohemia concedatur. VI. Bavariæ Dux Palatinatu in expensarum compensationem concesso exuatur, & Fridlandus dimisso Megapolitano Ducatu Moraviæ Marchionatum acceptet. VII. Denique Fridlandus utrique exercitui præficiatur, & Cæsarem invitum licet ad hasce pacis conditiones adigat. Has leges Saxoniæ & Brandeburgi Electores ratas quoque habebant, petentes tamen, ut Cæsar omnem militem ex Imperio educeret, Jesuitas à suis consiliis & Pro- Sæc. XVII. A. C. 1633.

Sæc. XVII. A. C. 1633.

vinciis expelleret, Magdeburgensi & Halberstattensi Episcopatui, pro se suoque filio nuntium mitteret, Saxoni & Brandeburgico totam Silesiam, & praeterea Saxoni Bohemiæ partem in compensationem damni cederet, denique Catholici cunctas expensas Suecis refunderent. Quamvis vero Fridlandus a Comite Mathia Henrico de Turre & a suo Cognato Comite de Tersci necnon Oxenstirnio Cancellario vehementer ad Sueciæ partes sollicitaretur, nihilominus ultionem, quam de Cæsare parabat, nondum sat maturam ratus, ultra de pace agi recusabat, nisi prius Wratislaviensis, Schweidnicensis, & Gloggaviensis Principatus sibi permitterentur. Nihil tamen inde territi Protestantes Heilbrunæ ac Francofordiæ in Cæsaris, Catholicorumque excidium strenue conspirarunt; ne vero eorum consilia patescerent, studiose articulo sexto caverunt, ne Sueci quicquam in locis occupatis, in Religionis negotio citra leges & Imperii constitutiones immutarent, sed Catholicæ Religionis exercitium, ubicunque in usu foret repertum, sancte retineri curarent, neque personis rebusque Ecclesiasticis ullam injuriam fieri paterentur: Quantum vero speciosis hisce verbis operis con-

constantia defuerit, rei successus testatum reliquit. Sæc. XVII. A.C. 1633.

§. LXXIV.

Res gestæ a Joanne de Werth Bavarici Equitatus Præfecto, & Suecis Belliducibus.

Ineunte hoc anno Joannes de Werth paucorum Equitum, quibus præerat, præsidio Suecos iterata clade prostraverat; postquam enim compererat, quod hi annonam ad Weissenburgenses adveherent, mox facto impetu illos aggressus, captis ferme quadringentis, quingentos trucidavit, profligatisque variis Suecorum legionibus Vinariensis Ducis equites prope Ebermanstadium, & Sperreuterum Boicis spoliis onustum Kaufringæ iterato prælio devicit, ac non sine luculenta hostium clade in fugam egit. Interim vero Gronsfeldius & Merodius Comes Oldendorpium ad Visurgin Suecis eripere tentabant; verum a Georgio Luneburgensi Duce præpediti Hameliam jam tertio Mense a Suecis, Hassisque arcte cinctam liberare aggrediebantur, infausto tamen successu; quippe cum magna suorum clade, amissisque belli tormentis die octava Julii repulsi sunt, ipsomet Merodio ibidem trucidato, decimo post

Brachel. Hist. l. 4. Khevenhill. tom. 12. Annal. pag. 709.

Sæc. XVII. A. C. 1633.

die Dux Hameliam & paulopoſt Osnabrugum, aliasque urbes deditione cepit. Interea Joannes Philippus Rhingravius ſeu Rheni Comes, qui pro Suecis utrumque Rheni Circulum moderabatur, quatuor urbes Helvetiis vicinas, Rhinfeldiam, Lauffenburgum, Seckingam, & Waldshutum Suecia præſidio munierat, fruſtra reclamantibus Pagis Catholicis: quo facto Hennius, Conſtantiam urbem, qua parte Helvetiam reſpicit, eo validius oppugnare cæpit, captoque Gonoduro oppido huic urbi aſſidua verberatione, ac iteratis irruptionibus extremam vim intulit, verum Wolfeggi Comitis, ac præſidiariorum fortitudine identidem repulſus obſidionem ſolvit, junctisque viribus unacum Rhingravio, & Wirtenbergico Duce in Alſatiam penetravit, cæſoque Montecuculo Briſacci Præfecto hanc civitatem toto belli apparatu obſidere cæpit: poſtquam vero Feriæ Dux Mediolanenſis Gubernator cum viginti quinque Hiſpanorum millibus ex Italia advenerat, Aldringero junctus Rhingravium ſoluta obſidione Colmariam usque repulit, ac ſine dubio ad internecionem deleviſſet, ſi Aldringerium in certæ victoriæ ſocietatem pertrahere potuiſſet: ſed prævaluit Wallenſteinii auctoritas, qui Aldrin-

dringerio, si absque ejus mandato cum hoste pugnaret, mortem comminabatur; quamvis enim Wallensteinius Steinaviæ Suecorum Equitatu in fugam acto omnes pedites captos abstraxisset, cæsoque Duvallio Sueco in Silesia hostem ex pluribus oppidis repulisset, & Francofordia ad Oderam vi, Landspergam vero deditione cepisset, nihilominus Bohemiam sibi vendicandi desiderio flagrans, victoriarum cursum ipsus sistere voluit, cumque nihil propius esset, quam ut Sueci ex tota Pomerania ejicerentur, Bernardo Vinariensi Duci sese cum Hornio jungendi ac Bavariæ Ducatum opprimendi opportunitatem præbuit, unice eo intentus, ut Feriæ Ducis, cujus gloriæ vehementer invidebat, consilia everteret: eo sine Aldringerio in mandatis dabat, & itinerum molestiis, & annonæ penuria Ducis copias dissipare satageret. Inde factum, ut Feria solus tot hostibus impar, exercitum suum in hiberna per Bavariam disponere coactus, non multo post mærore ac sinistri successus tædio vita excederet. Magis prospera fors Cæsareis in Alsatia inferiore arridebat; postquam enim Neoburgum & Hagenoam urbes bellico stratagemate interceperant, rustici uno agmine facto Suecos milites magno numero trucida-

Sæc. XVII. A. C. 1633.

Sæc. XVII. A. C. 1633.

cidarunt, donec tandem a Rheingravio coercerentur.

§. LXXV.

Landsperga a Suecis capta, eorum sævitia.

Adlzreit. Annal. Boic. l. 18. part. 3. Theatr. Europ. tom. 2.

Postquam igitur Bavaria hostium incursionibus late patuerat, Hornius & Bannerus Suecici Ductores in Necum moverunt, ubi Aldringerus Landsperga ad lycum, Memminga & Rain recuperatis Campidonam armata vi Suecis eripuit, & Hornium, qui Biberac suppetias ferre festinabat, intercipere statuit, quem tamen efugit Hornius: cum enim Cæsarea castra tam valide munita cerneret, ut sine luculenta suorum strage perrumpere haud posset, mutato consilio Mindelheimium & Kauffburum occupavit, Aldringerum, quem in Wirtenbergiam recta tendere noverat, insecutus: Jamjam cum suis copiis Lauteram pervenerat, cum primum ejus agmen Bavari, sine Ductoris imperio aggressi illorum ordines prosternerent, mox tamen ab Hornii copiis repressi in castra sese recipere compulsi sunt: Nec benignior fortuna Erbaci fessis Bavaris legionibus adspirabat; has enim Hornius primo impetu fudit, fugavitque, turmisque aliquot per Die-

fus-

furtum in adverſam Danubii oram transmiſſis alias legiones velut omni hoſtili metu ſolutas oppreſſit: demum cum Bernardo Vinarienſi Duce Donawertham, quo Sueci ex Raina expulſi aufugerant, profectus, junctis viribus Bavariam rurſus invadere decrevit. Eapropter Aldringerus, qui ad lacum Brigantinum equitatus partem reliquerat, cum reliquis copiis in vicina Bavariæ receſſit, cui Joannes de Werth juſſu Maximiliani Electoris e ſuperiore Palatinatu reverſus, cum valido Equitatu ſeſe conjunxit, ac Monachium contendit. Hunc ſtrenue inſequebantur Horniani Vinarienſibus juncti, qui expoliato oppido Aichen, agreſtes omnibus bonis exuerunt, eosque, qui ſe in ſylvas abdiderant, canibus venaticis indagantes in vincula abduxerunt, & nonnullos etiam Aldringeri milites longo itinere feſſos oppreſſere: Diu utrinque velitationibus actum; cum vero juſti prælii copia haud fieret, Hornius Landſpergæ expugnandæ curam Torſtenſonio demandabat. Hic ergo die decima ſeptima Aprilis immiſſo tibicine mox deditionem fieri poſtulat, civibus vero, ac præſidiariis, quantumvis numero paucis, ad validam urbis defenſionem paratis, mænia muralibus tormentis verberari jubet:

Sæc. XVII. A. C. 1633.

Sæc. XVII. A. C. 1633.

bet: Erumpunt nihilominus obſeſſi, cæſisque excubiis & capto Wanneo Centurione Sueco, præda onuſti redeunt, imo oppugnantium ardor defebuiſſet, niſi Auguſtani Proteſtantes, qui in Suecorum caſtris erant, Hominos ad urbis Catholicæ expugnationem accendiſſent. Igitur reſumptis animis Urbs tormentis acrius quatitur, magna pars mœnium nudatur, ac plumbeis globis ingenti numero ejaculatis extremum urbi excidium ingruit. Acceſſit ad calamitatis cumulum intestina cives inter & milites diſſenſio, his imperterritam defenſionem, illis ultroneam deditionem ſuadentibus: Mittuntur ergo ad hoſtem caduceatores, qui tamen ab irato Torſtenſonio inique repulſi, cives militesque ad ſtrenue pugnandum accenderunt: Obſtitit tamen quidam Senator, qui intentata capitis pœna, ut cives poſitis armis ſe domum conferrent, præcepit: nudata igitur civium ſtatione Sueci intempeſta nocte portas perrumpunt, & die decima nona ejusdem Menſis in urbem penetrant, moxque indomitis, impotentibusque ſeriis in cives ac præſidiarios tumultuantur: non cædibus, non præcipitiis, non ætati, non formæ, ſexuique parcunt, ſed uno miſcentes interitu, nulla Sacrorum Reverentia, nullis innocentiæ reſpe-

Sæc. XVII. A. C. 1633.

respectibus, nulloque pudicitiæ fræno, ut quemque de Catholicis, casus infaustaque fors in manus dederat, passim trucidantur, Virgines, ac puellæ necdum nubiles a libidinoso milite stuprantur, Matronarum corpora primum violata, a truculentis postea immaniter in partes conciduntur: & jam in octavam noctis horam prorogatur hæc laniena, quin pereuntium ejulatus, infantum lacrimæ, ac imbellium preces furibundos ad Christianam pietatem flectere possent. Postquam vero stupris, ac cædibus satiata erat truculentorum rabies ac libido, itum est in prædam, ædium expilationem, scelera omnia: Quatuor omnino dies tenuit depopulatio, in qua nullæ latebræ, nec profundæ terræ viscera aut scrutantis militis cupiditatem effugerant aut Virginum pudicitiam rursus impetitam vix sartam servaverant: unde contigit, ut multæ Virgines in tectorum latibulis delitescentes, cum deprehendi timerent, castimoniæ discrimen ab alto præcipites evaderent, aliæ vero deprehensæ impudicos pugnis, & unquibus lacerarent, ac depellerent, nonnullæ viros ementitæ arma induerent, aliæ vultus suos sordibus deformarent, aut contempta generis nobilitate sordidis lacernis abjecta obeuntes servitia procorum

Sæc. XVII. A. C. 1633.

corum oculis imponerent: Inter ceteras etiam Virgines quædam nec illecebris, nec minis, nec ferro cedens, cum in ea sollicitanda patientiam perderet Lutheranus miles, *moriendum tibi est*, inquit, *amens filia:* illa vero: *id in votis habeo*, subjungit Sicarius: *es ne Catholica, vel Lutherana?* mox exclamantem: *Catholica*, ense in viscera abacto interficit: Postquam vero nec prædæ nec libidini quicquam reliquum esset, Sueci portis qua incensis, qua confractis, disjectisque propugnaculis ac turribus totam, qua late patet, Regionem cædibus, rapinis, & incendiis fæde devastarunt.

§. LXXVI.

Ratisbona a Suecis recuperata, horum crudelitas in Clericos.

Le Blanc. Hist. de Bav. tom. 4. Adlzr. l. c.

Direpta hac urbe Hornius Neoburgum a Bavaris derelictum movit, promotisque inde castris Aichstadium urbem, arcemque deditione cepit, totamque hanc Provinciam gravissimis exactionibus, ac rapinis in vastam prope solitudinem redegit. Sub idem tempus Bernardus Vinariensis capto tubicine, qui ab Aldringero suppetias petiturus mittebatur, Ingolstadium intercipere incassum moliebatur: quocirca spe

spe autem delusus, cum suis copiis se- Sæc. XVII.
cundum Danubium profectus est, capto A. C. 1633.
Kelheimio Ratisbonam expugnaturus: Hanc strenue quidem propugnaverat Joannes Troibrezius Gubernator, a Maximiliano Electore ante Fridlandici auxilii adventum nequidem de dedenda urbe cogitare jussus: cum vero ob Fridlandi perfidiam nulla suppetiarum spes esset, aliunde vero cives secta Lutherani Suecis faverent, Vinariensis vulnerato etiam Gubernatore, urbem post novem dierum expugnationem die decima quarta Novembris, sub honestis cepit conditionibus, quæ tamen a Suecis insuperhabitæ sunt; tertio enim post die omnis Clerus ad aulam Episcopi, qui & ipse præsens aderat, evocatus, mox ducenta Thalerorum millia numerare, & insuper de aliis centum millibus cavere jussus est; & quamvis, omni auro argentove ex Templis undique corraso, quinquies mille Thaleri altera die fuerint soluti, nihilominus die vigesima octava ejusdem Mensis omnes Religiosi ex suis monasteriis ejecti, in Monasterium PP. Prædicatorum detrudebantur, ibidem dure admodum & arcte custoditi. Altera die eis denuntiatum, ut cum reliquis Clericis (exceptis duntaxat singulorum Ordinum Superioribus) urbe

Sæc. XVII. A. C. 1633.

excederent, prius tamen ad majus le-
dibrium alea ludere jussi, quisnam eo-
rum in carcere detinendus esset, donec
reliqui residuum lytrum repræsenta-
sent? cum vero omnia Catholicorum
æraria essent exhausta, nec Sacrum
peculium suppeteret, duo Religiosi in-
ter acerbos Lutheranorum cachinnos &
opprobria ostiatim per urbem reliquum
lytri conquirere compulsi sunt: post-
quam vero Sueci cunctas miserorum
opes devoraverant, omnes Clericos
qui adhuc in urbe supererant, in exi-
lium protruserunt, adjunctis satellitio-
bus, qui eos ultimis etiam vitæ susten-
tandæ reliquiis spoliarunt. Postea non
modo agrum Ratisbonæ vicinum fœde
depopulati sunt, sed etiam Chamum
& Deckendorfium deditione, Strau-
bingam vero oppugnationis vi sibi sub-
jecerant, atque ingenti pecuniarum
summa civibus impositâ, præsidiarios
omnino inermes abire permiserunt,
quos tamen post breve iter in custo-
diam retraxerunt. Demum exhaustâ
penitus Bavaria inferiore Vindelicos
Dux Passavium descendere parabat,
ut Austriæ superioris Protestantibus,
qui vel in Aula comparere, vel bonis
suis intra semestre divenditis emigrare
jubebantur, opem ferre posset; jam
enim ineunte hoc anno hi Protestan-
quo-

Ex Archiv. Abb. S. Crucis Aug. pag. 149.

quosdam Augustam ad Oxenstirnium ablegabant, ab eo efflagitantes, ut quosdam Tribunos, ac Centuriones submitteret, qui eorum cohortes contra Cæsarem conscriptas ducerent, postquam vero Holakius Cæsaris nomine in Silesia plurimas urbes, necnon in Saxonia Lipsiam occupaverat, ac Ferdinandus Hispaniæ Regis Frater in Austriacorum opem cum valido exercitu accurrere dicebatur, Vinariensis a suo proposito, mira Dei providentia absterritus est. Sæc. XVII. A. C. 1633.

§. LXXVII.

Clerus Augustanus a Suecis dire vexatus.

Quam iniqua hoc anno Clerus Augustanus a Suecis tolerare compulsus fuerit, calamo vix assequi possumus; præterquam enim, quod Sueci eorum prædia, pagosque, ex quibus annuos habuerunt proventus, direptos incenderint, incolasque pessime habitos expulerint, insuper novas identidem, ac facultatibus longe superiores exactiones ab eis exegerunt, & Clericorum domos, necnon Regularium monasteria impositis pluribus militum centuriis davastarunt; præcipue vero die sexta Januarii, Christophori ab Aw

Hierarch. Aug. P. Kham cap. 6. sect 10. pag. 424. Ex Archiv. Abb. ad S. Crucem pag. 144. Stengelius comm. rer. Aug. p. 2. cap. 73.

Sæc. XVII. A. C. 1633. ſummi Eccleſiæ Cathedralis Præpoſiti ædes, eoquod petitam tributi exactionem illico numerare haud poſſet, a viginti quatuor militibus inter acerba convitia diripi juſſerunt, biduo post Oxenſtirnii juſſu, & Proteſtantium illicitatione ac voto, Collegium Societatis per aliquot dies integrum expoliarunt, nihilque intactum, cuncta direpta, confracta, & diſperſa relinquentes, rapinas ſuas in foro publico venum expoſuerunt. Eadem quoque direptionis ſævitia Monachis ad S. Udalricum, Canonicis ad S. Georgium, ad S. Crucem, aliisque Religioſis fuit interminata, ni confeſtim recens impoſita penderent tributa, interim vero pluribus militum manipulis gravabantur: die etiam ſexto ejusdem Mensis Cancellariam Epiſcopalem luſtrabant Sueci, direptis omnibus, quæ ipſis placuerunt: Curia quoque Eccleſiaſtica pro decidendis cauſſis matrimonialibus interdicta, has cauſſas deinceps a Curia ſæculari dijudicari, ſimulque ruſticos Clericorum ſubditos, qui ad declinandas vexationes in urbem confugerant, indicta capitis pœna excedere juſſerunt: die autem decima ſexta Januarii quidam Parochus in Pago ſuo a Suecis captus, ac ſubtus currum vehiculi canis fune ligatus, ac reptare coactus

Auge-

Augustam applaudente fæce Lutherana deducebatur, qui numerata pecunia a piis Viris redemptus, altero post die obiit. Sæc. XVII. A. C. 1633.

§. LXXVIII.

Juramentum Clero Augustano a Suecis impositum.

Ne vero quis dubitaret, odii in Clericos nutricem esse Religionis dissimilitudinem, hinc Benedictus Oxenstirnius die decima septima Mensis Maji omnes Viros Ecclesiasticos jamjam tributorum exactionibus emunctos, atque enervatos etiam conscientiæ libertate, suique Status privilegiis spoliare aggrediebatur, dum novam eisdem juramenti formulam imponeret, hujus tenoris: „Nos Prælati, Præpositus, Ca„nonici, Priores, Jesuitæ, Religiosi, „Clerici, & quotquot Ecclesiastico no„mine censemur, promittimus, spon„demus, ac juramus, nos omnes & „singulos Coronæ Sueciæ, ejusque „confœderatis semper & ubique fideles „futuros, eisdem omnem obedientiam, „& sinceram fidem servaturos: contra „dictam coronam Sueciæ, ejus Pro„vincias & populos, itemque confœ„deratos nihil mali, proditionis, doli „vel fraudis, vel quocunque nomine *Kham. & Stengel. l. c.*

Sæc. XVII. A.C. 1633.

„dici possit, unquam sive per nos, sive „per alios machinaturos, cogitaturos „locuturos, consulturos, vel attenta„turos: verum ipsorum, eorumque „provinciarum, populorum, exerci„tuum, & adhærentium utilitatem „& commodum semper & ubique pro „virili nostra promuturos, damna & „incommoda omni diligentia absque „ulla exceptione impedituros, & amo„turos, sic nos Deus adjuvet, & quam „chara nobis est cælestis gloria, & no„strarum utrinque Salus animarum „&c,„

Ephemer. Aug. p. 163.

Huic decreto omnes Ecclesiastici se submittere, jurare ac subscribere, vel postera die Augusta excedere jubebantur. Altera autem die Capituli Cathedralis Præpositus nomine totius Cleri summo mane hæc respondit: „evoluto Mense Majo Rex pro sua, suo„rumque securitate idem a nobis petiit: „nos vero nomine utriusque Cleri tum „propositam juramenti formulam Re„ligioni Catholicæ, in qua tamen Rex „ac ipsemet Oxensternius Catholicos „se tuiturum pollicitus est, statui no„stro conscientiæ, ac Professioni nostræ „multimodis adversari, disertis verbis „declaravimus, simulque aliam, qua „Regis suorumque securitati sat cau„tum esset, juramenti formulam pro rex-

„reximus, palam profeſſi, quod hanc, Sæc. XVII.
„nec ullam aliam ſalva Religione & A.C. 1633.
„conſcientia præſtare valeamus. Huc-
„usque Regiam deciſionem deſuper
„præſtolati ſumus: nunc vero rurſus,
„nos adverſus noſtram conſcientiam,
„Statum, vocationem, & Religionem
„Catholicam, cujus libertatem Rex
„nobis ſemel indulſit, haud gravatum,
„ſed plene quoad omnia protectum iri
„confidimus.„ Verum Oxenſtirnius Præpoſitum nequidem reſponſo dignatus, omnino juſſit, ut vel ſine omni ambage Clerus propoſitam fidei formulam juramento firmaret, vel illo adhuc die urbe excederet.

§. LXXIX.

Clerici Auguſtani ex Urbe migrare compulſi.

Cum autem unaomnes Eccleſiaſtici ſerio perpenderent, quod nullatenus mere politica fides ab eis peteretur, ſed ſub generali Proteſtantium commoda promovendi lege fidem Catholicam nec conſiliis, nec verbis, imo nequidem *cogitatione* tueri permitterentur, hinc unaomnes decrevere, potius cuncta relinquere, atque in exilium abire, quam Suecicis duntaxat Miniſtris, ac Proteſtantibus ſibi fœderatis *Ephemer. Abbat. ad S. Crucem.*

Sæc. XVII. A. C. 1633.

tale homagium cum veræ fidei dispendio, ac conscientiæ læsione præstare. Hoc Cleri propositum acuebat nova ejusdem Oxenstirnii violentia, qua die quarta Maji Clericis declarabat, quod die vigesima prima ejusdem Mensis Augusta discessurus esset, nisi ergo Maximilianus Bavariæ Elector lytrum pro redemptione obsidum Monacensium interim soluturus esset, omnes Clericos (exceptis Franciscanis, & Capucinis) secum captos abstrahere, & demum pro meritis plectere decrevisset: Verum postquam de Cleri constantia certus fuerat redditus, ut unaomnes die decima octava Maji circa horam duodecimam urbem desererent, præceptum nimis autem angustum omnia bona patriamque sine culpa relinquendi spatium temporis fuerat indultum, eapropter, ægre tamen, impetrare poterant Clerici, ut induciæ ad alteram diem scilicet decimam nonam Maji concederentur. Hac autem die circa duodecimam diei horam omnes Clerici (exceptis gravi senio vel adversa valetudine præpeditis) urbe excesserunt, ac stipantibus eos viginti militibus Suecis Landspergam usque deducti, altera die Peittingam, & tertia demum in civitatem Fiessen pervenere, aliis postea Monachium, plerisque in Austriam.

Tyro-

Tyrolin, Salisburgum vel alibi confugientibus. Erant autem, qui urbe proscripti sunt, sequentes: Reverendissimi Domini Sebastianus Müller, Suffraganeus, Casparus Zeiller Vicarius Generalis, Christophorus de Aw Præpositus Cathedralis Ecclesiæ, Joannes a Zimmeren Pœnitentiarius, Joannes Bruggmair Sigillifer, Otto de Muggenthal, Joannes de Stozzingen, Conradus a Neuhausen Canonici Cathedrales: Ex Quatuor-Viris Mathias Gastel, Wolfgangus Wall, Henricus Frauenrath, Stephanus Scmech præter triginta novem partim Diaconos, partim Chori Vicarios, & Lectores: Ex Collegiata ad S. Mauritium Christianus Pacelus Decanus, Henricus Piscator, Jacobus de Almandingen, Joannes Drexel, & Rudolphus Dechler Canonici præter duos Provisores & tredecim Chori Vicarios. Ex Abbatia ad S. Georgium Michael Häfelin Præpositus, Joannes Frick Decanus, & quatuor Canonici. Ex Abbatia S. Crucis David Dirrhaimer, Anastasius Vochetius, Udalricus Kätzler, & Franciscus Kögel Canonici. Ex Monasterio FF. Prædicatorum Georgius Eckle Vicarius præter undecim Religiosos: ex Collegio Societatis Conradus Raying Rector unacum quatuordecim Sociis. Ex

Sæc. XVII. A. C. 1633.

Sæc. XVII. A. C. 1633. Monaſterio Franciſcanorum Ludovicus Papperiz Guardianus præter viginti ſeptem ejudem Ordinis Religioſos: ex Conventu PP. Carmelitarum Diſcalceatorum P. Adrianus Prior, unacum PP. Simone Sub-Priore, Chriſtophoro & Franciſco. Ex Monaſterio PP. Capucinorum P. Sixtus cum viginti aliis Religioſis; tribus enim ægrotis Capucinis unacum P. Guardiano per aliquot dies adhuc in urbe morari, indultum erat. Hos eadem ex cauſſa comitabantur non pauci Eccleſiaſticorum familiæ, Studioſi, & opifices. Ad horum diſceſſum immenſo gaudio tripudiabant Lutherani, uberrimas vero lacrimas fundebant Catholici, quibus unicum erat adhuc reliquum animæ ſolatium, quod PP. Benedictini ad S. Udalricum ſingulari prorſus Dei providentia, neque ab Oxenſtirnio, neque a Magiſtratu Acatholico ad præſtandum hoc juramentum fuerint adacti, proin hi ſoli in urbe reſidui Apoſtolica munia pro Catholicorum ſalute, & hæreſum exſtirpatione indefeſſo prorſus ſtudio obire potuerint.

Demum Oxenſtirnius poſt ultimam hanc Clero irrogatam injuriam die vigeſima prima Maji Auguſta diſceſſit, cui Joannes Georgius de Winckel ſubrogatus, ut Lutheranorum favores atque

atque applausum aucuparetur, mox senes atque infirmos Clericos, qui cum ceteris emigrare haud poterant, necnon eorum famulos adesse compulit, eisque juramentum imposuit; Clericis tamen hanc impietatem constanter abhorrentibus, famulos duntaxat ad hoc jusjurandum adigere poterat. Nondum Ecclesiastici, ac Monachi urbe excesserant, cum jam Sueci milites eorum domos & Monasteria involarent, & obvia quæque diriperent: paulopost tamen Magistratus quosdam ablegabat, qui hasce Harpyas ab ulteriore violentia & deprædatione cohiberent, quin tamen illos ad reddenda, quæ suffurati sunt, restitutionem adstringeret, quinimo Magistratus Clericorum ædes & Monasteria civibus Lutheranis incolenda concessit. Sæc. XVII. A.C. 1633.

§. LXXX.

Opinio Galilæi Romæ ab Inquisitoribus damnata.

Jam anno Christi millesimo sexcentesimo undecimo die quinta Maji Romæ Sacra Inquisitio decretum ediderat contra opinionem Nicolai Copernici patria Florentini, qui in suo libro *de revolutionibus Orbium cæleſtium* solem in Orbis universi centro immobilem locave-

Vid. supra l. 193. §. 37. *tom.* 57. *pag.* 128. *Abrege de l'Hist. Eccl. Siecl. XVII. Briet. Annal. Mundi tom.* 7.

Sæc. XVII. A. C. 1633.

caverat, ac circum illum alios Planetas, adeoque terram istam circumagi statuerat: Hujus opinionis emendatio Romæ anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo edita est, sancitumque Copernici libros, nisi fuerint juxta præfatam emendationem correcti, esse prescriptos: cum autem celeberrimus ille Mathematicus Galilæus itidem Florentinus Jovis Satellites seu quatuor stellas minores circa Jovem Planetam motum suum exercentes, quas in honorem Magni Ducis Etruriæ *sidera Medicæa* appellavit, detexerat, Copernicano systemati de motu solis propius accessit; quocirca ad S. Inquisitionem delatus, nonnisi promissa opinionis suæ, quæ S. Codicibus opposita credebatur, revocatione intentatæ pœnæ severitatem declinavit: Postquam vero rursus hanc sententiam edito etiam libro seu *Dialogo circa duo maxima systemata Mundi Tolemaicum & Copernicanum* docuisse ac vulgasse, convictus erat, a Sacris Inquisitoribus condemnabatur, ut integro triennio semel in hebdomada septem Psalmos pœnitentiales recitaret, ac in carcere, non quia hæreticus, sed quod fidem datam suo relapsu in re tanti momenti fefelliſſet, inclusus hæreret: Sequenti autem anno die vigesima tertia Augusti Sacra Inquisitio ejus

Dia-

Dialogum confixit, tandem vero Gallæus septuaginta octo annos natus anno Salutis nostræ millesimo sexcentesimo quadragesimo secundo obiit. Sæc. XVII. A. C. 1633.

§. LXXXI.

Libellus, cui titulus: Mysticum rosarium SS. Sacramenti *a Facultate Parisina proscriptus.*

Sub idem tempus inter Zammetum Lingonensem & Bellegardium Senonensem Archiepiscopum in Galliis vehemens fervebat contentio, cujus occasio inde repetenda. Instituerat Ludovica Burbonia Longevillæ Ducis uxor novam Virginum Congregationem unice ad adorandum SS. Eucharistiæ Mysterium destinatam, quam ipse etiam Pontifex ratam habens, novellæ hujus propaginis curam Matri Angelicæ Arnaldæ Portus Regii Abbatissæ commisit. Idem quoque Papa harum Virginum Regimen Gondio Parisiensi, & Bellegardio Senonensi Archiepiscopis, necnon Episcopo Lingonensi demandavit. Prima hujus instituti initia (ut in rebus novis fieri amat) insolito fervore continuata amplas pietatis segetas, fructusque pollicebantur: sensim tamen dissidiis inter Senonensem & Lingonensem Præsules gliscentibus, præ- *Abrege chronol. t.* 10. *art.* 8.

Sæc. XVII. A. C. 1633.

Discuss. du Chap. Paris. anno 1635. Argentre t. 3. Coll. pag. 11.

præcox hic flos emarcescere cæpit. Hujus ruinæ ansa erat Rosarium seu certa quædam precandi forma, qua Dei clementia erga homines in Mysterio SS. Eucharistiæ exhibita, necnon divinæ perfectiones absurdis phrasibus exprimebatur: Novas hasce preces Mater Catharina Agnes Arnaldina Angelicæ Sorore contexuit, ac jubente Patre Gondreno, cui a confessionibus erat, ceteris scriptas reliquit: illius autem exemplar apud Venerabilem Matrem Mariam a Jesu Carmelitanam Virginem sanctitatis opinione clarissimam post ejus obitum reperiebatur: Habita illius noctia Senonensis Archiepiscopus has preces minus sanæ doctrinæ consonas putus, illas maturiori examini subjiciendas Doctori Duvallio Theresianarum Virginum Directori, Clerico, Charpentio, Bacciliero, Haliero, Morello & Corneto Sorbonæ Doctoribus commisit. Hi autem unanimi suffragio die decima octava Junii pronuntiarunt: *hoc rosarium adeo non fidelium institutionem proficuum esse, ut potius absurda, injuriosa, erronea, Blasphema & impia continere animasque a virtutum præcipue fidei, spei & charitatis exercitiis avertat, precandique normam a Christo Domino institutam destruat, necnon opiniones effectibus amoris Divini in hoc Mysterio exhibiti contra-*

rias instillet. Idem quoque scriptum a Romanis Censoribus inter libros perversæ doctrinæ recensitum est, hanc vero censuram Lingonensis Episcopus linqua & calamo acriter oppugnabat, tum Abbatis Sancyrani opera usus, quem tamen mutata postmodum sententia unacum Richelio Cardinale vehementer insectabatur. Sæc. XVII. A. C. 1633.

Edidit præterea Edmundus Aubertinus Præco Calvinianus librum de *Eucharistia veteris Ecclesiæ;* cum autem Auctor ob impietates suas apud Curiam deferretur, tam ipse, quam quidam alii Prædicantes, qui blasphemam hanc lucubrationem approbarunt, ad carceres damnati sunt: Auxerat hujus pœnæ severitatem arrogantia, qua Galli Prædicantes se *Pastores & sancti Evangelii Ministros* perperam vocitare ausi sunt. Nec tamen hoc supplicio territi, passim hunc titulum sibi arrogare præsumpserant, donec anno Christi millesimo sexcentesimo quinquagesimo septimo Ludovicus XIV. interminatis etiam severissimis pœnis eisdem tam honorificæ prærogativæ abusum inhiberet.

§. LXXXII.

Octo Cardinales ab Urbano VIII. Papa renuntiati.

Quam-

Sæc. XVII. A. C. 1633.

Ciacon. in vita Urbani VIII. Marac. Purp. Marian.

Quamvis hoc anno ex Cardinalium Collegio nonnisi unicus decessisset, nihilominus Urbanus VIII. Pontifex octo Præsules die vigesima octava Novembris Purpura Romana decoraverat: Defunctus autem erat Scipio Cassarellus patria Romanus ac Pauli V. Nepos, qui juvenis adhuc a Patruo suo non modo Purpuram, Burghesiorum agnomen & insignia, sed insuper immensas divitias, & pinquissima beneficia obtinuit, quæ tamen plusquam paterna liberalitas in juvene hoc Nepote authoramentum erat piæ prodigalitatis; omnes enim opes suas aut in restaurandis, vel erigendis Ecclesiis, & Cœnobiis, vel dotandis pauperibus pueris profudit: tandem vero die secunda Octobris anno ætatis suæ quinquagesimo septimo non sine magno literatorum, pauperumque luctu Romæ decessit. Scripsit carmina de Cardinalibus a Paulo V. creatis ac Episcoporum ab eo institutorum præstantia præter plures *Epistolas negotiales*. Post hujus Cardinalis obitum Urbanus VIII. sequentes renuntiabat Cardinales Presbyteros. I. Cyriacum Roccium patria Romanum tit. S. Salvatoris in Lauro. II. Cæsarem Montium Mediolanensem ejusdem Urbis Archiepiscopum tit. S. Mariæ Transpontinæ. III. Alexandrum Bichium

chium patria Senensem & Carpentoratensem Episcopum, tit. S. Sabinæ. IV. Franciscum Mariam Brancatium patria Neapolitanum ex Caputaquensi Episcopo Cardinalem tit. SS. XII. Apostolorum. V. Oldericum Carpineum Cardinalem tit. S. Anastasiæ. VI. Stephanum Ducatium Genuensem Cardinalem tit. S. Laurentii. VII. Augustinum Oregium Hetruscum tit. S. Sixti. VIII. Benedictum Ubaldum Perusinum Cardinalem Diaconum tit. SS. Viti & Modest. Sæc. XVII. A. C. 1633.

§. LXXXIII.

Variæ Sacrarum Congregationum decisiones.

Hoc item anno Sacræ Cardinalium Congregationes, ut dubiis per Episcopos propositis satisfacerent, varias ediderunt declarationes, & primo quidem, Sacra Concilii Congregatio die vigesima nona Januarii decidit, quod illi, qui virtute Jubilæi vel alterius Privilegii facultatem habent eligendi Confessarium ab Ordinario approbatum, non possint eligere approbatum ab Ordinario alterius Diœcesis: Die autem septima Februarii declaravit, quod Regulares excommunicari possint per Episcopos locorum Ordinarios in casibus, *S. Congr. decret.*

Sæc. XVII. A. C. 1633.

in quibus illis ſubſunt: exempti quoque, qui ob delictum in Excommunicationem incidunt, poſſint ab Ordinario denuntiari excommunicati, ut aliis vitentur: pariter die vigeſima ſecunda ejusdem Menſis Pontifex excommunicationem latæ ſententiæ promulgavit in Religioſos ad Japonicas aliasque Orientalium Regiones miſſos, mercaturam etſi minimam exercentes eandemque pœnam ſtatuit contra eorum Superiores conniventes. Sacrorum Rituum Congregatio die quinta Martii præcepit, ut ad ſupplicationes, quibus Epiſcopus cum Mitra intereſt, Canonici per Eccleſiam detecto capite procedant, extra eam vero cum Birreto. Bituntino inſuper Epiſcopo Concilii Tridentini Congregatio reſpſit, quod non teneatur examinare Sacerdotem, quando aliunde novit eum ad excipiendas Confeſſiones ſat idoneum. Circa ritus vero Eccleſiaſticos deciſum eſt, quod aliquoties ex causa veluti ob frigus, in diebus ferialibus non tamen feſtivis Divinum officium extra chorum, arbitrio Epiſcopi recitari valeat, non tamen celebrari poſſit Miſſa ſuper Altare, a quo furtim, non amota, nec fracta Menſa, ſubtractæ fuerunt reliquiæ Sacræ a militibus, niſi Altare de novo conſecretur; nec etiam

etiam duæ ſupplicationes in eodem loco ac die habeantur: Eodem tempore Epiſcopus Sulmonenſis declarari petiit, quis inter duos Canonicos præcedat, quorum unus quidem prius admiſſus, non tamen Sacerdos eſt, alter autem Sacerdos, ſed poſtea admiſſus, & reſpondit S. Congregatio die decima nona Novembris, præcedere Sacerdotem. Pariter dubitatum, an ſi feſtum Annuntiatæ B. V. ob hebdomadam Sanctam incidat, ſicut ejus officium, ita & feſtivitas ſit transferenda? & reſponſum die trigeſima Decembris, ſolemnitatem eo die, quo cadit, eſſe ſervandam. Sæc. XVII. A. C. 1633.

§. LXXXIV.

Iſabellæ Belgii Gubernatricis, & Ulrici Holſatiæ Ducis obitus.

Enimvero truculenta mors Principibus hoc anno peperciſſe videtur; oppido enim paucos eidem in prædam ceſſiſſe comperimus: exeunte tamen eodem anno die prima Decembris fato Belgis, cunctisque Catholicis ſat dolendo conceſſit Iſabella Clara Eugenia Philippi II. Hiſpaniarum Regis Filia. Hæc Alberto Auſtriæ Archiduci in matrimonium data Belgii & Burgundiæ Provincias dotis nomine proprias mo-

Meteran. bell. Belg. Grotii annal. Brachel. Hiſt. l. 4. Adlzr. Annal. Boic.

Sæc. XVII. A. C. 1633.

derabatur: cum autem anno ætat suæ sexagesimo octavo sine prole dec deret, rursus vi pacti dotalitii præfat Provinciæ ad Hispaniæ Regem redier Ceterum Isabella Princeps erat pietat timore Dei, ac Religionis studio pe stantissima, ultra sexum magnanim constans, & imperterrita, non mini bello potens, quam pacis studiosa: Su cessorem habuit Cardinalem Ferdina dum Philippi IV. Regis Fratrem, q tum Barcinone degens percepto An tæ suæ obitu mox Mediolanum conte dit, atque in Germaniam cum recen milite festinans, anno sequenti nutan tem illic Austriacorum fortunam, m ra Dei providentia, uno prælio erec

Violento demum fato ereptus e Ulricus Holsatiæ Dux Daniæ Regis f lius; cum enim inducias inter Fridis dum & Arnheimium maturare satag ret, inde ad castra sua reversus, glande trajectus, paucis post diebu obiit.

§. LXXXV.

Quidam Scriptores Catholici hoc n no defuncti.

Miræus Script. Sæcul. XVII. Witte Diar. Andr. Bibl. Belg.

Ex Scriptoribus Ecclesiasticis hoc a no denatis celebriores memora lubet, quos inter primus occurrit

cobus Maldera Antverpienſis Epiſcopus, qui commentaria in Cantica Canticorum, tractatum de abuſu reſtrictionum mentalium, de ſigillo confeſſionis, & plura alia edidit. Deceſſit ſeptuagenarius die vigeſima tertia Octobris. II. Cornelius Curtius Bruxellenſis Eremita Auguſtinianus, S. Cæſareæ Majeſtati a conſiliis, & Hiſtoriis, edidit eruditum opus de clavis Dominicis, elogia Virorum illuſtrium Ord. S. Aug. & vitas SS. Nicolai Tolentinatis, Ruperti & Virgilii Antiſtitum Salisburgenſium: inſuper ingenti volumine Stellartii chronicon univerſale Monaſticum ſupplevit, auxitque. Obiit Bruxellis die octava Octobris nonniſi quadraginta ſeptem annos natus. III. Georgius Maigratius ex eodem Ordine Theologiæ Doctor, qui *lacrimas Heraclíti Chriſtiani ab inferis reſuſcitati*, necnon Martyrographiam Auguſtinianam conſcripſit. IV. Jacobus Vaſſeur Curiæ Pontificiæ Judex & Decanus Pariſienſis, qui poſteris reliquit Annales Eccleſiæ Cathedralis Noviodunenſis, Symbola Imperatorum Romanorum explanata, libellum de Galliæ regibus, tractatum de miraculis B. V. Mediopontanæ præter epiſtolarum ad diverſos centurias duas. V. Hubertus de Aſſonleville Ord. S. Benedicti Prior ſcripſit Promptua-

Sæc. XVII. A. C. 1633.

Sæc. XVII. A. C. 1633.

ptuarium curiositatis alphabeticum, & commonitorium ad errantes in fide. Calamum cum vita posuit octogenarius die decima sexta Aprilis. VI. Alphonsus Ramon Ord. B. Mariæ de Mercede edidit epitomen Theologiæ moralis, resolutiones Conciliorum, interpretationem nominum, quæ in bibliis hebraice & græce leguntur, præterea epitomen Theologicam S. Scripturæ aliaque opuscula quamplurima. VII. Guilielmus Spoelbergius Minorita, qui speculum conscientiæ, conciones morales per integrum annum, & meditationes de bonitate Dei præter plura alia typis vulgavit. VIII. Stephanus Weymsius edidit Dormalii responsa de jure tam Pontificio, tum civili, tractatum de appellationibus, necnon Analysin ad Constitutiones 24. ex antiquo jure desumptas, & per S. Concilium Tridentinum innovatas. Decessit Lovanii octogenarius, in tota sua vita nunquam tristis, sed semper æqualis, idemque. IX. Ferdinandus Castro-Pallao S. J. scripsit Theologiam moralem septem tomis comprehensam unacum manuali Christiano. X. Petrus Ximenez ex eadem Societate, edidit suam disputationem habitam cum Fischero Lutherano de fide justificante & Breviarium de præcipuis fidei Mysteriis

steriis. XI. Ægidius Coninck Jesuita posteris reliquit disputationes de Sacramentis & Censuris, de virtutibus Theologicis, & de absolutione moribundi sensibus destituti unacum ejus apologia. XIII. Gregorius Mastrillus ex eadem Societate edidit, discursus de Passione Domini, de utraque generatione Christi, in Jonam Prophetam, & quadragesimam unacum Novenna in septem antiphonas majores ante nativitatem Christi Neapolitanis literis anno 1620. excusa. Sæc. XVII. A.C. 1633.

§. LXXXVI.

Acatholicorum Scriptorum obitus.

Celebriores ex Acatholicis Scriptoribus, qui hoc anno obiere, recensere oportet; hos inter primus est Paulus Tarnovius Lutheranus quidem, sed de Hermani Rothmani erroribus valde suspectus, edidit tractatum *de novo Evangelio*, quo, tanquam remedio ut inquiunt Calviniste, capitalem Ecclesiæ Lutheranæ morbum sanare conatus est. Scripsit præterea commentarium in Evangelium S. Joannis, necnon de conjugio, Sacramentis, ministerio Verbi, præter Synopsin veræ doctrinæ de fide justificante. II. Daniel Tilenus primo Arminianorum hostis, *Freher. Theatr. Vir. erud. part. 1. sect. 3. Niceron. t. 16. p. 256. Vid. supra l. 198. §. 3. pag. 390.*

Sæc. XVII. A. C. 1633.

postea fautor tam immotus, ut officio amoveri, quam cedere maluerit, palam professus, quod si vel Mahometanam vel Calvinianam Religionem amplecti cogeretur, potius Mahometanus, quam Calvinista fieri vellet. Edidit animadversiones in Synodum Dordracenam, notas in Bellarminum de Ecclesia, Papa & Verbo Dei non scripto, præter plura alia. III. Polycarpus Leyserus infelix ille Calvino-Lutheranæ unionis faber scripsit contra Pareum vindicias, an Syncretismus in rebus fidei cum Calvinistis coli possit, & in politica conversatione Pontificiis illis sint præferendi? exstant quoque illius disputationes de pace Ecclesiæ Evangelicæ, Harmonia Calvinistarum & Photianorum circa Cænam &c. IV. Joannes Cluverius ex Crempensi Ludimagistro Pastor nominatus epitomen Historicam, computum chronologicum de annis Christi, Harmoniam Evangelistarum & alia haud magni momenti opuscula consarcinavit. V. Franciscus Godwin Herfordiensis Pseudo-Episcopus edidit commentarium de Præsulibus Angliæ, necnon de conversione Britanniæ ad Christianam Religionem, Annales rerum Anglicarum, & Catalogum Cardinalium Anglorum, &c. VI. Georgius Abbotus Cantuariensis Archi-

Archipræsul, qui venationi intentus, dum Sylvæ custodem trajecerat, officio suo amotus tandem ad arcem suam relegatus est, ubi die quarta Augusti septuagenario major decessit: Scripsit quæstiones sex de S. Scriptura & SS. Patribus, explanationem Prophetæ Jonæ, Papismum eversum contra Thomam Hill, qui ad Catholicorum Sacra transiit, descriptionem Orbis, tractatus de vera visibili Ecclesia, de Valtelina Laniena, & de cultu SS. Nominis Jesu præter Vindicias sabbati, annotationes in Jobum & Psalmos. VII. Joannes Crellius secta Socinianus, qui conscripsit Ethicam Christianam, librum de Deo, ejusque attributis, necnon de Deo Patre, & Spiritu Sancto, unacum vindiciis pro Religionis libertate. VIII. Daniel Micolevius elucubravit disputationem Vilnensem de Capite Ecclesiæ, & Syncrisin Articulorum fidei. Sæc. XVII. A. C. 1633.

§. LXXXVII.

Calvinianæ Inquisitionis severitas in quemdam sectæ suæ desertorem.

Hoc anno Genevenses Calviniſtæ luculento rursus monumento comprobatum reddidere, quam alieni sint ab illa charitate ac mansuetudine, quam in *Epist. Prævostii Ecclesiast. Genev. die 18 Maji 1633. Hist. Eccl. Jæger l. 3. §. 15.*

Sæc. XVII. A. C. 1633.

in Romana Ecclesia erga hæreticos, de a fide orthodoxa devios desiderant, eodem perperam exprobrantes, quod illata conscientiis violentia, eversaque conscientiæ libertate errantes non precibus, aut rationum momentis, sed suppliciis, ipsaque mortis pœna per Inquisitionis tribuual plectat: quippe Romana Inquisitio vix ullum tantæ severitatis exemplum suppeditat, quale Genevensis Inquisitio in miserum Nicolaum Antonium Lotharingium exercuit: Erat hic Religione Catholicus, ac Mussponti in Jesuitarum Collegio educatus; postea vero Metis a Terrio Calvinista ad suam sectam pellectus, Philosophiam & Theologiam privatim docendo, tam aliquamdiu sustentabat, publicumque Professoris munus pro meritis obtinuisset, nisi Catholicæ educationis suspicione fuisset aspersus: tandem a Barone Divonnensi ad Calviniani Pastoris officium vocatus, ab eodem Domino accusabatur, quod fide & occulta professione Judæus esset, eoquod subinde mente captus blasphemias in Dei Filium effutiisset, & quamvis ad se reversus illis abstineret, veritatem tamen illius articuli pernegare crederetur: Propterea *juxta leges Calvinianas*, inquit Prævostius Genevensis Præco, hujusque causæ Judex, Antonius [illegible] morte

mortis reum ſemper judicavit, ut vero apertius animi ſui ſenſa exponeret, duodecim aſſertiones contra Chriſti divinitatem, ejusque legem in charta expreſſit, qua eidem ablata Magiſtratus, Prædicantibus deſuper in conſilium vocatis, ſententiam in eum tulit, vi cujus laqueo ſuſpenſus, poſtea igne conſumptus eſt. Quis non putaret, quod Genevenſes Caſpari Schioppii conſilium ſuerint ſecuti. Sæc. XVII. A. C. 1633.

§. LXXXVIII.

P. Sotelli Minoritæ relatio de Eccleſiæ Japonicæ ſtatu.

Sub idem tempus P. Fridericus Ludovicus Sotellus Regius ad Apoſtolicam Sedem Legatus, Regnique Oxenſis Apoſtolus ex Ordine FF. Minorum, ac poſtea glorioſus Martyr Urbano VIII. Pontifici recens exortam in Japonica Eccleſia afflictionem calamitatemque retulit, affirmans, quod nonniſi publica & manifeſta ſcripſerit; demum expoſitis præcipuis illius cauſſis remedia tanto malo prævalentia opponi efflagitavit: Præprimis vero Imperatoris tyrannidem, Bonziorum inſidias, necnon Virorum Apoſtolicorum paucitatem prolixius commemorabat, graviter queſtus, quod cum tot Provin- *Jæger. hiſt. Eccl. p. 535.*

„ciæ,

Sæc. XVII. A. C. 1633. „ciæ, totque civitates magnæ & po„puloſiſſimæ in Japonia exiſtant, qui„bus per multum temporis ſpatium, non „dicam Evangelium prædicare, ſed „quas vix ac ne vix quidem percurre„re aut certe perluſtrare poſſunt, illi „nihilo ſecius tamen earum Epiſcopa„tum ex prætenſo illo privilegio a Ja„poniæ Gubernatore magnis impenſis „conceſſo ſibi ſolis arrogant, & ſi de „alterius Ordinis Miniſtris vel Zelo cha„ritatis permotis, vel ab ipſis fidelibus „ad refectionem animarum tam diu„turna fame ſpirituali tabeſcentium vo„catis comperiuntur, quod eos, qui „per viginti & amplius annos non ſunt „confeſſi, multo minus Sacerdotem vi„derunt, aut confeſſiones audierunt, „lapſui jamjam proclives confirmarint, „a fide delapſos reduxerint, necnon in„fidelium quamplurimos converterint; „ecce! e diverſo conſurgentes Jeſuitæ, „etiamſi ea Provincia longiſſime diſtet, „& eam antea nunquam vel pede qui„dem tetigerint, quam propere veniunt, „miniſtros talia perpetrantes oppreſſuri, „eisque ſtatutum Concilii Tridentini „objectant, quo præcipitur a S. Syno„do ſub excommunicationis ſententia, „ne ullus Sacerdos Sacramenta in al„terius Parochia adminiſtret ſine con„ſenſu, imo, quod magis eſt, & la„tino

„tino idiomate idem producentes pu- Sæc. XVII.
„blice referunt. Sin vero ejusmodi A.C. 1633.
„Miniſtri porro inſtant, hic non de ter-
„ris infidelium & novis converſionibus,
„nec de neophytis chriſtianorum, ſed
„veterum chriſtianorum Regionibus
„ſermonem eſſe, evincendo, eosdem
„tanquam refractarios Concilii trans-
„greſſores palam divulgant, & ab iſtis
„locis multis machinis propellere an-
„nituntur: Chriſtianis autem omnem
„ſuſceptionem illorum, atque hoſpi-
„tium ſub nefandis comminationibus
„interdicunt, ut talibus poſtea, qui
„vel confraternitatibus Roſarii, puta,
„vel chordæ vel corrigiæ adſcribuntur,
„apud pios quosdam deprehenſis ſu-
„ſceptores vehementer caſtigatos, qua-
„ſique non amplius chriſtiani eſſent,
„a ſe ejiciunt, ac Franciſci chordæ
„addictos a communione Sacramento-
„rum excludunt. Præterea ubique lo-
„corum ablegant, qui ſe Epiſcopi ſui
„Vicarios venditantes, chriſtianos hor-
„rendum in modum vexant, & ut pro
„legitimis Superioribus agnoſcantur,
„his pro ea qua pollent, auctoritate
„graviter injungunt, quæ res eo ex-
„tremitatis pervenit, ut & in Orientali,
„& Occidentali plaga, ubi nullus eo-
„rum antehac prædicarat, nedum has
„terras aſpexerat, verum Religioſi S.
„Fran-

Sæc. XVII. A. C. 1633. „Franciſci primum ibidem annuntiave-
„rant Evangelium, ac usque ad perfe-
„cutionem publicas Eccleſias ex Licen-
„tia ab Imperatore data habuerant,
„de illis miſſi fuerint, qui ſe Epiſcopi
„Vicarios, neſcio qua ambitione adacti,
„jactarunt, & antiquos Miniſtros ma-
„ximis contumeliis affecerunt; & ut
„multa alia, proſequitur Sotellus, pre-
„teream, ex qua facta relatione cuili-
„bet ſana mente prædito ſatis conſta-
„re arbitror, religioſos hos Jeſuitas ſo-
„los velle inter Chriſtianos pro Domi-
„nis haberi, atque unicos patronos re-
„putari, qua de cauſa quoque nullo
„modo permittunt, ut alii præter ipſos
„Jubilæa publicent, neque tolerant Con-
„fraternitates etiam ab Eccleſia appro-
„batas, ipſisque Miniſtris annexas, ne-
„que aliud quidpiam ſpirituale opus fi-
„delium devotionem promovens, & ad
„fidei incrementum valde conducens.
„Quodſi etiam a Vicario Generali ſive
„Gubernatore alios Ordinis chriſtiani
„petunt, ut informationes juridicas
„fratrum ſuorum pro chriſtiana fide
„martyrium ſubeuntium faciant, re-
„pulſam accipiunt, cum de ſuis Mar-
„tyribus copioſiſſimas conficiant infor-
„mationes, & magnificis relationi-
„bus relationes alias ſuperaddant, ſi
„quid

Sæc. XVII. A.C. 1633.

„quid ab aliis Sacerdotibus magnifi-
„cum, ſi quid glorioſum fiat, hoc ipſi
„annihilare, variisque fraudibus deco-
„lorare contendunt. Si quæ Religioſi
„intentaverunt, obſiſtunt, vel ſaltem
„ceu futilia proclamant: ſi qua ſcribun-
„tur, ea quoque pro falſis haberi co-
„nantur, aut certe malevolas paſſiones
„ſcriptis affingunt. Quæ ſua ſunt, ac
„per ſuos fiunt, exquiſitiſſimis verbis
„extollunt, prædicant, & in vulgus
„ſpargunt: in Sanctitate, in ſcientia,
„in authoritate non ſolum primi eſſe,
„ſed neque ſibi æquales habere volunt.
„Quare quæ ipſi primi non faciunt, nec
„aliis Religioſis licitum eſt inchoare,
„& quantumvis tantum onus propriis
„viribus ſuſtentare non valeant, alio-
„rum tamen adjutorium reſpuunt. Si
„quid vero adverſa ipſorum cauſa eve-
„nerit, quia propatula inficiari ne-
„queunt, palliata tamen vera cauſa
„vel præmaturo Religioſorum Zelo vel
„eorum prudentiæ defectui illud tri-
„buunt, idque ſub magna ſpecie ubi-
„vis publicare ſciunt.„ Ipſum etiam Epiſcopum Jeſuitis ſuis adeo dicit eſſe ſubjectum, ut nihil præter ipſorum placita, & ab ipſis ordinata agere poſ-ſit; hinc ejus authoritatem, nomen-que ipſis ad omnia deſervire; quæ ſibi placeant, ejus nomine & authoritate exe-

Sæc. XVII. A. C. 1633.

exequenda, quantocunque demum cum dispendio animarum id fiat. Quæ cum teneræ plantulæ oculis suis cernant, hujusmodi eos committere, qui unum Deum, unam fidem, unum Baptisma, unum ovile, pastorem unum annuntient, amorem Dei & proximi finem legis Divinæ prædicent, in fide tuebant; & quod deterius est, nonnulli a fide prorsus deficiunt, nonnulli autem infideles illudunt ceteris christianis, legemque divinam pro ludibrio habent, dicentes, quod aut illi veritatem non docerent, aut certe vera esse ipsi non crederent, quæ prædicarent; & nullum statuunt discrimen intercedere inter suos Sacerdotes (quos Bonzios appellant) & christianorum, propter multas quoque contradictiones, propterque eandem fere doctrinam verbis tantum differentem: quod id ipsum est, cur alii deinceps inferant, duos esse Deos; unum divitem & potentem, alium vero pauperem & humilem, qui a divite opprimatur, atque deludatur. His subjungit Sotelus alias sententias a Japonensibus mutuatas, quæ vel in ipso etiam rigore Scholastico adhuc dum dubiæ sint, v. g. quod Catechumenos de usuris antea factis jam vero restituendis aut componendis ante Baptismum non admoneant, sed postea ad

ad confessionem referant, & idem de male habitis & de servis injuste possessis affirment; antequam fidei rudimenta noverint Catechumeni, eos publice baptizent, idque cum sola aqua; extra casum necessitatis communem licentiam concedant non solum Sacerdotibus, sed ipsis etiam secularibus omnes, quos suadent, baptizandi, quamvis & ad baptismum disponere homines, & actus supernaturales fidei divinæ & contritionis insinuare, omnimode ignorent: quod insuper in commodatis triginta aut viginti pro centum etiam dato pignore ob consuetudinem & officium accipere permittant, nec antea Diaconos nedum ordinatos in Missa solenni, in pulpitoque Evangelium populo prædicare curent, quæ proinde cum omni tempore nociva valde sint & pernicioſissima, tum hac instanti persecutione præcipue longe venenosiora longeque pestilentiora, hinc, ut citius, quæ videbuntur magis opportuna, disponeret Pontifex, humiliter & supplici ter efflagitabat Sotellus.

Sæc. XVII. A. C. 1633.

§. LXXXIX.

Halberstadiensis & Francofordianus Protestantium Conventus.

Sæc. XVII. A. C. 1634.

Adlzr. Annal. Boic. part. 3. l. 19. Jæger Hist. Eccl. p. 540. & 537.

Hic annus currentis sæculi trigesimi quartus Cæsareorum armis nihil auspicatior affulserat; cum eius Brandeburgicus Elector Pomeraniam defuncto Duce sibi tradi peteret, & Elector Saxoniæ supremum exercitus imperium sibi vendicaret, aliunde vero Suecorum fortuna ipsis fœderatis suspicionem moveret, mutua æmulatione, invidia, indeque exorta mentium consiliorumque dissolutione ac diffidentia compositæ societatis nexus intendebatur. Vulneri remedium opponere satagebant Saxoniæ inferioris Ordines, qui ineunte hoc anno Halberstadii conventum habuere, de belli tam prohibendi quam gerendi rationibus deliberaturi. Hos Saxoniæ Elector ad mutuam voluntatum concordiam datis literis hortabatur, ne Sueci suam magnitudinem fortunæ alienæ dispendio augerent, ac patria libertas exteri fœderis vinculo adstricta sensim in servitutem degeneret: Verum Oxenstirnii & Ulrici Brunsvicensis Ducis sententia prævaluit, qua decretum, ut innovato cum Suecis fœdere, ac Saxonia Superiore & Westphalicis Provinciis in eandem belli societatem vocatis, validior contra Cæsarem, Catholicosque exercitus ducetraheretur, armorumque Imperator Georgio Brunsvicensi Duci, & Joan

Bir

Bannero Sueco committeretur: Præterea Oxenſtirnius Filium ſuum ad Batavos, Anglosque ablegabat, ut hos ad bellum contra Cæſarem, Hiſpanosque incitaret. Paulopoſt alius Francofordiæ ad Mænum conventus habebatur, ad quem Proteſtantes per Germaniam omnes invitati, magno numero confluxerant. His denuo Oxenſtirnius pro ſumma, quam ſibi arrogabat, auctoritate & Imperio propoſuit, quod pacis ſtudioſiſſimus eſſet, hanc vero Catholici variis tergiverſationibus, artibusque eluderent, proin animorum viriumque conjunctio ad opprimendam Catholicorum potentiam, & invadendas Eccleſiarum fortunas impendenda foret, Suecisque ob rem feliciter geſtam præmia, bellique ſumptus hucusque facti rependendi eſſent. Obſtitit ferme ſolus Saxoniæ Legatus, qui pacem procuraſſe, impenſe ſuadebat; jam enim Elector cum Wallenſteinio paciſci cæperat: tandem vero hiſce diſceptationibus per totam æſtatem protractis, fœdus inter ſex circulos, Suecosque ſtimulante præprimis Fequerio Galliæ Regis Legato, ſancitum eſt, cui tamen Saxoniæ Elector accedere renuebat, graviter offenſus, eoquod ſibi ſuprema rerum gerendarum auctoritas, & Auguſto Filio ſuo

Sæc. XVII. A. C. 1634.

Sæc. XVII. A. C. 1634

Magdeburgenſis Epiſcopatus fuiſſet ademptus; jam tum enim Oxenſtiernius pro ſuo arbitrio Epiſcopatus partiebatur, & quidem Buzovienſem Adolpho Friderico Megapolitano Duci Magdeburgenſem vero & Halberſtadienſem Principi Sueciæ addicto donabat, condita lege, vi cujus nullus Catholicus viniſta publicis muneribus admoveretur, niſi ad Lutheri caſtra tranſiret; quocirca Stalmanus Cancellarius ſectæ Calvinianus ſuo officio ſeſe ultra addicabat. Ut autem Sueci jactato pacis deſiderio Catholicis imponerent, Daniæ Regis operam implorarunt, ut pacis arbiter eſſet. Haud equidem Maximilianum Bavariæ Electorem aliosque Principes Catholicos latuerat, haud aliam a Proteſtantibus deliberari pacem, niſi qua Eccleſiæ ſpolia retinere, reliqua Eccleſiaſticorum bona invadere, remque Catholicam, ac Domum Auſtriacam, ſi fieri poſſet, opprimere valerent: nihilominus Bavariæ Elector per ſuum Cancellarium Cæſari ſignificabat, hanc pacis tractationem, ſi Dani Regis opera conficeretur, haud eſſe reſpuendam. Verum Proteſtantibus proſpero armorum ſucceſſu elatis, ejusmodi conſilia in irritum cecidere.

§. XI.

Sæc. XVII. A. C. 1634.

§. XC.

Alberti Wallenſteinii Fridlandiæ Ducis perfidia, & interitus.

Præterea Sueci, ceterique Proteſtantes in novas proſperi ſucceſſus ſpes erigebantur, poſtquam eis innotuerat, quod Wallenſteinius, ultione in Cæſarem ob ademptum militare imperium recrudeſcente, clandeſtina cum hoſtibus conſilia moliretur, palamque in eorum partes tranſire pararet: Præluſerat jam ſuæ perfidiæ, cum poſt Suecorum cladem ad Steinaviam ipſus victoriæ curſum ſiſteret, relictaque Pomerania, quam integram nullo negotio Cæſari ſubjicere potuiſſet, in Palatinatum ſuperiorem, indeque re infecta in Bohemiam reverteretur; tum enim clam cum Suecis, Gallisque jamjam convenerat, ut occupato Danubio arma in Ferdinandum Cæſaris Filium verteret, ipſumque Imperatorem, Imperiumque peſſumdaturus eſſet, ea lege, ut Bohemiæ regno in præſtiti obſequii præmium potiretur: Hæc ipſa regnandi cupiditas Wallenſteinium impulerat, ut ſpretis Ferdinandi Cæſaris juſſis, proprio nutu arma, pacemque moderari, innataque ſuperbis omnibus pervicacia, detrectare primum impe-

Brachel. Hiſt. l. 5. Adlzr. Annal. Boic. part. 3. l. 10. Puffendorff Hiſt. de Sued. t. 2. pag. 277. Sanaſin de la conjur. de Wallenſt.

Sæc. XVII. A. C. 1634.

ria inciperet: mox autem conſpirationem exorſus, a Cæſaris obſequio præprimis Illoam & Adamum Erdtmanum Tertahium affinem ſuum, aliosque Tribunos inſcio Imperatore Pilſenam convocatos amplis promiſſis abrupit, eisdem hæc exponens: inſuperhabitis tot obſequiis per triginta annos Cæſareæ Domui præſtitis hæc demum mihi refertur gratia, ut prævalente æmulorum invidia rurſus militari exuar imperio: ea de cauſſa mihi a Cæſare in mandatis datum, ut media hyeme Equitatum extra Bohemiam & hæreditariæ Auſtriacæ Domus Provincias in hiberna educerem, & reliquam exercitus partem Paſſavium contra Vinarienſem & ſex equitum millia Ferdinando Hiſpano obviam mitterem: hæc autem juſſa ideo fuere excogitata, ut militibus frigore & inedia conſumptis, me criminandi novum argumentum meis hoſtibus ſuppeditaretur: minus autem meam ignominiam, quam miſeram tot militum ſortem doleo, quos meo ære potiſſimum hucusque alui, nunc vero pecuniis, ope & imperio deſtitutos, mortique deſtinatos deſerere cogor, præſtat ergo, ut ſupremi Ducis imperium ſponte abdicem. His ita expoſitis inſuper per ſuos amicos inter gregarios milites ſpargebat, Wallenſteinium

nium Cæsaris indignationem incurrisse, eoquod contra Cæsarei Senatus mandatum copias intempestiva hyeme in expeditionem extrudere recusasset. Tantum valuere hi rumores, ut Tribunorum potissimi decernerent, Fridlandum esse rogandum, ut militiæ Præfecturam diutius retineret, quo facto æquum esset, ut & ipsi fidem suam auxiliumque Fridlando interposita juramenti Religione obstringerent, nec ullo pacto permitterent, ut eidem invito militare Imperium abrogaretur: Hoc decretum quinquaginta duo Tribuni suo firmabant chirographo, jamque ex conjuratis quidam Francofurti cum Ochenstirnio, & Ratisbonæ cum Vinariensi Duce agebant, ut Wallensteinii copiæ sese Suecis jungerent: Fridlandus quoque Schasgotium in Silesiam & Picolominæum in Austriam superiorem ablegabat, ut ceteras copias in partem conjurationis traherent, & suppetias ab Austriæ ingressu prohiberent. Verum conjuratorum multitudo, quæ infida est arcani custos, Wallensteinio omnino feralis exstitit; quippe ex eorum nonnulli, partim conscientiæ aculeis animum cruentantibus stimulati, partim sceleris atrocitate deterriti totam proditionis seriem Cæsari detegere statuerunt. Hos inter præcipui erant

Sæc. XVII. A.C. 1634.

Sæc. XVII. A. C. 1634.

Coloredus, Gallaſſus & Piccolomineus Belliduces, a quibus Cæſar de periculo admonitus, edictum promulgari juſſit, vi cujus omnes Duces, militesque Fridlandi imperio ſolvebantur, interim Galaſſio parere juſſi, ſimulque fidiſſimo cuique injunctum, ut Wallenſteinium, Tertzkium, & Illoum vivos, ſi fieri poſſet, in poteſtatem Cæſaris traderent: Aſt Wallenſteinius ſua conſilia fuiſſe detecta ſubodoratus, repente Pilsna Egram contendit, ut Suecis, necnon Hibernicæ legioni, cui plurimum fidebat, propior eſſet. Sub idem tempus Leslæus vigiliarum præfectus eidem literas detulit, quibus Franciſcus Albertus Saxo-Lauenburgicus Dux Vinarienſem omnibus Fridlandi poſtulatis annuiſſe, & utriusque exercitus conjunctionem præſtolari, nuntiabat: Has literas pro munere ſuo prælegerat Leslæus, quem Wallenſteinius ſibi omnino addictum ratus, de Suecis, ceterisque conjuratis intra biduum cum valido agmine Bohemiam invaſuris certiorem reddidit: cum ergo Leslæus ſummum in mora periculum eſſe cogноſceret, rem totam Gualtero Butlero Tribuno & Gordonio Egrenſis præſidii Præfecto manifeſtat: Horum una erat vox, nullam ſalutis publicæ rationem eſſe reliquam, niſi perduellium

lium nece imminens ruina prævertere- Sæc. XVII.
tur: communicatis igitur inter se con- A. C. 1634.
siliis conventum, ut Tertzium, Kinſckium, & Nyemannum Gordonius in arcem ad cænam invitaret: comparent illi; interim vero Robertus Geraldinus, & Gualterus Deverosius, ut illa nocte vigilias in arce haberent, triginta militum fidissimis præceperunt: alios vero sex generosi pectoris milites selegere, qui dato signo consilium exequerentur. Rebus ita disposítis peractoque convivio ad Deverosii nutum hi milites stricto ferro ingressi clamant: Vivat Ferdinandus! moxque conjuratos trucidant: vindicata horum perduellione Butlerus cum Geraldino, fidaque suorum manu ad Wallensteinii ædes die vigesima quinta Februarii contendit, ac Deverosium cum sex aliis hastatis cubiculi ostium effringere jubet: hoc strepitu excitatus Wallensteinius, quid rerum ageretur, exploraturus, solo induſio indutus ad fenestram convolat, quem Deverosius his verbis compellat: *tune ille, qui hosti exercitum jungere, & Cæsarem diademate spoliare machinatus es: jam nunc morere:* nihilominus, ut misero se ad mortem accingendi spatium indulgeret, ictum distulit; cum vero Wallensteinius nulla edita voce, brachiis expansis corpus

Sæc. XVII. A. C. 1634

vulneri objeciſſet, illum Deverosius haſta ſecundum pectus impacta proſtravit, poſtea cadavere tapeti involuto, atque ad arcem devecto in ſcripta, ejusque literas ſedulo inquiſitum, immiſſisque centum Equitibus Ducis Saxo-Lauenburgicus in cuſtodiam datus, Viennam ad Cæſarem abductus eſt; pariter Pilſenæ ſexdecim tum Tribuni, tum inferiores Ductores ac octo Senatores Pilsnenſes capitis ſupplicio fuere addicti: Schaſtenbergio tamen, æque ac Henrico Julio Duci Lauenburgico & Schliffio Cæſar vitæ gratiam fecerat: capto autem Schaſgotſchio, ejusdem Vicarius adductis mille octingentis militibus, convocatisque Tropavienſibus incolis ſecta Lutheranis Cæſaris Deputatos in vincula dedit, ac novam in Cæſarem conflaſſet factionem, niſi ea tempeſtive fuiſſet ſuppreſſa, ac ſtipendiorum parte copiis ſubmiſſa, necnon Fridlandi ſautoribus ab exercitu dimiſſis Ferdinandus III. Cæſaris filius ac Bohemiæ, & Hungariæ Rex ſupremum militiæ Imperium ſuſcepiſſet. Hic demum fuit exitus Alberti Wenceslai Euſebii Comitis de Wallenſtein, non niſi quinquaginta duos annos nati, quem præceps ſortuna ex paupere Nobili primum in Comitem, Imperii Principem, ſummum Cæſarei exercitus Præfectum

Meg-

Megapoli, Fridlandiæ, Sagani ac Glogoviæ Ducem, & denique in alterum ferme Cæsarem evexerat, ambitio vero ac perfidia ad tragicam mortem, & pene nihil detrusit. Hujus Viri obitus pro vario studio partium, nationumque varie accepta est, & præcipue Protestantes, ut Cæsari invidiam conflarent, Wallensteinium prorsus innoxium, inauditum atque indefensum nonnisi ex æmulorum, Jesuitarum, aliorumque Sacerdotum odio, falsisque criminationibus morte tanto Viro indigna sublatum fuisse comminiscuntur; adeo nullus est magni momenti casus, qui non in utramque partem Patronos nanciscatur. Sæc. XVII. A. C. 1634.

§. XCI.

Res Suecorum in Superiore Germania.

Ex Wallensteinii obitu graves in exercitu Cæsareo motus esse orituros, sperabant Sueci, Gallassi tamen & Piccolominæi solertia effectum, ut copiæ in officio continerentur, nullaque ex parte novæ turbæ suscitarentur. Interim vero Bernardus Vinarienſis Dux, Cronacensi urbe incassum tentata Donastauffium deditione accepit, arcemque subfosso nitrato pulvere in rudera rede- *Priorat. Hist. Ferd. III. part. 1. lib. 9.*

Sæc. XVII. A. C. 1634.

redegit, pluribusque in Palatinatu superiore urbibus nullo ferme negotio occupatis Bavaros, qui Wilzburgo annonam intulerant, inde reversos profligavit, atque Aichstadium miseranda prorsus deflagratione delevit, postmodum comperta Fridlandica conspiratione in Bohemiam movit, intercepta Plesena Wallensteinio opem laturus, qui tamen Cæsareis e Bohemia moventibus, non sine clade reverti compulsus est. Alteram vero Danubii Regionem, omnemque ferme Sueviam Gustavus Hornius infestis excursionibus exhauserat, subactisque Ravenspurgo, Biberaco, Mindelheimio, Campoduno, & Memminga Cæsareos ad Wangenam magna clade affecit, frustra tamen Uberlingam obsedit. Magis tamen prospera fors postea arridebat Bavaris; quippe Aldringerius supremus Boici exercitus Præfectus, Straubinga ad deditionem compulsa, Sultzbacum, Chamum, Neoburgum, pluresque alias Palatinatus Superioris urbes ejectis Suecis, Bavaro restituit: Sub idem quoque tempus Ferdinandus III. Hungariæ Rex cum valido exercitu in eundem Palatinatum movit, ut sese Bavaris conjungeret, Ratisbonam expugnaturus: comperto hoc consilio Vinarienſis Dux magnis itineribus in Bavariam reversus, cæso pri-

primo Croatarum agmine Cæſareorum caſtra oppugnare cæpit, irrito tamen ſucceſſu, quocirca motis inde caſtris in urbem ſe recepit, ac paulopoſt relicto quatuor millium præſidio cum ceteris copiis Ratisbona in Franconiam ſeceſſit: Saxones vero & Sueci, ut Ferdinandum Regem a Ratisbonenſi obſidione averterent, in Bohemiam irrupere, Pragamque obſidere moliti ſunt. Exinde Cæſarei, Bavarique majore quam antea, vi Ratisbonam quatere cæperant, eamque poſt acrem duorum menſium oppugnationem die decima ſeptima Julii ad deditionem compulerunt, urbique pacta demum Religionis libertate, ac Suecis præſidiariis honorifice dimiſſis Ferdinandus caſtris adverſo Danubio motis Forchemium obſidione liberavit, & Wendlinga, Donawertha, Lauinga, aliisque pluribus circum locis non ſine magna Suecorum clade recuperatis in Vindelicos movit. Eadem vero die, qua Ratisbona erat capta, Cæſarei Suecos, Saxonesque Praga, totaque Bohemia exturbarunt, capto etiam Alberto Saxoniæ Principe.

Sæc. XVII. A. C. 1634.

§. XCII.

Sæc. XVII. A.C. 1634.

§. XCII.

Landishutum Boicum oppidum a Suecis expugnatum, direptumque.

Le Blanc. Hiſt. de Bavier. t. 4. Annal. Boic. part. 3. l. 19.

Cum hæc gererentur, Vinarienſis Dux decem armatorum millibus, quæ Hornius in Bavariam infuderat, auctus Aicha urbe penitus deleta, Landishutum obſidere ſtatuit, arcemque aggreſſus, edita tergemina muri ruina, eadem die vigeſima ſecunda Julii expugnavit. Irrumpunt igitur Sueci crebram ſuorum cladem ulturi, ferro, ſanguine miſcent omnia, fugant, proterunt, ac trucidant obvios quoscunque, indeque certatim per montis declivia perque ſinuoſas vias in urbem furibundi effunduntur, & præſidiarios paulatim pedem referentes cædunt, eosque ad Iſaræ pontem propellunt, demum milite ejecto in cives innoxiosque ſæviunt. Stratæ viſebantur cadaveribus plateæ, ædesque incendiis dirutæ. Enimvero imminentem cædem magno numero Viri, fœminæ, pueri ac infantes effugere certabant, confertim tamen ad pontem fugientes, alii ab hoſte aut cæduntur aut capiuntur, alii elidi ac conculcati, non pauci e ponte detruſi fluctibus hauriuntur. Ipſe etiam Aldringerius, Bellidux benigniore fato digni-

Sæc. XVII. A.C. 1634.

dignissimus, cum urbi in auxilium properat, in ponte super Isaram globo trajectus occumbit. Nec tamen tot miserorum clade satiata erat Suecorum inhumanitas, quæ innocentis Sacrique cruoris sitibunda Ecclesiasticos, Monachosque ad crudelissimam lanienam tanquam hæretici furoris victimam deposcebat. Horum ergo quosdam solo Religionis odio inermes, innoxiosque intra domesticos parietes trucidarunt, cæsorumque corpora in flumen projecere: alios fune circum tempora fustibus in arctum contracto excruciabant, ut gazam, quam tamen ignorabant, proderent: quamplurimos infusa per vim aqua, eaque rursus e ventriculo calcantium pedibus extorta (quam *potionem Suecam* vocant) horrendum in modum excarnificarunt. Tenuit quoque cruenta urbis direptio plures dies, & quamvis cives omnibus pene facultatibus fuissent exuti, violenta tamen ac præstando impar indicitur exactio, & pro solutionis securitate obsides in diram longamque vexationem abstrahuntur: nec etiam ædibus Sacris, ac mortuorum ossibus parcitum; quippe tumultuantes hæ furiæ S. Catuli, aliorumque Divorum ossa in Templo ad S. Martinum projecta per pavimen-

Sæc. XVII. A. C. 1634. mentum ſparſerunt, thecasque argenteas vertere in prædam.

Ineunte hoc anno ruſtici in Bavaria ad Oeni confinia, cum militum injurias pertæſi eſſent, bidentibus, ſudibus, aliisque agriculturæ inſtrumentis armati, numero ferme ſeptingenti Eberſperga confluxerant, nullo hoſtis amicive diſcrimine obvios quosque milites trucidaturi: Re comperta Maximilianus Elector, ut hoſce miſeros oſtenſa armorum violentia terreret, die decima octava Januarii milites ſuos immiſit, reſiſtunt tamen ruſtici, ſuosque in aciem educere tentant, aſt bellici tormenti fragore territi fugam arripiunt. Pars ferro cæſi in fuga, pars in ædibus ſuis: alii vero inſequentis militis furorem in ſylvis & paludibus latitantes declinabant, hujus vero tumultus Anteſignanus & viginti duo alii in æde, quo confugerant, injecto igne periere.

§. XCIII.

Varia Suecorum fortuna in Alſatia, Weſtphalia & alibi.

Landishutanam calamitatem præverterat Bambergenſis ditionis devaſtatio; poſtquam enim prope Forchheimium plusquam ducenti ex Cæſareis, qui annonam ab hoſte relictam Bamberga revehere parabant, a Vinarienſibus

bus cæsi, captique fuerant, Georgius Marchio Brandeburgicus septendecim Templa, arces undecim, septem oppida, multos pagos, ac quater mille domos flammis exussit. Sub idem quoque tempus Otto Rheni Comes Udenheimium, quod Philippus Spirensis Episcopus *a suo* (*) *nomine* Philippopolin nominabat, post diuturnam obsidionem deditione cepit, simulque Neoburgum, Sulziam, & Rubeacum expugnavit, præsidiariis custodiæ, rusticis vero, qui eo recesserant, internecioni traditis: Ubi vero Cæsareos Ductore Comite Salmensi cum quinque circiter armatorum millibus Colmariæ obsidionem parare, atque ab eis annonam secundo Rheno advectam, Brisacensi urbi fuisse illatam compererat, haud cunctandum ratus die duodecima Martii eos ad Watwillam aggressus prælio fudit, capto Salmensi Comite, aliisque Tribunis: demum fortuna Suecis

Sæc. XVII. A. C. 1634.

(*) Potius ludibrio ac miseratione, quam refutatione dignus est Balthasar Babelius, qui ut in Catholicis cultum Sanctorum risui exponeret, in sua Historia Ecclesiastica pag. 177. falso asseruit: quod *Episcopus Spirius fortalitium Udenheim vocarit Philippsburgum a Philippo scilicet Apostolo.*

Sæc. XVII. A. C. 1634.

Suecis arridente Friburgum die prima Aprilis, Rheinfeldam, Bruntrutum omnesque ferme Alsatiæ urbes subegit. Benignior fors per Westphaliam adjuvabat Cæsareis sub imperio Godefridi Comitis Geleeni, qui castris ad Visurgin motis Hæxariam vi cepit, cæsis tam præsidiariis, quam civibus armatis: capta hac urbe, die vigesima secunda Aprilis profligato Hassorum agmine Beckunum, Hammam, Lunam, arcemque Ludvishusianam expugnavit, repulso Georgio Luneburgensi Duce, qui recuperata Hamma Geleenum opprimere parabat. In Silesia quoque Goetzius Cæsarei agminis Ductor Oelsium, quod oppidum Sueci inopina oppresserant, obsedit, captoque presidio expugnavit: eandem etiam fortem Libschezium & Jægerndorffium subiit; unde Goetzius promotis castris Troppaviam arcte cinxit, Oppellamque, incassum licet obsedit, binasque Suecorum cohortes, aliosque levis armaturæ equites prope Wratislaviam fudit, necnon præfatæ civitatis suburbia incendit. Postquam vero Saxoniæ Elector in Lusatiam irruperat, Budissinæ urbis in cineres redactæ reddera, necnon Gorlicium aliaque oppida receperat, Dresdam reversus Arnheimium cum suis copiis in Silesiam dim-

dimisit, quem tamen Goetzius a Sitavienſi obſidione Lignitium verſus rejecit. Ubi cruentum prælium per tres omnino horas, æquata utrinque clade, ancipitique victoria commiſſum eſt: tandem vero Cæſareis Lignitzium ſeſe recipientibus, Arnheimius Gloggaviam, Sueci Croſſenam, & Brandeburgici Francofurtum ad Oderam occuparunt. Sæc. XVII. A. C. 1634.

§. XCIV.

Sueci Nördlingæ ingenti clade affecti.

Poſtquam Ferdinandus Hungariæ Rex, Maximilianus Bavariæ Elector, & Carolus Lotharingiæ Dux Suecos e tota Bavaria eliminarunt: eorum progreſſibus obſtabat Nördlinga Imperialis Sueviæ Urbs: Hanc ergo obſidione circumvallare, firmum fixumque animo habuerunt: viciſſim Vinarienſis, ut Urbi laboranti ſuccurreret, Hornianas & Wirtembergicas legiones, & quicquid demum ex vicinis præſidiis, & Proteſtantium copiis corradi poterat, in unum exercitum triginta millibus validum contraxit, & repugnante licet Hornio prælii fortunam experiri ſtatuit. Ferdinandus Rex hoſtis conſilium ſubodoratus, caſtra haud procul a Nordlinga poſuit, ur-

Priorat. Hiſt. di Ferd. III. part. 1. l. 9. Bougeant Hiſt. Bell. tric. part. 1. lib. 3. Jæger. hiſt. Eccl.

Sæc. XVII. A. C. 1634.

urbem tota armorum vi expugnaturus. Sueci autem hanc civitatem ſibi ſemper fidam hoſti relinquere, ſibi & Proteſtantium nomini indecorum rati, ſexcentos milites urbi inferre parabant: aſt a Cæſareis rejecti, ſuperata convalle, hoſtem ad prælium elicere incipiunt. Opportune ſeſe Cæſareis tertia Septembris die Ferdinandus Hiſpaniæ Infans cum viginti ſuorum millibus junxerat, quibus ſuppetiis auctus Ferdinandus Rex, urbem valida oppugnatione premere juſſit, cum magna tamen ſuorum clade ab obſeſſis repulſus: Tum vero crebra velitatione plerumque Sueca ſecunda dimicatum, ipſe quoque Vinarienſis Cæſareos Equites, occiſo eorum Duce Aldobrandino, ex ſua ſtatione depulerat, promotisque verſus urbem caſtris montem Arenſpergum occupare feſtinabat, ratus, in ſuperato hoc colle ſtare ſummam victoriæ: attamen Galaſſus, qui hunc montem jam prior occupaverat, Suecos a Vinariensi Duce immiſſos iterata clade inde repreſſit: die autem ad tenebras inclinante nocturnum otium Suecos ab aggreſſione diſtinuit, Cæſareos vero ad validius firmandum hunc collem animaverat. Ubi paululum diluxerat, mox Hornius e Sylva prorumpens, totum agminis robur die ſexta Septembris ad

pro-

præfatum faſtigium duxit, tormentaque in Hiſpanos librare cæpit: Nec ſegniores Hiſpani e tormentis ſclopisque ſuis denſam globorum tempeſtatem in hoſtem effundere, Hornium, qui quindecies repetito impetu Arenſpergum montem occupare nitebatur, ſemper invicto animo repellentes; validius adhuc incaluerat pugnandi ardor, cum Sueci dextrum aciei cornu, cui præerat Rex, inſolito furore aggrediebantur; mox enim Galaſſus, & Joannes de Werth cum Cæſareo-Bavaris generoſo mortis contemptu in Vinarienſis & Hornii legiones irrumpunt, easque non ſine maxima ſuorum ſtrage in proximam Sylvam fugere compellunt. Accurrit tempeſtive Hornius cum recenti peditum agmine, totoque impetu Cæſareorum propugnaculum aggreditur, & occupat, pulſis e ſtatione binis legionibus, cæſisque Wurmio Tribuno & Solmenſi Comite: Tum vero Catholicorum ſortem in extremo diſcrimine poſitam Superis curæ fuiſſe apparuit; cum enim Sueci ſpe ſua victoriam jamjam devorantes turmatim advolarent, ex ipſo confluentium numero loci anguſtias excedente, confuſio orta, præterea vix Horniani milites incauto impetu in propugnaculum irruerant, cum ignis in pulveris nitrati

Sæc. XVII. A.C. 1634.

Sæc. XVII. A. C. 1634.

dolia illapsus, tanta clade Suecorum quamplurimos discerptos in aera rapta ret, ut ceteri in fugam dati propugna culum, belli tormenta, & vix non pa mam Hispanis cederent. Victoriam ad huc morabatur Bernardus Vinarien Dux, qui acerrimo pariter & cruent prælio cum Lotharingio Duce decer bat, eversо tamen equitatu suo ad i tera montis profugere compulsus est, co etiam ipsemet Lotharingius e dexter sua vexillum eripuit, non sine prosper successus augurio: tum enim plane Sue corum acies inclinare cæperat, & quam vis Turrianus Hornianis subsidio ac curreret, & Equitatus in colle sæp manus consereret, nihilominus præ lente Cæsareorum fortitudine tam Hor niani quam Vinarienses a Neapolitan legionibus male excepti laxatis ordi bus in fugam acti sunt, amissis omni bus impedimentis, bellique tormentis Cecidere eo prælio ferme sexdecim Suecorum millia, partim in fuga par tim in prælio trucidata, præter Ordi dinum & Darmstadiensem Duces, a liosque Tribunos, sex millia a Cæsa reis capta, atque in iis Hornius, Cra zius, Rosteinius, Schavelitzius, alii que inferiores Tribuni quamplurimi Cæsareis in spolium cessere octoginta tormenta, quatuor curruum millia, e

qu

qui mille ducenti, ac trecenta vexilla, quæ ad ſummum Pontificem transmiſſa in Vaticano aliisque Templis Romæ in perenne victoriæ monumentum fuerunt affixa. Tenuit hæc pugna totis decem horis, vix unquam Victoribus glorioſior, & devictis magis funeſta, nec etiam jam a multis retro annis Martis furor ſcænam magis horrendam pro conſervanda exigui momenti urbe, quæ tamen mox Cæſaris clementiam implorare cogebatur, exhibuit. Ex Cæſareis nonniſi mille ducenti deſiderati ſunt. Tantulo impendio ingens hæc victoria ſtetit: Porro ex hac clade non minor erat Suecorum jactura, quam conſternatio; Hornio enim capto, Belliduce in paucis ſtrenuo, milites Sueci ſine Duce, ſine imperio erant, Otto quoque Rheni Comes paulopoſt a Lotharingio Duce & Joanne de Werth prope Cubam & Offenburgum obrutus, profligatusque ægre mortis periculum evaſit, inſuper Bannerus a Piccolomînio in Thuringia, & Haſſi a Cæſareis haud procul ab Hirsfelda fuſi fugatique. Præterea Franconiæ, & Sueviæ urbes pene omnes in Cæſaris fidem, poteſtatemque vi aut ultronea deditione redierunt: Elector quoque Saxoniæ, quamvis in Bohemia Balthaſarem Marradium fudiſſet, repudiato tamen Sueco

Sæc. XVII. A.C. 1634.

Sæc. XVII. A. C. 1634.

fœdere in Cæsaris gratiam reverti parabat: Ex tanto igitur siniſtræ fortæ concursu haud temere sibi præsagebant Sueci, totam Catholici fœderis molem in eos incubituram, cum haud ultra Germanicæ libertatis Vindices, sed Imperii, publicæque quietis hostes omniumque in Germaniæ calamitatum Authores audirent. Desperatas tamen Suecorum, Protestantiumque res in præmium Philippopolis sibi a Suecis deditæ restituit Ludovicus Franciæ Rex, qui Duce Forcæo cum viginti armatorum millibus Lotharingiam invasit: inde ergo fœderati Protestantes ad novas spes erecti recentem militem conscripsere.

§. XCV.

Trevirensis Archiepiscopi & Electoris molimina.

Annal. Trevir. Masseu. lib. 24. Briet. Annal. Mund. t. 7. p. 563.

VIx depressis Protestantium animis Catholicorum fortuna caput extulerat, cum novi belli incendium Gallos inter & Hispanos exortum extremam calamitatem minaretur: Obtentum bello suppeditabat Philippus Christophorus Trevirensis Archiepiscopus & Elector, qui immodico in Gallos favore excæcatus, repudiatis Hispano-Cæsaris Franciæ Regis protectionem implora-

vit.

vit, arcemque Confluentinam Gallis tradidit, ac Philippopolin cedere pollicitus est. Inde graves Nobilium, Procerum & Canonicorum querelæ, civium seditiones, Patria tributis exhausta, & Ecclesiæ militum insolentia incensæ, direptæ & devastatæ: Arma parat Elector in Fratres, cives, subditosque suos tam Ecclesiasticos quam sæculares, Gallorumque ope tutus, exactiones censusque immodicos, quos inopia negaverat, armata vi extorquere nititur, & mitiora suadentes rebellium more habet. Incassum Canonici, Clerici, Religiosi, Proceresque ad Papam, Cæsarem, & Hispaniæ Galliarumque Reges diversis appellant literis: iterato cum lacrimis, & lamentis miserandum Ecclesiæ, & patriæ statum Archiepiscopo exponunt, haud aliud ab eo referentes responsum, quam *præstare membra, quam Caput perpeti.* Cum enim Elector non minus arma quam consilia in promptu haberet, velle simul & impetrare penes se solum esse autumabat, quocirca Magistratum civesque universos, ut Hispanorum protectioni renuntiarent, juratis verbis adegit, & Canonicos suis proventibus spoliatos, cum profano non posset, Sacro anathematis gladio perculit, Husmanum Præpositum, Carolum & Eme-

Sæc. XVII A.C. 1634.

Sæc. XVII. A. C. 1634.

Emericum Metternichios, illum Archi-diaconum, hunc Scholasticum suis dignitatibus exuit, eisque intra trimestre alios subrogari præcepit: Enimvero hi Leodium ad Petrum Caraffam Sedis Apostolicæ Nuntium provocant; admonetur etiam ab eo Elector, ne suæ potestatis limites excederet, hic vero ejus monita contempsit, suorumque libellos supplices ad Papam & Cæsarem datos, quoquot interceperat, tanquam famosos libellos carnifici flammis publicis abolendos tradidit, Joannem quoque Morionum, qui Canonicorum literas eidem consignavit, necnon Joannem Lyndenum Canonicum ac Cleri Syndicum, eoquod ad Nuntium Apostolicum Cleri nomine abiisset, carcere incluſit.

Hæc Archiepiscopi vexatio præsertim in Præpositum & Metternichios, nimium atrox ac luculenta erat, ut summi Pontificis, Cæsarisque vindictam effugere posset: Præprimis igitur Urbanus Papa Caraffam Legatum suum jussit, ut sese insolenti Electoris violentiæ Pontificia auctoritate opponeret. Hic ergo ad eundem die secunda Aprilis has dedit literas: Intellexi cum summo animi mei mœrore „Eminentiam vestram processisse ad sententiam definitivam contra Præpositum

„tum, & Canonicos Metternichios, il- Sæc. XVII.
„losque suis dignitatibus privasse, eo- A. C. 1634.
„rumque loco alios eligi, reliquis Ca-
„nonicis interminata etiam privationis
„pœna præcepisse. Hanc sententiam
„isti irritam esse profitentur, quia lata
„per judices, quorum aliqui sunt laici,
„& conjugati, alii hæretici. Scit au-
„tem Eminentia vestra Laicos & multo
„magis hæreticos nulla ratione posse
„judicare, aut Sententiam ferre in caus-
„sis criminalibus Ecclesiasticorum, pro-
„pter notam & indubitatam Cleri
„exemptionem: deinde, quia tam Sen-
„tentia Scabinorum, quam confirma-
„tio Eminentiæ vestræ continet mani-
„festum attentatum, cum illi appella-
„verint ad summum Pontificem &c.

„Quare debui Canonicis reliquis in-
„hibere, ne ad subrogandos alios Ca-
„nonicos, aut conveniant, aut suffra-
„gia conferant, quia, si hæc ipsi ege-
„rint, aut Eminentia Vestra eos sub-
„rogaret, attentata attentatis adderet,
„causamque suam multo redderet de-
„teriorem. Ineat potius Eminentia
„vestra æquiorem & magis consenta-
„neam viam, exhibendi nimirum acta,
„jam aliquoties petita, ut pro justitia
„Romæ negotium quamprimum defini-
„retur: erit, ut reor, id maxime cordi
„Eminentiæ Vestræ, nec patietur apud
„San-

Sæc. XVII. A. C. 1634. „Sanctiſſimum Dominum noſtrum in„minui eam illuſtrem opinionem, quam „hactenus habuit de ſinceris obſequiis „ipſius.

Cum autem Archiepiſcopus adeo non factæ inhibitioni morem gereret, ut etiam quemdam eo fine, ut Re recens electum Præpoſitum Canonicoque tueretur, in Franciam rogatum ablegaret, ac ſtudioſe impediret, quominus Nuntii mandatum Decano & Capitulo legitime inſinuaretur, hinc Carafa in cenſurarum, quæ in Bulla Cænæ art. 13. vibratæ ſunt, commination Archiepiſcopum ad ſaniora reducere nitebatur: aſt hiſce minis Elector nihil territus, ſuo propoſito pernaciter inſtitit, quocirca Nuntius excommunicationis ſententiam in Canonicos Archiepiſcopi ſuffragatores pronuntiabat, nec tamen adhuc his Elector a propoſito dimoveri valuit, ſed novos Canonicos prorſus ignobiles atque incapaces Husmanno & Mettenichiis ſubrogari præcepit, imo etiam ut de Regis Franciæ patrocinio tutior eſſet, Richelium Cardinalem, peregrinum, averſumque ab Imperio hominem, ſibi in Spirenſis, & Trevirenſis Principatus Coadjutorem elegit, poſtquam vero anno ſequenti Cæſar Philippopolin occupaverat, & Embdanus

Comes

Comes Trevirenſem urbem intercepe- Sæc. XVII.
rat, Elector a Meternichiis in ſuo Pa- A. C. 1634.
latio captus die vigeſima ſexta Martii in Belgium indeque Viennam abducebatur, eodem ferme temporis momento, quo Religioſos omnes, quatuor duntaxat in quovis Monaſterio relictis, urbe expellere decreverat.

§. XCVI.

Franciſci Rothomagenſis Archiepiſcopi controverſia contra quosdam ſuæ Diœceſis Monachos.

Hoc item anno gravis contentio orie- *Argentre Coll. Jud. t. 3. p. 239. Abrege chronol. de l'Hiſt. Eccl. t. 3. p. 444.*
batur inter Franciſcum Rothomagenſem Archiepiſcopum, & quosdam illius Urbis Monachos; cum enim occaſione Anni Sacri præfatus Præſul omnes Regulares edicto ad ſuam Eccleſiam convocaret, eisque præciperet, ut publicis ſupplicationibus intereſſent, necnon confluentis populi confeſſiones in Cathedrali Eccleſia excíperent, quidam Regulares, quos Archiepiſcopus *novos Monachos* appellitat, ſub exemptionis obtentu non comparuere, ad Sedem Apoſtolicam provocantes. Inde exacerbatus Præſul, Urbanum VIII. Papam interpellabat, ſupplex, ut Judices e Franciæ Regno ſelige-

Sæc. XVII. A. C. 1634.

ligeret, qui Monachorum privilegia di-
ſcuterent, eisque reverentiam obſe-
quiumque Epiſcopis debitam inculca-
rent, eosque ſuis privilegiis, ſi ſecus fe-
xint, privandos decernerent. Hanc
in rem Archiepiſcopus hoc anno die
vigeſima ſecunda Decembris Roman
has dedit literas.

„Adeo, venerabilis Pontifex contro-
„verſiam novam inter Fratres ac filios
„tuos ortam, omnibus quidem notam,
„paucis vero cognitam, authoritate de-
„meſtica ſed paterna diſcuſſurus, Con-
„cordiæ chriſtianæ hoſtis, Angelicæ
„vitæ etiam in terris æmulus, Euty-
„chianis temporibus quietem monaſti-
„cam hæreſi primum turbavit, non
„tamen exturbavit: retento ſub Epi-
„ſcopatu, Sanctione Chalcedonenſi,
„Monachismo. Necdum plene ſuccre-
„ſcerat, cum humanæ fragilitati fata-
„lius quidpiam machinans, licentiæ
„frœna laxat, quamquam mox eſſet
„Caroli Magni non ſolum Monarchica,
„ſed Hierarchica illà cura, quæ ſum-
„ma Regni amplificandi ac perpetuandi
„ars eſt, per Imperii Gallici varios
„Conventus ac Epiſcopales Synodos
„paulatim in Cœnobiis reſtringenda.
„Tertio tandem inſultu, per Privilegia,
„quæ novella prioris inſtituti inſtaura-
„tio de ſuprema Sede indulgenter me-
„ruerat,

„ruerat, gliscere cæpit, ferventissimi „illius Monachi ac Doctoris melliflui „Bernardi Zelo, qua potuit via repri- „mente. Utpote qui sciret, primum „a Brunichildis favore inventa, & in „Ecclesiam duris tamen conditionibus „invecta, non satis quidem idoneo au- „thore, ut Monachi de sacro Privile- „giorum deposito tam magnifice, ut „solent, glorientur.„ Sæc. XVII. A. C. 1634.

„Quæ cum ita se habeant, haud „mirum si primus Cœli ascensor, & „arcanorum conscius, Ecclesiæ Magi- „ster Coapostolus tuus Paulus, exem- „plo suo ter, non tantum Corinthiis, „sed nobis posteris, tertia scilicet Ec- „clesiæ ætate, Dominum rogandum „contra colaphizantis spiritus tentatio- „nes edixerit. Verum parva sunt sem- „per rerum initia, plusque patientiam „Ecclesiasticam spes quam dolor urget: „spe sortis tandem melioris, nihil pri- „mo visum intolerabile. Ecclesiæ red- „integrata pax erat: perstabat invio- „latus Episcopalis honos: nonnullus „Canonicæ disciplinæ splendor per fa- „ciem renascentium temporum etiam „interdum recurrebat: usus Privilegio- „rum sobrius ac modicus vix oneris „loco putabatur.„

„Quæ cuncta haud inter mortuum „Gregorianum temperamentum, nem- „pe

Sæc. XVII. A. C. 1634.

„pe, ſemper præſumendum, nihil de Epi-
„ſcopis, ſine Epiſcopis Sedem Apoſto-
„licam ſtatuere teſtabantur. Nunc de-
„mum in ea (nondum enim Beatiſſime
„Pater, dicenda videntur tua) tem-
„pora incidimus, ut niſi tu omnium
„Eccleſiarum, ſi non ſolus, at unus
„Epiſcopus, per omnes Eccleſias de-
„ceas, Petri Cathedram, Epiſcopatum
„cum Monachatu minime confundere,
„id eſt, haud quaquam, quod a Chriſti
„oraculo prorſus eſt alienum, a ſe, quæ
„ſummitas Epiſcopatus eſt, deviare;
„periculoſe Religioſi viri de ſuis Privi-
„legiis cum Apoſtolorum Succeſſori-
„bus, te Apoſtolicé ſedente ſolito au-
„dacius contendent. Et quod magis
„dolendum eſt, ut in iis accidit, qui
„longo annorum tractatu, augendo
„veteraſcunt, & pietatis indulgentiam
„reverentiam cum ſenectute ſortiuntur,
„vana plerumque pro veris, Simplicio-
„ribus (dubitatur an ſimplicius) ob-
„trudentes.„

„Res notior eſt, ut oratione noſtra
„indigeat, qua tecum, ut cum Parente
„hodie de rei eventu, audiente Matre
„Eccleſia ſimpliciſſime loquimur. Con-
„ſulendum quippe eſt, an Auxiliarii
„qui ordines noſtros turbant, ſint re-
„noſtro exercitu, ſine ordine; niſi fors
„ac proinde nullo, retinendi? &, utrum
„mili-

„milites gregarii, Imperatoris mandata Sæc. XVII.
„ad Duces, an duces ad milites de- A. C. 1634.
„ferre ac interpretari debeant, ne de-
„cus & ordo militiæ per incerta feran-
„tur? nec enim imperatoriam & au-
„xiliarem a noſtris finibus arcemus mi-
„litiam ſub Romanis tuis aquilis ſem-
„per pugnantes, ubique pugnaturi.
„Circum volitantium tuas apes culi-
„cum eſt, tam abſurdum illud mur-
„mur: quorum nec tubam procul au-
„dio, nec lanceam magnopere re-
„formido.„

„Viderint aliter illi, qui ſecus de
„tuis noſtrisque rebus, quam fert Ec-
„cleſiaſtica Regula, per ſe vel per alios,
„aut intemperanter cogitant, aut te-
„mere judicant: ignorant Patrum Sta-
„tuta, & Eccleſiæ Majeſtatem ſper-
„nunt, qui in hujuscemodi ſuſpiciones
„dilabuntur temerarias: Oſcitantibus
„illis ſimiles, qui grandi labore con-
„dire incogitantiam ſuam putant, ſi
„ſingultiente aliquo ſono ac non ſin-
„cero, ſed fictolevi Crucis ſigno, velut
„extatici auſteris ſpectatoribus illu-
„ſerint.„

„Sed quis relictus eſt ambigendi lo-
„cus meæ in Apoſtolica indulta obſer-
„vantiæ? cum & Regni chriſtianiſſimi
„columnam, & Romanæ Eccleſiæ an-
„choram amplexus, inundante inau-

Sæc. XVII. A. C. 1634. „dito Monaſtici cujusdam murmu
„repentino diluvio, Sapientiſſimo
„Eminentiſſimo Cardinali Duci Rich
„lio, qui ea de re ad me literas publ
„ac perhonorifice dederat, refer
„rim: nihil me contra conceſſion
„Apoſtolicas, nihil adverſus Monaſt
„Privilegia, quorum ſemper æqui
„mus defenſor extiti, moliri, fingu
„amare, in neminem graſſari, uni
„cleſiaſticæ paci incumbere, quæ
„reformatione abuſuum ſtare nequ
„a qua tumultuantium Rothomagi
„inconſulto Monachorum (quamqu
„alias mihi devinctiſſimorum) imp
„& agmine, etiam inter furentes
„reticos tranquillus Eccleſiæ no
„ſtatus turpiter dejectus erat.„

„Addebam, id unum viſum, del
„tiſſimis his temporibus ſatagere, q
„exemplo ſuo proxime docuerat, c
„Privilegia Regia, quibus jejuna pl
„ſuccumbebat, Regali edicto rece
„ret. Ceterum Ambroſianum e
„proindeque Archiepiſcopali mun
„haud indignum, Regni prude
„caute ac ſalubriter in Eccleſia uti.

„Quibus dictis concluſio cont
„appoſita fuit; cenſere me, e re no
„eſſe, ut Privilegia ſarta tecta ſerv
„tur, authoritate Eccleſiaſtica ac
„gia recenſerentur: quocunque

Sæc. XVII. A. C. 1634.

„usus illorum sit, facultas penes Mo-
„nachos, reverentiæ & obedientiæ de-
„bitus honos ac potestas penes Episco-
„pos maneat: ne quid videlicet Ec-
„clesiastica Respublica detrimenti ca-
„piat: vel Lutherano simili, monasti-
„co aliquo schismate irrevocabilitatem
„Privilegiorum jamjam velut in pro-
„cinctu, minitante; vel separatis ab
„Episcoporum Principe Episcopis, quod
„unum Monachi specie suæ privilegia-
„tæ pietatis intentare creduntur, sive
„a Sanctitate vestra ignominiose de-
„pressis, sive ab unitate iracunde de-
„ficientibus.

„Cecinit nuper quidam verus eo-
„rum Propheta, quod Sanctitatem tuam
„Psalmographi Pindari Sanctissime æ-
„mulam haud latere expedit:

Obsequium ut tollant, uni sese red-
dere fingunt,
Quem procul a nostris Itala regna
tenent.

„Sed ne forsan videar, velle apud
„summum Religionis augurem vanas
„divinationes texere, aut in speciem
„quidem Privilegiis ab Apostolica Sede
„manantibus favere, reipsa vero offi-
„cere, quod factiosi impune obmurmu-
„rant, hac ætate, qua, quod libet, licet,
„rei seriem apud te supremum Judicem

Sæc. XVII. A.C. 1634.

„exponam, ut ab ipsa veritate dissipa-
„tis, quas maledici offundunt nebulis,
„perspicue ac breviter manifestum in-
„excusabilis abusus crimen sola facti
„narratione cognoscas, expendas, ju-
„dices.„

„Paucis hinc mensibus, Petri clo-
„vis ad Ecclesiasticæ pacis tranquilli-
„tatem obtinendam cœlestes thesauros
„aperuerat: in persona Christi, Pauli
„in morem, prout Ecclesiæ necessitas
„requirebat, toti orbi Christiano in-
„dulseras. Per Internuntios tuos Ar-
„chiepiscopis mandata suas in Provin-
„cias missuris, ea Apostolica dispen-
„satio tuo nomine credita est.„

„Mihi, ut in mei parte muneris
„sors ista obtigit, pro celebranda le-
„dulgentia ac simul Pace post bellicos
„nostros Monachales tumultus, quo-
„rum initio non sine dolore memini,
„Clerum universum convoco, mecum
„quod Spiritus prædicit Ecclesiis, in
„domo Dei cum consensu, ut spera-
„bam, ambulaturum.„

„Moneo, ut sit unio cordium, sit
„unitas templi, ad id muneris rite per-
„agendi, Matrix Ecclesia, Basilica Ro-
„thomagensis, opportune eligitur. Hinc
„Canonicus Ordo (quem non minus
„Ecclesiastici, quam græci sermonis
„ignari, æque perverse ac invidiose non

„Ro-

„Regularem, sed Sæcularem appellant) Sæc. XVII.
„inde Monasticus post Parochos rela- A.C. 1634.
„xandis vinctis, Archiepiscopo per
„varia conscientiæ tribunalia assessu-
„rus erat.„

„Plaudit populus; gratulantur boni,
„cuncti obedienter omnia se facturos
„spondent. Ejus rei caussa supplica-
„tio per urbem habita, atque adora-
„tus Deus, ut bene ac feliciter eveni-
„ret, quod pro conciliandis animis Ar-
„chiepiscopus jussisset. Consentienti-
„bus votis, unus grex, unus pastor
„vilitur, confusis hæreticis atque schis-
„maticis, seu publicis, seu latentibus,
„ac domesticis.„

„Eo Hierarchico ordine, majorem
„Ecclesiæ ambonem more majorum
„conscendi; sermonem ad Clerum, Po-
„pulumque habui, data pace: Mona-
„chi dixerunt pax, & tamen ut Pro-
„pheta addit, reique eventus proba-
„vit, non erat pax.„

„Postero die, populus, qui pridie
„ad centum hominum millia supplica-
„turus processerat, magna frequentia
„redit, ad Sacerdotum Domini genua
„provolutus: absunt Monachi, per in-
„sequentes dies, delicta sua confiten-
„tium numerus augetur; duo ac vi-
„ginti millia uno matutino tempo-
„re concurrunt.„

Sæc. XVII. A. C. 1634.

„Juvantibus paucis, fervor popu
„languere cœpit; ad Archiepiſcopum
„monitores mittuntur, qui rogarent
„vellet, juberet confeſtim ad ſe copia
„Confeſſariorum mitti, ſua pecca
„ſua vota excepturos: ſeſe pro Maj
„ſtate Sedis Apoſtolicæ, pro ſalute R
„gni, pro unitate Eccleſiæ, pro
„nium Ordinum concordia devoventes,
„Continuo ad Monaſteria varias
„gationes decerno; rem omnem
„poſituros teſtes fideles adjicio; ex
„gulis Cœnobiis, binos duntaxat
„quiro, qui Eccleſiaſtica neceſſitate
„gente adſint, liberis relictis ad mu
„ſua obeunda ceteris, qui domi ma
„rent. Accurrentibus undique ac
„fluentibus Dei adjutoribus innume
„etiam antiquis exemptis, ſoli
„Monachi, quos hæc tangit expoſtula
„exceptis antiquioribus Carmelitis (qu
„ut Privilegiorum authores Chriſti
„videntia nobis ultro præter ſpem
„conciliaverat) omne prorſus au
„lium denegant.„

„Senatores ac Optimates cum P
„be mirari, conqueri, variis ſcan
„lis moveri, non tamen murmura
„ut Monachi ſperabant, aut deſpera
„poſſe Matrem Eccleſiam ſine protervo
„rum filiorum ope multitudini ſucco
„rere, quod Deo dante cum omnium
„fi

„fidelium ædificatione ſalubriter a no- Sæc. XVII.
„bis tandem præſtitum eſt.„ A. C. 1634.

„Vix per compita ac plateas, va-
„ticinantis Spiritus notum iſtud Canti-
„cum non audiebatur: filios enutrivi
„& exaltavi, ipſi autem ſpreverunt me.
„Adeo putidum eſt, contra propria in-
„ſtituta niti, & cum non agas, quod
„debeas, agere contra quod agas. Pri-
„vilegiati ſe, Ordinarii cum non ſint,
„ſubſidiarios jactitant, reique publicæ
„Chriſtianæ devotos: ſi juvari nolis,
„clamant; ſi velis, reclamant. Scili-
„cet hoc eſt militare, rebellare; &
„obedire, non parere: & ni caveris,
„adjutores Deſertores militiæ dici.„

„Proh tuam fidem, æquiſſime Prin-
„ceps Quiritium! licebit, te ſoſpite,
„vivo ac vidente, & regnante, novis
„novitiis vetera vetuſta convellere, om-
„nia ſusque deque vertere; nec Deum,
„ut fœderum teſtem ſic dignitatum vin-
„dicem timere, nec homines culpæ
„arbitros, pacis infideliter ruptæ oſo-
„res revereri? invito Domino colonus,
„meſſor tacente agricola, ſine olitore
„frondator, racemator ſine vinitore,
„remex ſine nauta, ſine duce miles,
„ſine Imperatore frumentator, impune
„opus aggredietur, aut deſeret?

„Ignoſce, Beatiſſime Pater, iterum
„iis quæſo, quos accuſo, aut ſi noſtri

Sæc. XVII. A. C. 1634. „Episcopatus dignitas non patitur, quos „sua facta temeraria accusant, ignosce„ „sat torquentur, cum agnoveris, nihil „plus formidant, quam si cognoveris.

„Parum est, quod in nostro agun„ „non nostri: minus est, quamquam „eos conduxerimus, tota die in for„ „otiosos stare, aut aliud agere, u„ „gente Jubilæo: minimum, intentar„ „litem ac provocare, cum partem ali„ „gnamus quam appetunt, sive cum „pensa largimur, quæ petunt, aut „petere quasi ex urbanitate dicun„ „male intellecta una illa sua Monachi„ „rubrica: petita venia, non obtenta.

„Et si minimo quid minus; multo „adhuc minus, cum de rebus spiritu„ „libus quæstio sit, suos Episcopos, „tamen Episcopos, aut si Episcopos „suos in Ecclesia agnoscunt: corrupto „Ecclesiastico Canone, non ad Eccle„ „siastica, sed ad Regia Sæcularia que„ „tribunalia (quod æternum Augusti„ „nus donatistis exprobrat) perfide tra„ „here „

„Omnium autem pessimum ac pesti„ „ritati incredibile illud erit, pacis ac„ „ceptis conditionibus haud indictum „bellum de integro resumere, atque „hostes esse in pace, sparsis hinc inde „deplorandis simul ridendisque ca„ „lumniis.„

„Quid

Sæc. XVII. A. C. 1634.

„Quid autem illud, quod cum intentus gravioribus nihilque minus cogitans longe pejori a me olim debellato, te auſpicante Richerismo, novæ factioni ſchismaticæ naſcenti occurro (Moreſtelli cujusdam falſam pro vera Hierarchiam in oculis Regni, noſtra in Normania, ſupponentis, nec tam ſtulte quam ſeditioſe ſui nominis græcam originem plane referentis) impetito a Monachis, velut ſigno dato ad avertendum hoſtem, clamore perſequentium præda mihi ferme elapſa eſt, eluſumque æternum Conſiſtorii Regii illuſtre illud Senatus conſultum foret, quo Sorbonæ noſtræ de Religione conſultatio, ut in Pario alio marmore cælatum Indicum ebur, contra quascunque ab Epiſcopis deſciſcentes, in rei memoriam, novo exemplo me inſtante incluſa eſt.„

„Ut vero tam abſurdum opus aliqua ſubtilitate Monachi vel ornent, vel velent; fingunt ſe Sedem Apoſtolicam appellare, ſpecioſo appellationis nomine litis Eccleſiæ Rothomagenſis Paſtori a ſe apud Sæculares Judices intentatæ culpam prætexentes.„

„Et hæc tumultuatio duce quodam Baudrio, qui ſancti Dominici veſtem variis artibus conatus deponere, atque a me beneficio aliquo Eccleſiaſtico

Sæc. XVII. A. C. 1634.

„non adjectus, eoque nomine, ut ho-
„die fit, læsus, toties vestem, caussam,
„litem animo induit, quoties exuit.„

„Inde iræ, Pater Sanctissime, cum-
„que percutere Pastorem, ac disper-
„gere oves nequirent, me rogante, in-
„tercedente, spiritualia vindicante,
„Regis æquitate, ac pietate decernente,
„appellantium speciem ad Apostolica
„limina reportant, nihil non agentes,
„ut hæc nova caussa æque facillima
„atque gravissima, stet in limine, non
„ad te ingrediatur, quem nec Episco-
„pum vellent, nec judicem.

Si judicas, cognosce; si regnas, jube

Franciscus Rothomagensis Archi-
episcopus, Normaniæ Primas, pacis-
ce scripsi, subscripsi, Domino Nostro
Papæ, meo ac Ecclesiæ meæ nomine,
per Apostolicum suum Nuntium, ac
prævenientiendum schisma, obtuli, anno
Pontificatus sui duodecimo, Pacis Chri-
stianæ millesimo sexcentesimo trigesi-
„mo quarto, die vigesima secunda mensi-
„sis Decembris, Gallioni in arce nostra

Priusquam vero Archiepiscopus
Pontificis responsum præstolaretur, vi-
lidos suæ caussæ Patronos sibi conci-
liare nitebatur, atque inter cetera
Francisco Barberino Papæ Nepoti in
pensis

Sæc. XVII. A. C. 1634.

pensius sese commendabat, die duodecima Martii anno sequenti, datis ad eundem hisce literis: *Eminentissima pars hæreditatis Christi, pax est, cui igitur, si non tibi Eminentissimo, commendanda? Hanc nostris in partibus impune turbant incautius, ne dicam impudentius quidam novi Monachi, qui nihil antiquum, ne nomen quidem, nisi inviti, apud nos retinent, cumque impendere schisma cernerem, ac Ecclesiæ Sedique Apostolicæ sub nomine Apostolicæ Sedis specie tuendorum privilegiorum imminere; occurrere pro meo munere cœpi, ne bonus vates, malus Pastor silendo evaderem, quod mearum itaque erat partium, implevi: quod superest, Apostolicarum est, nimirum præcipere, ut devitentur, qui speciem quidem pietatis habent, virtutem autem ejus abnegant, quos signanter sine pace futuros Paulus vester Timotheo suo, decurrentia contemplans tempora prædixerat. Totius rei ordinem brevi dilucidoque Commonitorio, Patri nostro, patruo vero etiam tuo colendissimo Pontifici summo exponere aggredior. Hunc libellum supplicem meo ac Ecclesiæ meæ nomine oblatum, tuum est, unico pacis Zelo ac intuitu dirigere, atque intus admittere, qua semel aure audieris de pace Christi pacificum differentem Episcopum, audiat æternum te Christus: qui per me quamquam indignum, tantam litem componere dignatur,*

Sæc. XVII. A. C. 1634.

tur, nec labori nec invidiæ cedentem nec gratiæ, a me extra judicii aleam positum est, quicquid a Prima Sede concessum est; ut uno aspectu retenta Superioritatis Majestas, & inferiorum hinc auctoritas appareat, hinc libertas. Solis novandi cupidis mea suspecta industria esse potest: qui Romanam antiquitatem ac unitatem salvam velit, te ducem, me præconem sequatur. Gloriosius est, pietatique Apostolicæ proximius, ingruente schismate, Matris Ecclesiæ lacrimas prævenire quam sedare.

Paulopost summus Pontifex Senonensi Archiepiscopo, & Lexoviensi, atque Antisiodorensi Episcopis, eorumque Officialibus demandabat, ut in hac caussa cognoscerent, & audita Regularium parte dijudicarent: Hanc in rem Papa die nono Maji ad eosdem sequens transmiserat diploma: „Venerabiles Fratres, sive dilecti filii, Salutem & Apostolicam Benedictionem. „Ex parte dilecti filii Procuratoris Fiscalis Curiæ Archiepiscopalis Rothomagensis, fuit nobis nuper supplicatum, quatenus causam & causas appellationis & appellationum pro parte „Regularium Rothomagensium adversariorum exemptionem ab ordinaria „jurisdictione prætendentium, interpositæ, & interpositarum, & non commissæ; quia lapsi sunt sex menses, a „sen-

„ſententiis & Decretis Venerabilis fra- Sæc. XVII.
„tris Archiepiſcopi Rothomagenſis, ad A. C. 1634.
„favorem & inſtantiam dicti ſupplican-
„tis, pro intereſſe Menſæ Archiepiſco-
„palis, & contra Regulares prædictos
„adverſarios condemnatos in diverſis
„pœnis, latius in ſententiis deſuper la-
„tis contentis, ad effectum ut prædi-
„ctus Archiepiſcopus executioni de-
„mandaret Jubilæum a nobis, de anno
„Domini milleſimo ſexcenteſimo tri-
„geſimo quarto, pro Chriſti fidelibus
„impertitum, latis ſeu factis: ac nul-
„litatis & nullitatum; ex tribus iniqui-
„tatis & injuſtitiæ, necnon attentato-
„rum & innovatorum quorumcunque,
„ac quam & quas dictus ſupplicans,
„ſuper præmiſſis contra Regulares præ-
„dictos adverſarios, omnesque alios
„ſua intereſſe putantes habet, & mo-
„vet, habereque & movere vult & in-
„tendit, audientes & decidentes com-
„mittere, aliasque & in præmiſſis op-
„portune providere, de benignitate
„Apoſtolica dignaremur: Nos igitur
„eundem ſupplicantem a quibusvis Ex-
„communicationis, ſuſpenſionis, & in-
„terdicti, aliisque Eccleſiaſticis ſenten-
„tiis, cenſuris & pœnis, a jure vel ab
„homine quavis occaſione vel cauſſa
„latis, ſi quibus quomodolibet inno-
„datus exiſtit, ad effectum præſentium

„dun-

Sæc. XVII. A. C. 1634.

„duntaxat consequendum, harum fo-
„rie absolventes & absolutum fore cen-
„sentes, hujusmodi supplicationibus in-
„clinati; Fraternitati Vestræ Fratru
„Archiepiscopé, & Episcopi, seu de-
„scretioni Vestræ, filii Officiales, pe
„præsentes committimus, & mande-
„mus, quatenus vos, vel duo aut unus
„vestrum, vocatis ad id, qui fuerint
„evocandi, causam & causas prædictas
„cum omnibus & singulis suis inciden-
„tibus, dependentiis, annexis & con-
„nexis, totoque negotio principali, e-
„tiam summarie, prout in beneficiali-
„bus, auctoritate nostra audiatis, co-
„gnoscatis, fine debito terminetis, &
„decidatis. Nos enim vobis, & cui
„libet vestrum dictos Regulares adve
„sarios, omnesque alios, quos opus
„fuerit, citandi, eisque & quibus in-
„hibendum erit, etiam sub Excom-
„municationis aliisque Ecclesiastica
„sententiis, censuris, & pœnis inhi-
„bendi; & inobedientes in illas inci-
„disse servata forma Concilii Triden-
„tini, declarandi, aggravandi, reag-
„gravandi, & interdicendi; auxiliume-
„que brachii sæcularis ad hoc, si opus
„fuerit, invocandi, ceteraque in præ-
„missis necessaria, & opportuna fa-
„ciendi, & exercendi, & exequendi
„plenam & liberam Apostolica auctori-
„tatis

„ritate, tenore præsentium, conce- Sæc. XVII.
„dimus facultatem: Non obstantibus A. C. 1634.
„præmissis, ac Constitutionibus, &
„Ordinationibus Apostolicis, ceteris-
„que contrariis quibuscunque.„

Tandem etiam hoc anno inveterata lis dirempta est inter Cardinalem Franciscum Surdisium Burgdegalensem Archiepiscopum, & Espernonium Ducem, quem præfatus Præsul ob publicam injuriam sibi illatam anathemate perculerat: Defuncto hoc Cardinale spreverat Princeps sacrum hoc fulmen, attamen Ecclesiasticæ auctoritatis vindicem Ludovici Franciæ Regis dexteram nondum effugerat; hujus enim mandato aula exulare, ac sese Plassacum ad villam suam recipere jubebatur. Insuper etiam Rex illum omnibus suis dignitatibus, muniisque exutum declarabat, usquedum diris, execrationibusque solutus esset; cum ergo profani commodi jactura Ducem, quem Sacræ potestatis formido flectere haud poterat, ad resipiscentiam moveret, hoc anno Ecclesiasticæ paci restitutus est.

§. XCVII.

Variæ Urbani VIII. Papæ Constitutiones.

Recur-

Sæc. XVII. A.C. 1634.

Bullar. Magn. Const. Urb. VIII. tom. 5. Abrege chron. l. c.

Recurrentibus ad Sedem Apostolicam variis Principibus, Episcopis, aliisque summus Pontifex cunctis pro Pastoralis suæ sollicitudinis studio ac vigilantia satisfacere sategit, & primo quidem, cum Antonius de Paula Melitensis Ordinis Magister anno prioris die decima nona Novembris pro reparandis Sengleæ & Valettæ propugnaculis duodecim scutorum millia Equitibus imposuisset, hoc suum mandatum Apostolica auctoritate confirmari petiit, cujus precibus, edito desuper diplomate, die trigesima Januarii Pontifex libenter annuit, ritusque pro electione supremi Magistri die vigesima prima Octobris confirmavit. Præterea die tertia Februarii præcipue locorum Ordinariis & Concionatoribus injunxit, ut tempore Adventus & quadragesimæ necessitates locorum Terræ sanctæ fidelibus commendari curarent: pariter die vigesima quarta Aprilis omnibus Ecclesiasticis præcepit, ut Ferdinando Cæsari contra fidei hostes ex suis reditibus decimas conferrent; huic decreto præter Papam triginta & unus ex Cardinalibus tum Romæ agentibus subscripsere. Die autem quinta Septembris innovabat Pontifex decreta jam antea edita circa defunctorum nondum Canonisatorum imagines, inscriptiones,

Sæc. XVII. A. C. 1634.

nes, & proceſſus. Exſtat quoque hujus Pontificis Conſtitutio, qua die decima ſeptima Novembris prohibuit, ne in FF. Eremitarum S. Auguſtini definitoriis duo Fratres Germani eſſent. Quoniam vero frequens ad Papam querela deferebatur, quod quidam Epiſcopi Romæ varia conſilia adverſus Principes molirentur, hinc Pontifex omnem ſuſpicionis umbram tollere intentus, die duodecima Septembris innovatis veteribus decretis, *de Præſulum reſidentia in ſuis Diœceſibus*, præcepit, ut omnes Epiſcopi, etiam Cardinales, Romæ agentes intra unum, extra urbem in Italia tamen intra duos, ultramontani vero intra quatuor Menſes a die promulgati decreti ad ſuas Diœceſes revertantur, ſecus, ſuis reditibus, teſtandi jure & ad ſuas Eccleſias redeundi facultate privandi eſſent. Denique Pontifex Congregationem Canonicorum Regularium S. Genoveſæ confirmabat. Jam anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo quarto Rupifocaldius Cardinalis, qui ibidem poſt Laudunenſem Epiſcopus erat, hanc Abbatiam ad veterem Inſtituti normam reduxerat, tam proſpero ſucceſſu, ut pluribus Abbatiis eandem quoque reſtaurationem amplectentibus, nova Congregatio erigi, illiusque ſupremus Moderator

Sæc. XVII. A. C. 1634.

tor inſtitui potuerit. Ab eo tempore hæc Congregatio tanto propagata est incremento, ut in Galliis ſexaginta ſeptem Abbatias, viginti octo Prioratus duas Præpoſituras, triaque Hoſpitia numeraret. Denique Pontifex Miſſale Romanum a Rubricis diſſonis, vel obſcuris expurgatum in lucem emitti præcepit.

§. XCVIII.

Nonnullæ Sacrarum Congregationum deciſiones.

Deciſ. S. Congreg. Epiſc. Rit. &c.

Ex pluribus Sacrarum Congregationum Conſtitutionibus, quæ annuente Papa hoc anno prodiere, pauncas adducere lubet, ac primo quidem Carmelitis Savonenſibus apud Epiſcoporum Congregationem querentibus, quod illius loci Epiſcopus ſine cauſa Confeſſarium Monialium Ordini ſubjectarum approbare diſtulerit, imo etiam recuſarit, eadem S. Congregatio die decima ſexta Maji reſpondit, quod datus cenſeatur Ordinario vicino hæc facultas ejusmodi Confeſſarium approbandi. Præterea Capitulum Eccleſiæ S. Mariæ de Paganica Aquilanæ Diœceſis petiit, declarari, an in exequiis mortuorum Celebrans in fine Miſſæ ſumpto pluviali tumbam aſpergere &c. poſſit, etſi

Sæc. XVII. A. C. 1634.

etsi tunc alii Presbyteri in majore dignitate constituti intersint, & an celebrans, vel Vesperas decantans, in supplicationibus, expositione SS. orationis 40. Horarum &c. gestare debeat SS. Sacramentum in supplicatione statim post Missam vel vesperas celebranda, si dignior Clericus adsit: ad hoc dubium die quinta Junii S. Rituum Congregatio respondit, omnes ejusmodi functiones pertinere ad eum, qui Vesperas decantavit, vel rem Divinam peregit. Sub idem tempus Theodosius Rubeus in Mathematicis peritissimus moverat quæstionem, qualiter Auroræ & meridiei tempus pro licita celebratione Missarum determinandum sit? die igitur decima octava Septembris jussu Urbani VIII. plena Patrum Congregatio habebatur, in qua coram Cardinale Oregio omnes deciderunt, quod, ubi non est aurora *physice*, attendatur ea *moraliter & politice*, quando scilicet ibi terminari solet hominum quies, & inchoari labor juxta probatam Regionum consuetudinem, proin in Regionibus prope Polum Septentrionalibus, ubi per semestre est perpetua Dies, & per aliud semestre est perpetua nox sc: ab uno æquinoctio ad alterum, Missæ celebratio regulanda sit secundum capacitatem Regionis, sicut

Sæc. XVII. A. C. 1634.

etiam ceſſatio a celebrandis Miſſis regulanda ſit in Meridie juxta tempus pro communi refectione deſtinatum.

§. XCIX.

Periculoſi tumultus Puritanorum in Anglia.

Rapin Thoyras Hiſt. d'Angl. l. 19. tom. 8. Hiſt. Eccl. Jæger. l. 4 cap. 4.

Anno priori Carolus I. Angliæ Rex in Scotiam profectus erat, ut ibidem die vigeſima quinta Junii ſolemni pompa Edini inauguraretur, quo facto præcipua Regis cura eo abibat, ut Eccleſiæ Anglicanæ ritus in Scotiam quoque inveheret, ac Puritanorum ſectam eliminaret: Quamvis enim Henricus VIII. acerrimus quondam Lutheri Oſor Annæ Bolenæ illecebris excæcatus abjurato Pontifice ſe Caput Eccleſiæ ſummumque Sacrorum Præſidem conſtituiſſet, cetera tamen Religionis Catholicæ capita retineri voluit, licet poſtmodum a Rege in plebem diffluxit Romani Pontificis odio ſenſim, ac præcipue Regante Eduardo, Novitatum Magiſtri certatim irreperent, Anglosque & Scotos potiſſima ex parte non modo a Papa, ſed & a fide orthodoxa averterent: Succeſſerat Eduardo Mariæ veræ Religionis reſtauratrix, poſt cujus obitum Eliſabetha, novo exemplo Regina ſimul & Pontifex, ad novorum

Eva-

Sæc. XVII. A. C. 1634.

Evangeliſtarum genium, arbitriumque ferme Lutheranam credendi normam conſarcinavit, quæ tamen Divinæ auctoritatis expers humanam effrænemque ſentiendi libertatem nequaquam compeſcere valuit: igitur Jacobus I. ut immaturum hunc partum melius efformaret, anno hujus ſæculi decimo octavo in Pertenſi conciliabulo tanquam ſummus Eccleſiæ Moderator omnia fidei capita in volumen redegit, præcepitque, ut per univerſam Britanniam ad ſuum præſcriptum crederent omnes: cum autem Puritani ſeu Calviniani novæ hujus fidei doctrinas nimium Lutheranis, ritus vero Catholicis palam favere crederent, ac Genevenſium Magiſtrorum inventiones tueri vellent, hinc identidem graves in Regno motus contra Epiſcopos, ipſosque Reges concitarunt, iniquiſſimo ferentes animo conſervatam in Anglia Epiſcoporum poteſtatem a Regibus ſuffultam, nonnullosque ritus ex ipſa Eccleſiæ Catholicæ conſuetudine petitos; ſemper enim Angli, etſi a Religione vera defeciſſent, genuflexionem in Cæna, nudum inter Sacra caput, celebrationem quorumdam feſtorum, privatum Baptismi, & Cænæ & Crucis uſum, organa, veſtes Sacras, Epiſcopos Eccleſiis ſuis præpoſitos, inferioresque Præpoſitos ac

Sæc. XVII A. C. 1634.

Miniſtros retinuere. Hæc omnia tan- quam Papatus reliquias averſabantur Puritani, ac Jacobum I. eoquod Ec- cleſiaſticorum bona Nobilibus, qui ea a tempore ſchismatis uſurpaverant, er- pere tentaſſet, atque in Scotia Epiſco- patum primo ſuo ſplendori, priſtinaque- que in Eccleſias jurisdictionem Epiſco- pis reſtituiſſet, acriter divexabant, he- que Regiæ ejus auctoritati, juſſisque palam opponebant, immerito tamen; poſtquam enim abrogata Pontificis po- teſtate plenam auctoritatem *in Sacra* regibus ſuis aſſeruerant, ritus Sacros præſcribenti, vel eos immutanti ob temperare debuiſſent: Nunquam ver apertius Puritani tumultuari cæperan niſi poſtquam Carolus I. Rex habi Edini Senatu hæc duo ſtatuta in vim legis acceptari petiit. I. Regis eſſe, Eccleſiaſticorum veſtes, prout ei bene viſum fuerit, præſcribere; antehac e- nim hi nulla publica diſtinguebantur nota. II. Regem omnia ſtatuta circa libertates veræ Eccleſiæ & Religionis *nunc* in hoc Regno acceptatæ rata ha- bere: Facta utriusque hujus legis pro- poſitione Puritani Proceres acriter re- clamabant, haud ignari, quod Rex prima lege *ſuperpelliceum* invehere, & verbo *nunc* ſtatutum de poteſtate & ju- risdictione Epiſcoporum firmare inte- deret.

Sæc. XVII. A.C. 1634.

deret: Fervente igitur opponentium contentione Rex nonnihil commotior dixit, *noſco omnes, qui mihi obtemperare & reſiſtere parati ſunt, nolo cavillationes veſtras, ſed diſerte edicite, ita vel non.* Ad hæc Puritani haud cunctanter reſponderunt: *non*, nihilominus prævalente ſuffragantium numero utrumque hoc ſtatutum in vim legis tranſiit: Inde vero Presbyteriani ad nova incitabantur molimina, utque populi multitudine prævalerent, palam in vulgus ſparſere, quod Rex, Regii Miniſtri, Senatus, Epiſcopi, & præcipue recens electus Archiepiſcopus Cantuarienſis Guilielmus Laudus Romanam Religionem in Angliam, Scotiamque reducere machinarentur: Sudes etiam erat in eorum oculis Regina Religioni Catholicæ addictiſſima, quæ anni prioris die vigeſima quarta Octobris Filium nomine Jacobum II. enixa, ritu Catholico eundem Baptizari, ac præſentibus Capuccinis Hymnum Ambroſianum ab Aulæ Muſicis in ſuo Sacello decantari jufferat: inde aucta in Patrem, Matrem, Filiumque averſio, ac poſtliminio reſtaurandæ Catholicæ fidei ſuſpicio, & quod plus eſt, cruentum oppido bellum univerſæ Britanniæ funeſtum eſt ortum, ad quod Puritanorum pervica-

Sæc. XVII. A. C. 1634.

cia Catholicæ Religionis odio incensa classicum canebat.

§. C.

Varii Ritus Ecclesiastici Scotis a Rege præscripti.

Jæger. l. c. Calmet Hist. Univ. l. 152. Rusworth Vol. II. p. 205. & 207.

Interim Carolus Rex suæ auctoritatis tenax, Puritanos Pastores vigili oculo observari, eosque ab Ecclesiæ Anglicanæ Regimine excludi curabat; noverat enim, hanc esse gentem, quæ ex sectæ suæ principiis ad impugnandam omnem profanam, & Ecclesiasticam auctoritatem semper prompta esset: Præprimis ergo Rege consilio Vincomiensis Episcopus omnes æditui impositā juramenti religione adstrinxit, ut loci Episcopo denuntient, an Pastores Cænæ mensam ita collocatam teneant, ut hi a cunctis adstantibus percipi valeant? an pro Rege, Archiepiscopis & Episcopis publicas preces fundant? utrum genuflexi & superpelliceo vestiti Sacramentum recipiant, & nonnisi genua flectentibus administrent? an adhibito Crucis signo infantes Baptizent? an omissis denuntiationibus matrimoniis assistant? an Rogationum tempore solitas supplicationes habeant, &c. Præterea Rex festa dedicationum Ecclesiarum observari, honestosque ludos in

in diebus festis permitti voluit, injunxitque Dunelmensi Episcopo, ut in Regio Edinensi Sacello bis in die juxta Liturgiam Anglicanam preces funderet, genuflexus prima cujuslibet Mensis Dominica Cænam distribueret, superpellicio indutus omnibus Dominicis & festis rem Divinam perageret, ac concionaretur, omnesque Regii Ministri semel in anno genuflexi Cænam sumerent. Sub idem tempus Londinensis Decanus, & Capitulum ad S. Paulum Cænæ Mensam, quæ in Ecclesia ad S. Georgium prius in medio chori erat, ad parietem in formam Altaris collocarunt: inde vero ingens Scotorum murmur, Rex vero hanc immutationem ratam habuit; repugnantibus autem Puritanis Pastoribus, eorum quamplurimi tanquam Regio mandato rebelles plectebantur. Insuper Laudus Archiepiscopus cunctis Calvinistis ex Francia, Belgio &c. olim in Angliam profugis, eorumque Pastoribus injunxit, ut non in privatis cœtibus, sed propriis Parochiis convenirent, ibidemque Anglicana uterentur liturgia: obstrepebant rursus hi Pastorculi, Regii etiam mandati impatientes, utque vindictam, quam nondum armis poterant, saltem calamo exererent, plures libellos in vulgus sparsere,

Sæc. XVII. A. C. 1634.

Sæc. XVII. A. C. 1634.

fere, in quibus Regi, ac præcipue Archiepiſcopo, omnes haſce innovationes in Papismi favorem introduci, exprobrabant, nihilque ad augendam ſuam factionem validius exiſtimabant, quam ſi credulorum animis ingererent, quod Angliæ Epiſcopi reformationem Calvinianam tam caro pretio emptam ſupprimere, & Papismum revocare unice intenti eſſent. Eo ex fine ſpargebant, quod in Laudi Diario ad annum hujus ſæculi trigeſimum tertium fuerit annotatum, ſibi Purpuram Romanam fuiſſe promiſſam, dummodo Religionem Catholicam revocari faſageret. Alii ægerrime ferebant, quod Georgius Panzanius, & poſtea Georgius Coneus natione Scotus a Papa Londinum miſſi, mox ad ipſum Regem acceſſum habuerint, atque Cardinalis Barberinus Anglorum, Scotorumque Protector renuntiatus fuerit. Quinimo nequidem ferre poterant, quod Montacutium Cicethenſem Epiſcopum Romæ Papa honorifice excepiſſet. Non deerant, qui Oxonienſem, & Cantabrigenſem Academias Papiſtica & Arminiana peſte infectas venenum in univerſum Regem diffudiſſe vociferarentur, non alio ex capite, niſi quod Regi ſuo in re adhucdum adiophora morem geſſiſſent. En! humanæ Religionis por-

portenta, mentisque ac præconceptæ opinionis monstra. Sæc. XVII. A. C. 1634.

§. CI.

Pax inter Lutheranos & Calvinistas incassum tentata.

Nunquam Lutherani ardentius fidei unitatem, vel ut ajunt, fraternitatem aut saltem mutuam tolerantiam exoptabant, quam cum Cæsarem, cæterosque Principes Catholicos hoc tempore summis viribus eo intentos cernerent, ut fidem Apostolico-Romanam in Germaniam, omnesque Imperii Status, unde Protestantium armis expulsa erat, revocarent: Tum enim ad opprimendos Catholicos nil magis necessarium fore censebant Lutherani, quam ut non modo consilia & arma, sed potissimum Religionem, cujus dissimilitudo animorum odia generat, cum Calvinistis sociarent. Enimvero non paucos non modo operis difficultas, sed propriæ etiam detegendæ ignominiæ formido absterrebat; probe enim prospexerant, quod vel, non sine summo dedecore, fateri cogerentur, se nescire, quinam sint fundamentales fidei suæ articuli: vel quod cum præjudicio articulorum fundamentalium, seu veritatis Divinæ cum adversariis suis transi-

Sæc. XVII. A. C. 1634.

tranſigere deberent: nec difficultatem ſubmovebant axiomata illorum, qui tanquam conciliandæ pacis fundamentum poſuere non modo mutuam tolerantiam, ſed etiam quod quivis in quavis Religione ſalutem æternam conſequi valeret, neque Lutherani a Calviniſtis in fidei fundamentis diſſiderent; ſi enim tam Lutherani quam Calviniſtæ Præcones identidem ex pulpitis ſuis clamant: Ecce! hic, non illic eſſe Chriſtum, & ex Divina admonitione *ſine diſpendio æternæ ſalutis* cum heterodoxis quoad fidem & cultum non eſſe converſandum &c. ſi etiam Calviniani abſolutæ gratiæ defenſores acerrimi Lutheranos & Arminianos gratiæ univerſalis vindices damnant, hosque fundamentum fidei convellere propugnant, eosque, ne *inde confuſio in Eccleſia* oriatur, nequidem ut fratres tolerant, qua ratione unio ſperari poterit, niſi una pars a fidei ſuæ articulis diſcedat, vel hos fuiſſe fidei articulos neget? Unde haud mirum, quod non modo Pareus, Lipſienſes, Carentonienſes, pluresque alii in hujus concordiæ negotio ſemper conſueto, id eſt, nullo ſucceſſu laborarint. Nondum tamen ſpem abjecerat Joannes Duræus, natione Scotus, ſecta Calvinianus, qui hoc item anno Lipſienſis colloquii ſucceſſu deceptus,

Vid. Synod. Dordrac. & Collat. Hag.

Vid. Supra l. 198. §. 3. pag. 379.

ceptus, aliquot Gallorum Prædicantium, & Mortoni, Davenantii, & Halli Anglorum Præsulum sententias de pacis rationibus inter Protestantes usurpandis, pluresque alios libros de hoc argumento edidit, hocque anno Francofordiam ad Congregatos ibi Ordines profectus, sua eis consilia exposuit, a quibus tamen nil nisi vaga verba die decima quarta Februarii in responsis retulit: Obstiterant quoque eidem ceteris vehementius Saxonici Prædicantes, atque inter eos præcipue Matthias Hoe Aulicus Declamator, qui etiam Calvinistarum mores & doctrinam nigro penicillo depingens, luculenter demonstrare nitebatur, Calvinistas cum Arianis, & Turcis convenire. Nec Duræo scripta plurium Ecclesiarum judicia de concepta hac pace palam protulisse prosuit, quo minus eidem exprobraretur, quod tanquam privatus Præco absque vocatione hoc negotium suscipere præsumeret, priusque ac potius intestina Religionis suæque Ecclesiæ dissidia & monstra componere, quam exteros conciliare studeret: Tandem vero Duræus a suis quoque desertus, omnem concordiæ spem abjecit, non alio laboris sui emolumento, nisi quod Orbi manifestum reddiderit, quod tam Calvinistæ quam

Sæc. XVII. A. C. 1634.

Sæc. XVII. A. C. 1634.

quam Lutherani in hanc usque diem quid *divina fide* certo credant, & credere teneantur, ignorent: quocirca tam fervide omnibus tanquam primum unionis fundamentum inculcabat, ut præprimis in rebus fidei discordias tolerent, *quas tamen tolli in Ecclesiis vix unquam posse dicebat, nisi prius fundamentalia a non fundamentalibus, si non exacte, saltem aliquo modo, tandem evidenter distinguant.*

§. CII.

Explosa Calvinistarum jactantia de Ecclesiæ Græcæ consensu ob Cyrilli Lucaris Patriarchæ confessionem.

Jæger. hist. Eccl. l. 4. cap. 8. Vid. supra l. 190. §. 31. tom. 55. & l. 196. §. 87. p. 637. t. 58. Simon. de Frid. Orient. Eccl. contra Transs. Allatius de Eccl. Occid. & Orient. cons.

EOdem tempore, quo Calvinistæ suam sectam Lutheranorum accessione augustiorem reddere, frustra adlaborabant, de illius augmento ex publica fidei Confessione a Cyrillo Lucare Patriarcha Constantinopolitano edita, præcoci nimis tripudio gloriabantur. Præ ceteris autem hoc anno Thomas Mortonus Dunelmensis Episcopus in sua ad Duræum epistola sat confidenter hæc perscripserat: „*Proponamus ob oculos nostros, per Deum vos oro atque obtestor, Ecclesiam græcam, quæ jam confra-*

ternis-

Sæc. XVII. A.C. 1634.

ternitatem noſtram ambire quodammodo videtur, ut apparet ex confeſſione fidei a Reverendiſſimo Patre Cyrillo Patriarcha Conſtantinopolitano, omnium Eccleſiarum Orientalium nomine nuperrime edita, quæ eſt in articulis ſingulis ab eo propoſitis & pervulgatis cum Proteſtantium confeſſionibus per omnia conſentiens. Hanc ergo ampliſſimam orbis chriſtiani partem video mihi videor ad primum conſociationis noſtræ nuntium in amplexus noſtros convolaturam illico.

Regenvol. Hiſt. Eccl. Sclav. p.460. & 471. & Thom. Schmith Miſcell. p.61. & 116. Hotting. Append. diſſ. 8.

Jam ſæpius memoravimus, quod nequiſſimus hic Patriarcha Calvinianam fidei ſuæ confeſſionem primum latine, poſtea Græce verſam vulgarit, quæ primum Genevæ latino, iterumque Græco latinoque idiomate anno 1633. & tandem Nichuſii cura in Belgio 1645. typis edita eſt. Referunt Regenvolſcius & Schmithus, quod idem Cyrillus ad Regionis auram volubilis, anno 1601. Confeſſionem Catholico-Romanam Leopolienſi Archiepiſcopo tradiderit, poſtea tamen hanc ſub ſuo nomine a Petro Scarga editam, proin ſuppoſititiam eſſe declararit. Utut vero res ſe habeat, omnino certum eſt, quod Cyrillus Confeſſionem Calviniana-nam Genevæ editam ſparſerit: Ex ea autem Calviniſtæ, & præcipue Hottingerus perperam concludant, quod de-

Sæc. XVII. A. C. 1634.

doctrina Calviniana Cyrilli ætate in *Ecclesia Græca* fuerit recepta; in illa enim Confessione Cyrillus nullatenus communem Græcorum doctrinam, sed duntaxat tanquam Apostata perfidus, illa dogmata, quæ ex conversatione cum Calvinistis, eorumque libris hauserat, professus est, quinimo ejus doctrina a Græcorum fide plurimum aliena noscitur, prout ipsamet Ecclesia Græca in Synodo Constantinopolitana anno 1638. sub Cyrillo Berchensi, & in alia sub Patriarcha Parthenio anno 1642. celebrata contra Cyrilli Confessionem profitetur. Utriusque hujus Synodi censura inserta habetur in Synodo Jerosolymitana anno 1672. adversus Calvinistas sub Dositheo Patriarcha habita, in qua Græci vehementer contra Claudium Prædicantem, ceterosque Calvinistas queruntur, quod non tam ex ignorantia, quam simplices in fraudem inducendi studio errores suos Græcæ Ecclesiæ affingant, postea comprobatum reddunt, quod Cyrillus in suis homiliis aliam longe doctrinam in sua Ecclesia docuerit, quam in præfata confessione, hanc vero nemine Orientalium conscio tanquam privatus homo ediderit, proinde nec pro publico & authentico Patriarchæ Constantinopolitani instrumento, nec

Renaudot. Præfat. ad Gennad. opus.

Melet. Pig. epist.

nec pro Patriarchali ſcripto, minus vero totius Eccleſiæ Orientalis monumento venditari queat, eoquod neque a Clerico quodam in Codices Majoris Eccleſiæ tranſcripta, neque ab aliis Epiſcopis, Clericisque ſubſcripta fuerit: Orientalis quoque Eccleſia nunquam a Cyrillo ſcriptam crediderit. Ceterum non deſunt, qui exiſtiment, quod Calviniſtæ a Cyrillo hanc fidei confeſſionem precibus, promiſſis & pecuniis emendicarint, ut de Eccleſiæ Græcæ conſenſu felicius, quam olim Lutherani, gloriari poſſent: Majus tamen emolumentum Angli ex Cyrilli furto, quam Calviniſtæ ex ipſius Confeſſione hauſerunt; cum enim Cyrillus relicta Alexandrina Sede magnam ex Ægypto librorum ſuppellectilem ſecum Conſtantinopolin auferret, inter alios etiam libros erat vetuſtiſſimus Codex Biblicus Theclæ Ægyptiacæ (ut dicitur) exarratus, unacum Clementis Romani Pontificis epiſtola ad Corinthios, hunc vero Codicem Cyrillus per Thomam Roe Anglicum in Turcia Oratorem ad Carolum I. Angliæ Regem dono transmiſit; poſtea autem Patritius Young Anglus ex eodem hoc Codice epiſtolam I. Clementis ad Corinthios edidit.

Sæc. XVII. A. C. 1634.

Sæc. XVII.
A. C. 1634.

§. CIII.

Urbanus Grandierus vivus ob Magiæ ſuſpicionem combuſtus.

Mercur. Franc. t. 20. pag. 748. Vaſſor de louis XIII. lib. 8. Hiſt. des Diabl. du Loudon Arbege chronol. t. 3.

Jam anno hujus ſæculi trigeſimo ſecundo Julioduni in Galliis quædam Religioſæ Virgines, quas Urſulinas vocant, a dæmonibus obſeſſæ, variisque maleficiis infectæ dicebantur: In criminis ſuſpicionem vocabatur Urbanus Grandier Parochus in Juliodunenſi Eccleſia ad S. Petrum, Vir, quo præſtantior ingenio, eo minus Religione valens: erat quoque de incontinentia Magicisque artibus ſuſpectus: Enimvero illa adhuc ætate hominum credulitatem ſæpius dementabant jactatæ dæmonum poſſeſſiones, exiſtimata ſortilegia, & magiæ, quæ ſuperſtitio ceteris magis antiqua, magisque univerſalis a nonnullis vix non in Religionis partem vertebatur, ab aliis vero impacta Magiæ calumnia tanquam ſecurum in hoſtes ſuos vindictam exerrendi medium adhibebatur: Utut ſit, Energumenos, Magos, & veneficos poſſe dari, Evangelium, ac primitivæ Eccleſiæ Sæcula tot exempla nobis ſuppeditant, ut id negare haud præſumamus. Nunc vero ad Juliodunenſes Energumenos revertamur. Accerſeban-

tur

tur varii Eccleſiaſtici, qui ex earum corporibus dæmones exturbarent, non deerant ex illis, qui has Virgines vere maleficio infectas, atque a maligno hoſte vexatas crederent, alii econtra illas nonniſi miſere deceptas dicebant; quippe dæmones ab exorciſtis interrogati barbaram oppido latinitatem proferre credebantur, quinimo ipſum Beelzebub latini ſermonis ignorantiam per juvenilem ætatem ſuam excuſaſſe, alium vero, dæmones quosdam ipſis ruſticis rudiores eſſe, faſſum referebant: Hæc prorſus ridicula, ſi tamen vera, latentis fraudis ſuſpicionem ingerere potuiſſent; nihilominus Surdiſio Burdegalenſi Archiepiſcopo injunctum, ut in hanc cauſſam exactius inquireret, hic vero in incerto hærens, rem ad Richelium Cardinalem devolvit, qui Lodardemontio ex Senatoribus præcipuo negotium dedit, ut in rei veritatem unacum aliis duodecim Deputatis ſedulo indagaret: cum ergo dæmones, ſeu Moniales ſeductæ ſæpius edicerent, magicis Grandieri artibus eas vexari, hinc judicum ſententia, Menſe Decembri anni prioris Grandierus carceri dabatur, perluſtratis poſtea cubiculi ſui angulis libellus ab ipſo contra cælibatum conſcriptus, necnon varii characteres, ſcripta & inſtrumenta magica Sæc. XVII. A. C. 1634.

Sæc. XVII. A. C. 1634.

gica reperiebantur: demum vero ipſe met Lodardemontius habita plena cauſſæ cognitione ad Cardinalem Richelium Pariſios contendit, ubi perlectis, diſcuſſisque omnibus, quæ propoſuerat, hoc anno die octava Julii deciſum in Grandierum utpote Magiæ reum ac Vexationum Monialibus inflictarum Auctorem capitali judicio eſſe animadvertendum: Igitur cauſſa rurſus a præfatis Judicibus recognita, die decima octava Auguſti Grandierus communi omnium Judicum ſententia damnatus eſt, ut vivus unacum inſtrumentis ſuis magicis, præfatoque libello comburetur, cineresque per aerem ſpargerentur. Percepta hujus ſententiæ fevetate Grandierus Minoritarum Guardianum Sorbonæ Doctorem ſibi in Confeſſarium expetebat, aſt repulſam paſſus, Franciſcanum, quem ſibi infeſtum credebat, admittere noluit, & nequidem expiata noxarum conſcientia pertinax rogum conſcendit, cumque animam agere inciperet, inſolitæ magnitudinis veſpa miſeri hujus caput circumvolitare viſa eſt, an fortuito an caſu, vel infauſti exitus indicio factum quis decidat? cuncta negare, in Philoſopho ſtudioſa judicii perverſitas, cuncta credere in Chriſtiano, ſuperſtitioſa animi levitas eſt.

§. CIV.

Sæc. XVII.
A.C. 1634.

§. CIV.

Principes, atque Illuſtres hoc anno mortui.

Inter Principes, qui hoc anno conſuetum naturæ cenſum ſolverunt, præceteris eminet Mechtildis Bavariæ Duciſſa, Leichtenbergæ Landgravia & Alberti Bavari Conjux. Hæc a pientiſſimis ſuis Parentibus in omni virtutum genere enutrita, nonniſi in continuo orationis ſtudio piisque ſui Status exercitiis adolevit, conſenuitque: tandem vero prope Salisburgum in arce Lauffenſi, quo ob graſſantem in Bavaria peſtilentiam cum ſuo Marito confugerat, placidiſſima morte in paterno Divinæ bonitatis ſinu conquievit, Oettingæ in Sacello B. Virginis ſepulta. Exeunte etiam hoc anno Poloniæ Regnum luxerat duos Filios Regios, quorum primus erat Joannes Albertus, Cardinalis & Epiſcopus Cracovienſis, qui ætate juvenis, virtutum tamen meritis ſenex die vigeſima nona Decembris Cracoviæ mortem integerrimæ vitæ conſonam obiit. Alter erat Alexander nonniſi viginti & unum annos natus, optimæ ſpei Princeps, cui vix ex Italia reverſo mors literariæ ſuæ expeditionis fructum invidebat. Inſuper

Annal. Boic. part. 3. l 19. *Jæger. Hiſt. Eccl. l* 4. *c.*7. *Brachel. Hiſt. l.* 5.

Sæc. XVII. A. C. 1634.

ex Proteſtantibus, Otto Ludovicus Rhingravius ſeu Rheni Comes poſt varias clades Catholicis inflictas deceſſit, parique fato Joannes Fridericus Hoſatiæ Dux, atque Bremenſis Pſeudo Archiepiſcopus, necnon Fridericus Ulricus Dux Brunsvicenſis, nulla relicta prole vivis, bonisque ſuis valedixere.

§. CV.

Lucæ Virilis, & Gregorii Nori Cardinalium obitus.

Ciacon. in vita Urban. VIII.

Præter Albertum Polonum, cujus ſupra meminimus, hoc anno Purpuram cum vita exuere duo alii, quorum primus erat Lucas Antonius Virilis patria Romanus, qui jurisprudentiæ laurea donatus, Romæ fori litigiosi actorem non ſine maxima nominis laude egit: poſtea tamen Sacris initiatus, totum ſeſe Eccleſiæ obſequiis mancipavit, unde a Paulo V. Cameræ Auditor, a Gregorio XV. Cubicularius, ab Urbano VIII. libellorum ſupplicum Signaturæ Juſtitiæ, & Ducatus Urbis Præfectus, ac demum Cardinalis renuntiabatur. Vir tanta fortuna dignissimus, haud diu tamen Purpuræ honoribus fruebatur; paucis enim pro menſibus in tabem incidens, ac integro triennio cum morbo ac lenta mora-

Sæc. XVII. A.C. 1634.

morte luctans, ea die, quam vitæ suæ postremam præsenserat, rem Divinam peregit, qua absoluta omnes suos famulos convocavit, habitaque luculenta oratione ab eis impatientiæ suæ veniam rogans, iisdem, necnon unico fratri suo facultates, bonaque, sua manu distribuit, atque inter suorum lacrimas spiritum Deo quarta Junii die reddidit, anno ætatis suæ sexagesimo quinto. Alter erat Gregorius Narus Patritius Romanus, qui cum Luca communem Purpuræ obtentæ, & mortis annum & pene Mensem habuit. Hic Perusium profectus, ad legales disciplinas animum intendit, ac Doctorum honoribus insignitus, Perusini Episcopi Vicarius Generalis nominabatur. Paulopost Romam reversus, atque a Paulo V. maximi habitus, demum ab Urbano VIII. Purpuram, præcipuas dignitates & munia, non tam fortuna, quam virtutum meritis obstetricantibus, obtinuit; emicabat enim in illo infractus ad justitiam animus, miraque in omnes Ordines humanitas, & quod apud Romanos prodigii loco habendum, nunquam in omnibus, quos gessit Magistratibus ullæ adversum eum auditæ querelæ, nec ulli malevolorum motus contra eum exorti fuere: Præficiebatur tandem Reatinæ Ecclesiæ, cujus regendæ, dum

Sæc. XVII. A. C. 1634.

felix capit exordium, vitæ ſuæ exitum incepit, defunctus ibidem die ſeptimo Auguſti anno ætatis ſuæ quinquageſimo tertio.

§. CVI.

Quidam Scriptores Catholici hoc anno denati.

Dupin Nouvell. Bibl. t. 17. p. 132. Alegambe Bibl. Script. S. J. Miræus Script. Sæcul. XVII.

His accenſere lubet varios Religione Catholicos Scriptores, qui lucubrationibus ſuis in literarii Orbis memoria adhucdum vigent, hoc autem anno vivis valedixere. Hos inter eminet Joannes Lorinus S. J. Avenionenſis, qui in libros Levit: Num. Deuteron. Eccleſiaſt. Sapientiæ, in Pſalmos, Acta Apoſtolorum & Epiſtolas Canonicas doctiſſimos conſcripſit commentarios, in quibus Hebraica & Græca nomina exacte exſplicat, atque in varias quæſtiones Hiſtoriæ, dogmatum & diſciplinæ excurrit: obiit die vigeſima ſexta Martii, annos natus ſeptuaginta quinque. II. Matthæus Raderus ex eadem Societate, patria Tyrolenſis, qui edidit chronicon Alexandrinum, acta Concilii VIII. Generalis, Bavariam Sanctam, & piam, necnon opera S. Joannis Climaci, præter plura alia, aut latine reddita, aut notis illuſtrata: obiit die vigeſima ſecunda Decem-

Decembris anno ætatis ſeptuageſimo quarto. III. Arthurus Pitſius Anglus, qui Duaci ejurato Calvino fidem Catholicam amplexatus, cum in Angliam reverteretur, captus in Normaniam abducebatur, tandem vero Duacum redux Caroli Lotharingii Cardinalis Cancellarius, renuntiabatur: Scripſit commentaria in quatuor Evangelia & Acta Apoſtolorum. IV. Eduardus Weſton ibidem Anglus, qui Duaci Theologiæ Profeſſor, ac demum Brugenſis Canonicus edidit Sanctuarium Juris Pontificii, Inſtitutiones de triplici hominis officio, Theatrum vitæ Sacræ & civilis, librum de Chriſtiana veritate, necnon corruſcationes Jeſu Chriſti præter nonnulla alia opuſcula Aſcetica. V. Florentinus Van de Haer Nobilis Lovanienſis & Canonicus; ſcripſit duos libros de turbis Belgicis, arcana antiquitatum Liturgicarum, & librum de Caſtellanea Inſulenſi: obiit ſexta Februarii anno ætatis ſuæ octogeſimo ſeptimo. VI. Ludovicus Tribaldus de Toledo Hiſpanus Philippi IV. Regis Hiſtoriographus poſteris reliquit Hiſtoriam Regni Chilenſis in Peruana Regione, Salomonis velificationem ad Tarſis & Ophir, quod tamen opus morte præventus non abſolvit, nec-

Sæc. XVII. A. C. 1634.

Sæc. XVII. A. C. 1634.

non Ibericam Epæneſin, Emblemata & alia quædam. Deceſſit Madriti decima nona Octobris. VII. Balduinus Junius Dordracenus Ord. FF. Minorum, qui varia ſuppoſititio nomine Conſtantii Peregrini evulgavit, ſuo autem nomine edidit demonſtrationes fidei Orthodoxæ, Chronicon Morale & Manuale Theologicum: ſcripſit quamplurima alia, quæ in Valerii Andreæ Bibliotheca Belgii fuſius recenſentur. Mortuus eſt Bruxellis die duodecima Aprilis. VIII. Valerianus Eſpinoſa Ord. Ciſtercienſis Generalis Hiſpanus, qui præter plurima aſcetica ſcripſit commentaria, & explicationes in Clementis VIII. Conſtitutiones. IX. Valerius Ximenez ex Ord. Carmelitarum a Philippo IV. Hiſpaniarum Rege Algarenſis in Sardinia Epiſcopus nominatus, ſcripſit tractatum de oratione Dominica, commentaria in Conſtitutiones Ordinis ſui, & quamplurima alia eundem Ordinem concernentia. X. Franciſcus Jodar ex eodem Ordine, qui Philippo III. in extremis laboranti, poſt exceptam ultimam ipſius confeſſionem poſtremum quoque pietatis officium impendit, ejusque Filio Philippo IV. percharus edidit votum de matrimonio

Vid. ſupra tom. 57. l. 193. p. 177.

nio Walliæ Principis cum Maria Infante unacum epistola ad Jacobum I. Angliæ Regem, qua Hispani Regis nomine excusare jussus erat, quod Princeps re infecta ex Hispania discederet: Concinavit quoque Indicem librorum prohibitorum jussu Cardinalis de Sandoval Toletani Archiepiscopi, item discursus quinque pro Apostolatu S. Jacobi in Hispania, præter defensionem Patronatus S. Theresiæ in Hispania. XI. Nicolaus Jansenius Belga Ord. FF. Præd. edidit animadversiones pro Abrahamo Bzovio, necnon apologeticum pro hisce animadversionibus contra defensorem Joannis Scoti: exstat quoque Antverpianis literis excusa ejusdem defensio fidei Catholicæ contra Mullerum Prædicantem Hamburgensem. Sæc. XVII. A. C. 1634.

§. CVII.

Quorumdam Scriptorum Protestantium decessus.

Haud magni nominis Scriptores occurrunt, qui hoc anno decessere, inter hos tamen celebriores sunt. I. Nicolaus Petræus, qui de bono originali, Justificatione & S. Scriptura disputationes edidit, præter prodomum in Nahum & Habacuc pluraque alia ad Hebrai- *Freher. Theatr. Vir. Erud.*

Sæc. XVII. A. C. 1634.

Hebraicam Theologiam & linguam ſpectantia. II. Guilielmus Forbeſius Edinenſis Epiſcopus, qui conſiderationes pacificas de juſtificatione, purgatorio, invocatione & Chriſto Mediatore poſteris reliquit. III. Laurentius Andreæ Lutheranus vulgavit anatomiam oculorum Salomonicorum, & demonſtrationem, Eccleſiam Pontificiam nusquam fuiſſe veram Eccleſiam. IV. Laurentius Lælius poſteritati reliquit indicem hæreſum, criterium fidei, Scripturam loquentem, & motiva, cur Evangelicus ſuæ Religioni immoreretur. V. Nicolaus Helduadenus exauctoratus Paſtor ſcripſit Encolpodion Hiſtoriæ Sacræ, Calendariographiam, Sylvam chronologicam circuli Balthici, & Ephemerides variorum. VI. Valentinus Legdeus, inſignis adulator, ſcripſit examen refutationis Smalci & orationem de inſigni pietate Guſtavi Adolphi Sueciæ Regis. VII. Hugo Nicolaus refutationem conſenſus Lutheranorum cum Calviniſtis elucubrabat.

INDEX

INDEX
TOMI LIX.

A.

Abbatia ad S. Crucem, vid. *Augusta.*
Abbotus Georgius, ejus fata, decessus, & lucubrationes ab eo typis vulgatæ, 664.
Africanus Imperator fœdus cum Galliarum Rege innovat, 594.
Agocchus Joannes Baptista, ejus obitus & opera, 525.
Agucchius Joannes, editis libris moritur, 623.
Albaspinæus Gabriel, ejus opera & obitus, 377.
Alexander Poloniæ Regis Filius moritur, 741.
Aldovera Hieronymus, ejus mors & scripta, 377.
Amiotus Edmundus ejus propositiones damnantur. 103.
Andreæ Corsini B. Canonisatio, 271.
Andreæ Laurentius, ejus opera & decessus, 748.

Angli

Angli Rupellenſibus claſſem ſubmittunt, 63; claſſis profligata in Angliam revertitur, 69. ibidem Puritani tumultus excitant propter quosdam ritus Eccleſiaſticos, 724. Regi & Epiſcopis ſuis reſiſtunt, 725.
Anglicanæ Virgines, vide *Jeſuitiſſæ*.
Anglicus Eccleſiam conſecrandi ritus, 603.
Anholtius Comes, Bellidux, moritur, 304.
Antonius Nicolaus a Calviniſtis Genevæ ob Judaismi ſuperſtitionem ad rogum damnatur, 666.
Aquileienſis Patriarchatus, de jure nominandi contentio inter Cæſarem, & Venetos, 50. componitur, 53.
Arcis Petrus Carmelita, ejus opera & obitus, 281.
Argentina ibidem reformationis decretum urgetur, 190. reclamant Proteſtantes, 191.
Arnheimius ſupremus Boici exercitus Dux quasdam urbes Suecis eripit, 684.
Artherus Pitſius, ejus ſcripta & deceſſus, 745.
Aſſonleville Hubertus Ord. S. Benedicti, ejus ſcripta & obitus, 611.
Aubertinus Edmundus Præco Calvinianus, ejus liber a Senatu Regio Pariſiis damnatur, 655.
Avendano Chriſtophorus Carmelita, ejus opera & obitus, 114.
Auguſta Vindelicorum, ibi edictum reſtitutorium promulgatur, 24. executioni detur,

tur, 27. Prædicantes circa ſuam doctrinam interrogantur, 30. ambigue reſpondent, 31. confeſſio eſt immutata, 31. eorum reſponſio, 33. in Clericorum bona, & Eccleſiæ regimen inquiritur, 36. ablata Eccleſiis ad S. Mauritium, S. Crucem, S. Stephanum, S. Georgium & Abbat. S. Udalrici repetuntur, 36. agitur de reſtituendis Minoritarum & Carmelitarum bonis, 39. in Regimen Eccleſiaſticum & Politicum inquiritur, 41. Executorum querelæ contra Proteſtantes Auguſtanos, 171. edictum executioni datur, 182. Prædicantes exteri exulare jubentur, 185. 189. reclamant Proteſtantes, 186. 195. eorum petulantia a Senatu reprimitur, 187. fidem Catholicam amplecti renuunt Lutherani, 188. clam conventus agunt, 189. Canonicis Auguſtanis ad S. Crucem erepta reddunt, 207. factæ reſtitutionis rationes, 210. transactio circa hæc bona fit, 212. æque ac circa bona Eccleſiæ Cathedralis, 215. & Abbatiæ ad S. Udalricum, 216, & ad S. Georgium, 220. atque Eccleſiæ Collegiatæ ad S. Mauritium, 221. necnon Carmelitarum & Minoritarum, 223. pro ſuæ ſectæ exercitio Lutherani aliorſum abire prohibentur, 288. Conciones Catholicorum excipere renuunt, 289. ſibi Patronos conciliant, 290. rurſus Conciones adire jubentur, 294. ne Orphanos

nos aliorsum educant, ac tumultus e
citent, prohibentur, 295. Collegio Ab
næo Oeconomum præfici renuunt, 29
eorum querelæ apud Cæsarem, 297.
lorum Prædicantes a Confessione Aug
stana recessisse arguuntur, 298. Cæsa
mandato refragantur, 303. Catholic
rum Ecclesias frequentare renuunt, 4
Urbs a Gustavo Rege occupatur, 5
Catholicorum consternatio, 545. decre
nis leges Senatus proponit, 547. Sena
tus Catholicus a Suecis exauctoratur
549. Catholici Sueco fidem jurare co
pelluntur, 551. Ecclesiastici jurare r
nuunt, 570. Lutherani & Sueci Catho
licorum Templa usurpare conantur, 5
Canonici ad S. Crucem circa suam E
clesiam cum Senatu paciscuntur, 5
illam Lutheranis integram cedere cogu
tur, 560. Catholici & Clerici a Suec
dire vexantur, 561. exactionibus &
juriis premuntur, 572. Ecclesiastici ru
sus ad juramentum adacti se excusant
577. Sueci Clerum divexant, 643.
vum juramentum Clericis imponunt, 64
Clerici se excusant, & aliam formu
proponunt, 646. ex urbe expelluntur
647. eorum Monasteria exspoliantur, 65
Augustus Sultzbacensis Dux moritur, 60

B.

Balduinus Guilielmus S. J. ejus scripta
obitus, 624.

Balſac Ludovicus, librum ſuum Facultatis juſſu emendat, 612.
Bamberga a Suecis devaſtatur, 688.
Bandinus Octavius Cardinalis, ejus obitus & elogium, 247.
Barberinus Antonius Papæ Nepos Purpura decoratur, 58.
Barnabitæ a Pariſina Facultate Scholas aperire prohibentur, 442.
Bavaria a Suecis devaſtatur, 569. 571. 582.
Bavia Laurentius, ejus opera & obitus, 113.
Benedictini contra eos, qui eis quasdam Abbatias ſurripere tentabant, a Cæſare defenduntur, 161. 340. quoddam Monaſterium recuperant, 288.
Benedictus XIV. Papa contentionem circa Aquileienſem Patriarchatum componit, 54.
Beneſeld Sebaſtianus, ejus opera, moritur, 381.
Bernardonus Guilielmus, ejus opera & obitus, 113.
Bernates Helvetii cum Solothurniis contendunt, 600.
Bertinus S. J. ejus liber a Rothomagenſi Senatu damnatur, 349.
Berullius Petrus Cardinalis, eidem Potelus theſes nuncupat, 100. epiſtola hæc nuncupatoria damnatur, 101. Mantuanum

num bellum Gallis diſſuadet, 225. moritur, 250. ejus elogium, 251.
Bertius Petrus, ejus ſcripta & mors, 270.
Bethlenius Gabor Tranſylvaniæ Princeps, moritur, 275. ejus teſtamentum, & hæredes, 275. ſuccedit Ragotſius, 365.
Bichius Alexander Cardinalium Collegio ab Urbano VIII. adſcribitur, 656.
Biſciola Lælius S. J. ejus opera & obitus, 281.
Bohemia a Saxonibus invaditur, 427. ibidem fides Catholica revocatur, 472. reſiſtunt Proteſtantes, 474.
Bonnacina Martinus, ejus opera & obitus, 525.
Borromæus Fridericus Cardinalis, ejus mors & elogium, 489.
Brancatius Franciſcus Maria ab Urbano VIII. Purpura decoratur, 657.
Buchinghamus Angliæ Regis cliens cum claſſe Rupellas properat, 66. a Sicario trucidatur, 67. crimina contra eum delata, 67.
Bullengerus Julius S. J. ejus opera & obitus, 117.
Burchardus Antonius, ejus mors & ſcripta, 119.

C.

Caffarellus Scipio Cardinalis, moritur, ejus elogium, 656.
Cajetani Thianæi Beatificatio, 271.
Calviniſtæ Lutheranos ad ſuam cænam admittunt.

mittunt, 232. motus inde concitati, 534. eorum Præcones se Pastores & sancti Evangelii Ministros appellare prohibentur, 655. incassum sectæ concordiam cum Lutheranis tentant, 731. falso de Ecclesiæ Græcæ consensu cum eorum secta gloriantur, 734.

Capiferrus Franciscus Ord. FF. Præd. ejus opera & obitus, 624.

Caraſa Petrus Papæ Nuntius Archiepiscopum Trevirensem frustra adhortatur, 698. eundem anathemate percellit, 699.

Cardinales creantur, vid. *Urbanus VIII.* nominantur *Eminentissimi*, 347. motus ob hunc titulum. 482.

Carentonianum Calvinistarum conciliabulum, 530.

Carmelitarum Ecclesia, vid. *Augusta.*

Carolus I. Angliæ Rex Rupellensibus classem submittit, 65. ritus Anglicanos in Scotiam invehere nititur, 724. Puritanos sibi resistentes experitur, 726. varios Ritus Scotis præscribit, 728.

Carolus Emanuel Sabaudiæ Dux a Gallis opprimitur, 232. moritur, ejus indoles, 362. Victor Amadæus succedit, 363.

Carolus Hispaniæ Princeps moritur, 608.

Carpineus Oldericus ab Urbano VIII. Purpura honoratur, 651.

Casalis ab Hispanis obsidetur, 229. solvitur obsidio, 230.

Caſtellinus Lucas Ord. Præd. ejus mors & opera, 528.
Caſtro Jodocus, ejus obitus & ſcripta, 378.
Caſtro-Pallaus S. J. Ferdinandus, ejus deceſſus, quænam ſcripta poſteris reliquerit, 662.
Catharina a Jeſu Carmel. Excalc. ejus opera & obitus, 283.
Catholici contra Proteſtantes ob erepta bona queruntur, 124.
Cavallerius Jacobus Cardinalis, ejus obitus & elogium, 245.
Centurella Joannes Theatinus, ejus opera & obitus, 277.
Chimelecius Stephanus, Polonus Bellidux moritur, 365.
Chriſtianus Daniæ Rex bellum parat, profligatur, 3. pacem cum Cæſare pangit, 14. 120. pacem procurare implorat tur, 676.
Chriſtianus Guilielmus Pſeudo-Epiſcopus Magdeburgenſis ſuo Epiſcopatu privatur, 193. cives obſeſſos ad reſiſtendum hortatur, 404. ad deditionem fruſtra ſollicitatur, 410. capitur, 414. ad fidem Catholicam revertitur, 604.
Chriſtina Sueciæ Regis Filia Regnum adminiſtrat, 588.
Cleſſelius Melchior Cardinalis, ejus obitus, 361.
Cluverius Joannes, ejus deceſſus, & lucubrationes ab eo typis editæ, 664.

Cor

Cocus Alexander, ejus opera & obitus, 626.
Collaltus Remboldus Comes Bellidux moritur, 364.
Collegium S. Annæ Auguſtanum, 295.
Columna Hieronymus ab Urbano VIII. creatur Cardinalis, 58.
Conciliabulum Carentionenſe Calviniſtarum, 530.
Concilium Osnabrugenſe, 60. item Osnabrugenſe, 285. Yprenſe, 285 Antverpienſis & Yprenſis Congregatio, 381. Osnabrugenſis Synodus, 382. Cameracenſis, 524.
Confeſſarius, circa ejus approbationem decreta, 273. 275. Lutherani confeſſionem privatam invehere nituntur, 397.
Confeſſio Auguſtana, immutatur, 298. 353. 392. oblatæ Jubilæum celebratur, 352.
Congregationes Romanæ, variæ earum deciſiones, 96. 273. 368. 485. 621. 651. 722.
Congregatio Pariſienſis Canonicorum S. Genovefæ reſtauratur, & propagatur, 721.
Coniepolſius Polonus Bellidux ſeditioſos reprimit, 368.
Coninck Ægidius, ejus deceſſus & ſcripta, 663.
Contius Florimundus, ejus opera & obitus, 526.
Corduba Gonſalvus Caſalis obſidionem ſolvit, 230.

Crellius Joannes, ejus deceſſus, & lucubrationes typis vulgatæ, 665.
Crineſius Chriſtophorus, ejus ſcripta, moritur, 284.
Cruſanus Nicolaus Auguſt. ejus opera & obitus, 277.
Curtius Cornelius, quæ ſcripſerit? ejus deceſſus, 661.
Cyrillus Lucaris, vid. *Lucaris*.

D.

Datus Joannes Baptiſta Cardinalis, ejus obitus, 360.
Dedekenus Georgius, ejus opera & obitus 118.
Deniſon Joannes, ejus obitus & opera, 2[illegible]
Dilinga a Suecis devaſtatur, 545.
Dominicus a Jeſu Maria Præpoſitus Generalis Carmelitarum Diſcalceatorum, ejus pretioſa mors, & elogium, 371. plurium Monaſteriorum Author, 374. ejusdem ſcripta, 376.
Ducatius Stephanus ab Urbano VIII. Purpura decoratur, 651.
Duræus Joannes Calviniſta Lutheranam ſectam cum Calviniana unire fruſtra laborat, 397. 731.

E.

Eccleſiaſticum reſervatum, Proteſtantes fruſtra contra illud reclamant, 17.
Edictum Cæſaris reſtitutorium, in Bohe-

mia, Auſtria, Sileſia, 22. & Auguſtæ Vindelicorum executioni datur, 24. ſicut & alibi, 287, 479. novæ querelæ contra hoc edictum, 337.
Eleonora Ferdinandi II. Imp. Conjux Ratisbonæ coronatur, 325.
Emanuel a S. Mathia, ejus ſcripta & obitus, 624.
Erneſtus Caſimirus Naſſoviæ Princeps moritur, 608.
Eſpernonius Dux a Rothomagenſi Archiepiſcopo excommunicatur, 719. a Rege ſatisfacere jubetur, *ibid.*
Eſpinoſa Valerianus Ord. Ciſtercienſis ejus opera & deceſſus, 716.
Excommunicatio, ejus efficacia a Galliarum Rege urgetur, 719.

F.

Faber Philippus, ejus obitus & ſcripta, 378.
Faber Zachæus, moritur, quænam ediderit? 626.
Facultas Pariſina quamdam epiſtolam nuncupatoriam damnat, 100, Nuntio Apoſtolico præ Univerſitatis Rectore locum nobiliorem cedere jubetur, 102. quasdam Amioti propoſitiones proſcribit, 103. contra Claromontanum Jeſuitarum Collegium reclamat, 18. Gaffarelli librum cenſuris perſtringit, 253. Petri Picherelli opuſcula de Euchariſtia damnat, 256.

Baccalaurei decretales ſummorum Pontificum acceptare, juramento tenentur, 259. motus inde concitantur, 260. item habet Facultas cum Canonicis circa habitum Theologalem, 355. Jeſuitis Scholas aperiendi licentiam denegat, 359. Barnabitis Scholas aperire vetat, 442. varios libros damnat, 444. Univerſitas ſe Claromontano Jeſuitarum Collegio opponit, 460. Balſaci librum cenſuris dignum judicat, 612. quamdam precandi formam damnat, 653.

Ferdinandus Archiepiſcopus Colonienſis bona a Proteſtantibus erepta recipit, 141.

Ferdinandus II. Imperator, incaſſum contra Daniæ Regem naves ab Anſeaticis urbibus petit, 2. ob belli expenſas Bavaro Palatinatum Superiorem tradit, 6. novi hoſtes in eum inſurgunt, 7. ob Wallenſteinii arrogantiam multorum invidiam in ſe concitat, 8. pacem cum Dano Rege inire ſtatuit, 12. 120. Paſſavienſem pacem a Proteſtantibus violatam vindicare ſatagit, 15 edictum reformationis promulgare inſtigatur, 18. 125. ejus executio inchoatur, 20. Zæmanno Præconi calumniatori pœnam remittit, 47. in gratiarum actionem pro victoria Pragenſi Templum in Monte Albo erigit, 48. ob Patriarchatum Aquileienſem cum Venetis contendit, 50. Mar-

tua

tuæ clientelam Nivernio Duci denegat, 55. Eccleſiaſtica bona a Proteſtantibus erepta vindicare nititur, 126. 129. edictum reſtitutorium promulgat, 132. a Papa commendatur, 151. oppoſitis rationibus reſpondet, 155. pro edicti executione inſtructiones dat, 159. ne bona aliis quam ſuis priſtinis Poſſeſſoribus a Papa tradantur, Romæ præpedire ſatagit, 161. 340. Bellum Mantuanum a Papa diſſuadetur, 228. edictum Auguſtæ urget, 287, Ratisbonæ comitia habet, & Principum Proteſtantium querelas excipit, 304. 307. a Proteſtantibus cogitur, ut Wallenſteinium Imperio militari exuat, 321. ſuum Filium in Romanorum Regem eligi, incaſſum petit, 324. ejus Conjux inauguratur, 325. de pace ineunda Papam certiorem reddit, 328. pacem Italiæ reſtituit, 329. pacem Hiſpano Rege inſcio factam excuſat, 333. fruſtra Sueciæ Regem a bello inferendo dehortatur, 345. an circa bona Eccleſiaſtica cum Proteſtantibus tranſigere liceat, conſultat Theologos, 388. de Gallorum fœdere cum Suecis apud Papam queritur, 399. Suecum Norimberga ſecedere cogit, 578. Saxoniam recuperat, 581. conſpirationis periculum eluctatur, 677. Suecos Nordlingæ cædit, 691.

Ferdinandus III. Cæsaris Filius, de eo
Romanorum Regem eligendo agitur, 32
Ratisbonam expugnat, 684. nubit, 49
Fernandius Benedictus S. J. ejus obitus
opera, 380.
Finckius Caspar ejus scripta, moritur, 52
Franciſca a SS. Sacramento Carmel. Ex
calc. ejus obitus & scripta, 283.
Franciſcus Albertus Saxo - Lauenburgic
Dux Wallenſteinianæ conſpirationis con
ſcius capitur, 680.
Francofordienſis Conventus, a Proteſtanti
bus contra Cæsarem & Catholicos habi
tus, 975.
Frantzius Wolfgangus, ejus opera & obi
tus 118.
Fridberga a Suecis occupatur, 545. & ite
devaſtatur, 563.
Fridericus Palatinus, pro ejus reſtitutione
Principes deprecantur, 308. 325. mori
tur, 607.
Fridericus Ulricus Dux Brunsvicenſis mo
ritur, 742.
Fridlandus vide *Wallenſteinius.*
Friſinga a Suecis devaſtatur, 569.
Frobeſius Guilielmus moritur, quænam ſcri
pſerit, 748.
Froereiſin Jacobus, ejus opera & obitus, 62

G.

Garaſſus Franciſcus S. J. ejus ſcripta &
fata, 528.

Garzias Dominicus, ejus mors & ſcripta, 278.
Gaſto Aurelianenſis Dux, Ludovici XIII. Regis Frater, Richelii Cardinalis auctoritatem iniquo fert animo, 433. in Lotharingiam profugit, 435. cum Lotharingiæ Ducis Sorore matrimonium init, 538. hoc Matrimonium a Theologis validum, & a Senatu Pariſino irritum declaratur, 439. rurſus Regi conciliatur, 590. denuo in Belgium ſecedit, 591.
Gedichius Simon, ejus opera & obitus, 529.
Genevenſes Calviniſtæ fatuum quemdam ob Judaismi ſuſpicionem ad rogum damnant, 665.
Gifford Guilielmus Benedictinus, ejus opera & obitus, 276.
Goclenius Rudolphus, ejus obitus, & opera, 118.
Godwinus Franciſcus, ejus deceſſus, & lucubrationes ab eo editæ, 664.
Gorcomius Joannes, ejus opera & obitus, 112.
Gouda Joannes, ejus ſcripta, moritur, 379.
Grandier Urbanus de Magia ſuſpectus habetur, 378. vivus comburitur, 739.
Græca Eccleſia ſe cum Calviniſtis non conſentire declarat, 734.
Groenenſckildus Martinus Præmonſt. ejus ſcripta & obitus, 279.
Grunæus Simon, ejus mors & lucubrationes, 118.

Gryllus

Gryllus Angelus Benedictin. ejus ſcripta & obitus, 279.
Guadalaxas Marcus Ord. Carmel. ejus opera, moritur, 527.
Guidius Joannes ab Urbano VIII. creatur Cardinalis, 244.
Guiſſanus Joannes Carmelita, ejus obitus & ſcripta, 527.
Guitto Rupellenſium rebellium caput, ob ejus arrogantia, 85. urbe expellitur, 91.
Gullonus Joannes, ejus obitus & ſcripta, 278.
Guſtaphus Adolphus Sueciæ Rex bellum Imperio infert, ſub quo obtentu? 8. 14 200. 202 343. capitur 201. Polonos ceſos ad pacem compellit, 201. varios Principes, etiam Turcas contra Cæſarem ſollicitat, 206. in Pomeraniam irrumpit, 311. 320. exauctorato Cæſaris milite ſuum exercitum auget, 323. belli cauſſas exponit, 343. ejus victoriæ ad mare Balthicum, 344. arroganter Cæſari reſpondet, 344. fœdus cum Gallis init, 397. in Marchionatum Brandeburgenſem irrumpit, 402. 415. Cæſareos Lipſiæ profligat, 421. varias urbes occupat, 423. omnes ferme Principes vel ſpe vel metu ſibi conciliat, 538. Turcas contra Cæſarem ſollicitat, 540. Bavariam invadit, 540. Donawerthum occupat, 542. prope Rhainam Cæſareos adoritur, 543. Auguſtam Vindelicorum occu-

occupat, 544. Senatum Catholicum officio movet, 549. juramentum fidei sibi præstari petit, 551. Ingolstadium incassum obsidet, 551. mortis periculum incurrit, 566. Ecclesiam ad S. Crucem Canonicis eripit, 560. Religiosos & Clericos male habet, 562. pacem respuit, 567. Monachium occupat, 569. Bibliothecam, Gazam, & belli tormenta abripit, 571. Ecclesiastici juramentum præstare renuunt, 576. Norimbergam venit, Cæsaris castra oppugnaturus, 578. recedere cogitur, 580. vulneratur, 580. Luzense prælium committit, 583. devictus trucidatur, 583. ejus cadaver Holmiam transfertur, 586. Christina ejus Filia succedit, 587. coronam Polonicam prensat, 606. sed excluditur, 606.
Guzman Didacus creatur Cardinalis ab Urbano VIII. 244. moritur, 492.

H.

Haer Van de Florentinus, ejus opera & obitus, 745.
Halberstadienſis Conventus a Protestantibus contra Cæsarem initus, 673.
Hallus Josephus Pseudo-Episcopus Pontifici injuriosus, 94.
Harræus Franciscus, ejus opera & obitus, 623.
Hayen Joannes Cæsaris Consiliarius trucidatur, 364.

Heil-

Heilbrunæ Proteſtantium conventus ſubo
tentu procurandæ pacis, 630.
Heidelbergenſis Principum conventus, 12
Helvetii Calviniſtæ Catholicos opprimun
595. 600.
Helduadenus Nicolaus, moritur, quænam
ſcripta reliquerit? 748.
Helmreich Paulus, Apoſtata, ejus obitu
& ſcripta, 529.
Henriquez Chryſoſtomus, ejus deceſſus &
libri, 624.
Henricus Arauſionenſis Princeps Sylvam
Ducis expugnat, 231.
Henricus V. Epiſcopus Auguſtanus Sacram
jurisdictionem in Proteſtantes exercere
jubetur, 24. 176. Lutheranos jubet, ut
Catholicorum Conciones frequentent
289.
Herdeſianus Cyriacus moritur, quænam e
diderit? 530.
Hermannus Michael, ejus opera & deceſ
ſus, 626.
Hevia Joannes, ejus obitus, & opera, 625.
Hiſpani infauſto Marte in Italia pugnant,
57. claſſem Indicam amittunt, 58.
Hoe Matthias Præco inſulſam orationem
habet, 385. cum Calviniſtis ſectæ con
cordiam reſpuit, 733.
Hornius Suecici exercitus Dux, ejus victo
riæ, 588. varias urbes occupat, 684.
Nordlingæ profligatur & capitur, 691.

Hugo

Hugonotæ adversus Regem suum varios motus excitant, 235.
Hutten Leonardus varia edit, moritur, 626.

I.

Jacques Jacobus Carmelita, ejus opera & obitus, 114.
Jansenius Nicolaus, Ord. Præd. quædam scripta relinquit, & moritur, 747.
Jesuitæ Collegium Claromontanum erigere tentant, 99. Monasteria a Protestantibus erepta sibi vendicare nituntur, 161. 338. præpediuntur, 162. obsistunt, 167. refelluntur eorum libri hac de re editi, 169. novum Collegium erigere, a Parisina Facultate prohibentur, 359. quidam Jesuita Principibus contra Papam adulatur, 431. Symbolum Apostolorum censuris perstringunt, ut de suorum librorum censura Parisina se vindicent, 447. adversus Collegium Claromontanum Universitatis oppositionem patiuntur, 460. P. Sottelli querelæ adversus Japonenses Jesuitas, 687.
Jesuitissæ, harum Congregatio supprimitur, 467. clam illarum restauratio tentatur, 468. dissipatur, 469.
Ingolstadium a Sueco Rege incassum obsidetur, 564. ibidem Tillius moritur, 608.
Joannes Albertus Poloni Regis Filius Cardinalis creatur, 619. moritur, 741.

Joan-

Joannes Fridericus Holſatiæ Dux moritur, 742.
Joannes Georgius Saxoniæ Elector pro Zeemano Calumniatore Prædicante deprecatur, 46. edicto reſtitutorio ſe opponit, 152. ejus rationes eliduntur, 155. Auguſtanos contra edictum tuetur, 179. 290. refellitur, 291. contra edictum Ratisbonæ queritur, 305. contra edictum ceteros Principes concitat, 337. 386. Cæſareos profligat, 420. in Bohemiam irrumpit, 427. bellum ulterius geri renuit, 676.
Jodar Franciſcus Carmelita, ejus ſcripta & deceſſus, 746.
Jona Petrus, ejus opera & obitus, 381.
Joſephus P. Capuccinus Italicæ pacis auctor componit, 329. propterea Regis indignationem incurrit, 331.
Iſabella Clara Eugenia Belgii Gubernatrix, ejus obitus & elogium, 659.
Jubilæum a Lutheranis celebratur, 352.
Julius Fridericus Wirtembergæ Adminiſtrator Clericos divexat, 480. moritur, 488.
Junius Balduinus, ejus opera & deceſſus, 746.

K,

Kaufburum ibidem reformationis decretum urgetur, 190.
Kellerus Jacobus S. J. ejus opera, moritur, 527.

Kerbechius Antonius, ejus opera & obitus, 277.
Klein Joannes, ejus ſcripta, & deceſſus, 530.

L.

Labbata Franciſcus S. J. ejus opera & obitus, 528.
Lælius Laurentius, moritur, quænam ſcripſerit, 748.
Lairveltz Servatius Præmonſtr. ejus mors & ſcripta, 528.
Lammormanus Guilielmus Jeſuita, bellum Mantuanum Cæſari diſſuadet, 226. deſuper ab Hiſpanis redarguitur, 226. ſe excuſat, *ibid.* pacem impediviſſe accuſatur, 309.
Landſperga a Suecis occupatur, eorum crudelitas, 636.
Landishutum a Suecis occupatur, 569. Sueci ibidem crudeliter ſæviunt, 686.
Lanſelius Petrus S. J, edit quædam opera, moritur, 625.
Laudus Londinenſis Epiſcopus, quos ritus adhibuerit in conſecratione Eccleſiæ, 626. 728.
Lauro Joannes Baptiſta, ejus obitus & ſcripta, 279.
Legdeus Valentinus, moritur, quænam ſcripta reliquerit, 748.
Lemos Thomas, ejus opera, mors, & elogium, 115.
Leopoldus Auſtriæ Archidux edictum reſtitutionis Auguſtæ exequitur, 25. 176. moritur, 608.

Leopoldus Guilielmus Archidux Magdeburgenſem & Bremenſem Eccleſias obtinet 194.
Leyſerus Polycarpus, ejus opera & deceſſus, 664.
Lipſia, Proteſtantes ibidem conveniunt 384. fœdus contra Cæſarem pangunt 385. ibidem Calviniſtæ Præcones cum Lutheranis unionem ſtabilire nituntur 390. a fœdere multi Principes recedunt, 416. Cæſarei Lipſiæ profligantur, 42
Lorinus Joannes S. J. præclara ejus opera & mors, 744.
Lopez Joannes, ejus ſcripta, & deceſſus, 62
Lotterus Tobias, ejus ſcripta & obitus, 52
Lubecca ibidem de pace agitur, 2. 12. pa concluditur, 120.
Lucaris Cyrillus Patriarcha Conſtantinopolitanus, ex Calviniana ejus confeſſione Calviniſtæ de Eccleſiæ Græcæ conſenſu cum eorum ſecta perperam gloriantur, 734. Cyrillus Codicem vetuſtum Angliæ Regi dono dat, 737.
Ludovicus XIII. Franciæ Rex Rupellas obſidet, 62. expugnat, 78. Rupellenſibus ſectæ exercitium permittit, 84. victor urbem ingreditur, 86. Deo grates rependit, 87. 88. gratulatorias literas a Urbano VIII. accipit, 91. fidem Catholicam Rupellas revocat, 92. quod Nuntius Apoſtolicus Rectorem Univerſitatis præcedat, decidit, 102. rebelles Occitaniæ urbes ſubjugat, 237. Sabaudiam im-

invadit, 327. fædus cum Guſtavo Sueciæ Rege init, 397. hoc fædus apud Papam excuſat, 399. 428. cum Matre & Fratre ſuo diſſidia habet, 431. Fratrem ſuum armatus inſequitur, 435. pacem Suecum inter & Bavarum fruſtra conciliare nititur, 567. Fratri ſuo ſub certis conditionibus reconciliatur, 590. quosdam eidem adhærentes plecti jubet, 591, Hiſpanos ex Trevirenſi ditione ejicit, 592. fratrem ſuum inſequitur, & Lotharingiam invadit, 592. Epiſcopos fratris ſui fautores plecti, a Papa poſtulat, 593. cum Africanis fædus pangit, 594.

Ludovicus Fridericus Wirtenbergæ Dux reſtitutionis edicto obſtrepit, 192. Conſtantienſem Epiſcopum pro Cæſaris Deputato non agnoſcit, 192. Saxoniæ Electorem contra edictum ſollicitat, 195.

Ludoviſius Ludovicus Cardinalis, ejus mors & elogium, 618.

Lutzenſe prælium, 583. ibidem Sueciæ Rex trucidatur, 586.

Lutherani unionem cum Calviniſtis inire, incaſſum ſollicitantur, 390. 731. confeſſionem pene auricularem invehere nituntur, 395. de Suecorum crudelitate in Catholicos tripudiant, 563.

M.

Madrutius Carolus Cardinalis, ejus obitus & elogium, 248.

Magdalena Ferdinandi II. Imp. Soror moritur, 488.

Magdeburgum, Pseudo-Episcopus suo Epi-
scopatu privatur, 193. Urbs a Cæsareis
arcte cingitur, 197. obsessi pertinaciter
se defendunt, 198. obsidione liberatur,
199. rursus a Tillio obsidetur, 40[illegible]
Pseudo Episcopus Magdeburgenses ad
resistendum hortatur, 404. Urbs acriter
premitur, 409. expugnatur, & diripi-
tur, 411.
Magia, de ea quidam suspectus combur-
tur, 738.
Maigratius Georgius, ejus scripta, & obi-
tus, 661.
Maldera Jacobus, moritur, quænam po-
steris reliquerit? 661.
Malvenda Thomas præclara ejus opera
mors, & elogium, 115.
Mantua a Cæsareis obruitur, 326.
Mantuanum bellum continuatur, 54. Gal-
Nivernio succurrunt, 225. hoc bellum
Pontifex dissuadet, 228. Casalis obsidet-
tur, 229. Mantua expugnatur, 326.
Maria Constantia Ferdinandi II. Imp. So-
ror moritur, 488.
Maria Medicæa Richelio Cardinali infensi-
clam in Belgium aufugit, 434.
Marius Leonardus, ejus opera & obitus, 115
Martinius Matthæus ejus libri, moritur, 36
Marsilius, Gregorius S. J. ejus decessus, l
lucubrationes editæ, 663.
Mauritius, Ecclesia Collegiata, vid. Au-
gusta.
Mauritius Hassiæ Landgravius moritur, 66[illegible]

Mau-

Maximilianus Bavatiæ Elector ab Urbano VIII, gratulatorias literas accipit ob Stadam occupatam, 5. Superiorem Palatinatum loco Auſtriæ Superioris recipit, 6. decimas a ſuis ſubditis petit, 422. Virgines Anglicanas Monachium introducit, 470. apud Rhainam contra Suecos pugnat, 542. Ratisbonam occupat, 567. Suecos Nordlingæ profligat, 691.
Mayer Bartholomæus, ejus ſcripta & obitus, 529.
Mechtildis Bavariæ Duciſſa, ejus pia mors & elogium, 741.
Memmolus Decius, ejus opera & obitus, 526,
Micolevius Daniel, ejus deceſſis, & lucubrationes ab eo in publicam lucem editæ, 665.
Millinus Garſia Cardinalis, ejus obitus & elogium, 249.
Minoritarum Conventus, vid. *Auguſta.*
Miſſa, quo tempore celebrari valeat, 723.
Miſſæ Gregorianæ, 98.
Monachium a Suecis deditione capitur, 567. belli tormenta abducit, 571. Gazam diripit, 571.
Montius Cæſar ab Urbano VIII. Cardinalium Collegio cooptatur, 656.
Moquotus Stephanus, ejus opera & obitus, 117.
Moſcatellus Jordanus, ejus obitus & ſcripta, 526.
Muſtar Joannes moritur, varia edit, 626.

N.

Narus Georgius, ab Urbano VIII. creatur Cardinalis, 244. ejus obit. & elogium, 74.
Nicolaus Hugo, ejus opera & mors, 74.
Nivernius Dux Mantuam ſibi vendicare titur, 55. pacis conditiones reſpui 57. Gallorum ſuppetias accipit, 2 Cæſareos profligat, 327. fugere co tur, 328. Cæſarem deprecari jubetur,
Nordlinga, ibi Sueci internecione dele tur, 691.
Nunnez Auguſtinus Carmelita, ejus obit & ſcripta, 526.

O.

Olivan Antonius Carmelita, ejus opera moritur, 527.
Oonſelius Guilielmus Ord. FF. Præd. ej mors & ſcripta, 379.
Ora Ludovicus, ejus libri, & mors, 11
Oregius Auguſtinus Cardinalium Colleg ab Urbano VIII. Papa adſcribitur, 65
Othelius Marcus; ejus opera & obitus, 11
Otho Cardinalis & Epiſcopus Auguſtanus contra ablatam ſibi jurisdictionem pro teſtatur, & pro incolumitate fidei cum Auguſtanis paciſcitur, 174. hæc proteſtatio & pactum Cæſaris juſſu examinatur, 174. per pacem Religioſam non fuiſſe ſublatum deciditur, 177.
Otho Ludovicus Rheni Comes moritur, 74
Oxenſtirnius Sueciæ Cancellarius, bellum contra Cæſarem & Catholicos urgendum decernit, 676.

P. *Pala*

P.

Palatinatus Superior Maximiliano Bavaro traditur, 6. ab eodem ad fidem Catholicam revocatur, 43.
Pallota Joannes Purpura ab Urbano VIII. decoratur, 244. monaſteria ab Proteſtantibus erepta priſtinis Poſſeſſoribus reſtitui urget, 339
Paludanus Joannes, ejus opera & obitus, 377.
Pamphilus Joannes Baptiſta ab Urbano VIII. creatur Cardinalis, 244.
Pappenheimius Suecos adoritur, 420. 584. moritur, 611.
Pariſienſis Univerſitas, vid. *Facultas.*
Pazmanus Petrus ab Urbano VIII. Cardinalium Collegio adſcribitur, 244. intrepide Papam ad ferenda auxilia interpellat, 429.
Paxillus Bernardus Ord. FF. Prædicatorum, ejus deceſſus, & libri in publicam lucem editi, 379.
Perea Petrus ejus obitus & opera, 526.
Perretus Andreas Cardinalis, ejus obitus, & elogium, 247.
Perronius Ludovicus Carmelita, ejus ſcripta, moritur, 282.
Petræus Nicolaus, quænam ſcripſerit, ejus mors, 747.
Petrus Bartholomæus, ejus obitus, & opera, 378.
Philippopolis a Philippo Spirenſi Epiſcopo ædificatur, 589. a Suecis occupatur, 689. a Cæſareis recuperatur, 700.

Philippus IV. Hiſpaniarum Rex claſſem contra Rupellenſes expedit, 64. pacem ſe inſcio a Cæſare factam, indignatur, 333.
Philippus Chriſtophorus Trevirenſis Archiepiſcopus Gallorum protectioni ſe mancipat, 696. Canonicos ſibi adverſantes vexat, 697. a Papa fruſtra admonetur, 619. capitur, 701.
Pfalzburgius Princeps moritur, 489.
Piccolominæus, Octavius Suecos cædit, 588.
Pontius Legionenſis Auguſtin. ejus opera & obitus, 277.
Potelus Petrus Magiſter, ejus epiſtola mancupatoria damnatur, 100.
Polonia, ſeditio concitatur, 366.
Poza Joannes Baptiſta, Jeſuita, perverſi ejus libri, 108. a Romana Inquiſitione damnantur, 108. contra cenſuram reclamat, 109.
Præmonſtratenſes, quasdam Abbatias recuperant, 287.
Proteſtantes Principes Heidelbergæ conveniunt, 122. contra eos Principes Catholici ob erepta bona queruntur, 124. Ratisbonæ contra edictum declamant, 304. 309. militem Cæſareum imminui petunt, 310. transactionis pacta circa bona Eccleſiaſtica proponunt, 312. hæc pacta rejiciuntur, & proponuntur a Cæſareis alia, 316. oblatæ Confeſſionis Auguſtanæ Jubilæum celebratur, 352.
Puritani in Anglia Epiſcopis reſiſtunt, 626. ab illis vexantur, 627.

Q.

Quintenadvenas Antonius, ejus opera & obitus, 112.

Quiros Ludovicus Ciſtercienſ. ejus mors & ſcripta, 278.

R.

Raderus Matthæus S. J. ejus opera & mors, 744.

Ragotius Georgius Tranſylvaniam ſibi vendicat, 365.

Ramon Alphonſus, ejus ſcripta & deceſſus, 662.

Raphael a S. Matthæo Carmelita, ejus opera & obitus, 282.

Ratisbona, ibidem comitia habentur, 304. re infecta diſſolvuntur, 324. a Maximiliano Bavaro Electore occupatur, 567. a Suecis recuperatur, 640. rurſus a Cæſareis expugnatur, 685.

Raynaudus Theophilus S. J. Symbolum Apoſtolorum cenſuris perſtringit, 447.

Rechtenbachius Leonardus, ejus obitus & ſcripta, 283.

Richelius Franciæ Miniſter Rupellenſem obſidionem urget, 63. ad opprimendum Cæſarem variis utitur artibus, 206. bellum in Italia accendit, 225. 230. Hugonotas rebelles compeſcit, 243. Cardinalium Collegio ab Urbano VIII. annumeratur, 244. Decretales Pontificum a Baccalaureis jurato acceptari urget, 259. Richerium ad palinodiam ſuæ doctrinæ permovere nititur, 263. declara-

tionem a se conceptam Richerio proponit, 264. calumniæ in eum sparsæ refelluntur, 269. Reginæ Matri & Regis Fratri exosus, 433. in Regis gratiam se insinuat, 434. Gastonis fautores læsæ Majestatis reos decernit, 435. ejus decretum a Parisino Senatu non acceptatur, 436. Grandieri de Magia suspectam causam dijudicari jubet, 738.

Richerius Edmundus S. Facultatis Parisinæ Syndicus ad revocandam suam doctrinam de Pontifice frustra admonetur, 262. suæ doctrinæ declarationem facere jubetur, 264. contra hanc declarationem reclamasse dicitur, 267. alias calumnias Richeriæ contra Richelium Cardinalem spargunt, 268. 493. calumniæ refelluntur, 269. monetur, 289. moritur, 492. de libri sui fato, 495. Ejusdem testamentum, 496. & scripta, 520.

Roccius Cyriacus Purpura ab Urbano VIII. donatur, 650.

Rohanæus Dux, vide *Rupella*, Hugonottorum seditionem fovet, 236. 240. Helvetios componere satagit, 601.

Roman Nicolaus Carmelita, ejus obitus & scripta, 379.

Rossius Georgius: ejus opera & mors, 23

Rosweidus Heribertus S. J. ejus mors & scripta, 280.

Rothomagensis Archiepiscopi querelæ contra quosdam Monachos, 703.

Rothmanus Hermanus, ejus opera & obitus, 119.
Roy le Chriſtophorus Carmelita moritur, ejus lucubrationes, 282.
Rudolphus Friſiæ Dux ex infortunio occumbit, 100.
Rupella obſidetur, 62. Calviniſtæ ſibi Ducem eligunt, 65. claſſem Anglicam præſtolantur, 65. ad incitas rediguntur, 71. inter ſe diſſident, 74. a Prædicantibus ad pertinaciam ſtimulantur, 75. 80. Urbs deditur, 73. quidam cives ad Regis clementiam confugiunt, 80.
Ruſticorum Gradecenſium ſeditio, 10. a Wallenſteinio ſedatur, 11. ruſtici in Bavaria tumultuantur, 688. compeſcuntur, 688.

S.

Sabelius Princeps, ne Papa exteris Monaſteria ablata tradat, præpedire a Cæſare jubetur, 161. 340.
Salebertius Godefredus Præco Rupellenſes ad pertinaciam excitat, 75. urbe expellitur, 91.
Sanctacrucius Antonius ab Urbano VIII. Cardinalium Collegio adſcribitur, 244.
Sanctius Caſpar S. J. ejus opera & obitus, 117.
Sanctus a S. Catharina, ejus ſcripta, moritur, 378.
Scapulare Sacrum, de ejus uſu Sorbonæ judicium, 445.
Scotia, Carolus Angliæ Rex ibidem ritus Angli-

Anglicanos invehere nititur, 724. reſtunt Puritani, 728. Vid. *Angli.*
Scottus Andreas S. J. ejus opera & mors, 280.
Scribanius Carolus S. J. ejus ſcripta & obitus, 281.
Sigismundus III. Poloniæ Rex infirmatur, 606. moritur, 607.
Sileſia, ibi edictum reſtitutorium urgetur 23. & reformatio introducitur, 472.
Siovius Cracovienſis Epiſcopus moritur, 364.
Sobrinus Alphonſus, ejus opera & obitus, 114.
Solothurnii in Helvetia litem cum Bernatibus habent, 600.
Sottellus Fridericus Minorita Japonicæ Eccleſiæ calamitates Pontifici exponit, 667.
Spinola Ambroſius Rupellenſem expeditionem approbat, 65. bellum in Italia gerit, 226. ex tædio moritur, 363.
Spinola Philippus ejus Filius Montferratum invadit, 231.
Spoelbergius Guilielmus, ejus ſcripta & obitus, 662.
Stadena Urbs a Tillio expugnatur, 2. inde Catholicorum lætitia, 5.
Stegmanus Joachimus, ejus opera & mors, 625.
Stephani S. Abbatia, vide *Auguſta.*
Stralſunda incaſſum a Wallenſteinio obſidetur, 3.
Stumpfius Joannes, ejus opera & obitus, 62.
Sueci Belliduces, vide *Guſtaphus*, pacem ſimulant, 630. Landſpergam occupant, 636. crudeliter fæviunt, 637. Ratisbonam

bonam recuperant, 649. eorum crudelitas in Clericos, 650. Nordlingæ ad internecionem delentur, 691.
Surdiſius Franciſcus Cardinalis, ejus mors & elogium, 59. Eſpernonium Ducem anathemate percellit, 719. Cardinalis authoritas a Rege vindicatur, 719.
Surdiſius Franciſcus Rothomagenſis Archiepiſcopus apud Papam de quibusdam Monachis queritur, 701.
Swerthius Franciſcus, ejus opera & obitus, 278.
Sylva-Ducis a Batavis expugnatur, 231.

T.

Tarnovius Joannes, ejus opera & obitus, 284.
Tarnovius Paulus, ejus deceſſus, & lucubrationes typis vulgatæ, 663.
Thumius Theodorus, ejus libri & obitus, 382.
Tilenus Daniel, ejus opera & deceſſus, 663.
Tillius Comes Daniæ Regem profligat, 2. Sueciæ Regem a bello avertere nititur, 205. Magdeburgum obſidet, 403. expugnat, 411. civium pertinaciam urbis excidio plectit, 412. Germaniæ Ordines ad renuntiandum fædus Lipſienſe compellit, 416. multas Saxoniæ urbes occupat, 418. Lipſiæ cæditur, 420. vulneratur, 422. prope Rhainam Suecis obſiſtit, 542. lethale vulnus accipit, 544. ejus mors & elogium, 609.
Toletanus Fridericus Architalaſſus Hiſpanus contra Rupellenſes claſſem adducit, 64. cum indignatione revertitur, 64.

Tor-

Torſtenſonius Suecus Landſpergam occupat, 637. ejus crudelitas in cives, 638.
Toſſanus Paulus, ejus opera & obitus, 283.
Tranſylvania motibus agitatur, 365.
Tremollius Dux Calvini ſectam ejurat, 90.
Treſſius Gabriel Cardinalis moritur, 360.
Triboldus de Toledo Ludovicus, ejus deceſſus & ſcripta, 745.
Trigaultius Nicol. S. J. ejus opera & obit. 117.
Trivultius Theodorus Cardinalium Collegio adſcribitur, 244.
Turcæ in Hungariam irrumpunt, 483.

U.

Vœnius Otto, ejus mors & ſcripta, 278.
Valdemontius Dux moritur, 608.
Valerius Petrus Cardinalis ejus elogium & obitus, 245.
Vallejus Hyacinthus, ejus mors & ſcripta, 624.
Vasquez Antonius, ejus opera, moritur, 378.
Vaſſeur Jacobus, ejus ſcripta & deceſſus, 661.
Ubaldus Benedictus ab Urbano VIII. Cardinalium Collegio annumeratur, 651.
Udenheimium, vid. *Philippopolis*.
Veneti cum Cæſare de jure ad Aquilejenſem Patriarchatum nominandi contendunt, 30
Vidonus Hieronymus Cardinalis, ejus obitus & elogium, 617.
Vinarienſis Dux Bernardus, ejus victoriæ, 684. Nordlingæ profligatur, 691.
Virilis Lucas Cardinalis, ejus obitus & encomium, 742.
Ulricus Holſatiæ Dux, quo fato obierit? 658.
Volchart Georgius, ejus opera & obitus, 119.

Volovicius Vilnensis Episcopus moritur, 364.
Urbanus VIII. Papa, ob occupatam Stadenam Urbem Maximiliano Bavaro gratulatur, 5. Mantuano bello implicatur, 56, Cardinales creat, 38 243. Rupellensem expugnationem Galliarum Regi gratulatur, 91. diversas edit constitutiones, 95. 272. 367. 484. Cæsarem ob promulgatum restitutionis edictum commendat, 151. Saxoniæ Principis electionem in Archiepiscopum Magdeburgensem nullam declarat, 193. sicut & Bremensem electionem, 194. per Nuntios & literas bellum Mantuanum Cæsari dissuadet, 226. 228. 326. de pace Italiæ a Cæsare certior fit, 330. Bona ab hæreticis erepta in Collegia converti petit, 339. Cardinales vocari *Eminentissimos* jubet, 347. circa sollicitantes declarationem edit, 369. ob Gallorum fœdus cum Suecis a Cæsare interpellatur, 399. 428. contra Bellum Suecicum decimas indicit, 485. Breviarium reformat, 486. a Galliarum Rege rogatur, ut in Episcopos fratri suo adhærentes inquiri jubeat, 593. varias edit Constitutiones, 619. Poloni Regis Filium Purpura decorat, 619. de calamitosæ Ecclesiæ Japonicæ statu a P. Sottello edocetur, 667. Archiepiscopum Trevirensem frustra ad officium reducere satagit, 698. Rothomagensem Archiepiscopum contra quosdam Monachos tuetur, 716. quædam decreta condit, 720.
Ursulinæ Virgines Julioduni a dæmone obsessæ creduntur, 738.

W.

Wallensteinius Albertus Cæsarei exercitus Dux incassum Stralsundam obsidet, 3. pluribus exosus est, 8. militari Imperio exuitur, 421. a Polonis pro transmissis suppetiis satisfieri petit, 367. Saxoniam recuperat, 581. Suecos debellat, 585. quosdam ex Tribunis suis capite plecti jubet, 587. inconsulto Cæsare pacis conditiones proponit, 631. Suecis favet, 635. conspirat cum hoste, 677. trucidatur, 678.
Wegelenius Thomas, ejus scripta & obitus, 284.

Werth

Werth de Joannes Bavarus bellidux, ejus victoriæ, 589. 633.
Weſton Eduardus, ejus lucubrationes, & deceſſus, 744.
Weymſius Stephanus, ejus deceſſus & ſcripta, &c.
Wiclen Joannes, ejus ſcripta, moritur, 378.
Wirtenbergicus Dux pro calumniatore quodam Præcone intercedit, 46. vide *Joannes*.

X.

Ximenez Petrus S. J. ejus ſcripta & deceſſus, &c.
Ximenez Valerius Carmelitanus Scriptor, mortur, ejus opera, 746.

Y.

Young Petrus, ejus opera & obitus, 118.

Z.

Zecmanus Georgius Præco petulanter contra Papam, Cæſarem &c. declamat, 44. captus in Tyrolin abducitur, 45. pro eo interpellant Principes, 46. gravior pœna ei remittitur, 47.

ERRATA *ſic corrige:*

Pag. 126.	monumento	monumenti
169	erraticas illas animas	erraticæ illæ animæ
179	Ferdinandam	Ferdinandum
211	fuiſſe	fuiſſet
278	fide	fidei
635	Et	ut

FLEURII
HISTORIA
ECCLESIASTICA.
TOM. LIX. LX.

Th 59-60
5178

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN